

පළපුරුදු සාම වෘත්තිකයෙකු හා විශාරදයකු වන ජෝ විලියම්, දුෂ්කර මෙන්ම අවසානයේදී අසාර්ථක වූ 2002 - 2008 සාම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව ගැඹුරු විශ්ලේෂණයක් සිදු කර ඇත. නොපසුබට උත්සහයෙන් හා විවෘත ශාස්ත්‍රීය මතභේදයක් ඔහු පාඨකයානට, සාරම්භයේදී බලාපොරොත්තු දැනවූ සාම ක්‍රියාවලිය වැරදුණේ කොතැනද යන්න පිළිබඳව සහ සාමකාමී විසඳුමකින් තොරව ගැටුමේ අවසන් නොවූනම් මෙතෙවරෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ වන පාඩම් ගැන අවබෝධයක් ලබා දෙයි. ශ්‍රී ලංකාවේ අසාර්ථකත්වය ගැන වූ ජාත්‍යන්තර ලිබරල් සාම පර්යේෂණයට දෝෂ පවරන බොහෝ නිරීක්ෂකයන්ට පරස්පර විරෝධීව ඔහු අනපේක්ෂිත සම්බන්ධයෙන් යුත් විවිධ අභ්‍යන්තර සාධක ගැන වඩාත් සුක්ෂ්ම විශ්ලේෂණයක් සපයයි. මෙම ගතිකතාවයන් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා ඔහු පද්ධතිමය විශ්ලේෂණයක මෙන්ම සාමූහික හා ආයතනික ඉගෙනීමේ අවශ්‍යතාවය පැහැදිලි කරයි. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ කාර්යයන් සහ අත්දැකීම් ආවර්ජනය ඔහුගේ කෘතියට විශේෂ වැදගත්කමක් එක් කරයි. ඒවා බොහෝමයක පදනම වී ඇත්තේ පද්ධතිමය විනතනය සහ සාම ක්‍රියාවලියකට, ඒකාබද්ධ ඉගෙනුම සඳහා අවබෝධය සහ අවස්ථාවන් අවශ්‍යය යන නිගමනය මත ය.

ආචාර්ය නෝබි රෝපස්

අධ්‍යක්ෂ, සාම සම්පත් සහයෝගීතාව, දේශපාලන විද්‍යා පීඨය, චූලාලෝකෝන් විශ්ව විද්‍යාලය, තායිලන්තය

මෙම කෘතිය ආචාර්ය ජෝ විලියම් විසින් බුෆේර්ට් විශ්ව විද්‍යාලයේ සමාජ විද්‍යා පීඨයට තම දර්ශනවේදී ආචාර්ය උපාධිය සඳහා ඉදිරිපත් කළ නිබන්ධනයේ ප්‍රතිඵලයකි. එමෙන්ම, මෙම දැවැන්ත නිර්මාණය වසර ගණනාවක් මුළුල්ලේ සිදුකරන ලද පර්යේෂණවල ප්‍රතිඵලයකි. ආචාර්ය විලියම් විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය තුළ සිදුවූ දෘ විශ්ලේෂණය කිරීමේදී පවත්වාගෙන ඇති අපක්ෂපාතිත්වය ප්‍රශංසාකීයයි. ඔහු සාම ක්‍රියාවලිය පද්ධතිමය වින්තනයෙන් විශ්ලේෂණය කරන අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම් විපරිවර්තනය සඳහා එහි හුම්කාව විමර්ශනය කිරීමට ප්‍රයත්න දරයි. ඔහු ශාස්ත්‍රීය ලේඛන, පොත් සහ වෙනත් ප්‍රකාශන, ගිවිසුම්, වාර්තා, පුවත්පත් නිවේදන සහ වෙබ් අඩවි ඇතුළු ශාස්ත්‍රීය දැනුම් සමූහයක් ගැන පුළුල් ලෙස සඳහන් කරමින් සාම ක්‍රියාවලීන්හි දී ගැටුම් විපරිවර්තනයේ ඇති හරය හදුන්වාදෙන්නේ කතුවරුන් සහ උදාහරණයන් උපුටාගෙනය. තම නිබන්ධනයේ එන ජාතික සාම මණ්ඩලයට වෙන්කළ පරිච්ඡේද දෙක ඔහු මෙම කෘතියට ඇතුළත් කිරීම විශේෂත්වයකි. සාමය ගොඩනගන ප්‍රජාව සජීවීකරණය සඳහා පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන හඟයට කොතරම් දුරට හැකි දැයි සොයා බැලීමට, ජාතික සාම මණ්ඩලයේ කාර්යභාරය, එහි උපාය මාර්ග සහ අත්දැකීම් තීරණාත්මක වන්නේ කෙසේදැයි ඔහු පෙන්වුම් කරයි. මෙම කෘතිය සිංහල හා දෙමළ භාෂාවට පරිවර්තනය විය උත්තක්ම බව මම විශ්වාස කරන අතර එය ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාම ක්‍රියාවලියට ගැටුම් විපරිවර්තනය යොදා ගැනීම සඳහා කැපවී සිටින සියල්ලන් විසින් අධ්‍යයනය කළ යුත්තකි. එහි සංකීර්ණත්වය සැලකිල්ලට ගනිමින්, පර්යේෂකයාගේ මෙම මහඟු ප්‍රයත්නයෙන් නිසි ප්‍රයෝජනයක් ගැනීමට නම් මෙම කෘතිය වටා කතිකාවතක් ගොඩනැගීමේ වගකීම සාම මණ්ඩලයට ඉතිරිව ඇත. මෙම කථනව්‍ය සඳහා සාම මණ්ඩලය සෑදී පැහැදී ඇති බව මාගේ විශ්වාසයයි.

ආචාර්ය මාලුට් කුරුප්පු

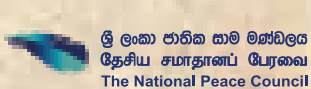
නිටපු අධ්‍යක්ෂ, ව්‍යවසාය සේවා, සර්වෝදය ව්‍යවසාය සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානය, මොරටුව

මෙම කෘතිය පරිවර්තනය කරමින් සිටින අවස්ථාවේ ආචාර්ය ජෝ විලියම් විසින් භාවිතා කරන ලද ක්‍රමවේදයේ පරිපූර්ණභාවය හරහාදී වටහා ගැනීමට මට හැකිවිය. ගැටුම්කාරී පාර්ශවයන් සමඟ කටයුතු කරන තෙවන පාර්ශවීය මූලාරම්භයන්හි සාමාජිකයෙකු වීමේ ඔහුගේ වෘත්තීමය සබැඳියාව තුළින් ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රවීණයන් හා බලධාරීන් කිහිප දෙනෙකුගෙන් උපදේශනයන් ලබා ගැනීමට හැකිවී ඇත. ඔහු ශ්‍රී ලාංකික ජනවාර්ගික ගැටුම පැහැදිලි කිරීම සඳහා 2002 - 2008 සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණයට, පද්ධතිමය විශ්ලේෂණයක් යොදාගෙන ඇත.

නිදහසින් පසු ශ්‍රී ලංකාවේ බලයට පත් වූ ආණ්ඩු, විශේෂයෙන් 1972 දී සහ 1978 දී ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂය විසින් ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය කළ තීරණාත්මක කාලවලදී සුළුතර දෙමළ ප්‍රජාව විසින් බලය බෙදා ගැනීමේ දේශපාලන අභිලාෂයන් සහ ඉල්ලීම් දිගින් දිගටම ප්‍රතික්ෂේප කළහ. ජනවාර්ගික ගැටුම වෙතිහාසික කාරණාවන් ආගමික ආයතන විසින් වැරදි ලෙස අර්ථකථනය කිරීමේ, අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ සහ නිදහසින් පසු ශ්‍රී ලංකාවේ බලයේ සිටි දේශපාලන බලධාරීන්ගේ වැරදි වල අතුරු ප්‍රතිඵලයක් බව ඔහු තහවුරු කරයි. උගත් පාඩම් සහ ප්‍රතිසන්ධාන කොමිෂන් සභාවේ නිගමනවල එන ජනවාර්ගික ගැටුම ඇතිවූයේ රටේ ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂවල වගකීම් විරහිත ක්‍රියාවන් නිසාය යන්න එතුමාගේ මතය තවදුරටත් තහවුරු කරයි.

මහාචාර්ය එම්.එස් මුක්කයිසා

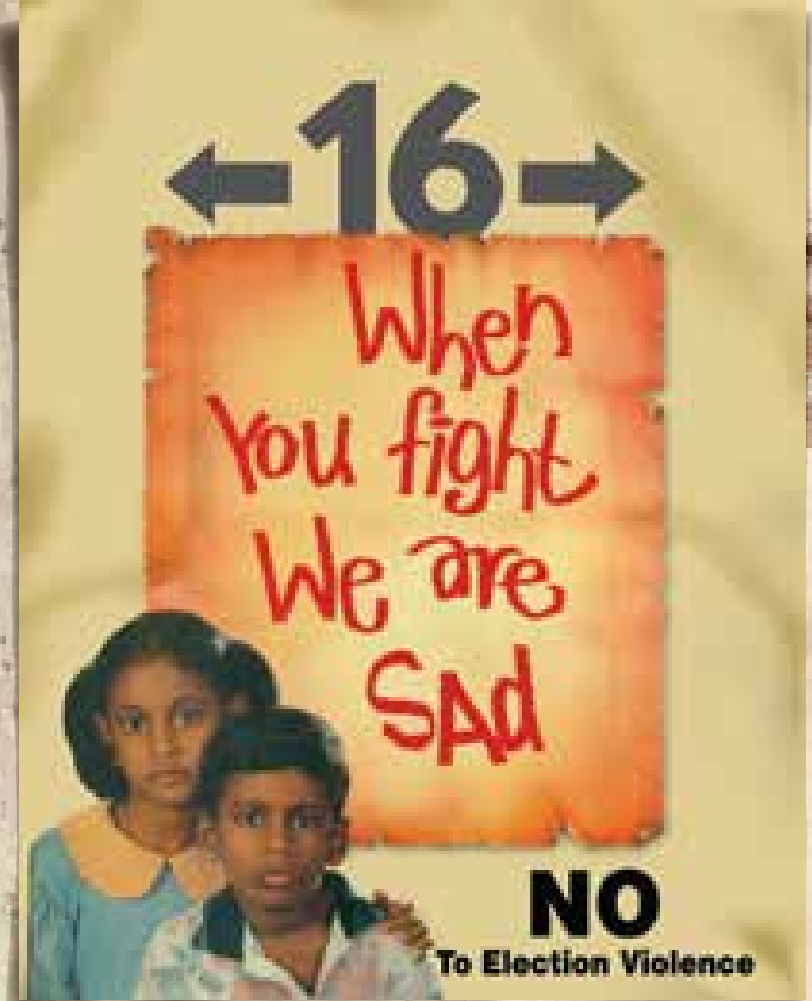
නිටපු උප කුලපති - ශ්‍රී ලංකා නැගෙනහිර විශ්ව විද්‍යාලය

සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු 2002 සිට 2008 දක්වා ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය

සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු 2002 සිට 2008 දක්වා ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය

ජෝ. විලියම් ආචාර්ය උපාධිය 2012

ජෝ. විලියම් ආචාර්ය උපාධිය 2012

පෙරවදන

ආචාර්ය ජෝ විලියම් මහතාගේ “සටන් විරාම ගිවිසුමෙන් පසු ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය 2002-2008” (The Peace Process in Sri Lanka after the Ceasefire Agreement from 2002-2008) නම් ශ්‍රී ලාංකාච තුළ පැවති ගැටුම් බලාපොරොත්තු සහගත හා මතභේදාත්මක කාල පරිච්ඡේදයක් පමණක් පෙර නොවූ විරූ ජාත්‍යන්තර අවධානයක් ලබා ගත් කාල පරිච්ඡේදයක් අලලා රචිත මෙම කෘතිය ට පෙරවදනක් ඇතුළත් කිරීමට ලැබීම මා ලද භාග්‍යයකි. මෙම කෘතිය ඔහු දශක තුනක පමණ කාලයක් තුළ, සටන් විරාම කාලයට පෙර සහ එය අභිබවා ගිය, විවිධ මට්ටම් තුළ සාමය ගොඩනැගීම සඳහා කළ කී දේ හි ප්‍රතිඵලයකි. ඔහු කතෝලික සභාවේ සමාජ සේවා හස්තය වන කර්ටාස්-සෙඩෙක් ආයතනය තුළ යුද්ධයෙන් විනාශවූ උතරේ සහ නැගෙනහිර සහන සේවා කටයුතු සම්බන්ධීකරණය කරමින් සිටි කාලයේ පටන් මාගේ මිතුරෙකි, සුභද සහගෙයි. ඊට අනන්තර යුද්ධය උච්චතම අවධියේ පවතින විට, විවිධ තලවල සිටි සාම ක්‍රියාධාරයන්ගෙන් සහ වෘත්තකයන්ගෙන් සමන්විත පූර්ණ කාලීනව සාමය ගොඩනැගීම සඳහා කැපවූ සංවිධානයක් පිහිටුවීම සඳහා ආචාර්ය විලියම් නායකත්වය ගත්තේය. එලෙසින් වසර 1995 දී ශ්‍රී ලංකා ජාතික සාම මණ්ඩලය ඔහු, මාද ඇතුළුව සත් දෙනෙකුගෙන් යුතු කණ්ඩායමක් සමඟ ස්ථාපිත කළ අතර ආරම්භයේ සිටම එය ජනවාර්ගික ගැටුම සඳහා වූ දේශපාලනිකව පිළිගත් විසඳුමක් හා ජනතාව විසින් පිළිගත්ත සාධාරණ බලය බෙදීමේ අවකාශයන් වෙනුවෙන් පෙනී සිටියේය. විලියම් මහතා වසර දහයකට වැඩි කාලයක් ක්ෂේත්‍රය තුළින් සටනන් ගනිමින්, තම ලියවිලි එකතුව සම්පාදනය කරමින්, සාමය ගොඩනගන්නකු ලෙස සරලත ශාස්ත්‍රීය න්‍යායන් ආදේශ කරමින් මෙම කෘතිය සැකසීම සඳහා කැපවුණි. ජාතික සාම මණ්ඩලය රටේ ප්‍රමුඛ පෙළේ සිවිල් සාම සංවිධානයක් ලෙස බිහිවීම දක්වා වූ ඔහුගේ පුරෝගාමී ප්‍රයත්නය මෙම කෘතියට වටිනාකමක් එක්කෙරේ.

මෙම ප්‍රවීණ සාමය ගොඩනගන්නාගේ සිතුවිලි තුළින්, ප්‍රයත්නයන්ගෙන්, විදහා දැක්වුණු දේ බිම් මට්ටමේ අත්දැකීම් සහ ශාස්ත්‍රීය තීක්ෂණතාවයේ සම්මිශ්‍රණයයි. පසුගිය දශක තුන තුළ ආචාර්ය විලියම් මහතාට විවිධ භාරදුර්‍ය කාර්යයන්හි නිරත වීමට අවකාශ සැලසුණි; කර්ටාස් හි සහන කටයුතු සම්බන්ධීකාරක ලෙස, එක්සත් රාජධානියේ කර්ටාස් හි උපදේශක ලෙස, කැපන්ඩියානු ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන ඒජන්සියේ (සීඩී) ජ්‍යෙෂ්ඨ සංවර්ධන නිලධාරී ලෙස, ජාතික සාම මණ්ඩලයේ (එන්පීසී) සභාපති ලෙස සහ සන්නිවේදන පුහුණු මධ්‍යස්ථානයේ (සීසීටී) විධායක අධ්‍යක්ෂක ලෙසය. මෙම අත්දැකීම් සුසංයෝජනය ඔහුට සුවිශේෂී වූ දෘෂ්ටිකෝණයක් දායාද කර දී ඇති අතර , එය ජාත්‍යන්තර පරිචයන් පිළිබඳව සහ ශ්‍රී ලංකාවේ සාමය ගොඩනැගීමේ අභියෝගයට මුහුණ දීම සඳහා වන සංසන්දනාත්මක ප්‍රවේශයක් පිළිබඳව බෝනෝ ශ්‍රී ලාංකික සාම සේවකයින්ට නොමැති දෙයකි.

ආචාර්ය විලියම්ගේ මෙම සුවිශේෂී දායකත්වය, සිය ක්ෂේත්‍රයේ අත්දැකීම් බුද්ධිමය හා ශාස්ත්‍රීය රාමුවකට ඇතුළත් කිරීමට ඔහු තුළ තිබූ අධීක්ෂකයාගේ ප්‍රතිඵලයක් වන අතර, එය මේ හා සමාන ගැටළු සමඟ පොරබදන්නන්ට මහඟු ප්‍රයෝජනවත් දෙයක් වනු ඇත. ගැටළු විපරිවර්තනය කෙරෙහි යම් ක්‍රමවේදී දෘෂ්ටිකෝණයකින් බැලිය යුතු බව මෙම කෘතිය මගින් පෙන්වාදෙන ආචාර්ය විලියම් ගැටුමකට තුඩුදෙන මූලිකවම මතුවන හේතූන් සමඟ ගනුදෙනු කරනාවට වඩා සාමය කරා යන මග විවිධ මට්ටම් තුළ සිදුවිය යුත්තක් ලෙස දක්වයි.

මෙවන්වූ ප්‍රකාශනයන් සඳහා දේශීය බසින් ප්‍රවේශයක් නොමැති ශ්‍රී ලාංකිකයන්ගේ පරිශීලනය සඳහා සිංහල සහ දෙමළ බසට පරිවර්තනය කර ඇති මෙහි ප්‍රකාශන කටයුත්තක සඳහා ජාතික සාම මණ්ඩලය සහය දක්වන්නේ ඉමහත් ප්‍රීතියකිනි. මෙවන්වූ ගැටළු සමඟ ගනුදෙනු කරන අයුරු පිළිබඳ සමාජ දැනුම දුලබ බැවින් මෙය පුළුල් ලෙස ප්‍රචලිත කරන්නේ රජය තම සාමය ගොඩනැගීමේ වගකීම සඳහා වඩා වැයවෙනු ඇතැයි අපේක්ෂාවෙනි.

ආචාර්ය ජෙනාන් පෙරේරා

විධායක අධ්‍යක්ෂ
ශ්‍රී ලංකා ජාතික සාම මණ්ඩලය

ප්‍රථම මුද්‍රණය 2018

හිමිකම් © ජෝශප් වේදමානිකම් විලියම්

ISBN 978-955-1274-87-0

ප්‍රකාශනය

ජාතික සාම මණ්ඩලය

නො. 12/14, බලපොකුණ විහාර මාවත,
කොළඹ 00600

දුර: 011 2818344, 11 2854127, 011 2809348

ඊමේල්: info@peace-srilanka.org

වෙබ්: www.peace-srilanka.org

මෙම ප්‍රකාශනය කළ හැකි වූයේ MISEREOR වෙතින් ලැබුණ ප්‍රදානයක් මඟිනි, එනමුත් මෙහි අන්තර්ගතය MISEREOR හි මතයන් පිළිබිඹු නොකරයි. මෙම ප්‍රකාශිත තොරතුරු හා අදහස් සඳහා වගකීම මුළුමනින්ම කර්තෘ / ප්‍රකාශකයා වන ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික සාම කවුන්සිලය සතුවය.

මුද්‍රණය

එන්විෂන් මිඩියා

කවරයේ කතාව:

1995 දී ජාතික සාම කවුන්සිලය ආරම්භ කිරීමට තුඩු දුන් ජෝසප් ටරය

සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු 2002 සිට 2008 දක්වා
ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය

පද්ධතිමය ගැටුම් විපර්යාසය සහ එය ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය
සඳහා උපයෝගී කර ගැනීම

ජෝශප් වේදමානිකම් විලියම්

දර්ශනපති ආචාර්ය උපාධිය සඳහා

ඉදිරිපත් කරන ලදී.

සමාජ විද්‍යා පීඨය

බුද්ධිගර්භි විශ්ව විද්‍යාලය

2012

සාරාංශය

- නම:** ජෝ විලියම්
- මාතෘකාව:** සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු 2002 -2008 දක්වා ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය
- මූලික වචන:** ශ්‍රී ලංකාව, විමුක්ති කොටි සංවිධානය, නෝර්වේ, සටන් විරාමය, සාම ක්‍රියාවලිය, පද්ධතිමය න්‍යාය

ගැටුමක් තුළ සිටින ප්‍රධාන වර්ත ඔවුන්ගේම ආස්ථානයන්හි රැඳී සිටින විට, අභ්‍යන්තර සන්නද්ධ සිවිල්ගැටුමක සාම සාකච්ඡා බිඳවැටිය හැක්කේ කෙසේද යන්නට ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික ගැටුම හොඳ නිදසුනකි.

මෙම නිබන්ධයෙහි 2002-2008 දක්වා නෝර්වේ විසින් පහසුකම් සපයන ලද සාම ක්‍රියාවලිය පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන දෘෂ්ටිකෝණයකින් ගවේෂණය කිරීම සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය සඳහා වූ මූලධර්ම සහ ක්‍රියාවලි සංකෂිප්ත කර දැක්වීමට විමර්ශන වටිනාකමක් සපයන වග් බහු-තල ප්‍රවේශය පරීක්ෂා කිරීම සිදුකරයි. මෙම නිබන්ධය ඉස්මතු කර දක්වන්නේ, සාර්ථකව නිමාකිරීමේ විශ්වාසයකින් ඇතිවූ ඉහළ මට්ටමේ ජාත්‍යන්තරකරණයක් තිබියදීත්, සුභවාදී ආකල්ප ඉක්මණින් මැකී ගිය බවයි. ජනාධිපති රාජපක්ෂ බලයට පැමිණීමෙන් පසු නිදහස් මතධාරී සාමයක සිට ත්‍රස්තවාදයට චරෙහි ක්‍රමෝපායයක් වෙතට සිදුවූ ප්‍රබල සුසමාදර්ශී වෙනස, 2008 දී සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කිරීමට සහ 2009 මැයි මස චල්ට්ටර්ගෙහි මිලිටරි පරාජයෙන් අවසන් වූ යුද්ධය යළි ආරම්භ කිරීමට මග පාදන ලදී.

2002-2008 දක්වා ක්‍ෂේත්‍ර මට්ටමෙහි යොදන ලද පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි අංගයන් ඉගෙනුම් ක්‍රියාවලියන් ලෙස නිගමනය කළ හැකි බවත්, එයට සම්බන්ධ වූ ක්‍රියාධරයින් සහ ආයතනවලට පශ්චාත්-යුද සාමය ගොඩනැගීමේ ක්‍රමෝපායයන් දියත් කිරීමේ උත්ප්‍රේරක කාර්යභාරයන් ඉටුකළ හැකි බවත්, මෙම නිබන්ධය නිගමනය කරයි. මෙය සිදුකළ යුත්තේ රෝදය යළි නිපදවීමට නොව, ශ්‍රී ලංකාව තුළ ගැටුම් විපරිවර්තනය සහ යුක්තිය සමග සාමය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා පවතින රෝද උචිත ආකාර වලින් එක්රැස් කිරීමටය.

ප්‍රණාමය සහ පිළිගැන්වීම්

මෙම පර්යේෂණය සිදුකිරීමට භාරගෙන ටොම් වුඩ්හවුස් සහ නික් ලුවර් යන මහාචාර්යවරුන් සහ ආචාර්ය නෝබට් රෝපර්ස් සමග කටයුතු කිරීමට හැකිවීම ගැන මම කෘතඥ වෙමි. ඔවුන්ගේ සාමූහික අත්දැකීම් වලින් ප්‍රයෝජන ගැනීමට හැකියාව ලබාදුන් ඔවුන්ගේ මිත්‍රත්වය, දිරිමත් කිරීම සහ සුඤ්ච දෘෂ්ටිය ගැන මම අතිශයින් ස්තූතිවන්ත වෙමි.

මගේ නිබන්ධයෙහි ඇතැම් පරිච්ඡේද සංස්කරණය කිරීම වෙනුවෙන් ස්ටීව් ඇල්ස්ටන්, මිනෝලි ද සොයිසා සහ තනුජා ද අල්මේදා යන මගේ හොඳ මිතුරු මිතුරියන්ට ස්තූති කිරීමට කැමැත්තෙමි. තමුන්ගේම වැරදි හඳුනාගැනීමට කෙතරම් අපහසුදැයි ඔවුන්ගේ යෙදවුම් වලින් මම වටහා ගතිමි. මගේ නිබන්ධය ඉදිරිපත් කිරීමේදී තාක්ෂණික ගැටළු පිළිබඳව කටයුතු කිරීමට උදව් කිරීම ගැන මගේ සගයෙකු වන රොමානෝ පෙරෙයිරාට ද ස්තූති කිරීමට කැමැත්තෙමි. ඉතා දුෂ්කර වාතාවරණ සමහරක් යටතේ මෙම කාර්යය නිමකර ගැනීමට දිරිමත් කිරීම වෙනුවෙන් ජාතික සාම මණ්ඩලයේ සහ සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු මධ්‍යස්ථානයේ මගේ සගයින්ට ද මම කෘතඥ වෙමි.

අවසන් කොට, දිවියෙන් සමුගත් මගේ බිරිඳ ලුඩ්ස් ගෙන් සහ මගේ පුතු පෙරමි, සහ අපගේ ව්‍යාප්ත පවුල් වලින් මට සැමවිටම ලැබුණු සහයෝගය සහ ධෛර්යමත් කිරීම මට කෙතරම් ආශීර්වාදයක් වීද යන්න ප්‍රකාශ කිරීමට කැමැත්තෙමි. එය මගේ ජීවිතය සාරවත් කර මගේ ජීවිතයේ මෙම අදියර තුළ විවිධ ආකාරවලින් අතිශයින්ම දායක වූ බව පවසමි. මගේ ජයග්‍රහණය ගැන ඇගේ ස්වර්ගීය වාසස්ථානයේ සිට සතුටු වන ලුඩ්ස් වෙත මෙම නිබන්ධය කැප කරන අතර, ඇගේ ආදරණීය සහ කාරුණික ආත්මයට සැනසීම ලැබෙන මෙන් යාවිඤා කරමි.

පටුන

පෙරවදන	I
සාරාංශය	iv
ප්‍රණාමය සහ පිළිගැන්වීම්	v
සංකේත නාම	ix
ශ්‍රී ලංකා සිතියම	xii
පළමුවන පරිච්ඡේදය	1
හැඳින්වීම	1
පර්යේෂණයෙහි පසුබිම	1
මගේ පර්යේෂණය සඳහා වූ ආනුභාවය	2
පර්යේෂණයෙහි වාතාවරණය	2
පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය	3
පර්යේෂණයෙහි දායකත්වය	4
ආචාරධර්ම වලට අදාළ ගැටළු	5
පර්යේෂණ ප්‍රශ්න	5
නිබන්ධයේ දළ සැලැස්ම	6
දෙවන පරිච්ඡේදය	11
ගැටුම් නිරාකරණය සහ පද්ධතිමය ගැටුම් න්‍යායය	11
හැඳින්වීම	11
ගැටුම් නිරාකරණය	13
ආගම සහ ගැටුම් නිරාකරණය	18
තෙවන පරිච්ඡේදය	37
ගැටුම් සන්දර්භය සහ ගැටුමෙහි ක්‍රියාධරයින්	37
පසුබිම - 1948 -2002	37
2002-2008 දක්වා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය	56
සාම සාකච්ඡා	59
කැඩ්බිඳි යාම සහ අර්බුදය	72
යුද්ධයට මාවත	70

තෙවන පරිච්ඡේදය	ගැටුම් සන්දර්භය සහ ගැටුමෙහි ක්‍රියාධරයින්	31
පසුබිම - 1948 -2002		31
2002-2008 දක්වා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය		47
සාම සාකච්ඡා		50
කැඩ්බිඳි යාම සහ අර්බුදය		61
යුද්ධයට මාවත		82
ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම පිළිබඳ වඩාත් පද්ධතිමය		
ගැටුම් විශ්ලේෂණයක් වර්ධනය කිරීම		88
සතරවන පරිච්ඡේදය	2002 සිට 2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලියෙහි පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය	123
ගැටුමෙහි ස්වරූපයට බලපාන සහ එහි ගතිකය නිර්ණය කරන ව්‍යුහාත්මක සහ සංකල්පීය ලක්ෂණ		123
2002 සිට 2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණයට පද්ධතිමය වින්තනය		141
පස්වන පරිච්ඡේදය		160
ජාතික සාම මණ්ඩලය - අධ්‍යයනය 1		160
ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ සටන් විරාම ගිවිසුමට ගමන්මඟ 1995 - 2001		160
පර්යේෂණ සහ උද්දේශන ක්‍රමෝපායය		164
ඒකරාශී කිරීමේ සහ ජාලගත වීමේ ක්‍රමෝපායය		167
ක්‍රියාවලි සහ සංවාද ක්‍රමෝපායය		171
ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ 2002 සටන් විරාම ගිවිසුම		174
සය වන පරිච්ඡේදය	ජාතික සාම මණ්ඩලය අධ්‍යයනය 2	191
ගැටුමෙහි සහ සාමයෙහි ගතිකයන් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස පද්ධතිමය වින්තනය භාවිතා කිරීමෙන් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා විකල්ප		191
බහුපක්ෂපාතිත්වය		192
වැඩිදායක-විවේචනාත්මක මැදිහත්වීම් පිළිබඳ මූලධර්මය		194
සාමකාමී විසඳුම් සඳහා බහුවිධ අනාගතයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම		195

සත්වන පරිච්ඡේදය	නිගමන	203
	ඉදිරියට යා නැති ක්‍රම	207
	සමාජයේ සුවිච්චි පිළිබඳ සංකල්ප ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව	218
	නිබන්ධයේ අවසානය	185
Appendix 1	<i>Bandaranaike - Chelvanayakam Pact</i>	241
Appendix 2	<i>Senanayake - Chelvanayakam Pact</i>	243
Appendix 3	<i>Prevention of Terrorism Act</i>	244
Appendix 4	<i>Annexure C Proposals, 1983</i>	258
Appendix 5	<i>Sixth Amendment to Sri Lankan Constitution</i>	260
Appendix 6	<i>Indo-Sri Lanka Agreement to Establish Peace and Normalcy in Sri Lanka</i>	265
Appendix 7	<i>Ceasefire Agreement, February 2002</i>	269
Appendix 8	<i>Transcript of the press conference held at the conclusion of the third session of the first round of Peace Talks in Oslo, Norway</i>	276
Appendix 9	<i>LTTE's proposals for an Interim Self-Governing Authority in the Northeast region of Sri Lanka</i>	281
Appendix 10	<i>Post-Tsunami Operational Management Structure, June 2005 (P-TOMS)</i>	290
Appendix 11	<i>NPCs newspaper advertisement</i>	296
Appendix 12	<i>List of NGOs Involved in Peacebuilding, Human Rights, Governance and Humanitarian Issues in Sri Lanka</i>	298

සංකීර්ණ නාම

ACTC	All Ceylon Tamil Congress
CAS	Country Assistance Strategy
CBO	Community Based Organisations
CEPA	Centre for Poverty Analysis
CFA	Cease Fire Agreement
CJPD	Centre for Justice Peace and Development
CIDA	Canadian International Development Agency
CPA	Centre for Policy Alternatives
CPPB	Conflict Prevention and Peacebuilding
CRP	Childs Rights Project
CSO	Civil Society Organization
CWC	Ceylon Worker's Congress
DAC	Development Assistance Committee
DDC	District Development Councils
DFID	Department for International Development (UK)
DPSG	Donor Peace Support Group
DWG	Donor Working Group
EC	European Commission
GoSL	Government of Sri Lanka
GTZ	German Development Cooperation Arm of German Government
HSZ	High Security Zones
ICRC	International Committee of the Red Cross

IDP	Internally Displaced Person	RRR	Relief, Rehabilitation and Reconciliation Programme RSL Regaining Sri Lanka
IIGEP	International Independent Group of Eminent Persons	SCA	Strategic Conflict Analysis
IMF	International Monetary Fund	SCR	Systemic Conflict Resolution
JHU	Jathika Hela Urumaya	SCT	Systemic Conflict Transformation
JVP	Janatha Vimukti Peramuna or People's Liberation Front	SIHRN	Sub Committee on Immediate Humanitarian Needs
JYC	Jaffna Youth Congress	SLMC	Sri Lanka Muslim Congress
LA	Local Authorities	SLMM	Sri Lanka Monitoring Mission
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Eelam	SLPI	Sri Lanka Press Institute
MEP	Mahajana Eksath Peramuna	TA	Technical Assistance
M & E	Monitoring and Evaluation	TP	Transition Programme
NEPC	North East Provincial Council	TOR	Terms of Reference
NERF	Northeast Reconstruction Fund	TRO	Tamil Rehabilitation Organisation
NGO	Non-Governmental Organizations	TULF	Tamil United Liberation Front
NPC	National Peace Council	UAS	Unified Assistance Scheme
NWZ	No War Zone	UN	United Nations
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development	UNDAF	United Nations Development Assistance Framework
OTI	One Text Initiative	UNDP	United Nations Development Program
PA	People's Alliance	UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
PNM	Patriotic National Movement	UNICEF	United Nations International Children's Fund
PSP	Peace Support Programme	UNP	United National Party
PTA	Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act of 1979	USAID	United States Agency for International Development
P-TOMS	Post-Tsunami Management Structure	YATV	Young Asia Television
RNCST	Resource Network for Conflict Studies and Transformation		

ශ්‍රී ලංකා සිතියම

පළමුවන පරිච්ඡේදය

හැඳින්වීම

මෙම පර්යේෂණය 2005 වසරේ මම ආරම්භ කළේ නෝර්විජියානු රජය පහසුකම් සපයා 2002 වසරේ පෙබරවාරි මස ශ්‍රී ලංකා රජය සහ උච්ච ඊළාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය අතර අත්සන් කර, පසුව අනන්තර දැමූ සටන් විරාම ගිවිසුම නැවත පණගැන්වෙනු ඇතැයි යන බලාපොරොත්තුවක් සහිතව ය. අවාසනාවකට මෙන්, මෙම කාලය තුළ සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කිරීම සහ වරක් පරාජය කළ නොහැකිව තිබූ විල්ට්ටේරිය 2009 මුල් කාලයේ සුර්ණ හමුදාමය පරාජයකට ලක් කිරීමට මඟ පාදමින් යළි ඇරඹූ සතුරුකම් නිසා මෙම ක්‍රියාවලිය වඩ වඩා දුර්වල විය. නෝර්විජියානු රජය මගින් පහසුකම් සපයන ලද සාම ක්‍රියාවලිය ඔවුන්ගේ නොමඳ උත්සාහය, ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවෙහි මූල්‍යමය ආයෝජන සහ සහයෝගය තිබියදීත් මුළුමනින්ම කඩා වැටුණි. විද්වතුන් සහ අන් අය ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම විස්තර කර ඇත්තේ රටෙහි ඉතාමත් හික්මවිය නොහැකි සහ විනාශකාරී ගැටළුව ලෙසය.¹

නෝර්විජියානු රජයෙන් පහසුකම් සැලසුණු සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක වූයේ මන්ද? ශ්‍රී ලාංකිකයින් හට අනාගත පරම්පරාවන් සඳහා යුක්ති සහගත සහ සියල්ලන් ඇතුළත් කෙරෙන සාමයක් ගොඩනඟා ගැනීමට හැකිවේද? නැතහොත් ඔවුන්ගේ අතීත ඉතිහාසය මගින් දෝෂාරෝපණයට ලක්ව සිටීමට සිදුවේද? අනාගත සාම ක්‍රියාවලියක් සඳහා මෙම ප්‍රශ්න වලට පිළිතුරු තීරණාත්මක වේ විද්‍යාර්ථකයෙක් සහ ක්‍රියාකාරකයෙක් ලෙස මගේ ඒකාබද්ධ භූමිකාව පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය පිළිබඳ ශ්‍රී ලාංකික දෘෂ්ටිකෝණයක් මත මගේ පර්යේෂණය යොමුකිරීමට මා ව පොළඹවන ලදී. එය බෙහෙවින් ලෙඩරාක් විසින් පවසන දෙයෙහි හරය තුළ තිබීණි එනම්, "සාමය ගොඩනඟන්නාගේ එක් පාදයක් පවතින දෙය තුළද, එක් පාදයක් පවතින දෙයින් ඔබ්බටද තිබිය යුතුයි. වෙනස හඹා යාමේ ස්වභාවය එයයි" යන්නයි.²

පර්යේෂණයෙහි පසුබිම

බ්‍රැඩ්ලර්ඩ් විශ්ව විද්‍යාලයේ සාමය ගැන අධ්‍යයන පිළිබඳ මගේ ශාස්ත්‍රපති උපාධිය සඳහා වූ 'සාමය ගොඩනැගීම සඳහා ඒකාබද්ධ ප්‍රවේශය - ශ්‍රී ලාංකීය සිද්ධි අධ්‍යයනයක්' නම් මගේ නිබන්ධය අවසන් කර ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණීමෙන් පසු, මම සාමය ගොඩනැගීම තුළ වඩාත් ක්‍රියාශීලීව නියැලුණෙමි. මෙහිදී මම යහපාලනය, මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය සහ මානුෂීය සම්මතයන්ට ගරු කිරීම, සහ සිවිල් සමාජ සාමය ප්‍රවර්ධනයට සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරකම් පරාසයක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කළෙමි. ඒ අතරම, මගේ පර්යේෂණ කටයුතු අඛණ්ඩව කරගෙන යාමට බ්‍රැඩ්ලර්ඩ් විශ්ව විද්‍යාලය වෙත ආපසු යාමට මම මහත් උනන්දුවෙන් සිටියෙමි. සුර්ණ-කාලීනව මෙම කටයුත්ත වෙනුවෙන් ආයෝජනය කිරීමට නොහැකි වූ විට, විශ්වවිද්‍යාලයට ඉදිරිපත් කළ මගේ පර්යේෂණ යෝජනාව අනුමත වීමෙන් 2005 වසරේදී බාහිර අයදුම්කරුවෙකු ලෙස ලියාපදිංචි වීමට මට හැකියාව ලැබුණි. මෑත ශ්‍රී ලාංකීය ඉතිහාසයේ බෙහෙවින්ම සුවිශේෂී සිද්ධිය වූයේ 2002

¹ Lewer, N., and William, J. (2002). *Finding a Negotiated End to Twenty-five Years of Violence*, in Searching for Peace in Central and south Asia, European Centre for Conflict Prevention, London: Lynne Reinner Publishers. P. 489.
² Lederach J P. (2005). *The Moral Imagination, The Art and Soul of Building Peace*, New York: Oxford University Press. p. x.

පෙබරවාරි මස සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමයි. ඒ තුළින් එදිරිවාදිකම් අවසන් කිරීම සහ ඒ මගින් ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ සියළුම ශ්‍රී ලාංකිකයින්ගේ ජීවන තත්ත්වයන් වැඩිදියුණු කිරීමේ වැදගත්කම හඳුනාගන්නා ලදී. මගේ පර්යේෂණයෙහි මාතෘකාව '2002 හි සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය' වීම පුද්ගලයාට කරුණක් නොවේ.

මගේ පර්යේෂණය සඳහා වූ ආනුභාවය

මගේ පර්යේෂණය සඳහා අදහස පහළ වූයේ වැඩියෙන් මෙනෙහි කරන සහ විශ්ලේෂණයෙහි යෙදෙන වෘත්තිකයෙක් බවට පත්වීමට සහ මගේ කාර්යයන් තුළට වැඩිදුරටත් න්‍යායාත්මක, සංකල්පික සහ මෙහෙයුම් පිළිබඳ සුක්ෂම දෘෂ්ටිකෝණ ගෙන ඒමට මා තුළම තිබූ අවශ්‍යතාවෙන්ය. මම මාගේ නිබන්ධනය සඳහා ක්‍රියාකාරීත්ව පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය මත අවධානය යොමුකිරීමට අදහස් කළෙමි. කෙසේනමුත්, ඒ කාලය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවත් වූ මාගේ සහායක අධීක්ෂකවරුන් දෙදෙනා වූ ආචාර්ය නික් ලුවර් සහ ආචාර්ය නෝබර්ට් රෝපර්ස්³ සමග පැවති රැස්වීම් මාලාවකින් පසු, ගැටුම් විපරිවර්තනයට පද්ධතිමය ප්‍රවේශයක ඇති හැකියාව ගවේෂණය කිරීමට සහ 2002 සිට 2008 දක්වා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට එය උපයෝගී කරගැනීම තුළ ඇති ශක්තීන් සහ සීමාවන් ගවේෂණය කිරීමට මම තීරණය කළෙමි.

පර්යේෂණයෙහි වාතාවරණය

'ගැටුම් කළමනාකරණය' 'ගැටුම් නිරාකරණය' සහ 'ගැටුම් විපරිවර්තනය' වැනි පද දරණු ගැටුම්, විශේෂයෙන් රාජ්‍යයන් ඇතුළත පවතින ගැටුම් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට වැඩි වැඩියෙන් උපයෝගී කර ගෙන ඇති අතර, ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට වර්ධනය වූ හැකියාවන් ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමෙහි ඇති සංකීර්ණත්වය සළකා බලන විට, සාමය උත්තේජනය කිරීමේ සාම්ප්‍රදායික සංකල්ප සහ විධික්‍රම තවදුරටත් ප්‍රමාණවත් නොවීය හැකි අතර, සාමය ගොඩනැගීමේ නව මාවත් ගවේෂණය කළ යුතුව ඇත. ලුවර් තරයේ ප්‍රකාශ කළේ, මිනිසුන්ට සම්පත් කෙරෙහි සාධාරණ ප්‍රවේශයක් පවතින සහ සමාජ සාධාරණත්වය මත පදනම් වූ සහ මූලික මානව හිමිකම් සහ ජාත්‍යන්තර නීතියට ගරුකරන සමාජයන් යළි ගොඩනැගීමට ප්‍රවණ්ඩ නොවන ක්‍රියාවලියක් මත මෙය පදනම් වීම අවශ්‍ය බවයි.⁴ මගේ පර්යේෂණය 'ගැටුම් නිරාකරණයෙන්' ඔබ්බට යන, සියළුම පාර්ශවයන් සෑහීමකට පත්කරන සුවිශේෂී පියවරක් වන 'ගැටුම් විපරිවර්තනය' පිළිබඳ වඩාත් පුළුල් පරාමිතීන් තුළ සිදු කෙරේ; එයට අසමානාත්මතාවය සහ අසාධාරණයට හේතුවන ව්‍යුහ සහ රාමු වෙනස් කිරීම, ගැටුම්කාරී පාර්ශව අතර දිගු-කාලීන සම්බන්ධතා සහ ආකල්ප වැඩිදියුණු කිරීම සහ යුක්තිය, සාමය, සමාව දීම, පිළිගැනීම සහ සංහිඳියාව ප්‍රවර්ධනය කරන ක්‍රියාවලි සහ පද්ධති සකස් කිරීම ඇතුළත් වේ.⁵

ඉන්පසු ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි ගතිකය වඩාත් හොඳින් අවබෝධ කරගැනීමට පද්ධතිමය වින්තනයභාවිතා කර, ගැටුමෙහි විපරිවර්තනය සඳහා පද්ධති විශ්ලේෂණය කෙතරම් දුරට දායක වේදැයි විමර්ශනය කිරීමට උත්සාහ දරන්නෙමි. සංවර්ධනය-විනාශකරන-ගැටුම් පද්ධතිය හඳුන්වා දෙමින් රිචර්ඩ්සන් පෙන්වා දෙන්නේ:

³ Director, Berghof Foundation for Conflict Studies (BFCS), Sri Lanka office
⁴ Lewer, N. in, Douma, N and Klem.B., (2004). *Civil War and Civil Peace*, A Literature Review of the Dynamics and Dilemmas of Peacebuilding through Civil Society, Clingendael Institute. pp. 5-6
⁵ Uyangoda, J. (2005). *Conflict, Conflict Resolution & Peace Building*, GTZ Sri Lanka. pp. 27-28.
⁶ Richardson, J. (2005) *Paradise Poisoned*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies. P. 91.
⁷ RNCST was co-funded by the Swiss and German governments and set up by BFCS in 2001.

පද්ධති විශ්ලේෂණයෙන් ලැබෙන සුක්ෂම දෘෂ්ටිකෝණ සංවර්ධනය-විනාශකරන-ගැටුම් සම්බන්ධතා පිළිබඳ වඩා ගැඹුරු අවබෝධයක් සපයයි. මෙම ප්‍රවේශය සියළු රෝගවලට ඖෂධයක් නොවන නමුත්, අපි සොයන ප්‍රතිපත්ති නිර්දේශ කෙරෙහි සාපේක්ෂව අවධානය යොමු නොකෙරුණු මාවතක් පෙන්නුම් කරයි.⁶

පද්ධති න්‍යායයෙහි න්‍යාය සහ භාවිතය යන ක්ෂේත්‍ර දෙකෙහිම පද මාලාව සහ සංකල්ප සමහරක් විශේෂයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ 'ගැටුම් අධ්‍යයන සහ විපරිවර්තනය සඳහා වූ සම්පත් ජාලය' යන්නෙන් උකහාගෙන විමර්ශනය කරනු ඇත.⁷ මීට අමතරව, ප්‍රදායක දෘෂ්ටිකෝණයකින් කැනේඩියානු ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන නියෝජිතායතනයෙන් ද, සිවිල් සමාජ දෘෂ්ටිකෝණයකින් ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික සාම මණ්ඩලයෙන් ද, පද්ධති න්‍යාය පිළිබඳ අවබෝධයක් අන්තර්ගත කෙරෙනු ලැබේ. මෙම සංවිධාන තෝරා ගනු ලැබුවේ, ඔවුන්ගේ ගැටුම් විපරිවර්තන මූලධර්ම මත බලපෑමක් ඇතිකළ හැකි ඇතුළත සිටින අයෙක් ලෙස න්‍යාය විශ්ලේෂණය කිරීමට අවස්ථා පරාසයක් ලබාදුන් ඔවුන් සමග තිබූ මගේ සම්බන්ධතා නිසා, සහ සිවිල් සමාජය සහ දේශපාලනික සාමය ඇති කිරීමකෙරෙහි ඔවුන්ට ඇති සම්බන්ධය නිසාය.

මගේ පර්යේෂණ තේමාවෙහි සම්භවයන් ඇතිවූයේ ගැටුම් අධ්‍යයනය පිළිබඳ බර්ගෝ පදනම සමග මට තිබූ සම්බන්ධතාවෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙසය. මෙහිදී ගැටුම් විපරිවර්තන කටයුතුවල පදනම ඇතුළත මෙන්ම පිටත ද ක්‍රියාකාරී වූ සගයන් සමග මෙම සංකල්පය ගැන සාකච්ඡා කිරීමට මට අවස්ථාව ලැබුණි. සුක්ෂම දෘෂ්ටිකෝණ තුනක් පාදක කරගෙන අභ්‍යන්තර ගැටුම් වඩාත් ඵලදායීව විපරිවර්තනය කිරීමට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යාය උපකාර වන්නේ කෙසේදැයි මම විමර්ශනය කරන්නෙමි: ඒවා නම් පද්ධතිමය විශ්ලේෂණයක්, පද්ධතිමය දෘෂ්ටිකෝණයක් සහ පද්ධතිමය රාමුවක්, යන මේවාය. ඉහත සඳහන් කළ පරිදි, 'සාමය ගොඩ නගන්නාගේ එක් පාදකක් පවතින දෙය තුළද, එක් පාදකක් පවතින දෙයින් ඔබ්බටද තිබිය යුතුයි.' පද්ධතිමය භාෂාවෙන් මෙයින් අදහස් කෙරෙන්නේ සාම ප්‍රවර්ධන මැදිහත්වීම් ඵලදායීවීමට නම් ඒවා ගැටුම්කාරී පාර්ශවයන්ගේ වින්තනයෙහි කොටසක් බවට පත්විය යුතු බවයි. ඒ අතරම එම මැදිහත්වීම් පද්ධතියට පිටස්තරව සිටිමින් පද්ධතිය ප්‍රතිනිෂ්පාදනය වීමට බාධා කර වැළැක්වීමට උත්සාහ දරා, එහි විපරිවර්තනය ප්‍රවර්ධන කළ යුතු බවයි. මගේ නිබන්ධයෙහි තවත් පරමාර්ථයක් වනුයේ, විශේෂයෙන් බර්ගෝ සංවාද මාලාව යටතේ ප්‍රකාශනයෙහි රෝපර්ස් සහ අන් අය ඉදිරිපත් කළ පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යාය පිළිබඳ ඉතා මෑතකදී කළ දායකත්වය තුළින් ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ සමාලෝචනය කිරීමයි. මෙය විශේෂයෙන් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධව පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන ප්‍රවේශය ගැන දිගටම කෙරීගෙන යන කාර්යයක් ලෙස අර්ථ දැක්විය හැක. ප්‍රකාශනයෙහි මාතෘකාව පවා එහි ස්වභාවයෙන්ම ගවේෂණාත්මක වේ.⁸

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මීට පෙර ප්‍රකාශ කළ පරිදි මම ක්‍රියාකාරීත්ව පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයක් අනුගමනය කරන්නෙමි. ගැටුම් අධ්‍යයන සහ විපරිවර්තනය සඳහා වූ සම්පත් ජාලය සමග ඇති මගේ සම්බන්ධතාව පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන මට මූලික අවබෝධය ලබාදුන් අතර, Sri Lanka One Text Initiative (SLOTI) සහ දකුණු ආසියානු සාම ආයතනය සහ කැනේඩියානු ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන නියෝජිතායතනයෙහි

⁸ Korppen, D., Schmelzle, B. and Wils O. (Eds) (2008). *A Systemic Approach to Conflict Transformation, Exploring Strengths and Limitations*, Berlin: Berghof Handbook Dialogue Series No. 6.

වැඩසටහන්වල සමහර සංරචක උපයෝගී කර ගැනීමට මා හට ඉඩකඩ ලබා දුනි. කෙසේනමුත්, ජාතික සාම මණ්ඩලය සමග ඉතා කිට්ටුවෙන් කටයුතු කිරීමෙන් එහි ක්‍රියාකාරකම්වලට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන වින්තනය යොදාගැනීමට උදව් කිරීමෙන් වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමට මට හැකි විය. පරිච්ඡේද 5 සහ 6 තුළ දැකිය හැකි පරිදි, ජාතික සාම මණ්ඩලය ඔවුන්ගේ වැඩසටහන්, ධාරිතාව ගොඩනැගීම සහ උද්දේශන ප්‍රයත්නයන් තුළට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි සංරචක උපයෝගී කර ගන්නා ලදී. කළමනාකරණ වගකීම් සහිත සහ ඉහත සඳහන් ආයතන සංවිධානය කළ ක්‍රියාකාරකම්වලට සහභාගිවුවේක් සහපහසුකම් සපයන්නෙක් ලෙස, පොදුවේ ලබාගත නොහැකි සුවිශේෂී සම්පත් ද්‍රව්‍ය එකතුවකට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන යෙදවුම් හට ප්‍රවේශය ලබාදීමට මට හැකියාව තිබිණි.

ආරම්භක කරුණක් වන්නේ විෂය පිළිබඳව පවතින ශාස්ත්‍රීය සාහිත්‍යය ගැන සමාලෝචනයකි. මීට අමතරව, සටන් විරාම ගිවිසුම පිළිබඳව විවිධ දෘෂ්ටිකෝණයන්ගෙන් විශ්ලේෂණාත්මක සහවේනිකාසික සමාලෝචන පිළිබිඹු කරන නව ප්‍රතිපත්ති සහ මෙහෙයුම් සාහිත්‍යයන් පුළුල් පරාසයක්විශ්ලේෂණය කරන්නෙමි. මෙම මූලාශ්‍රයන් සාම ක්‍රියාවලිය අතරතුර පැවැත්වූ වැඩමුළුවලින් ලබාගෙන ඇති අතර, සාම ක්‍රියාවලිය පද්ධතිමය විශ්ලේෂණ කාචයක් තුළින් අවබෝධ කරගැනීම පිණිස අවස්ථා සොයයි. ඉහත දැක්වෙන දේ පෙරදැරි කොටගෙන, මගේ නිබන්ධය ශාස්ත්‍රීය සාහිත්‍යයට දායක වන අතර, ශ්‍රී ලංකාව තුළ තිරසාර සාමයක් සහ සංහිඳියාව සඳහා විකල්ප ද යෝජනා කරයි.

පද්ධතිමය විශ්ලේෂණයක් මගින් ගැටුම මෙහෙයවන්නන් මෙන්ම සාමය මෙහෙයවන්නන් ද, මේ දෙකෙහි මායිම්වල සිටින අය ද හඳුනාගැනීමට මට හැකියාව ලබාදෙයි. තවද, මම මෙම කාලය අතරතුර සාමකාමී ප්‍රතිඵලයක් දෙසට හෝ විදිරිවාදිකම් හැවත ඇතිවීමේ ක්‍රියාවලිය මෙහෙයවූ සුවිශේෂී සිද්ධීන් ගැන සොයා බලා ඔවුන්ව අවසානයේදී එක් දිශාවකට හෝ අනෙක් දිශාවට ගෙන යන්නාවූ ගැබ්ව ඇති ව්‍යුහාත්මක සාධක හඳුනා ගනිමි. මේ මගින් සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථකවූයේ මන්ද යන්න පැහැදිලි කිරීමට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යාය කෙතරම් දුරට සාර්ථකවන්නේ දැයි දැක ගැනීමට ද මට හැකියාව ලබාදෙයි.

පර්යේෂණයෙහි දායකත්වය

ඉහත සඳහන් කළ පරිදි, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන මූලධර්ම පාදක කරගෙන කෙරෙන විශ්ලේෂණයෙහි දෘෂ්ටිකෝණයෙන් ගත් කල මගේ පර්යේෂණය මුල් නිර්මාණයක් වේ. මගේනිබන්ධය අන්තර් සහ අන්තර්-පාසමික දේශපාලනික බේදීම් සහ ආතතීන්ගේ ප්‍රතිවිපාකයක් ලෙස සාම ක්‍රියාවලියෙහි සහජයෙන්ම පැවති අතිශය දුර්වල බව පරීක්ෂා කර, නෝර්විජියානු පහසුකම් සලසන්නන් හට තිබුණු විචල්‍යයන්ගේ කාර්යභාරය සහ මැදිහත්වීමේ ප්‍රයත්නයන් සම්ප පරීක්ෂාවකට ලක් කරයි. තවද එය සාම ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී පැවති විපරිවර්තන සහ බාධාකිරීමේ සලකුණු හඳුනාගෙන, එක් පාර්ශවයක් සඳහා ගැටළුවට විසඳුමක් වන දේ අනෙක් පාර්ශවය ගැටළුවක් ලෙස දකින, ප්‍රවණ්ඩත්වය යළි යළිත් ඇතිවන වක්‍රයන් කඩාබිඳ දැමීමට මාර්ග සොයාගැනීම පෙන්නවන නිර්දේශ සපයයි. එය පවතින පර්යේෂණ සමූහයට එකතු කර, ගැටුම් විශ්ලේෂණය, සාම ක්‍රියාවලිය සමාලෝචනය සහ මෙහෙහිකිරීම දැනුවත් කර, ගැටුම්විපරිවර්තනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට උපකාරී වන මූලපිරීම් නිර්මාණය කිරීමට සහාය ලබාදෙයි. අවසාන මූල ප්‍රතිඵලය වන්නේ න්‍යාය-ගොඩනැගීම අභිවර්ධනය කිරීම සහ සාම ක්‍රියාවලිය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම සඳහා මාවත විවර කර තිබීම සහ භාවිතා කළ හැකි විකල්පයන් පෙන්වා දී තිබීමයි.

ආචාරධර්ම වලට අදාළ ගැටළු

ක්‍රියාකාරිත්ව පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය තුළ මුල් බැසගෙන සිටීම මට වෘත්තිකයෙකු මෙන්ම පර්යේෂකයෙකු ලෙස වාසිදායක වන අතර, එය සහයෝගීත්ව ව්‍යවසායයක් සහ ජීවිත අත්දැකීම් බෙදාහදා ගැනීමක් ලෙස අර්ථ දැක්විය හැකිය. අසාර්ථකත්වයෙන් අවසන් වූ සටන් විරාම ගිවිසුම සමාලෝචනය කිරීමේදී, ක්‍රියාවලියෙහි නිරත වූ විවිධ පාර්ශවකරුවන්ගේ මතයන් පර්යේෂණයෙහි ගුණාත්මකභාවය වැඩිකිරීමට අත්‍යවශ්‍ය වේ. විශේෂයෙන් අතීත අසාර්ථකත්වයන් යළි සිදුවීම වැළැක්වීම සඳහා නව ක්‍රියාවලියක් නිර්මාණය කිරීමේ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කළ එය වසේ වේ. මෙම දෘෂ්ටිකෝණයෙන් ගත් කළ, සදාචාරාත්මක මූලධර්ම වන අවංක බව, අවංකත්වය, විශ්වසනීයත්වය, ස්වේච්ඡාවෙන් සහභාගී වීම, අපක්ෂපාතිත්වය, තනි පුද්ගලයින්ට හෝ සමාජ කණ්ඩායම් වලට පුද්ගලික අවදානම් ඇතිවීම වැළැක්වීම යන මේවා මගේ නිබන්ධයෙහි ලක්ෂණ වේ. මම මගේම පර්යේෂක පක්ෂපාතිත්වය ඉස්මතු වීමට වරෙන්ද ප්‍රවේශම්වන අතර මගේ පසුබිම, කාර්යය පිළිබඳ අත්දැකීම්, සහ සංවිධානයික සම්බන්ධතා පිළිබඳව සංවේදී වෙමි. ඒක පුද්ගල සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීමේදී දැනුවත් අනුමැතිය ලබාගැනීමේ මූලික සංකල්පය පවත්වාගෙන යන අතර, මීට අමතරව, මගේ පර්යේෂණයේ අරමුණු සහ පරමාර්ථයන්ට අදාළව තොරතුරු සපයන්නන් සමග විනිවිදභාවය පවත්වාගෙන යනු ඇත. මෙම මූලධර්මවලට අනුව ක්‍රියාකිරීමේදී, සහභාගිවන්නාගේ ප්‍රතිචාරයට කිසිම අයුතු බලපෑමක් නොකරනු ඇත. විශ්වාසය සහ රහස්‍යබව පවත්වා ගැනීම පිණිස පැහැදිලි බව සහ අනෙකුත් අවබෝධය සහ සහභාගිවන්නන්ගේ අපේක්ෂාවන් සහ කැමැත්තෙන් ලබාදෙන සහයෝගීතාව තිබෙනු ඇත. තවද අවසානයේදී මගේ පර්යේෂණයෙහි සොයාගැනීම් ඔවුන් සමග බෙදාහදා ගනු ඇත.

වසර 2002 සිට 2008 සිට මා සහභාගී වූ සාම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ වැඩමුළුවලින් සහ ඉලක්ක කණ්ඩායම් සාකච්ඡාවලින් උකහා ගැනීමට අදාළව හෝ, ශ්‍රී ලංකාව තුල සාම මූලපිරීම් සඳහා අනාගත ක්‍රමෝපායයන් ගැන බුද්ධි කලම්බන රැස්වීම් වලට අදාළව, විවැනි සිද්ධීන් ආරම්භයේදී සෑමවිටම වැතෑම් හවුස් නියමය සඳහන් කරයි. මේ අනුව, මෙම සිද්ධීන්ගෙන් එකතු කරගත් තොරතුරු මා විසින් භාවිතා කරන අතර, කතා කළ තැනැත්තා/තැනැත්තන්ගේ හෝ වෙනත් ඕනෑම සහභාගිවූවෙකුගේ අනන්‍යතාවය හෝ සම්බන්ධය හෙළිදරව් නොකරනු ඇත. මෙම නිර්වචන නිසා, මෙවැනි රැස්වීම් විවෘතභාවයට සහ තොරතුරු බෙදාහදා ගැනීමට අනුබල දී, තනි පුද්ගලයින් ලෙස කතා කිරීමට සහ ඔවුන්ගේ සංවිධානවල නොතිබිය හැකි අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට මිනිසුන්ට ඉඩ ලබාදෙයි. මෙම සිද්ධීන් ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයක් ලෙස මගේ පර්යේෂණයට සාධනීයදායකත්වයක් ලබාදෙයි.

පර්යේෂණ ප්‍රශ්න

ආරම්භක ජේදයන්හි සඳහන් කළ පරිදි, මූලිකවම ප්‍රශ්න දෙකක් මගේ සිතට හැගේ. මෙම ප්‍රශ්නයෝජිත පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රමවේදය යටතේ විශ්ලේෂණ ද සපයනු ඇත. ඒවා නම්:

- නෝර්විජියානු රජයෙන් පහසුකම් සපයන ලද සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක වූයේ මන්ද?
- පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යායට කෙතරම් දුරට සාමය ගොඩනගන ප්‍රජාව ඒකරාශීකරීමට හැකියාව තිබේද?

මීට අමතරව, පසුව එන සමහර පරිච්ඡේදවල ඇතුළත් වන ප්‍රශ්න ඉහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සෙවීමට දායක වනු ඇත.

නිබන්ධයේ දළ සැලැස්ම

මගේ නිබන්ධයේ යොමුව වන්නේ ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් මත පදනම්ව අත්‍යන්තර ගැටුම් විපරිවර්තනය වඩා වලංගු කිරීමට පද්ධතිමය වින්තනය උපකාරී වන්නේ කෙසේදැයි ගවේෂණය කිරීමයි. පුද්ගලිකව එය මට ඉගෙනීමේ ක්‍රියාවලියක් ද වනු ඇත. මගේ නිබන්ධය පහත සඳහන් පරිච්ඡේද සැලැස්ම මත පාදක වනු ඇත: ගැටුම් නිරාකරණය සහ පද්ධතිමය ගැටුම් න්‍යාය යන මාතෘකාව යටතේ ඇති 2 වැනි පරිච්ඡේදයෙහි වඩාත් ප්‍රචලිත ගැටුම් නිරාකරණ ආදර්ශ පිළිබඳව සටහනක් ලබාදී පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි සංකල්පය හඳුන්වා දෙනු ලැබේ. එය නෝර්විජයානු රජයෙන් පහසුකම් සලසන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණය කරන මගේ නිබන්ධයෙහි උප-යොමුව වේ.

ගැටුම් සන්දර්භය සහ ගැටුම් ක්‍රියාධාරයන් යන මාතෘකාව සහිත 3 වැනි පරිච්ඡේදයෙන් ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම පහත කර පවත්වා ගෙන ගිය පශ්චාත්-නිදහසේ දේශපාලනික ක්‍රියාවලියෙහි ඉතිහාසයෙහි දළ විශ්ලේෂණයක් ලබාදී, සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීම දක්වා වූ සිද්ධීන්ගෙන් අවසන් කෙරේ. ඉන්පසු මම 2002 සිට 2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලියෙහි විවිධ අදියර, එහි බිඳවැටීම සහ සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කිරීමෙන් අවසන් වීම දක්වා පරීක්ෂා කරන්නෙමි. ඉන් ඉක්බිතිව මම ගැටුම්කාරී පාර්ශවයන් හෝ පාර්ශවකරුවන් සහ ඔවුන් අතර සම්බන්ධතාවලට අදාළව වඩා ක්‍රමානුකූල ගැටුම් විශ්ලේෂණයක් වර්ධනය කිරීමට පියවර ගන්නෙමි. ඔවුන්ගේ තනතුරු, සැලකිලි සහ අගයන්ට අදාළව ගැබ්ව ඇති ගැටුම් ගැටළු ඉස්මතු කරන්නෙමි; තවද, ගැටුම තුළ සිටින පාර්ශවයන්ගේ සම්භවයට සහ ගතිකයන්ට දායක වූ චේතනාසික සිද්ධීන් සහ ක්‍රියාකාරීත්වයන් මොනවාදැයි සොයා බලන්නෙමි. ඉන්පසු මම විශ්ලේෂණය සඳහා උපකාරක ව්‍යුහයක් ලෙස ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම ගැන පහත සඳහන් ප්‍රශ්න උපයෝගී කරගෙන වඩාත් පද්ධතිමය වන ගැටුම් විශ්ලේෂණයක් වර්ධනය කිරීමට උත්සාහ කරන්නෙමි.⁹

1. ගැටුම් පාර්ශවයන් හෝ පාර්ශවකරුවන් කවුද? ඔවුන්ව විස්තර කරන්නේ කුමන නිර්ණායක වලින්ද සහ ඔවුන් අතර ඇති සම්බන්ධතා මොනවාද?
2. පාර්ශවයන්ගේ ආස්ථාන, අභිලාෂයන්, සහ අගයන් සහ අවශ්‍යතා යන මේවාට අදාළව ගැටුම් ගැටළු මොනවාද?
3. ගැටුමෙහි ඉතිහාසය කුමක්ද සහ එහි ලක්ෂණ වලට කෙතරම් දුරට විදිරිවාදිකම් වල සම්භවය සහ ගතිකය විස්තර කළ හැකිද?

මෙය ගැටුමෙහි පාර්ශවයන් එය සංකල්පීකරණය කරන්නේ කෙසේද සහ බාහිර නිරීක්ෂකයන්ට ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි පද්ධතිමය කටයුතු ඒකාබද්ධ විය හැක්කේ කෙසේද යන්න අවබෝධ කරගැනීමේදී එකිනෙක සමග ක්‍රියාකරන බහුවිධ සාධකවල සංකීර්ණත්වය අවම කිරීමට උත්සාහ දරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ දිග්ගස්සුණු සහ මේ වනතුරු හික්මවිය නොහැකිව තිබූ ගැටුමට

⁹ ibid.
¹⁰ Stroh, D. (2000). Leveraging Change: The Power of Systems Thinking in Action. *Reflections*. Vol. 2, No. 2.
¹¹ ibid.
¹² Smith, D. (2008). *Systemic Conflict Transformation*. in, Berlin: Berghof Handbook Dialogue Series No. 6. P. 88.

ස්ථිර විසඳුමක් සොයාගැනීමට හැකියාව ලබාදෙන වෙනස්කම් ඇතිකිරීම සඳහා සහයෝගයෙන් ප්‍රයත්න දැරීමට මෙම ක්‍රියාවලිය අනුබල දෙනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වේ. පද්ධතිමය ප්‍රවේශයක් ගැනීමෙන් මෙම පරිච්ඡේදය ගැටුම් විපරිවර්තනයකට වෙනස්වීමේ විභවය පවතින ගැටළු සමග ප්‍රබලව කටයුතු කර, ගැටුමෙහි මූල සහ ආසන්න තේතු අන්තර්ක්‍රියාවට සහ ස්වාධීනත්වයට මාරුකරයි, ගැටළු සහ වෙනස සඳහා විකල්ප ගැන හුදෙක් මෙතෙක් කරනවාට වඩා විසඳුමක් ගැන විශ්ලේෂණය යොමුකිරීමට උපකාරී වෙයි. ස්ට්‍රොන් ප්‍රකාශ කළ පරිදි, 'පද්ධති වින්තනය මූල තේතූන් නිරාවරණය කර ගැනීමේ ඉතා ප්‍රබල මාර්ගයකි. මන්දයත්, එය සංකීර්ණ සංවිධානයික (සහබාහිර) සාධක අතර දිස් නොවෙන අන්තර්-යැපීම් දීප්තිමත් කරයි.'¹⁰

අපායට යන මාර්ගය යහපත් චේතනාවලින් අතුරා ඇති බව නිතර පවසන දෙයකි. මෙයට එක් තේතූවක් වන්නේ සංකීර්ණ පද්ධති කෙටි-කාලීන ප්‍රතිලාභ ලබා ගැනීම සඳහා ක්‍රියා කිරීමට මිනිසුන් පෙළඹවීමට හැඹුරුවන නමුත් බොහෝ විට දිගුකාලීනව කාරණා වඩාත් හරක අතට හැරවීමයි.

පද්ධතිමය වශයෙන් සිතීම මිනිසුන්ට ඔවුන් විසඳීමට උත්සාහ කරන ගැටළු සඳහා ඔවුන් යම් මට්ටමකින් වගකිව යුතු බව පිළිගැනීමට ඔවුන්ට උපකාරී වෙයි. ඔවුන් යහපත් අදහසින් කරන ක්‍රියාකාරීත්වයන් බොහෝවිට දිගුකාලීනව ඔවුන් අපේක්ෂා නොකළ ප්‍රතිඵල ලබාදෙන බව ඔවුන්ට ඉගෙන ගත හැක. වගකීම ගැනීමේ පරමාර්ථය වන්නේ දොස් පැවරීම නොව, ගැටළු ඇතිවන්නේ ඔවුන්ගේ පාලනයට ඔබ්බෙන් පවතින බලයන් වෙතින් යැයි සංවිධාන විසින් සාවද්‍යව උපකල්පනය කරමින් ඉවත දමන බලය ආපසු ගැනීම බව වචනාපිටිය නායකයෝ දනිති.¹¹

ප්‍රශ්න තුන ගැන සිය විවේචනයෙහි සීමිත් අවධාරණය කරන්නේ මේවා ගැටුම් විශ්ලේෂණය සඳහා සම්මත ප්‍රශ්න බව සහ ඒවායේ සුවිශේෂී පද්ධතිමය වන යමක් තිබේද යන්න අපැහැදිලි බවයි. ඔහු ප්‍රකාශ කළේ, 'ඒවායේ පද්ධතිමය හරයක් ඇතොත්, එය ලැබෙන පිළිතුරු මොනවාද යන්න මත නොව, එය ඇත්තේ පිළිතුරු ලබාදෙන්නේ කෙසේද යන්න මතය. එය සම්මත දේශපාලනික විද්‍යා පර්යේෂණ විධික්‍රම භාවිතා කර ආමන්ත්‍රණය කළ හැකිය.'¹²

2002-2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය යන මාතෘකාව දරන 4 වැනි පරිච්ඡේදයෙහි පද්ධතිමය ගැටළු විපරිවර්තන න්‍යාය සමග ගළපමින්, ගැටුමෙහි ස්වභාවයට බලපෑම් කළ ව්‍යුහාත්මක සහ සන්දර්භීය ලක්ෂණ, පාර්ශවයන්ගේ අවශ්‍යතා සහ ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා ඔවුන්ට ඇති අවශ්‍යතා විවර කරනු ලබයි. ගැටුම් නිරාකරණ මනාපයන් සහ විකල්ප ගැටුමෙහි නිර්මාණාත්මක විපරිවර්තනයකට සහයෝගය දැක්වීමට සකස් කළ හැක්කේ කෙසේද යන්න මම ආමන්ත්‍රණය කරමි. රෝපර්ස් විසින් යෝජනා කළ පරිදි පහත සඳහන් අමතර ප්‍රශ්න තුනට පිළිතුරු සැපයීමෙන් මම ආරම්භ කරමි.¹³

1. ගැටුමෙහි ස්වභාවයට බලපෑම් කරන සහ එහි ගතිකය නිර්ණය කරන ව්‍යුහාත්මක සහ සන්දර්භීය ලක්ෂණ මොනවාද?
2. ගැටුම පිළිබඳව පාර්ශවයන්ගේ අවබෝධය සහ ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා ඔවුන්ට ඇති අවශ්‍යතා මොනවාද?
3. ගැටුමෙහි වැඩදායක විපරිවර්තනයකට උපකාරී වන අයුරින් ගැටුම් නිරාකරණ මනාප සහ විකල්ප සකස් කළ හැක්කේ කෙසේද?

පළමුවන ප්‍රශ්නය සමාජ විද්‍යාවේ වඩා පුළුල් පදනමක් අවශ්‍ය කරන ව්‍යුහාත්මක සහ සන්දර්භීය සාධක කෙරෙහි යොමුවන බවට ස්මිත් තර්ක කරයි; දෙවැන්න කලින් ප්‍රශ්න වල අනුගමනය කළහම වේදයන්ගෙන් දැනුවත් වූ පාඨවල සංවේදී විවරණයක් හරහා ගවේෂණය කිරීම අවශ්‍ය කරන ගැටුම පිළිබඳ පාර්ශවයන් කරන අර්ථ නිරූපණය කෙරෙහි යොමුවෙයි; ගැටුම් නිරාකරණ විකල්ප සකස් කිරීම ගැන වූ තෙවැන්න සඳහා, ගැටුම් දැනුම, පරිකල්පනයේ සහ යථාර්ථවාදයේ ගුණාංග සහ වඩා වැදගත්ව, ප්‍රතිකාඥානය අවශ්‍ය කරයි.¹⁴ ඉන්පසු මම සැලකිය යුතු බලවේගයන් විසින් විරුද්ධත්වය ප්‍රකාශ කර ඇති මධ්‍යස්ථ බව, සමථයකට පැමිණීම සහ අනෙකුත් අනෙක් පැත්තට සහන, යන මේවා තිබියදී පද්ධතිමය චින්තන දෘෂ්ටි කෝණයකින් ශ්‍රී ලාංකීය සාමක්‍රියාවලිය දෙස බැලීමට යොමුවෙමි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය, අධ්‍යයනය 1 යන මාතෘකාවෙන් යුත් 5 වැනි පරිච්ඡේදය තුළින් 1995 වසරේ ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ආරම්භයේ පටන් වී ඉතිහාසය සොයා බලා 2002 සිට 2008 දක්වා රේඛීය විසඳුම් සහ සාමය කරා ක්‍රමයෙන් ඉදිරියට යාමේ උපකල්පනය මත පාදක වූ සංවිධානයෙහි කාර්යය විස්තර කරනු ලබයි. සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් පසු ජාතික සාම මණ්ඩලයේ කාර්යයන් හි සමහර සුවිශේෂී කඩඉම් මම ඉස්මතු කරන්නෙමි. මාගේ පර්යේෂණ ප්‍රශ්නවලින් එකක් වන නෝර්විජයානු රජය පහසුකම් සලසන ලද සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක වූයේ මන්ද යන්නට පිළිතුරු සපයා මම මෙම පරිච්ඡේදය හිමා කරන්නෙමි. ඉන්පසු එම අසාර්ථකත්වයේ පාඩම් උපයෝගී කිරීමට උත්සාහ කරමි. ජාතික සාම මණ්ඩලය - අධ්‍යයනය 2 නම් මාතෘකාවෙන් යුත් 6 වැනි පරිච්ඡේදය ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් ගැටුම සහ සාමයෙහි ගතිකයන් අවබෝධ කර ගැනීමේ මෙවලමක් ලෙස පද්ධතිමය චින්තනය භාවිතා කරමින් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා තිබිය හැකි මාදිලි ආමන්ත්‍රණය කළ අන්දම ගැන බලා, මැදිහත්වීමේ ප්‍රායෝගික පියවර ගැන මඟපෙන්වීම සහ මෙහෙහි කිරීම සඳහා වියට ඇති විභවය ගවේෂණය කරමි. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යායට කෙතරම් දුරට සාමය ගොඩනගන ප්‍රජාව ඒකරාශී කිරීමට හැකියාව තිබේද යන්න විලිදරවි කිරීමට ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහිම ක්‍රමෝපායයන් සහ අත්දැකීම් දෙස බැලීම තුළින්, මෙම පරිච්ඡේදය මගේ දෙවැනි පර්යේෂණ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සපයයි.

අවසාන විශ්ලේෂණයන් සහිත 7 වැනි පරිච්ඡේදය තුළ, ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය සඳහා ඇති අපේක්ෂාවන් තක්සේරු කිරීම/ඇගයීම සිදුකර, එහි විපරිවර්තනයට මඟපෙන්වීම සඳහා පද්ධතිමය චින්තනය උපයෝගී කර ගැනීමට පවතින හැකියාව ගවේෂණය කරමි. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය පිළිබඳ අධ්‍යයනය යනු විද්වත් පර්යේෂණ සහ භාවිතාවෙහි නැගී එන සෛත්‍රයකි. පද්ධතිමය දෘෂ්ටිකෝණයකින් රොපර්ස් තර්ක කරනුයේ:¹⁵

සියළුම සාම ක්‍රියාවලියන් සාමූහික උගෙනීමේ ක්‍රියාවලියන් ය. ගැටුම්කාරී පාර්ශව ඔවුන්විකිනෙකා සමග බෙදාහදා ගන්නා ගැටුම් පද්ධතිය වෙතස් කිරීමට හෝ විපරිවර්තනය කිරීමට ඇති හැකියාවන් ගවේෂණය කරති. තෙවැනි පාර්ශව බෙහෙවින්ම තීරණාත්මක ගැටළු ගැන නිවැරදි වේලාවේදී අදාළ පුද්ගලයින් සමග ගනුදෙනු කිරීමට ඔවුන්ට කළහැකි කුමක්දැයි ගවේෂණය කරති.

¹³ Ropers, N. (2008). Systemic Conflict Transformation: Reflections on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka, Berghof Handbook Dialogue Series No. 6. P. 17.
¹⁴ op.cit. p. 88.
¹⁵ ibid. p.92.

රොපර්ස් තවදුරටත් පවසන්නේ පද්ධතිමය චින්තනයෙහි ඇත්තෙන්ම ප්‍රධාන පරීක්ෂණයක් වන්නේ තෙවැනි පාර්ශව සහ ඇතුළත ක්‍රියාකාරීන් සාම ක්‍රියාවලියන්ට සහයෝගය දක්වන අතර පද්ධතිමය දැනුම උපයෝගී කර ගැනීමට වැඩි වැඩියෙන් සමත් වන බවයි.¹⁶

කෙසේනමුත්, ඉදිරියෙහි බොහෝ අභියෝග පවතී. සිංහල ප්‍රජාව - බහුතර ජනගහනය - 1949 බ්‍රිතාන්‍යයින්ගේ පිටවීමෙන් පසු බලය ලබා ගෙන දීර්ඝ කාලයක් ඔස්සේ විනාශකාරී තීරණ මාලාවක් ගත්ත: වනම්, ඔවුන්ගේ භාෂාව සහ ආගම (බුද්ධාගම) රටෙහි පවතින එකම නිලප්‍රකාශය ලෙස පැනවීම, ද්‍රවිඩ ප්‍රජාව සඳහා විශ්වවිද්‍යාල ප්‍රවේශය සහ සිවිල් සේවාව සීමා කිරීම, සහ ද්‍රවිඩ ප්‍රජාවෙහි මතය ඵලදායීව ප්‍රකාශ කිරීමට ඉඩදීමට රටෙහි දේශපාලනය පුළුල් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම, යන මේවාය. මධ්‍යස්ථ ද්‍රවිඩයින් විසින් වෙතසක් ඇතිකිරීමට යළි යළිත් දැරූ ප්‍රයත්නයන් හට ලැබුණේ ගල් පවුරක වැනි ප්‍රතිරෝධයකි. පාර්ලිමේන්තු ගැටළුවක් ලෙස තිබුණු දෙය 1970 දී ප්‍රචණ්ඩ බවට හැරීමෙන් පසු, ඉතාමත් ප්‍රබල ගර්ඵලා බලකාය ලෙස චල්චේරිය මතුවිය.

චල්චේරිය ඔවුන්ගේ විරුද්ධවාදීන් මරා දැමීමේදී ඉතා කෘෂර වූ අතර, ඔවුන් පමණක් ද්‍රවිඩ ජනතාව හියෝජනය කළ යුතු බවට බලකරන ලදී. ඔවුන්ගේ අභිමතාර්ථය වූයේ උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ඔවුන් විසින් පාලනය කරන ස්වාධීන දෙමළ රාජ්‍යයකි. චල්චේරිය ඔවුන්ගේ ත්‍රස්ත ක්‍රියාවලි සහ ජාත්‍යන්තර වාතාවරණයන් හි සංයෝජනයක වින්දිතයින් බවට පත්වූහ. 9/11 ට පසු, 'භීෂණයට එරෙහි යුද්ධය' ලොව වටා ත්‍රස්තවාදයට ශුන්‍ය ඉවසීමක් නිර්මාණය කරන ලදී. එය ත්‍රස්තවාදී සංවිධාන සහ ජාතික විමුක්ති කණ්ඩායම් අතර පවතින වෙනස්කම් ද බොඳ කරන ලදී. රාජ්‍ය භීෂණයට මුහුණ නොදුන් විමුක්ති හමුදාවක් ලොවෙහි නැතිවූයේ මෙන්ම, ඔවුහු ආපසු ඔවුන්ගේ ජාතිකවාදී අභිමතාර්ථයන් පසුපස යාමේ උපායක් ලෙස භීෂණය භාවිතා කළහ. චල්චේරිය මෙයට ව්‍යතිරේකයක් නොවේ. චල්චේරිය ත්‍රස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස රටවල් තිහක පමණ තහනමට ලක්විය. එයින් ඔවුන්ව විනාශ කිරීමට ශ්‍රී ලංකාරජයට ගෝලීය අනුමැතිය ලැබුණි. නමුත් එසේ කිරීමෙන්, අති විශාල පරිමාණයක විනාශයක් ඇතිකිරීමට ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව ඉඩ හරින ලදී. මෙය චල්චේරියෙහි නොව ද්‍රවිඩ බේදවාදකයකි. ලෝකයේ කිසිම තැනක රජයක් වසරක් පුරා අඛණ්ඩව තමන්ගේ සිවිල් ජනතාව වෙත බෝම්බ ප්‍රහාර වල්ල කර නොමැත. මෙහි ශුද්ධ ප්‍රතිඵලය වූයේ ශ්‍රී ලංකා හමුදාව තීරණාත්මක වශයෙන් චල්චේරිය පරාජය කිරීමය.

චල්චේරිය පරාජය කිරීමට හැකියාව ලැබුණේ සාධක කිහිපයක සංයෝජනයක් මගිනි: එයින් ඇතිවන මිනිස් සහ ද්‍රව්‍යමය පිරිවැය නොසලකා හැර යුද්ධය අවසානය දක්වා කරගෙන යාමට ශ්‍රී ලාංකීය ජනාධිපති හට තිබුණු නොසැලෙන අධිෂ්ඨානය; සාම සාකච්ඡාවලින් ඉවත් වී රජයෙන් හමුදාමය ප්‍රතිවාරයකට පෙළඹවීමේ කළ හමුදාමය සහ ත්‍රස්තවාදී ක්‍රියා සිදු කිරීමෙන් චල්චේරිය කළ බේදනීය වැරද්ද; යුද්ධයෙහි නියැලීමට ශ්‍රී ලංකා රජයට හමුදාමය, සදාචාරාත්මක සහ දේශපාලන සහයෝගය දෙන අතර ගැටුමට දේශපාලනික විසඳුමක් සඳහා විවෘතව ආරාධනාකරමින් ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේ විශාල කොටස්වල බොදවුණු භූමිකාව; සිවිල් ජනතාව සිය දහස්ගණනින් ඊතියා 'යුද මුක්ත කලාපයක' කොටුවී ඉතා ආසන්න මරණය සහ සමුලසාතනයට මුහුණදෙමින් සිටි අවස්ථාවේ පමණක් 'ආරක්ෂා කිරීමේ වගකීම්' සහ ජාත්‍යන්තර මානුෂීය නීතියෙහි මූලධර්ම අනුගමනය කිරීමට පෙළඹවීමේ කිරීම; දිගින් දිගට ලත් හමුදාමය ජයග්‍රහණ

¹⁴ op.cit. p. 88.
¹⁵ ibid. p.92.
¹⁶ ibid. p.93.

සහවල්ටීරිය සම්පූර්ණයෙන් සමූලඝාතනය කිරීම තුළ ශ්‍රී ලාංකීය පුරවැසියන් බහුතරයක් විසින් විදහා දැක්වූ යුද ප්‍රමෝදය; යුද්ධයේ පරාජයින්, වනම්, වල්ටීරී භටයින් කිහිප දහසක් පමණක් නොව, සිය දහස් ගණන් (වැඩි වශයෙන් ද්‍රවිඩ ජාතිකයින්) ජනතාව, යළි යළිත් අවතැන්ව, ශාරීරිකව සහ මානසිකව තුවාල වී, සිය අභිමානය, වනා මෙහා යාමේ හිදහස සහ ජීවිතයේ ගුණාත්මක බව අහිමි වී සහ (ප්‍රාණ ඇපකරුවන් හෝ සැකකරුවන් හෝ සතුරාට සන්කාරය සැපයුවත් ලෙස) කඳවුරු තුළ හෝ නම් කරන ලද පෙදෙස් තුළ ගැටුමෙහි එක් පාර්ශවයක් මගින් හෝ අනෙක් පාර්ශවය මගින් සිර කර තබා සිටි යුද්ධයේ පරාජයේ මේ අතර වෙති.

රජය ලබාගත් පැහැදිලි ජයග්‍රහණ දිගුකලක් පවතින සාමයක් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා වඩා යෝග්‍ය වන පරිසරයක් නිර්මාණය කර ඇති නමුත්, ඉහත සඳහන් යථාර්ථය සැලකිල්ලට ගෙන නව සාම ක්‍රියාවලියක් නිර්මාණය කිරීමට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන මූලධර්ම යොදාගැනීම අභියෝග යකි. වසර හැටක ජනවාර්ගික ගැටුමක්, වසර විසිපහක සිවිල් යුද්ධයක් සහ දශක ගණනක ප්‍රබල මානව හිමිකම් අපයෝජන සහ ත්‍රස්තවාදය යන මේවායේ අළු වලින් රට විසින් පශ්චාත්-යුද ශ්‍රී ලාංකීය ජාතියක් ගොඩ නැගීම දිගින් කිරීමට නම්, අවශ්‍ය වන්නේ අණ්ඩ දමන නිවැරදි කිරීම් නොව, ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍යයෙහි අත්‍යන්ත (radical) විපරිවර්තනයකි.

වල්ටීරීරිය සමූල ඝාතනය කිරීමත් සමග හමුදාමය සටන අවසන් වීම සමහර විට නව දේශපාලනික ක්‍රමෝපායයන් සොයා යාමට පිවිසුම් ලක්ෂ්‍යයන් සපයන 'හැරවුම් ලක්ෂ්‍ය' වලින් ඉතාමත් වැදගත් එකක් වේ. දිගුකාලීන ගැටුම් නිරාකරණයට පිටස්තරයෙන් බලපෑම් කිරීම සඳහා සහ මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය සම්මතවල ජාත්‍යන්තර තත්ත්වයන්ට අවශ්‍ය අන්දමින් පොදු හේතූන් ගවේෂණය කිරීම හරහා නිර්මාණාත්මක විසඳුම් සෙවීම පුළුල් කිරීමට සියළු පාර්ශවකරුවන්ට අනුබල දීමෙන් විසඳුම් කෙරෙහි දිශානත වූ ප්‍රවේශයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා තවමත් අවස්ථා තිබිය හැක.

මා විසින් උත්සාහ කරන පද්ධතිමය ප්‍රවේශය පුද්ගලික අභියෝගයකි. එය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ජීවත් වෙමින් සහ වැඩ කරමින් විශ්ලේෂණය කිරීමට සහ ක්‍රියාකිරීමට අවශ්‍ය කුසලතා සහ ගුණාංග පිළිබඳ වඩා පැහැදිලි අවබෝධයකට පැමිණීමට මට උපකාර කරන අභියෝගයකි.

දෙවන පරිච්ඡේදය

ගැටුම් නිරාකරණය සහ පද්ධතිමය ගැටුම් න්‍යායය

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකා දූපත ඉන්දියන් සාගරයේ ඉන්දියාවේ නිරිතදිග කොණේ සිට නුදෙක් සැතපුම් 20 ක් දුරින් පිහිටා ඇති අතර, එයට ඉන්දියාව සමග ප්‍රබල චේතනාසික සහ සංස්කෘතික සම්බන්ධතා ඇත. වසර විස්සකට අධික කාලයක් තුළ එය ප්‍රවණ්ඩ සහ ලේ තැවරුණු ගැටුම් මාලාවක් අත්දැක ඇත. මේවාට සිංහල කණ්ඩායමක් වන ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ මගින් 1971 සහ 1987-1989 දක්වා සිදුකළ කැරලි 2 ක් සහ ද්‍රවිඩ ඊළාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය සමග වූ යුද්ධය ඇතුළත් වේ. මගේ පර්යේෂණය පසුව සඳහන් කළ කරුණ කෙරෙහි යොමුවේ. ගැටුමට හේතුව ප්‍රබල ලෙස වාදයට ලක්වූවකි. එය විවිධාකාරයෙන් හඳුන්වා දී ඇත. වනම්, ත්‍රස්තවාදී ගැටළුවක්, බෙදා වෙන් කිරීමේ යුද්ධයක්, දිගුකාලීන සමාජ ගැටුමක්, ජනවාර්ගික ගැටුමක් සහ සංකීර්ණ දේශපාලනමය හදිසි අවස්ථාවක්, ලෙස හඳුන්වා දී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමෙහි සංකීර්ණත්වයන් පිළිබඳ විස්තරාත්මක විශ්ලේෂණයක් සැපයීම මෙම පර්යේෂණයෙහි විෂය පථයෙන් ඔබ්බට යන්නකි. මට කළ හැක්කේ මුල හේතූන්ගෙන් සමහරක් ගෙන දැක්වීම සහ මෙම උත්සාහයන්ගෙන් උගත් පාඩම් දෙස බලා කලින් පැවති සාමය ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලියන් සාරාංශ ගත කිරීමය.

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි මූලයන් සංකීර්ණ, බහු-ස්තර සහ බහු-සාධක වලින් යුක්ත වන අතර, පරිපාලනයේ භාෂාව ලෙස එක් භාෂාවකට වාසි ලබාදීම, ඉඩම් අයිතීන් කෙරෙහි ඇති චේතනාසික හිමිකම් ප්‍රතිකෞෂ කිරීම සහ ඔවුන්ගේ සාම්ප්‍රදායික වාසස්ථාන පිහිටි ප්‍රදේශ වල ඔවුන්ගේ කටයුතු කළමනාකරණය කිරීමට ද්‍රවිඩයින් හට ඇති බලයට ප්‍රවේශය ප්‍රතිකෞෂ කිරීම, වැනි ගැටළු වලට සම්බන්ධ දුක් ගැනවිලි සහ ගැඹුරට මුල් බැස ඇති සාධක එයට ඇතුළත් වේ. ද්‍රවිඩ භාෂාව කථා කරන සුළුතරයින් විසින් ආරම්භයේදී ගාන්ධිවාදී ප්‍රවණ්ඩකාරී නොවන අරගලයක් තුළින් ප්‍රකාශ කෙරුණු මෙම දුක් ගැනවිලි වලට රාජ්‍ය නියෝජිතයින්ගේ ප්‍රවණ්ඩ ප්‍රතිචාරයන්ට මුහුණ දීමට සිදුවිය. පශ්චාත්-යටත්විජිත රාජ්‍යය ගොඩනැගීමේ අසාර්ථකත්වය, රාජ්‍ය අංශයේ සංවිධාන තුළ සේවා නියුක්තියෙහි වෙනස් කොට සැලකීම, සුළුතරයින්ගේ අයිතීන් ආරක්ෂා කිරීම නොමැතිවීම, දේශපාලන ප්‍රභූත්වය විසින් සිද්ධීන් මෙහෙයවීම, ආගමෙහි සාමාන්‍ය මත භූමිකාව, ද්‍රවිඩ සටන්කාමීත්වයෙහි නැගීම් සහ ගැටුමෙහි සියළු පාර්ශවයන් විසින් හිඟණය සහ ප්‍රවණ්ඩත්වය භාවිතා කිරීම, යන මේවා දිගුකාලීන සමාජ ගැටුමක් ලෙස විවිච්චි අසාර්ථකත්වය අර්ථ දැක්වන ලද දෙයට ගැළපේ.¹⁷

රටට සාමය ගෙන ඒම සඳහා නිල මෙන්ම නිල නොවන මට්ටමෙන් දැරූ බොහෝ ප්‍රයත්නයන් තිබී ඇත. ගැටුමෙහි යෙදුණු පාර්ශවයන්ගේ විවිධ දෘෂ්ටිකෝණවලින් සංකීර්ණ විශ්ලේෂණයක් සපයන

¹⁷ 'The prolonged and often violent struggle by communal groups for such basic needs as security, recognition and acceptance, fair access to political institutions and economic participation.' Azar, E. (2005). in Ramsbotham et al. (2005) *Contemporary Conflict Resolution, (Second Edition.)* Cambridge: Polity Press, p. 84.
¹⁸ Conflict-sensitive approaches to development, humanitarian assistance and peacebuilding: a resource pack, www.conflictsensitivity.org, [accessed on May 18, 2008].

ගැටුම පිළිබඳ සියළු අංගයන්ට සම්බන්ධ පුළුල් සාහිත්‍ය කෘතීන් සමූහයක් පවතී. ශ්‍රී ලංකාවේ මානව, සමාජීය සහ ආර්ථික ධාරිතාව, සහ එහි යටිතල පහසුකම් මත දැවැන්ත විනාශකාරී බලපෑමක් යුද්ධය මගින් ඇතිවූ බව හිසැකය.

ගැටුම යනු වෙනස් කණ්ඩායම් සඳහා සහ වෙනස් සන්දර්භයන් තුළ වෙනස් අර්ථයන් ගන්නා දෙහිඬියාවෙන් යුතු සංකල්පයකි. විශේෂයෙන්, ගැටුම ප්‍රචණ්ඩත්වය සමග සම කරන සාමාන්‍යමය සංසිද්ධියක් ලෙස තේරුම් ගැනීමේ නැඹුරුවක් පවතී. ගැටුම ඇතිවන්නේ පාර්ශව දෙකක් හෝ වැඩි සංඛ්‍යාවක් විසින් ඔවුන්ගේ අභිලාෂයන් එකිනෙකට නොගැළපෙන බව විශ්වාස කරන විට, විදිරිවාදි ආකල්ප ප්‍රකාශ කරන විට, හෝ අනෙකුත් පාර්ශවයන් හට ඔවුන්ගේ අභිලාෂයන් ඉටුකර ගැනීමට ඇති හැකියාවට හානි කරන ක්‍රියාකාරීත්වයන් හි යෙදෙන විට ය. එය ප්‍රචණ්ඩ වන්නේ පාර්ශවයන් තවදුරටත් ඔවුන්ගේ පරමාර්ථයන් සාමකාමීව ඉටුකර ගැනීමට උත්සාහ නොදරන, ඒ වෙනුවට කිනම් හෝ ආකාරයක ප්‍රචණ්ඩත්වයකට යොමු වන විටය.¹⁸

රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය ගැටුම අර්ථ දක්වන්නේ වෙනස් කණ්ඩායම් විසින් එකිනෙකට නොගැළපෙන අභිමතාර්ථයන් පසුපස හඹා යාම ලෙසය. මෙය සන්නද්ධ ගැටුමකට වඩා පුළුල් කාල පරිච්ඡේදයක් සහ අරගලයෙහි වඩා පුළුල් ආකාරයක් යෝජනා කරයි. සාමකාමී ක්‍රම වලින් හෝ බලය පාවිච්චි කිරීමෙන් ලබාගැනීමට තැත් දරන ඕනෑම දේශපාලනික ගැටුමකට ඒවායේ භාවිතාව යොදා ගැනීමට ඔවුහු අදහස් කරති.¹⁹ Frerks තර්ක කරන්නේ රාජ්‍යයන් ඇතුළත ගැටුම් ඒවායේ ස්වරූපය, පරිමාණය සහ සංස්කෘතිය අනුව වෙනස් වන බවට පොදු එකඟතාවක් ඇති බවයි; ආතතියක දිගු ඉතිහාසයක් ඔස්සේ, සාධකවල සම්මිශ්‍රණයක් මේවාට හේතු වී ඇති බවයි; ගැටුමේ ගමන් මඟ තුළ මෙම හේතුකාරක සාධක වෙනස් විය හැකි බවයි; සහ ගැටුමෙහි ප්‍රතිඵලය හෝ ප්‍රචණ්ඩත්වයෙහි අනෙකුත් ආකාරයන් සහ ඉන් ඇතිවන කම්පන, ප්‍රචණ්ඩත්වයේ නව උත්සන්නවීමක් පෝෂණය කළ හැකි බවයි.²⁰

'ගැටුම් කළමනාකරණය' 'ගැටුම් නිරාකරණය' සහ 'ගැටුම් විපරිවර්තනය' ගැන විශාල සාහිත්‍යයක් සහ විද්වත් විවාද තිබියදීත්, යුද්ධය සහ සාමය අතර ඇති අවකාශය විස්තර කිරීමේ අපහසුතාව දිගටම පවතී. 'අප්‍රකාශිත', හෝ 'ප්‍රකාශිත' යුද්ධ සහ අප්‍රකට ගැටුම් වැනි සංකල්ප මෙම අපහසුතාවට දායක වෙති. රාජ්‍යයන් ඇතුළත (අභ්‍යන්තර) ගැටුම්වල පවතින සංකීර්ණත්වය හේතුවෙන්, සාමය උත්තේජනය කිරීමේ සාම්ප්‍රදායික සංකල්ප සහ විධික්‍රම තවදුරටත් ප්‍රමාණවත් නොවන අතර, සාමය ගොඩනැගීමේ නව මාවත් ගවේෂණය කළ යුතුව ඇත. ලුවර් වඩාත් පුළුල් අර්ථ දැක්වීමක් ඉදිරිපත් කරයි:

මේවා ප්‍රචණ්ඩ ගැටුම් වැළැක්වීමට, අවම කිරීමට සහ විපරිවර්තනය කිරීමට උත්සාහ දරන සහ මිනිසුන්ට සම්පත් වලට සමාජ සාධාරණත්වය මත පාදක වූ සාධාරණ

ප්‍රවේශයක් පවතින, සහ ජාත්‍යන්තර නීතිය යටතේ පිළිගත් මූලික මානව හිමිකම් වලට ගරුකරන සමාජ ගොඩනැගීමට දායක වන අවිහිංසාකාරී ක්‍රියාවලි වේ. දයාත්විත ක්‍රියාකාරී සම්බන්ධතා නැවත ගොඩනැගීම මෙම ක්‍රියාකාරකමෙහි ඉතා වැදගත් කොටසකි. මෙවැනි ක්‍රියාවලි ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රජාවන් තුළ මුල් බැස ගත යුතු අතර, ප්‍රාදේශීයව තීරණය විය යුතුය. සාමය ගොඩනැගීම සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රාදේශීය ජනතාවගෙන් සහ පිටස්තර උදව්කරුවන්ගෙන් දිගු-කාලීන කැපවීමක් අවශ්‍ය කරයි. එයට, මුළු ප්‍රයත්නය හරහා යන (සංවර්ධනය සහ සහනාධාර වැඩසටහන් ඒකාබද්ධ කළ) සහ තනි ස්ථාවර ප්‍රවේශයන් තිබිය හැකි අතර, ප්‍රජා හෝ ජාතික මට්ටමේ හෝ මේ දෙකෙහිම වැඩ කළ යුතුය.²¹

සාමය ගොඩනැගීම තවදුරටත් හුදෙක් සාමය ගොඩනැගීම හෝ ගැටුම් නිරාකරණය ප්‍රවර්ධනය කළ සංවිධානවලට සීමාවූයේ නැත. ධූමා සහ ක්ලෙම් ඉස්මතු කර පෙන්වූයේ, සමහර නියෝජිතායතන සංවර්ධනය, ප්‍රජාතාන්ත්‍රිකරණය, යුක්තිය සහ මානව හිමිකම්වලට ගරු කිරීම හරහා ප්‍රචණ්ඩත්වයෙහි මූල හේතූන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට උත්සාහ දැරූ බවයි. ගැටුම්කාරී වාතාවරණයන්හි විපරිවර්තනය විස්තර කිරීමට භාවිතා කළ වචනය සාමය ගොඩනැගීම පමණක් නොවීය.²²

මාගේ පර්යේෂණයට මඟ පෙන්වීමට අදාළ බොහෝ තේමා සහ පද ඇති අතර, වැඩි අවධානයක් යොමුකිරීම සඳහා මම ගැටුම් නිරාකරණය සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය කෙටියෙන් විශ්ලේෂණය කරමි. සිවිල් සමාජය, ජාතික සහ රාජ්‍ය නියෝජිතායතන සහ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවෙහි ක්‍රියාධරයින් පරාසයක් විසින් භාවිතා කරනු ලබන ගැටුම් විශ්ලේෂණ විධික්‍රමවල වෙනත් වර්ගයන් ඇත. මේවා පද්ධතිමය ගැටුම් නිරාකරණය සහ පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන පසුව එන සාකච්ඡා සන්දර්භීකරණය කිරීමට උපකාරී වේ. සාමය ගොඩනැගීම මගේ අධ්‍යයනයෙහි කේන්ද්‍රීය යොමුව වෙයි. එයට හේතුව වන්නේ එම පදය 'සාමය ගොඩනැගීම සහ ගැටුමෙහි පාර්ශව අතර ව්‍යුහාත්මක ගැටළු සහ දිගු-කාලීන සම්බන්ධතා ආමන්ත්‍රණය කිරීමෙන් සාමය ගොඩනැගීම යටිතනවුරු කරයි; ස්ථාවර සහ කල්පවත්නා සාමයක් නිර්මාණය කරයි.'²³

ගැටුම් නිරාකරණය

ගැටුම පිළිබඳව ගැඹුරුව මුල් බැසගෙන ඇති ව්‍යුහාත්මක, වර්ගවන්ට සම්බන්ධ, හෝ ආකල්ප මත පාදක වූ හේතූන් සමග කටයුතු කරන, සහ ඒවා මැඩ පැවැත්වීමේ අරමුණින් කෙටි සහ මධ්‍ය-කාලීනව සිදුකරන ක්‍රියාකාරකම් ගැටුම් නිරාකරණය ලෙස හැඳින්වේ. එය සුවිශේෂී ප්‍රතිඵලයක අන්තර්ගතයට වඩා පාර්ශව අතර සම්බන්ධතාවය මත අවධානය යොමුකරන ක්‍රියාවලියක් ලෙස ද හඳුන්වයි.²⁴

රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය අවධාරණය කරන්නේ නිශ්චිත අධ්‍යයන ක්‍ෂේත්‍රයක් ලෙස ගැටුම් නිරාකරණය ආරම්භ වූයේ 1950 සහ 1960 ගණන් වල බවයි. විවිධ ක්‍ෂේත්‍රවල පුරෝගාමීන්

¹⁸ Ramsbotham et al. (2005). *Contemporary Conflict Resolution, (Second Edition)*. Cambridge: Polity Press, p. 27.
¹⁹ Frerks, G. in Douma, N. & Klem. B., (2004). *Civil War and Civil Peace, A Literature Review of the Dynamics and Dilemmas of Peacebuilding through Civil Society*, Clingendael Institute, p. 5.
²¹ Lewer, N., in *ibid*, pp, 5, 6.
²² *ibid*, p 6.
²³ *ibid*, p 7.

²⁴ *Berghof Handbook for Conflict Transformation*, (2001). Berghof Research Center for constructive conflict management, Berlin, p. 6.
²⁵ Ramsbotham et al. (2005). *Contemporary Conflict Resolution, (Second Edition)* Cambridge: Polity Press. p 3.
²⁶ *ibid*. pp. 4-5.
²⁷ *ibid*. p. 5.

කණ්ඩායමක් සාමාන්‍ය සංසිද්ධියක් ලෙස ගැටුම් අධ්‍යයනය කිරීමේ විවිධාකාර දකින ලදී. එය සමාන ගති ලක්ෂණ සහිතව අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා, දේශීය දේශපාලනය, කාර්මික සම්බන්ධතා, ප්‍රජාවන්, පවුල් හෝ තනි පුද්ගලයින් අතර සම්බන්ධතා අවහිර කරන්නේදැයි යන්න ගැන විය. සිවිල් සහ ජාත්‍යන්තර ගැටුම් ඇතුළුව කාර්මික සම්බන්ධතා සහ ප්‍රජා මැදිහත්වීම් පිහිටීම් තුළ පැන නැගී ප්‍රවේශයන් පොදුවේ ගැටුම්වලට උපයෝගී කර ගැනීම සඳහා ඇති හැකියාව ඔවුන් විසින් දක්නා ලදී.²⁵ 1980 ගණන් වන විට, ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳ අදහස දකුණු අප්‍රිකාව, උතුරු අයර්ලන්තය, මැද පෙරදිග සහ අග්නිදිග ආසියාවේ සැබෑ ගැටුම්වල වෙනසක් වැඩි වැඩියෙන් ඇති කරමින් තිබුණි. රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය තවදුරටත් පැවසුවේ ශිතල යුද්ධය අවසන් වූ කාලය වනවිට, ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා වූ වාතාවරණය අතිශයින් ප්‍රබල ලෙස වෙනස්වෙමින් පැවති බවයි. එය දකුණු අප්‍රිකාව, මධ්‍යම ඇමෙරිකාව සහ නැගෙනහිර ආසියාව තුළ සුපිරි බලවතුන් අතර සම්බන්ධතා වැඩිදියුණු වී බොහෝ කලාපීය ගැටුම්වලට බලය සැපයූ හමුදාමය තරඟය කෙමෙන් නැතිවී තිබුවේ කර ගැනීම කෙරෙහි යාමත් සමග සිදුවිය.²⁶

රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය ඉස්මතු කර පෙන්වූයේ, මෙම නව වාතාවරණය තුළ, අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා සහ සංසන්දනාත්මක දේශපාලනය පිළිබඳ වූ විද්වතුන්ගේ අවධානය වසර ගණනාවක් තුළ ගැටුම් නිරාකරණ වින්තකයින් සිත යොමු කළ ගැටුම්වල ස්වභාවය දෙසට හැරුණු බවයි. ගැටුම් නිරාකරණය සහ මෙම සම්ප්‍රදායික ක්ෂේත්‍ර අතර සාරවත් අදහස් හුවමාරුවක් වර්ධනය විය. එවිටම, එක්සත් ජනපදයේ හිටපු ජනාධිපතිවරයෙක් වූ ජිම් කාර් ඇතුළුව, විවිධ පසුබිම්වල විද්වත්හු, ගැටුම් නිරාකරණය වෙතට ආකර්ෂණය වූහ. මීට පෙර සිය කාර්යය දේශපාලනික නොවන ලෙස දුටු සංවර්ධන සහ මූල්‍යාධාර කටයුතු කරන්නන් ඔවුන්ගේ ප්‍රවීණතා ගැටුම් නිරාකරණ ප්‍රවේශයන්ට සම්බන්ධ කිරීම කෙරෙහි දැන් උනන්දු වූහ. 'සංකීර්ණ මානුෂීය හදිසි අවස්ථා' 'සංකීර්ණ දේශපාලනික හදිසි අවස්ථා' බවට පත්වී, බොහෝ රජයන් ගැටුම් ඒකක පිහිටුවීමට සහ ගැටුම් වැළැක්වීම සහ නිරාකරණ මූලපිරීම් සඳහා අරමුදල් සැපයීමට පෙළඹවීය.²⁷

මෙම ධනාත්මක ප්‍රතිඵල තිබියදීත්, බොස්නියා සහ සෝමාලියා වැනි අවුල් සහගත යුද කලාප තුල 1990 ගණන්වල මුල් කාලයේදී මුහුණදුන් අමාරුකම් ඉක්මන් ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමේ යථාර්ථවාදී නොවන අපේක්ෂාවන් ඉස්මතු කරන ලදී. අවදානමට ලක්වූ රාජ්‍යයන්ගේ දුර්වල වීම, ලාභ ආයුධ තිබීම සහ නව යුද්ධ ස්වයං-චරස්ථායී (self-perpetuating) සහ ලාභදායී බවට පත්කළ සැඟවුණු ආර්ථිකයන් ජනනය වීම, යන මේවා අතර සම්බන්ධය ගැටුම් නිරාකරණය මගින් ආමන්ත්‍රණය කළ නොහැකි ලෙස පෙනී ගියේය. බෙහෙවින් ප්‍රශංසාවට ලක්වූ ඊශ්‍රායෙල්-පලස්තීන් සාම ක්‍රියාවලිය 2000 සැප්තැම්බර් මස ඉන්ටිකාඩාව :සබවසෝ* දියත් කිරීමත් සමග බිඳවැටීම ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳව වූ තවත් අසාර්ථකත්වයක් ලෙස දකින ලදී. අවසාන කොට, 'වෞර රාජ්‍ය' (rogue states) වල ගෝලීයකරණය වූ අපරාධ, සමස්තය විනාශ කළ හැකි ආයුධ ප්‍රගුණනය වීම, සහ ජාත්‍යන්තර ත්‍රස්තවාදයේ අන්තවාදී මතවාදයන්, යන මේවායේ මාරක සංයෝජනයක් ලෙස දකින ලද 2001 සැප්තැම්බර් 11 සිද්ධීන් වල කම්පනය

²⁴ Berghof Handbook for Conflict Transformation, (2001). Berghof Research Center for constructive conflict management, Berlin, p. 6.
²⁵ Ramsbotham et al. (2005). Contemporary Conflict Resolution, (Second Edition) Cambridge: Polity Press. p 3.
²⁶ Ibid. pp. 4-5.
²⁷ Ibid. p. 5.

සමග කටයුතු කිරීමට ගැටුම් නිරාකරණය සූදානම්ව සිටියේ නැත.²⁸ තවද, ඉහත ප්‍රකාශ කළ දේශපාලන අභියෝගවලට අමතරව බුද්ධිමය අභියෝග සහ විවේචන ද තිබුණි. රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය විවේචකයින් කණ්ඩායම් තුනක් මතු කර දක්වයි.

ප්‍රථමයෙන්, ඩේවිඩ් ෂියරර්, ඔහු තර්ක කළේ දුක්ගැනවිලි වලින් වඩා කැපවීමෙන් ගැටුමට ශක්තිය ලැබුණු සියොරා ලියෝන් වැනි රටවල සිද්ධීන්ට ගැටුම් නිරාකරණයේ මූලධර්ම යෙදිය හැකි බවයි. මෙහිදී මැදිහත් වී නිරවුල් කිරීම පසුපස යාම සහ මානුෂීය ආධාර සැපයීම ගැටුම දිග්ගැස්සීමේ අපේක්ෂා නොකළ ප්‍රතිඵලයකට සහ යුද්ධයෙහි නියැලෙන කණ්ඩායම් පෝෂණය කිරීමට දායක වූණු අතර, සිවිල් ජනතාව දිගින් දිගටම දුක් වින්දහ. මෙම සිද්ධියේදී, ඔහු තර්ක කළේ අනෙක් අතට ඉලක්කගත හමුදාමය ක්‍රියාකාරීත්වයන් 1995 බොස්නියාවෙහි දී දුටු පරිදි පරාජය වන පාර්ශවයට විසඳුමක් පිළිගැනීමට ඒත්තු ගැන්වීම මගින් ගැටුම කල්තබා කෙටි කර ගැනීමේ ප්‍රතිඵලය ලබාගත හැකි බවයි. කෙසේනමුත්, මීට ප්‍රතිචාර දක්වමින් රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය තර්ක කළේ ක්ෂණික හමුදාමය යොමුවීම් කළ හැකි වන්නේ කලාතුරකින් බව සහ හමුදාමය බලය ගැටුම් නිරාකරණ මූලධර්ම ආශ්‍රයෙන් බොහෝදුරට අර්ථ දක්වා ඇති පශ්චාත්-යුද ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියක් සඳහා දේශපාලන අවකාශය නිර්මාණය කිරීමට ජාත්‍යන්තර මැදිහත්කරුවන්ට හැකියාව ලබාදෙන බවයි.²⁹

දෙවනුව, මාර්ක් ඩිලිට්ස්, ඔහු තර්ක කළේ අභ්‍යන්තර යුද්ධ, කෙතරම් සාණාත්මක වුවත්, ඒවා ගෝලීය ආර්ථිකයේ මායිම් මත නොනැසී ජීවත්වීම උදෙසා අනුවර්තනය වන මුළුමනින්ම නව සමාජ සැකසුම් මතුවීමට ඉඩදෙන බවයි. වඩාත්ම බලවත් ආර්ථිකයන් දේශීය අසාර්ථකත්වයන්ගේ දේශීය රෝග ලක්ෂණ ලෙස මෙම යුද්ධ සළකන අතර, මෙම රටවල් වල වර්ධාත්මක සහ ආකල්පමය වෙනස්කම් අපේක්ෂා කරති. සමාජ-මනෝවිද්‍යාත්මක ආදර්ශයක්ලෙස ඩිලිට්ස් විස්තර කළ ගැටුම් නිරාකරණය, පවතින බල ව්‍යුහයන්ට ආධාර සහ මානව සංවර්ධන වැඩසටහන් සමග, ගෝලීය පද්ධතිය අඛණ්ඩව පාලනය කිරීමට හැකිවීම පිණිස, මෙම ව්‍යවසායයට තව තෝරාගැනීමක් ලෙස පෙනෙන්නට තිබේ. මෙය, ඩිලිට්ස් පවසන පරිදි, නිදහස්මතධාරී ගැටුම් නිරාකරණය බොළඳ සහ සෛද්ධාන්තිකව අවිචාරාත්මක ලෙස දකින සාම්ප්‍රදායික මාක්ස්වාදී විවේචනයට පරස්පර වේ. ඊට හේතු වන්නේ, එය සංසිද්ධීම නොකළ යුතු අභිලාෂයන් සංසිද්ධීමට උත්සාහ දැරීම, සහ අසාධාරණ අරගල වලදී පැති ගැනීමට අසමත් වීම, සහ සුරාකෑමේ සහ පීඩාවට ලක් කිරීමේ බලයන්හි හිසි ආකාරයේ ගෝලීය දෘෂ්ටිකෝණයක් තුළ විශ්ලේෂණයක් නොමැති වීම යන මේවාය. මීට ප්‍රතිචාර ලෙස, යථාර්ථවාදී න්‍යාය සහ බෙහෙවින් මාක්ස්වාදී න්‍යාය විසින් ප්‍රවණ්ඩත්වය නොවැළැක්විය හැකි සහ ගැටුමෙහි ස්වභාවයට අවශ්‍ය ලෙස දකින අතර, ගැටුම් නිරාකරණය තුළ විවෘත නිර්ණය කිරීම් ප්‍රතිකෂේප කරන බව රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය අවධාරණය කරති. මෙහිදී සෑමවිටම මේවා දකින්නේ වෙනත් විකල්ප ලෙසය. සෘජු ප්‍රවණ්ඩත්වය මානව තේරීමෙහි වැළැක්විය හැකි ප්‍රතිවිපාකයක් ලෙස සළකනු ලබයි.³⁰

තෙවනුව, පෝල් සාලෙම්, මොහු තර්ක කළේ, ගැටුම් නිරාකරණය රඳා පවතින බටහිර උපකල්පන විශ්වීයව උපයෝගී කර ගත නොහැකි බවයි. ඔහු යෝජනා කළේ, ගැටුම් නිරාකරණයට අරාභි මුස්ලිම් දෘෂ්ටිකෝණයකින් බටහිර ප්‍රවේශයෙහි ඇති සැඟවුණු උපකල්පන ලෝකයේ අනෙක් කොටස්වල බෙදා හදා නොගන්නා බවයි.³¹

²⁸ Ibid. pp 3-6.
²⁹ Ibid. p 6.
³⁰ Ibid. p 7

ඉහත සඳහන් සහ අනෙක් විවේචනවලට ප්‍රතිචාර ලෙස රැම්ස්බෝතම් සහ අන් අය තර්ක කරන්නේ:

ස්වාධීනතායේ සහ පාලනයේ ස්ථාවර ව්‍යුහයන් බිඳවැටෙන විට ගැටුම් සහ ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳ සංවර්ධනය වන සම්ප්‍රදාය තවත් වැඩියෙන් අදාළ වේ. ලොව පුරා සමාජ, ජනතාගත වර්ධනය, ලෝක ආර්ථිකයේ ව්‍යුහාත්මක වෙනස්වීම්, හඟර තුලට සංක්‍රමණය වීම, පරිසරය විනාශවීම සහ වේගවත් සමාජ වෙනස හිසා, ආතතියට මුහුණ දෙති. ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා ආයතන හෝ සම්මතයන් පවතින සහ පාලනය පිළිබඳ මනාව ස්ථාපිතව ඇති සම්ප්‍රදායයන් පවතින සමාජයන්ට සාමාන්‍යයෙන් සාමකාමීව වෙනසට හැඩ ගැසීමට වැඩි හැකියාවක් ඇත: දුර්වල පාලනය, දුර්වල සමාජ බැඳීම් සහිත සහ අගයන් හෝ සම්ප්‍රදායයන් ගැන විකල්පයක් නොමැති වීවා බිඳවැටීමට වැඩි ඉඩක් ඇත. සාම ප්‍රජාවක් ගොඩනැගීම සහ විරසක වී ඇති ප්‍රජාවන් හරහා අවබෝධය ගොඩනැගීම මානුෂීය ගනුදෙනුවක අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් බැවින්, යුද කලාප තුළ වුවද, ගැටුම් නිරාකරණයට රහස්‍යමට භූමිකාවක් ඇති බවට අපි තර්ක කරමු. ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳ පුළුල් අවබෝධයක් සඳහා පාර්ශව අතර මැදහත්වීම පමණක් නොව, ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාකාරීත්, දේශීය ප්‍රජාවන් සහ පක්ෂ ඇතුළත සම්බන්ධතා ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම් පවත්වා ගෙන යන පුළුල් සන්දර්භය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ප්‍රයත්නයන් ද ඇතුළත් කළ යුතු බවට අපි තර්ක කරමු. ගැටුම් නිරාකරණයෙහි බොහෝ මෘත න්‍යායයන් සහ භාවිතයන් බටහිර ලෝකය තුළ වඩා සෝනාකාරීව ප්‍රකාශ කර තිබුණත්, ඒවායේ ගැඹුරු මූලයන් ඔවුන් විසින් ඔවුන්ගේ සිත්වලට පෙළඹවීම ලබාගන්නා වඩා පැරණි ලෝක සම්ප්‍රදායයන් කරා ලඟා වන බවට අපි තර්ක කරමු. කාරණය වන්නේ, ගැටුම් නිරාකරණය බටහිර වන හෙයින් එය බැහැර කිරීම නොව, බටහිර සහ බටහිර-නොවන සම්ප්‍රදායයන් ඔවුන්ගේ අනෙකුත් මුණගැසීම හරහා වඩා සාරවත් කිරීමට ක්‍රම සොයා ගැනීමයි.³²

යුද්ධයේ සිට සාමයට සංක්‍රාන්තිය පහසුවෙන් හෝ ස්වයංසිද්ධව පැමිණෙන දෙයක් නොවන බව පිළිගත යුතුය. මන්දයත්, වසර ගණනාවක දෙකඩවීම, ප්‍රවණ්ඩත්වය, ආරවුල සහ යුද්ධය ගැඹුරු කැළැල්, කටුක මතකයන් සහ බද්ධ වෛරය අනිවාර්යයෙන් ඉතිරිකරන නිසාය. මම දැන් සමහර ගැටුම් නිරාකරණ ආදර්ශවල කෙටි සටහනක් ලබා දෙමි.

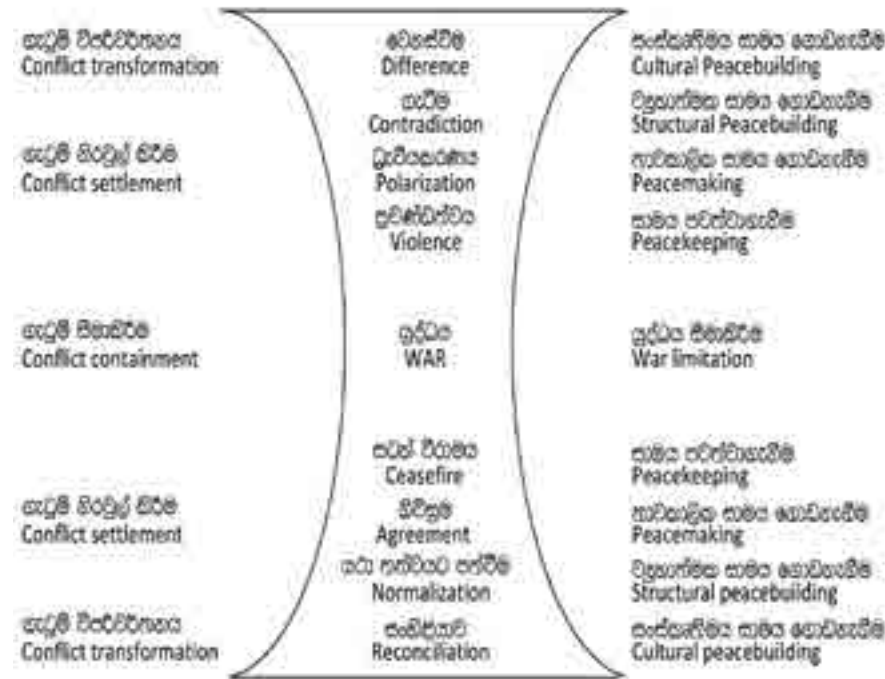
ගැටුම උත්සන්න වීමේ සහ එහි නිවර්තාව අඩුවීමේ ආදර්ශය

1 වන රූපය - ගැටුම උත්සන්න වීම සහ එහි නිවර්තාව අඩුවීමේ ආදර්ශය

32 ibid. pp. 7-8

ඉහත රූපය 33 පෙන්වා දෙන්නේ ගැටුම් ගතික වන බව සහ පුදුමාකාර වේගයකින් වර්ධනය වීම සහ වෙනස්වීම සිදුවිය හැකි බවයි. සාමය දිනා ගන්නේ උත්සන්නයෙන් සහ අධිෂ්ඨානයෙන් වන අතර ආකල්පවල සහ මානසිකත්වයන්ගේ වෙනසක් යන මේ සියල්ල සංහිඳියාවට දායක වේ. දැකිය හැකි පරිදි, ගැටුම් උත්සන්න වීමේ ක්‍රියාවලිය සංකීර්ණ සහ සිතීමටවත් නොහැකි සෘජු ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ යුද්ධය ඇතිවීමෙන් උච්චස්ථානයට පැමිණේ. නිවර්තාව අඩුවීමටද එය සමානව උපයෝගී කර ගත හැකිය. ආදර්ශය: ගැටුම් නිරාකරණ ප්‍රතිචාරයන්ගේ වර්ණාවලිය

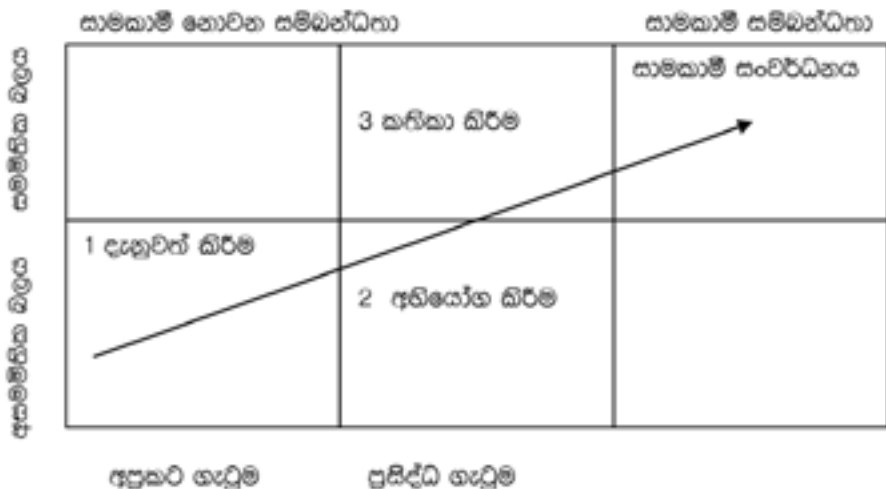

2 වන රූපය - හෝරාමාන ආදර්ශය: ගැටුම සීමාකිරීම, ගැටුම නිරවුල් කිරීම සහ ගැටුම විපරිවර්තනය³⁴

2 වැනි රූපයෙහි ඇති වාලුකායන්හු ආදර්ශයෙන් ගැටුම් උත්සන්නවීම විදහා දැක්වෙන දේශපාලනික අවකාශය පටු වීමද, ගැටුම් නිවර්තාව අඩුකිරීම විදහා දක්වන දේශපාලනික අවකාශය පුළුල් වීමද නියෝජනය කරයි. දේශපාලනික අවකාශය පටු වීම සහ පුළුල් වීම සිදුවන අන්දමට, වෙනස් ගැටුම් නිරාකරණ ප්‍රතිචාර වැඩියෙන් හෝ අඩුවෙන් යෝග්‍යවීම හෝ ඉටුකළ හැකිවීම පවතී.

34 ibid. p. 14

සමමිතික සහ අසමමිතික ගැටුම්

3 වන රූපය - අසමමිතික ගැටුම් විපරිවර්තනය³⁵

ඉහත 3 වැනි රූපයෙන් විද්‍යා දක්වන්නේ සාපේක්ෂව සමාන පාර්ශව අතර ගැටුම් සමමිතික ගැටුම් ලෙස හම් කරන බවයි. අසමාන පාර්ශව අතර පැන නගින ගැටුම්, එනම්, බහුතරයක් සහ සුළුතරයක් අතර, ස්ථාපිත රාජ්‍යයක් සහ කැරලිකාර කණ්ඩායමක් අතර ගැටුම් අසමමිතික ගැටුම් ලෙස හඳුන්වයි. මෙහිදී ගැටුමෙහි මූල හේතුව පවතින්නේ පාර්ශවයන් බෙදීමට ලක් කළ හැකි විශේෂ ගැටළු හෝ අභිලාෂයන් තුළ නොව, හුදෙක් ඔවුන් කවුරුන්ද යන ව්‍යුහය සහ ඔවුන් අතර ඇති සම්බන්ධතාවය තුළය. කාර්යභාරයන්ගේ සහ සම්බන්ධතාවල ව්‍යුහය ගැටුම නොමැතිව වෙනස් කළ නොහැකි විය හැක.

ඉහත ලබාදී ඇති නිදසුන් අඩු තීව්‍රතාවයක ගැටුම හරහා ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම දක්වා යන සහ ඉන්පසු පශ්චාත්-ගැටුම් නිරවුල් කිරීම සහ ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පැමිණීමේ අදියර හරහා උත්සන්න වීම අඩුකර පෙන්නුම් පොදුවේ භාවිතා කරන ගැටුම් වක්‍රවල ආදර්ශ වේ. මේවා පිරිසිදු සහ රේඛීය වන අතර, මේවා සිවිල් යුද්ධ සහ අන්තර්ජනවාර්ගික ආරවුල් වල යථාර්ථයට නොගැළපේ. මන්දයත්, ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි දුටු පරිදි ඒවා උත්සන්න වීමේ සහ තීව්‍රතාව අඩුවීමේ පියවර කිහිපයක ගුණාංග පෙන්නුම් කරන ගැටුම් රාශියක් තුළ සැඟවී ඇති බැවින් ගැටුම් අවසන් වීමේ අනුපිළිවෙලක් නොමැත.

ආගම සහ ගැටුම් නිරාකරණය

ආගම ගැටුමට සම්බන්ධ දෙපැත්ත කැපෙන කඩුවක් විය හැක. එයට ගැටුම් ඇති කළ හැක. නැතහොත් අවසන් කළ හැක. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ගැටුම පවත්වාගෙන යන හේතුවන්ගෙන් එකක් ලෙස ආගම හොඳින් හැඳින්විය හැක. නිදසුනක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතිකවාදී මතවාදයෙහි මූලික

³⁵ ibid. p. 25

පිළිගත් මතයක් වන්නේ ශ්‍රී ලංකාව බහුතර සිංහලයින්ගේ දිවයින වන බවත්, ඒ හේතුවෙන් බුදු දහම ආරක්ෂා කර ප්‍රචාරය කිරීමට ඔවුන්ව උසස් කර ඇතැයි යන විශ්වාසයයි. මෙම මතවාදය සිංහල බෞද්ධ ශ්‍රී ලාංකිකයින් හට වරප්‍රසාද ලබාදී, සුළුතරයින් - ජනවාර්ගික සහ ආගමික යන දෙකම, යටත් කර ගැනීම සාධාරණීකරණය කරයි. ශ්‍රී ලාංකීය යථාර්ථය ඊවා නියුමේයර් මෙසේ ප්‍රකාශ කරයි:³⁶

ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය උදෙසා වැඩ කිරීම රඳා පවතින්නේ සිංහල බෞද්ධයින් අතර පමණක් නොව, දිවයිනෙහි දුටුවියන් සහ මුස්ලිම්වරුන් අතර මුලධර්මවාදී ව්‍යාපාර උපදවන ඔවුන්ගේම මිථ්‍යා-වේදිකාසික කතාවස්තූන්ගේ ගුප්ත බව බැහැර කරන විවේචනාත්මක ස්වයං-මෙහෙතිකිරීමක නිරතවීමට විවිධ ජනවාර්ගික-ආගමික ප්‍රජාවන් සුදානම්ව සිටීම මතය. මෙතෙක් ස්වයං-මෙහෙති කිරීම කරා එවක පියවරවල් ආරම්භ වී ඇතැයි කිසිවකින් පෙන්වා දෙන්නේ නැත.

අන්තගාමී විසම්මුති - භාෂාමය වශයෙන් ඇති මුරණ්ඩුකම් කළමනාකරණය කර ගැනීම

ගැටුම් නිරාකරණයෙහි අරමුණ වන්නේ විනාශකාරී ගැටුම වැඩිදායක ගැටුමක් කිරීමයි. රැම්ස්බෝතම් තර්ක කරන්නේ භාෂාමය වශයෙන් ඇති මුරණ්ඩු බවෙහි ස්වභාවය තුළට ගැඹුරුම අවබෝධය ලබා දෙන්නේ අන්තගාමී විසම්මුති ගැන අධ්‍යයනය බවයි.³⁷ හික්මටිය නොහැකි ගැටුම් යනු, ශ්‍රී ලංකාව තුළ වැනි ගැටුම්කාරී පාර්ශව අනෙක් පාර්ශවයන්ගේ කතා වස්තුව අවබෝධ කර නොගන්නා බවට හැඟෙන, විසඳීමට සහ විපරිවර්තනයට දරන සියළු උත්සාහයන්ට අඛණ්ඩව විරෝධය පාන ඒවාය. මෙම හික්මටිය නොහැකි බව යුද්ධය අවසන් වී වසර පහකට වැඩි කාලයක් තුළ අඛණ්ඩව පවතී.

විවිධාකාරයේ කතිකා, අනෙකුත් ක්‍රියාකාරී වන ගැටළු විසඳීම, පද්ධතිවල දෘෂ්ටිකෝණ විශ්ලේෂණය, සංසන්දනාත්මක මනෝ-සංස්කෘතික කතා වස්තුවලට අදාළ කාර්යයන්, සංවාද මාර්ගයෙන් ගැටුම් නිරාකරණය, වැඩිදායක ගැටුම් මැදිහත්වීම්, සහ විවාදාත්මක විසඳීම ගැටුම් විපරිවර්තනය යන මේ සියල්ලම, අනෙකුත් අවබෝධය සඳහා පවතින සංවාදවල ආකාරයන් වේ. ආරම්භයේ සිටම ඒවායේ අරමුණ වන්නේ අනෙකුත් අවබෝධය සඳහා පවතින සංවාදවල ආකාරයන් වේ. ආරම්භයේ සිටම ඒවායේ අරමුණ වන්නේ අනෙකුත් අවබෝධය සඳහා සංවාදය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ රේඛීය චින්තනය වෙනුවට පද්ධතිමය චින්තනය ආදේශ කිරීම යනු අන්තගාමී විසම්මුති විපරිවර්තනය කිරීමයි. රැම්ස්බෝතම් අවධාරණය කරන්නේ: 'අනෙකුත් අවබෝධය සඳහා සංවාදය යනු සංකල්පීය සහ සංස්කෘතික සාමය ගොඩනැගීම ඉදිකරන සන්නිවේදන පදනමයි. සංකීර්ණ පද්ධති විශ්ලේෂණය උපයෝගී කර ගැනීම බොහෝ විට සමානව වලදායි වේ.'³⁸

ගැටුම් පාර්ශව සැදුණු පසු මිනිස්සු නිශ්ශබ්දව අරගල නොකරති. ඉතාමත් බරපතල දේශපාලන ගැටුම් තුළ, ආයුධවලින් කෙරෙන යුද්ධ තරම්ම සුවිශේෂී කාර්යභාරයක් වචනවලින් කෙරෙන යුද්ධවලින් ඉටුකරති. වචනවලින් කෙරෙන යුද්ධ ප්‍රචාරක සටන් වන අතර, මාධ්‍ය පාලනය සඳහා තරඟ වදිති.

³⁶ Neumaier, E. in Ibid. p. 341.

³⁷ ibid. p. 375.

³⁸ ibid. p. 377.

භාෂාමය වශයෙන් ඇති මුරණ්ඩුකම් පොදුවේ හික්මවිය නොහැකි ගැටුමෙහි සන්නිවේදන අංශයෙහි කේන්ද්‍රය තුළ පිහිටයි. මෙහිදී වය අර්ථ දක්වන්නේ, ගැටුම් නිරාකරණය සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය කෙරෙහි දරන ලද සියළු උත්සාහයන් 'මේ තාක්' පරාජය වී ඇති ලෙසය. නමුත් 'මේ තාක්' යන්න දශක ගණනාවක් නොවුවත්, වසර ගණනාවක් දික් විය හැක. ඒ අතරතුර මිනිස් ජීවිත වලට සහ ජීවිත-බලාපොරොත්තු වලට සිතාගත නොහැකි තරම් විනාශයන් සහ හානි පමුණුවයි.

ගැටුම් නිරාකරණය මගින් ඇඟවීමට නැඹුරුවන දේට විරුද්ධව, හික්මවිය නොහැකි ගැටුම් තුළ විරුද්ධවාදීන් අතර අනවශ්‍ය තරම් අන්තගාමී විසම්මුති සහ වේදනාකාරී සංවාද බොහෝවිට තිබී ඇත. එමනිසා යෝජනාව වන්නේ ක්‍රමෝපායයීයව මැදහත්වීම සඳහා ක්‍රියාකාරීව සංවාදය ප්‍රවර්ධනය කිරීමය. මෙය ගැටුම් පාර්ශ්ව තුළ සහ ඔවුන් අතර, තුන්වන පාර්ශ්වයන් ද සම්බන්ධ වන කතිකාවන් සඳහා ක්‍රමෝපායයීය මැදහත්වීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට උත්සාහ දරයි. අන් සියල්ල අසාර්ථක වන විට සන්නිවේදන නාලිකා විවෘතව තබා ගැනීමට මාර්ගයක් කතිකාවන් සඳහා ක්‍රමෝපායයීයව මැදහත් වීම මගින් ලබාදෙයි. එවිට කතිකාවන් සඳහා ක්‍රමෝපායයීයව මැදහත්වීම තල තුනක ක්‍රියාකරන බව රැම්ස්බෝතම් අවධාරණය කරයි.³⁹

- 1 වන තලය: එක් එක් ගැටුම් පාර්ශ්වය තුළ සියල්ලන් ඇතුළත් කරන පද්ධතිමය වින්තනය
- 2 වන තලය: ඒ හේතුවෙන් ගැටුම් පාර්ශ්වයන් අතර ප්‍රේක්ෂාවලිය හරහාම සන්නිවේදනය සඳහා ලැබෙන ඉඩකඩ
- 3 වන තලය: අභ්‍යන්තර සහ තුන්වන පාර්ශ්ව යන දෙකෙහිම සාමදුනයින්නේ කාර්යය පිළිබඳව වඩා විශාල පැහැදිලි කිරීමක්

අවකාශය පිළිබඳ සීමාව සළකා බලා, 2007 සහ 2010 මුල දක්වා වූ ඊශ්‍රායෙල්-පලස්තීනු ගැටුම පිළිබඳ රැම්ස්බෝතම් ගේ පරීක්ෂාව මෙ කෙටියෙන් දක්වන්නෙමි.⁴⁰

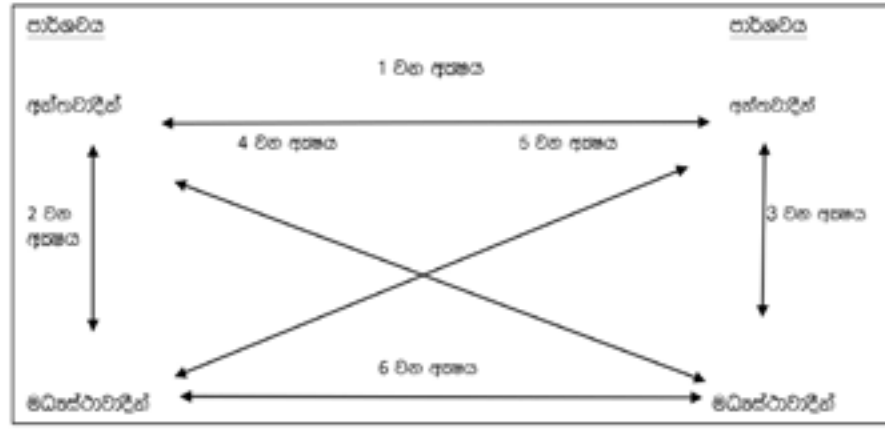
1 වන තලය: එක් එක් ගැටුම් පාර්ශ්වය තුළ සියල්ලන් ඇතුළත් කරන පද්ධතිමය වින්තනය අනෙකුත් අවබෝධය සඳහා වූ සංවාදයේ අංගයන් ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය විසින් අනුකරණය කරන්නේ මන්දැයි යන්නට හේතු 6 ක් ඉස්මතු කරයි.⁴¹

- අ) ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය එහි ස්වභාවයෙන්ම අතීතය තුළ නොව, අනාගතය දෙස බලයි;
- ආ) ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය පිළිගන්නේ අභ්‍යන්තර අන්තගාමී විසම්මුති අවලංගු කිරීමේපුර්ව අවශ්‍යතාවය නොව, බාහිර ලෝකයට එක්සත් පෙරමුණක් ගෙන හැර දැක්වීමේ ප්‍රමුඛතාවට වය යටත් කිරීමයි;
- ඇ) සාපේක්ෂ බලයෙහි පද්ධතිමය සංකීර්ණත්වය සහ යථාර්ථවාදී තක්සේරුව පිළිබඳ දැනුවත් වීම හරහා ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය අරමුණු ශක්තින්ට සම්බන්ධ කරයි;
- ඈ) දාමි ලැල්ල දෙස විපක්ෂයේ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බැලිය යුතු බව ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය තේරුම් ගනී.
- ඉ) ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය එහි සමස්ත ක්‍රමෝපායයීය ඉලක්ක මුදුන් පමුණුවා ගැනීමට වඩාත්ම යෝග්‍ය ක්‍රමය තෝරාගනියි - සහ ඒවා නිරන්තරව සමාලෝචනයට ලක් කරයි;

³⁹ ibid. p. 381.
⁴⁰ ibid. pp. 380-395.
⁴¹ ibid. pp. 384-386

ඊ) ආධාරකරුවන්ට, විරුද්ධවාදීන්ට, සහ තුන්වන පාර්ශ්වයන්ට පණිවුඩ සන්නිවේදනය කිරීම ක්‍රමෝපායයේ අත්‍යවශ්‍ය කොටසක් ලෙස ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය පැහැදිලිව තේරුම් ගනියි.

2 වැනි තලය: ගැටුම් පාර්ශ්වයන් අතර ප්‍රේක්ෂාවලිය හරහාම සන්නිවේදනය සඳහා ලැබෙන ඉඩකඩ: අන්තගාමී විසම්මුතියෙහි මෙම දෙවැනි වාසිය පහත අන්තගාමී විසම්මුතිය පිළිබඳ ෂඩශ්‍රය තුළ 4 වන රූපයෙහි සරල කර සහ ඉස්මතු කර දක්වයි.

රූපය 4. අන්තගාමී විසම්මුතියෙහි ෂඩශ්‍රය

මෙම සරල ආදර්ශය අන්තගාමී විසම්මුතිය පිළිබඳ අක්ෂ 6 ක් ජනනය කරයි. ඒවා මේ සම්බන්ධ ප්‍රධාන ගතිකයන් විදහා දැක්වීම සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වේ. මෙම ආදර්ශය ගැටුම් පාර්ශ්ව අතර අන්තගාමී විසම්මුති ද ආදර්ශනය කරන (අක්ෂ 1, 4, 5 සහ 6), නමුත්, එසේ කරන්නේ ඔවුන් සමග කතිකාවල සියල්ලන් ඇතුළත් කරන ක්‍රමෝපායයීය මැදහත්වීම සමගය (අක්ෂ 2 සහ 3).

3 වන තලය: අභ්‍යන්තර සහ තුන්වන පාර්ශ්ව යන දෙකෙහිම සාමදුනයින්නේ කාර්යය පිළිබඳව වඩා විශාල පැහැදිලි කිරීමක්. පළමු තල දෙකෙහි ක්‍රමෝපායයීය මැදහත්වීම් කතිකාවෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සිටිය හැකි අභ්‍යන්තර සහ බාහිර සාමදුනයින්නේ හට භාෂාමය වශයෙන් ඇති මුරණ්ඩුකම් ගැන සුක්ෂම දෘෂ්ටි පූර්ණ පරාසයම ඇත. වය ඔවුන්ගේම මැදහත් වීම අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා සහ ඔවුන්ගේ සාමය ඇතිකිරීමේ කතිකා දිනන මට්ටමට ගෙන ඒමේ අවස්ථා උපරිමය කරා ගෙනයාම සඳහාය. අනෙකුත් අවබෝධය සඳහා සංවාදය තවමත් පරිණත නොවන හික්මවිය නොහැකි ගැටුම්වල, විසංවාදී වාතාවරණයක් තුළ ගැටුම් කළමනාකරණය සඳහා හොඳම බලාපොරොත්තුව ලබා දෙන්නේ ක්‍රමෝපායයීය මැදහත්වීම සඳහා සංවාදයයි. මෙය ගැටුම් නිරවුල් කිරීම ලබා නොදන්නන්, ක්‍රමෝපායයීය වින්තනය ගැටුම් වාතාවරණය වැඩි දියුණු කරනු ඇත. මෙම ක්‍රමෝපායය තුළ මිය යන්නේ මිනිසුන් නොව වචන ය.

⁴² Ramsbotham et al (2005) *Contemporary Conflict Resolution, (Second Edition)*, Cambridge: Polity Press, p. 927 op cit, p. 9

ගැටුම් විපරිවර්තනය

ගැටුම පිළිබඳව කටයුතු කිරීමේ තවත් ප්‍රවේශයක් වන්නේ ගැටුම් විපරිවර්තනය යි. එය ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳ සංකල්පයට එකතු කිරීමක් ලෙස පැහැන ගෙන ගත හැකිය. රැම්ස්ඩෝන්ම් සහ අන් අය ප්‍රකාශ කරන්නේ සමහර විශ්ලේෂකයින්ට එය ගැටුම් නිරාකරණයෙන් ඔබ්බට යන සුවිශේෂී පියවරක් බවයි. මෙය ගැඹුරුම තලය නියෝජනය කරන බව ඔවුහු අවධාරණය කරති.⁴² ඔවුන්ගේ පසුව කළ ප්‍රකාශනයක ගැටුම් විපරිවර්තනය වෙනම සම්ප්‍රදායයකට වඩා ගැටුම් නිරාකරණ සම්ප්‍රදායයෙහි ගැඹුරුම තලය ලෙස ඔවුහු දකිති.⁴³

කෝර්ඩිගුලා රෙයිමාන්, ගැටුම් විපරිවර්තනයේ සිද්ධිය යන කෘතියෙහි ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන සඳහන් කළේ, සෘජු, සංස්කෘතික සහ ව්‍යුහාත්මක ප්‍රවණිතත්වයෙහි හෙළිදරව් කළ ආකාරයන් සැබෑ ලෙස මැඩ පැවැත්වීමට අරමුණු කරන, ප්‍රතිඵල-ක්‍රියාවලියක් සහ ව්‍යුහය-දිශානත කරගත් දිගු-කාලීන සාමය ගොඩනැගීමේ ප්‍රයත්නයන් ලෙසය.⁴⁴ ගැටුම් නිරාකරණය යනු ගැටුමෙහි සිටින පාර්ශව අතර පවතින මූලික නොගැලපීමක් ඉක්මවා යන ක්‍රමයක් පමණක් බවට ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යාය වෙනුවෙන් පෙනී සිටින්නන් තර්ක කරන බව උයන්ගොඩ අවධාරණය කරයි. ඒ අනුව අවධානය ඇත්තේ ප්‍රතිඵලය මත වන අතර, එය පාර්ශව සෑහීමට පත් කරයි. ගැටුම අතරතුර පාර්ශවයන්ට ඇතිවන වෙනස, ගැටළු, සහ අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ගැන එය එතරම් සැලකිලිමත් නොවෙයි. ගැටුම් විපරිවර්තන ප්‍රවේශය පදනම් වන්නේ ගැටුම මගින් පාර්ශව ද, ඔවුන්ගේ සම්බන්ධතා සහ ගැටළු ද, වෙනස් කරන බව සහ එම අරගලයේ ක්‍රියාවලිය තුළ ගැටුමේ සම්පූර්ණ ගතිකය විපරිවර්තනය කරන මූලික පාඩම් ඇත යන තර්කය මතය.⁴⁵

උයන්ගොඩ තවදුරටත් පවසන්නේ ගැටුම විපරිවර්තනය කිරීම අරගලයෙහිම ප්‍රතිඵලයක් බව ය. මෙහිදී සටන මගින් පාර්ශවයන්, ඔවුන්ගේ අභිලාෂයන් සහ ක්‍රියාකාරිත්වයන් විපරිවර්තනය කරයි. තවදුරටත් උනන්දුව ඇත්තේ තනි යුද්ධය හෝ සටන ගැන නොවේ; ඒ වෙනුවට අවධානය යොමු වන්නේ දීර්ඝ කාලයක් ඔස්සේ පැවති ගැටුමෙහි වඩාත් පොදු අත්දැකීම් වෙතය. මෙම ප්‍රවේශය තුළ, පාර්ශව ඔවුන්ගේ ගැටුම් අත්දැකීම් වලින් බලපෑමට ලක්ව තමන්ව වෙනස් කර ගන්නා බැවින්, ඒ අනුව සම්බන්ධතාවය නිසා යුද්ධය පිළිබඳ බියක් තවදුරටත් පැන නගින්නේ නැත. ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යාය උපකල්පනය කරන්නේ, ගැටුම් විසඳීමට ගන්නා ප්‍රයත්නයන් නිශ්චිත ප්‍රගතියක් පෙන්වා නැතත්, ගැටුම් නිරන්තරයෙන්ම විපරිවර්තනය කරන බවයි.⁴⁶ දරුණු ගැටුම් නිමා කිරීමේදී ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා ඇති ඉඩකඩ ගැන බලන විට, ගැටුම් විපරිවර්තනය සිදුවන ක්‍රම ගණනාවක් රැම්ස්ඩෝන්ම් සහ අන් අය හඳුනා ගත්හ. වේරයිනන්, ගැල්ට්ස්, බර්ටන්, ඇසාර්, කර්ල් සහ අන් අය විසින් ප්‍රකාශ කළ අදහස් මත පදනම්ව, රැම්ස්ඩෝන්ම් සහ අන් අය, දිගුකාලීන ගැටුමෙහි ඇති වර්ගීය විපරිවර්තකයන් පහක් සටහන් කරයි.⁴⁷ ඒවා නම් සන්දර්භය විපරිවර්තනය, ව්‍යුහාත්මක විපරිවර්තනය, ක්‍රියාධරයින් විපරිවර්තනය, ගැටළු විපරිවර්තනය සහ පෞද්ගලික සහ කණ්ඩායම් විපරිවර්තනය, යන මේවාය.⁴⁸

⁴⁴ Reiman, C. (2001). *Berghof Handbook for Conflict Transformation*, Berlin: Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management, p. 13.
⁴⁵ Uyangoda, J. (2005). *Conflict, Conflict Resolution & Peace Building*, Colombo: GTZ Sri Lanka, p. 12.
⁴⁶ *ibid* p, 13
⁴⁷ Ramsbotham et al. (2005). *Contemporary Conflict Resolution*, (Second Edition) Cambridge: Polity Press, pp. 163-164.
⁴⁸ *ibid*.

ප්‍රථමයෙන්, සන්දර්භ විපරිවර්තනය යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ ගැටුම් නිරාකරණය ගැන එක් එක් පාර්ශවයෙහි දෘෂ්ටිකෝණය මෙන්ම ඔවුන්ගේ චේතනාවන් ද අන්තගාමීව වෙනස් කළ හැකි ගැටුමෙහි සන්දර්භයෙහි සිදුවන වෙනස්කම්ය. දෙවනුව, ව්‍යුහාත්මක විපරිවර්තනය යනු ගැටුමෙහි මූලික ව්‍යුහයේ වෙනස්කම්ය; ක්‍රියාධරයින් සමූහය, ගැටළු සහ නොගැලපෙන පරමාර්ථ, පරස්පර විශ්වාස හෝ සම්බන්ධතා, හෝ සමාජ ආර්ථිකය හෝ ගැටුම රඳා පවතින රාජ්‍යය, යන මේවාට සිදුවන වෙනසයි. තෙවනුව, ක්‍රියාධරයින්ගේ විපරිවර්තනය යනු ක්‍රියාධරයින් ගැටුම කෙරෙහි ඇති ඔවුන්ගේ පරමාර්ථ වෙනස් කිරීමට හෝ ගැටුමට ඇති ඔවුන්ගේ සාමාන්‍ය ප්‍රවේශය වෙනස් කිරීමට ගන්නා තීරණ වේ. සතරවනුව, ගැටුම් විපරිවර්තනය යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ, ගැටුමෙහි කේන්ද්‍රයෙහි ඇති ප්‍රධාන ගැටළු ගැන පාර්ශවයන් ගන්නා ආස්ථානයන්ගේ වෙනස්කම් මෙන්ම සම්මුති හෝ අධීක්ෂකයන් වෙත ලගාවීමට පාර්ශව විසින් එම ආස්ථානයන් නැවත අර්ථ දැක්වන හෝ නැවත සකස් කරන අන්දමයි. අවසාන කොට, පුද්ගලික සහ කණ්ඩායම් විපරිවර්තනය යනු තීරණාත්මක අවස්ථාවලදී තීරණ ගැනීමේ බලය සහිත තනි නායකයින් තුළ හෝ කුඩා කණ්ඩායම් තුළ හදවතෙහි හෝ සිත තුළ සිදුවන පුද්ගලික වෙනස්කම්ය. මෙම විපරිවර්තන ක්‍රියාකාරිත්වයන් ප්‍රවණිත ගැටුම් නිර්මාණශීලීව ආමන්ත්‍රණය කිරීම සහ අවම කිරීම තුළ සාර්ථක වීමට නම් ඒවාට ප්‍රමාණවත් තල්ලුවක් සහ තිරසාර වේගශක්තියක් දීමට ඒවායේ කාල නියම කිරීම සහ සම්බන්ධීකරණය තීරණාත්මක වේ.

රැම්ස්ඩෝන්ම් සහ අන් අය මතු කර පෙන්වන්නේ:

ගැටුම් නිරාකරණය ක්‍රියාධරයින් අතර අභිලාෂයන්ගේ එකමුතුකම උපකල්පනය කිරීමක් මත රඳා පවතින බව සහ පාර්ශවයන්ගේ බුද්ධියට හෝ මතුපිටට යටත් පවතින මනුෂ්‍යත්වයට ආයාචනා කිරීමෙන් තෙවැනි පාර්ශව මැදිහත්කරුවන්ට ගැටුම් විසඳීමට හැකිය යන වැරදි අවබෝධය නිවැරදි කිරීම පිණිස ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි පුළුල් දැක්මක් අවශ්‍ය වන බවයි. මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, ගැටුම් විපරිවර්තනය පාර්ශවයන්ගේ අභිලාෂයන්, පරමාර්ථයන් හෝ ස්වයං-අර්ථ දැක්වීම්වල සැබෑ වෙනසක් අවශ්‍ය කරයි. මේවා ගැටුම වෙතින්ම බල කරනු ලබන ඒවා හෝ පාර්ශව ඇතුළත වෙනස්වීම්, පාර්ශව තුළ සිටින ඉලක්ක ප්‍රජාවන්ගේ මාරුවීම්, හෝ ගැටුම පවත්නා සන්දර්භය තුළ වෙනස්වීම් නිසා පැමිණෙන ඒවා විය හැක. එමනිසා, ගැටුම් නිරාකරණය සැලකිලිමත් විය යුත්තේ ප්‍රධාන පාර්ශව බෙදීමට ලක්කරන ගැටළු ගැන පමණක් නොව, මූල හේතූන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට අවශ්‍ය වන සමාජීය හෝ විද්‍යාත්මක සහ දේශපාලනික වෙනස්වීම් ගැනද, විසඳුමක් පිළිගැනීම වළක්වන පාර්ශව ඇතුළත ඇති ගැටුම් ගැනද, ගැටුම තුළ ඇති ගැටළු සහ පාර්ශවයන්ගේ චින්තනය ව්‍යුහගත කරන ගෝලීය සහ කලාපීය සන්දර්භය ගැනද, විසඳුමක් පිළිගත හැකි වේදැයි සහ ක්‍රියාත්මක කළ හැකි වේ දැයි නිර්ණය කරන සමාජීය සහ ආයතනික ධාරිතාව ගැනද සැලකිලිමත් විය යුතුය. ප්‍රතිචාරය විවිධ ආකාර ගණනාවකින් 'ගැටුම් සංවේදී' විය යුතුය.⁴⁹

⁴⁹ *ibid*. pp. 164-165.
⁵⁰ *op.cit*. pp. 27-28.
⁵¹ *op.cit*. p. 13.
⁵² *ibid*. p. 14.
⁵³ Douma, N., & Klem, B. (2004). *Civil War and Civil Peace*, A Literature Review of the Dynamics and Dilemmas of Peacebuilding through Civil Society, Clingendael Institute, p. 7.

ගැටුම් ආමන්ත්‍රණය සඳහා බොහෝ ප්‍රවේශ ඇති බවට වාද කරමින් උයන්ගොඩ සාරාංශ ගත කරන්නේ ගැටුම් විපරිවර්තනයට අසමානාත්මතාව සහ අයුක්තිය ඇතිකරන ව්‍යුහ සහ රාමු වෙනස්කිරීම; ගැටුම්කාරී පාර්ශව අතර දිගු-කාලීන සම්බන්ධතා සහ ආකල්ප වැඩිදියුණු කිරීම; බලගැන්වීම, යුක්තිය, සාමය, සමාව දීම, පිළිගැනීම සහ සංහිඳියාව ප්‍රවර්ධනය කරන ක්‍රියාවලි සහ පද්ධති වර්ධනය කිරීම යන මේවා ඇතුළත් වන බවයි.⁵⁰

ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍ෂේත්‍රයෙහි ඉතාමත් සුළුකිසි විද්වත්-වෘත්තිකයින් වන්නේ පෝන් පෝල් ලෙඩරාක්, ඇඩම් ක්‍රිස්ටෝපර් සහ ජොහන් ගැල්ට්ස්ටන් ය.⁵¹ ගැටුම් විපරිවර්තනය ලෙඩරාක් විසින් ක්‍රම දෙකකින්, විවරණාත්මකව සහ විධායක ලෙස, පෞද්ගලික, සම්බන්ධතාමය, ව්‍යුහමය සහ සංස්කෘතිකමය ලෙස මානයන් 4 ක් හරහා, අවබෝධ කර ගනී. ගැටුම මතුවන අන්දම, ඇතුළතින් විකාසය වන අන්දම සහ අවිනිසාවාදී යාන්ත්‍රණ හරහා සාමකාමී වෙනසක් ප්‍රවර්ධනය කරන නිර්මාණශීලී ප්‍රතිචාර වර්ධනය කිරීම සඳහා වෙනස්වීම් ගෙනෙන අන්දම විස්තර කිරීම පිණිස ඔහු පුළුල් දෘෂ්ටි කෝණයන් සපයයි. විධායක මට්ටමේදී, විපරිවර්තනය මගින් පරමාර්ථවල වෙනසක් ඇතිකිරීම සඳහා ඕනෑකමින්ම කරන මැදහත්වීමක් අදහස් කරයි.⁵²

සාරාංශ වශයෙන්, ගැටුම් නිරාකරණයෙන් අඟවන්නේ ගැටුමෙහි ගැඹුරුව මුල් බැස ඇති මූලාශ්‍රයන් ආමන්ත්‍රණය කර නිරාකරණය කිරීම බැවින් එය සාමය ගොඩනැගීමට බෙහෙවින් සමානය. එයින් ගම්‍ය වන්නේ හැසිරීම තවදුරටත් ප්‍රවණ්ඩ නොවන බව, ආකල්ප තවදුරටත් විදිරිවාදී නැති බව සහ ගැටුමෙහි ව්‍යුහය වෙනස් වී ඇති බවයි. මෙම පදයෙහි ගැටළුව වන්නේ, එය ක්‍රියාවලිය සහ අවසාන තත්ත්වය යන දෙකම සඳහා භාවිතා කරන බැවින් එය අවුල් සහගත වීමයි. ගැටුම් විපරිවර්තනය පාර්ශව තුළ සහ ඔවුන්ගේ සම්බන්ධතා තුළ මෙන්ම ගැටුම නිර්මාණය කළ තත්ත්වය තුළද ගැඹුරු විපරිවර්තනයක් ගම්‍ය කරයි. සමහර මෙම පදය නිරාකරණයෙන් ඔබ්බට ගන්නා සුළුකිසි පියවරක් ලෙස භාවිතා කරන අතර, අන් අය විශ්වාස කරන්නේ එය නිරාකරණයෙහි වර්ධනය බවයි.⁵³

ගැටුම් නිරාකරණය සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය අතර විවාදය තුළ, රැම්ස්ඩෝන්ම් සහ අන් අය තර්ක කරන්නේ මින් දෙවැන්න ගැටුම් නිරාකරණ සම්ප්‍රදායෙහි ගැඹුරු මට්ටමෙහි පවතින බව සහ ගැටුම් නිරාකරණය කරන්නන් සහ ගැටුම් විපරිවර්තකයින් යන දෙවර්ගයම ප්‍රධාන වශයෙන් එකම ව්‍යවසායයෙහි නිරත වන බවයි.⁵⁴

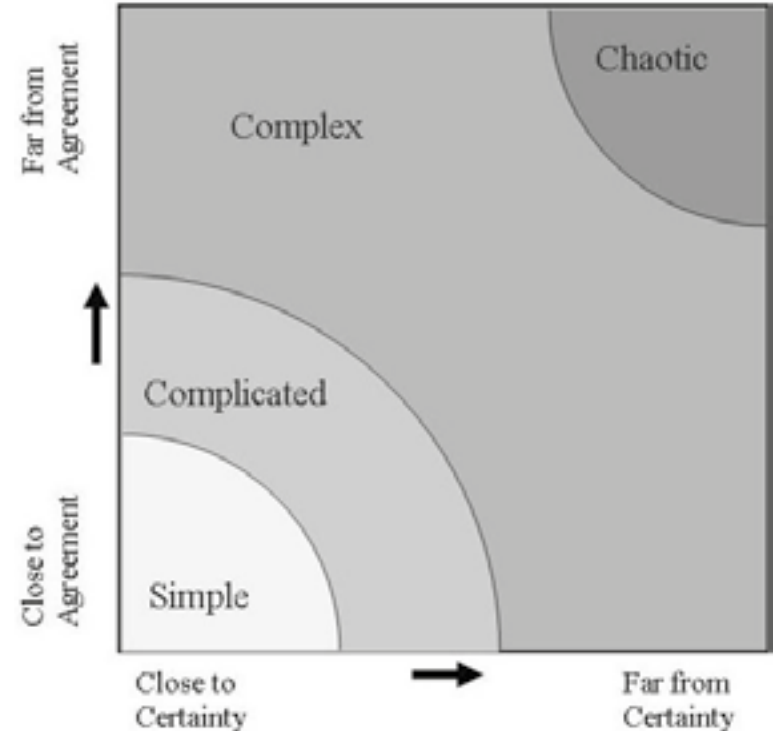
පද්ධති වින්තනය සහ සාම්ප්‍රදායික ගැටුම් විශ්ලේෂණය

රැල්ෆ් ස්ටේසි විසින් 1990 ගණන්වල අග භාගයේදී සංවිධානවල සරල සහ අවුල් සහගත, සංකීර්ණ සහ ව්‍යාකූල තත්ත්වයන් අතර වෙනස හඳුනාගැනීමට උපකාරී වීම පිණිස රාමුවක් හඳුන්වා දෙන ලදී. ස්ටේසිගේ ආදර්ශ සංකීර්ණත්වයට දායක වන ප්‍රධාන සාධක දෙකක් ඉදිරිපත් කරයි. ප්‍රතිඵල කෙතරම් නිශ්චිත ද යන බව සහ තීරණ ගන්නන් ප්‍රවේශය ගැන කෙතරම් එකඟය යන සාධක දෙකයි.⁵⁵ මෙම මාන දෙක පහත ප්‍රස්තාරයෙහි විදහා දක්වයි:

⁴⁹ ibid. pp. 164-165.
⁵⁰ op.cit. pp. 27-28.
⁵¹ op.cit. p. 13.
⁵² ibid. p. 14.

⁵³ Douma, N., & Klem, B. (2004). *Civil War and Civil Peace*, A Literature Review of the Dynamics and Dilemmas of Peacebuilding through Civil Society, Clingendael Institute, p. 7.

ස්ටේසිගේ එකඟතාවයේ සහ නිශ්චිත බවේ රාමුව (pg.43 in book)

නිශ්චිත බවේ සහ එකඟතාවයේ අක්ෂවල අන්තර් ජේදයෙහි වසම සරල, අවුල් සහගත, සංකීර්ණ සහ ව්‍යාකූල වේ.

ගැටළුවක් එක් අවස්ථාවක දී සරල වසමේ තිබිය හැකි නමුත් නව තොරතුරු සහ බලපෑම් ක්‍රියාත්මක වන විට නිශ්චිත බවින් වනා මෙහා විය හැක. ගැටළු නිශ්චිත බවින් සහ එකඟතාවෙන් තවදුරටත් අත් වනවිට, ඒවා අවුල් සහගත, සංකීර්ණ හෝ ව්‍යාකූල තත්ත්වයන් තුළට මාරු විය හැක. යම් තත්ත්වයක් ව්‍යාකූලත්වයෙහි පවතින විට කිසිවක් නිශ්චිත නොමැති බව, හේතුව සහ ප්‍රතිඵලය අතර දැකිය හැකි සම්බන්ධයක් නොමැති බව සහ දේවල් නිරන්තරයෙන් වෙනස් වන බව, සහ ප්‍රාථමික සැළකිල්ල වන්නේ පැවැත්ම යයි වන බව ගැන පොදු එකඟතාවක් පවතී.

එය එසේ නම් පහත වගුවේ දක්වා ඇති පරිදි, ඕනෑම වෙනසක මුලපිරීමක් සංකීර්ණත්වයෙහි විවිධ මට්ටම්වල සංරචක වලින් සමන්විත වේ.

⁵⁴ Ramsbotham et al. (2011). *Contemporary Conflict Resolution, (Third Edition)* Cambridge: Polity Press, p. 9.
⁵⁵ Canadian Centre on Substance Abuse 2012, www.NTS-SNT.ca. p. 9. [Accessed on May 1, 2915]

1 වන වගුව. වෙනසට මූලපිරීමේ නිදසුන⁵⁶

විෂය (වසම)	මූලපිරීමෙහි ක්‍රියාකාරකම	හවුල්වීමේ මාන
සරල	සේවාවලින්ගේ තොරතුරු විකේන්ද්‍රීකරණය කිරීමෙන් පසු පවතින ආකෘතියකින් පළාත් දත්ත සමුදායට ඇතුළු කිරීම.	දත්ත ඇතුළු කිරීම පිළිබඳ ක්‍රියාවලිය ගැන ඉහළ මට්ටම්වල නිශ්චිත බව සහ දත්ත සමුදාය තුළ දත්ත තබා ගත යුතු බවට එකඟත්වය
අවුල් සහගත	මූලික බඳවා ගැනීමේ ආකෘතියෙහි ඇතුළත් කළ යුත්තේ කුමන ප්‍රශ්න දැයි තීරණය කිරීමට කමිටුවක් තුළ කටයුතු කිරීම.	ඇසීමට අවශ්‍ය ප්‍රශ්න ගැන තොරතුරු විශාල ප්‍රමාණයක් ඇත. ප්‍රශ්න කවදා, කොහේදී සහ හොඳින්ම ඇසිය යුත්තේ කෙසේද යන්න ගැන මතවල වෙනස්කම්
සංකීර්ණ	නව ආකෘතිය සහ ක්‍රියාවලි වල කෙටුම්පත් සංස්කරණය නියමු පරීක්ෂාවකට ලක් කිරීම.	ප්‍රමිතිගත බඳවා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් ඔවුන්ගේ සේවාවලින්ගේ සංස්කෘතික විවිධත්වයට යෝග්‍ය වේ යැයි සියළුම කාර්ය මණ්ඩලය එකඟ නොවන බැවින්, නව ක්‍රියාවලියට තනි පුද්ගල සහ සේවා මට්ටමේ පිළිපැදීම විවිධ විය හැක. විවිධ ආධාර අරමුදල් සපයන්නන්ගේ දත්ත විකේන්ද්‍රීකරණය අවශ්‍යතා මත පදනම්ව, එක් එක් ස්ථානයට වෙනස් ගිවිසුම් කතිකා කර ගැනීමට අවශ්‍ය විය හැක. ස්ථානයෙහි පිහිටීමද පළාත් සහ කලාපීය දේශපාලන ඕනෑම විෂයයන් වලින් බලපෑමට ලක් විය හැක.

ගැටුම් විශ්ලේෂණයේ සාම්ප්‍රදායික ආදර්ශ මගින් ගැටුම් සන්දර්භය තේරුම් ගැනීම (ඉතිහාසය, ආර්ථිකය, දේශපාලනික ව්‍යාපාර, ආදිය), ගැටුමට හේතුවේ හෝ මූල හේතුවේ හඳුනා ගැනීම, සහ විවිධ පාර්ශවකරුවන්/ගැටුම් ක්‍රියාධාරීන් සහ ඔවුන්ගේ අභිලාෂයන් වර්ගීකරණය මත අවධානය යොමු කරයි. බොහෝ ආදර්ශ විශ්ලේෂණය යොමු කිරීමට ප්‍රශ්න මාලාවක් සකස් කරයි. ඒවායින් සමහරක් බෙහෙවින් පුළුල් විස්තර සහිත, සහ සමාජයේ සියළු අංගයන් ස්පර්ශ කරන ඒවා වෙති.⁵⁷

වූඩ්‍රෝ තර්ක කරන්නේ සාම්ප්‍රදායික විධික්‍රම සාධකවල පුළුල් පරාසයක් පෙන්නුම් කිරීමට සාධක ජායාරූපයක් ඉදිරිපත් කිරීමට පෙළඹෙන බවයි. නමුත් මේ සාධක එක්ව ක්‍රියා කරන්නේ කෙසේද යන්න ගැන එතරම් හැඟීමක් සහ ගැටුමෙහි ගතිකයන්ද ඒවායේ නොමැත. මිනිසුන්ට මොන ආකාරයේ හෝ විශ්ලේෂණයක සිට වෙනස සඳහා ඵලදායී ක්‍රමෝපායක් කරා යාම බෙහෙවින් අපහසු බවට ඔහු තවදුරටත් තර්ක කරයි - වියට හේතුව වන්නේ යුද්ධය හෝ නිදහස්ගත ප්‍රවණත්වය සහිත වාතාවරණයක, සාමය පිහිටුවීම වෙනසෙහි ක්‍රියාවලියක් වීමයි. කෙසේ වෙතත්, විශ්ලේෂණ ක්‍රියාවලි මගින් පවතින වාතාවරණය ගැන කුමක් කළ යුතුදැයි හඳුනා ගැනීමට මිනිසුන්ට හැකියාව ලබා නොදෙන අතර, සංවිධාන ඔවුන් දන්නා දේ හෝ හොඳින්ම කරන දේ මත යැපීමට පෙළඹෙති. නමුත් මෙම ප්‍රවේශයන් සාමය ගොඩනැගීම සඳහා වඩාත්ම ඵලදායී ඒවාද යන්න ගැන අදහසක් නොමැත. මේවාට සංවාද සහ කම්පනය සුවකිරීම වැනි ක්‍රියාකාරකම් හෝ කාන්තාවන් සහ තරුණ තරුණියන් වැනි අංශ ඇතුළත් වේ. බොහෝවිට සම්පත් භාවිතා කරන්නේ හොඳින් දිස්වෙන සහ දේශපාලනමය වශයෙන් සංවේදී රෝග ලක්ෂණ ආමන්ත්‍රණය කිරීමටය. මේවා ගැටුමට ඉතා වැදගත්ව බලපාන සාධකවලින් බොහෝ දුරස්ථ වේ.⁵⁸ විය මෙම ගැටළුවල සියල්ල සුව කරන ප්‍රතිකාරකයක් ලෙස යෝජනා නොකර, වූඩ්‍රෝ මෙම ප්‍රවේශය බලාපොරොත්තු සහිත බව විශ්වාස කරමින් පහත දැක්වෙන අයුරින් පද්ධති වින්තනය අර්ථ දක්වයි.

පද්ධති වින්තනය යනු පද්ධතියක කොටස් වලට වඩා පද්ධතියක කොටස් අතර ඇති සම්බන්ධතාව අවධාරණය කරන යථාර්ථය අවබෝධ කරගන්නා ක්‍රමයකි. පද්ධති ගතිකයන් ලෙස හැඳින්වෙන කෙසෙත් අධ්‍යයනයකට අනුව, පද්ධති වින්තනයට ශක්තිමත් න්‍යායාත්මක පදනමක් මත රඳා පවතින ප්‍රායෝගික විවිභාකමක් ඇත... පද්ධතියක් යනු සංකීර්ණ සහ ඒකාබද්ධ වූ සමස්තයක් සාදන අන්තර්ක්‍රියා කරන, අන්තර් සම්බන්ධතා ඇති සහ විකිනෙන මත රඳා පවතින (ස්වයන්ත) සංරචක කණ්ඩායමකි. පද්ධති සෑම තැන ඇත - නිදසුනක් ලෙස, ජවන ඔබේ සිරුරේ රුධිර පද්ධතිය, ස්වභාව ධර්මයේ විලෝපිකයා/ගොදුර සම්බන්ධතා, ඔබේ මෝටර් රථයේ ජීවලන පද්ධතිය, ආදියයි. පාර්සර්ක පද්ධති සහ මානව සමාජ පද්ධති, ජීවී පද්ධති වෙති - විශේෂයෙන් මානව සමාජ පද්ධති වසේ වෙති. කෙසේවෙතත්, බොහෝ පද්ධති වින්තකයින් ද මානව සමාජ පද්ධති අපේ ග්‍රහලෝකයේ වඩා විශාල පාර්සර්ක පද්ධති වලට බලපාන්නේ කෙසේද යන්න ගැන උනන්දුවක් දක්වති.⁵⁹

වූඩ්‍රෝ යෝජනා කරන්නේ මිනිසුන්ගේ හොඳම චේතනාවන් සහ සැලකිය යුතු උත්සාහයන් තිබියදීත්, ඔවුන්ට වුවමනා වන ප්‍රතිඵල ලබාගොන්නේ මන්දැයි තේරුම් ගැනීමට පද්ධති වින්තනය මිනිසුන්ට උපකාර කරයි. තවද පද්ධති විශ්ලේෂණය, වෙනස කිරීමට අන් අය මත යැපෙන්නේ නැතිව, තමන්ට මූලපිරිය හැකි අභිලාෂයන්, වින්තන සහ හැසිරීමෙහි වෙනස්කම් ගැන මෙහෙහි කිරීමට මිනිසුන්ට උපකාර කරයි. ගැටුමෙහි පැහැදිලි චිත්‍රයක් සැපයීමෙන් විය යෝජිත ක්‍රියාකාරිත්වයන්ගෙන් සිදුවිය

⁵⁶ ibid. p. 10.

⁵⁷ Woodrow, P. (2006). *Advancing Practice in Conflict Analysis and Strategy Development*, Interim Progress Report, Reflecting on Peace Practice Project, CDA collaborative Learning Projects, p.3.

හැකි අපේක්ෂා නොකළ සෘණාත්මක ප්‍රතිච්ඡාදන මොනවාදැයි කලින් සිතා බැලීමට මිනිසුන්ට උපකාර කරයි. මෑත කාලයේදී, විද්වතුන් සහ වෘත්තිකයින් විසින් ගැටුම් පද්ධති ලෙස සළකා ඒවා ගැන කටයුතු කර ඇති බව ඔහු තව දුරටත් පවසයි. පද්ධති ගතිකයන් පිළිබඳ එක් මූලධර්මයක් අවධාරණය කරන්නේ පද්ධතියෙහි එක් කොටසක වෙනසක් අනෙක් කොටස්වල ද වෙනස්කම් ඇති කිරීමට හේතු වන නමුත්, එය නිතරම අපේක්ෂා කරන වෙනස නොවීය හැක. ගැටුම් අන් වර්ගවල පද්ධතිවල මූලධර්මයන්ට අනුගත වන්නේ නම්, අපට ගැටුම්වල පද්ධති අවබෝධයක් වර්ධනය කර වෙනස සඳහා ප්‍රධාන ලිවර තිබෙන ලක්ෂණයන් හඳුනාගෙන, යෝග්‍ය මැදිහත්වීමේ ක්‍රමෝපායයන් ක්‍රියාත්මක කර ධනාත්මක වෙනස්වීම් ඇතිකරන්නේ කෙසේදැයි යන්න සකස් කර ගැනීමට අපට හැකිවේ යැයි යන්නෙන් ඔහු දෙවර්ග ගනියි.⁶⁰

සර්බියා, බුරුන්දි, කොසෝවෝ සහ කොන්ගෝව තුළ ක්‍රමයෙන් අත්දැකීම් පදනම් කරගෙන, ගැටුම්වල පද්ධති විශ්ලේෂණය ගැටුම් විශ්ලේෂණයට ප්‍රයෝජනවත් සහ ගතික පැතිකඩක් වකතු කිරීම පෙන්වන බවට මූලික නිගමන වලට එළඹීමට වූයේ ට හැකිවිය. ප්‍රධාන කොට පෙළඹවීමේ සාධක තෝරාගෙන ඒවා එකිනෙක සමග අන්තර් ක්‍රියා කරන්නේ කෙසේදැයි පෙන්වීම හරහා සමස්ත ගැටුම් පද්ධතියෙහි පුළුල් විශ්ලේෂණයක් තුළින් වැඩ කිරීම සඳහා ප්‍රමුඛතව ක්‍රමයෙන් හඳුනාගැනීමට උපකාර කරන ලදී. ඔහු පෙන්වා දුන්නේ, ගැටුම් ගතිකයන්ට බාධා කළ හැකි 'දුර්වල සම්බන්ධතා' වැනි ලිවර ලක්ෂණයන් මත අවධානය යොමු කිරීමෙන් විශ්ලේෂණය සහ වැඩසටහන් ක්‍රමෝපායයන් අතර හිඳැස පිරවීමට පද්ධති විශ්ලේෂණයට හැකිවන බව මුල් අත්දැකීම්වලින් යෝජනා කෙරෙන බවයි. ගැටුම් පිළිබඳව වෙනස් කණ්ඩායම් කටයුතු කරන්නේ කොසේදැයි සිතියම් කරගෙන, කවුරුන් විසින් කුමන ගැටළු ගැන කටයුතු කරන්නේද යන්නෙහි රටාව බලා ගැනීමට ගැටුම් විශ්ලේෂණය භාවිතා කළ හැකි බව ඔහු තවදුරටත් පවසයි.⁶¹

පද්ධති වනාහි සමස්තය සාදන එකිනෙකට බැඳී පවතින සංවර්ධන අතර ගතික සම්බන්ධතාවලින් සමන්විත ඒවාය. මිනිස් රුධිර පද්ධතිය, ගෝලීය ආර්ථික පද්ධතිය හෝ පළාත් සෞඛ්‍ය පද්ධතියක් මෙවැනි සංකීර්ණ පද්ධතිවල උදාහරණ කිහිපයක් පමණි. පද්ධති වින්තනය යනු සමස්තය වඩාත් නොදිනී අවබෝධ කර ගැනීමට සංවර්ධන කොටස් සහ ඒවායේ ලක්ෂණ, සම්බන්ධතා සහ අන්තර් සබැඳියාවන් දෙස බැලීමයි. පද්ධති වින්තනය යනු රටාවන් සහ අන්තර් සබැඳියාවන් හඳුනාග නිමින්, සහ වඩා ඵලදායී, කාර්යක්ෂම සහ නිර්මාණශීලී පද්ධති විසඳුම් ව්‍යුහගත කරන්නේ කෙසේදැයි ඉගෙන ගනිමින්, සමස්තය දෙස බලන ශික්ෂාවකි. ජීව විද්‍යාව, ගණිතය සහ දර්ශන විද්‍යාව තුළ මුල් සහිතව, පද්ධති වින්තනය සහ සංකීර්ණතා න්‍යාය සමාජීය සහ සංවිධානීය සන්දර්භ තුළ බෙහෙවින් අදාළ සංකල්ප ලෙස මතු වී ඇත. වෙනස සැලසුම් කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ක්‍රියාවලි ගැන සළකා බැලීමේදී, රේඩිය, අනුක්‍රමික වින්තනයෙන් අන්තර්, වැඩියෙන් සංවර්ධනය වන සහ පරිණාමීය කාලයක් තුළින් බැලීම, ශේෂයෙන් මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය සහ මානසික සෞඛ්‍යය වැනි ඒවායේ සොයා ගන්නා ක්‍රමයන් මෙන් සංකීර්ණ පද්ධති සහ වාතාවරණයන් ගැන කටයුතු කිරීමේදී ප්‍රයෝජනවත් වේ.

පද්ධති වින්තනය පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක, ඩැනියෙල් ඇරන්සන් තර්ක කරන්නේ:⁶²

⁵⁸ ibid p, 4.
⁵⁹ ibid.
⁶⁰ ibid.
⁶¹ ibid. p. 18.

පද්ධති වින්තනය වෙනත් සාම්ප්‍රදායික ආකාරවල විශ්ලේෂණවලින් මූලිකව වෙනස් වේ. සාම්ප්‍රදායික විශ්ලේෂණ අවධානය යොමුකරන්නේ අධ්‍යයනය කරන දෙයෙහි තනි කොටස් වෙන් කිරීම කෙරෙහිය. මින් අදහස් කෙරෙන්නේ අධ්‍යයනය කරන පද්ධතියෙහි වැඩියෙන් කුඩා කුඩා කොටස් හුදකලා කරනු වෙනුවට, පද්ධති වින්තනය ක්‍රියා කරන්නේ ගැටළුවක් අධ්‍යයනය කරන අතර අන්තර් ක්‍රියාවල වඩා විශාල, වඩාත් විශාල සංඛ්‍යා සැලකිල්ලට ගැනීමට එහි දෘෂ්ටි පුළුල් කිරීමයි.මෙහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ සාම්ප්‍රදායික විශ්ලේෂණ ක්‍රම වලින් ජනනය කරන නිගමනවලට වඩා සමහරවිට කැපී පෙනෙන ලෙස වෙනස් නිගමන ලැබීමයි.

පද්ධති වින්තනයේ ප්‍රධාන ප්‍රතිලාභවලින් එකක් වනුයේ, සංකීර්ණ ගැටුම් සහ බහුවිධ ක්‍රියාධරයින් සමග වලදායීව කටයුතු කිරීමට එහි ඇති හැකියාවයි. පද්ධති වින්තනය යනු, පද්ධති ලෙස සළකන දේවල්, සමස්තය තුළ එකිනෙකට බලපෑම් කරන්නේ කෙසේද යන්න තේරුම් ගැනීමේ ක්‍රියාවලියයි.

පද්ධති වින්තනය හුදෙක් සුවිශේෂී කොටස්, ප්‍රතිඵල හෝ සිද්ධීන් වලට ප්‍රතිචාර දක්වනවාට වඩා, සමස්ත පද්ධතියක් තුළ ඇති කොටස් ලෙස "ගැටළු" දෙස බැලීමෙන් සහ අනපේක්ෂිත ප්‍රතිච්ඡාදනවල වැඩිදුර සංවර්ධනයට විභවීයව දායක වීමෙන්, ගැටළු විසඳීමට ප්‍රවේශයක් ලෙස අර්ථ දැක්වා ඇත.... පද්ධති දර්ශනවාදයට අනුකූලව, පද්ධති වින්තනය පද්ධතියෙහි මුළුලල සාදන අංගයන් අතර සම්බන්ධතා සහ අන්තර්ක්‍රියා පරීක්ෂා කිරීමෙන් පද්ධතියක් අවබෝධ කර ගැනීම ගැන සැලකිලිමත් වෙයි.⁶³

මම දැන් 4 වන පරිච්ඡේදයෙහි ශ්‍රී ලංකාවේ 2002 වසරේ සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී භාවිතා කරන ලද පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන සංකල්පයෙහි අංගයන් කෙටියෙන් හඳුන්වා දෙමි.⁶⁴

පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය

පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන ලියමින්, රෝපර්ස් ඉස්මතු කරන්නේ පසුගිය වසර 15 තුළ ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි සංකල්ප පශ්චාද්-ශීතල යුද්ධ ගැටුම් ආමන්ත්‍රණයට වැඩි වැඩියෙන් උපයෝගී කර ගෙන ඇති බවයි. මේවා ගැටුමට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා ඇති පියවර පරාසයම සාරවත් කර ඇති අතර, ප්‍රකාශිත සහ අප්‍රකාශිත යුද්ධ, යටපත් කළ, අප්‍රකට සහ දිග්ගැසුණු ගැටුම්වල භයානක යථාර්ථය සහ ගැටුම් විපරිවර්තන ප්‍රවේශයන්ට මුද්‍රිතව හැකිවී ඇති දේ අතර තවමත් විශාල හිඳැසක් ඇත. මෙම හිඳැසට පිළියම් කිරීමට සහ අන්‍යන්තර ගැටුම්වලට දක්වන අවිනිසාකාරී ප්‍රතිචාරයෙහි සඵලත්වය වැඩිදියුණු කිරීමට විශාල වශයෙන් කටයුතු කර ඇත.⁶⁵ නිදසුනක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාව තුළ, සාමයට සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරකම් අවධානය යොමුකළේ අන් ඒවා අතර, මානව හිමිකම් සහ පාලනය, සහන සැලසීම, පුනරුත්ථාපනය සහ සංවර්ධනය, ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණ සහ භාෂා බහුතව වාදය මතය. රෝපර්ස් අවධාරණය කරන්නේ

⁶¹ ibid. p. 18.
⁶² Aronson, D. *The Thinking Page*, <http://thinking.net>, [accessed on May, 1, 2015]
⁶³ <http://www.definitions.net/definition/systems%20thinking>, [accessed on May 5, 2015]
⁶⁴ I would like to acknowledge the support given by Dr. Norbert Ropers who initially introduced the subject to me and encouraged me to apply SCT as the basis of my research.
⁶⁵ Ropers, N. (2008) *Systemic Conflict Transformation: Reflection on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka*, Berghof Handbook Dialogue No. 6, Berlin: Berghof Research Centre, p. 1.

පද්ධතිමය ගැටුම් නිරාකරණයේ සහ පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයේ සංකල්ප විශේෂයෙන් ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි බවයි. කලක් තිස්සේ පද්ධතිමය ප්‍රවේශයන් දේශපාලනික පද්ධති සහ ගැටුම් සන්දර්භිකරණයට භාවිතා කර ඇති අතර, ඒවා මුලිකව ගැටුම්වල හික්මවිය නොහැකි බව විශ්ලේෂණය සඳහා භාවිතා කර ඇත. ඒවා නිරාකරණය හෝ විපරිවර්තනය කරන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ පද්ධතිමය අදහස් ගැන සිතා ඇත්තේ අඩුවෙනි. මෙය දැන් වෙනස්වීමට පටන්ගෙන ඇත.⁶⁶

රෝපර්ස් අවධාරණය කරන්නේ පද්ධතිමය වින්තනය න්‍යායයන්, මුලධර්ම, විධික්‍රම සහ ශිල්පක්‍රම වල පුළුල් ප්‍රේක්ෂාවලියක් ආවරණය කරන බවත්, මේ සියල්ල සමස්තය වී කොටස්වල වකතුවට වඩා වැඩි වන බවට ඇති සරල නිරීක්ෂණය තුළ මුල් බැස ඇති බවත් ය. ඔහු පද්ධතිමය වින්තනය ගැටුම් විපරිවර්තනයට උපයෝගී කර ගැනීමට උත්සාහ දරයි. එය පරමාණුකරණය පිළිබඳ මුල් නූතන නැඹුරුවට ප්‍රතිචාරයක් ලෙස පහදා දෙන න්‍යායයන්ට සමබන්ධ කළ හැක - එනම් සිද්ධීන් පාලනය කිරීමේ අරමුණින් වෙන්කිරීම සහ නිර්-ව්‍යුහගත කිරීමය. ඔහු සටහන් කරන්නේ පද්ධති න්‍යායට කෙරුණු ප්‍රථම දායකවීම් වලට මඟපෙන්වූයේ එවැනි අඩුකිරීම් කොටස්වල වකතුවට වඩා වැඩි වූ සමස්තයෙහි ප්‍රධාන ලක්ෂණ අනිමිවීමේ අවදානමක් ඇතිවේ යැයි යන සුක්ෂම දෘෂ්ටිය බවයි. තවද, 'මානව තත්වයට' එකමුතුව සේවය කිරීම සඳහා ස්වාභාවික සහ සමාජ විද්‍යාවන්ට සිදුවීමට යන කැබලි කිරීම මැඩ පැවැත්වීමට හිඬ ආශාවෙන් පොළඹවා ඇති බවයි.⁶⁷

පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි සංකල්පය සම්පූර්ණයෙන්ම අළුත් නොවන බව ආරම්භයේදීම තදින් ප්‍රකාශ කළ යුතුය; විශේෂයෙන් හික්මවිය නොහැකි ගැටුම් විශ්ලේෂණයට තෝරාගත් අංගයන් මීට පෙර භාවිතා කර ඇත.⁶⁸ මීට පෙර ප්‍රකාශ කළ පරිදි, පද්ධතිමය වින්තනය සමස්තය වී කොටස්වල වකතුවට වඩා විශාලය යන සරල නිරීක්ෂණය තුළ මුල් බැස ඇති න්‍යායයන්, මුලධර්ම, විධික්‍රම සහ ශිල්ප ක්‍රමවල පුළුල් ප්‍රේක්ෂාවලියක් ආවරණය කරයි.

ජව විද්‍යාඥ ලුඩ්විග් වොන් බට්ලන්ග් පහත සඳහන් ලෙස පද්ධති විස්තර කරයි.

පද්ධතියක් යනු එහි කොටස්වල අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය හරහා එහි දිවි පැවැත්ම පවත්වාගෙන යන ඒකකයකි. මෙහි ප්‍රධාන අවධාරණය වන්නේ 'අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය' වන අතර, මෙහිදී පද්ධතිය පවත්වාගෙන යාම දෙයක් වී කොටස් අතර, කාලය ඔස්සේ, සිදුවන බව අදහස් කෙරේ. පද්ධතිය පිළිබඳ අදහස සමග අනුබද්ධිතව යන මුලධර්මයකි, මතුවීම. පද්ධතියක කොටස්වල අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයෙන්, කිසිම තනි කොටසක ලක්ෂණයක් ලෙස සොයාගත නොහැකි ලක්ෂණ මතුවේ.⁶⁹

ගැටුම් නිරාකරණයට 1980 ගණන්වල සහ 1990 ගණන්වල හිඬ බොහෝ දායකත්වයන් තුළ ගැටුම් තේරුම් ගැනීමට සහ මැදිහත්වීම් සන්දර්භිකරණයට පද්ධතිමය ප්‍රවේශයන් යෙදීමක් දැක්වේ

⁶⁶ Ropers, N. (2008) *Systemic Conflict Transformation: Reflection on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka*, Berghof Handbook Dialogue No. 6, Berlin: Berghof Research Centre, p. 1.
⁶⁷ *ibid* p. 2.
⁶⁸ *ibid* p. 3.
⁶⁹ Coleman *et al*, *Intractable Conflict as an Attractor*, <http://papers.ssrn.com>, [Accessed on August 17, 2007]
⁷⁰ <http://www.systems-thinking.org/index.htm>, [Accessed on August 17, 2007]

ඇත. කෙසේනමුත්, ගැටුම් විශ්ලේෂණය සහ විපරිවර්තනයට පද්ධතිමය වින්තනය උපයෝගී කරගත් මුල් කාලයේ බලගතු විද්වතුන් අතර කෙනෙක් වූයේ ජෝන් බර්ටන් ය. ඔහු, පොදු පද්ධතිමය න්‍යායෙන් බලපෑමට ලක්ව අවධාරණය කළේ දිග්ගැස්සුණු ගැටුම් ආමන්ත්‍රණයට අවශ්‍ය වන්නේ, 'ප්‍රථම-ගණයේ ඉගෙනීම' (first-order learning), එනම්, යම් නිශ්චිත ගණයක් තුළ ඉගෙනීම පමණක් නොව, 'දෙවැනි-ගණයේ ඉගෙනීම' ද අවශ්‍ය වන බවයි, එනම්, මෙම ගණය පිළිබඳ අගයන්, මුලධර්ම, ව්‍යුහයන් ප්‍රශ්න කරන ඉගෙනීමයි. දිග්ගැස්සුණු සමාජ ගැටළු පුළුල් ක්‍රමයකින් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට 'ගතිකමය පද්ධති' ප්‍රවේශය නිශ්චිතවම හඳුන්වා දුන් පළමු කර්තෘන්ගෙන් කෙනෙක් වන්නේ පීටර් කෝල්මන්ය. ගැටුම් මැදිහත්වීමෙහි ප්‍රධාන පරමාර්ථය විය යුත්තේ, එක් සුවිශේෂී ප්‍රතිඵලයක් ලබාගැනීමට කටයුතු කිරීම නොව, (උදා. ලෙස, සාම ගිවිසුමක් හෝ ශක්තිමත් සාම ප්‍රජාවක්), පාර්ශවයන් අන්තර්ක්‍රියාවෙහි යෙදෙන සමස්ත රටාවන් වෙනස් කිරීමය. සමාජීය වෙනස තිරසාර වන බව සහතික කළ හැක්කේ, මෙවන් වෙනස්කම්වලට පමණි.⁷⁰

සාමය ගොඩනැගීම සඳහා පද්ධති ප්‍රවේශය ගැන ලියමින් ලුවී ඩයමන්ඩ් ප්‍රකාශ කරන්නේ:

අපේ කාලයේ ප්‍රධාන ගැටළු වැඩියෙන් අධ්‍යයනය කිරීමෙන්, ඒවා හුදකලාව අවබෝධ කරගත නොහැකි බව අපට වැඩියෙන් තේරුම් යයි. ඒවා පද්ධතිමය ගැටළුය. එයින් අදහස් කෙරෙන්නේ ඒවා එකිනෙකට සම්බන්ධ සහ එකිනෙක මත යැපෙන බවයි.⁷¹

ඩයමන්ඩ් ප්‍රකාශ කරන පරිදි, පාර්ශව දෙකම දිනන යොමුවක් විශාල ප්‍රමාණයක පිළිගැනීමට ලක්ව ඇත. එය අවශ්‍ය වන අතර, ප්‍රමාණවත් නොවේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ පාර්ශව දෙකම දිනන තත්වයන්ගෙන් ඔබ්බට ගත හැකි ක්‍රියාකාරීත්වයන්, නමුත් ඒවාට සීමා නොවූ, වන්නේ, සංහිඳියාව, යුක්තිය, සුවිච්ච, විපරිවර්තනය, බලය බෙදාහදා ගැනීම සහ හවුල්කාරීත්වයන් ගොඩනැගීමය. ආරවුල් නිරාකරණය කිරීමේ මට්ටමින් ඔබ්බට, සම්බන්ධතා සහ මෙම සම්බන්ධතා හැඩගස්වන තත්වයන් වෙනස් කිරීමට අවධානය යොමු කළ යුතුය.⁷²

ඩයමන්ඩ් තර්ක කරමින් තවදුරටත් පවසන්නේ, 'සියල්ලන් දිනන තත්වයෙන් ඔබ්බට' යාමේ මතය ගනුදෙනුකාර සහ විපරිවර්තනමය කාර්යයක් හරහා සිදුවන බව ඇයට අවබෝධ වන බවයි. විපරිවර්තනමය කාර්යයන් විසඳුම් ලබාගැනීමට, වැඩ කිරීමේ සම්බන්ධතා වැඩිදියුණු කිරීමට, සහ දිගටම පවතින සම්බන්ධතා සඳහා රාමු සැපයීමට, උත්සාහ දරයි. ගනුදෙනුකාර විධික්‍රම වලට මැදිහත්වීම, කතිකා කර ගැනීම, විකල්ප ගැටුම් නිරාකරණ විධික්‍රම සහ ගැටළු විසඳීම ඇතුළත් වේ.

විපරිවර්තන කාර්යයන් වර්තමාන ගැටළුව විසඳීමට පමණක් නොව, සම්බන්ධතාවල ගතිකය සහ සම්බන්ධතාවල පද්ධතිය වෙනස් කිරීමට උපකාර කරන අතර, මේවා ආමන්ත්‍රණය නොකළහොත්, අනාගතයේදී නැවත ඇතිවීමට ඉඩ ඇත. ඩයමන්ඩ් තවදුරටත් පවසන්නේ:⁷³

අපි, සාමය ගොඩනගන්නන් ලෙස, විපරිවර්තනමය ලෙස සිතා ක්‍රියා කිරීමට නම්, අපිට පද්ධතිමයව සිතීමට හැකිවිය යුතුයි. ඇත්තෙන්ම, මම තවත් දුරට ගොස් යෝජනා කරන්නේ අපේ වැඩවල කේන්ද්‍රය පද්ධතිමය හෝ පාර්සර්ක දර්ශනයෙහි මුල් බැසගත යුතු බවයි.

⁷⁰ *ibid* p. 6.
⁷¹ Diamond, Louise, *A Systems Approach to Pecebuilding*, p. 1, <http://www.kalliopeia.org> [Accessed on May 1, 2015]
⁷² *ibid* p. 2.
⁷³ *ibid*. pp. 4,10, 22.

වරක් ගැටුම් නිරාකරණ කාර්යයන් ලෙස හැඳින්වූ දේ දැන්, විවිධ ක්‍රියාධරයින් එක් එක්කොන සමාජීය විපරිවර්තනය සඳහා පද්ධතියෙහි ඔවුන්ට විශේෂ වූ කොටසෙහි වැඩකරන මැදිහත්වීමේ වඩා පුළුල් මානයකි. සිය ජීවිත ගැන වගකීම භාර ගැනීමට මිනිසුන්ව බලගැන්වී නොමැති නම් තිරසාර සාමයක් පැවතිය නොහැක; යුදකාමීත්වය මගින් විනාශ කෙරෙන රටවල සමාජ සහ ආර්ථික ප්‍රගමනයක් ඇතිවිය නොහැක....

සාමය ගොඩනගන්නා සඳහා ඇති ගමන්පථය පැහැදිලිය: අපේම සුවිශේෂී දායකත්වයවඩා විශාල සමස්තයට උචිත වන්නේ කෙසේදැයි අප විසින් බැලීම අවශ්‍ය වේ. කිසිමතනි ක්‍රියාකාරකයකට සියල්ල කළ නොහැක; තිරසාර සාම පද්ධතියක් ගොඩනැගෙන සංගම්සහ ක්‍රියාකාරකම්වල සමස්ත ජාලය තුළ අප එක් එක්කොනා රහපෑ යුතු භූමිකාවක් ඇත.

සාමය ගොඩනැගීමේ කාර්යය, එය කුමන ආකාරයක් ගත්තත්, පද්ධතිය හෝ සාකච්ඡා වින්තනය හඳුන්වා දී සහාය දේ නම්, එය අනිවාර්යයෙන් හවුල්කාරීත්ව මාදීරිය සඳහා නව මාවත් ගොඩනැගයි. මෙම සියළුම මාවත් පුළුල් වී ඉන්පසු එකට හමුවේ. විවිධ විඥානගේ විභව ස්කන්ධය එහා මෙහා වීමේ සියවෙහි වඳුරාගේ සංසිද්ධිය (the hundredth monkey phenomenon) නොවැළැක්විය හැකිය. මෙම එහා මෙහා වීම තිරසාර සාම පද්ධති ගොඩනැගීමට අත්‍යවශ්‍ය වන අතර, එය සාමය ගොඩනගන්නාගේ කේන්ද්‍රීය කාර්යය වේ.

පද්ධති වින්තනය මූලික පුරව කරුණු කිහිපයක් මත පදනම් වන බව රිසිග්ලියානෝ ඉස්මතු කරයි. මෙයට පහත සඳහන් ඒවා ඇතුළත් වේ.⁷⁴

- අන්තර් සබැඳියාව: සිද්ධීන් සහ සමාජීය සංසිද්ධි රක්තකයක් තුළ නොපවතී. නමුත් ඒවා අන් සිද්ධීන්ට සහ සමාජීය සංසිද්ධීන්ට සම්බන්ධ වෙති.
- ගතිකමය හේතුවලතාව: හේතුවලතාව එක් දිශාවක් ඔස්සේ පමණක් ගලා නොයයි. නමුත් ඕනෑම හේතුවල සිද්ධියක් ප්‍රතික්‍රියා දාමයක් ඇතිකර එය අවසානයේදී ආරම්භක හේතුවල සිද්ධිය මතම බලපෑමක් ඇතිකරයි (ප්‍රතිපෝෂණය)
- සාකච්ඡාවාදය: සමස්තය දැක්මෙන් යමෙකුට සමස්තය සාදන සියළු කොටස් තේරුම් ගන්නවාට වඩා යමක් පවසයි.

පද්ධති වින්තන උපකල්පන තුන මගින් සාමය ගොඩනැගීමට ඇති මෙම ප්‍රවේශය මූලිකවම වෙනස් කරයි.

මෙම පර්යේෂණය ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි ගතිකයන් වඩාත් හොඳින් හඳුනා ගැනීමට පද්ධතිය වින්තනය උපයෝගී කර ගැනීමට සහ පද්ධතිය වින්තනය එහි විපරිවර්තනයට කෙතරම් දුරට දායක විය හැකි දැයි විමර්ශනය කිරීමට දැරූ ප්‍රයත්නයකි. ගැටුම් විශේෂණය (ගැටුම් උත්සන්නවීමේ ගතිකයන් කෙරෙහි සිත යොමුකරන) සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය (නිවිර්තාව අඩුකිරීම ආමන්ත්‍රණය කරන) ක්‍ෂේත්‍රයන් අතර නොනැසී පවතින සීමා මායිම් කඩා බිඳ දමමින්,

⁷⁴ Ricigliano, R. A Systems Approach to Peacebuilding, in Building Peace Across Borders, p 17, <http://www.c.r.org/sites/deposit/files/accord%2022> [Accessed May 2, 2015]

මගේ අධ්‍යයනය වෙනස සඳහා වගකිව හැකි සමහර සාධක හඳුනාගැනීමට හැකි බවට තර්ක කරයි. මෙම වෙනස ඕනෑම දිශාවකින් සිදුවිය හැක. එය විශේෂයෙන් පවතින ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම සම්බන්ධව වැඩදායක හෝ විනාශකාරී මාවත් කරා යන ඕනෑම දිශාවකට විය හැකිය. මම ශ්‍රී ලංකාව ගැන ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා සාහිත්‍යයට, විශේෂයෙන් නෝර්වේ විසින් තැරැවී කරන ලද 2002 සටන් විරාම ගිවිසුමට පසු ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් භාවිතා කල ගැටුම් කළමනාකරණ ශබ්ද මාලාව වෙත අවධානය යොමු කරනු ඇත. මගේ පර්යේෂණය එකවිටම මධ්‍යම තලයෙහි සහ ජාත්‍යන්තර, රාජ්‍ය සහ සමාජීය තල අතර යම් පහසුවකින් ස්ථානගත කිරීමට මම වාසනාවන්ත වෙමි.

ඒ අනුව, මගේ යෝජිත පද්ධතිය ප්‍රවේශය, ගැටුම් පාර්ශව ගැටුම් පද්ධතියෙහි ගුරුත්ව කේන්ද්‍රයෙහි පිහිටා වැඩදායක හෝ විනාශකාරී වෙනස සඳහා ක්‍රියාශීලී නියෝජිතයින් ලෙස ඔවුන් දෙස බලනු ඇත.

ධුබොනෙට් මෙම ප්‍රවේශය පහත සඳහන් ලෙස විශේෂණය කරයි: ගැටුම් පාර්ශව ගැටුම් පද්ධතියෙහි ප්‍රතිඵල ලෙසද, එහි විපරිවර්තනය සඳහා ක්‍රියාශීලී නියෝජිතයින් ලෙසද පෙනේ. ගැටුම සමන්විත වන ඒකක අතර සම්බන්ධතා, සබැඳියාවන් සහ අන්තර්ක්‍රියා පද්ධතිය ප්‍රවේශයෙහි කේන්ද්‍රයේ පවතී. එයින් අදහස් කෙරෙන්නේ, ගැටුම් පද්ධතියක විපරිවර්තනයෙහි ප්‍රාථමික සාධක පවතින්නේ සමන්විත වන පාර්ශව අතර අන්තර්-පාර්ශව අන්තර්ක්‍රියා තුළය යන බවයි (අරගලය, තරඟය, සහයෝගීතාවය, බල සමතුලිතතාව, ආදිය). පද්ධති වින්තනයෙහි මූලික පිලිගත් මත වලින් එකක් වනුයේ, කණ්ඩායම් සහ තනි පුද්ගලයින් ප්‍රතිපෝෂණ තොණ්ඩු ජාලයක ගිලී පවතින බවයි. මෙය A ලක්ෂ්‍යයෙහි යම් දේවල් සිදුවන විට ඒවා B ලක්ෂ්‍යයෙහි සිද්ධීන් ඇති වීමට බලපාන අතර, ඊ හි ඇතිවන දේ ආපසු වෙත බලපෑම් කරයි. මෙවැන්නක් බලපෑම් රේඛා ලෙස හැඳින්විය හැකිය.⁷⁵

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි ගමන් මඟ හැඩගැස්වූ විපරිවර්තීය සාධක පරීක්ෂා කිරීමට, විවිධ ගැටුම් සංරචක හෝ පාර්ශවකරුවන් හඳුනාගැනීම අවශ්‍ය වේ. මෙය වැඩදායක හෝ විනාශකාරී වෙනසෙහි හෝ බාධකවල නියෝජිතයින් ලෙස ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ සහ/හෝ එහි ගමන් මගට බලපෑම් කරන ක්‍රියාධරයින් සමූහයට සංක්‍රාන්ති ක්‍රියාවලියන් තුළ වෙනස් වීමට උපකාරී වෙයි. මෙම අත්‍යවශ්‍ය ඒවාට සම්බන්ධ ගැටුම් පාර්ශවයන්, සහ තනි පුද්ගලයින් සහ ආයතන හම් කිරීමෙන් ඔබ්බට යන අළුත් ගැටුමකට 2006 දී මග පාදන ලද සමාජීය-දේශපාලනික-ආර්ථික සාධක හඳුනාගැනීම කරා යන්නකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික ගැටුමෙහි වෙනස්වන ගතිකයින් ගැන ලියමින්, උයන්ගොඩ නිරීක්ෂණය කරන්නේ කතිකා හරහා සාම විසඳුමක් සැලසුම් කිරීමට ගැටුම් පාර්ශවයන්ට තිබූ අවස්ථාවන් නිරන්තරයෙන් අත්හැර දැමූ සාපේක්ෂ පහසුව නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලි බොහෝ විට දුෂ්කර වී ඇති බවයි. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ විල්ට්ටීරිය ඉතා සහයෝගී ජාත්‍යන්තර සන්දර්භයක් තුළ 2002 දී සාම ක්‍රියාවලියක් ආරම්භ කරන ලද නමුත්, සාකච්ඡා වට 6 කට පසුව විසඳුම් එකඟතාවයක් මතු නොවීය. 2004 සුනාමිය මගින් ඇති කළ අති විශාල මානුෂීය ව්‍යසනය පවා ගැටුම නිමා කිරීමට ප්‍රධාන වර්තවලට ප්‍රමාණවත් සදාචාරාත්මක හෝ ද්‍රව්‍යමය දිරිගැන්වීම් ලබාදීමට අසමත් විය. වසර හතරක සටන් විරාම ගිවිසුමකින් පසු, වසරක සාම සාකච්ඡා වලින්

⁷⁵ Dudounet, V. (2006). *Transitions from Violence to Peace*, Berlin: Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management, p. 25.

පසු සහ සිංහල, ද්විඛ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්ට ආසන්නව සමාන අයුරින් පහර දුන් පෙර නොවූ විරූ මානුෂීය ව්‍යසනයක් වූ සුනාමියට පසු, ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම් පාර්ශවයන් යළි හමුදාකරණය කෙරෙහි නව ජවයක් සොයාගත් බව පෙනුණි. සත්‍ය වශයෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ සාම සාකච්ඡා ජනවාර්ගික ගැටුමෙහි දිගු-කාලීන ජීවන චක්‍රයේ අත්‍යවශ්‍ය කොටසක් සමන්විත විය.⁷⁶

මීට පෙර පෙන්වූ පරිදි, මගේ යොමුව වන්නේ, ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් සමග, අත්‍යන්තර ගැටුම් වඩාත් ඵලදායීව විපරිවර්තනය කිරීමට පද්ධතිමය වින්තනය උපකාරී වනුයේ කෙසේදැයි ගවේෂණය කිරීමය. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය සඳහා මගේම පෙළඹවීම ලැබුණේ ගැටුම් අධ්‍යයනය සහ විපරිවර්තනය සඳහා වූ සම්පත් පාලයෙහි හෝබට් රෝපර්ස්ගෙනි. විය උගෙනීමේ ක්‍රියාවලියක් ලෙස පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන සිතීමට සහ සංවිධානය කිරීමට ගත් උත්සාහයක් තුළය. පද්ධතිමය වින්තනය, සමස්තය වී කොටස්වල ව්‍යාප්තව වඩා විශාලය යන සරල නිරීක්ෂණය තුළ මුල් බැස ගත් න්‍යායයන්, මූලධර්ම, විධික්‍රම සහ ශිල්ප ක්‍රමවල පුළුල් පරාසයක් ආවරණය කරන බව රෝපර්ස් අවධාරණය කරයි. තවද, අතිමතාර්ථය වනුයේ, ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් මත පදනම්ව, අත්‍යන්තර ගැටුම් විපරිවර්තනය වඩා ඵලදායී කිරීමට පද්ධතිමය වින්තනය උපකාරී විය හැක්කේ කෙසේදැයි ගවේෂණය කිරීම බවද ඔහු පවසයි.⁷⁷

මෙය සුක්ෂම දෘෂ්ටිකෝණයක් මත පදනම්ව ඇති බවට ඔහු තර්ක කරයි.⁷⁸ එනම්:

1. පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි නිකේතන නොහැකි බව වඩාත් ගැඹුරින් අවබෝධ කර ගැනීමට වැදගත් අතිරේක මෙවලම් ලබාදෙයි. හේතුවලින් ආරම්භ කරනවාට වඩා විසඳුම් වලින් ආරම්භ කිරීමෙන්, මෙම විශ්ලේෂණය නව නිර්මාණශීලී විකල්ප විලියට ගෙනෙන ලදී.
2. 2002 සිට 2007 දක්වා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය මුහුණ දුන් අපහසුතා සඳහා සිද්ධාන්තය-මගින්-මගපෙන්වන පැහැදිලි කිරීම් සමූහයක් පද්ධතිමය දෘෂ්ටිකෝණය ලබාදුන්නේය. මෙම පැහැදිලි කිරීම්, පොදු ලෙස සලකන්නේ නම්, ගැටුම් ක්‍රියාවලියන්ට ඵලදායීව සහයෝගය ලබාදීම සඳහා සිත්ගන්නා සුළු කල්පිතයන් ඉදිරිපත් කරයි.
3. පද්ධතිමය රාමුවක් මගින් ගැටුම්වලට මැදිහත්වීමේ විවිධ මූලික මූලධර්මවල අර්ථ විවරණය සාරවත් කර ඒවායේ අනෙකුත් අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබාදෙන ලදී.

මීට පෙර පරිච්ඡේදයෙහි ඉස්මතු කළ පරිදි, රෝපර්ස් විසින් මෙම අවබෝධයක් ලෙඩරැක්ගේ පහත දැක්වෙන උපුටා දැක්වීම සමග සංසන්දනය කරයි: 'සාමය ගොඩනගන්නාගේ එක් පාදයක් පවතින දෙය තුළ සහ එක් පාදයක් පවතින දෙයට ඔබ්බෙන් තිබිය යුතුය.'⁷⁹ පද්ධතිමය භාෂාවෙන්

⁷⁶ Uyangoda, J. (2007). Ethnic conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics, Washington DC. East-West Centre. p.1. www.eastwestcentrewashington.org/publications, August 15, 2007

⁷⁷ Ropers, N. (2008) Systemic Conflict Transformation: Reflections on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka, Berlin: Berghof Handbook Dialogue No. 6, p. 12.

⁷⁸ Ibid. p 12.

⁷⁹ Ibid. p. 11.

මින් අදහස් කෙරෙන්නේ, සාමය ප්‍රවර්ධනය කරන මැදිහත්වීම් ඵලදායී වීම සඳහා තරමක් දුරට ගැටුම් පාර්ශවයන්ගේ පද්ධතිමය කොටසක් බවට පත්විය යුතු අතරම, ඒවා පද්ධතිමය පිටත සිටිමින් බාධාකර පද්ධතිය පුනර්ජනනය කිරීම වළක්වමින්, එහි විපරිවර්තනය ප්‍රවර්ධනය කළ යුතු බවයි. මෙය අසීරු සංතුලන කාර්යයක් වන අතර, වියට පද්ධතිය තුළට පීරණය කිරීම හෝ වියට බැහැර කිරීම කළ හැකි බවට රෝපර්ස් තර්ක කරයි.

රෝපර්ස් තවදුරටත් පවසන්නේ පද්ධතිමය වින්තනයෙහි ප්‍රධාන පරීක්ෂාවක් වනුයේ සැබවින්ම තෙවැනි පාර්ශව සහ අත්‍යන්තර ක්‍රියාකාරීත්වය සාම ක්‍රියාවලියන්ට සහයෝගය දෙන අතර පද්ධතිමය දැනුම උපයෝගී කරගැනීමට වැඩි වැඩියෙන් හැකියාව ලබා ගන්නා බවයි.⁸⁰

කෙසේනමුත්, ඉදිරියට බොහෝ අභියෝග ඇත. මන්දයත්, පද්ධතිමය වින්තනය දැකිය යුත්තේ මූලිකව යහපත් ගැටුම් විපරිවර්තනයට මග පෙන්වීම සඳහා පවතින අමතර උපකරණයක් ලෙස මිස, විෂය පිළිබඳ දැනට පවතින දැනුම් සම්භාරය ආදේශ කිරීම සඳහා වූ ව්‍යවසායයක් ලෙස නොවේ. ඒ අනුව එහි අත්‍යවශ්‍ය අතිරේක වටිනාකම තහවුරු කළ යුතුය.

වැඩිදුරටත් ගැටුම් විපරිවර්තනයට පද්ධතිමය ප්‍රවේශයක් දෙස බැලිය යුත්තේ ක්‍රියාවලියක් ලෙසය. එහි පිළිගත් සහ සැලකිය යුතු සීමාවන් තිබියදීත්, මගේ පර්යේෂණ ප්‍රශ්න 1 සහ 2 පිළිබඳ අළුත් සහ වඩා හොඳ අවබෝධයක් ලබාදීමට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන න්‍යායයෙහි අංගයන්ගේ උපයෝගීතාවයක් තිබේදැයි බැලීමට මගේ නිබන්ධය උත්සාහ දරයි.

පීටර් ඩුඩ්රෝ, MPA, මැසචුසෙට්, කේම්බ්‍රිජ්හි ක්ෂේත්‍රයෙහි අධ්‍යයන ව්‍යාපෘතිවල සාමය අත්‍යවශ්‍ය ගැන මෙතෙක් කිරීමේ ව්‍යාපෘතියෙහි සහ-අධ්‍යක්ෂ, විසින් පහසුකම් සපයා 2005 දී සිවිල් සමාජ නායකයින් සඳහා පැවැත්වූ වැඩමුළුවකදී ශ්‍රී ලංකාවේ පද්ධති දෘෂ්ටිකෝණයක් සකස් කරන ලදී. ඊළඟ පිටුවේ දී ඇති මෙම රූප සටහන ශ්‍රී ලාංකීය ගැටළුවෙහි ගතිකයන් සංක්ෂිප්තව ග්‍රහණය කරගෙන ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමෙහි සංකීර්ණත්වය හරහාටී තේරුම් ගැනීමට අවස්ථාවක් සලසයි.

රූප සටහනෙහි වම් පැත්තෙහි ලුපයන් පිළිබිඹු කරන්නේ සමාජය සහ රාජ්‍ය සංස්ථාවට අදාළ හේතූමය සම්බන්ධතා වන අතර, වම් පැත්තෙන් පිළිබිඹු කරන්නේ ද්විඛ සමාජය සහ රාජ්‍ය සංස්ථාවෙහි මතයන්ය. කේන්ද්‍රයෙහි ඇති කොටුවෙන් පිළිබිඹු කරන්නේ මෙම බෙදීමෙහි දෙපැත්තෙම ඇති ලුපයන් කිහිපයකට බලපාන ප්‍රධාන සාධක ය. මෙවැනි සිතියම් කිරීමක වාසිය වන්නේ විය සන්දර්භයෙහි විස්තර ද, ගැටුමට ඉන්ධන සපයන විචල්‍යයන් අතර සම්බන්ධතාවල දෘශ්‍ය ප්‍රතිරූපයක් ද ලබාදෙයි. තවද, ව්‍යුහාත්මක විපරිවර්තනය ලඟා කර ගැනීමට කළ යුතු දෙයෙහි අති සරල සහ රේඛීය දර්ශනයක් ලබාදීම වළක්වන අන්තර්-සම්බන්ධතා පැවතීම පෙන්වා දෙයි.

පද්ධතිමය පිළිබිඹුව මතුපිටට යටින් පවතින හේතු සහ විරෝධයන්ට ද, රාජ්‍ය සංස්ථාවේ සහ සමාජයේ ප්‍රමුඛ ආකල්ප සමග සම්බන්ධ වී ඇති මානසිකත්වයන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ මාර්ග සොයාගැනීමට ඇති අවශ්‍යතාවට ද අවධානය යොමු කරයි.

⁸⁰ Ibid. p. 93.

මෙම රූප සටහන අත්‍යවශ්‍යව යථාර්ථය සරල කිරීමක් වන අතර, මිනිසුන් වන පරිච්ඡේදවල දිගහැරෙන විශාල විභව දැක්මට අපට උපකාර වෙයි.

තෙවන පරිච්ඡේදය

ගැටුම් සන්දර්භය සහ ගැටුමෙහි ක්‍රියාධරයින්

පසුබිම - 1948 -2002

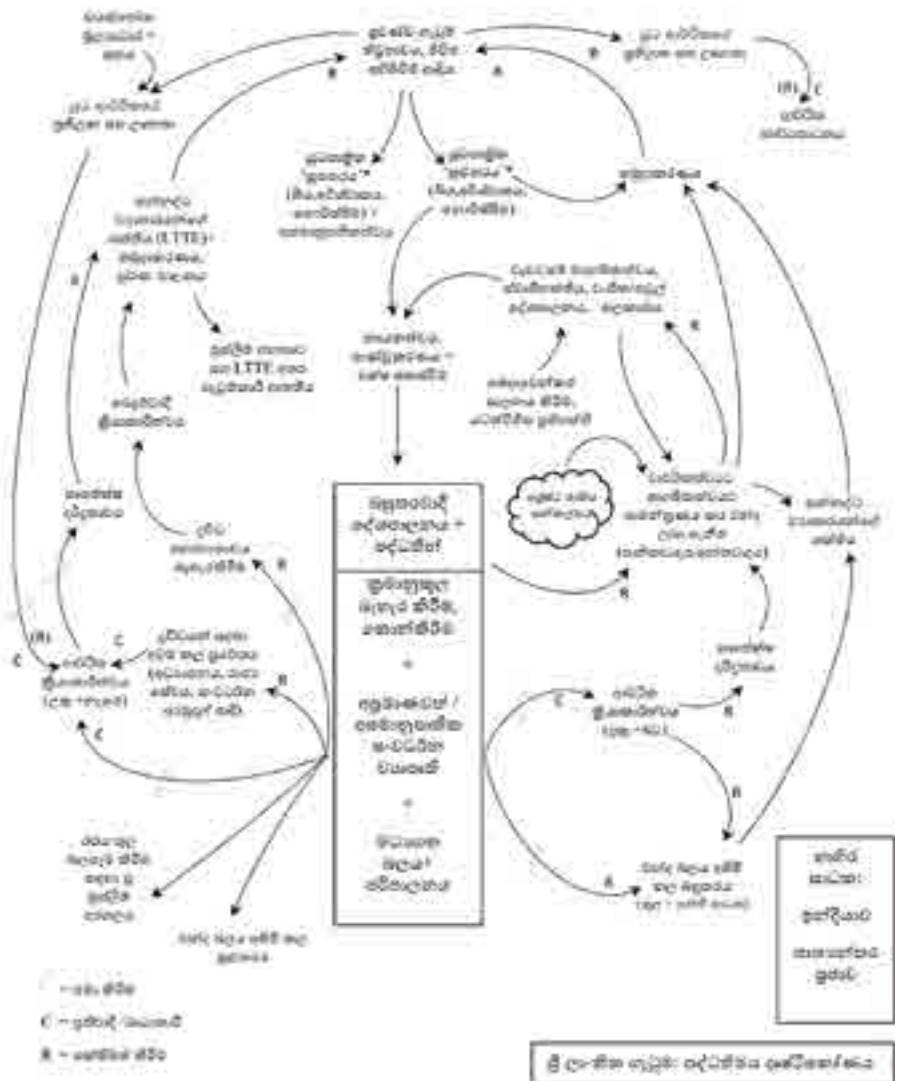
ශ්‍රී ලංකාව ඉන්දියාවේ දකුණු කොනින් මෙහා පිහිටා ඇති අතර, සැතපුම් 20 ක් පළල පෝක් සමුද්‍ර සන්ධිය මගින් ආසන්නව ඇති තම්බිනාඩු ප්‍රාන්තයෙන් වෙන්වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු කොණෙහි පිහිටා ඇති යාපනය අර්ධද්වීපයෙහි මිනිසුන් සහ මිලියන 50 ක ද්‍රවිඩ ජනතාව ගෙන් සමන්විත මෙම ඉන්දියානු ප්‍රාන්තය අතර වෙතිහාසික සහ සංස්කෘතික සම්බන්ධකම් නිරන්තරයෙන් සම්පව පැවතුණි. සිංහලයින් 74% ක්, ද්‍රවිඩයින් 18%, මුල් 7%, සහ මැලේ, බර්ගර්, වැදි ජනතාව 1% කින් සමන්විත මිලියන 20 ක පමණ වූ ජනගහනයක් රට තුළ සිටිති. මෙම සංඛ්‍යා ආගමික සම්බන්ධකම් අනුව බෞද්ධ 70% (සිංහල), හින්දු 15% (ද්‍රවිඩ), ක්‍රිස්තියානි 8% (සිංහල සහ ද්‍රවිඩ) සහ මුස්ලිම් 7% ක් ලෙස තවදුරටත් වෙන් කළ හැකිය. 1972 දී නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් සම්මත වූ විට ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජවාදී ජනරජය ලෙස නැවත නම් කරන ලද ලංකාව, 1948 පෙබරවාරි මස නිදහස ලබාගැනීමට පෙර වසර 400 ක් පුරා පෘතුගීසි, ලන්දේසි සහ අවසානයේ බ්‍රිතාන්‍යයේ යටත් විජිතයක් ලෙස පැවතුණි. බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත අධිරාජ්‍යයෙහි අනෙකුත් රටවල් සමග සන්සන්දනය කරන විට ලංකාව නිදහස කරා පා තැබීම සන්සන්දනාත්මකව සාමකාමී විය.

බ්‍රිතාන්‍යයින් විසින් හඳුන්වා දෙන ලද ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වූයේ සිංහලයින් විසින් පාර්ලිමේන්තුව පාලනය කරන බහුතරවාදී පද්ධතියකි. මෙහි ද්‍රවිඩයින් ඇතුළුව සුළුතරයින් හට බහුතර සිංහල පාලනයට විරෙහිව සැබෑ ආරක්ෂාවක් නොතිබුණි. පසුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙහි වෙනස්කම් තුළින් බෞද්ධාගමට සහ සිංහල භාෂාවට ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ලැබුණේය (අගමැති චිස්.ඩබ්ලිව්. ඩණ්ඩාරත්නායකගේ 1956 නිල භාෂා පණත - 'සිංහල පමණයි' පනත් කෙටුම්පත). මෙය අධිකාරය, රාජ්‍ය සේවා, සහ ආරක්ෂක හමුදා ඇතුළු ජීවිතයෙහි සියළුම ක්ෂේත්‍රයන්ට බලපෑවේය. දේශපාලන විශ්ලේෂක ලොහනාදත්, මෙම නීති සම්පාදනය ද්‍රවිඩයින්ට බලපෑ අයුරු පහත සඳහන් ලෙස අර්ථ දැක්වීය:

සිංහල පමණයි පනත, ප්‍රායෝගිකව, සිවිල් සේවාව තුළට ද්‍රවිඩයින් බඳවා ගැනීම සහ උසස්වීම් ලබාදීම කෙරෙහි සීමා පනවීය. එමනිසා, ද්‍රවිඩ මධ්‍යම සහ ව්‍යන්තීමය පන්තිවල ආර්ථික පැවැත්ම සහ සමාජ අභිලාෂයන් මත මෙන්ම, ස්ථරයට තිබූ අභිලාෂයන්ට ද බලපෑම් වීම් ලෙසය.⁵¹

බලය සාන්ද්‍රගත වූයේ සිංහල ආධිපත්‍යයෙන් යුත් ව්‍යවස්ථාදායකය තුළය. සිංහලයින්ගේ අදහසට අනුව, වෛද්‍ය, ඉංජිනේරු, පොලිස්, අධිකරණය සහ විශ්වවිද්‍යාල වැනි ව්‍යන්තීමය රැකියාවල ජනගහනය තුළ ද්‍රවිඩයින්ගේ ප්‍රතිශතයට සාපේක්ෂව ඔවුන්ට වැඩි නියෝජනයක් තිබූ නිසා මෙය අවශ්‍ය වූ බවයි. ද්‍රවිඩ දේශපාලන නායකත්වය සහ ද්‍රවිඩ ජනතාව තුළ, සිදුවෙමින් තිබූ සිද්ධීන් ගැන සැලකිල්ල වර්ධනය වෙමින් තිබූ අතර, ෆෙඩරල් පදනම, දෙමළ භාෂාව කතාකරන ජනතාව නියෝජනය කරමින් සෘජු ක්‍රියාකාරීත්වයක නියැලීමට පටන් ගත්තේය.

⁵¹ Loganathan. K. (1996). *Sri Lanka: Lost opportunities*, CEPRA, University of Colombo, p.11.

ක්‍රියාකාරිත්වයන් අවිනිසාකාරී වුවත්, ප්‍රකෝපකාරී ලෙස දැක්වීම, ප්‍රවණ්ඩකාරී ප්‍රතිචාර වලට හේතු විය. 1956 ජුනි මස සිංහල පමණයි පනත් කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ දින, පාර්ලිමේන්තුවට ආසන්න ස්ථානයක පුද්ගලයින් 200 ක පමණ කණ්ඩායමක් ගෙඩරල් පක්‍ෂයේ මෙහෙයවීමෙන් සත්‍යග්‍රහණයක් පැවැත්වූහ.... එම අවස්ථාවේදීම ද්‍රවිඩයින් සහ ඔවුන්ගේ දේපොළට වරෙන්ඩ්ව ප්‍රවණ්ඩත්වය ආරම්භ විය.⁸²

පසුකාලයක රට දෙකඩ කළ ජනවාර්ගික සොහොයුරු ඝාතනයේ ධීප මෙසේ වපුරන ලදී. සිංහල පමණයි පනත සම්මත වීමෙන් පසු ප්‍රවණ්ඩකාරී කැළඹීම් ඇතිවිය. ප්‍රාදේශීය ස්වාධීනත්වය සහ සම තත්ත්වය අරමුණු කරගෙන ගෙඩරල් පක්‍ෂය එහි අවිනිසාකාරී ක්‍රියාකාරිත්ව ව්‍යාපාරය වැඩිකිරීමට තීරණය කළේය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ රාජ්‍යය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ ප්‍රයත්නයන්හි සන්දර්භයක් තුළ, දේශපාලනික මුලපිරීම් කිහිපයක් ද්‍රවිඩ කළකිරීමෙහි මුල හේතුවන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට උත්සාහ දරා ඇත. සිංහල ආධිපත්‍යය දැරූ රාජ්‍යයන් විවිධ අවස්ථාවලදී ද්‍රවිඩ දේශපාලන පක්‍ෂ ක්‍රමෝපායය සන්ධාන තුළ ඇතුළත් කිරීමද සිදුකරන ලදී. සිංහල පමණයි පණත පැනවීමෙන් පසු ඛණ්ඩාරනයක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් දේශපාලනික ඉඩසැලසීමේ උත්සාහයක් දරන ලදී (1957 ජූලි).⁸³

කෙසේනමුත්, ගිවිසුමෙන් ඇති කළ බලාපොරොත්තුව සහ උද්දේශය ඉක්මණින්ම සිදු ගියේය. ගිවිසුමෙහි ප්‍රධාන කොටස්වල උවදුරු ඉස්මතු කර, ප්‍රධාන විරුද්ධ පක්‍ෂය වූ එක්සත් ජාතික පක්‍ෂය විසින් රජය සහ ගෙඩරල් පක්‍ෂය අතර සැඟවුණු ගනුදෙනුවක් ගැන ඉඹි කළ විට ගිවිසුමට වරෙන්ඩ්ව ප්‍රථම වෙබ්මුරය දියත් කරන ලදී. සිංහල රාජ්‍ය සංස්ථාවෙන් මෙන්ම බෞද්ධ භික්ෂූන්ගෙන් පැමිණෙන පීඩනය වැඩිවීමත් සමග අගමැති එස්.ඩබ්ලිව්.ආර්.සී. ඛණ්ඩාරනයක ගිවිසුමට සම්බන්ධ නැති බව ප්‍රසිද්ධියේ පැවසීය. 1956 අප්‍රේල් වනවිට, ඛණ්ඩාරනයක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම කිතු කොට ඉරා දමා තිබුණි.⁸⁴

ගැටළුවෙහි මුල හේතුවන් ආමන්ත්‍රණය කිරීම පිණිස ඊළඟ මුලපිරීම වූයේ ද්‍රවිඩ භාෂා (විශේෂ විධිවිධාන) පනතය. ඉගැන්වීමේ මාධ්‍යයක් ලෙස සහ රාජ්‍ය සේවයට ඇතුළු වීමට විභාග සඳහා මාධ්‍යයක් ලෙස ද්‍රවිඩ භාෂාව අඩුණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමට මෙයින් ඉඩකඩ ලැබුණි. තවද මෙය උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල ලිපි ගනුදෙනු සඳහා ද, විධායක පරිපාලන අරමුණු සඳහා ද, ද්‍රවිඩ භාෂාවට අවසර දෙන ලදී. එහි මූලික විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක නොකිරීමේ හේතුවෙන් මෙම පනත අවසානයේදී අසාර්ථක විය.

රජය වෙනස්වීමෙන් සහ එක්සත් ජාතික පක්‍ෂය බලයට පැමිණීමෙන් පසු අගමැති සහ ගෙඩරල් පක්‍ෂ නායක විසින් සේනානායක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම අත්සන් කළහ (1965).⁸⁵ මෙම ගිවිසුම තුළ ඉඩම් අත් සතුටීම සහ 'සමානත්වය' ට සුදුසු අතරමැදි විකල්පයක් ලෙස අර්ථ දැක්විය හැකි භාෂා ප්‍රතිපත්තියකට සම්බන්ධ පුළුල් ද්‍රවිඩ රාජ්‍ය සේවාවක් හට සුවිශේෂී වාසි ඇතුළත් විය.

⁸² ibid. pp.11 & 12.
⁸³ See Appendix 1
⁸⁴ For more details see: op.cit. Loganathan. K. (1996)
⁸⁵ See Appendix 2

කෙසේනමුත්, ප්‍රාදේශීය ස්වාධීනත්වය මත පාදක වූ රාජ්‍ය ව්‍යුහයක් ලෙස කලින් පැවති ඛණ්ඩාරනයක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම එහි ස්වභාවයෙන් සහ අන්තර්ගතයෙන් වඩා උසස් විය. සේනානායක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම ද 1958 අංක 28 දරන ද්‍රවිඩ භාෂා (විශේෂ විධිවිධාන) පණත පැනවීමට 'සිංහල පමණයි' පනත කිසිම ආකාරයකින් උල්ලංඝනය කිරීමක් නොමැතිව, 'ද්‍රවිඩ භාෂාවෙහි සාධාරණ භාවිතයකට' ඉඩකඩ ලබාදෙන ලෙස සම්බන්ධ වී තිබුණි.

කෙසේවෙතත්, ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්‍ෂයට සහ අනපේක්ෂිත ලෙස, ජනවාර්ගික ජනතාවාදය සහ කුට ජනනායකත්වයෙහි භාෂාව භාවිතා කළ එහි වාමාංශික මිත්‍රපක්‍ෂ වලට විය රට නොබෙදීමේ වාරය විය. ගෙඩරල් පක්‍ෂය සහ එක්සත් ජාතික පක්‍ෂය අතර සහ-වාසගතවීමේ උත්සාහය ද, ඒ සමගම සේනානායක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම ද, අසාර්ථක විය.

ස්වයං-පාලනයේ දැක්ම සහ අතින් ශ්‍රී විභූතියෙන් පොළඹවන ලද ද්‍රවිඩ රාජ්‍ය සංස්ථාවෙහි ප්‍රවණ්ඩකාරී නොවන උද්දේශනා දෙමළ ජනතාව අබේධීයමත් කළ අතර, විසඳුමක් පෙනෙන්නට නොතිබුණි. සිය සුවිශේෂී වූ ප්‍රතිපත්ති සහ ජනවාර්ගික-ජනතාවාදය හරහා, වාමාංශික පක්‍ෂවලද සහාය ඇතිව සිංහල රාජ්‍ය සංස්ථාව ද්‍රවිඩ දේශපාලනික සහ සිවිල් සමාජ නායකත්වය පසෙකට දමන ලදී.⁸⁶

මෙම ගිවිසුම් සමහර මූලික ද්‍රවිඩ ගැටළු නිරාකරණය කර තිබුණත්, මෙම අවස්ථා දෙකෙහිදීම රජය ගිවිසුම් නොසළකා හැර ක්‍රියාත්මක නොකර සිටියේය.

ද්‍රවිඩ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රබල විරෝධය තිබියදීත්, 1972 මැයි මස නව ජනරජ ව්‍යවස්ථාව සම්මත කෙරුණි. මෙම ව්‍යවස්ථාව රාජ්‍යය තුළ බෞද්ධාගමට 'ප්‍රමුඛ ස්ථානය' ලබාදී සිංහල එකම නිල භාෂාව ලෙස තහවුරු කිරීමෙන් සිංහල බෞද්ධ මතවාදය ශක්තිමත් කෙරුණි. සිංහල භාෂාව ව්‍යවස්ථාදායකයේ, අධිකරණයේ සහ සම්බන්ධීත ආයතනවල භාෂාව වන බව විය නිශ්චිතව සඳහන් කරන ලදී. සුළුතරයින්ට අවම ප්‍රතිඥා හෝ ලබාදුන් ව්‍යවස්ථාවෙහි 29 වෙනි වගන්තිය නව ව්‍යවස්ථාව විසින් ඉවත් කරන ලදී. මැතිවරණ සහ නියෝජන ක්‍රමය තුළින් හිතී සම්පාදනය සහ තීරණ ගැනීම මත කිසියම් හෝ බලපෑමක් ඇතිකිරීමෙන් තමන් බැහැර කර ඇති බවට ද්‍රවිඩයින්ට හැඟුණි. ද්‍රවිඩ ජනතාව බිත්තියට තල්ලු කර ඇති බවට සමහර ද්‍රවිඩ නායකයෝ අනතුරු ඇඟවූහ.⁸⁷ නාචයන් ස්වාමි අවධාරණය කළේ:

දශකයක් ඇතුළත ශ්‍රී ලංකාව තුළ ලේ ගැලීම ආරම්භ කළ ජනවාර්ගික බෙදීම, බිඳෙන අවස්ථාවට ලඟා වී ඇත. එහෙත් ඛණ්ඩාරනයක මුළු සිද්ධියම සුළු කොට තකා ද්‍රවිඩ දේශපාලනඥයින් කෙහිද කන්දක් කරන බවට වෝදනා කළේය.⁸⁸

1972 දී ද්‍රවිඩ එක්සත් පෙරමුණ පිහිටු වීම, 1973 ජනවාරි මස ද්‍රවිඩ තරුණ එක්සත් මණ්ඩලය පිහිටුවීමට මඟ පෑදීය. වය ද්‍රවිඩ එක්සත් පෙරමුණෙහි අනුබද්ධයක් නොවුණත් වය එසේ ක්‍රියාත්මක වෙමින් ද්‍රවිඩ තරුණයින් විශාල සංඛ්‍යාවක් එක් බැහැරයක් යටතේ ගෙන ආ අතර, ඔවුන්ගෙන් බොහොමයක් පසුකාලීනව සටන්කාමී ව්‍යාපාරයේ ඉදිරියෙන්ම සිටියහ.⁸⁹

⁸⁶ For more details see: Loganathan. K. (1996). Sri Lanka Lost opportunities, Colombo: CEPRA, University of Colombo.
⁸⁷ Guruge. A. (2011) *Peace at last in Paradise*, Author House, p. 334.
⁸⁸ Narayan Swamy, M R. (1996) *Tigers of Lanka From Boys to Guerrillas*. Delhi: Konark Publishers. P.19.
⁸⁹ ibid. p. 26.

1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ප්‍රතිචාර ලෙස එකල ප්‍රධාන ද්‍රවිඩ විපක්‍ෂය වූ ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ 1976 වාඩ්ඩුකොඩෙයි යෝජනාව යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ ද්‍රවිඩ ජනතාවගේ ස්වයං-නිර්ණය සඳහා ඉල්ලුම් කළේය. වෙනම රාජ්‍යයක් (ද්‍රවිඩ ඊළාම්) සඳහා කළ ඉල්ලීම, ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි නව අදියරක් සළකුණු කළ අතර, යටත් විජිත යුගයේ ආරම්භ කළ බහුවාර්ගික ශ්‍රී ලාංකීය රාජ්‍යයක් ගොඩනැගීමට ගත් අසාර්ථක වූ ප්‍රයත්න මාලාවක අවසානය විය. 1977 පැවති ඊළඟ මහ මැතිවරණයේදී ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ වෙනම වේදිකාවකින් පැමිණ ආසන දිනාගෙන ප්‍රධාන විපක්‍ෂය බවට පත්විය.

ද්‍රවිඩ තරුණයින් වැඩි සංඛ්‍යාවක් ද, ඔවුන්ගේ වැඩිහිටියන් සමග නොඉවසිලිමත්ව සන්නද්ධ කැරැල්ලක් වෙතට හැරෙමින් සිටියහ. දෙමළ නව කොටින්නගෙන් 1976 දී සාදන ලද ද්‍රවිඩ ඊළාම් විමුක්ති කොටි බෙහෙවින් අතිප්‍රේරණය වී මනාව සංවිධානය වී තිබුණි. පසුව දැකිය හැකි පරිදි, පසුකාලීන සන්නද්ධ ගැටුමේ විවිධ අදිරයන්හි දී ගරිල්ලා ක්‍රියාකාරීත්වයන්ගේ සිට සාම්ප්‍රදායික සටන් දක්වා අතිශයින් අනුවර්තනය විය හැකි බව ඔවුහු සනාථ කළහ.

ජනාධිපති ජයවර්ධන හට හදිසි හිතිය ප්‍රකාශයට පත්කිරීමට ව්‍යවස්ථාමය බලය තිබුණු අතර, 1979 ජූලි මස 1979 ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පණත පනවන ලදී.⁹⁰ එය මාස 6 කට පමණක් බලාත්මක කිරීමට අදහස් කර තිබූ නමුත් දශක තුනකට පසුවද එය අවලංගු කර නොමැත. ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පණත විධිමත් අධිකරණ ක්‍රියාවලියකින් තොරව අත්අඩංගුවට ගැනීමට, සහ රඳවා තබා ගැනීමට සහ ඔවුන්ව හිංසනයට ලක් කිරීමට, සහ අමාත්‍යමණ්ඩල සහ අවමන් සහගත ලෙස සැලකීමේදී යටත් කිරීමට අනුප්‍රාප්තික ශ්‍රී ලංකා රජයන්ට අවසර ලබාදුන්.

බොහෝ අය 'අතුරුදහන්' වී ඇත. ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පණත 'රාජ්‍ය ත්‍රස්තවාදයේ යන්ත්‍රය' බවට සමහර විශ්ලේෂකයෝ තර්ක කරති. එල්ටීටීඊය රඳවා තබාගත් සිරකරුවන් සම්බන්ධව ද මෙවැනිම කතාන්දර ඇසේ. මානව හිමිකම් අපයෝජනය කරන අපරාධකරුවන්, කිසිම බරපතල විපරම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් අනුගමනය නොකරනු ඇතැයි විශ්වාසයෙන්, දඬුවම් නොලබා ක්‍රියාවේ යෙදෙන බවක් පෙනේ.

දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩල පනත, අංක 35, 1980

1980 අංක 35 දරණ දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩල පණත සඳහා වූ යෝජනාව සමග ප්‍රගතියක් ලැබුණි. ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ මෙම පනත් කෙටුම්පතට සහයෝගය දැක්වීමට සහ මැතිවරණ ක්‍රියාවලියෙහි සහභාගී වීමට තීරණය කළ අතර, එය ජනවාර්ගික ප්‍රශ්නයට විසඳුමක් ලෙස බාර ගැනීම ප්‍රතික්‍ෂේප කළේය. රජයටද මේ පිළිබඳව කිසිම මූලාවන් නොතිබිණි. ජනවාර්ගික ගැටුමට සම්බන්ධව දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩලවල දේශපාලනික සන්දර්භය, මහාචාර්ය විස්වා වර්ණපාල විසින් මැනවින් සාරාංශ කොට ඇත:

විමර්ශන කිරීමේ අත්හදා බැලීම දේශපාලන ක්‍රමයකට වඩා සමාජ ක්‍රමයක් කෙරෙහි හැඩගැසීම සඳහා වූ සලකා බැලීම් වලින් හසුරුවනු ලැබිණි. ද්‍රවිඩ පෙදෙස්වල මණ්ඩල ඉක්මණින් අක්‍රීය බවට පත්වුණි. මෙය ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණෙහි මධ්‍යස්ථ සහ

⁹⁰ See Appendix 3

උපාය සහගත පිළිවෙතට පහරක් විය. එයට කලාපයේ දේශපාලනය මත තිබූ ග්‍රහණය අභිමතීය ආරම්භ විය. සටන්කාමී තරුණයින් මෙම තත්ත්වයෙන් ප්‍රයෝජන ගෙන වෙනම රාජ්‍යයකට වඩා වෙනත් විකල්පයක් නොමැති බවට ඔවුන්ගේ මතය තල්ලු කළහ.⁹¹

යාපනයේ දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩලවල මැතිවරණ 1981 ජූනි 4 වෙනි දින පැවැත්වීමට නියමිතව තිබුණි. මාර්තු 31 වෙනි දින යාපනයේ ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණෙහි රැස්වීමකට ද්‍රවිඩ සටන්කාමී සංවිධානයක් විසින් සිදුකළ වෙඩිතැබීමකදී පොලිස් කොස්තාපල්වරු දෙදෙනෙක් මියයාමෙන් පසු ආරක්‍ෂක හමුදා කෝපාවිෂ්ටව ක්‍රියා කළහ. යාපනේ පුස්තකාලය ගිනි තබා එහි විශාල දුර්ලභ පොත් සමූහය සහ වේතිකාසික ලියකියවිලි පුළුස්සා දැමීය. ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණෙහි පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් විසින් විදහා දැක්වූයේ දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩල මැතිවරණ වලට පෙර පැවති ප්‍රවණ්ඩත්වය රාජ්‍ය-අනුග්‍රහය සහිත වූ බවය. එමෙන්ම, එය එකල සිටි එක්සත් ජාතික පක්‍ෂයේ ඉහළ පෙළේ ඇමතිවරුන් විසින් උසිගැන්වූ බව ඔවුහු විශ්වාස කළහ. මේ මගින් පොළඹවනු ලැබූ ජනතාව විශාල සංඛ්‍යාවලින් පැමිණ ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණට ජන්දය ප්‍රකාශ කළහ. රාජ්‍ය හිඹණය සහ රාජ්‍ය විරෝධී ප්‍රවණ්ඩත්වය මධ්‍යයේ, ද්‍රවිඩ පෙදෙස්වල දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩල ජනවාර්ගික ගැටුමෙහි හේතු ලිහිල් කිරීම කෙරෙහි කිසිම බලපෑමක් කිරීමට අසමත් විය.

අනුප්‍රාප්තික ශ්‍රී ලාංකීය රජයන්ගේ භාෂා සහ අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති සහ ද්‍රවිඩ ජනතාව මේවාට දැක්වූ ප්‍රතික්‍රියා දිග්ගස්සුණු සහ ප්‍රවණ්ඩ ගැටුමක බීජ වපුරන ලදී. 1958, 77, 78 තුළ පැවති ද්‍රවිඩ-විරෝධී කෝලාහල ද්‍රවිඩ විරසක වීම තවදුරටත් කුපිත කරවීය. 1983 සංභාරය, පසුව දැකිය හැකි පරිදි, වඩාත්ම ප්‍රවණ්ඩකාරී විය.

ඇමුණුම C ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යෝජනා (1983) යන්නෙහි විස්තර කර ඇති පරිදි දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩලවල විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීමෙහි ලා ප්‍රගතියක් ලබා තිබුණි.⁹² කෙසේනමුත්, පසුව 1983 දී පැවති එක්සත් ජාතික පක්‍ෂ රජය බෙදුම්වාදයට අනුබල දුන් සියළු දේශපාලනික පක්‍ෂ සහ පුද්ගලයින් මත තහනමක් පවරමින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට සයවැනි සංශෝධනය එක් කිරීමෙන් පසු තත්ත්වය හැඩත වරක් වඩා හරක අතට හැරුණි.⁹³

මෙම හිත සම්පාදනයෙහි ශුද්ධ ප්‍රතිඵලය වූයේ ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණට පාර්ලිමේන්තුව තුළ ඔවුන්ගේ ආසන අහිමිවීමය. පසුව ජනාධිපති ව්‍යවස්ථාමය ක්‍රමයකින් රටෙහි සාමකාමී බෙදීමක් වෙනුවෙන් පෙනී සිටි පක්‍ෂය වූ මධ්‍යස්ථ ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ තහනම් කළේය. විල්සන් නිගමනය කළේ, මෙම ක්‍රියාවෙන්, ජනාධිපති ජයවර්ධන ද්‍රවිඩ දේශපාලන ව්‍යාපාරය ද්‍රවිඩ සටන්කාමීන් වෙතට භාර දුන් බවයි.⁹⁴

1983 ජූලිය වර්තමාන ගැටළුවෙහි දිය බස්නාව ලෙස පුළුල්ව දකී. වෙනම රාජ්‍යයක් සඳහා වූ ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාරයෙහි කැපීපෙනෙන උත්සන්න වීමක් තුළ, එල්ටීටීඊය යාපනය අසල රැක සිට රජයේ යුද්ධ හටයින් 13 ක් මරා දැමීය. මොවුන්ගේ අවමංගල්‍යයන් කොළඹදී ප්‍රසිද්ධියේ

⁹¹ Warnapala,W. (1994). *Ethnic Strife and Politics in Sri Lanka: An Investigation into Demands and Responses*, New Delhi: Navrang.

⁹² See Appendix 4

⁹³ See Appendix 5

⁹⁴ Wilson A, J. (1995). *The Break-Up of Sri Lanka - The Sinhalese Tamil Conflict*. in. Bullion A J, (1995) India, Sri Lanka and the Tamil Crisis 1976-1994. New York: Cassell Publishers. p. 32

පැවැත්වීමෙන් පසු, පුළුල්ව පැතිරුණු සහ කිසිදු වගවිභාගයකින් තොරව නාගරික කැරලි ඇතිවිය. දකුණෙහි ජීවත්වන ද්විධයිත්ව වරෙහි පලිගැනීම ඉතා උග්‍ර විය. කොළඹ පමණක් 80,000 සිට 100,000 දක්වා වූ ජනතාවක් කඳවුරු වල පිහිට සෙවූහ. යටත් පිරිසෙයින් ද්විධ ජනතාව 150,000 ක් ප්‍රධාන වශයෙන් දකුණු ඉන්දියාව, යුරෝපය හෝ උතුරු ඇමෙරිකාවට පලා ගියහ. දසදහස් ගණනක් උතුරට පලා ගියහ. ද්විධ ව්‍යාපාර සහ කාර්මික ස්ථාන ගණනාවක් විනාශ කෙරුණි. 1983 කැරැල්ල බෙහෙවින් සංවිධානගත මැර ප්‍රවණ්ඩත්වයෙන් සලකුණු කෙරුණි. කොළඹ කැරලිකරුවෝ ද්විධ ප්‍රජාවට හිඟිවන පහරදීම් කිරීමට නිවාස ලිපිනයන් සහිත ජන්ද ලැයිස්තු භාවිතා කළහ. 95 කොළඹ සිට දෙමළ-විරෝධී ප්‍රවණ්ඩත්වය මුළු දිවයිනටම ඇවිලුණි. සිල්වාගේ ප්‍රකාශයට අනුව, හිතියේ සහ සාමයේ යාන්ත්‍රණය මුළුමනින්ම පාහේ බිඳ වැටී තිබුණි.⁹⁶

සිංහල මැරයින්ට වරෙහිව හෝ රජයේම සීමා ඉක්මවීම් සහ ද්විධ ආරක්‍ෂක අවශ්‍යතාවලට හිඬු උදාසීනත්වයට වරෙහිව කිසිම රැකවරණයක් නොමැති බව බොහෝ ද්විධයින් විසින් දකින ලදී. ප්‍රවණ්ඩත්වය පසුපස වූ ආරක්‍ෂක හමුදාවන් අතර සිටි මැර පාර්ශවයන් සහ එක්සත් ජාතික පක්‍ෂය යුක්තිය ඉදිරියට ගෙන ඒමට කිසිදු උත්සාහයක් නොදැරූ නමුත්, ඒ වෙනුවට ජාතිකවිමුක්ති පෙරමුණට දෝෂාරෝපණය බෙදා වෙන්කර එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මෙම නිතරානුකූලව පිහිටුවන ලද දේශපාලන පක්‍ෂය තහනම්ව ලක්වුණි. ජයවර්ධන නැවත නැවතත් අවධාරණය කළේ වසර 2,500 ක් තුළ බෙදීමට නොහැකි වූ සිංහල ජාතිය දෙකඩ කිරීමට උත්සාහ දරන ත්‍රස්තවාදීන්ට කිසිම සහනයක් නොලැබෙන බවයි.⁹⁷

1983 ජූලි සංහාරයෙන් පසු ජනාධිපති ජේ.ආර්. ජයවර්ධන "ජනවාර්ගික කටයුතු සහ ත්‍රස්තවාදය සම්බන්ධව රට තුළ දෛනිකව වර්ධනය වන ගැටළු" ගැන සර්ව පාක්‍ෂික සමුළුවක් ගැන සලකා බැලීම පිණිස දේශපාලන පක්‍ෂ 8 ක රැස්වීමක් කැඳවීය. පෙර ප්‍රයත්නයන් මෙන්ම, සර්ව පාක්‍ෂික සමුළුවෙහි සංයුතිය ජාතික මතයන් සහ අභිලාෂයන්හි හරස් කඩක් පිළිබිඹු කළ අතර, මැක්ගො වන් ඉස්මතු කළ පරිදි, එහි සැක සහිත චේතනාවක් ද තිබුණි:

නිපුණ දේශපාලනඥයෙක් ලෙස, ජේ.ආර්. ජයවර්ධන, ක්‍ෂණිකවම ආගමික හා සංස්කෘතික සංවිධානවල දැඩි අනමන් වකතුවක් සමුළුවට වැඩිපුර බඳවා ගත්තේය. මේවායින් සමහරක් බලගතු වූ අතර අන් ඒවා මුළුමනින්ම අප්‍රකට නිසි සාමාජිකත්වයක් රහිත සංගම් වූහ... මෙම ක්‍රමෝපාය අනුගමනය කළේ ද්විධ නියෝජනයට අනුකූලව සිංහල නියෝජනය සමතුලිත කිරීමටය. ජාතිවාදී සලකා බැලීම් සහිතව රහසිගතව මෙහෙයවන ලද මෙම ක්‍රියාව, උපනාසාත්මක විය. මන්දයත්, සිංහල අන්තවාදී මතයට සමුළුව තුළ බලපෑමක් කිරීමට හැකිවූ නිසාය.⁹⁸

ශ්‍රී ලංකා රජය සහ ප්‍රධාන ද්විධ ගනුදෙනුකරු වූ ද්විධ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ අතර මූලික ගැටළු ගැන අවබෝධයෙහි සහ අභිලාෂයන්හි තිබුණු හිඳැසෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සර්ව පාක්‍ෂික

⁹⁵ Obeyskera, G. (1984). The Origins and Institutionalisation of Political Violence. In: Manor J, (ed) (Sri Lanka in Change and Crisis. New York: St. Martin Press. P. 153
⁹⁶ De Silva K M. (1995). *Managing Ethnic Tensions in a Multi Ethnic Society: Sri Lanka 1980-1985*. in: Bullion A J, India, Sri Lank and the Tamil Crisis 1976-1994, New York: Cassell Publishers. p. 32.
⁹⁷ McGowan, W. (1992). *Only Man is Vile, The Tragedy of Sri Lanka, USA*: Harper Collins Canada Ltd., p. 100.
⁹⁸ ibid

සමුළුව අසාර්ථක වීමට හියම වී තිබුණි. සර්ව පාක්‍ෂික සමුළුව නොවැදගත් ලෙස සලකා අපකීර්තියට පත්කළ ජනවාර්ගික ගැටුම වැඩි වැඩියෙන් හමුදාකරණය වීමෙන් මෙය තවදුරටත් සංකීර්ණ විය. එය එහි සමාජයෙහි සංකීර්ණත්වය පිළිබඳ යථාර්ථය වළිඳුරවී කළ අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ සිංහලයින් සහ ද්විධයින් සම්ප සහජීවනයෙන් ජීවත් වීමට ඉතිහාසය සහ භූගෝලය මගින් අනුකම්පා රහිතව හියම කර ඇති බවට තිබුණු අභිවිශාල යථාර්ථය ඉස්මතු කළේය. සහජීවනය සුභද සහ සමගි සම්පන්නව තිබිය හැකි වූ අතර, දකින්නට ලැබුණේ ඉවසන ගතිය නැවත ඇතිකිරීම නිරන්තරයෙන්ම ඉටුකර ගත නොහැකි අරමුණක් බවට පත් කළ බද්ධ වෛරයෙහි සහ ප්‍රවණ්ඩත්වයෙහි ඉමහත් විපතකි. ඉන්පසු ඉන්දියාවද එම මඩවගුරට ඇද දමන ලදී. ඊළඟට ගවේෂණය කරනු ලබන්නේ මෙයයි.

හිමිපු සාකච්ඡා (1985)

1985 දී ඉන්දියානු රජය භූතනයේ හිමිපු හි දී ද්විධ සටන්කාමී කණ්ඩායම් සහ රජය අතර සාකච්ඡා සඳහා මැදහත් විය. 1985 ජූලි මස 8 වෙනි දින සාම සාකච්ඡා ඇරඹිණි. සාකච්ඡා වට දෙකක් පැවැත්විණි. 1988 ජූලි 8 සිට 13 ද දක්වා පැවති ප්‍රථම වටයේදී දෙමළ නියෝජිත පිරිස ශ්‍රී ලංකා රජයේ නියෝජිත පිරිස ඉදිරියේ 'ප්‍රධාන මූලධර්ම සතරක්' කට්ටලයක් ඉදිරිපත් කළහ. මේවා මත පදනම්ව රජයෙන් යෝජනා කට්ටලයක් ප්‍රකාශ කිරීම ඔවුහු බලාපොරොත්තු වූහ. මූලධර්ම සතර වූයේ,

1. ලංකාවේ ද්විධයින් ජාතියක් ලෙස පිළිගැනීම;
2. ලංකාවේ ද්විධයින් හට හඳුනාගත් වාසභූමියක් පැවතීම පිළිගැනීම;
3. දෙමළ ජාතියෙහි ස්වයං-නිර්ණය පිළිබඳ අයිතිය පිළිගැනීම;
4. ලංකාවේ සියළු ද්විධයන්ගේ පුරවැසිභාවයට ඇති අයිතිය සහ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිගැනීම.

තවද, ප්‍රථම වටයේදී, ශ්‍රී ලංකා රජයේ නියෝජිත පිරිස, අවලංගු වූ සර්ව පාක්‍ෂික සමුළුව ඉදිරියේ කලින් තැබූ යෝජනා කට්ටලය සහ නීති සම්පාදන කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කළහ. වැදගත් ලක්‍ෂණ වූයේ විමධ්‍යගත කිරීමේ ඒකකය දිස්ත්‍රික්කවලින් සමන්විත වීම සහ දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩලවලට අනෙකුත් මණ්ඩල සමග ඒකාබද්ධ වීමට විධිවිධාන තිබීමය. සර්ව පාක්‍ෂික සමුළුවේදී ද්විධ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ මගින් දැනටමත් ප්‍රතික්‍ෂේප කර ඇති කිසිම යෝජනාවක් සාකච්ඡාවට ගැනීම ද්විධ සංවිධාන ප්‍රතික්‍ෂේප කළහ. පුළුල්ව පිළිගත හැකි සුත්‍රයක් ඉදිරිපත් කිරීමේ වගකීම ඇත්තේ ශ්‍රී ලංකා රජය සමග යැයි යන මතයෙහි ද්විධ සංවිධාන සිටියහ.

සටන් විරාම ගිවිසුමක උල්ලංඝන පිළිබඳ චෝදනා හුවමාරු කිරීමත් සමග දෙවන වටයේ සාකච්ඡා අප්‍රසන්න වීම ඇරඹුණි. බිම් බෝම්බයක් පිපිරීමෙන් සිවිල් ජනතාව 15 දෙනෙකුට හානි වූ පසු භූමි හමුදා හට පිරිස් වචනිගාව විනාශ කර ඇති බවට තොරතුරු ලැබීමෙන් පසු ද්විධ නියෝජිත පිරිස හිමිපු සාකච්ඡාවලින් ඉවත් වූහ.

සිංහල-බෞද්ධ උද්දේශකයින් ත්‍රස්තවාදය තුරන් කරන තුරු සහ සියළුම සිංහලයින් ත්‍රිකුණාමලයේ සහ වචනිගාවේ ඔවුන්ගේ මුල් නිවාසවල නැවත පදිංචි කරන තුරු හිමිපු සාකච්ඡා කල් දමන ලෙස ඉල්ලා සංදේශයක් ඉදිරිපත් කළහ. සංදේශයට අත්සන් කළ අයට ඇතුළත් වූයේ අස්ගිරිය පාර්ශවයේ මහානායක අතිගරු පලිපාහේ චන්ද්‍රනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ, ගරු මඩිගේ පක්‍යේකුසින ස්වාමීන් වහන්සේ, ගරු සෝබිත ස්වාමීන් වහන්සේ, ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්‍ෂයේ නායිකාව ලෙස බණ්ඩාරනායක මැතිණිය, විපක්‍ෂ නායක ලෙස අනුර බණ්ඩාරනායක සහ මහජන එක්සත් පෙරමුණේ නායක දිනේෂ් ගුණවර්ධන යන අය ය. කෙටියෙන් කිවහොත්, කිසිම පාර්ශවයක් තම දැඩි ස්ථාවරයන්

අතහැර දැමීමට සූදානම්ව නොසිටි හෙයින් තිම්පු සාකච්ඡා බිඳ වැටීමට හියම වී තිබුණි. සිත් ගන්නා සුළුව වනෙත් අපේක්ෂා කළ පරිදි, තිම්පු සාකච්ඡා බිඳ වැටීම ගැන ශ්‍රී ලංකා රජය සහ ද්‍රවිඩ සංවිධාන යන දෙපාර්ශවයම සතුටු වූහ. කොමියුනිස්ට් පක්ෂය, ලංකා සමසමාජ පක්ෂය, සහ අළුතින් පිහිටුවන ලද විජය කුමාරතුංග නායකත්වය සැපයූ ශ්‍රී ලංකා මහජන පෙරමුණ, යන මේවායින් සමන්විත වූ වාමාංශික සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සන්ධානය තිම්පු සාකච්ඡා බිඳ වැටුණේ 'යුද වෙළෙන්දන්' නිසා යැයි පවසා තිම්පු සාකච්ඡා අත් නොහළ යුතු බවට උනන්දු කළේය. 1986 දී විජය කුමාරතුංග ද්‍රවිඩ සටන්කාමී සංවිධානවල නායකයින් මුණගැසීමට මදුරාසියට යාම සහ පසුව එල්ටීටීඊ නායකත්වය හමු වීමට යාපනයට යාම ද, ජනවාර්ගික බෙදීමේ දෙපාර්ශවයෙහිම තිබූ ප්‍රවණ්ඩත්වයෙහි සහ උග්‍ර ජාතිභේද වාදයෙහි සිදුවීම් වලට සුවදායී විචේකයක් විය.⁹⁹

තිම්පු මුලධර්ම එල්ටීටීඊයෙහි සාකච්ඡාවල ආස්ථානයෙහි කේන්ද්‍රය ලෙස පැවතුණි. දෙමළ ජනතාවගේ සාම්ප්‍රදායික වාසභූමියක් ඉල්ලීම (උතුරු සහ නැගෙනහිර විශාල කොටසක් ආවරණය වන), 1976 වාඩ්ඩුකොඩිබෙයි හි යෝජනාවෙහි ද පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කර තිබූ අතර, ඒකීය රාජ්‍යයක් පවත්වාගෙන යාම ගැන සිංහල ජනතාවගේ බලකිරීමට මූලික අභියෝගයක් විය. ඉන්දියානු මැදිහත්වීම සහ ඉන්දු-ලංකා ගිවිසුම (1987)

වෙනත් දිග්ගැස්සුණු ගැටුම්වල මෙන් නොව, ශ්‍රී ලංකා ගැටුමෙහි, ජාත්‍යන්තර භූගෝලීය අභිලාෂයන් ප්‍රාථමික මෙහෙයුම් බලයන් ලෙස නොපැවතුණි. කෙසේනමුත් එක් සුවිශේෂී ධාරිතර අංගයක් වූයේ ඉන්දියාවයි.

ශ්‍රී ලංකා ගැටුමට ඉන්දියාවෙන් ප්‍රධාන ප්‍රතිචාර තුනක් තිබී ඇත: (1) හොඳ හිත (තිම්පු සාකච්ඡා) සහ සාම යෝජනා වැනි රාජ්‍යතාන්ත්‍රික සහ දේශපාලනික මූලපිරීම් (2) ශ්‍රී ලංකාව තුළ රහසිගත මෙහෙයුම් සහ සටන්කාමීන් සඳහා පුහුණුවීම් සහ සැපයුම් ලබාදීම, විශේෂයෙන් දෙමළ ඊළාම් විමුක්ති සංවිධානය සහ 1980 ගණන්වල එල්ටීටීඊය සඳහා, සහ (3) 1987 දී ඉන්දියානු සාම සාධක හමුදාව හරහා සෘජු හමුදා මැදිහත්වීම්, යන මේවාය.

ඉන්දියානු තම්ල්නාඩු ප්‍රාන්තය ගැටුම තුළ විශේෂ භූමිකාවක් රඟපා ඇත. මෙය විශේෂයෙන් සිදුවූයේ 1983 කෝලාහල වලට පසු ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩ සරණාගතයින් දහස් ගණනින් ගලා ඒමත් සමගය. මෙහි ප්‍රතිඵල දෙකක් තිබුණි : වයින් ගැටුම 'ජාත්‍යන්තරීකරණය' වී, තම්ල්නාඩු දෙමළ ජනතාව අතර ප්‍රබල හැඟීම් වැඩිවී, මෙම සරණාගතයින්ගේ දුක් ගැනවිලි අවම කිරීම සඳහා යමක් කරන ලෙස තම්ල්නාඩු සහ ජාතික දේශපාලනඥයින් යන දෙපාර්ශවයම මත පීඩන එල්ල විය. ජනවාර්ගික ගැටුම විසඳීම වෙනුවට, ඉන්දියානු මැදිහත්වීම් අසාර්ථකවීම් මගින් සිදුවූයේ අනුප්‍රාප්තික ශ්‍රී ලංකා රජයන් නව පණක් ලබා තිබූ එල්ටීටීඊය සමග සාකච්ඡා කිරීම වැඩි වීමය. ඒ වන විට එල්ටීටීඊය සාකච්ඡා අසාර්ථක වුවහොත් නැවත හමුදාමය මෙහෙයුම් ආරම්භ කිරීමට හැකියාව ලබාදුන් සටන් විරාමයෙහි උපායමාර්ගික කාලයක් මගින් ශක්තිමත්ව සිටියහ.

ඉන්දු-ශ්‍රී ලංකා ගිවිසුම¹⁰⁰

1987 ජූලි 29 වෙනි දින ජනාධිපති ජයවර්ධන සමග ගිවිසුමක් අත්සන් කිරීම පිණිස රජවී ගාන්ධි කොළඹට ගුවනින් පැමිණියේය. මෙය විශේෂයෙන් කොළඹ සහ ශ්‍රී ලංකාවේ නිරත දිග

⁹⁹ For more details see: Loganathan. K. (1996). Sri Lanka Lost Opportunities, Colombo: CEPRA, University of Colombo
¹⁰⁰ See Appendix 6

සිංහලප්‍රදේශවල ගිවිසුම්-විරෝධී කෝලාහල පුළුල්ව පැතිරීමට හේතුවිය. ඒ සමගම ශ්‍රී ලංකා අගමැතිප්‍රේමදාස උත්සවයට සහභාගිවීම ප්‍රතික්ෂේප කළේය. ගාන්ධි ආචාර පෙළපාලියක් පරීක්ෂා කරමින් සිටියදී ශ්‍රී ලාංකීය හමුදා සෙබලෙක් ඔහුට පහර දුන්නේය.

ගිවිසුමෙහි ප්‍රධාන අංගයන් වූයේ ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් එක් කර, තෝරා පත්කර ගත් පළාත් සභාවක්, ආණ්ඩුකාරවරයෙක්, ප්‍රධාන අමාත්‍යවරයෙක් සහ අමාත්‍ය මණ්ඩලයක් සමග එක් පරිපාලනමය ඒකකයක් පිහිටුවිය යුතු බවයි. ශ්‍රී ලංකා යුද හමුදාව බැරැක්කවලට සීමා කරනු ලබන අතර, දෙමළ සටන්කාමී කණ්ඩායම් ඔවුන්ගේ අවි ආයුධ භාරදෙනු ඇත. මේ සියල්ල ඉන්දියාව විසින් ප්‍රතිරක්ෂණය කර තහවුරු කළ යුතුව තිබුණි. මෙම ගිවිසුමෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 1987 ජූලි 29 වෙනි දින ඉන්දියානු සාම සාධක බලකාය ශ්‍රී ලංකාවට එවන ලදී. එහි ප්‍රධාන මෙහෙයුම් අරමුණ වූයේ:¹⁰¹

1. එල්ටීටීඊය සහ ශ්‍රී ලංකා හමුදාව අතර සටන් විරාමයක් අධීක්ෂණය කිරීම;
2. එල්ටීටීඊයෙහි සහ වෙනත් දෙමළ සටන්කාමීන්ගේ ආයුධ භාරදීම් පිළිගැනීම, සහ ඔවුහු එසේ කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළහොත් ඔවුන්ව බලෙන් නිරායුධ කිරීම;
3. කොළඹින් ද්‍රවිඩ ජනතාවට යම් බලය විමධ්‍යගත කිරීමකට හැකියාව දෙන, උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාවක් සඳහා මැතිවරණයකට සූදානම් වීමට අන්තර්වාර ද්‍රවිඩ පරිපාලනයක් පිහිටුවන අතර උතුරු-නැගෙනහිර මුර කිරීම.

ඉන්දිය සාම සාධක බලකාය එල්ටීටීඊයන් සමග සටන් කිරීම සහ ප්‍රේමදාස නායකත්වය දුන් (දැන් ජනාධිපති) නව එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජය සාම සාධක බලකාය ඉවත් කර ගන්නා ලෙස බලකිරීමත් සමග, මෙම කටයුත්ත ව්‍යසනයකින් අවසන් විය. ඉන්දිය සාම සාධක බලකායේ මැදිහත්වීම ඉන්දියාව කලාපයේ ප්‍රධාන බලවතා ලෙස ස්ථාපිත කළේය. කෙසේනමුත්, එය ඉවත්වීමේ කාලය පැමිණි විට ඉන්දිය බලකාය සිටීම ශ්‍රී ලංකා රජයට මෙන්ම ද්‍රවිඩයින්ට වපා වී තිබුණි. ශ්‍රී ලංකාවේ ඉන්දියානු මහ කොමසාරිස් ජේ.එන්. ඩික්සිත් කළ ප්‍රකාශය මෙහෙහි කිරීම ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.¹⁰²

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි අඳුරු වායුගෝල කැළඹීම් සියල්ල සහ ඉන්දියානු සහ ශ්‍රී ලාංකීය ප්‍රතිපත්තිවල ප්‍රතිචර්ද්‍රවිකා තිබියදීත්, ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ජයවර්ධන අවංක වූයේ නම්, ඉන්දු-ලංකා ගිවිසුම සාර්ථක වීමට ඉඩ තිබුණි. තවද, ගිවිසුම ඉතා සංකීර්ණ ගැටළු වලට ප්‍රායෝගික සමථයක් ලබාදුන් බව පිළිගැනීමට තරම් නුවණක් පෙන්වා ප්‍රේමදාස සාම සාධක බලකාය ඉවත් කරගන්නා ලෙස බල නොකළේ නම්..... අපගේ 1983 සහ 1990 ශ්‍රී ලාංකීය ප්‍රතිපත්තිය අසාර්ථක වූ අන්දමින්, ඉන්දියාව මෘදු රටක් ලෙසට පවතින ජාත්‍යන්තර පරිකල්පනය නැවත ඔප්පු කළේය. එය ඉතා සතුටුදායක සිතුවීමක් නොවේ.

ඉන්දියානු සාම සාධක බලකාය සිටි අවසාන කාලය ලංවන විට, එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ එල්ටීටීඊය අතර සාකච්ඡා කොළඹදී පැවැත්විණි. මේවා ඉන්දියානු සාම සාධක බලකාය ඉවත්වීමෙන් පසු අඩණ්ඩුව පැවති නමුත් බිඳ වැටුණි.

¹⁰¹ Lewer. N. & William, J. (2002) in *Sri Lanka: Finding a Negotiated End to Twenty-Five Years of Violence*, Searching for Peace in Central and South Asia. London: Lynne Rienner Publishers. P. 491.
¹⁰² Dixit, J., N. (2006). in *Indian Involvement in Sri Lanka and the Indo-Sri Lanka Agreement of 1987: A Retrospective Evaluation, Negotiating Peace in Sri Lanka: Efforts, Failures & Lessons*, Sri Lanka, Colombo: Foundation for Co-Existence. P. 41.

13 වන ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය - 1987

ඉන්දු-ලංකා ගිවිසුමෙන් පසු, බලය විමධ්‍යගත කිරීමට ඉඩ සලසමින් පළාත් සභා පිහිටුවීමට 1978 ශ්‍රී ලංකා ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කරන ලදී (එනම් 13 වෙනි සංශෝධනය). මෙම සංශෝධනය වසරක් ඇතුළත ජනමත විචාරණයක් පැවැත්වීමට යටත්ව, උතුරු-නැගෙනහිර පළාත ඒකාබද්ධවීම පිළිගනිමින් එයට සුවිශේෂත්වයක් ලබාදුන්නේය. 13 වෙනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය 1988 ජනවාරි 26 වෙනි දින ක්‍රියාත්මක වීමට හියමිතව තිබුණි. හිල භාෂාවන් ලෙස සිංහල සහ ද්විභ භාෂාවන් දෙකටම 'සමානත්වය' ලබාදීමට උත්සාහ දැරූ විධිවිධානය වූ 16 වෙනි සංශෝධනය පැමිණියේ වසරකට පසුවය. 13 වෙනි සංශෝධනයෙහි ප්‍රධාන විධිවිධාන වූයේ:¹⁰³

1. සිංහල ට අමතරව දෙමළ ද, ශ්‍රී ලංකාවේ 'හිල භාෂාවක් වනු ඇත'; ඉංග්‍රීසි 'සම්බන්ධ කරන භාෂාවක්' ලෙස පවතිනු ඇත;
2. ජනමත විචාරණයකට යටත්ව, උතුර සහ නැගෙනහිර එක් පළාතකට ඒකාබද්ධ කිරීම;
3. සෑම වසර 5 කට වරක්ම පළාත් සභා තෝරා පත්කිරීම;
4. ජනාධිපති විසින් සෑම පළාතකටම විධායක බලතල සහිත ආණ්ඩුකාරවරයෙක් පත්කිරීම;
5. පළාත් මහාධිකරණ ස්ථාපිත කිරීම;
6. 'වෙන්කරන ලද' සහ 'පළාත්' ලැයිස්තු පිළිවෙලින්, මධ්‍යම රජයෙහි සහ පළාත්වල බලතල විස්තර කරයි. මෙම ගැටළු සඳහා අවසාන අධිකාරිය පාර්ලිමේන්තුව සතු වුවත්, බෙදාහැර ගත් බලතල 'සමගාමී' ලැයිස්තුවක් මගින් සංකීර්ණ කර දැක්වීය;
7. පළාත් සඳහා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන පාර්ලිමේන්තුව මගින් මෙහෙයවනු ඇත;
8. මහජන ආරක්‍ෂක පනත යටතේ ජනාධිපති විසින් පනවන රෙගුලාසි මගින් පළාත් සභා නිෂ්ප්‍රභ කළ හැක.

13 වන සංශෝධනයෙහි ගැටළු වූයේ, මධ්‍යම රජය සහ පළාත් අතර නිශ්චිත බලය බෙදීම පැහැදිලි කර තිබුණේ නැත; පළාත් සභාවල බලතල මධ්‍යම රජය මගින් ඒකපාර්ශ්විකව පාලනය කිරීම, අඩු කිරීම හෝ අහෝසි කිරීම ද කළ හැකි අතර, පළාත් සභාවකට භාවිතා කිරීමට ඔවුන්ටම සුවිශේෂී දක්‍ෂතාවයක් ඇති බව කියා සිටීමට කිසිදු මාතෘකාවක් තිබුණේ නැත. අවසානයේදී ජනාධිපති ජේමදාස විසින් බලය බෙදීමට විරෝධීව බැවින් සහ උතුරු-නැගෙනහිර පළාත් සභාව අස්ථාවර කිරීමට ශ්‍රී ලංකා හිදුනස් පක්‍ෂය සහ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ මගින් සංවිධානය කළ දේශපාලන ව්‍යාපාරයක් මගින් 13 වෙනි සංශෝධනය අසාර්ථක විය.

ජේමදාස/චල්ට්ටේරි සාකච්ඡා¹⁰⁴

1988 දෙසැම්බර් 19 වෙනි දින විවාදාත්මක මැතිවරණයකින් පසු ජේමදාස ජනාධිපති බවට පත්විය. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර, චල්ට්ටේරිය සහ ඉන්දියානු සාම සාධක බලකාය අතර තිබූ ගැටුම හේතුවෙන් මැතිවරණයට බාධා විය. දකුණෙහි, ඉන්දියානු ව්‍යාප්තවාදය කෙරෙහි තිබූ හිතිය ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ මගින් මෙහෙයවන ලද ලේ තැවරණු කැරැල්ලක් ඇතිකිරීමට හේතුවිය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විපක්‍ෂය වූ ශ්‍රී ලංකා හිදුනස් පක්‍ෂයට සාම්ප්‍රදායිකව පක්‍ෂපාතී වූ පෙදෙස්වල ඡන්ද දායකයින්ගේ සහභාගිත්වය අහිමිවී ඇති විය.

¹⁰³ Edirisinghe, R. (1998). Trying times: constitutional attempts to resolve armed conflict in Sri Lanka, Conciliation resources, <http://www.c-r/our-work/accord/sri-lanka/trying-times.php>, [Accessed 25/01/2008]
¹⁰⁴ ibid

ගිවිසුමට ප්‍රබලව විරෝධය ප්‍රකාශ කළ ජේමදාස, ජනතා විමුක්ති පෙරමුණේ කැරැල්ල අවසන් කිරීමේ චේතනාවෙන්ම සිටියේය. මේ වෙනුවෙන් ඔහු ඉන්දිය සාම සාධක බලකාය ඉවත් කර ගැනීමට බලකිරීමට මුලපිරීම් ගණනාවක් දියත් කළේය. මේ අතුරින් ප්‍රධාන වූයේ, ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චල්ට්ටේරිය අතර කොළඹ හිල්ටන් හෝටලයේ පැවැත්වූ සාකච්ඡා මාලාවකි. මෙහි ප්‍රතිඵලය ලෙස චල්ට්ටේරිය ට අවිආශ්‍රිත සහ මුදල් රහසිගතව සැපයුණු අතර, කොටින්ගේ දේශපාලන අංශය වූ විමුක්ති කොටි ජනතා පෙරමුණට ජනවාර්ගික/ජාතික ප්‍රශ්නය පිළිබඳ සර්ව පාක්‍ෂික සමුළුවට නිරීක්ෂකයින් ලෙස ආරාධනා කෙරුණි.

රජය සහ චල්ට්ටේරිය අතර සාකච්ඡා 1989 මැයි මස ආරම්භ වූ නමුත් එය නැවතුවේ ජනාධිපති ජේමදාස සහ චල්ට්ටේරිය ඉන්දිය සාම සාධක බලකාය ඉවත් කිරීමේ කඩිනම් දේශපාලන අරමුණ බෙදාහැර ගත් කල් පමණි. 1990 මාර්තු වන විට ඉන්දිය සාම සාධක බලකාය දිවයිනෙන් ඉවත් විය. ජුනි මස, සාකච්ඡා බිඳවැටී කුරුරු දෙවන ඊළාම් යුද්ධය විසඳීමේ උතුර හා නැගෙනහිර පුරා ආරම්භ විය.

ජේමදාස/චල්ට්ටේරිය සාකච්ඡාවල එක් අවාසනාවන්ත ප්‍රතිඵලයක් වූයේ ඒවා උතුරු නැගෙනහිර පළාතේ 13 වන සංශෝධනය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රයත්නයන් නිෂ්පල කිරීමයි. චල්ට්ටේරිය සමගසංවාදය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ ඔහුගේ ප්‍රයත්නයන් උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාවට සහාය දීමට ඔහු අකමැති වීමට හේතුවිය. එකල උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාවෙහි වැඩි බලයක් සහිත තෝරා පත්කරගත් නියෝජිතයින් වූයේ ඉන්දියාවේ පිහිටි ලබමින් චල්ට්ටේරියේ චදිරවාදියාට සිටි, ඊළාම් ජනතා විප්ලවවාදී විමුක්ති පෙරමුණ (EPRLF) යන 1990 මාර්තු මස උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාවේ මහ ඇමති විසින් ඊළඟ වසරේදී ස්වාධීනත්වයෙහි ඒකපාර්ශ්වික ප්‍රකාශනයකට මග පාදන ඊළාම් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනරජයේ ව්‍යවස්ථාවක් කෙටුම්පත් කිරීමට ගත් උත්සාහයක් නිසා, 1990 ජූලි මස 28 වැනි පළාත් සභා සංශෝධන පනත පාර්ලිමේන්තුව තුළ සම්මත විය. මේ මගින් පළාත් සභාවක පූර්ණ සාමාජිකත්වයෙන් අඩක් ව්‍යවස්ථාවට කීකරුවීම ප්‍රතික්‍ෂේප කළහොත් එම පළාත් සභාව විසුරුවා හැරීමේ බලතල මධ්‍යම රජයට ලැබිණි. 1988 නොවැම්බර් පළාත් සභා මැතිවරණයෙන් පසු උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාව විසුරුවා හරින ලදී. උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාවෙහි ආරම්භයේ සිටම, එයට යම් අර්ථවත් බලතල භාවිතයකට අවස්ථාව නොලැබිණි. ඉන්දිය බලකාය ඉවත්ව ගොස්, චල්ට්ටේරිය උතුරෙහි මිලිටරි පාලනය ස්ථාපිත කිරීමෙන් පසු, පළාත් සභා මහ ඇමති වරදරාජා පෙරමුණේ සහ අනෙකුත් EPRLF නායකයෝ ඉන්දියාවට පලා ගියහ. පසුව ඔවුන් බොහෝදෙනෙකු චල්ට්ටේරිය මගින් ඝාතනය කෙරුණු බව විශ්වාස කෙරුණි.

මංගල මුණසිංහ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටුව -1991

පළාත් ස්වාධීනත්වයෙහි අත්හදා බැලීම නිෂ්ඵල වීමෙන් පසු සහ 1990 ජූලි මස නැගෙනහිර පළාතේ කාන්තන්කුඩි හි මුස්ලිම් දේවස්ථානයක යාවිඤා කරමින් සිටි මුස්ලිම් භක්තිකයන්ට පහරදීම සමගම, එම වසරේම උතුරු පළාතෙන් මුස්ලිම්වරුන් රාශියක් නෙරපා දැමීමෙන් පසු, විපක්‍ෂ ශ්‍රී ලංකා හිදුනස් පක්‍ෂයෙහි මංගල මුණසිංහ 'රටෙහි සාමය සහ දේශපාලන ස්ථාවරත්වය ලඟා කර ගැනීමේ ක්‍රම සහ විධි නිර්දේශ කිරීමට' පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටුවක් පිහිටුවීමට

¹⁰⁵ ibid.
¹⁰⁶ Loganathan, K. (1996). *Sri Lanka: Lost Opportunities*, Past Attempts at Resolving Ethnic Conflict. Colombo: CEPPA, University of Colombo. p. 168.

යෝජනාවක් ගෙන එන ලදී. පාර්ලිමේන්තුව ඒකමතිකව යෝජනාව සම්මත කර 1991 අගෝස්තු 20 වෙනි දින සිට රැස්වීම් ආරම්භ කෙරුණි. සුදුසු පරිදි මංගල මුණසිංහ එහි සභාපති ධුරයට පත්විය.¹⁰⁵

පහත සඳහන් ගැටළු අධ්‍යයනය කර ඒවා ආමන්ත්‍රණය කළ හැකි කෙසේදැයි බැලීම වැඩි කාර්යභාරය විය.¹⁰⁶

- 1 ජාතිය කැඩී බිඳී යාම;
- 2 අතිරේක සිවිල් ජනතාව, සන්නද්ධ හමුදා සාමාජිකයින් සහ හේතුවක් වෙනුවෙන් සටන් වදින තරුණ පිරිස් මරා දැමීම;
- 3 හමුදාකරණය වැඩිවීම සහ රට තුළ ප්‍රචණ්ඩත්ව සංස්කෘතිය;
- 4 සාමය සහ දේශපාලන ස්ථාවරත්වය ලඟාකර ගැනීම සහ අඩුකරන ආරක්‍ෂක වියදම් ඉක්මන් ආර්ථික වර්ධනය සහ ජාතික සංවර්ධනය සඳහා යෙදවීම.

මංගල මුණසිංහ කමිටුව අසාර්ථක වූ අතර, වයට හේතුව වූයේ ජනවාර්ගික ප්‍රශ්නයට දේශපාලන විසඳුමක් නිර්මාණය කිරීමට ක්‍රම සහ විධි ගැන විචාරණය කරමින් සිටීමය. ව්‍යවස්ථා හිඟඳු වදින්නට පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටුව ගැන ඔහුගේ විශ්ලේෂණයෙහි ප්‍රකාශ කළේ,¹⁰⁷

තේරීම් කමිටුව විශ්වාස කටයුතු දේශපාලන විකල්පවලට පැමිණීමට අවසානයේදී අසමත් වුවත්, එහි විචාරණ වලින් පැහැදිලිව සමහර ධනාත්මක වර්ධනයන් තිබිණි. දුටු පාර්ශව, එල්ටීටීඊ හැර, කමිටුවට ඒකාබද්ධ සංදේශයක් ඉදිරිපත් කලහ. ඔවුහු මෑතදී එල්ටීටීඊ ප්‍රකාරවලට ගොදුරු වූ උතුරේ සහ නැගෙනහිර මුස්ලිම්වරුන්ගේ අනන්‍යතාව සහ ආරක්‍ෂාව සුරක්‍ෂිත කිරීමේ ක්‍රම ගැන ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසය සමඟ සාකච්ඡා ද පැවැත්වූහ. හරස්-පාර්ශවයන්ගේ සහයෝගීතාව සහ සභාපති මුණසිංහගේ නොසැලෙන උත්සාහය නිසා, උතුර සහ නැගෙනහිර පළාත් වෙන්කිරීමේ සංකීර්ණ සහ සංවේදී ගැටළුව ගැන කටයුතු කිරීමට විවිධ අදහස් වර්ධනය කරන ලදී.

මුණසිංහ මහතා විසින් ඉදිරිපත් කළ ඊනියා 'විකල්ප පත්‍රිකාව' නිශ්චිත බලතල සහ තනි ආණ්ඩුකාරවරයෙක් සහිතව උතුර නැගෙනහිර කලාපීය සභාවක් නිර්මාණය කිරීම යෝජනා කරන ලදී. කලාපීය සභාව උතුර සහ නැගෙනහිර වෙනම පළාත් සභාවල සියළු සාමාජිකයින්ගෙන් සමන්විතව, පාලනයෙහි අනෙකුත් ක්‍ෂේත්‍ර ගැන සළකා බැලීමට ස්වාධීනව වාඩිවනු ඇත. අදාළ පළාත්වල මහ ඇමතිවරු කලාපයේ මහ ඇමති පදවිය මාරුවෙන් මාරුවට දරනු ඇත. විකල්ප පත්‍රිකාව දුටු පාර්ශව විසින් ප්‍රතික්‍ෂේප කළ අතර, වය යටත් පිරිසෙයින් ශ්‍රී ලාංකීය ප්‍රමිතීන්ට අනුව, පාර්ලිමේන්තු පක්ෂ අතර හිඳුස පිරවීමට නිර්මාණශීලී උත්සාහයක් විය.

1994 අගෝස්තු 16 වෙනි දින පැවති මහ මැතිවරණයේදී, වසර 17 කට වැඩියෙන් ආණ්ඩු කළ එක්සත් ජාතික පක්‍ෂයට විශාල පරාජයක් අත්විය. ජයග්‍රහණය ඉතා අඩු සීමාවකින් වුවද, වන්දිකා බණ්ඩාරනායක කුමාරතුංග ගේ පොදු ජන එක්සත් පෙරමුණ තේරීපත් වූයේ සිවිල් යුද්ධය අවසන් කිරීමට දුන් ජන්ද ව්‍යාපාර පොරොන්දුවක් නිසාය. සාම වේදිකාවක තරඟ කිරීමෙන් පසු, නව රජය එල්ටීටීඊ සමඟ සංවාදයකට මුලපිරීමට ඉක්මන් පියවර ගත්තේය. 1994 නොවැම්බර්

9 වෙනි දින, අගමැති වන්දිකා බණ්ඩාරනායක කුමාරතුංග ජනාධිපති මැතිවරණයේදී විශ්මිත ජයග්‍රහණයක් ලබා ගත්තාය. විශේෂයෙන් දෙමළ දිස්ත්‍රික්කවල වාර්තාගත ජන්ද ප්‍රකාශ කිරීමක් සහ දකුණෙහි පැහැදිලි බහුතර සහයෝගය තිබිණි. සාමය සඳහා ඇගේ වරය පෙර නොවූ විරූ අයුරින් තිබුණු අතර, එකල වය නොසෙල්විය හැකි ලෙස පෙනුණි. කෙසේනමුත්, සිදුවූ සිද්ධීන් පහත සඳහන් කොටසෙහි අපට දැකිය හැකි අයුරින් ප්‍රකාශිත සාමය සඳහා තිබූ ආචාරවට සහයෝගය නොදුන් බව පෙනේ.

මම දැන් යොමුවන්නේ 1995 සිට තිබූ ගැටුම් නිරාකරණය සහ ගැටුම් විපරිවර්තන ප්‍රයත්නයන් සහ 2002 පෙබරවාරි මස සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීම දක්වා වූ සිද්ධීන් වෙතය. ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය තුළ නෝර්වේ රටෙහි මැදිහත්වීම ද මා විසින් විශ්ලේෂණය කරනු ඇත. ප්‍රධාන හමුදාමය හෝ ආර්ථික බලයක් නොවූවද, පහසුකම් සපයන්නෙකු ලෙස නෝර්වේ රට තෝරාගෙන තිබුණි. පසුව එන පරිච්ඡේදවල ඔවුන්ගේ මැදිහත්වීම විශ්ලේෂණය කිරීම ගොඩනගා ගැනීමේ අරමුණින් මෙම පරිච්ඡේදය තුළ මෙම වර්ධනය සමාලෝචනය කරනු ඇත.

1994-1995 සාකච්ඡා සහ බලය බෙදාහැරීමේ පැකේජය

1994 දී වන්දිකා කුමාරතුංගගේ නායකත්වයෙන් සාම වේදිකාවක් මත පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ තේරී පත්වීම, සාම විසඳුමක් සඳහා නව බලාපොරොත්තු ඇතිකරලීය. 1994 ඔක්තෝම්බර් සහ 1995 අප්‍රේල් අතර සාකච්ඡා වට සතරක් යාපනයේදී පවත්වන ලදී.¹⁰⁸ රජය සහ එල්ටීටීඊ මගින් යවන ලද නියෝජිත පිරිසගේ සංයුතියෙන් පෙන්වූ පරිදි, මෙම සාකච්ඡාවල බැරැරුම්කමක් නොතිබුණු බවට වාර්තා විය. ජනාධිපතිට සම්ප නිලධාරීන් රජය නියෝජනය කළ අතර, එල්ටීටීඊ විසින් දෙවැනි පෙළේ සහ තුන්වැනි පෙළේ නායකයින් සතර දෙනෙක් විවා තිබුණි. මෙවැනි සීමාකාරී සාම සාකච්ඡා හරහා ඔවුන්ගේ ගැටුම විසඳාගැනීමට මෙම උග්‍ර විදිරවැදීන් දෙදෙනාට හැකිවේ යැයි සිතීම පවා අසීරු විය.¹⁰⁹ කෙසේවෙතත්, සාකච්ඡා වල මුල් කාලයේදී ක්‍රියාවලියේ සැලකිය යුතු වෙනස්කම් තිබුණු බව පැහැදිලි වූ අතර, සාකච්ඡා මේසයේ සිටි අයට ඒවා ආමන්ත්‍රණය කිරීමට බලය නොතිබිණි.

ශ්‍රී ලාංකීය ජනාධිපති සහ එල්ටීටීඊ ප්‍රධානියා සටන් නවතා දැමීමට 1995 ජනවාරි 5 වෙනි දින විධිමත් ප්‍රකාශයක් අත්සන් කරන ලදුව, පැය 72 කට පසු වය බලපාන ලදී. ප්‍රචණ්ඩත්වය නොමැති සටන්වලින් වැළකී සිටින තත්ත්වයක, දෙපාර්ශවයෙහිම සටන් වදින්නන් හට පූර්ණව සන්නද්ධව සහ සෝදිසියෙන් සිටිය හැක. ප්‍රකාශයෙන් යෝජනා කළේ, විවිධ අංශවලින් ගත් සාමාජිකයින් සහ කැනඩාව, නෝර්වේ, නෙදර්ලන්තය සහ ජාත්‍යන්තර රතු කුරුස හමුදාව යන මේවායින් නියෝජිතයින් සතර දෙනෙක් සහිතව සාම නියාමන කමිටු පිහිටු වීමටය. ප්‍රකාශය නියමයක් නැති කාලයක් සඳහා වලංගු විය. පාර්ශව දෙකෙන් ඕනෑම එකකට, අවසන් කිරීම පිළිබඳ පැය 72 ක පූර්ව දැනුම් දීමකින් ඉවත් විය හැකිව තිබුණි.¹¹⁰

රජය සහ එල්ටීටීඊ අතර සම්බන්ධතා පසුව පැමිණි මාස තුළදීම අප්‍රසන්න වීමට පටන් ගති. රජය තුළ සිටියවුන් එල්ටීටීඊයෙහි ශුද්ධව ගැන සැක සිතීමට පටන්ගත් අතර, එල්ටීටීඊ උතුරේ සමාජ-ආර්ථික අමාරුකම්වල සහනය ලබාදීමට රජය දුන් පොරොන්දු ඉටුකිරීමට අපොහොසත් වී

¹⁰⁷ op.cit.

¹⁰⁸ Sahadevan, P. & Devotta, N. (2006) *Politics of Conflict and Peace in Sri Lanka*, New Delhi: Manak Publications Pvt. Ltd, p. 255.

¹⁰⁹ ibid. p. 256.

¹¹⁰ ibid. p. 259.

ඇතැයි රජයට දෝස් පැවරීය. සිංහල ජාතිවාදීන් සහ එල්ටීටීඊ ප්‍රබලයින් යන දෙපාර්ශවයෙන්ම ප්‍රශ්න ඇති වුණි. 1995 අප්‍රේල් 19 වන විට, සියළු හොඳ හිත පතව ගොස්, 3 වන ඊළාම් යුද්ධය ලෙස හඳුන්වන්නට යෙදුණු යුද්ධය ආරම්භ වී තිබුණි.

එල්ටීටීඊය විහි ප්‍රචණ්ඩ ව්‍යාපාරය නැවත ආරම්භ කර, උතුරු යාපනය ප්‍රදේශයේ හමුදා කඳවුරු ඉවත් කර ගැනීම ඇතුළුව විහි ඉල්ලීම් ලබාදීමට රජය අසමත් වූ බව අවධාරණය කළේය. යුද්ධය නැවත ආරම්භ වුණු අතර රජය දෙබිඬි-මාවත් ක්‍රමෝපායයක් අනුගමනය කරන ලදී. එනම්, දේශපාලන විමධ්‍යගත කිරීම (ද්‍රවිඩයින්ට වෙනම රාජ්‍යයක් නොව විශාල ප්‍රමාණයක ස්වාධීනත්වයක් ලබාදෙන යෝජනාවක්) සහ හමුදා මෙහෙයුම් (එල්ටීටීඊය දුර්වල කර ඔවුන්ව සාකච්ඡා මේසයට ගෙන ඒමේ අරමුණින්) යන ක්‍රමෝපායයන් විය. මෙය 'සාමය සඳහා යුද්ධය' නෙවත් 'යුද්ධය හරහා සාමය' ලෙස හැඳින්විණි. ඉන්පසුව පැමිණි වසර කිහිපය තුළ ගර්ඵලා ක්‍රියාකාරිත්වයන් සහ භූමි ප්‍රදේශය මත සාම්ප්‍රදායයික සටන් පැවතුණි. වරින්වර දෙපාර්ශවයටම භූමි ප්‍රදේශ අහිමිවීම් සහ අත්පත් කර ගැනීම් ඇතිවිය. මේ කාලයේදී දෙපාර්ශවයම ජාත්‍යන්තර මානුෂීය සහ මානව අයිතිවාසිකම් සම්මතයන්ට කිසිදු ගරුත්වයක් නොපෙන්වූහ.

බලය බෙදාහැරීමේ යෝජනා¹¹¹

සාකච්ඡාව කෙරෙහි වූ සිය උත්සාහයන් අසාර්ථක වූ පසු, සන්නද්ධ ගැටුම නිරාකරණය කිරීම පිණිස රජය නව ක්‍රමෝපායයක් ආරම්භ කළේය. එය එක්වරම බෙහෙවින් අපේක්ෂා සහගත සහ ගැඹුරින් මතභේදයට තුඩු දුන් එකක් විය.

එක් අතකින්, උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර එල්ටීටීඊ පාලනය තුරන් කිරීමේ අරමුණින් පූර්ණපරිමාණ හමුදා ප්‍රහාරයක් දියත් කරන ලදී. අනෙක් අතට, සියළු ව්‍යවස්ථාදායක දේශපාලන පක්ෂවලට එක්සත් විය හැකි බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ පැකේජයක් සකස් කිරීමට රජය උත්සාහ දැරීය. බලගතු සහ අධිෂ්ඨානශීලී විදිරවාදියෙකු සමග අඛණ්ඩ සතුරුකම් පවත්වන අතර සාමය වෙනුවෙන් කටයුතු කිරීම නුපුරුදු සහ අධි-අවදානම් ක්‍රමෝපායයක් විය. පොදුජන එක්සත් පෙරමුණු රජය, කෙසේවෙතත්, ඉදිරියට යමින් 1995 අගෝස්තු 3 වෙනි දින විහි විමධ්‍යගත කිරීමේ යෝජනා තුනෙන් ප්‍රථම සංස්කරණය ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී.

'එක්සත් සහ ස්වේච්ඡා... ශ්‍රී ලංකාවක් තුළ බහුත්ව සමාජයක ව්‍යවස්ථාමය පදනම' යළි අර්ථ නිරූපණය කිරීමට උත්සාහ දරමින්, බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ ව්‍යුහය සඳහා, රාජ්‍ය මූල්‍ය සඳහා, නීතිය සහ සාමය සඳහා, ඉඩම්, අධ්‍යාපනය, යුක්තිය පසිඳලීම සහ සිවිල් සේවය සඳහා වූ, මූලික රාමුවක්, යෝජනා මගින් ඉදිරිපත් කරන ලදී. තවද, ඔවුහු විමධ්‍යගත කිරීම පිළිබඳ විශේෂිත රාජ්‍ය කොමිෂන් සභාවක් සහ කර්තව්‍යයන් පිළිබඳ ලැයිස්තු දෙකක් පමණක්: එකක් ප්‍රාන්තීය, සහ එකක් 'සංවෘත' මත පාදක වූ බලය බෙදීමක් යෝජනා කළහ.

ද්‍රවිඩ දුක්ගැනවිලි සහ අහිලාශයන් පෙර නොවූ විරූ අන්දමට පිළිගනිමින්, 1995 යෝජනා සැලකිය යුතු විමධ්‍යගත කිරීමකට කැපවී සිටි බොහෝ පුද්ගලයින් සහ කණ්ඩායම් විසින්

¹¹¹ Edirisinghe, R. (1998). *Trying times: constitutional attempts to resolve armed conflict in Sri Lanka*, Conciliation resources, <http://www.c-r-our-work/accord/sri-lanka/trying-times.php>. [Accessed on 25/01/2008]

පිළිගන්නා ලදී. නමුත් සිංහල බහුතර ප්‍රජාවෙහි කොටස් යෝජනාවලට දැඩි ලෙස විරුද්ධ වූහ. සිය පාර්ලිමේන්තු බහුතරය එකක් මත පමණක් තිබූ බව සළකා, රජය මෙම විරෝධතාව ගැන නොසන්සුන් විය. යෝජනා වඩා විස්තර සහිතව ඉදිරිපත් කළ විට, බහුතර මතය සංසිඳවීමට විවිධ වෙනස්කම් කිරීම පුදුමයට කරුණක් නොවීය. එල්ටීටීඊයට එරෙහිව කෙරුණ ගිය යුද්ධයන් සමග, 1995 අගෝස්තු මුල් යෝජනාවල පොරොන්දුව දුර්වල කිරීමට මෙම වෙනස්කම් බොහෝ සේ හේතු විය.

ශ්‍රී ලංකා රජය එල්ටීටීඊය සමග සෘජු සාකච්ඡාවල නිරතවීම විවිධ ප්‍රතික්ෂේප කළේය; ඒ වෙනුවට කොටි සංවිධානය මර්ධනය කිරීම පිණිස අති විශාල හමුදාමය ව්‍යාපාරයක් දියත් කරන අතරම, විහි විමධ්‍යගත කිරීමේ පැකේජය යෝජනා කළේය. වෙනත් ඒවා අතර, එය එල්ටීටීඊයෙහි දිගු-කාලීන ඉල්ලීම් වූ උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් ඒකාබද්ධ කිරීම සඳහා විධිවිධාන සැපයුවත්, කොටි සංවිධානය එය ප්‍රතික්ෂේප කළේය. එයට බහුතර සිංහල ප්‍රජාවේ කොටස්වලින් සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂය ඇතුළු දේශපාලන පක්ෂවලින් පුළුල් විරෝධයක් ලැබුණි. ඕනෑම බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ පැකේජයක් නීති ගත කිරීමට විරුද්ධ පක්ෂවල සහයෝගය අවශ්‍ය කෙරෙනු ඇත.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා රජයේ යෝජනා -1995112 සිට 2000 දක්වා සිදුවීම්

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටුවක් 1995 දී පිහිටවනු ලැබීය. එක්සත් ජාතික පක්ෂය, පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටුවෙහි කොටසක් වුවත්, එහි සක්‍රීය භූමිකාවක් නොගත් අතර, යම් විකල්ප අදහස් ද ඉදිරිපත් නොකළේය.¹¹³ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම් පත පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ මගින් පමණක් ඉදිරිපත් කෙරුණි. ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතෙහි පූර්විකාව වූයේ: 'මෙම යෝජනා පහත සඳහන් මූලධර්ම මත පාදකව එක්සත් සහ ස්වේච්ඡා ශ්‍රී ලංකා ජනරජයක් තුළ බහුත්ව සමාජයක් පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාමය පදනම යළි අර්ථ නිරූපණය කිරීමට උත්සාහ දැරයි.'

1. සියළු ප්‍රජාවන් හට ආරක්ෂාව සහ සුරක්ෂිතතාව සහිතව ජීවත් විය හැකි සහ ඔවුන්ගේ මානව අභිමානය අගය කරන සහ සමානාත්මතාවයෙන් සැලකීම පොදුජන ජීවිතයේ පිළිගත් සම්මතයක් වන ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ දැක්මක්;
2. සියළු ප්‍රජාවන්ට ඔවුන්ගේ සුවිශේෂී අනන්‍යතාව ප්‍රකාශ කිරීමට සහ එම අනන්‍යතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම ඇතුළුව ඔවුන්ගේම සංස්කෘතිය භුක්ති විඳීමට, ඔවුන්ගේ ආගම ප්‍රකාශ කිරීමට සහ ඇදහීමට, සහ ඔවුන් තෝරාගන්නා ජාතික භාෂාවකින් රජය සමග ව්‍යාපාර ගනුදෙනු කිරීමට අයිතිය ඇතුළුව ඔවුන්ගේම භාෂාව පෝෂ්‍ය කිරීම සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අවකාශය ලබාදීම;
3. සියළු පුද්ගලයින් පූර්ණව සහ ඵලදායීව ඔවුන්ගේ සියළු අයිතීන් සහ මූලික නිදහස නීතිය ඉදිරියේ කිසිම භේදයක් නොමැතිව සහ පූර්ණ සමානාත්මතාවයෙන් යුතුව පරිහරණය කිරීම;
4. නිල භාෂාවන් ලෙස සිංහල සහ දෙමළ භාෂාවන්ට පිළිගැනීම ලබාදීම සහ ඉංග්‍රීසි සම්බන්ධකරන භාෂාවක් ලෙස පිළිගැනීම; ජාත්‍යන්තරව අනුරූප වන සහ එකිනෙකට ගැළපෙන විටිකාකම් පද්ධතියක් පාදක කොටගෙන, කලාප සමග බලය බෙදාගැනීම සඳහා ඵලදායී ව්‍යවස්ථාමය රාමුවක් සැපයීම. කේන්ද්‍රය සහ කලාප අතර බලය බෙදීම තුළ පැහැදිලිතාව සහ අනුකූලතාව පවතිනු ඇත. යෝජනා ක්‍රමය ඵලදායීව

¹¹² The draft 1995 constitution is available at http://www.voiceoflanka.net/constitution/legal_documents/devolution_proposal_080395.html

¹¹³ Please see *Whither PA-UNP Consensus?* available on the CPA website, www.cpalanka.org

ක්‍රියාත්මක කළ හැකි එකක් වන අතර, මධ්‍යයේ සහ කලාපවල ආරවුල් යුක්ති සහගතව සහසාධාරණව නිරාකරණය කිරීම සඳහා ව්‍යුහයන් ඇතුළත් කරනු ඇත;

5. ජාතික, කලාපීය හෝ ප්‍රාදේශීය වැනි කුමන මට්ටමක වුවත් සියළු ප්‍රජාවෝ ජාතියේ ජීවිතයෙහි පූර්ණව සහභාගී වෙති. ඒ මගින් කලාපයන්ට සහ ඒවායේ වාසය කරන ප්‍රජාවන්ට ස්ථාවර සහ බහුත්වවාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් තුළ වැඩදායක හවුල්කරුවන් වීමට ධෛර්යමත් කරයි.

1997 අවසානයේදී, රජය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතට සහයෝගය දක්වන ලෙස හෝ ඔවුන්ගේම බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ යෝජනා ඉදිරිපත් කරන ලෙස එක්සත් ජාතික පක්ෂයට අභියෝග කළේය. එක්සත් ජාතික පක්ෂය විය නොකළහොත්, ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත ගැන ජනමත විචාරණයක් පැවැත්වීමට රජය යෝජනා කළේය. 1998 ජනවාරි අග, එක්සත් ජාතික පක්ෂය රජයේ ආස්ථානයට විරුද්ධ වන බව ප්‍රකාශ කර, මාස කිහිපයකට පසු, පවතින ව්‍යවස්ථාමය සැකසීමට සුළු වැඩිදියුණු කිරීම් පමණක් සහිතව යෝජනා ඉදිරිපත් කළේය. ප්‍රධාන ධනාත්මක ලක්ෂණ වූයේ, මුලධර්මයක් ලෙස දෙවැනි මන්ත්‍රණ සභාවක් පිළිගැනීම (සුළුතර ජනතාව 'ප්‍රමාණවත්' නියෝජනය සහිත) සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ආධිපත්‍යයෙහි මුලධර්මයයි.

එක්සත් රාජධානියේ විදේශ හා පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩල කාර්යාලයේ කනිෂ්ඨ අමාත්‍ය ලියනම් ගොක්ස් ගේ මැදිහත්වීමෙන්, ජනාධිපති චන්ද්‍රිකා කුමාරතුංග සහ අගමැති රනිල් වික්‍රමසිංහ අතර ද්විපාර්ශ්වික ගිවිසුමකට එළඹුණි. මෙම ගිවිසුම ශ්‍රී ලංකාවට සාමය ගෙන ඒමේ 'වැදගත් සහ වටිනා පියවරක්' බව පැවසූ විදේශ අමාත්‍ය ලක්ෂ්මන් කදිරගාමර් "මෙය දිගු මාචතක පියවරක්" බව තවදුරටත් පැවසීය. ගිවිසුමෙහි වගන්තිය (1997, අප්‍රේල් 4) පහත සඳහන් අයුරින් විය¹¹⁴

ජනවාර්ගික ගැටුම නිරාකරණය කිරීම ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය නැවත පිහිටුවා, රටෙහි සහ එහි ජනතාවගේ සංවර්ධනය, ප්‍රගතිය සහ සමෘද්ධිය ලඟා කර දෙන බව අපි දෙදෙනාම පිළිගන්නා බව මම විශ්වාස කරමි. එය පක්ෂග්‍රාහී දේශපාලනය ඉක්මවා යන ගැටළුවකි. ගැටුමට ස්ථිර විසඳුමක් ලඟා කර ගැනීම පිණිස ජනවාර්ගික ගැටුම නිරාකරණයට අව්‍යාජ ද්වි-පාර්ශ්වීය ප්‍රවේශයක් වර්ධනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටුව ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතෙහි පළමු පරිච්ඡේද 18, විමධ්‍යගත කිරීමේ යෝජනාව ගැන සඳහන් නොකර, මුදා හැරියේය. වසර ගෙවී යාමත් සමග, විමධ්‍යගත කිරීම සම්බන්ධ විවාදය අමාරු තැනකට පත්ව තිබුණි. නොවැර්ධර් මස විමධ්‍යගත කිරීමේ පැකේජය ඇතුළත් ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත මුදා හැරීමෙන් පසු, පොදුජන එක්සත් පෙරමුණු රජය එක්සත් ජාතික පක්ෂයේ සහයෝගය නොලැබුණහොත් ඔවුහු ජනමත විචාරණයකට මෙම කරුණ ගෙන යන බව අවධාරණය කළහ. 2000 අගෝස්තු මස, රජය විසින්, ජනවාර්ගික-දේශපාලන ගැටුමට දිගුකලක් ඔස්සේ ප්‍රචාරය කර තිබූ එහි ව්‍යවස්ථාමය විසඳුම පසෙකට ලන ලදී. එල්ටීටීඊය මේ වන විටත් යෝජනා ප්‍රතිකෂේප කර තිබුණි. පොදුජන එක්සත් පෙරමුණෙහි ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියෙහි වැදගත් ලක්ෂණයක් වූයේ, ශ්‍රී ලංකාව ඒකීය රාජ්‍යයක සිට එක්සත් රාජ්‍යයක් බවට යළි සංශෝධනය කිරීමයි. ශ්‍රී ලාංකීය රජය තුළ පාලක පක්ෂය සහ විරුද්ධ පක්ෂ අතර සම්බන්ධතාවන් පහත සඳහන් ලෙස විදිරිසිංහ සංකෂිප්තව සාරාංශ ගත කරයි:¹¹⁵

¹¹⁴ Edirisinghe, R. (1998). *Trying times: constitutional attempts to resolve armed conflict in Sri Lanka, Conciliation Resources*, <http://www.c-r/our-work/accord/sri-lanka/trying-times.php>. [Accessed on 25/01/2008]
¹¹⁵ *ibid.* [Accessed on 25/01/2008]

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි සාකච්ඡාමය සහ සාමකාමී නිරාකරණයකට ප්‍රධාන බාධකය වූයේ ගැටුම් නිරාකරණය ගැන එකට වැඩ කිරීමට රජයට සහ විරුද්ධ පක්ෂවලට තිබූ නොහැකියාව යි. විපක්ෂයෙහි පක්ෂ සැමවිටම පාහේ සැලකිය යුතු දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණයකට තිබූ අවස්ථාව අවහිර කරමින්, රජයෙහි සාම මුලපිරීම් වලට එරෙහිව ජනතාවාදී හැඟීම් ඒකරාශී කළහ.

1998-1999 කාලය අතරතුර රාජකීය නෝර්වීජියානු රජයට තුන්වැනි පාර්ශව පහසුකම් සපයන්නෙක් ලෙස ක්‍රියාකිරීමට ආරාධනා කරනු ලැබ, එල්ටීටීඊය සහ ශ්‍රී ලංකා රජය අතර රහසිගත සම්බන්ධකම් ආරම්භ කරන ලද්දේ, ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම නිරාකරණය කිරීමට නම්, ගැටුම් නිරාකරණය කෙරෙහි දක්ෂ වෘත්තීමය ප්‍රවේශයක් අවශ්‍ය කෙරේ යැයි පිළිගැනීම නිසා විය හැකිය. විවිධ සාධක හේතුවෙන් දෙපාර්ශවයටම නෝර්වේ රජය පිළිගත හැකි විය. එයට ශ්‍රී ලංකාව තුළ තු-දේශපාලනික, හිටපු-යටත්විජිත හෝ ආර්ථික න්‍යායයන් නොතිබුණු අතර, සාමය ඇතිකිරීම ගැන එහි පූර්ව අත්දැකීම් (විශේෂයෙන් ඔස්ලෝ ගිවිසුම් හරහා) ගරුත්වයට ලක්විය. තවද ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඔවුන් මීට පෙර කළ සංවර්ධන ක්‍රියාකාරකම්වලට ගරු කළ අතර, ඉන්දියාව නෝර්වේ හට සහයෝගය ලබාදුනි. නෝර්වේ එහි විදේශ ඇමති ඇතුළු ඉහළ මට්ටමේ කණ්ඩායමක් ව්‍යාපෘතිය සඳහා ලබාදීමට සූදානම්ව සිටියේය.

එල්ටීටීඊය 2000 දෙසැම්බර් මස තුළ, මසක සටන් විරාමයක් ඒක පාර්ශවිකව ප්‍රකාශයට පත් කර එය තුන් වතාවකදී දීර්ඝ කරන ලදී. සටන් විරාම ගිවිසුම් අනෝසිකිරීම ගැන එල්ටීටීඊයෙහි සුපුරුදු වාර්තාව නිසා, එල්ටීටීඊය විසින් ලබාදුන් අවස්ථාව ග්‍රහණය කර ගැනීමට රජය මැලි විය. සටන් විරාමයකට මඟපාදන කීවිතාව අඩුකර ගැනීම සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් නිරවුල් කර ගැනීමට උත්සාහ දරන ඕනෑම අර්ථවත් ක්‍රියාවලියක අත්‍යවශ්‍ය සංරචකයකි.

2001 - 2002

නෝර්වීජියානුවෝ (1999-2001) ඔවුන්ගේ 'අට්ලේ' පහසුකම් සපයන්නා වූ එරික් සොල්හයිම් හරහා, සාම ක්‍රියාවලියක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට කටයුතු කරමින් සිටියහ. ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස මෙම ක්‍රියාවලියට පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ, එක්සත් ජාතික පක්ෂය, සහ එල්ටීටීඊ නායකත්වය වෙතින් සහයෝගය දැක්වුණු අතර, සිංහල දේශපාලනික සහ ආගමික ජාතියේදවාදීන්ගෙන් සැලකිය යුතු විරුද්ධත්වයක් තිබුණි. බ්‍රැහීමන් විරකෝන්, ජ්‍යෙෂ්ඨ සිවිල් සේවක සහ අගමැති වික්‍රමසිංහගේ ලේකම්, සාම ක්‍රියාවලියට මුලපිරීම ගැන ලියමින් ප්‍රකාශ කළේ ත්‍රස්තවාදය හෝ රජයට එරෙහි සන්නද්ධ කෝලාහල සමග සමගි සම්මුති නොතිබිය යුතු බව හිතරම ප්‍රකාශ කළ අය සමග වාද කිරීමට එරෙහිව තම පක්ෂයෙන් විශාල විරුද්ධත්වයක් පැමිණිය හැකි බවයි.¹¹⁶ පහසුකම් සපයන්නා ලෙස 1999 දී නෝර්වේ හි පැමිණීම ප්‍රධාන නව මුලපිරීමක් ප්‍රකාශ කළේය. නෝර්වේ මගින් පහසුකම් සැපයීම ඉන්දියාවට පිළිගත හැකි විය. මන්දයත්, කලාපීය බලයක් ලෙස එහි ප්‍රධාන භූමිකාව ගරුත්වයට ලක්ව තිබුණි. එමෙන්ම සෑම අදියරකදීම ඉන්දියාවට තොරතුරු ලබාදිය යුතුව තිබුණි. තවද, කොළඹ සහ එල්ටීටීඊය යන දෙපාර්ශවයම මගින් නෝර්වේ පිළිගෙන තිබුණි.¹¹⁷

2001 ජූනි මස, එල්ටීටීඊය එහි දරුණුතම ප්‍රහාරය කටුනායක පිහිටි ශ්‍රී ලංකා ගුවන් හමුදා කඳවුරට සහ අසල වූ ජාත්‍යන්තර ගුවන් තොටුපොලට එල්ල කළ අතර එය පැය හයක පහරදීමක් විය.

¹¹⁶ Weerakoone, B. (2006). *Initiating and Sustaining Peace: Origins and Challenges 2002-2004*, in, Rupesinghe K (Ed) *Negotiating Peace in Sri Lanka - Efforts, Failures and Lessons*, Volume 2, Colombo: Foundation for Co-Existence, Sri Lanka, p.1.
¹¹⁷ Sorbo, G et al. (2011). *Pawns of Peace, Evaluation of Norwegian peace efforts in Sri Lanka, 1997-2009*, Oslo: Norwegian Agency for Development Corporation, p. 32.

ශ්‍රී ලන්කන් ව්‍යාපාරයෙන් ගුවන්ගාතෘ තුනක් විනාශ වී තුනකට හානි පැමිණුන අතර, ශ්‍රී ලංකා ගුවන් හමුදාවේ ගුවන්ගාතෘ අටක් විනාශ කර හෝ හානි සිදුකර තිබුණි. යුද්ධය අවසන් කිරීමට මාර්ගයක් සොයාගැනීමට දකුණේ දේශපාලනඥයින්ව පෙළඹවූයේ මෙම හමුදාමය පසුබෑම් පමණක් නොවේ. ආර්ථිකය අර්බුදයක පැවතුණි. 2001 දී දළ දේශීය නිෂ්පාදනය 1.5% කින් අඩුවී හමුදාමය වියදම් මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයට බලපෑම් එල්ල කළේය.

ජනාධිපති කුමාරතුංගට පාර්ලිමේන්තුවේ බහුතරය අහිමිවී 2001 දෙසැම්බර් මස අළුත් මැතිවරණයක් පැවැත්විණි. පුළුල්ව පැතිර ගිය ප්‍රචණ්ඩත්වයෙන් පළුදු වූ මහ මැතිවරණයෙන් පසු, එක්සත් ජාතික පක්ෂය, ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසය සහ පොදු ජන එක්සත් පෙරමුණෙන් ඉවත් වූ මන්ත්‍රීවරුන්ගෙන් සමන්විත නව රජයක් පත් විය. මෙය ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂයේ ජනාධිපති සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂයේ අගමැති අතර වියවුල් සහගත සම්බන්ධතාවකට මගපාදන ලදී.

පුළුල්ව පැතිරුණු යුද ආතතියක් පැවතුණු අතර, දෙපාර්ශවයම නව ප්‍රවේශයකට සූදානම්ව සිටියහ. දෙපාර්ශවයම 'අනෙකුත්ව රිදුවන කිසිත් කරගත නොහැකි' තත්ත්වයක සිටි බවට තර්ක කර ඇති අතර, 9/11 සිද්ධිය එල්ලීටීරිය මත පීඩනයක් එල්ල කළේය. ආර්ථිකය පණ ගැන්වීමට රජයට අවශ්‍ය වූ අතර, එල්ලීටීරියට අවශ්‍ය වූයේ නැවත කණ්ඩායම් සෑදී යම් දේශපාලනික පිළිගැනීමක් ලබා ගැනීමට උත්සාහ කිරීමය. සාම ක්‍රියාවලිය එලදායි අවසානයකට ගෙන ඒම සඳහා අගමැති රනිල් වික්‍රමසිංහ නැවත පණ ගැන්වුණු නෝර්විජියානු ක්‍රියාවලිය හරහා නව සාම සාකච්ඡා වටයක් ඉක්මණින් ආරම්භ කළේය.

එල්ලීටීරිය 2001 දෙසැම්බර් 24 වෙනි දින ඒක පාර්ශවික සටන් විරාමයක් ප්‍රකාශ කර සාම ක්‍රියාවලිය ගැන සක්‍රීය උනන්දුවක් පෙන්වීය. ශ්‍රී ලංකා රජය වියට බනාත්මකව ප්‍රතිචාරය දැක්වීය. එදිරිවාදිකම් නැවැත්වීමට ගත් තීරණය ද්විපාර්ශවික නොවුවත්, දෙපාර්ශවයම යුද්ධය අත්හිටුවීමෙන් විය තදබල ලෙස පිළිපදින ලදී. නෝර්වේ හි උදව් ඇතිව ඒක පාර්ශවික සටන් විරාමය විධිමත් කිරීමට රජය වැඩි උනන්දුවක් දැක්වූ බවද වාර්තා විය. මේ සමග නෝර්වේ හි පහසුකම් සැපයීමේ තුමිකාව කෙරෙහි වැඩි විශ්වසනීයත්වයක් සහ වැදගත්කමක් හිමිවිය.¹¹⁸ ප්‍රතිඵලය වූයේ, රැස්වීම් මාලාවකට පසු සිදුවීම් කඩිනමින් සිදුවී, 2001 දෙසැම්බර් 21 වෙනි දින වනවිට තාවකාලික සටන් විරාමයක් පැවති, පසුව පුර්ණ සටන් විරාම ගිවිසුමකට එළඹීමයි. මෙය නෝර්විජියානුවන් විසින් තැරැව්කරන ලදුව, 2002 පෙබරවාරි 22 වෙනි දින අගමැති වික්‍රමසිංහ සහ එල්ලීටීරිය නායක ප්‍රසාකරන් විසින් අත්සන් කර දින දෙකකට පසු බලාත්මක කෙරිණි.

විශ්වාසය ගොඩනැගීමේ ප්‍රධාන පියවරක් ලෙස, අග්‍රාමාත්‍ය වරයා උතුරට ගෙන යන බොහෝ නාණ්ඩවලට දමා තිබූ ආර්ථික සම්බාධක ඉවත් කළේය. පැනැදිලිව, සාම ක්‍රියාවලියෙහි බරපතලකම දෙපාර්ශවය මගින්ම වඩා ප්‍රබලව විදහා දැක්වූ අතර, විය 1980 ට පසු සාමය පැවති දීර්ඝතම කාලයට මග පෑදීය. මෙය පහත සඳහන් කොටසෙහි සාකච්ඡා කර ඇත. සාමය සෙවීම විවිධ ස්වභාවයන් ගත් බව පෙනී යයි; විය රජයේ ක්‍රමෝපායය වූ 'සාමය සඳහා යුද්ධය' සහ ශ්‍රී ලංකා හමුදාව මගින් ත්‍රස්තවාදය තුරන්කිරීමේ සිට එල්ලීටීරිය විසින් අනුගමනය කළ විමුක්තිය සඳහා වූ යුද්ධය දක්වා විය. 'අනෙකා' පිළිබඳ දෘෂ්ටිකෝණය ද්විධයින් පිළිබඳව ද්විධයින්ගේ, මුස්ලිම්වරුන් පිළිබඳව ද්විධයින්ගේ සහ සිංහලයින්ගේ දෘෂ්ටිකෝණය, ආගමික

¹¹⁸ Sahadeven, P. Devotta. N, (2006). *Politics of Conflict and Peace in Sri Lanka*. New Delhi: Manak Publications, p. 266.

වෙනස්කම්වලින් සවිමත් කර, මේ සියල්ල වෙනස් ජනවාර්ගික සහ ආගමික ප්‍රජාවන් අතර සැකය සහ අවිශ්වාසය ඇතිකිරීමට දායක වී ඇත. ඉතිහාසය මගින් සියළු පාර්ශවයන්ට හැඟුණු දුක් ගැනවිලි විශාල වශයෙන් උසුලමින්, පෙනෙන්නට තිබෙන අන්දමට, මෙම දුක් ගැනවිලි නොමැරී තබාගැනීම සහ හේද කරන සහ පළිගැනීමේ කතා වස්තූන් පවත්වා ගෙන යාම පිණිස ජනවාර්ගිකව පොළඹවනු ලැබූ අභිලාෂයන් මගින් මෙහෙයවා ඇත.

පසුගිය වසර 50 තුළ ශ්‍රී ලංකාව තුළ බොහෝ දේශපාලනික මූලපිරීම් ප්‍රතිසංස්කරණයට උත්සාහ දරමින් ද්විධයින් අතර අතෘප්තියෙහි මූල හේතූන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට උත්සාහ දරා ඇත. බණ්ඩාරනායක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම (1957) සහ සේනානායක-වෙල්වනායගම් ගිවිසුම (1965) ද්විධයින් විසින් සාම්ප්‍රදායික ලෙස ඔවුන්ගේ යැයි සලකන ලද ඉඩම්වල සිංහලයින් නැවත පදිංචි කිරීමේ ගැටළුව විසඳනු ලැබීය. දෙමළ කතා කරන ප්‍රාදේශීය සභාවලට යම් බලය විමධ්‍යගත කිරීමක් පහවන ලද අතර, දෙමළ නාභාව ජාතික සුළුතර නාභාවක් ලෙස පිළිගැනුණි. අවස්ථා දෙකෙහිදීම කිසිම රජයක් මෙම ගිවිසුම් එලදායිව නොකිරීමෙන්, ද්විධයින් අතර කෝපය සහ කළකිරීම වැඩිවීමට හේතු විය. ඔවුන්ගේ ප්‍රතිචාරය සිවිල් අභිකර්මයෙහි අවිනිසාකාරී ව්‍යාපාර විය. ඇමුණුම zueZ (C) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යෝජනා (1983) යන්නෙහි විස්තර කර ඇති පරිදි, දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන මණ්ඩල සඳහා වූ යෝජනාව ප්‍රගතියක් ලබාගත්තේය. කෙසේවෙතත්, පසුව 1983 දී, එක්සත් ජාතික පක්ෂය බෙදුම්වාදය පතුරවන සියළුම දේශපාලන පක්ෂ සහ පුද්ගලයින් මත තහනමක් පනවමින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට 5 වෙනි සංශෝධනය එක්කළ අවස්ථාවේදී සිද්ධීන් නැවත වරක් නරක අතට හැරුණි.

තුනානගේ අගනුවර වූ තිම්පු හිදී 1985 ඉන්දියානු රජයේ අනුග්‍රහය යටතේ පැවති සාකච්ඡා ද අසාර්ථක විය. කෙසේනමුත්, ඉන්දියාව මගින් සාකච්ඡාවලට පහසුකම් සැපයීම අඩණ්ඩව කෙරුණු අතර, ඉන්දු-ශ්‍රී ලංකා ගිවිසුමෙහි (1987) ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඉන්දීය සාම සාධක බලකාය ශ්‍රී ලංකාවට එවන ලදී. ඉන්දීය සාම සාධක බලකායේ අරමුණ වූයේ, එල්ලීටීරිය සහ ශ්‍රී ලංකා හමුදාව අතර සටන් විරාමයක් අධීක්ෂණය කිරීම, එල්ලීටීරියෙහි සහ අනෙකුත් සටන්කාමීන්ගේ අවිආශ්‍රිත බාරදීම පිළිගැනීම සහ උතුරු-නැගෙනහිර පළාත් සභාවක් සඳහා මැතිවරණයකට සූදානම් වීමට අන්තර්වාර පරිපාලනයක් පිහිටුවන තුරු උතුරු-නැගෙනහිර පොලිස් කටයුතු ඉටු කිරීමය. එවිට මෙය ප්‍රමුඛ වශයෙන් ද්විධ කලාපවලට කොළඹින් යම් බලය විමධ්‍යගත කිරීමකට හැකියාව ලබාදෙනු ඇත. වසර තුනකට පසු එල්ලීටීරිය වෙතින් හමුදා පරාජයන්ට මුහුණදීමෙන් පසු, සහ ශ්‍රී ලංකා රජයට තවදුරටත් ඔවුන් දිවයිනෙහි සිටීම වුවමනා නොවුණු නිසා, ඉන්දීය සාම සාධක බලකායට ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටව යාමට සිදුවිය.

එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ එල්ලීටීරිය අතර කොළඹ පැවති සාකච්ඡා ද ඉන්දීය සාම සාධක බලකාය සිටි අවසාන කාලය වනවිට අසාර්ථක විය. එතැන් පටන් ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ලීටීරිය අතර සෘජු සාකච්ඡා නොපැවතිණි. 1994 දී ජනාධිපති කුමාරතුංග යටතේ පොදු ජන එක්සත් පෙරමුණ සාම වේදිකාවක් මත බලයට පත්විය. නමුත් මුල් උදෙසාගය තිබියදීත්, ඇගේම රජයෙන් සහ විපක්ෂය වූ එක්සත් ජාතික පක්ෂයෙන් පැමිණි විරෝධය මගින් ඇගේ ආස්ථානය අස්ථාවර විය. අනෙක් අතට, එක් පක්ෂයක් හැර අනෙකුත් සියළුම ද්විධ දේශපාලන පක්ෂ, ඔවුන්ගේ බොහෝ වෙනස්කම් තිබියදීත්, ද්විධ ජනතාව වෙනුවෙන් එල්ලීටීරිය සාකච්ඡා කිරීම පිළිගත්හ. කිසිම පාර්ශවයකට හමුදාමය ජයග්‍රහණයක් ලබා ගත නොහැකි බවට අනෙකුත් පිළිගැනීම තිබුණු අතර, හමුදාමය ආධිපත්‍යයෙහි සංකල්පය නොනැසී පැවතුණි.

2002-2008 දක්වා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය

2002 පෙබරවාරි මස, නෝර්වීජියානු පහසුකම් සපයන්නා විසින් තැරැවී කරන ලදුව, ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊ සටන් විරාම ගිවිසුමක්¹¹⁹ අත්සන් කළහ. මෙය යුද්ධයෙන් විනාශ වී ගිය දිවයිනට සාමය ගෙන ඒම සඳහා වූ සුවිශේෂී පියවරක් විය. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ගැටුම් විපරිවර්තන වැඩ සක්‍රීයව කරමින් සිටි කර්තෘන් පස් දෙනෙකුගේ කණ්ඩායමක් සටන් විරාම ගිවිසුම පහත සඳහන් අන්දමට සංකීර්ණව හඳුන්වා දුන්හ:¹²⁰

හමුදාමය විකල්පය තාවකාලිකව අත්හැර දැමීමට ශ්‍රී ලංකා රජයෙහි සහ එල්ටීටීඊයෙහි කැමැත්ත වැඩි වීම පිළිබඳව විය. ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් දෙමළ දේශපාලනයේ ප්‍රමුඛ ක්‍රියාධරයා සහ එල්ටීටීඊය යටතේ පැවති උතුරු නැගෙනහිර පෙදෙස්වල සත්‍ය පරිපාලකයා ලෙස එල්ටීටීඊය පිළිගන්නා බව ඒ මගින් තවදුරටත් පිළිබිඹු විය. හමුදාමය ජයග්‍රහණ මාලාවකට පසුව වුවද රජය සමග බරපතල ගනුදෙනුවකට ඇතුල් වීමට එල්ටීටීඊය තුළ තිබූ විශ්වාසය ද ගිවිසුම මගින් ප්‍රකාශ කෙරුණි. පශ්චාත්-සැප්තැම්බර් 11 වැනි ජාත්‍යන්තර සාධක ද, අන්තර්ජාතික ප්‍රජාවෙන් ලද පීඩනය ද, පාර්ශවයන් සාකච්ඡා මේසයට ගෙන ඒමට උපකාරී විය.

පසුව වන පරිච්ඡේදවල පද්ධතිමය විශ්ලේෂණයට පසුබිම සකස් කිරීම පිණිස මම, මෙම කොටසෙහි, 2002-2008 දක්වා වූ මෙම සාම ක්‍රියාවලියෙහි ප්‍රධාන සිද්ධීන් සහ විවිධ අදියර ඉස්මතු කරමි. ක්‍රියාවලිය ගැන තිබූ පෞද්ගලික අත්දැකීම්, මුල් ලේඛන වෙත ප්‍රවේශය සහ ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ පෙදෙස්වල ගමන් කිරීමට සහ සහභාගිවන්නන් සහ පාර්ශවකරුවන් සමග සම්බන්ධ වීමට මට තිබූ හැකියාව හිසා මෙය පහසු විය. අග්‍රාමාත්‍ය රනිල් වික්‍රමසිංහ සහ කොටි නායක ප්‍රනාකරන් සටන් විරාම ගිවිසුමක් අත්සන් කර ඇති බවත්, ගැටළු වලට දේශපාලන විසඳුමක් සෙවීමට දෙපාර්ශවයම එකඟ වූ බවත්, නෝර්වීජියානු රජය විසින් 2002 පෙබරවාරි 22 වෙනි දින ප්‍රකාශ කළේය.¹²¹ සාම ගිවිසුම සාම සාකච්ඡා ආරම්භ කිරීමේ ප්‍රයත්නයන් හට පිටුවහලක් වනු ඇත.

එදිරිවාදිකම් නතර කිරීමට දෙපාර්ශවයම එකඟ වී ඇත. නෝර්වීජී නායකත්වය දරන අධීක්ෂණ දූත මෙහෙවර දෙපාර්ශවයම පිළිගත්හ. සටන් විරාම ගිවිසුමට ඇතුල්වීමට ඔවුහු නිර්ණිත පියවර ගෙන ඇත. සාමය ලඟා කර ගැනීමට ඔවුන් දිගු ගමනක් ආරම්භ කර ඇති අතර, එම මාර්ගය පහසු එකක් නොවනු ඇත. ඔවුන්ට නිර්ණිතව බාධකවලට මුහුණ දීමට සිදුවනු ඇත.

සටන් විරාම ගිවිසුම වූ කලී, සටන්කාමී පාර්ශව දෙකක් ව්‍යුහගත බැඳීම් මාලාවක් යටතේ තැබීමට නිර්මාණය කළ මෙවලමක් විය. මෙම බැඳීම් දෙපාර්ශවයම හමුදාමය ගනුදෙනුවලින් ඈත්කිරීම සහතික කිරීමට සාමාන්‍යයෙන් ඒකාකාර සහ තෙවැනි පාර්ශවයක් මගින් අධීක්ෂණය කෙරුණි. සටන් විරාම ගිවිසුම 'අවිනිශ්චිත කාලයකට' වලංගු විය. එහි වැදගත් විධිවිධාන වර්ග දෙකකට කාණ්ඩ ගත කළ හැක - හමුදා මෙහෙයුම් නැවැත්වීම සහ විශ්වාසය ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාමාර්ග, යනුවෙනි.

¹¹⁹ See Appendix 7
¹²⁰ Ropers et al. (2004). *The Sri Lankan Peace Process at Crossroads*, Lessons, Opportunities and ideas for Principled Negotiations, & Conflict Transformation, Colombo: p. 5.
¹²¹ Virakesari, Tamil Daily, 23 February, 2002

මෙවැනි පරමාර්ථයන් සඳහා සකස් කළ අනෙකුත් මෙවලම්වල මෙන්ම, මේවායේ ද ලෝක දර්ශනය පිළිබිඹු කරන අංගයන් සහ ලියවිල්ලට මුලපිරූ පාර්ශවයන්ගේ - ඒකාබද්ධ පෙරමුණෙහි සහ එල්ටීටීඊයෙහි - අභිලාෂයන් ඇතුළත් විය. නමුත් මේවා තිරසාර, කල් පවතින එදිරිවාදිකම් නැවැත්වීමකට අවශ්‍ය කරන මූලධර්ම මත පාදක විය. සටන් විරාම ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක වීමෙන් පසු උතුරු සහ නැගෙනහිර කඩිනමින් සාමාන්‍ය තත්ත්වයට පත්වනු දැකිය හැකි විය. දිගු කාලයක් වසා තිබූ මාර්ග විවෘත විය. මුර පොළවල් සහ හමුදා බාධක ඉවත් වී ජනතාව ඉදිරි පෙළවල් හරහා වනා මෙහා යාම ආරම්භ කළහ. සියල්ලටම වඩා, නිරතුරුවම පැවති ප්‍රවණ්ඩර්‍යය පැතිර යාම සහ පළිගැනීමේ ඝාතන සටන් විරාම ගිවිසුම හරහා අවසන් විය. සටන් විරාම ගිවිසුමට කොළඹින් උදෙසාගමත් පිළිගැනීමක් ලැබුණි. 'සාමයේ ආරම්භය' පහසුවෙන් දැකගත හැකි විය. 2002 මාර්තු 7 වෙනි දින ජාතික සාම මණ්ඩලය නිකුත් කළ පුවත්පත් නිවේදනයක පහත සඳහන් ලෙස ප්‍රකාශ කර තිබුණි.¹²²

පෞද්ගලික වාසි තකා යුද්ධය ප්‍රවර්ධනය කිරීම ප්‍රමුඛ ස්ථානය ගත් වසර හතක් තුළ උත්සන්න වෙමින් පැවති යුද්ධයෙන් පසු මෙම ගිවිසුමට අත්සන් තැබූ අග්‍රාමාත්‍ය තුමා ගත් විධිතර මුලපිරීම සහ එල්ටීටීඊ නායකයා විසින් විය ධනාත්මකව අනුමත කිරීම අපි අගය කරමු. සටන් විරාම ගිවිසුම සහ තෙවැනි පාර්ශවයක් ලෙස නෝර්වීජියානුවන් හට ඒ තුළ ලබාදී තිබූ භූමිකාව, එහි අපක්ෂපාතී සහ එලදායී කාර්යභාරය ගැන දෙපාර්ශවයම තැබූ විශ්වාසයට සාක්ෂියකි.

පෙනෙන්නට තිබූ ආවේණික අන්තරාවන් ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් ඉස්මතු කරන ලදී.¹²³

එදිරිවාදිකම් නවත්වන මෙම මුල් අදියරේදී, අන්තවාදී ජාතිකවාදී කොටස් ජනතාව නොමග යැවීමට සහ සැකය සහ තර්ජන පිළිබඳ හැඟීම් වැඩිකිරීමට උත්සාහ දුරහි. තවද සටන් විරාම ගිවිසුම ගැන පොදුජන වික්සන් පෙරමුණු විපක්ෂයෙහි අවිනිශ්චිත ආස්ථානය ගැන අපි බොහෝ සේ සැළකිලිමත් වෙමු. පොදුජන වික්සන් පෙරමුණ එහි ආණ්ඩුව පැවති අතරතුර සාම ක්‍රියාවලියට මත පාදන ලදී. එහි සහයෝගීත්වය ගැටුම් නිරාකරණයට ප්‍රතිපත්ති සහිත ද්විපාර්ශව ප්‍රවේශයක් ගොඩ නැඟීමට ශක්තිමත් වේදිකාවක් සපයනු ඇත.

සටන් විරාම ගිවිසුම මගින් උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර විශාල භූමි ප්‍රදේශ එල්ටීටීඊය පාලනය යටතට පැවරුණි. රජය විසින් ප්‍රධාන නගරවල පාලනය තබාගන්නා ලදී - යාපනය, ත්‍රිකුණාමලය සහ මඩකලපුව - නමුත් වන්නිය ලෙස හඳුන්වන උතුරෙහි ඇතුළත්නයෙන් විශාල කොටසක්, සහ නැගෙනහිර විශාල ග්‍රාමීය පෙදෙස් එල්ටීටීඊ පෙදෙස් ලෙස හෝ රජය විසින් නම් කළ පරිදි 'මුදා නොගත් ප්‍රදේශ' ලෙස පැවතුණි. මෙම ප්‍රදේශ තුළ එල්ටීටීඊය තමන්ගේම ආවේණික ආයතන, එනම්, පොලිසිය, අධිකරණයක් සහ බැංකුවක් වුවද ස්ථාපිත කළේය. එහෙත් බොහෝ සේවාවන් රජයෙන් අඛණ්ඩව සැපයුණු බැවින් එල්ටීටීඊය සත්‍ය රාජ්‍යයක් පවත්වාගෙන යන බවට හිමිකම් කීම යටපත් කෙරුණි. කෙසේනමුත්, එල්ටීටීඊ පාලනය යටතේ පැවති කලාපයෙහි (සහ පෙනෙන අන්දමට රජයේ පාලනය යටතේ පැවති පෙදෙස් වල) රාජ්‍ය ආයතනවලට එල්ටීටීඊයෙහි දේශපාලනික නිලධාරීන්ගේ ඉල්ලීම්වලට අනුකූල වනු හැර වෙනත් විකල්පයක් නොතිබුණි.¹²⁴

¹²² Snapshots of Peace Building (2007). *Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007*. Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, p. 108.
¹²³ ibid.
¹²⁴ Sri Lanka: (2006). *The failure of the Peace Process*, International Crisis Group, Asia Report No: 124, p. 5

මෙය සටන් විරාම ගිවිසුමට විරුද්ධ වීමට තවත් මූලාශ්‍රයකට විශ්වාසය ලබාදුනි. එනම් ගිවිසුම කොටි සංවිධානයට රාජ්‍යතාන්ත්‍රික පිළිගැනීමක් ලබාදීමට සමාන ලෙස දකුණින් වය අවසානයේදී වෙනම එල්ටීටීඊ රාජ්‍යයකට මඟපාදයි යන්න ගැන බියවූ, දේශපාලනිකව බලගතු වූ සිංහල ජාතිකවාදී කණ්ඩායමයි.¹²⁵ විපක්‍ෂයෙහි දේශපාලන පක්‍ෂ සහ විවිධ න්‍යාය පත්‍ර සහිත කණ්ඩායම් සාම ක්‍රියාවලිය ගැන කතාකරමින් දකුණෙහි වැදගත් දේශපාලනික ක්‍රියාධාරීන් අතර ගැටුම් වලට මඟපෑදීය. ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව සාම ක්‍රියාවලියට සක්‍රීයව සහාය දීම නිසා ගැටුමට හමුදාමය නොවන විසඳුමකට සහයෝගය දැක්වූ සියළු පාර්ශ්වකරුවන්ට තවදුරටත් විශ්වාසය ලබාදුනි.

සටන් විරාම ගිවිසුම උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ජනතාවගේ ජීවිත යම් තරමක සාමාන්‍ය මට්ටමකට ගෙන ඒමට සමත් විය. යාපනයට ඇති A9 මාර්ගය වැනි ප්‍රවාහන මාවත් වසර ගණනාවකට පසු යළි විවෘත කර ආර්ථික පුනර්ජීවනයට මඟ පෑදුණේය. කෙසේනමුත්, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි මුල් කාලීන ප්‍රධාන ජයග්‍රහණය වූයේ මිනිස් ජීවිත බේරා ගැනීමට සහ දිවයින පුරා ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වයන් වැඩි දියුණු කර ගැනීමට උපකාරී වූ යුදමය නොවූ වාතාවරණයයි.

මා සාමාජිකත්වය දැරූ සහ සාමය සහ මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනයට යොමුවූ සිවිල් සමාජ සංවිධානයක් වූ 'සාම සහයෝගිතා කණ්ඩායම'¹²⁶ සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි එක් දුර්වලතමක් හඳුනාගෙන, වය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සහ අධීක්‍ෂණය කිරීමේදී මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය සම්මතයන්ට ගරු කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය.¹²⁷ එම ප්‍රකාශය පහත දැක්වේ.

ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊ අතර සටන් විරාම ගිවිසුම සහ විශේෂයෙන් සාම ක්‍රියාවලියෙහි සමස්ත අරමුණ වනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින ජනවාර්ගික ප්‍රශ්නයට සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් විසඳුමක් ලබාගැනීම බව ඔවුන් විසින් හඳුනාගැනීම අපි සතුවීන් පිළිගන්නා අතර, දෙපාර්ශ්වය අතර කතිකා කරගන්නා ඕනෑම සටන් විරාමයක් මානව හිමිකම් සහ මානව අභිමානය සඳහා ගරු කිරීමෙහි සවිමත් පදනම මත පාදක විය යුතුය. මෙය සාම ක්‍රියාවලිය ගැන සිවිල් ජනතාවගේ විශ්වාසය ශක්තිමත් කරනු ඇත. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය කිහිපවරක් ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් ප්‍රමිතීන්ට සහ ජාත්‍යන්තර මානුෂීය හිතියට ඔවුන්ගේ කැපවීම යළි යළිත් ප්‍රකාශ කර ඇත. ශ්‍රී ලාංකීය සමාජයේ සියළු කොටස් වලට පිළිගත හැකි දිගු කල් පවතින සටන් විරාමයක් සහතික කළහැකි වනුයේ ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය හිතියට කැපවීමක් තුළින් පමණි. සාම සහායක කණ්ඩායම තවදුරටත් පැවසුවේ, සටන් විරාමයක් සන්නද්ධ සටන්කාමීන්ගේ අභිලාෂයන්ට පමණක් සීමා නොවී, සිවිල් ජනගහනයේ අයිතීන් ආරක්‍ෂා කර ශක්තිමත් කළ යුතු බවත්, සටන්කාමීන් සහ සිවිල් ජනතාව අතර සම්බන්ධතාව අර්ථ දැක්විය යුතු බවත් ය. ඕනෑම අවසාන දේශපාලන විසඳුමක පැවැත්ම ශක්තිමත් කරනුයේ සටන් විරාම කාලය තුළ සාධාරණත්වය, විනිවිදභාවය සහ අයිතීන් සඳහා ගරුත්වය තුළින් පමණක් බව එහි හිමගනය විය. වඩාත්, ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී, මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය සම්මතයන්ට ගරු කිරීම කෙරෙහි උසස්ම ප්‍රමුඛතාවය ලබාදිය යුතුය.

සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ප්‍රතිපාදනවල කොටසක් ලෙස බහුජාතික අධීක්‍ෂණ බලකායක් වූ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්‍ෂණ කමිටුවක්, ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවලින් උතුරු සහ නැගෙනහිර පිහිටුවා තිබූ කාර්යාලවල සිටි සේවක පිරිස් 70 ක් පමණකින් සමන්විතව පිහිටුවන ලදී. මෙම කමිටුවෙහි ප්‍රාදේශීය නිරීක්‍ෂණ කමිටු යාපනය, මන්නාරම, වවුනියාව, ත්‍රිකුණාමලය, මඩකලපුව සහ අම්පාර යන ස්ථානවල පිහිටුවන ලදී. සෑම කමිටුවක්ම, සාමාජිකයින් පස්දෙනෙකුගෙන්, එනම්, ශ්‍රී ලංකා රජයෙන් දෙදෙනෙක්, එල්ටීටීඊයෙන් දෙදෙනෙක් සහ නෝර්විජියානු දූත ප්‍රධානියා විසින් පත් කළ ජාත්‍යන්තර නිරීක්‍ෂකයෙකුගෙන් සමන්විත විය. අවබෝධතා ගිවිසුම මගින් නිරීක්‍ෂණ කමිටුව සඳහා සම්බන්ධීකරණ කාර්යාලයක් වන්නියට නම් කරන ලද මුත්, එල්ටීටීඊයෙහි ප්‍රධාන දේශපාලනික සහ යුදමය බලකොටුව වූ කිලිනොච්චියෙහි හෝ මුලතිව් හි ප්‍රාදේශීය නිරීක්‍ෂණ කමිටුවක් නොතිබූ බව සටහන් කිරීම වැදගත් ය.

ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්‍ෂණ කමිටුවෙහි කාර්යය වූයේ, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි උල්ලංඝනයන් වාර්තාගත කිරීමය. එහි වැදගත්ම වගකීම වූයේ, 'මින් එක් පාර්ශ්වයකින් හෝ කෙරෙන පැමිණිලි ගැන වහාම ක්‍රියා කිරීම' සහ මෙවැනි පැමිණිලි වලින් පැන නගින 'යම් ආරවුල් ගැන විමසීම් කර නිරවුල් කිරීම පිණිස පාර්ශ්වයන්ට සහාය දීම' යි. සියළු ආරවුල් හැඟිතාක් කඩිනමින් සහ හැකි පහළම මට්ටමේ විසඳීමට, හමුදා ආඥාපතීන් සහ එල්ටීටීඊ ප්‍රාදේශීය නායකයින් අතර සන්නිවේදන සම්බන්ධයක් පිහිටුවීමට යෝජනා කෙරුණි. අවසන් කොට, දෙපාර්ශ්වයේම අනෙකුත් එකඟතාවෙන් සටන් විරාම ගිවිසුම සංශෝධනය කිරීම සහ වෙනස් කිරීම කළ හැකි බව සහ අවශ්‍ය වන දින 14 ක පූර්ව දැනුම් දීමකින් පසු වය අවසන් කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදන කිබිය හැකි බව වය ප්‍රකාශ කළේය. සහදේවන්ගේ ප්‍රකාශයට අනුව, 1995 දී ජනාධිපති කුමාරතුංග ප්‍රකාශයට සමග අත්සන් කළ ගිවිසුමට වඩා සටන් විරාම ගිවිසුම වඩා පුළුල් සහ ව්‍යුහගත විය. වය නෝර්විජියානුවන් ඉටුකළ සුවිශේෂී කාර්යභාරය නිසා වය හැක. ගැටළු මනාව පැහැදිලි නොකර හෝ සැක සහිතව තැබීමට ඔවුන්ට අවශ්‍ය නොවූ අතර, සාම සාකච්ඡා ඇරඹීමට පෙර ශ්‍රී ලාංකීය හමුදාව සහ එල්ටීටීඊ අතර හමුදාමය ගනුදෙනුවලින් මුදා ගැනීම ඔවුන්ගේ ප්‍රධාන අරමුණ විය.¹²⁸

සාම සාකච්ඡා

සටන් විරාම ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීම ඉමහත් උනන්දුවෙන් ආරම්භ කළත්, ක්‍රියාවලිය බොහෝ අපහසුතාවලට මුහුණ දීම නිසා සාම සාකච්ඡාවල මාස හයක ප්‍රමාදයකට හේතු විය. රජය විසින් සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි සමහර වගන්ති ක්‍රියාත්මක නොකිරීම ගැන එල්ටීටීඊය විසින් යම් ප්‍රශ්න මතුකරන ලදී. 2001 දෙසැම්බර් මහ මැතිවරණයේදී උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර බහුතර ජන්ද ලබා ගත් දේශපාලන පක්‍ෂ සාම සාකච්ඡාවල දෙමළ ජනතාවගේ විකම නියෝජිතයා එල්ටීටීඊය විය යුතු බවට විකම වූහ. සාකච්ඡා කරන පාර්ශ්වයන්ගේ තත්ත්වයෙහි සමානත්වය සහතික කිරීම පිණිස එකිනෙකාගේ නිත්‍යානුකූල භාවය අනෙකුත්ව පිළිගැනීම වැදගත් වූ බැවින් රජය විසින් එල්ටීටීඊය මත පනවා තිබූ තහනම මෙම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පිළිගැනීමට බාධාවක් විය. සැප්තැම්බර් 4 වෙනි දින රජය එල්ටීටීඊයෙහි තහනම ඉවත් කර සැප්තැම්බර් 16 වෙනි දින තායිලන්තයේදී සාම සාකච්ඡා ඇරඹීමට මඟපෑදුණි. තහනම ඉවත්කිරීම එල්ටීටීඊය සහ ශ්‍රී ලාංකීය රජය යන දෙකටම වැදගත් වූයේ, වය ජනාධිපති සහ අගමැති අතර සහවාසයක් ඇතිවිය හැකි බවට සංඥා කළ බැවිනි.

¹²⁵ ibid, p. 6.
¹²⁶ Along with Kethesh Loganathan, I was one of the initiators of the formation of the PSG.
¹²⁷ Media statement, 28th February, 2002, <http://www.cpalanka.org/psg/psg.html>, [Accessed on 22/03/09]

¹²⁸ Sahadeven, P. Devotta, N. (2006). Politics of Conflict and Peace in Sri Lanka. New Delhi: Manak

2002 සැප්තැම්බර් සහ 2003 මාර්තු අතර ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය ආසියාවේ සහ යුරෝපයේ විවිධ ස්ථානවල සාකච්ඡා වට හයක් පැවැත්වූ අතර, ඒවා පහත කොටස් වල සාකච්ඡා කෙරෙනු ඇත. මෙම සාකච්ඡාවල අරමුණ වූයේ සටන් විරාම ගිවිසුම මත ගොඩනඟමින් ගැටුම පිළිබඳ සාකච්ඡාමය විසඳුමක් වෙත ලඟා වීමය. ගැටුම් නිරාකරණයට ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වන ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කරමින්, සමස්ත සාම ක්‍රියාවලිය අදියර තුනකින් සමන්විත වීමට සැලසුම් කර තිබිණි: ස්ථාවර කිරීම (1 වන වටය), සංක්‍රාන්තික (2 වන වටය), පශ්චාත් සංක්‍රාන්තික (3 වන වටය). ස්ථාවර කිරීමේ අදියර තුළ, කේන්ද්‍රීය දේශපාලන ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට අවශ්‍ය අනෙකුත් සැක නැති බව සහ විශ්වාසය ගොඩනඟා ගැනීමට දෙපාර්ශවයටම අනුබල දෙන ලදී.¹²⁹

පළමු සාකච්ඡා වටය

පළමු සාකච්ඡා වටය 2002 සැප්තැම්බර් 16-19 දක්වා තායිලන්තයේ සරිවානිප් නාවුක කඳවුරෙහි දී පැවැත්විණි. සාකච්ඡා කිරීමේ ක්‍රමෝපායය මට්ටම් දෙකකින් යුක්ත විය - පැවැත්මට බලපාන සහ දේශපාලනික යනුවෙනි. පැවැත්මට බලපාන ගැටළු ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් පනවන ලද තහනම් කිරීම් සහ සීමාකිරීම් මාලාවක් හේතුවෙන් ඇතිවූ හදිසි සහ ජනවේගී දෛනික ගැටළුය. දේශපාලනික ගැටළු වූයේ, දෙමළ ජනතාවගේ අයිතීන් සහ අභිලාෂයන්, මූලතේතුවේ පරික්ෂා කිරීම සහ පිළිගත හැකි විසඳුමක් සකස් කිරීම ය. එල්ටීටීඊය 'අදියරෙන් අදියර ප්‍රවේශයක්' කෙරෙහි යොමුවූ අතර, රජය 'වරකට එක් පියවරක' ප්‍රවේශයක් කෙරෙහි යොමුවිය. මෙම ක්‍රමානුකූලව වෙනස් කිරීමේ ප්‍රවේශය දෙපාර්ශවයටම පිළිගත හැකි ලෙස පෙනුණි.

පළමු සැසියෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඉතා වැදගත් ගැටළු දෙකක් ගැන එකඟතාවයකට එළඹුණි: මානුෂීය ගැටළු වඩාත් විසඳීමට එකඟවීමෙන් රජය සහ එල්ටීටීඊය යන දෙකම යුද්ධයෙන් විනාශ වූ කලාපය නැවත ගොඩනැගීමේ කාර්යය තුළ සම සහයෝගීත්වයක් පිහිටුවා ඇති බව පෙන්වීමට උත්සාහ දැරූහ. 'මේ සියල්ල තුළ, එල්ටීටීඊයෙන් බලාපොරොත්තු වූයේ, ප්‍රකෘති තත්ත්වය යළි ඇතිකිරීමේ සහ ස්ථිර විසඳුමක් ලබාදීමේ අවසාන අරමුණ ඇතිව වගකිවයුතු සහ වැඩදායක කාර්යභාරයක් ඉටුකිරීම විය. මුලදී විය වගකීමෙන් යුතු පාර්ශවයක් ලෙස පෙන්වුම් කළ බව බොහෝ දෙනාට ඒත්තු නොගියේය.'¹³⁰

පළමු වටයේ සාම සාකච්ඡාවල ප්‍රතිඵලය බලාපොරොත්තු වූවාට වඩා සාර්ථක විය. 'අනෙකුත් විනාශකාරී හැසිරීමෙන් විදහා දැක්වූ දිගු-කාලීන විදිරවැදීමේ තිබියදීත්, නියෝජිත පාර්ශව දෙක ලොවට පෙන්වූයේ ඔවුන් මිලිටරි ප්‍රතිවාදීන් නොව සාමයේ හවුල්කරුවන් වන බවයි.'¹³¹ සාම ක්‍රියාවලියේ අවසන් සාර්ථකත්වය පිළිබඳව නියෝජිත පිරිස් දෙකම සුභවාදී හැඟීමක් ඇති කර ගත්හ. සාකච්ඡා අවසානයේදී එල්ටීටීඊය කලාපීය ස්වාධීනත්වය සහ එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවක් තුළ ස්වයං-පාලන ඒකකයක් පිළිගැනීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව පැහැදිලි ප්‍රකාශයක් කළේය. අනෙක් අතට රජය උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර පරිපාලනයෙහි සහ ආර්ථික සංවර්ධනයෙහි හවුල්කරුවෙක් ලෙස එල්ටීටීඊය පිළිගත්තේය. පළමු වටයේ සාකච්ඡා අවසානයේදී නෝර්විජියානු ප්‍රකාශයෙහි ඉස්මතු වූ පරිදි, එකඟතාවයට එළඹුණු වැදගත් කාරණා අතර, අධි-ආරක්ෂිත කලාප සහ අවතැන් වූ ජනතාව නැවත පදිංචි කිරීම පිළිබඳ ගැටළුව ගැන කටයුතු කිරීම සඳහා වූ

¹²⁹ ibid. p. 277.
¹³⁰ ibid. p 281.
¹³¹ ibid. p 279.

ඒකාබද්ධ කමිටුවක් විය. දෙපාර්ශවය නිර්මාණශීලී එකඟතාවයකට එළඹුණු තවත් වැදගත් කරුණක් වූයේ, ඒකාබද්ධ කාර්ය බලකායක් පිහිටුවීමය. ඒ මගින් රජයේ නිල මුදල් සහ උතුරට සහ නැගෙනහිරට ලැබෙන ජාත්‍යන්තර අරමුදල් එල්ටීටීඊය සමඟ ඒකාබද්ධව පරිපාලනය කිරීමට එකඟ විය: මෙය සම්මුතිවාදී සහ දෙපාර්ශවයම දිනන ගැටුම් නිරාකරණයට උදාහරණයක් ලෙස පෙනුණි. උයන්ගොඩ ඔහුගේ විද්වත් සුභවාදීත්වය මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය.¹³²

රජය සහ එල්ටීටීඊය අතර ඊළඟ සාකච්ඡා වට කිහිපය තුළදී, ගැටුම් කලාප යළි ගොඩනැගීම සහ ආර්ථික සංවර්ධනය පිළිබඳ ගැටළු කෙරෙහි අවධානය ප්‍රධානව යොමු වෙතැයි සිතිය හැක. මෙම කාර්යයන්ට අදාළ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී එල්ටීටීඊය නිසැකවම රජය සමඟ හවුල්කාරීත්වයෙන් සහ සමඵල පවතින සෘජු භූමිකාවක් සොයනු ඇත. මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ, එල්ටීටීඊයට පහළ මට්ටමේ සිට වහි පරිපාලන ව්‍යුහය සහ පාලනය ස්වාධීන ආයතන බවට විපරිවර්තනය කිරීමට අවස්ථාව ද ලැබේ. කෙසේනමුත්, ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වන වෙනස සිදුවිය හැකි දේශපාලනික සහ ව්‍යවස්ථාමය රාමුව, ඉක්මණින් හෝ පසුවට සාකච්ඡා න්‍යාය පත්‍රයෙහි කේන්ද්‍රයට පැමිණිය යුතුය.

නෝර්විජියානු නියෝජ්‍ය ඇමති විදාර් හෙල්ගසන් විසින් කළ ප්‍රවෘත්ති නිවේදනයක පළමු වටයේ සාකච්ඡාවල ප්‍රතිඵලයෙහි හරය මැනවින් ග්‍රහණය කෙරුණි.¹³³

සඳු මෙම සාම සාකච්ඡා ඇරඹූ අවස්ථාවේදීම, පාර්ශවයන් පෙන්නු දෛර්ග්‍යය සහ නායකත්වය ගැන මම ප්‍රකාශ කළෙමි. ඔවුන් මේසයේදී සාකච්ඡා කිරීමෙන් පමණක් නොව ඉදිරි ප්‍රායෝගික පියවර ගැන එකඟවීමෙන් ද, වචනින් පමණක් නොව ක්‍රියාවෙන් ද, පසුවූ පැය 48 තුළ අඛණ්ඩව මෙය පෙන්වා ඇත. ඔවුන් එකමුතුකමින් සහ විසඳුම් සෙවීමේ සහ විසඳුම් සොයාගැනීමේ උනන්දුවෙන් කටයුතු කර ඇත. පාර්ශවයන් බලාපොරොත්තු සහගත ආරම්භයකට පියවර තැබූ බව අපේ ප්‍රකාශයෙහි ප්‍රධාන පණිවුඩය වන්නේ එබැවිනි. ක්‍රියාවලිය ඉදිරියට ගෙනයාමට සාමය සඳහා අප විසින් ප්‍රායෝගික පියවර ගනු ඇත.

කෙසේනමුත්, සිවිල් සමාජ මානව හිමිකම් සහ සාමය පිළිබඳ ක්‍රියාකාරීන් පරාසයකගේ බොහෝ ප්‍රයත්නයන් තිබියදීත්, උතුරෙන් සහ නැගෙනහිරින් වාර්තාවෙමින් පැවති මානව හිමිකම් අපයෝජන සිද්ධීන් තිබියදීත්, නිකුත් කළ නිල නිවේදනය තුළ මානව හිමිකම් රාමුවක් ගැන සඳහනක් නොතිබිණි. මානව හිමිකම් රාමුවකට එකඟවීමෙන් සහ නියාමන යාන්ත්‍රණයකුත් සමඟ, සාම ක්‍රියාවලියට සහ වියට සම්බන්ධ පාර්ශවයන්ට ජනතාව ඉදිරියේ වැඩි නිතහඟුකුල භාවය සහ පිළිගැනීම ලැබෙනු ඇතැයි ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ සාම සහයෝගීතා කණ්ඩායම ඉස්මතු කරන ලදී.

'ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාවට පහළ සිටම සාමය ගොඩනැගීමේ' අවශ්‍යතාව නෝර්විජියානු ප්‍රකාශය මගින් ඉස්මතු කළ අතර, තායිලන්තයේ සාම සාකච්ඡාවලදී පාර්ශවයන්ගේ ප්‍රකාශයෙහි සිවිල් සමාජය සඳහා භූමිකාවක් ගැන සඳහනක් නොතිබුණි. සාකච්ඡාවලට පසු ජාතික සාම මණ්ඩලය

¹³² Liyanage, S. (2008.) *One Step at a Time – Reflections on the Peace process in Sri Lanka 2001-2005*. Colombo: South Asia Peace Institute, p. 87.
¹³³ www.peaceinsrilanka.org. [Accessed 22/03/2009]
¹³⁴ Snapshots of Peace Building (2007) Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007, Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, p. 97

හිකුත් කළ පුවත්පත් නිවේදනයක මෙසේ ඉස්මතු කර තිබුණි.¹³⁴ සාම ක්‍රියාවලිය දේශපාලන අධිෂ්ඨානය මත තරමටම සමාජයීය පිළිගැනීම මත පදනම් වීම අවශ්‍ය වේ. සිවිල් සමාජයෙහි වඩා පුළුල් සම්බන්ධීකරණයක් තුළින් සාම ක්‍රියාවලිය ගොඩනැගීම සඳහා වඩා පුළුල් පදනමක් සපයන බව රජය සහ එල්ටීටීඊය පිළිගත යුතුය.

දෙවන සාකච්ඡා වටය

දෙවන සාකච්ඡා වටය 2002 ඔක්තෝම්බර් 31 - නොවැම්බර් 3 දක්වා කාලයන්ගේ රෝස් ගාඩන් රිසෝට් හිදී පැවැත්විණි. ජාතික සාම මණ්ඩලය මගින් හිකුත් කළ මාධ්‍ය නිවේදනයකට අනුව, මෙම රැස්වීමේදී දෙපාර්ශවයම ගැටළු ප්‍රමුඛතාගත කර, සතුරන් මෙන් නොව හවුල්කරුවන් ලෙස ඒකාබද්ධ ගැටළු විසඳීමෙහි නිතර වූහ.¹³⁵

ඔවුහු ආර්ථික, ආරක්‍ෂක සහ දේශපාලනික ගැටළු ගැන කටයුතු කිරීමට ඒකාබද්ධ කමිටු තුනක් පිහිටුවීමට එකඟ වූ අතර, ආරක්‍ෂක තත්ත්වය, අන්තර්-ජනවාර්ගික සහයෝගීතාව සහ මානව හිමිකම් සඳහා ගරුත්වය වැඩි දියුණු කිරීමට පියවර සමූහයකට එකඟ වූහ. මෙම සන්දර්භය තුළ, පාර්ශවයන් විශේෂයෙන් උතුරේ-දුම්රිය, මුස්ලිම් සහ සිංහල - ප්‍රජාවන් තුනෙහිම අවශ්‍යතා සහ අභිලාෂයන්ට ඉඩ සැලසීමට ඔවුන්ගේ කැපවීම අවධාරණය කළහ.

පිහිටුවන ලද උප-කමිටු වූයේ:

(1) කේන්ද්‍රීය දේශපාලනික කටයුතු පිළිබඳ උප-කමිටුව: වෙනත් සාම ක්‍රියාවලි, ජනවාර්ගික ගැටුම්වලට දේශපාලන විසඳුම්, ආණ්ඩු පිළිබඳ ආදර්ශ සහ ක්‍රම, පශ්චාත් ගැටුම් සංක්‍රාන්තියෙහි ගැටළු, ජාත්‍යන්තර සහාය සම්බන්ධීකරණය, සහ සංහිඳියා ක්‍රියාවලි ගැන පර්යේෂණ කිරීමට. මෙය අදාළ විද්වතුන් සහ වෘත්තිකයින් සමඟ එක්ව කළ යුතුය.

(2) තීව්‍රතාව අඩුකිරීමේ සහ ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පත් කිරීම පිළිබඳ උප-කමිටුව: එක් එක් පාර්ශවයෙහි ආරක්‍ෂක සලකා බැලීම් වලට ඉඩ සලසන අතර, යළි පදිංචි කිරීම සහතික කිරීම, ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් යළි ආරම්භ කිරීම සහ අධි-ආරක්‍ෂිත කලාපවල පෞද්ගලික දේපොල ආපසු ලබාදීම කරන්නේ කෙසේද යන්න පරීක්ෂාකර බැලීම මෙම උප-කමිටුවට අයත් විය. දෙපාර්ශවයෙන්ම ඉහළ තලයේ සිවිල් සහ හමුදාමය පිරිස් ඇතුළත් කිරීම සහ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පණත යටතේ රැඳවියන්ගේ ගැටළු ගැන සොයා බැලීම ද, මෙම උප-කමිටුව සිදුකළ යුතුව තිබිණි.

(3) ක්ෂණික මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන අවශ්‍යතා පිළිබඳ උපකමිටුව: මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන අවශ්‍යතා හඳුනාගැනීම, අදාළ ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාවට නැංවීම ප්‍රමුඛතා ගත කිරීම, පසුව ලැබෙන මූල්‍ය සම්පත් වෙන්කිරීම ගැන තීරණ ගැනීම, සහ ඉන්පසු ක්‍රියාවට නැංවීමේ ආයතන නිර්ණය කිරීම මෙම උප-කමිටුව සිදුකළ යුතුව තිබිණි. මෙම උප-කමිටුව සඳහා මූල්‍ය සම්පත් උතුරු-නැගෙනහිර යළි ගොඩනැගීමේ අරමුදලින් ලැබීමට තිබිණි. ප්‍රදායක රාජ්‍යයන් කිහිපයකින් මෙම අරමුදල පිහිටුවීම, එකඟ වීම සහ එයට මූල්‍යාධාර සැපයීම සිදුකර, එහි භාරකරු ලෙස ලෝක බැංකුව පත් කෙරිණි. කෙසේවෙතත් උප-කමිටුව සහ උතුරු-නැගෙනහිර යළි ගොඩනැගීමේ අරමුදල යන දෙකටම පෙර මූලික ප්‍රතිපත්ති රාමුව ගැන පාර්ශව අතර සංවාදයක් නොතිබිණි. මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන කාර්යයන් දේශපාලනමය වශයෙන් ආරෝපිත වී සහ අන්තර්වාර පරිපාලනයක් සඳහා වූ එල්ටීටීඊයෙහි ඉල්ලීමට සම්බන්ධ වී තිබුණි. තවද මෙම උපකමිටුවට අරමුදල් ලබාගැනීමට සහ බෙදාහැරීමට නෛතික තත්ත්වයක් නොතිබිණි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට අවශ්‍ය වූ සලකා බැලීම් පිළිබඳ සමහර ක්ෂණයන් නැවත වරක් ඉස්මතු කර දැක්විය. සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ඉදිරියට යාමට ශ්‍රී ලංකා රජයට සහ එල්ටීටීඊයට ඇති ඔවුන්ගේ හැකියාව අඛණ්ඩව තබාගැනීමට අවශ්‍ය වන අතර, ක්‍රියාවලිය විපරිවර්තනයට අනෙකුත් ක්‍රියාධරයින් සහ පාර්ශවකරුවන් හට ඉඩ සලසා එය වැඩියෙන් සියල්ලන් ඇතුළු කරගන්නා එකක් කළ යුතු බව එය අවධාරණය කළේය. ක්‍රියාවලියේ දිගුකාලීන තිරසාරභාවය රඳා පවතින්නේ අනෙකුත් ක්‍රියාධරයින්ව ද ඒකරාශී කරගෙන ඔවුන්ගේ සහයෝගය ලබාගැනීම මත බව ජාතික සාම මණ්ඩලය අවධාරණය කළේය.¹³⁶

දෙවන සාකච්ඡා වටය තුළ ජනනය වූ මුල් උද්දේශය තිබියදීත්, කිසිම කමිටුවක් දිගුකාලීන ප්‍රතිඵල නිපැයුවේ නැත. ශක්ති සම්පන්න ආරම්භයකින් පසු, ක්ෂණික මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන අවශ්‍යතා පිළිබඳ උප-කමිටුව වලදායී ලෙස ඉහළට මතු නොවිණි. එයට හේතුව වූයේ එල්ටීටීඊය විසින් එය නිලධාරීවාදී රාජ්‍ය යන්ත්‍රයක් පමණක් ලෙස දැක්මට පටන් ගැනීමයි. රජයට අවශ්‍ය වූයේ අරමුදල් භාණ්ඩාගාරය හරහා ගලා යෑම වුවත්, එල්ටීටීඊයට වෙනත් මඟක් අවශ්‍ය විය. ඉතාමත් සුවිශේෂී උප-කමිටුව වූ දේශපාලනික කටයුතු පිළිබඳ උප-කමිටුව කිසිදිනක රැස් නොවීය.

ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ වූ ජාත්‍යන්තර ආධාර අරමුදල් ප්‍රදායකයින්ගේ සම්මේලනය

තෙවන සාකච්ඡා වටයට පෙර, ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා සහ ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය වෙනුවෙන්, නෝර්විජියානු රජය විසින් ජාත්‍යන්තර අරමුදල් සපයන්නන්ගේ සම්මේලනයක් සංවිධානය කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා රජයෙන් සහ එල්ටීටීඊයෙන් විශාල නියෝජිත පිරිසකට අමතරව, ඔස්ට්‍රේ හිදී 2002 නොවැම්බර් 25 වෙනි දින පැවැත්වූ මෙම සම්මේලනයේදී රටවල් 22 ක් නියෝජනය විය.¹³⁷ නෝර්විජියානු විදේශ ඇමති ජැන් පිට්සන් රජය සහ එල්ටීටීඊය ගත් නිර්ණිත පියවර ගැන ප්‍රශංසා කළ අතර, මූල්‍යමය සහ දේශපාලනික සහයෝගය ප්‍රකාශ කළේය. යුද්ධයෙන් බැර කෑ ශ්‍රී ලංකාවට මූල්‍යමය සහායෙන් අවශ්‍යතාව අවධාරණය කරමින්, අමාත්‍යවරයා පැවසුවේ තිරසාර මහජන සහයෝගය තිබුණේ නම්, සාම ක්‍රියාවලිය සාර්ථක වන බවය. ජනතාව ඔවුන්ගේ දෛනික ජීවිතයෙහි සාමයේ ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රතිලාභ දැකීමට සහාය ලබාදෙනු ඇත. එය සැලකිය යුතු ජාත්‍යන්තර සහාය නොමැතිව කළ නොහැකි දෙයකි. එබැවින් ඔහු පුනරුත්ථාපන සහ යළි ගොඩනැගීමේ කටයුතු සිදුකිරීමට මූල්‍යමය ආධාර සඳහා ආයාචනා කළේය. එහි අභිමතාර්ථය වූයේ සාම ක්‍රියාවලිය සඳහා දේශපාලනික සහයෝගය බලමුලු ගන්නවා, පැහැදිලි සහ ක්ෂණික අවශ්‍යතා ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ආර්ථික සහාය ලබාගැනීම සහ ශ්‍රී ලංකාවේ මුළු ජනගහනයටම සාමයේ ලාභාංශ සාක්ෂාත් කිරීමට දායක වීමයි. සාම ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් ප්‍රගමනය වීමෙන් පසු දිගුකාලීනව වඩා විශාල ප්‍රමාණවලින් ආධාර රැස්කිරීමට 2003 දී වඩා පුළුල් ප්‍රදායක සම්මේලනයක් සැලසුම් කෙරිණි. සාම ක්‍රියාවලිය සාර්ථක වීමට, මහජන සහයෝගය තිරසාරව පවත්වා ගත යුතු බව ඔහු අවධාරණය කළේය. සැලකිය යුතු ජාත්‍යන්තර සහාය නොමැතිව, මෙම අවස්ථාව අහිමි විය හැක.¹³⁸

¹³⁵ ibid 9. 94.
¹³⁶ ibid
¹³⁷ <http://www.peaceinsrilanka.org/insidepages/Internationalsuppoer/OsloMeeting/Delegates.asp> [Accessed on 25 March 2009]
¹³⁸ <http://www.satp.org/satporgtp/countries/shrilanka/document/papers/oslo2.htm> [Accessed on March 25, 2009]

විනි සලකා බැලීමේදී පසුව, සම්මේලනයේ සිටි ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව ක්‍ෂණික මානුෂීය සහාය වෙනුවෙන් ඇමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 70 ක් පොරොන්දු වූහ. ජපානය, යුරෝපා සංගමය සහ ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය සඳහා සහයෝගය ලබාදීමට තෝරාගත් සමග එක්වූහ. ජාත්‍යන්තර 'ආරක්‍ෂක ජාලයක්' ඒකරාශී කර ගැනීමට තිබුණු ශ්‍රී ලංකා රජයේ ක්‍රමෝපායය සමග මෙම වර්ධනයන් අනුකූල වුවත්, එය එල්ටීටීසියේ සැකය මතු කිරීමට හේතුවිය. 'මෙම අතිවිශාල ජාත්‍යන්තරකරණය ශ්‍රී ලංකා රජයේ පියවරෙන්-පියවර ප්‍රවේශය පැත්තට වාසිය හරවන ලද බව ලියනගේ අවධාරණය කළේය. එල්ටීටීසිය සාකච්ඡාමය ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත්වීමට අවසානයේදී මග පෑදූ හැරවුම් ලක්‍ෂ්‍යය ඔස්සේ ප්‍රදායකයින්ගේ සම්මේලනය යැයි කිව හැක.¹³⁹

තෙවන සාකච්ඡා වටය

තෙවන සාකච්ඡා වටය ඔස්සේ ශ්‍රී ලංකාවේ SAS ජලාසා හෝලයේදී 2002 දෙසැම්බර් 2-5 දක්වා පැවැත්විණි. මෙම තෙවන සාකච්ඡා වටයේදී ප්‍රධානව අවධානය යොමුවූයේ කේන්ද්‍රීය දේශපාලනික ගැටළු වලටය. ද්‍රවිඩ භාෂාව කතා කරන ජනතාවගේ චේතිනාසික වාසභූමි සහිත ප්‍රදේශ තුළ අන්‍යන්තර ස්වයං-නිර්ණයෙහි මූලධර්මය මත පදනම් වන දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා වූ එල්ටීටීසි නායකයාගේ ඉල්ලීම මත පදනම්ව, රජය සහ එල්ටීටීසි නියෝජිත පිරිස් ස්ථිර සාමය සඳහා පදනම ලෙස, සියළු ප්‍රජාවන්ට පිළිගත හැකි, ගෙඩරල් විසඳුමක් සෙවීමට එකඟ වූහ. තවද, ඔවුහු යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රමුක් සඳහා ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් සකස් කිරීමට එකඟ වූහ. මෙයට එල්ටීටීසිය විසින් යුනිසෙප් සංවිධානය සමග සහයෝගීතාවයෙන් විනි බාල වයස් හටයින් නිදහස් කර යැවීම ඇතුළත් විය. බිම් මට්ටමේදී, එල්ටීටීසිය නිදහස් කළ ප්‍රමුක් සංඛ්‍යාව වැඩිවුවත්, ව්‍යාපාරයට ප්‍රමුක් බඳවා ගැනීම අඛණ්ඩව සිදුකෙරුණි. තෙවන සාකච්ඡා වටය සැලකිය යුතු ජයග්‍රහණ සහිත බෙහෙවින් තෘප්තිකර අවස්ථාවක් වූ බව වාර්තා විය. මෙහිදී ප්‍රධාන ක්‍ෂේත්‍රයන් තුනක්, එනම්, දේශපාලනමය කරුණු, සටන් විරාම ගිවිසුම තහවුරු කිරීම සහ මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන ගැටළු, සාකච්ඡා කර තිබුණි.¹⁴⁰ මෙම වර්ධනයෙහි බරපතලකම පෙරදැරි කොටගෙන, සහ සමහර විට, තෝරාගත් මගින් පහසුකම් සැලසීමත් සමග, දෙපාර්ශවය අතර සාකච්ඡාවල උච්චතම අවස්ථාව විය වූ නිසා, එය උචිත ලෙස ඔස්සේ ප්‍රකාශනය ලෙස නම් කෙරිණි.

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම පිළිබඳ ප්‍රසිද්ධ ප්‍රවීණ පුවත්පත් කලාවේදියෙක් සහ විශ්ලේෂකයෙක් මෙසේ අදහස් දැක්වීය:¹⁴¹

මනාව ව්‍යුහගත වූ සාම සාකච්ඡාවල පළමු වට තුනෙහි ප්‍රගතිය දිවයිනෙහි සහ විදේශයන්හි ප්‍රමෝදයක් ඇති කළත්, ගෙඩරල් විසඳුමක් පිළිගැනීමට කැමතිවීම පිළිබඳව එල්ටීටීසියෙහි බරපතලකම ගැන සමහර කොටස් තුළ සැක මතුකර තිබුණි. එමෙන්ම, ගෙඩරල් ව්‍යුහයක් ඇති කිරීමට ශ්‍රී ලංකා රජයට තිබූ හැකියාව ද සැකයට ලක් විය. ඔවුනොවුන්ගේ දේශපාලනමය අභිමතාර්ථ ඉටුකර ගැනීමේ ක්‍රමයක් ලෙස ආපසු යුද්ධයක් වෙත නොයාමට

¹³⁹ Liyanage, S. (2008) *One Step at a Time – Reflections on the Peace process in Sri Lanka 2001-2005*. Colombo: South Asia Peace Institute, pp. 96-97.

¹⁴⁰ Appendix 8

¹⁴¹ Comments of Jeyaraj D. B. S. (2003). *A Tactical Shift, Frontline*, December 21, 2002, pp 58-60, in Sahadeven P, Devotta N. (2006) *Politics of Conflict and Peace in Sri Lanka*. New Delhi: Manak Publications, p. 282.

¹⁴² Snapshots of Peace Building, (2007) *Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007*. Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, p. 93.

දෙපාර්ශවයම කැපවීමෙන් පෙනෙන්නේ සාමය වෙනුවෙන් සමථයකට පැමිණීමට ඔවුන් තුළ තිබූ කැමැත්තයි. ජාතික සාම මණ්ඩලය පැවසුවේ සම්මුති ඇතිකර ගැනීමට තිබූ මෙම කැමැත්තට දේශපාලන විපක්‍ෂය ද ඇතුළත් කර ගැනීම අවශ්‍ය වන නමුත්, අවාසනාව දියේ සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ඔවුන් කොන් වී තිබීමයි.¹⁴²

විපක්‍ෂයේ සහාය සහ පාර්ලිමේන්තුවේ තුනෙන් දෙකක බහුතරයක් නොමැතිව, කල්පවත්නා දේශපාලන විසඳුමක් ලඟාකර ගෙන ඇතැයි සිතීමට අවසර දෙන සහ විශ්වාසය ගොඩනගන අන්දමින් රටෙහි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙහි වෙනස්කම් සහතික කිරීම දුෂ්කර වනු ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ අනාගත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ගැන ද්විපාර්ශවීය දේශපාලනමය එකඟතාවක් නොමැතිව, මිලිටරි සංවිධානයක සිට දේශපාලනමය සංවිධානයකට පූර්ණව විපරිවර්තනය වීම එල්ටීටීසියේ අපේක්ෂා කිරීම යථාර්ථවාදී නොවනු ඇත.

සැසිය අවසානයේදී හිකුත් කළ ප්‍රකාශයේ කොටසක පහත සඳහන් වාක්‍ය බණ්ඩය ඇතුළත් විය. "ද්‍රවිඩ භාෂාව කතා කරන ජනතාවන්ගේ චේතිනාසික වාසභූමි සහිත ප්‍රදේශ තුළ අන්‍යන්තර ස්වයං-නිර්ණය මත පදනම්ව, එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවක් තුළ ගෙඩරල් ව්‍යුහයක් මත පදනම්ව, විසඳුමක් සෙවීමට පාර්ශව එකඟ වූහ." බොහෝ නිරීක්ෂකයෝ මෙහි අර්ථය පහදා දුන්නේ (1) අවසානයේදී එල්ටීටීසිය වෙනම රාජ්‍යයක් ඉල්ලීමේ ස්ථාවරයෙන් සමුඛාණ්ඩුවක් පිළිගැනීමට විධිමත්ව මාරුවී ඇති බව, සහ (2) එවැනි ව්‍යුහයක් පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා රජයට තිබූ කොන්දේසි ජයගෙන ඇති බවයි. කෙසේනමුත්, එල්ටීටීසිය එතැන් පටන් මෙයට එකඟව අර්ථ දැක්වීමක් ඉදිරිපත් කර (එල්ටීටීසියෙහි ඇත්ටත් බාලසිංහමගේ යුද්ධය සහ සාමය යන පොතෙහි සඳහන් පරිදි), හිල සන්නිවේදනයෙහි වැදගත්කම පහත හෙලමින්, එල්ටීටීසිය විනි ආස්ථානය යළි තහවුරු කළේය. එනම්, එය තවමත් "විනි අන්‍යන්තර සහ බාහිර අංශයන් සමග ස්වයං-නිර්ණයට ඇති අයිතිය පිළිබඳ වූ සමස්ත රාමුව තුළ" සිතන බවයි.¹⁴³ තවද එල්ටීටීසිය වසර ගණනාවක් තුළ අරගල කළ දෙමළ ඊළාමය අත්හැර දැමීමට ප්‍රභාකරන් විරුද්ධ වූ බව වාර්තා විය. ඔස්සේ ප්‍රකාශනය සුවිශේෂී දේශපාලන ජයග්‍රහණයක් ලෙස සැලකුණු අතර, වඩාත් හරයාත්මක සාකච්ඡාවලට විභවීය ආරම්භයක් සපයන ලදී. නමුත් පසු-විපරම අභිමි විය.

සතරවන සාකච්ඡා වටය

සතරවන සාකච්ඡා වටය 2003 ජනවාරි 6 සිට 9 දක්වා තායිලන්තයේදී පැවැත්විණි. ඔස්සේ ප්‍රකාශනය සුවිශේෂී ජයග්‍රහණයක් ලෙස සැලකුණු අතර, සතරවන වටයේදී වැඩිදායක සාකච්ඡාවලට උත්තේජයක් ලෙස ක්‍රියා කළේය. මෙහිදී වැඩි වශයෙන් අවධානය යොමුවූයේ නැවත පදිංචි කිරීම සහ මානව හිමිකම් ගැටළු කෙරෙහිය. අධි-ආරක්‍ෂිත කලාප පිළිබඳ ගැටළුව ගැන අඛණ්ඩව පැවති එකඟ නොවීම සමග, ජනතාවගේ දෛනික ජීවිත තුළ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වැඩි දියුණු කිරීම වෙනුවෙන් කටයුතු කිරීමට ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීසිය එකඟ වූහ. අධි-ආරක්‍ෂිත කලාප ගැන ස්වාධීන විද්වතෙකුගේ මතය ලබාගන්නා තුරු ඒ ගැන සාකච්ඡා කල්දැමීමට ගත් තීරණය ප්‍රායෝගික පියවරක් විය. සැලසුම් අදියරේ සිට මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන යෝජනා ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අවශ්‍යතාව දෙපාර්ශවයම අවධාරණය කළහ. මේ වෙනුවෙන් යාපනය දිස්ත්‍රික්කය සඳහා කඩිනම් යළි පදිංචි කිරීමේ වැඩ සටහනකට ඔවුහු එකඟ වූහ. ක්‍රියාකාරී

¹⁴² Snapshots of Peace Building, (2007) *Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007*. Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, p. 93.

¹⁴³ Balasingham, A. (2004). *War and Peace, Armed Struggle for Peace Efforts of Liberation Tigers*. Micham: Fairmax Publishing Ltd., pp. 400-401.

සැලැස්ම අදියර දෙකකින් ක්‍රියාවට නැංවීමට හිසම විය: පළමුව අධි-ආරක්ෂිත කලාපවලින් බාහිරව පිවත්වන අවතැන් වූ පුද්ගලයින් යළි පදිංචි කිරීම සහ දෙවනුව අධි-ආරක්ෂිත කලාප තුළ පවතින ප්‍රදේශ ආවරණය කිරීම යනුවෙනි. ක්ෂණික මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන අවශ්‍යතා පිළිබඳ උප-කමිටුව සරණාගතයින් සඳහා වූ එක්සත් ජාතීන්ගේ මහ කොමසාරිස් සමග ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම ක්‍රියාවට නැංවීම පිණිස සහභාගිත්වය ලබාගත යුතු විය. මීට අමතරව ජාත්‍යන්තර ආධාර වේගයෙන් බෙදාහැරීම පිණිස උතුරු නැගෙනහිර යළි ගොඩනැගීමේ අරමුදලක් පිහිටුවීමට තීරණය කෙරුණි. පිළිගත් මානව හිමිකම් උපදේශකයෙකු වූ ඉයන් මාර්ටින් ගේ සහාය ඇතිව මානව හිමිකම් ගැටළු ගැන යෝජනා ක්‍රමයක් සූදානම් කිරීමට සුවිශේෂී තීරණයක් ගන්නා ලදී. තවද, ජාත්‍යන්තර රතු කුරුස කමිටුවෙහි සහාය ඇතිව ක්‍රියාත්මකයේදී අතුරුදහන් වූ සහ අකැමැත්තෙන් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයින් පිළිබඳ සිද්ධීන් සනාථ කිරීමට ස්වාධීන යාන්ත්‍රණයක් පිහිටුවීමට තීරණය කෙරුණි. ප්‍රවණ්ඩත්ව සිද්ධීන් වැඩිවීම සැලකිල්ලට ගත් පාර්ශව මාසිකව ශ්‍රී ලංකා සාම දූත මණ්ඩලය සමග තෙපාසනික සාකච්ඡා පවත්වා මෙම ගැටළුවෙහි ප්‍රගතිය ගැන සොයාගැනීම් සාම සාකච්ඡාවල අනුප්‍රාප්තික සැසිවලට වාර්තා කිරීමට තීරණය කලහ. සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ ගැටළු සහතික කිරීමට නෝර්වීජියානු නම් කරන්නෙක් විසින් පහසුකම් සපයන ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ භාවය පිළිබඳ ගැටළු ගැන කමිටුවක් ද පිහිටුවන ලදී. යෝග්‍ය අවස්ථාවකදී සාම සාකච්ඡා වලට මුස්ලිම් නියෝජනයකට ආරාධනා කිරීමට ද වැදගත් තීරණයක් ගන්නා ලදී. පෙර පැවති සාකච්ඡාවලදී ගත් තීරණ ක්‍රියාවට නැංවීමේ සහ මීට පෙර නොසලකා හරින ලද ගැටළු ඇතුළත් කිරීමේ දෘෂ්ටි කෝණයන්ගෙන් බැලූ විට සතරවැනි සාකච්ඡා වටය සාර්ථක විය.

කෙසේවෙතත්, පාර්ශව දෙක අතර විචල්‍යවන චිකිත්සාවන් තිබියදීත්, ශ්‍රී ලංකා හමුදාවන් රජයේ පොරොන්දුවට ගරු කරයිද යන්න ගැන බලා සිටිය යුතු විය. දකුණෙහි (ප්‍රතිවාදී) බල කේන්ද්‍ර දෙකක් ඇති බව ඔහු පෙන්වා දුන්නේය. දෙමළ ජනතාවට ශ්‍රී ලාංකීය රජයන් විසින් කඩකළ පොරොන්දු ගැන අමිහිරි අත්දැකීම් ඇත.¹⁴⁴ මීට සමාන හැඟීම් ප්‍රකාශ කරමින් ජාතික සාම මණ්ඩලය පහත සඳහන් ලෙස අනතුරු ඇඟවීවේය:

විපක්ෂය අධි ආරක්ෂිත කලාප පිළිබඳ ගැටළුව සහ සාම ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ අනෙකුත් බොහෝ කාරණා දෙස අසුභද්‍රායි ආකාරයකින් බලන බව ජාතික සාම මණ්ඩලය කතාගාදුවෙන් සඳහන් කරයි. සාම ක්‍රියාවලියේ ස්ථාවරත්වය ගැන ජනතාවගේ හිතිය වැඩි කිරීමට මෙය හේතුවී ඇත. විපක්ෂයට අවදානම් පවතින පරස්පර අභිලාෂයන් විසඳා ගැනීමට විකල්ප සහ ප්‍රායෝගික ප්‍රවේශයක් යෝජනා කළ හැකි නම් වඩාත් වැඩිදායක වනු ඇත.

රජය සහ චිල්ට්ට්ටිය අතර සිදුවන වර්තමාන සාම ක්‍රියාවලිය, විශාල වශයෙන්, සුවිශේෂී චිකිත්සා බවද අපි සටහන් කරමු. විය තුළ සහභාගී වීමට හෝ වියට දායක වීමට අත් පාර්ශවයන්ට සහ සිවිල් සමාජයට අවස්ථාවක් නොමැති අතර, තීරණ ගැනීම සිදුකරන්නේ ප්‍රධාන පාර්ශව දෙක මගිනි. මෙය අමනාපය සහ සැකය මතු කරයි විපක්ෂයේ සිටින පාර්ශවයන්ට වැඩිදායක සහභාගීත්වයක් විය හැකි වැඩියෙන් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා ක්‍රියාවලියක් සඳහා අප ඉල්ලීම් කරමු.¹⁴⁵

¹⁴⁴ www: TamilNet, January 07, 2003
¹⁴⁵ op.cit. p. 92.

පස්වන සාකච්ඡා වටය

පස්වන සාකච්ඡා වටය 2003 පෙබරවාරි 7 සහ 8 දිනවල පර්මහිසේ බර්ලින් නුවර නෝර්වීජියානු තානාපති කාර්යාලයේදී පැවැත්විණි. පෙනරාල් සතිෂ් නම්බියාර් විසින් අධි ආරක්ෂිත කලාප ගැන සූදානම් කළ වාර්තාව පස්වන සාකච්ඡා වටයට ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර මාධ්‍යයට පිටකර තිබුණි. ඔහු පහත සඳහන් යෝජනා ඉදිරිපත් කළේය.¹⁴⁶

අධි ආරක්ෂිත කලාපවල අවකාශය සහ අන්තර්ගතය ගැන යම් සමලෝචනයක් කෙරෙනු ඇත්තේ චිල්ට්ට්ටිය සිය අවි ආයුධ අපක්ෂපාති අධීක්ෂණයට භාරදී ඉදිරිපෙළ ස්ථානවලින් නම් කරන ලද ප්‍රදේශවලට ඉවත් වීම සඳහා පියවර පෙන්වාදෙන්නේ නම් පමණි.... ශ්‍රී ලාංකීය ආරක්ෂක බලකායන් විසින් අධි ආරක්ෂිත වළලු විසුරුවා හැරීම චිල්ට්ට්ටිය විසින් ඊට සමගාමීව සිය මිලිටරි මෙහෙයුම් ස්ථාන විසුරුවා හැරීම සමග ගැළපිය යුතුය. චිල්ට්ට්ටිය මෙම යෝජනාව නොසලකා හැරිය බව වාර්තා විය. ඔවුන් පවසා තිබුණේ චිල්ට්ට්ටියේ සටන් පෙරමුණු විසුරුවා හැරීම සමග අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ ජනතාවගේ ක්ෂණික මානුෂීය අවශ්‍යතා සමග සම්බන්ධ කිරීමට දරන කිසිම උත්සාහයක් ඔවුන් නොපිළිගන්නා බවයි.¹⁴⁷

සාකච්ඡා ඇරඹීමට යන්නම් පෙර ආයුධ සහ පතරොම් තොගයක් හොර රහස් ගෙනයාමට උත්සාහ දැරූ බෝට්ටුවක් බෙල්ෆෝර් දූපත්වලදී අල්ලා ගත් විට බරපතළ සිද්ධියක් සිදුවිය. වාර්තා වූ අන්දමට කොටි සාමාජිකයින් තිදෙනා තමන් සමග සිය බෝට්ටුව පුපුරුවා හැර ඇත. තිරය පිටුපස සාකච්ඡා සහ රාජ්‍යතාන්ත්‍රිකත්වය මගින් බර්ලින් සාකච්ඡා ගිලිහී යාම වළක්වා ගත් බව වාර්තා විය.¹⁴⁸

පෙර පැවති සාකච්ඡාවල තිබුණු උත්සුක භාවය මෙම වටයේදී පවත්වාගෙන ගොස් මානුෂීය ගැටළු නිරාකරණය ගැන ප්‍රගතියක් ලැබුණි. ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම ක්‍රියාවට නැංවීම ඇගයීමට ලක්කර, ජනතාව යළි පදිංචි කිරීමේ ක්‍රියාවලිය කඩිනමින් නිම කිරීමට දෙපාර්ශවයම ඔවුන්ගේ අධීක්ෂකයන් නැවත අවධාරණය කළහ. ඉඩම් සහ අනෙකුත් සැලකිල්ලට භාජනය වන අනෙකුත් ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමට කමිටු තුනක් නැගෙනහිර පළාතෙහි පිහිටුවීමට පාර්ශව විකඳු වූහ. කෙසේවෙතත්, කමිටුවලට සාමාජිකයින් පත්කර තිබුණේ චිල්ට්ට්ටියට සම්බන්ධ පුද්ගලයින්ගෙන් සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවෙන් පමණි. සාකච්ඡාවලදී ගත් තවත් වැදගත් තීරණයක් වූයේ, සාම ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ මානව හිමිකම් ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමට මාර්ග සිතියමක් සැකසීමට ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා ආයතනයෙහි හිටපු මහලේකම් ඉයන් මාර්ටින් මහතාට ආරාධනා කිරීමයි. යෝජිත මාර්ග සිතියමේ ඇතුළත් කිරීම සඳහා හඳුනාගත් ප්‍රධාන ගැටළු වූයේ, ඵලදායී නියාමන යාන්ත්‍රණ සමග හරයාත්මක මානව හිමිකම් ක්‍රියාකාරකම්ය. මෙයට පොලීසිය සහ බන්ධනාගාර නිලධාරීන් ඇතුළත් චිල්ට්ට්ටිය සහ ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය හිතිය පිළිබඳ පුහුණු ඇතුළත් විය. යෝජිත මානව හිමිකම් මාර්ග සිතියම යළි යළිත් සිදුවන මානව හිමිකම් අපයෝජනයන් අඩුකිරීමට උපකාරී වනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරිණි. චිල්ට්ට්ටිය ඒ වනවිටත් දේශපාලනමය කටයුතු පිළිබඳ කමිටුවක් ස්ථාපිත කර තිබූ බව සටහන් කරන අතර, ඊළඟ සාකච්ඡා වටයේදී මූල්‍ය බලය බෙදාහැරීම ඇතුළුව විකල්ප බලය බෙදාහැරීම ගැනීමේ

¹⁴⁶ Liyanage. S. (2008). One Step at a Time – Reflections on the Peace process in Sri Lanka 2001-2005. Colombo: South Asia Peace Institute, p. 106.
¹⁴⁷ ibid
¹⁴⁸ Ibid. p. 107.

ව්‍යුහයන්ට අදාළ ගැටළු ගවේෂණය කිරීමට පාර්ශව එකඟ වූහ. එල්ටීටීඊය බාල වයස් බඳවා ගැනීම් නැවැත්වීමට පොරොන්දු වීම සැලකිය යුතු වර්ධනයක් වූ නමුත්, ළමුන් 350 ක් යුනිසෙෆ් ආයතනයට මුදාහරින ලදී. ළමුන් බඳවාගැනීමේ ඔවුන්ගේ පුරුද්ද නවතාලීමට වසර ගණනාවක කාලයක් පුරා එල්ටීටීඊය සමග ගනුදෙනු කිරීම තුළ මගේ අත්දැකීම් බෙදාහදා ගැනීමට මේ අවස්ථාවේදී මම අදහස් කරමි.

ලේඛකයා විසින්ම කැනේඩියානු ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන නියෝජිතායතනය මගින් අර්ධව අරමුදල් සපයන ලද යුනිසෙෆ් ව්‍යාපෘතිය නියාමනය කරමින් සිටි බැවින්, මම මෙම ප්‍රතිඵලය ගැන බොහෝ සේ සතුටු වූයෙමි. මම බෙදාහදා ගැනීමට කැමති එක් අත්දැකීමක් වනුයේ එල්ටීටීඊ නායකත්වය විසින් ඔවුන් ළමුන් බඳවා ගන්නා බව නිරතුරුවම ප්‍රතික්‍ෂේප කළ විට මා ඔවුන්ට අභියෝග කළ ආකාරයයි. මම සාක්ෂි කට්ටල දෙකක් සැපයීමි. එකක් වූයේ එල්ටීටීඊ රණවිරු සොහොන් බිම්වල ළමා සොල්දාදුවන්ගේ සොහොන් කොන්වලින් ලබාගත් ජායාරූපමය සාක්ෂිය. මේවායින් බොහොමයක සටන්කාමීන්ගේ උපත් සහ මරණ සිදුවූ දිනයන් තිබූ බැවින් ඔවුන් අතර ළමා සොල්දාදුවන් සිටි බව පෙනුණි. මෙම මැදිහත්වීමට එල්ටීටීඊයෙහි ප්‍රතිචාරය වූයේ සියළු සටන්කාමීන්ගේ උපන්දින මකා දැමීමය. මා විසින් සැපයූ අනෙකුත් සාක්ෂිය වූයේ සිය දරුවන් වෙනුවෙන් ශෝක වන දෙමාපියන් විසින් සටන්කාමීන්ගේ උපත් සහ මරණ දින සහිතව පළකරන ලද අනුස්මරණ දැන්වීම් සහිත පුවත්පත්වලින් කපාගත් කොටස්ය. මෙයට එල්ටීටීඊයෙහි ප්‍රතිචාරය වූයේ එවැනි ප්‍රකාශන වැළැක්වීමය. අවසානයේදී, බුරුගමුවේ විශ්ව විද්‍යාලය මගින් කිලිනොච්චියේදී පැවැත්වූ ඩිප්ලෝමා වැඩ සටහනෙහි මානව හිමිකම් පිළිබඳ මොඩියුලයක් මා විසින් ඉගැන්වූ විට, ළමුන් බඳවා ගැනීම ඔවුන්ගේ පාලනය යටතේ තිබූ පෙදෙස්වල පවතින ඉතාමත් බරපතල මානව හිමිකම් ගැටළුවලින් එකක් බව එල්ටීටීඊ සහභාගිවන්නන් විසින් හඳුනාගන්නා ලදී.

සයවන සාකච්ඡා වටය

මෙම සාකච්ඡා වටය 2003 මාර්තු 18 - 21 දක්වා ටෝකියෝ හිදී පැවැත්විණි. නෝර්විජියානු නියෝජ්‍ය විදේශ ඇමති විදාර් හෙල්ගසන් සහ ශ්‍රී ලංකාවට ප්‍රාභූතයේ විශේෂ සාම නියෝජිතයා වූ යසුෂි අකාමි මහතා ආරම්භක සැසියෙහි සහභාගිත්වය දැරූහ. මෑතකදී ගොඩබිම් සහ මුහුදෙහි සිදුවූ සිද්ධීන්ගෙන් පසුව වර්ධනය වෙමින් පැවති ආරක්‍ෂක ගැටළු මධ්‍යයේ පාර්ශව මුණගැසුණහ. ආරක්‍ෂක, ආර්ථික සහ දේශපාලනමය ගැටළු ගැන සමාන්තර ප්‍රගතියක් අවශ්‍ය කරන බව පාර්ශව දෙකම පිලිගත් අතර, විශේෂයෙන් මුහුදෙහි ආරක්‍ෂාව වැඩිදියුණු කිරීම කෙරෙහි ඉහළම ප්‍රමුඛතාව ලබාදිය යුතු බව ගැන පාර්ශව සැකයක් ඉතිරි නොකළහ.

පළමු දිනයේදී, මුලතිව් වෙරළෙන් එනා එල්ටීටීඊ බෝට්ටුවක් ගිල්වා දැමීමේ සිද්ධිය ගැන සහ මෙවැන්නක් නැවත සිදුවීම වැළැක්වීමට එල්දායි ආරක්‍ෂණ ක්‍රම ක්‍රියාවට නැංවිය හැකි අන්දම ගැන පාර්ශව දෙක සාකච්ඡා කළහ.¹⁴⁹ රාජකීය නෝර්විජියානු රජය සහ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරක්‍ෂණ කමිටුවෙහි නායකයා විසින් දෙපාර්ශවයෙහි මිලිටරි නායකයින්ගේ රැස්වීමක් සුදානම් කරන ලදී. දෙපාර්ශවයම ඔවුන්ගේ නාවුක ඒකකයන් නික්මීමෙන් කටයුතු කරන බවටත්, ප්‍රකෝපකාරී ක්‍රියාවලින් වළකින බවටත්, ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරක්‍ෂණ කමිටුවෙහි බලතල සහ ධාරිතාව ශක්තිමත් කරන බවටත් එකඟ වූහ. මෙයට සියළු පාර්ශවවල සිරකරුවන් ගැන ක්‍රියා කිරීම සඳහා ක්‍රියා පටිපාටි මෙම නිරක්‍ෂණ කමිටුව මගින් අනුමත කිරීම ඇතුළත් විය.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Based on Press Release issued by SCOPP on March 18, 2003, <http://www.peaceinsrilank.com>
¹⁵⁰ Based on Press Release issued by SCOPP on March 21, 2003, <http://www.peaceinsrilank.com>

උතුරු නැගෙනහිර නැවත ගොඩනැගීමේ අරමුදල පිහිටුවීමේ ක්‍රියාවලිය ඇතුළුව සෂණික මානුෂීය සහ පුනරුත්ථාපන අවශ්‍යතා පිළිබඳ උප කමිටුවෙහි ප්‍රගතිය සමාලෝචනයට ලක් කෙරුණි. අරමුදලට සම්බන්ධ පටිපාටිමය කරුණු නිමාකර ඇති බව සහ අරමුදල ක්‍රියාකාරී බව ලෝක බැංකුව ප්‍රකාශ කළේය. මෙම වර්ධනයන් සමගම, ඉහත උපකමිටුවට පහසුකම් සැපයීමට දායක වීමට ප්‍රදායකයින්ට දැන් හැකියාව තිබුණි.¹⁵¹ මානව හිමිකම් ගැටළු ආමන්ත්‍රණය ගැන සංකල්පීය මාර්ග සිතියමක් ඉයන් මාටින් ඉදිරිපත් කරන ලදුව, මානව හිමිකම් මූලධර්ම පිළිබඳ ප්‍රකාශනයක් සහ පිළිගත හැකි යාන්ත්‍රණයක් අවශ්‍ය බව පාර්ශව පිළිගත්හ.¹⁵²

බලය බෙදාහදා ගැනීම සහ මූල්‍ය බලය බෙදාහැරීමට අදාළ දේශපාලනමය ගැටළු ගැන නිගමන ගැනීමෙන් පසු සාකච්ඡා නිමා විය. එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවක් සමග අභ්‍යන්තර ස්වයං-නිර්ණය මත පදනම් වූ ගෞරව්‍ය පද්ධතියක් කෙරෙහි ඔවුන්ගේ කැපවීම පාර්ශවයන් විසින් අවධාරණය කරන ලදී. තුගෝලිය කලාප සහ කේන්ද්‍රය සහ කලාප අතර බලය බෙදීම ඇතුළුව ගෞරව්‍ය විසඳුම් ව්‍යුහ ආමන්ත්‍රණය කිරීමට සැලකිය යුතු කාලයක් අවශ්‍ය කෙරේ යැයි දෙපාර්ශවයම පිළිගනී. කැනඩාව පාදක කොටගත් ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් වූ සමූහාණ්ඩු සංසදයට සන්වැනි සාකච්ඡා වටයේදී සහභාගි වන ලෙස පාර්ශවයන් විසින් ආරාධනා කරන ලදී.

දේශපාලනමය විපරිවර්තනයක් සඳහා එල්ටීටීඊයෙහි ධාරිතාව ගොඩනගමින් ඊළඟ මාස තුන තුළ ගෞරව්‍ය විචාරය අධ්‍යයනය කිරීමට නියම වී තිබුණු දේශපාලන කටයුතු පිළිබඳ කමිටුවක් පිහිටුවීම ගැන එල්ටීටීඊය වාර්තා කළේය. දේශපාලනමය කරුණු සහ පූර්ණ සැසි තුළ මුස්ලිම් නියෝජිත පිරිසක සහභාගිත්වය සාකච්ඡා කිරීමට කිලිනොච්චියේදී මුස්ලිම් නායකයින් සහ එල්ටීටීඊ නායකත්වය අතර රැස්වීමක් සංවිධානය කිරීමට එල්ටීටීඊය සහ රවුල් හකිම් එකඟ වූහ. කිලිනොච්චියෙහි සහ කොළඹ ලේකම් කාර්යාල පිහිටුවීමට ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ ගැටළු පිළිබඳ උප-කමිටුව ඉදිරිපත් කළ යෝජනාව පාර්ශව අනුමත කළහ.¹⁵³

සාකච්ඡාවල සත්වන සැසියේදී සම්මත කර ගැනීම පිණිස යෝජිත මාර්ග සිතියමෙහි අංග තුන සකස් කරන ලෙස ද, ඉයන් මාටින්ට ඉල්ලීම් කෙරුණි.¹⁵⁴ කෙටියෙන් වියට ඇතුළත් වන්නේ; ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය ප්‍රමිතීන් පිළිබඳ වන මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය මූලධර්ම පිළිබඳ ප්‍රකාශනයක් කෙටුම්පත් කිරීම, දෙපාර්ශවයම මෙයට ගරුකිරීමට සහ උපයෝගී කර ගැනීමට කටයුතු කරනු ඇත; එල්ටීටීඊ සාමාජිකයන් සහ රාජ්‍ය නිලධාරීන් සඳහා මානව හිමිකම් පුහුණු වැඩසටහනක් සහ ජනගහණය සඳහා මානව හිමිකම් අධ්‍යයන වැඩසටහන්, යන මේවාය. එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කවුන්සිලයෙහි කාර්යාලය මගින් සම්බන්ධීකරණය කර යුනිසෙෆ්, සරණාගතයින් සඳහා වූ එක්සත් ජාතීන්ගේ මහකොමසාරිස් සහ ජාත්‍යන්තර රතු කුරුස කමිටුව ඔවුන්ගේ වරයන්ට අදාළ ධාරිතා ගොඩනැගීමේ වැඩසටහන් පවත්වනු ඇත; අවසන් කොට, ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවෙහි දුර්වල හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා යෝජනාවලට එකඟ විය. මේ සඳහා මානුෂීය කටයුතු සම්බන්ධීකරණ කාර්යාලයෙහි සහ වෙනත් මූලාශ්‍රවල ජාත්‍යන්තර සහාය අවශ්‍ය වනු ඇත.

¹⁵² Based on Press Release issued by SCOPP on March 19, 2003, <http://www.peaceinsrilank.com>
¹⁵³ Based on Press Release issued by SCOPP on March 21, 2003, <http://www.peaceinsrilank.com>
¹⁵⁴ Ibid.
¹⁵⁵ Sahadeven, P. & Devotta, N. (2006). *Politics of Conflict and Peace in Sri Lanka*, New Delhi: Manak Publications, pp. 286-287.

මතුපිටින් සියල්ල හොඳින් සිදුවන බව පෙනෙන නමුත් පුනරුත්ථාපන ප්‍රයත්නයන් සහ සමාන්තර දේශපාලනමය ගැටළු වලට වැඩි අවධානයක් අවශ්‍ය විය. සහදේවත් පහත සඳහන් ලෙස සාකච්ඡාවල හරය ග්‍රහණය කළේය.¹⁵⁵

හීරණා බොහොමයක් සැලකිය යුතු විශ්වාසය ගොඩනැගීමේ පියවරවලින් සමන්විත විය. පාර්ශව දෙක අතර ප්‍රබල එදිරිවාදිකම් සහ ගැටුමෙහි සංකීර්ණතාවය ගැන සළකා බලන විට, කෙටි කාලයක් තුළදී සාම සාකච්ඡා ලබාගත් ප්‍රගතිය ශ්‍රී ලංකාවේ ලිබරල් සාම ජන්දදායකයින්ගේ අපේක්ෂා ඉක්මවා ගොස්, ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ අවිශ්වාසයකින් සහ කටුක විවේකයින් පුදුමයට පත්කර ඇත. සැසි තයෙහිම උපදවන ලද සියල්ලට වඩා ප්‍රතිඵලය මෙකුට බලාපොරොත්තු විය නොහැක.

පහත සඳහන් ලෙස ප්‍රකාශ කරමින් ඔහු බාධකද තේරුම් ගනී:¹⁵⁶

සත්‍ය වශයෙන්ම, ආරක්‍ෂාව, යළි පදිංචි කිරීම සහ යළි ගොඩනැගීම වැනි ගැටළු ගැන රජය සහ එල්ටීටීඊය අතර තිදුණු වෙනස්කම් පැවතුණි. ඔවුන් එකඟ වූ දේ සහ ඔවුන් ක්‍රියාවට නැංවූ ප්‍රමාණය අතර විශාල හිඳුසක් ද පැවතුණි. සාම ක්‍රියාවලිය මුහුණදෙන ප්‍රධාන ගැටළුව මේ තුළ පවතී.

එල්ටීටීඊය ට අදාළව ඔහු එකතු කළේ:¹⁵⁷

එල්ටීටීඊය සෑම ගැටළුවක්ම අනෙකා සමග සම්බන්ධ කළේ කේවල් කිරීමේ ක්‍රමෝපායක් ලෙසය. ක්‍රියාවලිය තුළ, වය අතරම ගැටළු බිම් මට්ටමේදී විසඳා ගැනීමෙන් ලැබෙන සම්ප්‍රවේණික වාසි කැපකිරීමට කැමැත්ත පෙන්වීමෙන් අනෙක් ගැටළු නොවිසඳී පවතී. කේවල් කිරීමේ ක්‍රමෝපායය සිවිල් යුද්ධ අවසන් කිරීමට කෙරෙන සාකච්ඡාවල අමුතු දෙයක් නොවේ. එල්ටීටීඊය ඉදිරිපත් කළ ගැටළුවල වටිනාකම කුමක් වුවත්, සාම ක්‍රියාවලිය කඩාකප්පල් කිරීමට වයට තිබූ මුළුමනින්ම දැඩි ආස්ථානය හේතුවෙන් දේශපාලන විසඳුමක් කෙරෙහි වයට තිබූ අවංක කැපවීම ගැන සැක මතු කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන සක්‍රීයව කටයුතු කරමින් සිටි සහ මෙම පරිච්ඡේදයෙහි ආරම්භක කොටසෙහි උපුටා දක්වන ලද කතුවරුන් පස්දෙනෙකුගේ කණ්ඩායමක් විසින් පාර්ශවයන් මෙන්ම පිටස්තරයින් සහ විශ්ලේෂකයින් දක්න අන්දමට ජයග්‍රහණ සහ අඩුපාඩු පහත සඳහන් ලෙස විශ්ලේෂණය කළහ:¹⁵⁸

ජයග්‍රහණ

- යුද්ධයෙන් තොර වාතාවරණය ජීවිත බේරා දිවයින පුරාම ජීවන තත්වයන් වැඩිදියුණු කිරීමට උපකාරී විය.
- ජනතාවගෙන් බහුතරය සටන් විරාමයට සහාය දක්වන අතර ධනාත්මක සහ ස්ථිර සාමයක් කරා යාම පිළිබඳව පක්ෂව සිටිති.

¹⁵⁶ ibid p. 287.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ropers et al, (2004). *The Sri Lankan Peace Process at Crossroads, Lessons, Opportunities and ideas for Principled Negotiations, & Conflict Transformation*, Colombo: Berghof Foundation, pp. 3-4.

- ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම තාවකාලිකව නවතාලීමෙන්, 2001 වසරේ දෙවැනි භාගය තුළ යළි මතු වූ, දකුණෙහි පවතින දේශපාලනමය සහ සමාජයීය පද්ධතිය පිළිබඳ බරපතල අර්බුදයක් වැළැක්විණි.
- සාම ක්‍රියාවලිය බරපතල අර්බුදයක පැවති සමස්ත ආර්ථිකයට පුනර්ජීවනයක් ලබාදීමට උපකාරී විය.
- උතුරු නැගෙනහිර සහන සේවා සහ යම් පුනරුත්ථාපන සහ යළි ගොඩනැගීමේ සේවාවල වැඩිදියුණු වීම් ඇතිවිය.
- ජනවාර්ගික ගැටුම යුද්ධය සහ ප්‍රවණ්ඩත්වයෙන් විසන්ධි කිරීමට අවස්ථාවක් සාමක්‍රියාවලිය ලබාදී ඇත.
- සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයෙහි සළකා බැලීම්වල වැදගත්කම පාර්ශව විසින් ප්‍රමුඛ තලයේ පිළිගැනීමෙන් සාමය සඳහා කාන්තාවන්ගේ ප්‍රයත්න ඵලදායීව ඒකරාශී කිරීම මුදුන් පත්විය. මීට අදාළව ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ ගැටළු පිළිබඳ උපකම්වුවක් ස්ථාපිත කිරීම සුවිශේෂී වේ.
- සාම ක්‍රියාවලිය, ශ්‍රී ලංකාව ගැන සක්‍රීය උනන්දුවක් ගැනීමට සහ පුනරුත්ථාපනය, යළිගොඩනැගීම සහ සංවර්ධනය සඳහා අමතර සම්පත් යෙදවීමට ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව ආකර්ෂණය කර ඇත.
- සාම ක්‍රියාවලිය, එක්සත් ආගමික ශ්‍රී ලංකාවක් තුළ අභ්‍යන්තර ස්වයං-නිර්ණය පිළිබඳ රාමුව පැහැදිලිව දක්වා තිබූ ඔස්ලෝ ප්‍රකාශනයෙහි අන්තර්ගත වූ පරිදි, දේශපාලන විසඳුමක් සොයාගත හැකි සුවිශේෂී පොදු පදනමක් නිර්මාණය කර තිබේ.
- එකිනෙකා සමග යහපත් ක්‍රියාකාරී සම්බන්ධතාවක් වර්ධනය කර ගැනීමට පාර්ශවයන් හි සංවාදකයින්ට හැකිවූ බවත්, සමහර දුෂ්කර ගැටළු වලට විසඳුම් සොයාගැනීමට හැකිවූ බවත් සාම ක්‍රියාවලිය විදහා දැක්වීය.

අඩුපාඩු

- සාම සාකච්ඡා මෙහෙයවන පොදු, ස්ථාවර සහ පාරදෘශ්‍ය ක්‍රමෝපායයීය රාමුවක් නොතිබිණි.
- යුද්ධයෙන් තොර වාතාවරණයෙන් පැන නැඟුණු ප්‍රතිලාභ බෙහෙවින් අසමතුලිත අන්දමකින් බෙදා හැර තිබිණි. උතුරු නැගෙනහිර ජනතාව තවමත් බලාසිටින්නේ: සැලකිය යුතු සාම ලාභාංශයක්, ජීවන තත්වයන් සාමාන්‍ය බවට පත්වීම, සරණාගතයින් සහ අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින් ඔවුන්ගේ නිවෙස්වලට ආපසු යාම සහ යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ පෙදෙස්වල පුළුල් පුනරුත්ථාපන සහ යළි ගොඩනැගීමේ වැඩසටහනක් සඳහාය.
- මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් අඩුණ්ඩව සිදුවෙමින් පැවතිණි.
- සාම ක්‍රියාවලියේ සියළු තලයන් තුළ කාන්තා නියෝජනයක් නොමැති විය.
- සාම ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි තිබුණු ප්‍රවේශයන් පිළිබඳව දකුණේ ඇතිවූ ආරවුල් දේශපාලන පක්ෂවල පක්ෂග්‍රාහී න්‍යාය පත්‍රයන්ට විශාල වශයෙන් සම්බන්ධ වී තිබිණි.
- සාම සාකච්ඡා වලින් බැහැර කර ඇති පාර්ශවයන් සමස්ත සාම ක්‍රියාවලියෙහි නිතසානුකූල භාවය ප්‍රශ්න කරන අතර, සලකාබැලීම් සහ සීමාවන් ගැන ප්‍රකාශ කර ඇත.
- සාමය ලඟා කර ගැනීමේ අභිමතාර්ථවල සමස්ත බලමුළු ගැන්වීම සාපේක්ෂව අඩු මට්ටමක පැවති අතර, තවමත් විසේම පවතී.
- සාම ක්‍රියාවලිය පෝෂ්‍ය කිරීමට සහ ධෛර්ය දීමට ඒකාබද්ධ ආයතන නිර්මාණය කිරීමට සාකච්ඡාවේ යෙදුණු පාර්ශව අසමත් වූහ. සාම කාර්යාල දෙක මුළුමනින්ම එකිනෙකාගෙන් ස්වාධීනව වැඩ කළ අතර සාකච්ඡාවල හරයට කිසිවක් දායක නොකළහ.

■ ඔස්ලෝ ප්‍රකාශනය ක්‍රියාවට නැංවීම හරහා ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍යය යළි ගොඩනැගිය හැකි කෙසේද යන්න ගැන වැඩිදුරටත් මතභේද සාකච්ඡාවකට මුලපිරීමක් පාර්ශවයන් අතින් නොකෙරුණි.

පළමු අදියර දෙස සම්පව බැලීම සාම ක්‍රියාවලියේ ඊළඟ අදියරට අදාළව පාඩම් සහ හිඟමතවලට ඉඩදුන් බව ඔවුහු විශ්වාස කළහ. සාකච්ඡා වැඩියෙන් අවධානය යොමුකළේ 'සෘණාත්මක සාම' ගැටළු වෙතය; එනම්, ආර්ථික සහ දේශපාලනමය ව්‍යුහ වෙනස් කිරීමට අදාළ වඩා ගැඹුරු සහ හරයාත්මක ගැටළු දෙස බැලීම, බලය බෙදාහැරීම ගැන සහ අන්තර්වාර පරිපාලනයන්, සහ හුදෙක් 'ඒකීය' ශ්‍රී ලංකාවෙහි ස්වභාවය ගැන බලන 'ධනාත්මක සාමය' ගැන අවධානය යොමුකිරීමට වඩා යළි ගොඩනැගීම, අධීක්ෂණ කමිටු, සහ සංවර්ධන සහ මානුෂීය මූල්‍යාධාර වලට සම්බන්ධ තාක්ෂණික කරුණු ගැන. එබැවින්, 'යුද්ධය-නොමැති, සාමය නොමැති' මෙම අදියරේදී, A9 මාර්ග ව්‍යාපෘතිය වැනි යටිතල පහසුකම් යළි ගොඩනැගීමේ වැඩසටහන්වලට අවකාශයක් විවෘත විය. ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම වේගයෙන් පණගන්වා, ජනතාවට නිදහස් ගමන් කිරීමට, දේශපාලන සංවාදයක් ආරම්භ කිරීමට, සහ යම්තාක් දුරට ප්‍රකෘති තත්වයක් ඇතිකිරීමට හැකියාව ලැබුණි.

2003 වසර තුළ තවත් සැසි තුනක්, තායිලන්තයේ, ජපානයේ සහ යුරෝපයේ පැවැත්වීමට පාර්ශව එකඟ වූහ.

කැඩ්බ්ලි යාම සහ අර්බුදය

චල්ට්ටීරිය සාකච්ඡා වලින් ඉවත් වෙයි

අප්‍රේල් මස මුලදී වොෂිංග්ටන් හි පැවති ප්‍රදායකයින්ගේ සම්මේලනයකට ඔවුන්ට ආරාධනා නොකිරීමේ සාධකය ඇතුළත් තේතු දක්වමින් 2003 අප්‍රේල් මස චල්ට්ටීරිය සාම සාකච්ඡාවලින් ඉවත් විය. ඔවුන්ව තවමත් සාම සාකච්ඡා හවුල්කරුවන් ලෙස නොදකින බවට ඔවුන්ගේ පරිකල්පනය මින් සනාථ කෙරුණි. චල්ට්ටීරිය ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය තුළ ත්‍රස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස තහනම් කිරීම දිගටම පැවතුණු අතර, ළමා සොල්දාදුවන් අඩුකිරීම බඳවා ගැනීම සහ විරුද්ධවාදීන් ඉලක්ක කර සිදුකළ ඝාතනයන්, මෙම තහනම් සමාලෝචනයට ලක්කිරීමට අනුබල නොදුන්නේය. උතුරු සහ නැගෙනහිර සඳහා අන්තර්වාර බලධාරියෙක් පිළිබඳව ඉදිරිපත් කළ යෝජනා ගැන චල්ට්ටීරිය අසතුව වූ අතර, ශ්‍රී ලංකා සන්නද්ධ බලකායන් තවමත් අධි-ආරක්ෂිත කාලප තුළ සිටියහ. උතුරට ආර්ථික මූල්‍යාධාර ලැබීම සෙමින් සිදුවන බවට සහ අවතැන් වූ පුද්ගලයින්ගේ ප්‍රශ්නය කඩිනමින් විසඳීමට කටයුතු නොකෙරෙන බවට ඔවුහු තර්ක කළහ. සටන් විරාම ගිවිසුම බොහෝ අඩුපාඩු සහිත වූ බව සහ මුහුණට මුහුණලා කෙරෙන සාකච්ඡා නැවත ආරම්භකළ පසු එය නැවත සාකච්ඡාවට භාජනය කිරීමට සිදුවිය හැකි බව සියළු පාර්ශව පිළිගත්හ. අග්‍රාමාත්‍ය රනිල් වික්‍රමසිංහ චල්ට්ටීරිය වෙත යැවූ ඔහුගේ ලිපිවල තරයේ කියා සිටියේ ඇමෙරිකානු රජය චල්ට්ටීරියට ආරාධනා කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම ගැන ශ්‍රී ලංකා රජය කිසිම කාර්යභාරයක් ඉටුනොකළ අතර එය ඇමෙරිකානු හිතියේ සීමාවන් තුළ ගත් තීරණයක් වූ බවත් පවසා, චල්ට්ටීරිය බැහැර කිරීම ගැන ඔහුගේ කණගාටුව ප්‍රකාශ කළේය. උතුරු නැගෙනහිර තත්වය සාමාන්‍ය බවට පත්කිරීමට දෙපාර්ශවයේම ඒකාබද්ධ උත්සාහයන් සහ කැපවීම අළුත් කිරීමේ අවශ්‍යතාවය ඔහු අවධාරණය කර, සංවර්ධන ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීමේ ක්‍රියාවලියෙන් එය බැහැර කිරීමට ඔහුගේ රජය තුළ කිසිදු අදහසක් නොතිබුණු බව චල්ට්ටීරියට සහතික කළේය. රනිල් වික්‍රමසිංහගේ සාමයට-යොමුවූ, ප්‍රතිසංස්කරණයට-යොමුවූ සහ බටහිරට-යොමුවූ දර්ශනය ප්‍රදායකයින් විසින් මැනවින් පිළිගන්නා ලදී. ශ්‍රී ලංකාව සීමිත

අවදානම් සහිත, ලිබරල් සාමය ගොඩනැගීමේ විභවයක් ඇති සාර්ථක කතාන්දරයක් ලෙස ඔවුහු දුටුවහ. ඔහු ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල, ලෝක බැංකුව සහ වෙනත් ප්‍රදායකයින් සමඟ ගිවිසුම් අත්සන් කළේය. මතුපිටින් මෙය දෙමළ ජනතාවගේ අවශ්‍යතා ආමන්ත්‍රණයට චල්ට්ටීරියෙහි ඉල්ලීම සමඟ ගැළපුණි. ටෝකියෝ ප්‍රදායකයින්ගේ සම්මේලනයට සුදානම් වීමේ රැස්වීම වොෂිංග්ටන් ඩීසී හි ලෝක බැංකු සමුළුවකට ආසන්න දිනවල පැවැත්වුණි.

චල්ට්ටීරිය අවිශ්වාසයෙන් සිටීමින් එහි සියළු ඕනෑම සාකච්ඡා සහ ඉදිරිපත් කළ ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කරන තුරු සාකච්ඡා නැවත ආරම්භ කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළේය.

මැයි මස දෙමළ ජාතික සන්ධානය සාම ක්‍රියාවලියට අදාළ තත්වය සමාලෝචනය කිරීමට චල්ට්ටීරියෙහි දේශපාලන නායකත්වය මුණගැසුණි. පූති මස ටෝකියෝ ආධාර අරමුදලේ සම්මේලනයට සහභාගිවීමට පෙර, උතුරු නැගෙනහිර යළි ගොඩනැගීමට සහ සිවිල් ජීවිතය සාමාන්‍ය තත්වයට ආපසු පත් කිරීමට පරිපාලනමය, මූල්‍යමය සහ වෙනත් ව්‍යුහයන් ප්‍රමාණවත් බලතල සහිතව ස්ථාපිත කිරීම අවශ්‍ය බවට චල්ට්ටීරිය එහි මතය ප්‍රකාශ කළේය.¹⁵⁹

ටෝකියෝ ප්‍රදායකයින්ගේ සම්මේලනය

චල්ට්ටීරිය සාම සාකච්ඡාවලින් ඉවත්ව තිබුණත්, 2002 ජූනි 9-10 දක්වා නියම කර තිබූ පරිදි ටෝකියෝ ප්‍රදායකයින්ගේ සම්මේලනය පැවැත්විණි. එය හොඳ සහභාගිත්වයක් සහිත විය: සහභාගිවූවන් අතර ශ්‍රී ලාංකීය සහ ජපාන අගමැතිවරුන්, නෝර්වීජියානු විදේශ ඇමති, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදයේ නියෝජ්‍ය රාජ්‍ය ලේකම් සහ ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ සභාපති, සහ රටවල් ගණනාවක සහ ජාත්‍යන්තර නියෝජිතයන්ගේ වල පෙණීම නියෝජිතයෝ වූහ.

චල්ට්ටීරිය සම්මේලනයට සහභාගී නොවීය. ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව උතුරු නැගෙනහිර ක්ෂණික සහ දිගුකාලීන අවශ්‍යතා ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ශ්‍රී ලංකා රජයේ ප්‍රයත්නයන්ට වසර හතරක කාලයක් තුළ සහයෝගය දැක්වීමට ඩොලර් මිලියන 4.5 ක් පොරොන්දු විය. මින් එකී කොටසක් ආධාර වශයෙන් ද, ඉතිරිය නම්සලිල් පොලී නියමයක් මත ද විය. සම්මේලනය වෙනත් කරුණු අතර, මානව හිමිකම්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ නීතියේ ආධිපත්‍යය මත පදනම් වූ කල්පවත්නා සහ සාධාරණ දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා කඩිනම්ව කටයුතු කරන ලෙස ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චල්ට්ටීරිය යන දෙපාර්ශවයම උනන්දු කළේය.¹⁶⁰

ටෝකියෝ සම්මේලනයේ ප්‍රකාශනය තුළ ප්‍රදායක සහයෝගය සහ සාම ක්‍රියාවලිය අතර සම්බන්ධතාව පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කෙරුණු බව සටහන් කිරීම වැදගත්ය.¹⁶¹

ඔස්ලෝ හිදී පාර්ශවයන් එකඟ වූ අරමුණු ඉටුකිරීම සඳහා සාම ක්‍රියාවලියෙහි සැලකිය යුතු මෙන්ම සමාන්තර ප්‍රගතිය, ප්‍රදායක ප්‍රජාවේ ආධාරවලට සම්පව සම්බන්ධ විය යුතුය. හැකිතාක් ඉක්මණින් සාකච්ඡාවලට විලඹෙන ලෙස ශ්‍රී ලංකා රජයට සහ චල්ට්ටීරියට සම්මේලනය අනුබල දෙනු ලබයි. මෙය සංක්‍රාන්ති ක්‍රියාවලියෙහි යළි ගොඩනැගීම සහ සංවර්ධන අංගයන් කළමනාකරණය කිරීමට තාවකාලික පරිපාලන ව්‍යුහයක් මත

¹⁵⁹ For the full text of the press release please see: <http://news.tamilnet.com/art.html?artid=8981&catid=13>
¹⁶⁰ For the text of the declaration see <http://www.peaceinsri Lanka.com>
¹⁶¹ ibid

සිදුවිය යුතුය. ක්‍රියාවලියට අනෙකුත්ව පිළිගත හැකි අවසාන දේශපාලන විසඳුමකට මඟ පෙන්වන පැහැදිලි සන්ධිස්ථාන සහිත මාර්ග සිතියමක් කඩිනමින් සකස් කිරීම අවශ්‍ය වනු ඇත. මෙය සිතේ තබාගෙන, ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විශේෂයෙන් අරමුණු සහ සන්ධිස්ථානවලට සම්බන්ධව සාම ක්‍රියාවලිය සම්පව සමාලෝචනය කර ප්‍රගතිය අධීක්ෂණය කිරීමට අදහස් කරති....

සටන් විරාම ගිවිසුමට දැඩි ලෙස ගරු කිරීම, මානුෂීය ආධාර සහ මුස්ලිම් වැනි වෙනත් කණ්ඩායම් සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ඇතුළත් කිරීම සඳහා ඵලදායී යාන්ත්‍රණ පිහිටුවීම, වැනි අනුකූලතා නිර්ණායක පිළිබඳව විශේෂයෙන් සඳහන් කෙරුණි. ප්‍රකාශනයේ සම්මුති අධීක්ෂණය සහ සමාලෝචනය පැහැදිලිවම සාම ක්‍රියාවලියේ ප්‍රගතියට සම්බන්ධ බව ප්‍රදායක ප්‍රජාව විසින් ප්‍රබලව අවධාරණය කරන ලදී.

නෙදර්ලන්තය, ස්වීඩනය සහ එක්සත් රාජධානිය, ආසියා පදනම සහ ලෝක බැංකුව සමග සිදුකළ ක්‍රමෝපායායික ගැටුම් තක්සේරුවට අනුව,¹⁶²

ටෝකියෝ ප්‍රකාශනයෙහි භාෂාව බොහෝ නිරීක්ෂකයින්ට දැනුණේ ප්‍රදායකයින්ගේ කොන්දේසි තත්ත්වයක් ලෙස මිස ලිහිල් සම්බන්ධතාවක් ලෙස නොවේ. මිනිස් පළමුවැන්න යෝජනා කරනුයේ, "සාමය නැත්නම්, ආධාර නොමැත" යන්න වන අතර, දෙවැන්න යෝජනා කරනුයේ, "සාමය ඇත්නම්, එවිට ආධාර සඳහා වැඩිදුර අපේක්ෂාවන් සහ අවස්ථා පවතී" යන්නයි. මේ දෙක අතර ගුණාත්මක වෙනසක් ඇත. දෙවැනි තත්ත්වය සත්‍ය තත්ත්වය වන අතර පළමු වැන්න අවාසනාවන්ත වැරදි අර්ථකථනයක් විය. ප්‍රතිඵලය වූයේ: පැරලිල්ල සහ ව්‍යාකූලත්වය යි.

ටෝකියෝ සම්මේලනයට පසු මාස හය ප්‍රදායකයින්ගේ අසීරු තත්ත්වය සනාථ කළේය. සාම සාකච්ඡා හිමි මත පැවතුණි. උතුරු නැගෙනහිර යළි ගොඩනැඟීමේ අරමුදල් කඩදාසි කැබැල්ලකින් ඔබ්බට කිසිදුකම නොගියේය, සහ උතුරු-නැගෙනහිර පරිපාලන ව්‍යුහයන් ගැන එකඟවීමේ ප්‍රගතිය නොමැතිවූ තරම් විය. ටෝකියෝ ප්‍රකාශනයෙහි ව්‍යාකූලත්වය තත්කාර්ය ප්‍රතිචාරවලට මඟ පෑදූ අතර, සමහර ප්‍රදායකයින් ඔවුන්ගේ ආධාර උතුරු-නැගෙනහිරට ලබාදීම පසුවට දමා, දකුණට ආධාර සැපයීම අඩක්ව සිදුකළහ. ... විශේෂ සාම නියෝජිතයින්ගේ ඉහළ මට්ටමේ අධීක්ෂණ වාර්තා සහ සමසභාපති රැස්වීම් චල්ටීරීටිය මගින් සිදුකළ මානව හිමිකම් නිරන්තරව හෙළා දැක්වීන් ප්‍රකාශ ඉදිරිපත් කර දෙපාර්ශවයටම සාකච්ඡා මේසයට ආපසු පැමිණෙන ලෙස උනන්දු කරන ලද නමුත් ඒවායින් කිසිදු බලපෑමක් නොවීය. දේශපාලන පක්ෂ සාම ක්‍රියාවලියට එකිනෙකාගේ ප්‍රවේශය විවේචනය කිරීමේ මාර්ගයක් ලෙස ටෝකියෝ සම්මේලනය මගින් පිරිනැමූ කැරට් අලය වනමින් සිටියහ. ප්‍රදායක විශ්වාසය පිරිහීමට පටන් ගති.

කෙසේවෙතත්, සටන් විරාම ගිවිසුම බොහෝ දේශපාලනමය සහ මෙහෙයුම් අභියෝගයන්ට සාර්ථකව මුහුණදීමෙන් බෙහෙවින් ජාත්‍යන්තරීකරණය වුණු සාම ක්‍රියාවලියක ප්‍රථම අදියරේ අවසානය එයින් සලකුණු කළ බව පෙනෙන්නට තිබුණත්, එය සාම ක්‍රියාවලියේ ප්‍රධාන දිවියොත ලෙස එකල පැවතුණි.

¹⁶² Burke, A. & Mulakala, A. (2005) *Donors and Peacebuilding in Sri Lanka 2000-2005*, Colombo: The Asia Foundation, pp. 18-20.

අන්තර්වාර ස්වයං-පාලන අධිකාරිය

එක්සත් ජාතික පෙරමුණු මැතිවරණ ප්‍රකාශනයෙහි අන්තර්වාර පරිපාලනය පිළිබඳ අදහස ඇතුළත් කර තිබුණද, සාකච්ඡාවල එම අදියරේදී අන්තර්වාර පරිපාලනය පිළිබඳ ගැටළුව සාකච්ඡාවට නොගත යුතු බවට පළමු සහ දෙවන සාකච්ඡා වට වලදී දෙපාර්ශවයම එකඟතාවකට වඩා සම්මුතියකට පැමිණ තිබූ බව ලියනගේ ඉස්මතු කරයි.¹⁶³ ඒ වෙනුවට, අන්තර්වාර පරිපාලනයකට වෙන්කර දීමට අපේක්ෂා කළ කාර්යයන් ඉටුකිරීමට උප-කමිටු පිහිටුවීමට දෙපාර්ශවයම එකඟ වූහ. අන්තර්වාර පරිපාලනයක් වනාම පිහිටුවීමට එරෙහිව රජයේ ප්‍රධාන සාකච්ඡාකරු ඉදිරිපත් කළ තර්කය චල්ටීරීටී නියෝජිත පිරිසෙහි නායකයා විසින් පහත සඳහන් ලෙස සංක්ෂිප්තව සාධාරණ කොට දක්වන ලදී:¹⁶⁴

කේන්ද්‍රීය තර්කය වූයේ වර්තමාන ආරක්ෂිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට එවැනි පරිපාලනමය ව්‍යුහයක් ආයතන ගත කිරීමට අවකාශය ලබාදිය නොහැකි බවයි. එවැනි පරිපාලනමය යාන්ත්‍රණයක් නිර්මාණය කළත්, එය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කරන අතර, ජනාධිපති මෙන්ම අග්‍ර විනිශ්චයකාර වරයා එවැනි පියවරක් කිසිදුකම අනුමත නොකරනු ඇත.... එවැනි නිෂ්ඵල ව්‍යායාමයක් ආරම්භ කිරීමෙන් සාම සාකච්ඡාවලට බාධා කිරීමට සහ හවතා දැමීමට ජනාධිපති හට අවස්ථාවක් ලබාදෙනු ඇත.

කෙසේවෙතත්, ජනාධිපති හෝ සිංහල අන්තවාදීන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ මතය නොසෙවීමත්, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ව්‍යවස්ථානුකූලතාවය පවා සැක සහිත වූ බැවින් මෙම තත්ත්වය කෙරෙහි වැඩි විශ්වාසයක් තැබිය නොහැකි විය. එක්සත් ජාතික පෙරමුණු රජය උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් සඳහා අන්තර්වාර පරිපාලනයකට එම මූලධර්මය උපයෝගී කර නොගත් අතර, සටන් විරාම ගිවිසුමට විශාල සහයෝගයක් තිබුණු බැවින් එය හඳුන්වා දිය යුතුව තිබුණි. එක්සත් ජාතික පෙරමුණු රජය 2003 අප්‍රේල් මාසයට පසු බල විනාසය එහි වාසියට නොතිබුණු විට, ඉදිරියට ගොස්, රජය විසින්ම අන්තර්වාර පරිපාලනමය යාන්ත්‍රණයක් සඳහා යෝජනාවක් ඉදිරිපත් කළේය.¹⁶⁵ 'අන්තර්වාර පරිපාලනයක් පිළිබඳ අදහසෙහි වැදගත්කම රජය සහ චල්ටීරීටීය යන දෙකම විසින් සුළුකොට තැකීම සිත්ගන්නා සුළුය':¹⁶⁶

2003 මැද භාගයේදී රජය උතුරු නැගෙනහිර සඳහා අන්තර්වාර පරිපාලනයක තිබිය හැකි ආදර්ශ තුනක් ඉදිරිපත් කළේය. මෙය විශාල වශයෙන් චල්ටීරීටීය සාකච්ඡා මේසයට ආපසු ගෙන ඒමේ උත්සාහයක් විය. මේවා අවසාන විසඳුමකට වඩා සාකච්ඡාව සඳහා පදනමක් ලෙස නිර්මාණය කර තිබුණි.¹⁶⁷ චල්ටීරීටීය යෝජනා තුනම ප්‍රතික්ෂේප කළේ ඒවා එහි ඉල්ලීම් ප්‍රමාණවත්ව සපුරාලන්නේ නැති හෝ ඉල්ලීම් සමග අනුගත නොවන බැවිනි. ලියනගේ අවධාරණය කරන්නේ, චල්ටීරීටීයට අනුව, යෝජනාවල ප්‍රධාන දෝෂ තුනක් පැවති බවයි. එනම්,¹⁶⁸

¹⁶³ Liyanage. S. (2008). *One Step at a Time – Reflections on the Peace process in Sri Lanka 2001-2005*, Colombo: South Asia Peace Institute, 2008. p. 122.

¹⁶⁴ Balasingham A. in, Liyanage, S. (2008). *ibid.* p 123.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ Uyangoda and Perera, in, *ibid.* p. 125.

¹⁶⁷ International Crisis Group, (2006) Sri Lanka: *The Failure of the Peace Process*, Brussels, p. 8.

¹⁶⁸ Liyanage, S. (2008) *op.cit.* pp. 127-128.

පළමුව, ඔවුහු පරිපාලනමය ව්‍යුහයකට වඩා සංවර්ධන ව්‍යුහයක් ස්ථාපිත කරනු ඇත. නමුත් එල්ටීටීඊයට අවශ්‍ය වූයේ සංවර්ධනයට සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරකම්වල පමණක් නොව පළාත් දෙකෙහි දෛනික කාර්යයන්ගේ සහභාගිත්වය සහ පාලනය ද ඔවුන්ට අවශ්‍ය විය.

දෙවනුව, ව්‍යුහය තුළ එල්ටීටීඊයෙහි තුමිකාව ව්‍යාකූල විය.

තෙවනුව, යෝජනා ක්‍රියාවට නැංවීමට අදාළව, එල්ටීටීඊයෙහි සාමාන්‍ය හට පිරිස් වලට සහභාගීවීමට ඇති අවකාශය සීමාකරන අයුරින් රාජ්‍ය පරිපාලන ව්‍යුහයට ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ලබා දුණි.

2003 ඔක්තෝම්බර් මස එල්ටීටීඊය අන්තර්වාර ස්වයං-පාලන අධිකාරියක් සඳහා පුළුල් යෝජනා කට්ටලයක් ඉදිරිපත් කළේය.¹⁶⁹ එහි ඔවුන්ට බහුතර සාමාජිකයින් සහ ඒ හිසා පාලනයද තිබිය හැකි විය. තවදුරටත් සාකච්ඡා සඳහා මෙය ආරම්භ ලක්ෂ්‍යයක් විය යුතු බවට ඔවුහු බල කළහ. මෙම තාවකාලික ස්වයං-පාලන අධිකාරිය සඳහා වූ යෝජනා එල්ටීටීඊයෙහි සත්‍ය වේතනාව වනුයේ වෙනම රාජ්‍යයක් ගොඩනැගීම බවට දකුණෙහි බොහෝ දෙනාගේ මතයට සහාය දුන්නේය. තාවකාලික ස්වයං-පාලන අධිකාරිය ගැඹුරුව ගැටළුකාරී විය: එය සියළු ගොඩබිම සහ සාගර සම්පත්වලට හිමිකම් කිව හැකි එල්ටීටීඊ ආධිපත්‍යයෙන් යුතු රජයක් ගැන සිතමින්, ප්‍රජාතාන්ත්‍රික විධිවිධාන ගැන කිසිවක් ඇතුළත් නොකළ බහුත්වවාදය වැඩියෙන් වර්ධනය කිරීමට කිසි අවකාශයක් ලබා නොදෙන්නක් විය. එම අධිකාරියෙහි යෝජිත වසර පහ අනුමානව ස්වාධීන රාජ්‍යයක් ලෙස හෝ යටත් පිරිසෙයින් සංයුක්ත රාජ්‍යයකින් අවසන් විය හැකිව තිබුණි.¹⁷⁰ සමහරු එය දුටුවේ ශ්‍රී ලංකාවේ එක්සත් භාවයට සෘජු තර්ජනයක් ලෙසය. නැගෙනහිර කලාපවල ජීවත්වන ජනගහනයෙන් 60% ක් වන මුස්ලිම් සහ සිංහල ප්‍රජාවෝ එල්ටීටීඊය විසින් පාලනය කරන විවෘත අධිකාරියක් යටතේ ජීවත්වීමේ ප්‍රතිපාදනවලට බිය වූහ. මුළු උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක සහ අධිකරණ බලතල වලට සම්බන්ධ පළමු හිමිපු මුලධර්ම තුන යෝජනා වල අන්තර්ගත විය. 9.1 වැනි වගන්තිය පහත සඳහන් ලෙස කියැවේ :

තාවකාලික ස්වයං-පාලන අධිකාරියට උතුරු නැගෙනහිර පාලනය සඳහා පුර්ණ බලතල තිබෙනු ඇත. මෙයට යළි පදිංචි කිරීම, පුනරුත්ථාපනය, යළි ගොඩනැගීම සහ සංවර්ධනය සඳහා බලතල ඇතුළත් වේ. සංවර්ධනයට පවතින සේවා සහ පහසුකම් වැඩිදියුණු කිරීම සහ උසස් කිරීම, ආදායම්, අයබදු සහ තීරණ ලබාගැනීම, තුමිය මත නීතිය හා සාමය ඇතුළත් වේ. මෙම බලතලවලට උතුරු-නැගෙනහිර සඳහා ශ්‍රී ලංකා රජය ක්‍රියාත්මක කරන ප්‍රාදේශීය පරිපාලනයට සම්බන්ධ සියළු බලතල සහ කාර්යයන් ඇතුළත් වේ.

නව දේශපාලන අර්බුදය සහ නෝර්වේ සාම ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත් වේ

තාවකාලික ස්වයං-පාලන අධිකාරිය සඳහා වූ යෝජනාව සිංහල මාධ්‍ය සහ දේශපාලන ප්‍රකෘති අතර විශාල කලබලයකට හේතුවිය. මුලදී රජය විසින් එය තවදුරටත් සාකච්ඡා පැවැත්වීම සඳහා පදනමක් ලෙස භාවිතා කිරීමට සූදානම් බවක් පෙන්නුම් නමුත් ජනාධිපති කුමාරතුංග වහාම ක්‍රියාත්මක විය. 2003 නොවැම්බර් 5 වෙනි දින ජනාධිපති කුමාරතුංග තර්ජන යටතේ පැවති ශ්‍රී

¹⁶⁹ See Appendix 9
¹⁷⁰ ibid.

ලංකාවේ ජාතික ආරක්ෂාව සහ එක්සත් බව ආරක්ෂා කිරීමේ අවශ්‍යතාව සඳහන් කරමින්, කැඩිනට් අමාත්‍යවරුන් තිදෙනෙක් (ආරක්ෂක, තොරතුරු සහ අභ්‍යන්තර කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශ වලින්) ඉවත් කර, හදිසි අවස්ථාවක් ප්‍රකාශ කර සති දෙකකට පාර්ලිමේන්තුව කල්දැම්මාය. මෙය අර්බුදයකට තුඩුදී ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන රික්තයක් ඇති කිරීමට හේතුවිය. සාම ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් විකුමසිංහ යටතේ නොවන බව එල්ටීටීඊය ප්‍රකාශ කිරීමත් සමග ඔහු සාකච්ඡාවලින් ඉවත් විය. ජනාධිපති කුමාරතුංගව සාම ක්‍රියාවලියෙන් බැහැර කිරීමෙන් රජයේ ප්‍රයත්නයන්ට ඇගේ සහයෝගය සීමිත බව තහවුරු කෙරිණි. රටෙහි දේශපාලන අධිකාරිය ඇත්තේ කවුරුන් අතද යන්න පැහැදිලි නොමැති වූ බැවින්, සාම ක්‍රියාවලියට සහාය දැක්වීමට තවදුරටත් අවකාශයක් නොමැති බව නිගමනය කර, නෝර්වේ සිය පහසුකම් සපයන්නාගේ තුමිකාවෙන් ඉවත් විය. ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ සමග එක්සත් ජනතා නිදහස් සන්ධානය සෑදීමෙන් පසු 2004 පෙබරවාරි 12 වෙනි දින කුමාරතුංග විසින් පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැර, මැතිවරණය 2004 අප්‍රේල් මසට නියම කළාය. තාවකාලික ස්වයං-පාලන අධිකාරිය සාම සාකච්ඡාවල අවසාන තුරුමීපුව ලෙස පෙනුණි. රජය වෙතින් එය ප්‍රතික්ෂේප වූ පසු, සහ ජනාධිපති කුමාරතුංග ඇගේ ව්‍යවස්ථාදායක බලතල යළි තහවුරු කිරීමට ක්‍රියාත්මක වීමෙන් පසු, එල්ටීටීඊය වඩා යුදවාදී ස්ථාවරයක් අනුගමනය කළේය.¹⁷¹ කෙසේනමුත් සටන් විරාම ගිවිසුම තවමත් තාක්ෂණිකව වලංගු විය.

සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වූ අයගේ කළකිරීම ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් හිකුත් කළ පුවත්පත් නිවේදනයක සංක්ෂිප්ත ප්‍රකාශ කර තිබුණි.¹⁷²

රජය සහ විපක්ෂය අතර උත්සන්න වෙමින් පවතින සටනට අනාගතය සඳහා වූ ජනතාවගේ බලාපොරොත්තුව සහ සුභවාදී බව සාම ක්‍රියාවලිය බිඳවැටීම සහ ආර්ථික සංවර්ධනය සහ යළි ගොඩනැගීමේ අපේක්ෂාවන් අහිමිවීම පිළිබඳ බරපතල කනස්සල්ලක් බවට හරවා ඇත. ජනාධිපති, රජය සහ එල්ටීටීඊය යන සියල්ලෝම සාම ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි ඔවුන්ගේ කැපවීම වෙන් වෙන්ව අවධාරණය කර ඇති බව අපි සටහන් කරමු. නමුත්, දේශපාලන කැළඹිලි තත්ත්වය සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ප්‍රගතියක් ලබාගැනීම වළක්වනු ඇත.

ජනවාර්ගික ගැටුම සාමකාමීව නිරාකරණය කිරීමට කැපවී සිටින සියළු දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර කණ්ඩායම් වලින් අප ඉල්ලා සිටින්නේ, ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන නායකයින් වෙත බලපෑම් කර මෙම බෙහෙවින් ප්‍රමාද අදියරෙහි වුවද සාම ක්‍රියාවලිය සඳහා ද්විපාක්ෂික ප්‍රවේශයකට වළඹෙන ලෙසය.

කරුණාගේ හැරයාම

සාම ක්‍රියාවලිය ගැන එල්ටීටීඊයෙහි බිය නාට්‍යයක ආකාරයෙන් තහවුරු වූයේ 2004 මාර්තු මස, එහි නැගෙනහිර අණදෙන නිලධාරියා වූ, පොදුවේ කරනලේ කරුණා ලෙස හැඳින්වූ සහ එල්ටීටීඊ සාකච්ඡා කණ්ඩායමේ සාමාජිකයෙකු ද වූ, විනාශමූර්ති මුරලිදරන්, වෙනම කැරලි කණ්ඩායමක් සාදන බව ප්‍රකාශ කළ විටය. ඔහු පැවසුවේ, දෙමළ වාසතුමියක් සාදා ගැනීමට කරන යුද්ධය තුළ නැගෙනහිර පළාතේ සුවිශේෂී ඕනෑ විපාකම් නොසලකා හරින බවයි.

¹⁷¹ ibid.
¹⁷² Snapshots of Peace Building – Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007. Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, May 2007, p. 78.

හේදවීම පිළිබඳව සම්මුතියකට පැමිණීමට අකැමතිව, 2004 අප්‍රේල් මස එල්ටීටීඊය කරුණා කණ්ඩායමට කෘතර ලෙස පහර දුන්නේය. කරුණා ඔහුගේ යුද හටයින් විසුරුවා හැර, ළමා සොල්දාදුවන් සිය ගණනක් නිවෙස්වලට හැර, ඔහුගේ අනුගාමිකයින් සුළු කණ්ඩායමක් සමග පලායාමෙන් විය වනාම අවසන් විය. සටන් විරාම ගිවිසුම තුළ එල්ටීටීඊයෙන් කොටසක් හැරයාම පිළිබඳව කටයුතු කිරීමට විධිවිධාන නොතිබිණි. නමුත් කරුණා පරාජය කරන ලද්දේ තාවකාලිකව ය. ඔහුගේ අනුගාමිකයෝ ක්‍රමයෙන් ඔවුන්ගේ බලය නැගෙනහිර ස්ථාපිත කර ගත්හ. කරුණා පිලි අඛණ්ඩව පැවතීම සාම සාකච්ඡා නැවත ඇරඹීමට ප්‍රධාන බාධකය විය. සටන් විරාම ගිවිසුමෙන් ඉල්ලා ඇති පරිදි විය නිරායුධ කරන ලෙස එල්ටීටීඊය රජයට බල කළේය. කරුණාගේ හැරයාම නැගෙනහිර මත එල්ටීටීඊයෙහි බලය පවත්වා ගැනීම අඩු කළා පමණක් නොව එල්ටීටීඊයෙහි බලය ද සැලකිය යුතු තරමින් අඩු විය. කරුණා අම්මාන් නැගෙනහිර අණදෙන නිලධාරියා ලෙස හැරයාම, සහ නැගෙනහිර සිටි තරුණ සටන්කාමීන් විසුරුවා හැරීම නැගෙනහිර පළාතෙන් කොටි සංවිධානය සම්පූර්ණයෙන් ඉවත් කිරීමට මග සලසන ලදැයි බොහෝ දෙනෙක් විශ්වාස කරති.

2004 වසරේ බොක්සිං දින සුනාමිය

සුනාමිය මුලදී මිලියන එකක ජනතාවට බලපෑ අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළ තීරයෙන් තුනෙන් දෙකකට වඩා විනාශ කළේය. එයින් මිනිස් ජීවිත 35,322 ක් අහිමි වී, 21,441 කට තුවාල සිදුකර, ළමයින් 1,500 කට දෙමාපියන් අහිමි විය. සමාජ ජාල කඩා බිඳවැටී, වත්කම් විනාශ වී, ජලය සහ විදුලිය සැපයීම් වලට ප්‍රබල බලපෑම් එල්ලවිය. දුරස්ථ වෙරළබඩ පෙදෙස්වලට දින ගණනාවක් තිස්සේ ප්‍රවේශවීමට නොහැකි විය. ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පත්කිරීමට සහ නැවත ගොඩනැගීමට පහසුකම් සපයන අතරම, ඝෂණික සහන සැපයීමේ බහු විධි ගැටළුව ආමන්ත්‍රණය කිරීම දැවැන්ත අභියෝගයක් විය. ගැටුමෙහි සන්දර්භය ගැන සලකා බලන විට, මෙම අහි විශාල ව්‍යසනය අතරතුර සහ ඉන්පසු විදනා දක්වන ලද මානව එකමුතුකම සහ කරුණාව විශේෂයෙන් ආදර්ශමත් විය. ව්‍යසනය පුළුල්ව පැතිරී කණ්ඩායම් තුනටම බලපාන ලද මුත්, දරුණුතම ලෙස බැට කෑවේ අම්පාර සහ මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කවල මුස්ලිම් සහ දෙමළ ජනගහනයන් ය.

සිවිල් සමාජයෙන් (තනි පුද්ගලයින්, සමාජයන්, සමිති, දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන) ආධාර ගලා වීමට පටන් ගත්තේය. ඔවුහු පන්සල්, දේවස්ථාන සහ වෙනත් ස්ථානවල රැකවරණය ලබාදුන්හ, මංමාවත් පිරිසිදු කිරීමට ඒකරාශී වූහ, බේරුණු අය සොයමින්, තුවාල කරුවන් රෝහල්වලට සහ වෙනත් ආරක්ෂිත ස්ථානවලට ප්‍රවාහනය කළහ. ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව ගලවා ගැනීමේ කණ්ඩායම්, සැපයුම්, උපකරණ සහ සේවක පිරිස් ඇතුළුව මානුෂීය ආධාර සමග ප්‍රතිචාර දැක්වීය.

සාම ක්‍රියාවලිය වටා පැන නැගුණු අභියෝගයන් වේදනාකාරීව දේශපාලන අපහසුතාව තාවකාලිකව පසෙකට දමා, දෙපාර්ශවය අතර විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගීමට අවස්ථාවක් විවර වී ඇති බව පෙනුණි. බොහෝ ස්වාභාවික ව්‍යසන මෙන්ම, සුනාමිය 'සමාජය එකට බැඳ තැබීමේ' ප්‍රතිඵලයක් ලබා දී, සාම ක්‍රියාවලිය සඳහා උත්තේජකයක් ලෙස ක්‍රියා කරනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරිණි. ජනාධිපති සහ එල්ටීටීඊය උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ගලවා ගැනීමේ සහ සහන මෙහෙයුම් ඉදිරියට ගෙන යා යුතු කෙසේද යන්න ගැන ලිපි හුවමාරු කර ගත්හ. මීට අමතරව, උපද්‍රවය සිදුවූ කාලය අතරතුර, ආරක්ෂක හමුදාවෝ සහ එල්ටීටීඊය ඔවුනොවුන්ගේ හට පිරිස් බේරා ගත්හ. සටන් විරාමයට අමතරව, මෙම සම්බන්ධකම් මානුෂීය සහන සැපයීමට පහසුකම් සැලසීය. හමුදාවන් විසින් උතුරේ දෙමළ ජීවිත බේරාගැනීම ගැන සහ බෙදුණු ප්‍රජාවන් අතර සහයෝගීතාව ගැන හද දණුසුම් කරන කතාන්දර තිබුණි.

කෙසේනමුත්, 'සාමාන්‍ය දේශපාලනය' දිගුකලක් අත්හිටුවා නොතිබිණි. සුනාමිය විසින්ම මිනිසුන් එකට එකතු කර තිබුණත්, ප්‍රතිචාරයෙන් පිළිබිඹු වූයේ සහ අවධාරණය කළේ කළින් පැවති ආතතීන්ය. දේශපාලනය ඉතා ප්‍රබලව ආපසු පැමිණි අතර, ඒ සමගම අළුත් වූ ගැටුමක් සඳහා තිබූ හැකියාවද ආපසු ඇතිවිය. සාම ක්‍රියාවලිය මෙන්ම, සුනාමි ප්‍රතිචාරය දේශපාලනමය සහ ආර්ථික උනන්දු උත්සන්න කර, වඩා පුළුල් ආතතීන් සහ දුක් ගැනවිලි වලට අකුණු සැරයක් ලෙස ක්‍රියා කළේය. ...¹⁷³

ආධාර අසමාන ලෙස බෙදාහැරීමේ ප්‍රතිඵල මගින් ජනවාර්ගික, දේශපාලනික සහ සමාජීය ආතතීන් පරාසයක් උත්සන්න විය. සුනාමි ප්‍රතිචාරය වැඩි වැඩියෙන් ජනවාර්ගිකරණය විය. දෙමළ ජනතාවට බැහැර කළ බව සහ රජය විසින් බාධා කරන බව තැඟුණ අතර, දකුණෙහි දෘෂ්ටිකෝණය වූයේ උතුරු නැගෙනහිර ප්‍රජාවන්ට අසමානුපාතික ප්‍රමාණයක ආධාර ලැබෙන බවය. මුස්ලිම්වරුන් දරුණු ලෙසම පීඩාවට පත්වූ ප්‍රජාව විය හැකි වුවත්, දෙපාර්ශවයෙන්ම ඔවුන් අත්හැර ඇති බව ඔවුන්ට හැඟුණි.¹⁷⁴

පශ්චාත් සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය (P-TOMS) ¹⁷⁵

සුනාමිය පහරදුන් විට, වය පැමිණියේ සාම ක්‍රියාවලිය පිරිහුණු මට්ටමක පවතින විටය. ගැටුමෙහි දෙපාර්ශව අතර සංවාද නොතිබුණු අතර, දේශපාලන ඝාතන වැඩිවෙමින් තිබිණි. සුනාමියට ප්‍රතිචාරය බලගතු විය: දෙමළ, මුස්ලිම්, සිංහල ජනතාව විකිනෙකාට උදව් කළහ. ක්‍රිස්තියානි හින්දු ආගමිකයින්ට උදව් කළහ; බෞද්ධ පූජකවරු සියල්ලන්ට පන්සල් විවෘත කළහ. කවුරු කුමන කණ්ඩායමකට අයත් වූයේ දැයි කිසිවෙකු ඇසුවේ නැත.

සහන සැලසීමේ සහ ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පත්කිරීමේ ප්‍රයත්නයන්හි මුල් අදියරවලදී, රජය සහ එල්ටීටීඊය ඝෂණික අවශ්‍යතා ආමන්ත්‍රණය කිරීමට එකට වැඩ කළහ. අදාළ සාම ලේකම් කාර්යාල අතර සාකච්ඡා ජනවාර් මස ආරම්භ විය. මැයි මස වන විට, ජනාධිපති කුමාරතුංග දෙපාර්ශව අතර, 'පශ්චාත්-සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය' පිටුපස ඇගේ පූර්ණ අධිකාරිය ස්ථාපිත කළාය. මෙම ව්‍යුහයෙහි ගිවිසුමට ප්‍රධාන සිංහල පක්ෂය වූ එක්සත් ජාතික පක්ෂයෙහි එකඟතාව ලැබීම සුවිශේෂී වේ.

පශ්චාත් සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය මගින් ආධාර බෙදාහැරීම අධීක්ෂණය කිරීමට ජාතික, ප්‍රාදේශීය සහ දිස්ත්‍රික් මට්ටම්වල කමිටු තුනක ව්‍යුහයක් සාදා ප්‍රකෘති තත්ත්වයට ගෙන වීම සහ මෙම කමිටු මගින් ප්‍රවේශ වන යළි ගොඩනැගීමේ ව්‍යාපෘතිවලට අරමුදල් ලබාදීමට ප්‍රාදේශීය අරමුදලක් පිහිටුවීමට වරය ලබාදෙන ලදී.

මෙම කමිටු රජයෙහි, එල්ටීටීඊයෙහි සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවේ නියෝජිතයින්ගෙන් සමන්විත වනු ඇත. 2003 දී මානුෂීය අවශ්‍යතා පිළිබඳ උප-කමිටුව බිඳ වැටීමෙන් පසු ගැටුමේ පාර්ශව අතර ප්‍රථම ඒකාබද්ධ ක්‍රියාකාරී පද්ධතිය මෙය විය හැක. සාම ක්‍රියාවලිය නැවත පණගැන්වීමට යෝග්‍ය වාතාවරණයක් මෙම යාන්ත්‍රණය මගින් නිර්මාණය වේ යැයි අපේක්ෂා කෙරිණි. බොහෝ බාහිර හවුල්කරුවෝ මෙම යාන්ත්‍රණයට සහයෝගය සහ ප්‍රාදේශීය අරමුදලට සම්පත් දැමීමට ඔවුන්ගේ කැමැත්ත ප්‍රකාශ කළහ.

¹⁷³ Goodhand, J. et al. (2005). Aid conflict and Peacebuilding in Sri Lanka, 2000-2005, Colombo: The Asia Foundation, p. 58.
¹⁷⁴ ibid. p. 56.
¹⁷⁵ Appendix 10

පශ්චාත්-සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහයෙහි ව්‍යවස්ථානුකූලතාවය ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ මගින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙහි වනාම අභියෝගයට ලක්කෙරිණි. එය ව්‍යවස්ථානුකූල ලෙස කළකනු ලැබූ අතර, පැහැදිලි කිරීම් ලැබෙන තුරු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් 2005 ජූලි මස, සමහර අංගයන්, විශේෂයෙන් ප්‍රාදේශීය අරමුදල සහ කිලිනොච්චියෙහි ප්‍රාදේශීය කමිටුවෙහි පිහිටීම කල් තබන ලදී. රජයේ සන්ධාන හවුල්කරුවෙකු වූ ජේවීපිය, මෙම ගැටළුව මත ඉල්ලා අස්වූ අතර, ඊට විරුද්ධව උද්ඝෝෂණය කළේය. මුස්ලිම් ප්‍රජාවේ නියෝජිතයින් එය ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා සහයෝගය නොදී වැළකී සිටියේ, ගිවිසුම ඔවුන්ගේ අභිලාෂයන් පිළිබඳව කෙරුණේ සංකේතාත්මක නියෝජනයක් පමණක් බව පවසමිනි. අවසානයේදී, එල්ටීටීඊය නොවන ද්‍රවිඩ පක්ෂ වලින් සහයෝගය නොලැබුණේ, ව්‍යුහය තුළ ඔවුන්ට ලබාදී ඇත්තේ අප්‍රධාන ස්ථානයක් පමණක් බැවිනි.

ගුඩිනෑන්ඩි සහ අන් අය අවධාරණය කළේ:

ආරම්භයේ සිටම රජය සහ එල්ටීටීඊය යන දෙකම පශ්චාත් සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය පිළිබඳ සාකච්ඡා සාම ක්‍රියාවලියෙන් වෙන්කොට තබාගැනීමට උත්සාහ දැරූ නමුත්, බොහෝ අය බලාපොරොත්තු වූයේ, පළමුවැන්නෙහි ප්‍රගතිය දෙවැන්න නැවත පණගැන්වීමට හේතු විය හැකි බවයි. කාලයත් සමග පශ්චාත්-සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය ගැන සාකච්ඡා සාම ක්‍රියාවලියේ ගතිකයන්ට එලෙසින්ම පාහේ පිළිබිඹුවන තරමට මේ දෙකම එකිනෙකට සමීප වූහ. සාම සාකච්ඡා වට හය අවසානයේදී අන්තර්වාර පරිපාලනය පිළිබඳ එක් ගැටළුවකට පහත හෙලුණු අන්දමින්ම, පශ්චාත්-සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය වටා සාකච්ඡා ද අවසානයේදී පාලනය පිළිබඳ ගැටළුවට සීමා විය.¹⁷⁶

2005 අගෝස්තු 12 වෙනි දින ඔක්ස්ෆර්ඩ් හි අධ්‍යාපනය හදාරා යාපනයෙන් පැමිණි ක්‍රිස්තියානි ද්‍රවිඩ ජාතිකයෙකු වූ විදේශ අමාත්‍ය ලක්ෂ්මන් කදිර්ගාමර්, කොළඹ දී ඝාතනය කෙරුණි. මෙය නතර කර තිබූ සාම සාකච්ඡාවලට සහ සිංහල-දෙමළ සංහිඳියාවට බරපතළ පහරක් විය. ජනවාර්ගික අනන්‍යතාව ප්‍රතිපත්ති නිර්ණායෙහි එකම සාධකය නොවිය යුතු බවට ඔහු සංකේතයක් විය. ඔහු එල්ටීටීඊයට එරෙහිව එක්සත් ජාතීන් සහ අනෙකුත් බහුපාර්ශවික රැස්වීම් වල දැක්ම සහ ප්‍රබල කටයුතුන් වූ අතර, ප්‍රධාන ඝාතන ඉලක්කයක් ලෙස සළකන ලදී. එල්ටීටීඊය එහි වගකීම ප්‍රතික්ෂේප කළේය. නමුත් ඝාතනය ඔවුන් විසින් සංවිධානය නොකළේ නම්, එවිට මෙම ඝාතනය මුවාවී වැඩිකරන බොහෝ වෙනස් කණ්ඩායම් සහිත ශ්‍රී ලාංකීය සමාජයේ බිඳීගිය ස්වභාවයෙහි තවත් එක් සලකුණකි.

2005 නොවැම්බරයේ ජනාධිපති මැතිවරණය

2005 නොවැම්බරයේ ජනාධිපති මැතිවරණය සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ඉදිරි මඟ නිර්ණාය කිරීම කෙරෙහි තීරණාත්මක විය. දකුණෙහිතරඟ කරන ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ දෙක පශ්චාත්-සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහයට එකඟ වූ නමුත්, එය අසාර්ථක වූ අතර, එය සාම ක්‍රියාවලිය බිඳ වැටීමට ආසන්න හේතුවක් විය හැකිව තිබුණි. සිංහල සහ දෙමළ කඳවුරු දෙකෙහි අන්තවාදීන් අතර, එනම් ජේවීපිය සහ එල්ටීටීඊය අතර අභිලාෂයන්ගේ අසාමාන්‍ය සන්ධානයක් මගින් ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂ අපේක්ෂකයා වූ මහින්ද රාජපක්ෂ හට සුළු බහුතරයක් සහතික කළේය. ජේවීපිය රාජපක්ෂව තෝරා පත් කිරීමට ප්‍රබල ව්‍යාපාරයක් ගෙන ගිය අතර, සටන් විරාම ගිවිසුමට සම-අත්සන්කරුවකු ලෙස දෙමළ ප්‍රජාව අති ප්‍රබලව සහයෝගය ලබාදුන් විකුමසිංහට

¹⁷⁶ ibid

ජන්දය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් එල්ටීටීඊය විසින් උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර දෙමළ ජනතාව වළක්වන ලදී. මහින්ද රාජපක්ෂ ශ්‍රී ලංකාවේ පස්වැනි විධායක ජනාධිපති බවට පත්වී සාම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ විකුමසිංහගේ සංස්කරණය අවසන් විය.

සිය සමාරම්භක දේශනයේදී සාම ක්‍රියාවලිය ගැන සඳහන් කරමින්, ජනාධිපති රාජපක්ෂ පැවසුවේ:¹⁷⁷

මැතිවරණ ව්‍යාපාරය පුරාවටම අපි අවධාරණය කළේ රටෙහි ගෞරවනීය සාමයක් ලඟා කර ගැනීමට අපි කටයුතු කරන බවයි. ජනාධිපති මැතිවරණය අතරතුර අති ප්‍රබල බහුතරයක ජනතාව පැවසුවේ රට නොබෙදිය යුතු බවයි. අද එය ජනතාවගේ පොදු අපේක්ෂාව වී ඇත. සාමය ලඟා කර ගැනීම පිණිස මගේ ප්‍රතිපත්තිය පාදක වනු ඇත්තේ මෙම අපේක්ෂාව මතයි. මෙම මතය පදනම් කොටගෙන සාම ක්‍රියාවලියක් ඇරඹීමට මම අදහස් කරමි. යුද්ධය මගේ ක්‍රමය නොවේ. ජාතික ප්‍රශ්නය පිළිබඳ විසඳුමෙහි කොටසක් ඇති සියල්ලන් සමග නව සාකච්ඡා වටයකට මම මුල පුරමි.....

එල්ටීටීඊ නායකයා 2005 නොවැම්බර 27 වෙනි දින ඔහුගේ වාර්ෂික විරු සමරු දේශනයේදී පහත සඳහන් ලෙස ප්‍රතිවාර දැක්වීය:¹⁷⁸

අපගේ අරගලයේ අරමුණ ලඟා කර ගැනීමට අපේ ප්‍රවේශය ගැන තීරණය කිරීමේ ඉතා වැදගත් වේලාවට අපි දැන් ලඟා වී සිටිමු. මෙම තීරණාත්මක වේනිභාසික හැරවුම් ලක්ෂ්‍යයේදී සිංහල ජාතිය තුළ නව නායකයෙක් යටතේ නව රජයක් බලයට පත්වී ඇත....

අපේ ජනතාව ඉවසීම, බලාපොරොත්තුව නැතිකරගෙන ඉමහත් කළකිරීමට පත්ව ඇත. දෙමළ ජනතාවගේ දේශපාලන අපේක්ෂා තෘප්තිමත් කරන සාධාරණ දේශපාලන රාමුවක් සමග නව රජය ඉදිරියට පැමිණිය යුතුය. මෙය අපේ ඉතා ඉක්මන් සහ අවසාන ආයාචනයයි. අපේ ඉක්මන් ආයාචනය නව රජය ප්‍රතික්ෂේප කරන්නේ නම්, අපි, ලබන වසරේදී, අපේ ජනතාව සමග එකමුතුව, ස්වයං-නිර්ණාය සඳහා අපේ අරගලය, අපේ වාසභූමිය තුළ ස්වයං-පාලනය පිහිටුවීමට ජාතික විමුක්තිය සඳහා වූ අපේ අරගලය තීව්‍ර කරනු ඇත.

International Crisis Group එහි විශ්ලේෂණය තුල ජනාධිපති රාජපක්ෂ යටතේ සිදුවූ නව සිදුවීම් පහත සඳහන් ලෙස විස්තර කළහ:¹⁷⁹

කෙසේනමුත්, නව රජය සාම ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත් වූයේ නැත. නෝර්වේ හි භූමිකාවට එරෙහිව විවේචන එල්ල කර තිබියදීත්, එය පහසුකම් සපයන්නා ලෙස නෝර්වේ හි භූමිකාව නිම කළේ ද නැත. ඒ වෙනුවට නව ද්වි-පට ක්‍රියාවලියක් මතුවිය. එනම්, දකුණෙහි සන්ධානයක් ගොඩනැගීමට උත්සාහ දරන දේශපාලනමය ක්‍රමෝපායයක් සමග අපහසුවෙන් මිශ්‍ර වූ වඩා දැඩි මිලිටරි ක්‍රමෝපායයක්, දේශපාලනමය විසඳුමක් වටා එකඟතාවක් ඇතිකර ගැනීම සහ සාම සාකච්ඡා නැවත ආරම්භ කිරීම විය. නමුත් නව

¹⁷⁷ http://www.president.gov.lk/speech_arc_19_11_2005.asp, [Accessed on April 1, 2009]
¹⁷⁸ www.tamilnet.com, excerpts of speech translated into English from Tamil.
¹⁷⁹ Sri Lanka: *The Failure of the Peace Process*, Brussels: International Crisis Group, November 2006, p.10.

දේශපාලනමය ක්‍රමෝපායය බොහෝදුරට නව මිලිටරි ක්‍රමෝපායයන්ට යටත් විය. දැරුණු ත්‍රස්ත-විරෝධී ව්‍යාපාරයක්, ගුවනෙහි ආධිපත්‍යය සහ සාම්ප්‍රදායික භූමි බලකායක් ඒකාබද්ධව, එල්ටීටීඊය ප්‍රබල ලෙස දුර්වල කළ හැකි බව මිලිටරි ක්‍රමෝපායය මගින් පැහැදිලිව ඒත්තු ගෙන තිබුණි. ඒ අනුව, සටන් විරාම ගිවිසුම පැවතුණත් සහ තෝරාගැනුමක් ඔවුන්ගේ ස්තූතියක් නොමැති කාර්යය අඛණ්ඩව ඉටු කළත්, එල්ටීටීඊය කෙරෙහි රාජපක්‍ෂගේ ප්‍රවේශය ඔහුගේ පුරෝගාමියාට වඩා බෙහෙවින් වෙනස් විය.

වසර තුනකින් පැවති පළමු රැස්වීමේදී ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය නැවත වරක් පිහිටාති දිනමුඛවම වකඟ වූහ. 2006 පෙබරවාරි 22 වෙනි දින විදේශ කටයුතු පිළිබඳ ස්විස් ෆෙඩරල් දෙපාර්තමේන්තුවේ දේශපාලන කටයුතු පිළිබඳ අධ්‍යක්ෂ, අර්ස් සිස්වයිලර් ගේ ආරම්භක අදහස් කියවීම ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.¹⁸⁰

සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කර අදට හරියටම වසර සතරකි. යුද්ධය අතරතුර පැවති තත්ත්වයන්ට වඩා ශ්‍රී ලංකා ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වයන් සංසන්දනාත්මකව සහතිකවම වැඩි දියුණු වී ඇත. නමුත් අපට තවමත් ශ්‍රී ලංකාවේ යුද්ධය-නැති-සාමය-නැති තත්ත්වයක් පවතී. මට මේ ප්‍රශ්නය අසන්නට ඉඩ දෙන්න: අද සිට වසර හතරකට පසු 2010 පෙබරවාරියේදී තත්ත්වය කෙසේ වේවිද? මන්දයත්, අවසානයේදී අපේ තීරණාත්මක ඉලක්කය මෙය විය යුතුය: ශ්‍රී ලංකාවේ සාමාන්‍ය සිංහල, දෙමළ සහ මුස්ලිම් ජනතාවගේ මානව ආරක්‍ෂාව සහ “බියෙන් තොරව” නිදහසේ, සාමයෙන් සහ බහු-ජනවාදික, බහුසංස්කෘතික සහ බහු-ආගමික ශ්‍රී ලංකාවක් තුළ ඔවුන්ගේ අභිප්‍රායයන්ට අනුව ඔවුන්ගේ ජීවිත නිර්ණය කර, සංවර්ධනය කර ගැනීමට අවස්ථාව සමග ජීවත්වීම ඒකාබද්ධව සහතික කිරීමයි.

ලියනගේ ඉස්මතු කළ පරිදි පහත සඳහන් හේතූන් නිසා සාකච්ඡා සාර්ථක වූ ලෙස සළකන ලදී:¹⁸¹

- අප්‍රේල් 19-21 දක්වා නැවත රැස්වීමට පාර්ශව වකඟ වූහ;
- ශ්‍රී ලංකා රජයේ පාලනය යටතේ පවතින පෙදෙස්වල ශ්‍රී ලංකා රජයේ ආරක්‍ෂක හමුදා හැර වෙනත් කිසි සන්නද්ධ කණ්ඩායමක් ක්‍රියා නොකරන බවට ශ්‍රී ලංකා රජය සහතික කරනු ඇත;
- “බිය වැද්දීම්, ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා, පැහැර ගැනීම් සහ සාතන සිදුනොවන බව සහතික කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියළු පියවර” ගැනීමට දෙපාර්ශවයම එකඟ වූහ;
- ශ්‍රී ලංකා රජයේ ආරක්‍ෂක හමුදාවන්ට එරෙහිව ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා සිදුනොවන බවට එල්ටීටීඊය එකඟ වනු ඇත.

යුද්ධයට මාවන

2006, මාර්තු 29 වෙනි දින ලන්ඩනයේදී, එල්ටීටීඊයේ ප්‍රධාන මැදිහත්කරු ඇන්ටන් බාලසිංහම් චරිත් සෝල්හයිම් හමුවී, දෙමළ කොටි සංවිධානයේ සාකච්ඡා කණ්ඩායමට කොළඹ හරහා ආරක්‍ෂිතව පිටවීම සනාථ කළ හැකි නම් පමණක් 2006 අප්‍රේල් මස සාම සාකච්ඡාවල දෙවැනි සැසියට සහභාගිවීමට එල්ටීටීඊයෙහි කැමැත්ත දැනුම් දුන්නේය. පැරාමිලිටරි කණ්ඩායම් නිරායුධ

කරන තුරු සහ ඔවුන්ගේ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා අවසන් කරන තුරු සාම ක්‍රියාවලියට ඉදිරියට යා නොහැකි බව ඔහු අවධාරණය කළේය. සාකච්ඡාවල දෙවැනි වටයෙහි න්‍යාය පත්‍රය මේ පිළිබඳව අනිවාර්යයෙන් සළකා බැලිය යුතු බව ඔහු අවධාරණය කළේය.

අප්‍රේල් 24 වෙනිදා කොළඹ හමුදා මුලස්ථානයේ මරාගෙන මැරෙන බෝම්බ ප්‍රහාරයකින් හමුදාපති බරපතල ලෙස තුවාල ලබා, 10 දෙනෙකු සාතනය වී තවත් 28 දෙනෙකුට තුවාල විය. එය සිදුවූයේ ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය සාකච්ඡා මේසයට ගෙන ඒමට තෝරාගෙන තිබූ විසින් විශේෂ උත්සාහයක් දරමින් සිටියදීය. මෙම සිදුවීමෙන් පසු, ගුවන් හමුදාව සහ නාවුක යාත්‍රා නැගෙනහිර එල්ටීටීඊ පෙදෙස්වලට බෝම්බ හෙලීමට පටන්ගෙන, වාර්තා වූ අන්දමට බොහෝ සිවිල් ජනතාව මරණයට පත්ව, දහස් ගණනක් අවතැන් වූහ. මින් පැහැදිලි වූයේ, දෙපාර්ශවයම සටන් විරාම ගිවිසුමේ ලේඛනය හෝ හරය අනුව ක්‍රියා කිරීමට කැමති නොවූ බවයි.

2006 මැයි 29 වෙනි දින යුරෝපා සංගමයේ කවුන්සිලය එල්ටීටීඊය ත්‍රස්තවාදය මැඩලීමේ විශේෂිත පියවර සඳහා වූ ලැයිස්තුවට ඇතුළු කිරීමට තීරණය කළේය.¹⁸² එය ප්‍රචණ්ඩත්වය මර්ධනය කරන ලෙස දෙපාර්ශවයෙන් ඉල්ලු අතර, දැඩුවම නොලබා යාමේ සංස්කෘතිය නවත්වා, රටෙහි සියළු පුරවැසියන් සඳහා නීතිය සහ සාමය සනාථ කරන ලෙස රජයට ඉල්ලීම් කළේය. කරුණා කණ්ඩායම ගැටුමට බලපාන තෙවන පාර්ශවයක් ලෙස සඳහන් කෙරිණි. යුරෝපා සංගමයේ තහනමෙහි ක්‍ෂණික ප්‍රතිඵලයක් වූයේ, ස්වීඩන්, ඩෙන්මාර්ක් සහ ෆින්ලන්තයෙන් යුරෝපා සංගම් සාමාජිකයින් සිටි ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුවට කාර්ය මණ්ඩලය සැපයීමයි. එල්ටීටීඊයට මින් සිදුවූයේ ක්‍රියාවලිය තුළ ඔවුන්ගේ අඛණ්ඩ සහභාගිත්වය අස්ථිර වීමයි.

2006 අප්‍රේල් සඳහා කලින් නියම කළ තිබූ සාකච්ඡා ඔස්ලෝ හිදී 2006 ජූනි දක්වා ප්‍රමාද විය. යුරෝපා සංගමය විසින් එල්ටීටීඊය ලැයිස්තුගත කිරීමෙන් ඉක්බිතිව, මෙම සාකච්ඡා තීරණාත්මක විය. සාකච්ඡා මගින් පවතින තත්ත්වය වැඩිදියුණු කර ජනතාවගේ බිය සහ දුක් වේදනා සංසිදුවනු ඇතැයි අපේක්‍ෂා කෙරිණි. කෙසේනමුත්, එල්ටීටීඊ නියෝජිත පිරිස ඔස්ලෝ හි රැස්වීමට බලාපොරොත්තු වූ ශ්‍රී ලංකා රජයේ නියෝජිත පිරිස, හෝ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුව හෝ වෙනත් බොහෝ පාර්ශවයන් මුණගැසුණේ නැත.

උතුරු පළාතෙහි මාවල් ආරු සොරොච්චෙන් ජලය වසා දැමීමට එල්ටීටීඊය ගත් තීරණයෙන්, ගැටුමෙහි නව අදියරක් ආරම්භ විය. 2001 න් පසු, ප්‍රථම වතාවට රජයේ හමුදා සහ එල්ටීටීඊය දීර්ඝ සටනක යෙදුණි. එල්ටීටීඊය ඔවුන්ගේ ක්‍රියා ඔවුන්ගේ පාලනය යටතේ සිටින සාමයට ලැදි දෙමළ ජනතාවට අවශ්‍ය ඒවා ලෙස සාධාරණීකරණය කළේය. ඔවුන්ගේ ආස්ථානය වූයේ, පසුගිය රජය පොරොන්දු වූ ජල යෝජනා ක්‍රමයක් අසල්වැසි එල්ටීටීඊ පාලනය යටතේ ඇති ප්‍රදේශයෙහි රජය විසින් ගොඩනැගිය යුතු බවයි.

තවද, ඔවුන්ගේ පාලනය යටතේ පෙදෙස්වලට සහ සුනාමි යළි ගොඩනැගීම් සිදුකරන ස්ථානවලට සීමෙන්හි, වානේ සහ වෙනත් ගොඩනැගිලි ද්‍රව්‍ය ගෙනයාම රජය විසින් අවහිර නොකළ යුතු බවට ඔවුහු තර්ක කළහ. මෙම ගැටළුව ගැන ජාතික සාම මණ්ඩලය ඔවුන්ගේ ප්‍රකාශයෙහි මෙසේ සඳහන් කළේය:¹⁸³

¹⁸⁰ <http://peaceinsrilanka.org>
¹⁸¹ Liyanage, S. (2008), op.cit. p. 157.

¹⁸² http://www.negotiatedpeace.com/doc_en/news/euban_statement.pdf , [Accessed on April 2, 2009]
¹⁸³ Snapshots of Peace Building, (2007), *Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007*, National Peace Council of Sri Lanka, May 2007, p 26

විල්ට්ටර් ස්ථානවලට වරෙන්ඩ කෙරෙන මිලිටරි ප්‍රහාර මානුෂීයව යුක්ති සහගත බව රජය ප්‍රකාශ කරයි. ජලය අවහිර කිරීමට විල්ට්ටර් ගත් තීරණය සහ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිර්දේශ කමිටුවෙහි ජාත්‍යන්තර නිර්දේශයන් විල්ට්ටර් සමග සාකච්ඡා පවත්වන අවස්ථාවේ රජය විසින් ගුවන් හමුදා ප්‍රහාර වල්ල කිරීමට ගත් තීරණය අනුමත කළ නොහැක. මානුෂීය දෘෂ්ටිකෝණයකින් බලන කල, දිය 'ගල නැවත විවෘත කිරීම පිලිබඳව රජය විල්ට්ටර් සමග සාකච්ඡා කළේ නම් මීට වඩා යහපත් වනු ඇත. නමුත් දැන් සිවිල් ජනගහනයට මෙන්ම දෙපාර්ශවයෙහිම සටන්කාමීන්ට හානි සිදුකරන දරුණු ගැටුමක් පවතී.....

රජයේ මිලිටරි බලකායන් සහ විල්ට්ටර් අතර සටන්ගත දිස්ත්‍රික්කයේ වෙනත් පෙදෙස්වලට ද පැතිර ගියේය. රජයේ යටතේ පැවති, මුස්ලිම් පෙදෙසක් වූ මුත්තුර් වලට විල්ට්ටර් ප්‍රතිප්‍රහාර වල්ල කළේය. විල්ට්ටර් ඒ අසල නගරය දින කිහිපයක් සිය පාලනය යටතේ තබාගෙන බලෙන් පන්නා දමන තුරු සිටියේය. වීවී මුළු ජනගහනයම පලා ගියහ. International Crisis Group මෙම තත්ත්වය මෙසේ විස්තර කළේය:¹⁸⁴

දැන් මෙය දෙපාර්ශවයම කාලතුවක්කු භාවිතා කරමින් සහ රජය වහි ගුවන් ඒකාධිකාරීය භාවිතා කරමින් සිදුකෙරෙන පුර්ණ පරිමාණයේ යුද්ධයක් විය. සිවිල් ජනතාවට අනතුරු සිදුවීම වැළැක්වීමට දෙපාර්ශවයම කිසිදු උත්සාහයක් නොගන්නා බව පෙනුණි. නමුත් සිවිල් අවධානය යොමුවූයේ මුත්තුර්හි සිදුවූ මිලේච්ඡ ක්‍රියාවකට ය. එනම් ප්‍රංශ මූල්‍යාධාර සංවිධානයක් වූ Action Contre le Faim (ACF) හි දේශීය සේවකයින් 17 දෙනෙක් එක විල්ලේ වෙඩි තබා ඝාතනය කිරීමයි. රජය විල්ට්ටර්ගේ දොස් පැවරූ නමුත්, ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිර්දේශ කමිටුව රජයේ හමුදාවන්ට දොස් පැවරූහ.

ජනාධිපති විශේෂ විමර්ශන කොමිෂන් සභාව, ප්‍රභූවරුන්ගේ ජාත්‍යන්තර ස්වාධීන කණ්ඩායමේ සහාය ඇතිව සිදුකළ විමර්ශනය ඇතුළුව, ඝාතන ගැන කළ විමර්ශනවලින් කිසිදු ප්‍රගතියක් අත් නොවීය.

2006 අගෝස්තු මස, විල්ට්ටර් තනනම් කිරීමෙන් පසුව, යුරෝපා සංගම සාමාජික රටවල් තුනෙහි නිර්දේශයක් ඉවත් කර ගන්නා ලදී. ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව තව දුරටත් සනාථ කළ නොහැකි බව විල්ට්ටර් පැවසීය. ඔවුන් ඉවත් කර ගැනීමෙන් අයිස්ලන්තය සහ නෝර්වේ සාමාජිකයින් ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිර්දේශ කමිටුවෙහි කාර්ය මණ්ඩලයට බඳවා ගැනුණි. 2006 සැප්තැම්බර් 1 වෙනි දින වනවිට නිර්දේශ කමිටුවෙහි නිර්දේශයන් 60 සිට 30 දක්වා පමණ අඩකින් අඩුවීය.¹⁸⁵

2006 සැප්තැම්බර් මුලදී, එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලයේ රැස්වීමට සහභාගිවීමට හිටියෝර්ක් බලා ගිය සංචාරයේදී ජනාධිපති රාජපක්ෂ පැවසුවේ, ප්‍රචණ්ඩත්වය භාවිතා නොකිරීමට කැපවීමට විල්ට්ටර් සූදානම් නම් රජය සාම සාකච්ඡා නැවත ආරම්භ කිරීමට සූදානම් බවයි. තමා නමයිලි දේශපාලනයට ආස්ථානයක් ගැනීමට සූදානම් බවත්, ගැටුම් නිරාකරණ ක්‍රියාවලියේදී නෝර්වේ සහ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවෙහි පහසුකම් ලබා ගැනීම අඛණ්ඩව සිදුකරන බවත්, ජනාධිපති පැවසීය.

නෝර්වේජියානු පහසුකම් සලසන්නන් හරහා වඩු පණිවුඩයකින් විල්ට්ටර් නායක ප්‍රභාකරන් ද සාකච්ඡාවලට ඔහුගේ කැපවීම ලබා දුන්නේය. බිම් මට්ටමේ යථාර්ථය වෙනස් විය. පසුගිය මාස

¹⁸⁴ Sri Lanka: *The Failure of the Peace Process*, (2006) Brussels: International Crisis Group, p.11.
¹⁸⁵ http://www.slmm.info/ABOUT_THE_SLMM/Organisation [Accessed on April 2, 2009]

දෙක තුළ උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර විවිධ පෙදෙස්වල රජය සහ විල්ට්ටර් අතර ප්‍රබල විදිරවාදිකම් දක්නට ලැබුණි. ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිර්දේශ කමිටුවෙහි ප්‍රධානියා පවතින ප්‍රචණ්ඩත්වයෙහි ස්වභාවය විස්තර කළේ ඉතා හරක බවටය.

ඔක්තෝම්බර් 28 වෙනි දිනට පිහිටුවා ගිය දී තිබූ සාකච්ඡා පාර්ශවයන්ට ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය වෙනස් කර සටන් විරාම ගිවිසුම දිගටම විහිළුවක් බවට පත්කළ අප්‍රකාශිත යුද්ධය උත්සන්න වීමට ඉඩනොදීමට අවස්ථාවක් ලබාදුනි. උසස් මට්ටමේ ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම තිබියදීත්, අසීමිත ප්‍රචණ්ඩත්වයට නැවත නොවැරීමට එක් පාර්ශවයක හෝ අවංක කැපවීමක් නොතිබුණු බව පෙනුණි.

ශ්‍රී ලංකා නියෝජිත පිරිසේ නායකයා වූ අමාත්‍ය හිමල් සිරිපාල ද සිල්වා ආරම්භක ප්‍රකාශය ගැන පැවසූ නිමාකිරීමේ අදහස් පහත පෙනෙන අන්දමට සුඛවාදී විය:¹⁸⁶

රටෙහි ජාතික ප්‍රශ්නයට කල්පවිනිත විසඳුමක් ලබාදෙන තිරසාර සාමයක් ලබාකර දීමට නව පණක් සහිත සාම ක්‍රියාවලියක් දියත් කිරීම කෙරෙහි ඉහළම ප්‍රමුඛතාවය දීමට රජය කැපවී සිටියි. දේශපාලන විසඳුම සියළු පාර්ශවයන් අතර සංවාදයක් හරහා ලබාගන්නා වඩාගන්නා මත පදනම් වීම අවශ්‍ය වේ. ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ දූෂක ගණනාවක ගැටුම සහ අභ්‍යන්තර ආරාධුල නිමා කර, අප සමාජයේ සියළු කොටස්වල අතිලාභයන් සහ අයිතීන් පිලිගන්නා රාජ්‍යයක් ගොඩනැගීමය.

සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි පස්වන සංවත්සරය දින විල්ට්ටර්ගේ හිකුත් කළ ප්‍රකාශයක 2006 ඔක්තෝම්බර් සාකච්ඡාවලට අදාළව පහත සඳහන් දේ ඉස්මතු කරන ලදී:¹⁸⁷

මෙම තීරණාත්මක වකවානුවේදී, අපි ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේ ඉල්ලීම පිලිගෙන, රාජකීය නෝර්වේජියානු රජයේ අනුග්‍රහය යටතේ සහ ස්වීඩන්හි රජයේ සත්කාරය යටතේ 2006 ඔක්තෝම්බර් මස ශ්‍රී ලංකා රජය සමග දෙවැනි සාකච්ඡා වටයකට සහභාගී වීම. පිහිටුවා පැවති මෙම දෙවැනි සාකච්ඡා වටයේදී, දෙමළ ජනතාවගේ මානුෂීය අර්බුදය වැඩිදියුණු වී නැති අතර වුවත්, කේන්ද්‍රීය ගැටළු ගැන සාකච්ඡා පැවැත්වීමට එකඟ වීමෙන් අපි ඉහළම නමයිලි බව විදහා දැක්වූයෙමු.

සාකච්ඡාවලදී ශ්‍රී ලංකා රජය දෙමළ ජනතාවගේ මානුෂීය තත්ත්වය ගැන සාකච්ඡා කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළ අතර, ජාතික ප්‍රශ්නයට අදාළ කේන්ද්‍රීය ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට බලකර ඉල්ලා සිටියේය. කෙසේනමුත්, ඒ සඳහා යෝජනාව ඉල්ලුවට, එය නොතිබුණි. රජය පැවසුවේ, ප්‍රධාන පාර්ශව දෙක අතර අවබෝධතා ගිවිසුම අත්සන් කළේ මෑතකදී බවත්, එය ශ්‍රී ලංකාවේ දකුණෙහි වකාශය ලබා ගැනීම පිණිස 'සුවිශේෂී පියවරක්' බවත් ය. අද මෙම බොහෝ සේ කේන්ද්‍රීය කළ අවබෝධතා ගිවිසුම ශ්‍රී ලංකා රජය විසින්ම කඩාකප්පල් කර, කිසිවක් ඉෂ්ට කරගෙන නොමැත.

ශ්‍රී ලංකා රජයේ සහ විල්ට්ටර් නියෝජිතයින් අතර දෙදිනක අදහස් විමසීමෙන් පසුව, නෝර්වේජියානු පහසුකම් සපයන්නා විසින් 2006 ඔක්තෝම්බර් 29 වෙනි දින පහත සඳහන් ප්‍රකාශය හිකුත් කළේය:¹⁸⁸

¹⁸⁶ Opening Statement by Minister Nimal Siripala de Silva, Head of Delegation, GoSL - Geneva Talks October 28, 2006, GoSL Media Release
¹⁸⁷ <http://Tamilnation.co/conflictresolution/tamilelam.norway/061028/solheim.htm>. [Accessed November 2010]
¹⁸⁸ <http://www.tamilnet.com/cat.html> [Accessed November 2010]

ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය විසින් මානුෂීය ගැටළු සහ දේශපාලන ප්‍රශ්න සාකච්ඡා කිරීම සඳහා රැස්වීමට ඉල්ලීම් කිරීමෙන් පසු 2006 ඔක්තෝම්බර් 28-29 දින තුළ පිහිටාගිය අදහස් විමසීම් සිදු කෙරුණි. සැප්තැම්බර් 12 වෙනි දින බුසල්ස් හි පැවති සමසභාපති රැස්වීමේදී, ටෝකියෝ සම-සභාපතිවරු (යුරෝපා සංගමය, ජපානය, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය සහ නෝර්වේ) අදහස් විමසීම් සඳහා රැස්වන ලෙස පාර්ශවයන්ට අනුබල දුන්හ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමයට වඩා ගැටුම වඩාත් පැහැදිලිව පෙනෙන මේ අවස්ථාවේදී සම-සභාපතිවරුන්ගේ ඉල්ලීම පිළිගෙන මෙම අදහස් විමසීම් සඳහා පැමිණීම වෙනුවෙන් පාර්ශවයන් පිළිගැනීමට ලක්විය යුතුය.

සාම ක්‍රියාවලිය පහත සඳහන් ක්‍රමයක් අනුගමනය කිරීම අවශ්‍ය බවට පාර්ශව එකඟ වූහ:

1. මිනිසුන්ගේ දුක් වේදනා
2. හමුදාමය හිච්චිතව අඩුකිරීම සහ ප්‍රවණ්ඩත්වය අඩුකිරීම
3. දේශපාලනමය නිරවුල් කිරීමකට මගපාදන දේශපාලනමය සංරචක

එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය අතර දේශපාලනමය ක්‍රියාවලිය රජය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලදී. මෙම මූලපිරීම ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් සතුටින් පිළිගෙන ඇත. සර්ව පාක්ෂික සමුළුවෙහි කාර්යයන් ගැන ද ශ්‍රී ලංකා රජය සඳහන් කළේය.

හදිසි මානුෂීය තත්ත්වය සහ සිවිල් ජනයන් අති විශාල සංඛ්‍යාවකගේ අවාසනාවන්ත තත්ත්වය ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය ගැනද සංකච්ඡා පැවැත්විණි. A9 මාර්ගය විවෘත කරන ලෙස එල්ටීටීඊය ඉල්ලා සිටියේය. මේ අවස්ථාවේදී එසේ කිරීම රජය ප්‍රතික්ෂේප කළේය. මානුෂීය අර්බුදය ආමන්ත්‍රණය කළ හැක්කේ කෙසේද යන්න ගැන පාර්ශව අතර එකඟතාවයකට එළඹුණේ නැත.

ධනාත්මක ප්‍රතිපලයක් ලබාදීමට පිහිටා සාකච්ඡා අසමත් වූ බැවින්, උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ගැටුමෙන් සෘජුවම විපතට පත් වූවන්ට විය පහරක් විය. 'ඔවුන්ගේ සාකච්ඡාවලින් අනෙකුත්ව සෑහීමකට පත්විය හැකි ප්‍රතිඵලයක් කරා යාමේදී නම්‍යශීලී බව සහ නිර්මාණශීලීත්වය විදහා නොපෙන්වමින්, රජය සහ එල්ටීටීඊය සාකච්ඡා විනාශ කළ දැඩි සහ අභියෝගාත්මක ඉරියව් අනුගමනය කළහ.'¹⁸⁹

2007 ජූලි මස, එල්ටීටීඊය සමග ප්‍රබල සටන්වලින් පසු ශ්‍රී ලංකා යුද්ධ හමුදාව සටන්කාමීන්ගෙන් නැගෙනහිර මුදාගත් බව ප්‍රකාශ කර, පාරම්පරික දෙමළ බලකොටුවක් ලෙස පැවතුණු භූමි ප්‍රදේශයක් වූ වන්නිය කෙරෙහි අවධානය යොමුකිරීම ආරම්භ කළේය. 2007 ඔක්තෝම්බර් 22 වෙනි දින, එල්ටීටීඊය අනුරාධපුරය අසල ප්‍රධාන ගුවන් කඳවුරකට පහරදී ගුවන් යානා ගණනාවක් විනාශ කළේය. ශ්‍රී ලංකා රජයේ ගුවන් හමුදාව විශාල පසුබෑමකට ලක්විය. මෙය සිදුවූයේ රජයේ අධිකාරී නැවත නැගෙනහිර ස්ථාපිත කිරීමට විශාල ප්‍රසිද්ධියක් ලබාදුන් සන්දර්භයක් තුළය. 2007 අවසාන කාලයේදී ආරක්ෂක හමුදා එල්ටීටීඊ ආරක්ෂක පෙරමුණු කඩා බිඳගෙන යාමට උත්සාහ දැරූ අතර, අවසාන ආක්‍රමණය ලෙස රජය පැවසූ පහරදීම සඳහා, රජය විසින් දේශපාලනමය වශයෙන්, රාජ්‍යනාන්ත්‍රික වශයෙන් සහ හමුදාමය වශයෙන් භූමිය සකස් කරන ලදී.

¹⁸⁹ Snapshots of Peace Building – Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007. Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, May 2007, p. 17.

සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කිරීම

2008 ජනවාරි 3 වෙනි දින, සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කරන බව රජය පැවසීය. පසුව වසර දෙක තුළ රජය සහ එල්ටීටීඊය යුද්ධයකට සමාන වදිවැදිකම් වල නිරත වී තිබුණි. මෙයට, ඉදිරි ආරක්ෂක වළලු ඉක්මවා යාම, භූමිය අත්පත් කර ගැනීම, කාලගුවක්කු, මුහුදු සහ ගුවන් ප්‍රහාර, සහ විශාල පරිමාණයේ ජනතා අවතැන්වීම් සහ මානව හිමිකම් උල්ලංඝන ඇතුළත් විය.

සටන් විරාම ගිවිසුම අවසන් වීමෙන් නෝර්වීජියානු පහසුකම් සැලසීම නතර වන බවක් අදහස් නොකරන බව ශ්‍රී ලංකා විදේශ ඇමති රෝහිත බෝගෝල්ලූගම වාර්තාකරුවන්ට පැවසීය. නෝර්වේ හට ව්‍යුහගත කාර්යභාරයක් පවතින බවත්, එය යළි අර්ථ නිරූපණය කළ යුතු බවත් ඔහු පැවසීය. කැබිනට් ප්‍රකාශක ප්‍රියදර්ශන යාපා පැවසුවේ රජය ගත් පියවර සාකච්ඡාමය සහ සාමකාමී විසඳුමක් කිසිසේත් ඉවත නොලබන බවයි. "පෙබරවාරි මස ඉදිරිපත් කිරීමට නියමිත සර්ව පාක්ෂික නියෝජිත කමිටුවේ යෝජනාවලට අනුව ගැටළුව සමකාමීව නිමා කිරීමට අප විසින් බරපතල ලෙස සහ මහත් ඕනෑකමින් උත්සාහ දරනු ඇත" යනුවෙන් හෙතෙම පැවසීය.

ජාතික සාම මණ්ඩලය නිකුත් කළ මාධ්‍ය නිවේදනයක සඳහන් කළේ ශ්‍රී ලංකා අධීක්ෂණ දූත මෙහෙවර සිදු කළ කාර්යභාරය ද අවසන් වනු ඇතැයි කියාය. ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුවෙහි ජාත්‍යන්තර අනිරීක්ෂකයින්ට යුදවැදීමේ සහ මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය සිදුවීම වැළැක්වීමට නොහැකි වුවත්, ගැටුම් කලාපවල ආර්ථිකව සිටීමේ සිද්ධීන් වාර්තාගත කිරීමට සහ ඒවා ගැටුම්වල නිරත වන පාර්ශවයන්ට සහ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවට වාර්තා කිරීමට ඔවුන්ට හැකි විය.

සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසිකිරීම ගැන ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේ ප්‍රතිචාර

සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කිරීම පිළිබඳව ජාත්‍යන්තර ප්‍රතික්‍රියා නිහඬ ඒවා නොවීය. එක්සත් ජාතීන්, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය, කැනඩාව, ස්කන්ඩිනේවියානු රටවල්, ජපානය, ඉන්දියාව, ඕස්ට්‍රේලියාව සහ ප්‍රංශය ඇතුළත් ප්‍රධාන ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාකාරී කළකිරීම සහ පසුකැවිල්ල ප්‍රකාශ කළ අතර, හමුදාමය විකල්පයෙහි නුසුදුසු බව ඉස්මතු කළහ. ස්කන්ඩිනේවියානු රටවල් සමූහය සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ වඩාත්ම පරිපූර්ණ විශ්ලේෂණය ප්‍රකාශ කරන ලදී.

ලිබරල් කැනේඩියානු විදේශ කටයුතු විචාරක බොබ් රේ ෆෙඩරල් වාදය පිළිබඳ කතා හරහා සාම ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ වුවේය. ඔහු පැවසුවේ ලෝක ප්‍රජාව සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසිකිරීම ගැන නොතකා සිටීම නොකළ යුතු බවයි. ඔහු පැවසුවේ, හමුදාමය විසඳුමක් සෙවීමට පාර්ශව වඩාත්ම අධීක්ෂණශීලීව සිටින විට, නිවැරදිවම එක්සත් ජාතීන්, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය සහ ප්‍රදායක රටවල් ඒ වෙනුවට දේශපාලනමය විසඳුමක් සෙවීමට වැඩි උත්සාහයක් දැරිය යුතු බවයි.

ඉන්දියාව විශ්වාස කළේ ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ මිනිස් දුක්වේදනා අඩුකරන ඕනෑම පියවරක් සතුටින් පිළිගන්නා නමුත්, පෙනෙන්නට තිබුණේ ප්‍රවණ්ඩත්වය, ආතතිය සහ ගැටුම් පමණක් බවයි. ඒ අතරම, සියළු ප්‍රජාවන්ට එකඟ විය හැකි එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවක රාමුවක් තුළ විසඳුමක් තිබීම අවශ්‍ය බව විය පිළිගත්තේය. ගැටළුවට හමුදාමය විසඳුමක් නොමැති බව ඉන්දියාව තදින්ම විශ්වාස කළේය.

සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ධනාත්මක ප්‍රතිඵලයක් ගණනාවක් තිබුණි. පළමු වසර තුළ, ගැටුමට සම්බන්ධ ජීවිත හානි ශුන්‍යයට අඩුවිය. මෙයින් අදහස් වනුයේ, ජීවිත 10,000 ක් පමණ බේරුණු බවයි. සටන් විරාම ගිවිසුම සියළු ජනතාවට සැරසැරීමේ නිදහස වැඩි කර දී, ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා විවරයක් ලබාදුනි. කෙසේනමුත්, උල්ලංඝනයන් විශේෂයෙන් අධික විය.

බොහෝ ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින් මෙන්ම, ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවල් ද විශ්වාස කළේ තිරසාර සාමයක් ලබාගත හැක්කේ රටෙහි සියළුම ජනවාර්ගික කණ්ඩායම්වල දුක් ගැනවිලි ආමන්ත්‍රණය කරන දේශපාලන විසඳුමකින් පමණක් බවය.

සාමක්‍රියාවලිය සම්බන්ධීකරණය සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා රජයේ ලේකම් කාර්යාලය ස්කැන්ඩිනේවියානු විදේශ ඇමතිවරුන් පස්දෙනාගේ ප්‍රකාශය ගැන කණගාටුව ප්‍රකාශ කර, රටෙහි සියළු ජනවාර්ගික කණ්ඩායම් අතර විශ්වාසය ගොඩනැගීමේ පියවර සඳහා සහ සියල්ලන්ට සාමකාමී සංවර්ධනයක් සහතික කරන සාකච්ඡා සහ ප්‍රජාතාන්ත්‍රික නාවිතයන් හරහා තිරසාර සාමයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා උපකාරී වන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය.

සටන් විරාම ගිවිසුම අනෙක් කිරීමෙන් පසු ජනාධිපති උපදේශක ජයන්ත ධනපාල සිය තනතුරින් ඉල්ලා අස්විය. ඔහු මීට පෙර සාම ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධීකරණය සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා රජයේ ලේකම් කාර්යාලයේ ප්‍රධානියා ලෙස තනතුර දැරීය.

ඔහු පුද්ගලික හේතූන් ප්‍රකාශ කළත්, බොහෝ විශ්ලේෂකයින් විශ්වාස කළේ ඔහුගේ ඉල්ලා අස්වීම රජය විසින් එහි ජාත්‍යන්තර රාජ්‍යතාන්ත්‍රිකත්වයෙහි ආධුනික බව පෙන්නුම් කිරීමට සටන් විරාම ගිවිසුම අනෙක් කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් බවය.

නෝර්වේ හට ගැටුම් පාර්ශව දෙකෙහිම විශ්වාසය තබා ගත හැකි නම් පමණක් සාම සාකච්ඡාවල මැදිහත්කර ලෙස නොනවත්වා කටයුතු කිරීමට නෝර්වේ කැමති බව එරික් සොල්හයිම් පැවසීය. ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරන්තරයෙන්ම ක්‍රියාත්මක වනුයේ සිටීම රඳා පැවතුණේ සටන් විරාම ගිවිසුම මත බැවින් එය ඉවත් කිරීමට සිදුවන බව හෙතෙම පැවසීය. සොල්හයිම් මහතා පැවසුවේ සටන් විරාමය නිමා කිරීමට රජය ගත් තීරණයෙන් ප්‍රවණ්ඩත්වය උත්සන්න වීමක් සිදුවේ යැයි බිය වන බවයි.

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම පිළිබඳ වඩාත් පද්ධතිමය ගැටුම් විශ්ලේෂණයක් වර්ධනය කිරීම

මෙම කොටස තුළ දිග්ගැස්සුණු ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි බහු-ස්තර සංකීර්ණත්වය අඩු කර, ගැටුම්කාරී පාර්ශව සංකල්පනය කරන අන්දම ගැන අවබෝධයක් ගොඩනැගීමට උත්සාහ දරනු ඇත. එවිට පිටස්තර නිරීක්ෂකයින් ගැටුම් විපරිවර්තන පද්ධතියකට ඒකාබද්ධ කළ හැකි අන්දම අපට වඩාත් පැහැදිලිව දැකගත හැකිවනු ඇත. මෙම අධ්‍යයනය මේ තාක් කල් හික්මවිය නොහැකිව තිබූ ගැටුමට ස්ථිර විසඳුමක් සෙවීමට ගැටුම්කාරී පාර්ශවයන්ට හැකියාව දෙන වෙනස්කම් ඇතිකිරීමට දායක වේ යැයි මම බලාපොරොත්තු වෙමි.

පද්ධතිමය ප්‍රවේශයක් ගැනීම හරහා, මෙම පරිච්ඡේදය, ගැටළු සහ වෙනස සඳහා විකල්ප ගැන මෙහෙති කරනවාට වඩා, ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රමයක් කරා යාමට හැකියාව ඇති ගැටළු සමඟ පොරබැඳීම, ගැටුමෙහි මූල සහ ආසන්නම හේතූන් අන්තර්ක්‍රියාවට සහ ස්වාධීනත්වයට මාරු කිරීම සිදුකර, විසඳුම ගැන විශ්ලේෂණවලට යොමුවීමට උපකාරී වෙයි. පද්ධති වින්තනය සංකීර්ණ සංවිධානයික (සහ බාහිර) සාධක අතර දෘශ්‍යමාන නොවන අන්තර්ගතය යැපීම් උද්දීපනය කරමින් මූල හේතූන් නිරාවරණය කරන බලගතු මෙවලමක් ලෙස දැකිය හැක.¹⁹⁰

පහත දැක්වෙන ප්‍රශ්න තුනට පිළිතුරු සැපයීමෙන් මෙම පරිච්ඡේදයෙහි කලින් කොටස් මත ගොඩනගනු ඇත.

1. ගැටුම් පාර්ශව හෝ පාර්ශවකරුවන් කවුද? ඔවුන් හඳුනා ගත හැක්කේ කුමන නිර්ණායක වලින්ද, සහ ඔවුන් අතර සම්බන්ධතා මොනවාද?
2. පාර්ශවයින්ගේ ආස්වාහ, අභිලාෂයන්, සහ අගයන් සහ අවශ්‍යතාවලට අදාළව ගැටුමෙහි ගැටළු මොනවාද?
3. ගැටුමෙහි ඉතිහාසය කුමක්ද සහ එහි ලක්ෂණවලට විදිරවාදීමේවල සම්භවය සහ ගතිකය විස්තර කළ හැක්කේ කෙසේද?

අපායට යන මාර්ගය යනපත් වේතනාවලින් අතුරා ඇති බව හිතරම කියැවේ. මීට වඩා හේතුවක් වන්නේ, සංකීර්ණ පද්ධති කෙටි-කාලීන ප්‍රතිලාභ ලබා කර දෙන ක්‍රියාකාරීත්වයන් ගැනීමට ජනතාව රටට පොළඹවන නමුත්, දිගුකාලීනව කරුණු වඩාත් හරක අතට හරවයි. පද්ධතිමයව සිතීම මිනිසුන්ට ඔවුන් විසඳීමට උත්සාහ කරන ගැටළු වලට ඔවුන් ද වගකිව යුතු කොටසක් වනබව පිළිගැනීමට උදව් කරයි. ඔවුන්ගේ යනපත් වේතනා සහිත ක්‍රියාකාරීත්වයන් දිගු කාලීනව ඒවායේ ස්වල්පව සැබවින්ම අඩුකරන අපේක්ෂා නොකළ ප්‍රතිඵල ලබාදෙන බව ඔවුන්ට උගත හැක. වගකීම් බාර ගැනීමේ අභිමතාර්ථය වනුයේ දෝස් පැවරීම නොව, ගැටළු ඇතිවන්නේ ඔවුන්ගේ පාලනය ඉක්මවා ඇති බලවේග වලින් යැයි වැරදි ලෙස උපකල්පනය කරමින් සංවිධාන මගින් පවරාදෙන බලය ආපසු ගැනීම බව ඵලදායී නායකයෝ දනිති.¹⁹¹

ගැටුම් පාර්ශව සහ පාර්ශවකරුවන් කවුදැයි විශ්ලේෂණය කරන රෝපර්ස්ගේ සාරාංශය උපුටා ගනිමින් මෙම කොටස ආරම්භ කර පසුව එන කොටස්වල මෙම විශ්ලේෂණය විස්තර සහිතව දැක්වේ.¹⁹²

ප්‍රධාන ගැටුම්කාරී පාර්ශවයන් වන්නේ ශ්‍රී ලංකා රජය, නැතහොත් රජය සාදන පක්ෂ, දෙමළ ඊළාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය සහ ගැටුමෙහි පාර්ශවකරුවන් ලෙස ඔවුන්ව හඳුන්වා දෙන සියළු වෙනත් දේශපාලන පක්ෂ සහ ව්‍යාපාර වේ. මුස්ලිම් පක්ෂ, ප්‍රත්‍යක්ෂ ජනවාර්ගික-දේශපාලනමය (ආගමික පමණක් නොවන) අනන්‍යතාවක් සහිත තෙවැනි කණ්ඩායමක් ලෙස විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතුය.

සමස්තයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාව ස්වරූපයෙන් බහුජනවාර්ගික වේ. එය ආසන්නව 75% ක සිංහල බහුතරයකින් සහ රටෙහි විවිධ කොටස් තුළ ප්‍රාදේශීය බහුතරයන් සාදන (උතුරු නැගෙනහිර පළාත් තුළ 68% ක් දෙමළ වන) ස්වාධීන සුළුතරයින් තුනකින් (ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ, මුස්ලිම් සහ ඉන්දීය-සම්භවයක් සහිත දෙමළ) සමන්විත වෙයි.

ප්‍රධාන ගැටුම් පාර්ශව ජනවාර්ගික-දේශපාලනමය අනන්‍යතාවන්ගෙන් ප්‍රබලව සලකුණු වී ඇත. මෙම අනන්‍යතා සංකල්ප සිංහල සහ දෙමළ ජාතිකවාදයේ තරඟකාරී ව්‍යාපෘති දෙකක ප්‍රතිඵලයයි. එක්සත් කරන ප්‍රජා අනන්‍යතාවක් වැළඳගැනීම මෙම ව්‍යාපෘති මගින් දුෂ්කර කර ඇත. ඒවා ඉන්දියාවේ, විශේෂයෙන් ජනගහනය මිලියන 62 ක් සහිත තම්ල්නාඩු ප්‍රාන්තයෙහි සම්පත්වලින් ද බලපෑමට ලක්වේ. මෙම ජනගහනය ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය මෙන් තුන් ගුණයකි (මේ නිසාම, සිංහලයින් 'සුළුතර මානසිකත්වයක් සහිත

¹⁹⁰ Stroth, D. (2000). "Leveraging Change: The Power of Systems Thinking in Action", Reflections. Vol. 2, No. 2.

¹⁹¹ ibid.

බහුතරයකි' සහ ද්විධයිත් 'බහුතර මානසිකතවයක් සහිත සුළුතරයකි' යන හිතර උපුටා දක්වන ප්‍රකාශයට මග පෑදුණි). මුස්ලිම් සහ ඉන්දියානු සමීභවය සහිත ද්විධයිත්ට ඔවුන්ටම අයිති ජනවාර්ගික-දේශපාලනමය අනන්‍යතාවක් ඇති නමුත්, ප්‍රධාන වශයෙන් ඔවුන්ව හියෝජනය කරන පක්‍ෂ හමුදාමය ගැටුමට සෘජුව සම්බන්ධ වී නැත.

පාර්ශවකරුවන් පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබාගැනීමට, මම ගැටුම් පාර්ශවකරුවන් විශ්ලේෂණය කර, ඔවුන්ට සම්බන්ධ ජනවාර්ගික ජාතිකවාදයක් වර්ධනය වීමේ ඉතිහාසය සොයා ගිමි. මම සිංහල ජාතිකවාදයේ විශ්ලේෂණයකින් ආරම්භ කර, පසුව දෙමළ ජාතිකවාදය විශ්ලේෂණය කර ඔවුන්ගේ ජාතිකවාදී දෘෂ්ටිකෝණයන් පිළිබඳ පෞද්ගලික ප්‍රකාශයන් කාලයක් ඔස්සේ ගැටුමට දායක වූ ප්‍රධාන සාධක බවට පත්වූ බවට තර්ක කරමි. මෙම දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කල ප්‍රධාන පාර්ශවකරුවන් දෙදෙනා වන්නේ ඔවුන් ය. මුස්ලිම්වරු පාර්ශවකරුවන් වූයේ, ඔවුන් එල්ටීටීසියෙහි දේශපාලනමය සහ හමුදාමය අභිමතාර්ථයන් තුළට නොපැමිණෙන බවට පරිකල්පනය කිරීමෙන් 1990 ඔක්තෝම්බර් මස යාපනය සහ මන්නාරම දිස්ත්‍රික්කවලින් එල්ටීටීසිය මගින් ඔවුන් පන්නා දැමීමෙන් පසුවය. වතුකරයේ දෙමළ ජනතාව එල්ටීටීසියට සක්‍රියව සහයෝගය නොදුන්නත්, සිංහල ආධිපත්‍යය ඇති ප්‍රදේශවල ඔවුන්ගේ දෛනික ජීවිතයේ ඔවුන් හිතර අත්දකින ප්‍රචණ්ඩත්වයෙන් ඔවුන්ගේ අනන්‍යතාවය හැඩගැසී ඇත.

පළමුව, සිංහල ජාතිකවාදයේ වර්ධනය ඉස්මතු කර, ඔවුන්ගේ ගැටුම්වල ගැටළු, අභිලාෂයන්, අගයන් සහ ඔවුන්ගේ ලක්‍ෂණ විශ්ලේෂණය කර, එදිරිවාදිකම්වල සමීභවය සහ ගතිකය පැහැදිලි කිරීම ආරම්භ කරමි. එසේම, මම අනෙකුත් ප්‍රධාන ගැටුම් පාර්ශවකරු වන දෙමළ ජාතිකවාදය කෙරෙහි ද යොමුවෙමි. පසුව ඇතිවූ පහළපිටක් ලෙස වර්ගීකරණය කළ හැකි මුස්ලිම් ජාතිකවාදය මතුපිට විශ්ලේෂණය කිරීම ඉන්පසු කෙරෙනු ඇත. ඉන්දිය සමීභවයක් සහිත දෙමළ ජනතාව ගැන සලකා බලනවිට එය වැඩියෙන් අනන්‍යතාවය සඳහා වූ ආශාවක් මිස, දෙමළ ජාතිකවාදය එම ස්වරූපයෙන්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීමක් නොවීය. මෙම ක්‍රමෝපායය අනුගමනය කිරීමෙන් ප්‍රධාන ගැටුම් ගැටළු සොයාගත හැකි වනු මෙන්ම, ගැටුමෙහි ඉතිහාසය සොයා ගැනීමට හැකිවනු ඇත.

සිංහල ජාතිකවාදය

සිංහල ජාතිකවාදයේ සංවාදය ආරම්භ වන්නේ දිවයිනට 'ප්‍රථමයෙන් පැමිණියේ කවුද' යන ප්‍රශ්නයත් සමග බවට තර්ක කළ හැකිය. මෙම දෘෂ්ටිකෝණයෙන්, පුරාවිද්‍යාඥයින් සම්බන්ධව වූ කරුණක් සිංහල ජාතිකවාදී මතවාදය සාධාරණීකරණයට කාහල නාදයක් වී ඇත.

මෙම සංසිද්ධිය ග්‍රීකයින් සහ ක්ලෙම් සංකෂිප්තව මෙලෙස විස්තර කරයි, 'ශ්‍රී ලංකාවේ පුරාවිද්‍යාව දේශපාලන විද්‍යාව ලෙස පෙනේ.'¹⁹³ මෙම තර්කය තහවුරු කිරීම ප්‍රධාන වශයෙන් යොදාගත්තේ ශ්‍රී ලාංකීය ද්විධයිත් විසින් ප්‍රකාශ කරන පාර්ලිමේන්තු වාසතුමියක සිද්ධාන්තය වෙනතකට හැරවීමටය.

'වේදිකාසික වාස තුමියකට හිමිකම් කීම ජාතිකවාදී අභිප්‍රායයන් ශක්තිමත් කිරීමට උපකාරී වන හිසා, සිංහලයින් සහ ද්විධයිත් යන දෙකොට්ඨාශයම දිවයිනේ මුල්

¹⁹² Ropers N. (2008). in, A Systemic Approach to Conflict Transformation Exploring Strengths and Limitations, Berlin: Berghof Handbook Dialogue Series, No 6, p.19.
¹⁹³ Frerks, G. Klem. B. (eds) (2004) *Dealing with Diversity Sri Lankan Discourses of Peace and Conflict*, Netherlands Institute of International Relations. the Hague: 'Clingendael', p 15.

පදිංචිකරුවන් ඔවුන් බව පැවසීම පුදුමයට කරුණක් නොවේ.' සිංහලයින් මහාවංශය - දිවයින තුළ බෞද්ධාගමෙහි ප්‍රමුඛත්වය හිතකානුකූල කිරීමට ලියා ඇතැයි කියැවෙන වේදිකාසික වංශකථාවක් - තුළ පුරාවෘත්තික විස්තරයක් පෙන්වා දෙමින් ඔවුන්ගේ උතුරු ඉන්දියානු/ආර්ය මුතුන්මිත්තෝ වසර 2,500 කට පෙර ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළට ලඟා වූ පළමුවැන්නන් බවට හිමිකම් කියති.¹⁹⁴

වඩාත් වැදගත් වනුයේ, ක්‍රි.පූ. 6 වෙනි සියවසේ සිට ක්‍රි.ව. 4 වෙනි සියවස දක්වා සිංහල රජවරුන්ගේ අනුප්‍රාප්තිය විස්තර කරන පුරාණ වංශකතාව මහාවංශය තුළ බෞද්ධාගමෙහි ඉතිහාසය පුළුල්ව විස්තර කිරීමයි. මෙම වංශ කතාවේ වැදගත් වන්නේ බෞද්ධාගම ආරක්‍ෂා කිරීමට සහ සංරක්‍ෂණය කිරීමට බෞද්ධ රජවරුන්ට පැවරූ කාර්යභාරයයි. 'ඔවුන්ගේ භාරකාර වගකීම් ඉන්දියානු අර්ධද්වීපයෙන් සිදුවූ ආක්‍රමණවලට සෘජුව සම්බන්ධය. මෙම ආක්‍රමණ හමුවේ ද්‍රවිධගාමිණී රජුගේ විරෝධාර ප්‍රතිරෝධය සහ ජයග්‍රහණය ශ්‍රී ලාංකීය බුද්ධාගම සඳහා මූලාකාරිකයක් විය.¹⁹⁵ මෙම තුමිකාව සංඝයා විසින් භාරගෙන ඇත.¹⁹⁶ සුරංජිත් ගුණසේකර මෙය පැහැදිලිව විස්තර කරයි.¹⁹⁷

'හයවන සියවසේ, දකුණු ඉන්දියාවේ චෝලයින්ගේ ආක්‍රමණ තර්ජනයට රට මුහුණ දුන් විට, අභියෝගයට මුහුණ දීමට හික්කුණු ඉදිරියට පැමිණියහ. සිංහල ජාතිකත්වය හික්කුණු වහන්සේලා ආරක්‍ෂා කළහ. මෙම ප්‍රයත්නයන් ද්‍රවිධගාමිණී සහ විභූර යුද්ධය අතරතුර විශේෂයෙන් අදාළ වූ අතර, අද වනතුරු ඔවුන් අනුස්මරණය කෙරේ. බෞද්ධ උරුමය ආරක්‍ෂා කිරීමට හික්කුණු ගත් මෙම ප්‍රයත්නයන් නූතන කාලය වන තුරු අඛණ්ඩ පවතී.'

සිංහලයින්ගේ ඉතිහාසය සොයාගැනීමත් රිචඩ්සන්, ශ්‍රී ලාංකීය ඉතිහාසඥයෙකු වූ කේ විම් ද සිල්වා ගෙන් ලබාගත් පරිදි, ඔවුන්ගේ ඉතිහාසය සංකෂිප්තව සාරාංශ ගත කරයි.¹⁹⁸

සිංහල බහුතරය ක්‍රි.පූ. 500 දී පමණ උතුරු ඉන්දියාවේ සිට දිවයිනට සංක්‍රමණය වීම පටන් ගෙන උතුරු නැගෙනහිර හෝ වියළි කලාපයේ පදිංචි වූහ. බුද්ධාගම ක්‍රි.පූ. 3 වන සියවසේ ලංකාවට පැමිණ සිංහල සංස්කෘතියේ අත්‍යවශ්‍ය කොටසක් බවට පත්විය. ශ්‍රී ලංකාව 'ධම්ම දිවයින' (ධම්මදීප), බුද්ධාගමෙහි විශේෂ ආරක්‍ෂා ස්ථානයක් බවට පත්විය. පුරාණ අගනගරය වූ අනුරාධපුරයෙහි ඇති ගෞරවයට පාත්‍ර වූ යෝධ බෝ ගසක්, වසර 2,500 කට වඩා ඉහතදී බුදුන්වහන්සේ බුද්ධත්වය ලබාගත් මුල් ගසෙහි අත්තකින් පැළවුණු එකක් යැයි සැළකේ. සිංහල අනන්‍යතාවය, බුද්ධාගම සහ 'සිංහල මිනිසුන්ගේ දිවයින' (සිංහදීප), සිංහල සම්ප්‍රදායයන්ට වෙන් කළ නොහැකි ලෙස සම්බන්ධව ඇති නමුත්, සමහර සිංහලයෝ ක්‍රිස්තියානිත්‍ව වෙති. බොහෝ සිංහලයින් හට ශ්‍රී ලාංකීය 'ජාතික අනන්‍යතාව' මෙම මිශ්‍රණයෙහි කොටසක් ද වේ. විමනිසා සිංහල නොවන ශ්‍රී ලාංකීය පුරවැසියන් ඇතුළත් කෙරෙන ජාතික අනන්‍යතාවක් අර්ථ දැක්වීම වඩාත් දුෂ්කර වේ.

¹⁹⁴ Devotta. N. (2006). *Ethnolinguistic Nationalism and Ethnic Conflict in Sri Lanka*, in; Sahadevan. P. & Devotta. N. *Politics of conflict and Peace in Sri Lanka*, New Delhi: Manak Publications, p.33.
¹⁹⁵ ibid, p. 9.
¹⁹⁶ Sangha refers to the total community of Bhikkus or Buddhist Monks, in the broadest and the most abstract sense; the sangha is composed of all Buddhist sects and residential communities and is traditionally the Buddhist elite.
¹⁹⁷ Gunasekera, S. in op.cit p.76.
¹⁹⁸ Richardson. J. (2005). *Paradise Poisoned*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies. p 22.

සමස්තයක් වශයෙන් දිවයින සමග ගැඹුරින් මුල් බැසගත් අනන්‍යකරණය තමිල්නාඩු ආක්‍රමණයෙන් දේශපාලනමයව බෙදීමට ලක් කළ පසුව වුවද නොනැසී පැවතිණි. අවසානයේදී සිංහල රාජ්‍යයේ ආසනය, මධ්‍යම කඳුකරයේ පිහිටි මහනුවර ස්ථානගත කෙරුණු අතර, දුටුදියේ උතුර සහ නැගෙනහිර පාලනය කළහ. කඳුවලින් ආරක්ෂිත වූ මහනුවර රාජධානිය පෘතුගීසි සහ ලන්දේසි හමුදාවන් දිවයිනෙහි පර්යන්තය අල්ලා ගත් මුල් යටත් විජිත අවධියේදී එහි ස්වාධීනතාවය රඳවා ගත් නමුත්, 1815 දී බ්‍රිතාන්‍ය ජාතිකයින් අතට පත්විය. මේ අනුව, උඩරට සිංහලයින් වසර 200 ක් පමණ යටත් විජිත ආධිපත්‍යයෙන් ස්වාධීන වූ අතර, ඒ කාලයේදී පහතරට සිංහලයෝ පෘතුගීසි, ලන්දේසි සහ ඉන්පසු බ්‍රිතාන්‍ය පාලකයින්ට යටත් වී සිටියහ. ශ්‍රී ලාංකීය දේශපාලනය තුළ උඩරට සිංහලයෝ තවමත් ගනානුගතික බලයක් නියෝජනය කරති. ඔවුහු පිටරටයන් සහ දුටුදියින්ගෙන් පමණක් නොව, වැඩියෙන් නානාජාතිකවූ පහතරට සිංහලයින්ගෙන්ද පැමිණෙන නවීන බලපෑම්වලට විරෝධීව තමන් සිංහල-බෞද්ධ සාම්ප්‍රදායයන්හි ආරක්ෂකයින් ලෙස සළකති.

ඉහත විස්තරය සිංහල ජාතිකවාදයෙහි මතුවීම ඉස්මතු කරන ලෙස සැලකිය හැක. සැලකිල්ලට ගතයුතු තවත් සාධකයක් නම් රටෙහි, ජනතාවගේ සහ ආගමෙහි රැකවලත් ලෙස බෞද්ධ භික්ෂූන් හට ඔවුන්ගේම දෛවය ගැන හිඬු දෘෂ්ටිකෝණයයි. මාර්ගා ආගතනය නියම කළ අධ්‍යයනයක, ද සිල්වා සහ බර්තොලොමියුස් බෞද්ධ භික්ෂූන් අතර ප්‍රමුඛ මතයන් තුළ ඇති සියුම් වෙනස්කම් සහ මෙවැනි මත මතුවීමට හේතුවූ සමාජ-දේශපාලනික සන්දර්භයන් ද පරීක්ෂා කර, සංඝ සංවිධානය ගවේෂණය කර, සාම්ප්‍රදායික ආශ්‍රමික අධ්‍යාපනය ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමේ හදවතෙහි පවතින සිංහල-දෙමළ බලය බෙදාහදා ගැනීමේ සෘණාත්මක දෘෂ්ටිකෝණ හැඩගස්වා ඇති තරම නිර්ණය කරයි.¹⁹⁹ සිංහල ජනතාව කෙරෙහි වූ භික්ෂූන්ගේ විශේෂ වගකීම් හයවැනි සියවසේ පුරාවෘත්තික චේතනාසික වංශ කථාව, මහාවංශය කාලයේ සිට පැවති ඇති බවට ඔවුහු වාද කරති. විමුක්තිය සඳහා වූ මාර්ගය සෙවීම සහ ගිහි බෞද්ධයින්ගේ අධ්‍යාත්මික සුභසාධනය වෙනුවෙන් සැලකිලිමත්වීම බොහෝ භික්ෂූන් දුටුවේ ඔවුන්ගේ ප්‍රධාන වගකීම ලෙසට ය. මෙය සමච්චම සිංහල ජනවාර්ගික කණ්ඩායමේ සෞභාග්‍යයන්ට සම්බන්ධ නොවීය. අන් අය අතර අනගාරික ධර්මපාල සිංහල ජනතාව පිළිබඳ ඔහුගේ දැක්ම ප්‍රකාශයට පත් කළේය. සිංහල ජනතාව බුද්ධාගමෙහි පුරාතන ආකාරය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආරක්ෂා කිරීමට විශේෂ මෙහෙවරක් සහිත වූ ජනතාවක් වූහ. කෙසේනමුත්, සමහර සම්කාරික බෞද්ධ භික්ෂූහු, දිවයින, බුද්ධාගම, සහ සිංහල ජනතාව අතර බැඳීමක් පිළිබිඹු කරන, මහාවංශය පිළිබඳ විශේෂ අර්ථ විභාසයක් සිදුකළහ.

1931 සර්වජන ජන්දයෙහි සෘණාත්මක ප්‍රතිඵලයක් වූයේ, සිංහල ජන්ද පදනම සමග සම්බන්ධකම් ඇතිකර ගැනීමට පොරකන බටහිර අධ්‍යාපනය ලත් සිංහල දේශපාලකයින් බෞද්ධ භික්ෂූන් ප්‍රයෝජනවත් දේශපාලන මෙවලමක් ලෙස දැකීමයි. ද සිල්වා සහ බර්තොලොමියුස් ඉස්මතු කරන්නේ:²⁰⁰

ඒ අනුව, යටත් පිරිසෙයින් 1950 ගණන්වල මැද භාගයේ සිට අතීතයේ මුලධර්මවාදී කියවීම් වලින් හැඩ ගැසී ඇති, සංඝය සහ රාජ්‍යය අතර සම්බන්ධතාව ශක්තිමත් කරන ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා බලකරන ලද, භික්ෂූහු සංඝයෙහි ආධිපත්‍යය දරා ඇත. මේ අනුව,

¹⁹⁹ De Silva C, R. & Bartholomeusz. (2001). *The Role of the Sangha in the Reconciliation Process*, Colombo: Marga Institute, pp 2 -3.
²⁰⁰ ibid P 5

ඔවුන්ගේ භූමිපුත්‍ර (භූමියේ පුත්‍රයින්) තත්ත්වය අවධාරණය කරන ලදී.... ඇත්තෙන්ම, නිදහසෙන් පසු, බොහෝ බෞද්ධ භික්ෂූහු ඔවුන්ගේ දේශපාලන සහ ඉගැන්වීම්වල මුලධර්මවාදී මුලධර්ම විරෝධී කළහ.

ශ්‍රීස්කන්ධරාජා ඔහුගේ විශ්ලේෂණය තුළ අවධාරණය කරන්නේ සිංහල බෞද්ධයින්ට දිවයින මුළුමණින් අයත්වන බව සිංහල ජනතාව සත්‍ය වශයෙන්ම විශ්වාස කරන බවයි. ඔවුන්ගේ සාහිත්‍යය, මහාවංශයෙන් ආරම්භ කර, අනගාරික ධර්මපාලගේ ප්‍රකාශනයන් සහ මහානායකවරුන්ගේ වර්තමාන ඉගැන්වීම් හරහා ශ්‍රී ලංකාව සිංහල බෞද්ධ රාජ්‍යයක් වන බව තහවුරු කර ඇතැයි ඔහු විකතු කරයි. 'ශ්‍රී ලංකාව සිංහල බෞද්ධ රටක්' යන්න සිංහල නායකයින්ගේ මානසිකත්වය (අවධාරණය මගේය) බව සහ සමහර ලිබරල් සිංහල වින්තකයින් පවා මෙම මතයට විරුද්ධව කතා නොකරන බවට ඔහු තර්ක කරයි.²⁰¹

කෙසේනමුත්, ද සිල්වා විජයරත්න ඔහුගේ විශ්ලේෂණයෙහි ඉස්මතු කරන්නේ,²⁰²

'මහාවංශය පශ්චාත්-නිදහසේ සිංහල බෞද්ධ ජාතිකවාදය විසින් සකස් කළේ දෙමළ-විරෝධී භාෂාව පමණක් ලෙස නොව, දේශපාලනමය පාලන පටිපාටිය සඳහා හිමිකම් කියන රටාවක් ලෙස සහ මූලික අධ්‍යාපන මට්ටමේදී පවා දිවයිනේ නිල ඉතිහාසය ලෙස ද ස්ථාපිත කර ඇත.' 'බුද්ධාගමෙහි ආචාරධර්ම රාමුව සිංහල බෞද්ධ ජාතිකවාදී බුද්ධාගම විසින් ලෝකීකරණය කළේය. ඒ හරහා බෞද්ධ පුනර්ජීවන ව්‍යාපාරය හට සිය විශ්වාසය සඳහා සාක්ෂි පිණිස අතීතය දෙස බැලීමට හැකිවිය. ඒ මගින් නූතන ලෝකයේ ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා වලදායී පදනමක් සැපයුවේය. මේ අනුව දේශීය සම්භවයන් සහිත මිථ්‍යා, වාර්තා, සහ වත්පිළිවෙත් වික්සත් ජනවාර්ගික අනන්‍යතාවක ලාංඡනයක් බවට විපරිවර්තනය විය.' ... 'ශ්‍රී ලංකාවේ පශ්චාත්-යටත්විජිත අධ්‍යාපන පද්ධතිය සිංහල අනන්‍යතාවයෙහි කතාන්දරය සිංහල හදබිමෙහි ග්‍රාමීය පාසැල්වල මෙන්ම කොළඹ මධ්‍යම පාන්තික බෞද්ධ පාසැල් තුළ ප්‍රචාරණය කිරීම සඳහා වැදගත් වාහනයක් වී ඇත.' ... 'සිංහල මිථ්‍යාවෙහි වර්තමානයේ කියාපාන ඉසුරුමත් හිමිකම්, සිංහල ජනතාවගේ සම්භවයන් නියෝජනය කරන දෙයකට වඩා, එහිම නියමයන්ට අනුව අර්ථකථනය කළ හැකි දෙයක් ලෙස නිරාවරණය කළ යුතුය.

මයිකල් රොබට්ස් සිංහලකම සහ සිංහල ජාතිකවාදය,²⁰³ නමැති ඔහුගේ ලිපියෙහි 1956 ට පෙර බටහිරකරණය වූ ප්‍රභූන් භූකිතිවිඳි වරප්‍රසාද සමහරක් ඉස්මතු කර පෙන්වීය. මේවාට ඇතුළත් වූයේ, සියළු ජනවාර්ගික කණ්ඩායම්වල ක්‍රියාකාරීත්වය අයථා වැඩි සැලකිලි ලැබීම; වැටිලි සහ ආනයන-අපනයන වෙළඳාම් ගැන බ්‍රිතාන්‍යයින්ගේ ආර්ථික උනන්දු; බ්‍රිතාන්‍යයින් නිර්මාණය කළ ආර්ථික පටිපාටියෙන් ප්‍රතිලාභ ලද සුළුතරයින්ට අනුබද්ධිත වෙළෙඳ ප්‍රජාව; පුද්ගලික සහ රාජ්‍ය අංශ තුළ කාර්යාල රැකියාවලට ලංකා දුටුදියින් සඳහා පැවති අසමානුපාතික කොටස; සිංහල, නාරත, දෙමළ, බර්ගර් සහ වෙනත් බැඳියාවන් ඇති කතෝලිකයින්ට ප්‍රධාන ක්‍ෂේත්‍රයන්හි කාර්යාල

²⁰¹ Srisankarajah, R. (2006). *Mindset – the Foremost Obstacle to Peace*, in, Rupesinghe k (Ed) *Negotiating Peace in Sri Lanka - Efforts, Failures and Lessons*, Colombo: Foundation for Co-Existence, pp 305-306
²⁰² De Silva Wideyretne, B, R. (2006). *States of Mind and States of History: The Future in Sri Lanka Can Be Decentered*, in: *Envisioning New Trajectories for Peace in Sri Lanka*, Sri Lanka: Centre for Just Peace and Democracy, pp. 334-338.
²⁰³ Roberts, M. (2001.) *Sinhala-ness and Sinhala Nationalism*, Colombo: Marga Institute, pp. 15 & 16.

රැකියා වෙළෙඳපොල මත තිබූ අයථා බලපෑම්; දිවයිනෙහි ශිෂ්ටාචාරය සමග වේගවත්ව ඔද්දිබවු ශ්‍රේෂ්ඨ ආගම ලෙස සැලකෙන බහුතරයගේ ආගම වූ බුද්ධාගම; සහ පොදුවේ ස්වභාවය වන දෙකටම සහ විශේෂයෙන් සිංහල භාෂාවට එසේ නොවීය. රොබර්ට්ස් හිගමනය කරන්නේ²⁰⁴, බුද්ධාගම සහ සිංහල භාෂාව පිළිබඳ අවධාරණය සංස්කෘතික පුනර්ජීවනය පිළිබඳ හිඟවන වැඩසටහනක් සමග ඒකාබද්ධ වූ බවයි. මේ සියළු වෙළුම් එකතු වී සැදුණු සංස්කෘතික ජාතිකවාදයට දේශීය පවිත්‍රතාවාදයේ සැලකිය යුතු සලකුණක් තිබුණි. 1956 ගැන දිගටම කතා කරමින්, රොබර්ට්ස් එකතු කළේ:²⁰⁵

ඇතැම්විට, ප්‍රකාශන හරහා කීමට වඩා 1956 බලයන් විසින් ව්‍යංගයෙන් ප්‍රකාශ කළ සිංහල සංස්කෘතික ජාතිකවාදය 19 සියවසේ මැද සිය ආධිපත්‍යය දැරූ ජනවාර්ගිකත්වයෙන් ඔබ්බට ගිය මුළු දිවයිනටම අදාළ වූ ලංකා ජාතිකවාදයට අභියෝග කළේය. මෙම ලංකා ජාතිකවාදය 1948 දී නිදහස ලබාදුන් ව්‍යවස්ථාමය බලය බෙදීමේ කාර්යාලය සඳහා කතිකා කිරීම ද කළේය. මෙය කේන්ද්‍රීය වේ. 1956-භා-ඉන්පසුව ලංකා ජාතිකවාදයෙහි ප්‍රබලතාව ක්‍රමයෙන් හීන කළ ක්‍රියාවලියන් කෙතෙකුට දැකගත හැකිය. එකිනෙකා ව ගැටුම්කාරී ක්‍රමවලින් පෝෂණය කළ විවිධ සිංහල සහ දෙමළ ජාතිකවාදයන් හරහා ලංකා ජාතිකවාදය විස්ථාපනය විය.

1956 සමග බැඳුණු දේශීයකරණය සහ ආර්ථික ජාතිකවාදය, 1971 සහ 1987-90 තුළ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණෙහි (ජේවීපීය) නැගීම් හරහා ගෙනයන ලදී. රොබර්ට්ස් ට අනුව, ඔවුහු '1956 හි දරුවෝ' වූහ.²⁰⁶ ජේවීපීයෙහි ප්‍රවණ්ඩ අතීතය පිළිබඳ ඉතිහාසය සලකා බලන විට, දකුණෙහි දේශපාලන තු දර්ශනය තුළ ඉතාමත් සුවිශේෂී වෙනස වූයේ, ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ දේශපාලන බලයක් ලෙස මතුවීම ය. ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂය මගින් තාවකාලිකව අත්හැර දැමූ අන්තවාදී සිංහල ජාතිකවාදයෙහි යඡ්ථය ජේවීපීය අතට ගෙන ඇත. ජේවීපීය සහ ජාතික හෙළ උරුමය යන දෙකම, සාම ක්‍රියාවලිය මගින් දකුණෙහි ජනනය කළ සාකා වලින් ප්‍රතිලාභ ගෙන, ඒවා වටා ක්‍රියාත්මක වූහ. ජේවීපීය මධ්‍යම ප්‍රවාහයේ දේශපාලනයට ඇතුළුවීම ධනාත්මක වර්ධනයක් වුවත්, සාම කතිකාවලට සම්බන්ධව ඔවුන්ගේ භූමිකාව වියට ප්‍රතිවිරුද්ධ වී එහි අසාර්ථකත්වයට දායක වූ සාධකය විය.

ජනාධිපති කුමාරතුංගට අනුව, බණ්ඩාරනායක-වෙල්විනායගම් ගිවිසුම හරහා (2 වන පරිච්ඡේදයෙහි සඳහන් කළ) දෙමළ ජනතාවට යම් බලතල බෙදීමක් සිදුකළ හැකිව තිබූ නමුත්, බෞද්ධ පූජක පක්ෂයෙහි විරුද්ධත්වය හේතුවෙන් එය ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි විය.²⁰⁷ 1994 සිට කුමාරතුංග බලය බෙදාහැරීමේ යෝජනා සඳහා සහයෝගය ලබා ගැනීමට උත්සාහ කළාය; බෞද්ධ භික්ෂූහු ඇගේ දක්ෂතාව විවේචනය කර, සිංහල ජනතාවට නායකත්වය දීම පිණිස සංඝයා වහන්සේලාට රාජ්‍ය අවසරය දිය යුතු බවට ඉඳහිට තර්ක කළහ.²⁰⁸ වෙනත් භික්ෂුවක් ශ්‍රී ලංකාවේ සියළු ඉඩම් අයිතියට හිමිකම් කියමින් භූමිපුත්‍ර න්‍යාය ගැන අගවමින් තවත් ඉදිරියට ගියේය. ඔහු පැවසුවේ 'ශ්‍රී ලංකාවේ බහුතර ජාතිය සංස්ථාපනය කරන සිංහලයින්ට බරපතළ අසාධාරණයක් සිදුවිය හැකි බවයි.'²⁰⁹

²⁰⁴ ibid p. 16.
²⁰⁵ ibid. pp. 16 & 18.
²⁰⁶ ibid. p. 6
²⁰⁷ De Silva C R. & Barthlomeusz. (2001). The Role of the Sangha in the Reconciliation Process, Colombo: Marga Institute, Sri Lanka, p 6
²⁰⁸ ibid p. 7.
²⁰⁹ ibid

ජනාධිපති කුමාරතුංගගේ ද්වි-තල යෝජනාවට, එනම්, දේශපාලන කතිකා මත පාදක වූ බලය බෙදාහැරීම සහ යුද්ධයක් එනම්, 'සාමය සඳහා යුද්ධය'ට ප්‍රධාන බෞද්ධ නිකායන් තුනෙහි (ආශ්‍රමික සනෝදර පිරිස්) අනුග්‍රහය නොලැබුණි. ඔවුහු ජනවාර්ගික අර්බුදය තුළින් 'ත්‍රස්තවාදී ප්‍රශ්නයක්' ලෙස සලකා වියට තිබූ එකම විකල්පය යුද්ධය යැයි අනුමත කළහ. මේ මගින් ඔවුහු බෞද්ධ සාධාරණ යුද්ධය ප්‍රතිරක්ෂණය කර අවිහිංසාවාදය ඉල්ලා සිටි බුද්ධපුත්‍ර මතවාදයට අභියෝග කළහ. කෙසේනමුත්, ඔවුහු ප්‍රසිද්ධියේ සියළු පුරවැසියන්ට සම අයිතීන් ඇති එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවකට සහයෝගය දැක්වූ නමුත්, ඔවුන් ජනවාර්ගික රිස්සීම දුටුවේ සුළුතරය විසින් පහත් තත්ත්වයක් භාර ගැනීමේ කොන්දේසියක් ලෙසය.²¹⁰

තරඟකාරී මතවාදයන් වන බුද්ධපුත්‍ර සහ මුළු දිවයිනටම හිමිකම් කියූ භූමිපුත්‍ර තුළ, එක් භික්ෂුවක් ජනාධිපති කුමාරතුංගගේ බලය බෙදීමේ පැකේජය වෙනුවෙන් පෙනීසිටියේ වී මගින් යුද්ධයෙන් විනාශ වූ උතුරෙහි බෞද්ධ පන්සල්වල තිබුණු පුරාවිද්‍යා කෞතුක වස්තු ආරක්ෂා වන නිසාය. යුද්ධයට වඩා, කතිකා හරහා සාමය පිහිටුවන්නේ නම් පමණක් උතුරෙහි වේගවත්ව ස්ථාන ආරක්ෂා කළ හැකි බවට ඔහු තර්ක කළේය.²¹¹ මහාවංශයේ පුරාවෘත්තයන් මත රඳා පවතිමින් තවත් භික්ෂුවක් ජනප්‍රවාදයට අනුව පුරාණ දෙමළ ජනතාව පළවා හැර, ධර්ම වෙත ගෞරවය ලබාදී යුද්ධය ගැන ශ්‍රී ලාංකීය බෞද්ධ මතවාදයෙහි ප්‍රතිමූර්තික බවට පත්වූ තේජාත්විත බෞද්ධ රණශූර රජුන්ට එකළ සිටි හමුදා ජෙනරාල්වරයාට සංසන්දනය කළේය.²¹² සාම්ප්‍රදායික සිංහල බෞද්ධයින් වැඩෙන්නේ නිවසේදී සහ විධිමත් අධ්‍යාපනය තුළ නිර්භීත බෞද්ධ රණශූරන් පිළිබඳ වෘත්තාත්තයන් අසමිති. මෙය සිංහල-දෙමළ සම්බන්ධකම් ගැන ආකල්ප හැඩගැස්වීමේදී ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටුකරයි.²¹³ ගිහි බෞද්ධයින්ගේ ආකල්ප ගොඩ නැගීමේදී භික්ෂූන් ප්‍රධාන සාධකයක් වන බව අවිවාදාත්මක වේ. වාර්තාවලට අනුව දහම් (බෞද්ධ ඉරුදින) පාසැල් වලට සහභාගි වන බෞද්ධ ළමයි මිලියන භාගයකට වඩා සිටිති. ගුරුවරුන් අතර ගිහි පැවිදි කොට්ඨාශ දෙකම සිටින අතර, බෞද්ධ භික්ෂූහු සහ පෙළ පොත්වල අන්තර්ගතයන් පැහැදිලිවම භූමිපුත්‍ර මතවාදය විරස්ථායි කරති.²¹⁴

මෙම යථාර්ථයන් තිබියදීත්, ජනවාර්ගික අර්බුදයට දේශපාලන විසඳුමක් වෙනුවෙන් පෙනී සිටින ප්‍රමුඛ භික්ෂූහු සිටිති. කොළඹ මධ්‍යයේ පැවති භික්ෂූන් 1500කගේ රැස්වීමකදී එක් ජ්‍යෙෂ්ඨ භික්ෂුවක් සංහිදියාව සඳහා ප්‍රකාශනයක් ලෙස පෙනීසිටීමින් රජයෙහි 2000 බලය බෙදා හැරීමේ යෝජනාවලට විවෘතවම සහයෝගය දැක්වීය.²¹⁵

එස් ඩබ්ලිව් ආර් ඩී බණ්ඩාරනායක විවෘතවම ජනතාවාදී, සිංහල-ගැති, බෞද්ධ-ගැති දේශපාලන න්‍යාය පත්‍රයකට පක්ෂව කථා කරමින් ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන දර්ශනය සදහටම වෙනස් කළේය. ප්‍රධාන සිංහල දේශපාලන පක්ෂ දෙක, එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය සිංහල ජාතිකවාදීමය භාෂා විලාශයක් මත පදනම්ව ඔවුන්ගේ ජන්ද බැරකු වැඩිකර ගැනීමට ඉතාමත් පහසු බව සොයාගෙන ඇත.

²¹⁰ ibid pp. 7-8.
²¹¹ ibid pp. 9-10.
²¹² ibid p. 11.
²¹³ ibid p. 12.
²¹⁴ ibid p. 22.
²¹⁵ ibid p.10.

'1956 දී දියත් කළ ජාතිය මත පදනම් වූ දේශපාලනය සිංහල-බෞද්ධ ජාතිකවාදයට ජනතාවාදී ආයාචනා කරමින් දේශපාලනික වාසි ලබාගැනීමට ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ දෙකට හැකියාව ලබාදුන් අතර, ඔවුහු අඛණ්ඩව එසේ කරති' යැයි ඊඩ්වර්ඩ්ස් අවධාරණය කළේය.²¹⁶ ඔහු පහත සඳහන් ලෙස ද ප්‍රකාශ කළේය:

ජනවාදික මතවාදයන් ඵලදායීවන්නේ ඒවා සිංහල ප්‍රජාවේ ගැඹුරින් මුල් බැසගත් අනන්‍යතා සහ හිතීන් ඉදිරියට ගෙනෙන නිසාය. ථේරවාද බෞද්ධ විශ්වාසයන් තුළ පවතින එහි අතිපූජ්‍ය තත්ත්වයට අමතරව, සිංහල ජාතියට ඇති එකම නිවහන ශ්‍රී ලංකා දිවයිනයි. බොහෝදෙනා හට, උතුරෙන් ආ දෙමළ ආක්‍රමණිකයන්ට එරෙහිව සිංහල චිරයින්ගේ චිර අරගල තුළ පුරාණ ඉතිහාසයට වඩා වැඩි යමක් ඇත. ඒවා සජීවී යථාර්ථයන් ය.²¹⁷

මෙය, ඉන්දියාවේ තම්බ්‍රේනාඩු ප්‍රාන්තයට අනෙකුත්, සමහරවිට නිතර උපුටා ගන්නා පාඨය, 'සිංහලයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ සුළුතර මානසිකත්වයක් සහිත බහුතරයක් වෙති' යන්න ඉස්මතු කරයි. ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ පුස්තකාලය තුළ කළ පුළුල් ගවේෂණයකින් අනතුරුව, රණවීර බණ්ඩා සහ උපුල් අබේරත්න, සිංහල බහුතර පෙදෙස්වල ක්‍රියාකාරී දේශපාලන පක්ෂවල ආස්ථානයන් විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් වර්තමාන ගැටුම් විසඳුම් සන්දර්භිකරණය කර ඇත.²¹⁸ ධනපති මතවාදයක් පිළිපදින එක්සත් ජාතික පක්ෂය ආර්ථික වර්ධනයට සහ සංවර්ධනයට බාධාවක් ලෙස ගැටුම හඳුනාගන්නා අතර දේශපාලන විසඳුමකට වැඩි කැමැත්තක් දක්වයි. ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය බලය බෙදාහැරීමට විරුද්ධ ආස්ථානයක් අනුගමනය කළත්, 1994 සිටම අර්බුදයට දේශපාලන විසඳුමකට කැමැත්ත දැක්වීය. මධ්‍යස්ථ වාමාංශික පක්ෂ සෑමවිටම අනුගමනය කළේ සුළුතර දුක් ගැනවිලි බලය බෙදාගැනීමෙන් ආමන්ත්‍රණය කිරීම අවශ්‍ය බවයි. විප්ලවවාදී වාමාංශික ජේචීපී යෙහි ආස්ථානය වූයේ, ජනවාදික සුළුතරයින්ට පමණක් සුවිශේෂ වූ දුක් ගැනවිලි නොමැති බවයි. ඒකීය රාජ්‍යය ආරක්ෂා කිරීම ඔවුන්ට අවශ්‍ය වේ. බණ්ඩා සහ ආර්යරත්න තවදුරටත් පැවසුවේ:²¹⁹

සිංහල ප්‍රජාව නියෝජනයට හිමිකම් කියන ජනවාදිකව පදනම් වූ දේශපාලන පක්ෂ දෙකක් ඇත: සිහල උරුමය සහ සිංහලයේ මහා සම්මත භූමි පුත්‍ර පක්ෂයයි. මේ පක්ෂ දෙකම ශ්‍රී ලංකාව තුළ ජනවාදික ගැටුමක් පවතින බව පිළිගොනහිනි. ඒ වෙනුවට, වර්තමාන ගැටුම මෙම භූමියේ සත්‍ය හිමිකරුවන් විනාශ කිරීම සඳහා වූ න්‍යාය පත්‍රයක් ලෙස ඔවුහු දකිති. මේ පක්ෂවලට අනුව, රටට උරුමකම් කීමට අයිතිය ඇත්තේ සිංහලයින්ට පමණි. ඔවුන්ගේ ඊස්සීම නිසා දෙමළ සහ මුස්ලිම්වරුන්ට මෙම භූමියෙහි පදිංචි වීමට ඔවුන් ඉඩදී ඇත. දැන් එම සුළුතර කණ්ඩායම් දෙක සිංහලයින්ට එරෙහිව ඔවුන්ව විනාශ කර දැමීමේ අදහසින් ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රියාවල නිරත වෙති.

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමෙහි හේතුවල සම්බන්ධය සහ එය විසඳීමේ ක්‍රම ගැන තනි ආධිපත්‍යමය සංවාදයක් නොපවතින බවට කර්තෘවරු නිගමනය කළහ. ඔවුන් ඉදිරිපත් කරන දෘෂ්ටිකෝණයන්හි විවිධත්වය සහ බහුවිධ ප්‍රවේශ, ගැටුම් නිරාකරණයට ස්ථිර සහ හොඳ පදනමක් සහිත ප්‍රායෝගික ප්‍රවේශයක් කරා එළඹීම කෙරෙහි දකුණේ දේශපාලනයෙහි නියැලෙන්නන් හට අනියෝගයක්ව පවතී.²²⁰

²¹⁶ Richardson, J. (2005). *Paradise Poisoned*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies. p. 27.
²¹⁷ ibid
²¹⁸ Ranaweera Banda. R. and Abeyratne, U. in: Frerks G, Klem, B, (eds) op.cit. pp. 59-60.
²¹⁹ ibid p. 60.

1956 දී පුළුල් ජාතිකවාදී ව්‍යාපාරයෙන් ප්‍රබලව බලපෑමට ලක්වූ මැතිවරණයකට පසුව එස්.ඩබ්ලිව්.ආර්.ඩී. බණ්ඩාරනායක අග්‍රාමාත්‍ය ධුරයට පත්විය. ක්‍රිස්තියානි ප්‍රභූන්ට සංසන්දනාත්මකව රටේ අඩු වරප්‍රසාද සහිත වූ සිංහල බහුතරයේ සහයෝගය ඔහුට ලැබිණි. රජයේ සියළු කොටස්වල සීඝ්‍ර සිංහලකරණයක් බණ්ඩාරනායක ආරම්භ කළේය. ඔහුගේ රජය "සිංහල පමණයි" ප්‍රතිපත්තිය සම්මත කිරීමෙන් මෙය මුදුන්පත් විය. බ්‍රිතාන්‍යය සමග හමුදාමය සම්බන්ධතා අඩුකළ අතර, අවසාන හමුදා කඳවුර ඉවත් කෙරුණි. ලංකාව ආර්ථිකයෙහි වඩා සමාජවාදී ආකාරයක් කරා ගමන් කළේය.

මෙම ක්‍රියාවන් ප්‍රභූන් සහ සුළුතරයින් මත සංයුක්ත බලපෑමක් ඇති කළේය. 1950 ගණන්වල හමුදාවෙහි නිලධාරී කණ්ඩායම් වලින් පහෙන් තුනක් ක්‍රිස්තියානි, දෙමළ සහ බර්ගර් වූහ; සිංහල නිලධාරීන් සංඛ්‍යාව වැඩිකිරීමෙන් මෙය සමතුලිත කිරීමට බණ්ඩාරනායක පියවර ගත්තේය. වඩාත් ජ්‍යෙෂ්ඨ ක්‍රිස්තියානි නිලධාරීන් තිදෙනෙකුට ඉහළින් පොලිස්පති තනතුරට බෞද්ධයෙකු පත්විය. 1961 වනවිට ක්‍රිස්තියානි විරෝධය ගොඩනැගෙන්නට විය. ඔවුන්ව ක්‍රමානුකූලව ප්‍රතිස්ථාපනය කරන බව ඔවුන්ට හැඟුණි. පාකිස්ථානයේ ජෙනරාල් අයුබ් ඩාන් ගේ හමුදා ක්‍රමන්ත්‍රණයේ ආදර්ශයෙන් පොළඹවන ලදුව ජ්‍යෙෂ්ඨ හමුදා නිලධාරීන් හමුදා ක්‍රමන්ත්‍රණයක් සැලසුම් කළ බව හෙළිවිය. ක්‍රමන්ත්‍රණ නායකයෙකු විසින් සිය විශ්වාසයට ගත් ජ්‍යෙෂ්ඨ පොලිස් නිලධාරියෙක් ක්‍රමන්ත්‍රණය ගැන හෙළිකිරීමෙන් පසු ක්‍රමන්ත්‍රණකරුවන් අත් අඩංගුවට ගන්නා ලදී. වෙඩි තැබීමක් හෝ හමුදා හට පිරිස් යෙදවීමක් සිදුවූයේ හැරී බැවින්, ක්‍රමන්ත්‍රණකරුවන්ට වෝදනා කළ නොහැකි විය. පාපොච්චාරණයක් ලබාගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් ඔවුන්ව හුදකලාව සිරගත කර තබන ලදී. වෝදනා ලද 26 දෙනාම ක්‍රිස්තියානීහු වූහ. ඔවුන් අතර, සිංහල 12 දෙනෙක්, දෙමළ 6 දෙනෙක් සහ බර්ගර් 6 දෙනෙක් වූහ. සාක්ෂි නොමැති බැවින් ඉතිරි වූවන්ට හඬු පැවරුවේ හැක.

ක්‍රමන්ත්‍රණ උත්සාහයේ ප්‍රධාන ප්‍රතිඵලය වූයේ සිරිමාවෝ බණ්ඩාරනායක හමුදාවන් අවිශ්වාස කිරීමයි. සේවාවන්ට අරමුදල් සැපයීම කපා හැරීම එහි වර්ධනයට බලපා එහි ආරක්ෂිත හැකියාවන් දුර්වල විය. එබැවින් 1971 ජේචීපී හැගිටීම සමග කටයුතු කිරීමට හමුදාවන්ට ශක්තිය හෝ උපකරණ නොතිබිණි. ක්‍රමන්ත්‍රණයෙහි කල් පවත්නා බලපෑම වූයේ බෙහෙවින් ජනවාදිකරණය වූ සිංහල හමුදාවකි. 1956 දී සන්තද්ධ බලකායන් තුළ දෙමළ අනුපාතය 40% ක්ව තිබී 1970 දී 1% දක්වා අඩුවිය.

හමුදාව එහි උත්සවාකාර භූමිකාවෙන් මිදී රාජ්‍යයෙහි අවශ්‍යතාව අනුව වඩා සක්‍රීය මැදිහත්වීමේ කාර්යයන් කරා වර්ධනය විය. ෆෙඩරල් පක්ෂය සත්‍යග්‍රහයක් සඳහා ආරාධනා කළ විට, වතුචල වතුකම්කරුවෝ අනුකම්පා වර්ජනයක් දියත් කළ විට, සහ අනුප්‍රාප්තික රජයන්ට වෘත්තීය සමිති ක්‍රියාකාරිත්වයන් මැඩලීමට සිදුවූ විට, මෙය දැක්මට හැකිවිය. 1953 සිංහල-දෙමළ ගැටුම්වල සිට 1983 ජනවාදික සංහාරය දක්වා, ශ්‍රී ලංකා හමුදාවේ මැදිහත්වීම දෙමළ විසම්මුතියට අනෙකුත් ජනවාදිකව අර්ථ දැක්වූ භූමිකාවක් විය. ද මෙල් ඉස්මතු කරන්නේ, ඉහත දැක්වූ සිංහල රාජකීය සහ හමුදා ඉතිහාසය පිළිබිඹු කරන රෙජිමේන්තු හමිවලින් හමුදාව ජනවාදිකරණය වීම ප්‍රත්‍යක්ෂ වූ බවයි.²²¹ ජනවාදික ගැටුමේ පසුබිම සංස්කෘතික ප්‍රවේශයක් ගැනීමත් සමග, ද මෙල් 1980 ගණන්වල සිට 2005 දක්වා හමුදාකරණය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. ඇය විවිධ පුළුල් මූලාශ්‍ර භාවිතා කරමින්, සංස්කෘතික, ස්ත්‍රීවාදී, මනෝසමාජීය, මානව විද්‍යාත්මක, සිනමාව, රංග

²²⁰ ibid pp. 68-69.
²²¹ De Mel, N. (2007). *Militarizing Sri Lanka, Popular Culture, Memory and Narrative in the Armed Conflict*. New Delhi: Sage Publications. pp 60-61.

කලාව සහ දේශපාලන ආර්ථික අධ්‍යයනයන්ගෙන් උකහාගනිමින් හමුදාකරණය මගින් ප්‍රසිද්ධ මාධ්‍ය, දැන්වීම් ප්‍රචාරය, රංග කලාව, සිනමාව, සාහිත්‍යය සහ ස්මරණය හරහා යුද්ධය සහ සටන්කාමී ගුණාංග ශූර්ථිතාව ලෙස නියෝජනය කිරීමට කටයුතු කරන අන්දම ඉස්මතු කරයි.²²² මිලිටරිවාදයෙහි මතවාදය හැඩගැස්වී සහ බෙදාහදා ගෙන ඇත්තේ, ගැටුම සඳහා වන සටන්කාමී විසඳුම් ආයතනික ව්‍යුහවල සහ මානසික පිහිටීමෙහි කොටසක් වන ආකාරයට වන බව ඇය ඉස්මතු කරයි. මිලිටරිවාදයෙහි මතවාදය ද්‍රව්‍යමය භාවිතාවක් ලෙස පෙන්වීමට සහ 1980 සිට ශ්‍රී ලංකාව ගැන පැවති ප්‍රමුඛ මනෝවිද්‍යාත්මක සංවාදය තුළින් විය ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රවණ්ඩ අවකාශයක් ලෙස පෙන්වා ඇති අන්දමට බලගතු ක්‍රමෝපායීය හේතු ඇත.²²³ හමුදා දැන්වීම් ප්‍රචාරණය, ආබාධිත සොල්දාදුවන්, ගැටුම් කලාප තුළ ළමයින්, එල්ටීටීසියෙහි මරාගෙන මැරෙන බෝම්බකාරිය, වාරණ සහ ලේඛනාගාර ගත කිරීම් යන මේවායේ සිද්ධි අධ්‍යයන භාවිතා කර, හමුදාකරණය මගින් යුද්ධය සහ සටන්කාමී ගුණාංග නිර්භීතකම, වීරත්වය සහ පුරුෂ අභිමානය නියෝජනය කරන අන්දම විදහා පෙන්වමින් ඒවායේ පරස්පරතා බියගුළුකම, රාජද්‍රෝහී වීම සහ ස්ත්‍රීවාදීකරීම ලෙස වර්ගීකරණය කරයි.

සිංහල ජාතිකවාදය බ්‍රිතාන්‍ය අවධිය තෙක් ආපසු යයි. එකල මෙය බෞද්ධ පුනර්ජීවනවාදය මගින් අවධාරණය කරන වඩා පුළුල්ව යටත්විජිත-විරෝධී, විදේශ-විරෝධී ව්‍යාපාරයක කොටසක් වී තිබුණි. නිදහස සහ මැතිවරණ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සමග විය වඩා ශක්තිමත් විය. සිංහල ජාතිකවාදය දිගුකලක් තිස්සේ ජනවාර්ගික ගැටුම නිරාකරණයට බාධාවක් ලෙස හඳුනාගෙන තිබිණි. කුලය, පන්තිය, සහ දේශපාලනමය නියමයන් ඔස්සේ සමාජය බෙදීමත් සමග, විය බලවත් ඒකාබද්ධ කිරීමේ බලවේගයක් වී විප්ලවවාදී පක්ෂවලට ජනතාවාදී ආවේගයක් සඳහා වේදිකාවක් සපයා, ස්ථාපිත වී ඇති දේශපාලනඥයින්ට ආර්ථික දුර්වලතා, සමාජීය අවශ්‍යතා, සහ පැතිරී පවතින දූෂණය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ඔවුන්ගේ අසමත්කමින් වෙනතකට යොමුවීමක් සපයන ලදී.

ජාතිකවාදී පක්ෂ උතුරු සහ නැගෙනහිර දෙමළ පෙදෙස්වලට සැලකිය යුතු බලය බෙදීමක් කිරීමට නිරන්තරයෙන් විරුද්ධ වී ඇත. මෙය සටන් විරාම ගිවිසුම ගැන පොදුජන එක්සත් පෙරමුණු රජයේ දැඩි ආස්ථානය ද පිළිබිඹු කළේය.

දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා කරන ගවේෂණය දකුණෙහි බෙහෙවින්ම සිංහල පක්ෂ අතර තිබූ තරඟය මෙන්ම ප්‍රමාණය ඉක්මවූ දෙමළ ඉල්ලීම්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පිට පිටම අසාර්ථක විය. ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂයට සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂයට දෙමළ ප්‍රජාව සමග බලය බෙදා ගැනීම පිළිබඳව කිසිදිනක එකඟවීමට නොහැකි විය. ඒ වෙනුවට, අනෙකාගේ බලය බෙදාහැරීමේ ප්‍රතිපත්ති කඩාකප්පල් කරමින්, ඔවුහු නැවත නැවතත් ජනවාර්ගික බැහැරකිරීමේ (ethnic outbidding) පොරයන්හි නිතරවී ඇත. වඩා විවෘතව ජාතිකවාදී පක්ෂවල, විශේෂයෙන් වාමාංශික ජේඵීපියා සහ ජාතික හෙළ උරුමයෙහි විරුද්ධත්වය මෙම රටාව පවත්වාගෙන යාමට උපකාරී විය. 2002 සටන් විරාම ගිවිසුමට විරුද්ධත්වය හරහා මේ පක්ෂ දෙකම සමෘද්ධිමත් වී ඇති අතර, දෙමළ ප්‍රදේශවලට බලය බෙදීමට සම්බන්ධ ඕනෑම දේශපාලන විසඳුමකට ඔවුහු විරුද්ධ වෙති.

සිංහල ජාතිකවාදය ප්‍රවණ්ඩ අංකුරු උපදවා ඇති නමුත්, ඒවා ප්‍රධානව දේශපාලන පක්ෂ හරහා කටයුතු කර ඇති අතර, මහජන සහයෝගය ඒකරාශී කිරීමට සිංහල ජාතිකවාදය භාවිතා කර ඇත. ප්‍රධාන පක්ෂ දෙක වන එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය අතර තරඟය,

²²² ibid p. 13.
²²³ ibid p. 28.

එකිනෙකා බහුතරයෙහි සැබෑ නියෝජනය තමා යැයි හිමිකම් කියමින්, විනාශකාරී “ජනවාර්ගික බැහැරකිරීම”කට මත පාදා ඇත. ප්‍රධාන පක්ෂ දෙකම, සිංහල ජනතාවගේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති අයිතීන් වෙනුවෙන් උද්ඝෝෂණය කරන වඩා කුඩා කණ්ඩායම් වලින්ද පිට පිටම අභියෝගවලට මුහුණ දී ඇත. ජේඵීපියෙහි 1971 සහ 1987-1989 නැගීම්වල විප්ලවවාදී වැඩසටහනට කේන්ද්‍රීය වූයේ සිංහල ජාතිකවාදය සහ විදේශ බලපෑම්වලට විරුද්ධත්වය යි. මීට අමතරව, බෞද්ධ භික්ෂූන්ගේ දේශපාලනිකව සංවිධානය වූ අංශයක් වූ ජාතික හෙළ උරුමය, ක්‍රියාකාරී ගිනියන් සමග, වඩා කුඩා, නමුත් බලගතු සුළුතරයක් පිහිටුවන ලදී. සිංහල බෞද්ධ බහුතරයේ නාමයෙන් සිදුකරන ඔවුන්ගේ නිරන්තර මැදිහත්වීම් ප්‍රධාන දේශපාලන බලපෑම් කර ඇති අතර, ගැටුමෙහි ගතිකය නොහැසී පවත්වාගෙන යයි.

දෙමළ ජාතිකවාදය

මම මුලින්ම උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ ජනගහනයට සම්බන්ධව දෙමළ ජාතිකවාදය ගැන අවධානය යොමුකරමි. පසුව මෙම කොටසෙහි ඉන්දියානු සම්භවය සහිත ද්‍රවිඩයින්, බොහෝ සෙයින් කඳුරටින්, වතු දෙමළ නැතහොත් ජනවාර්ගික ගැටුම් සන්දර්භය තුළ මලෙයිසාසා දෙමළ යනුවෙන්ද හඳුන්වන ද්‍රවිඩයින් කෙරෙහි යොමු වනු ඇත.

ජනවාර්ගික සංහිදියාව පිළිබඳ මාර්ගා විෂයග්‍රන්ථ මාලාව (Monograph Series) තුළ දෙමළ ජාතිකවාදය ගැන ලියමින් හේසයිසා ජාතිකවාදය අර්ථ දක්වන්නේ, ‘ඉතිහාසය, ජනවාර්ගිකත්වය, සහ හඳුනාගත් තුම් ප්‍රදේශයක් සමග පවතින සම්බන්ධය යන මේවා සමග බැඳී පවතින සහ පක්ෂපාතිත්වය සහ කැපකිරීම ඉල්ලා සිටින දේශපාලනිකව සම්බන්ධ වූ පවරා දිය හැකි සාමාජිකත්වය (ascriptive membership)’ ලෙසය.²²⁴

ජාතිකවාදයට පෙර අදියර ගැන හේසයිසා අවධාරණය කරන්නේ, ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩයින් ඔවුහු මෙම දිවයිනෙහි මුල්ම වැසියන් අතර වූ බව සහ යාපනය, මන්නාරමේ වෙරළබඩ ප්‍රදේශ පහළ දකුණු ආසියාවෙහි පැරණිම වාසභූමිවලින් එකක් වන බව නිතරම විශ්වාස කළ බවයි. යාපනය අර්ධද්වීපයෙහි චුන්නාකම් හි 1970 සිදුකළ පුරාවිද්‍යා කැණීම් වලින් ක්‍රි.පූ. 1200 සිට ක්‍රි.ව. පළමුවන සියවස දක්වා වූ විකිරණශීලී-කාබන් සාම්පල මතුවූ බවයි. මින් පෙන්වන්නේ ක්‍රි.පූ. දෙවැනි සහශ්‍රය අවසානයේ සිට වාසස්ථාන පැවති බවයි. යාපනය විශ්වවිද්‍යාලය මගින් වසර 10 කට පසු සිදුකළ කැණීම් වලින් අර්ධද්වීපයේ සහ දූපත්වල කොටස් කිහිපයක වාසස්ථාන තිබූ බවට මීට සමාන සාක්ෂි ලබාදුන්නේය. ඉන්දියාවේ සිට සැතපුම් 30 ක් පමණක් වූ සහ ඉන්දියානු ධීවරයින්ට දැකගත හැකිවූ රටක් තුළ, යාත්‍රා කරන අන්දම දැන සිටී අය පදිංචිව සිටින ලදැයි සිහිම තර්කානුකූල වන බව ඔහු අවධාරණය කරයි.²²⁵ හේසයිසා තවදුරටත් පවසන්නේ:²²⁶

ප්‍රථමයෙන් පැමිණියේ සිංහලයින් ද, නැතහොත් ද්‍රවිඩයින් ද, යන්නෙහි අර්බුදය බොහෝදෙනෙකු කැළඹීමට පත් කරන නමුත්, ඇත්තෙන්ම විය ගැටළුවක් නොවේ; ජනවාර්ගික අනන්‍යතාවන් ශතවර්ෂ ඔස්සේ වෙනස් වී ඇත. ප්‍රජාවන් දෙකම, සංගම් අවධිය ලෙස හැඳින්වූ (ක්‍රි.ව. 1 සහ 2 වන සියවසේ) සහ දෙමළ සාහිත්‍යයෙහි ඊළාම් නමින් හඳුන්වා ඇති මෙම දූපතෙහි සහශ්‍ර දෙකකට වඩා කාලයක් තුළ එකට ජීවත්ව ඇත. සංගම් අවධියට පෙර වුවද, මෙම දූපතෙහි සැලකිය යුතු දෙමළ (හින්දු සහ බෞද්ධ)

²²⁴ Nesiah, D. (2001). *Tamil Nationalism*, Marga Monograph Series on Ethnic Reconciliation. Colombo: Marga Institute. p. 6.
²²⁵ ibid pp. 6-7.

සහ සිංහල (බෞද්ධ) මිනිසුන් සිටි බව සහ අන්තර්ක්‍රියා කළ බව පෙනේ. ඇත්තෙන්ම, පද්මනාදන් (1999:2-2) පෙන්වා ඇත්තේ, 'මුල්ම කාලයේ සිට සහ 14 වැනි සියවස දක්වා දිවයින තුළ ජීවත් වූ ද්‍රවිඩයින්ගෙන් සැළකිය යුතු අනුපාතයක් බෞද්ධයෝ' වූ බවයි.

මෙම ලිපියෙහි සඳහන් කර ඇති පරිදි සිංහලයින්ගේ සමහර මුල් ප්‍රකාශයන් ප්‍රතිකෞප කෙරෙන බවට ඔහු පවසන වෙනත් සමහර වෛතිහාසික අන්තර්දෘෂ්ටින් හේසයියා ඉස්මතු කරයි. ඔහු පහත සඳහන් ලෙස අවධාරණය කරයි:²²⁷

මහාවංශය සහ පසුව එන වෙනත් සිංහල වංශ කථාවල වාර්තා කර ඇති අන්දමට වාචික සහ සාහිත්‍යමය මාධ්‍ය හරහා ශත වර්ෂ ගණනාවක් පුරා පවත්වාගෙන ගිය දුටුගැමුණු කතාන්දරයේ පිළිබිඹු වන ජනප්‍රවාදය වන සිංහලයින් සහ දකුණු ඉන්දියාවේ ද්‍රවිඩයින් අතර මූලික විදිරිවාදිකම් දෙමළ සම්භාව්‍ය ග්‍රන්ථවල (සහ ශ්‍රී ලාංකීය) හෝ ඕනෑම කාලයක ජනප්‍රවාදය තුළ (දකුණු ඉන්දියානු හෝ ශ්‍රී ලාංකීය) හෝ පිළිබිඹු නොවේ. ද්‍රවිඩයින් අතර (දකුණු ඉන්දියානු සහ ශ්‍රී ලාංකීය දෙකෙහිම) මෙවැනි ජනප්‍රවාදයක් නොතිබීමෙන් යෝජනා කෙරෙන්නේ, එවැනි විදිරිවාදිකම්වලට සැබවින්ම වෛතිහාසික පදනමක් නොමැති බව සහ නමුත් එය ඉතිහාසයේ යම් විශේෂ කාලයක සුවිශේෂී පරමාර්ථයක් උදෙසා නිර්මාණය කළ දේශපාලනමය ගොඩනැගීමක් බවයි. සිංහල සහ දෙමළ ජනගහනයන් අතර මුළුමනින්ම වාගේ බාධාවට ලක්නොවී පැවති සහජීවනයක් තිබියදීත්, මෙම සම්ප්‍රදාය (ගැටුමෙහි), කලින් කල, සිංහලයින්ගේ නායකත්වය විසින් දේශපාලනමය පරමාර්ථයන් උදෙසා භාවිතා කර, සජීවීව පවත්වාගෙන ගොස් ඇත.

තවද, ත්‍රිකුණාමලය, යාපනය, වන්නිය සහ මඩකපුටු වැනි ද්‍රවිඩයින් ජීවත් වූ කලාප සතරකට ඇති බැඳීමක් පිළිබඳ හැඟීමක් පහළ කරන පශ්චාත්-16 වෙනි සියවසෙහි ලියවිලි තුළ දෙමළ අනන්‍යතාවය පිළිබඳ පරිකල්පනය හේසයියා ඉස්මතු කරයි. තවද, ඔහු සඳහන් කරන්නේ, බටහිරවිරෝධී, ක්‍රිස්තියානි-විරෝධී ව්‍යාපාරය ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩයන් අතර උග්‍ර තැනකට පැමිණියේ සිංහලයින් අතර එසේ සිදුවීමට පෙර බවයි. මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, අනගාරික ධර්මපාල මෙහෙයවූ ව්‍යාපාරය ද්‍රවිඩයින්ට, සහ හින්දු සහ ඉස්ලාම් ආගම්වලට හිඟ ලෙස විදිරිවාදි වූ බව ඔහු ඉස්මතු කර දක්වයි. ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ සමාජය ලිබරල් නොවුණු නමුත් ඒ අවධියේදී ඔවුන්ගේ අගතින් වැඩියෙන් යොමු වී තිබුණේ කුලය සහ ආගම දෙස ඇතුළත්නය වෙත බව ඔහු තරයේ කියා සිටියි.²²⁸

විල්සන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ දෙමළ ජාතිකවාදයේ හැඟීම ගැන ඔහුගේ විශ්ලේෂණය තුළ පවසන්නේ, එය වෙනම රාජ්‍යයක් සඳහා වූ සන්නද්ධ අරගලය තුළ ප්‍රකාශිත ඉල්ලීම් උච්චතම අවස්ථාව කරා ලගාවීමට පෙර අදියර දෙකකට ආරක්ෂිත ප්‍රතික්‍රියාවන් ලෙස ක්‍රමයෙන් පරිණාමනය වූ බවයි. ඔහු තර්ක කරන්නේ, 1796 බ්‍රිතාන්‍ය පාලනයේ ආරම්භයත් සමඟින් ලංකාවේ ද්‍රවිඩයින් වෙනම ප්‍රජාවක් ලෙස රැඳෙමින්, ඔවුන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙක් දිවයිනේ දකුණු ප්‍රදේශවලට සංක්‍රමණය වුවත්, ඔවුන්ගේ වෙන් වූ ශිෂ්ටාචාරය රඳවා ගත් බවයි. ඔවුහු ස්වීකරණය වීමට අකමැති වූ අතර, වෙනම ප්‍රජාවක් ලෙස ඔවුන්ගේ කණ්ඩායම් සවිඥානය සහ ඔවුන්ගේ නාෂාව, සංස්කෘතිය, සහ සාම්ප්‍රදායයන් ක්‍රිස්තියානි ආගම වැළඳ ගෙන සිටියදීත් පවත්වාගෙන ගියහ.

²²⁶ ibid p. 7
²²⁷ ibid.
²²⁸ ibid pp. 8-9

විල්සන්ට අනුව, මෙම කණ්ඩායම් සවිඥානය ජාතික දැනුවත්වීමකට විපරිවර්තනය වී බ්‍රිතාන්‍ය පාලනය යටතේ පවත්වා ගෙන යන ලදී.²²⁹ 1920 ගණන්වල මැද සිට දෙමළ ජාතික දැනුවත්කම නව සංසිද්ධියකට, එනම්, දෙමළ ජාතික සවිඥානයට, විපරිවර්තනය විය. මෙයින් ගම්‍ය වූයේ, ලංකා දෙමළ ප්‍රජාවේ අභිලාෂයන් ආරක්ෂා කිරීමට ඉහළ නැංවුණු සංවේදීතාවයකි. මීට පෙර ජාතික දැනුවත්කමෙහි වඩා අකර්මණ්‍ය වූ තත්ත්වය ප්‍රමාණවත් විය.²³⁰ රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවේ දෙමළ අභිලාෂයන් සහ අනෙකුත් සුළුතරයින්ගේ අභිලාෂයන් ආරක්ෂා කිරීම පිණිස, ප්‍රමුඛ දෙමළ දේශපාලනඥයෙකු සම නියෝජනයේ මූලධර්මය ඉදිරිපත් කළේය. එනම්, ව්‍යවස්ථාදායකයේ සහ විධායකයේ ආසනවලින් අඩක් සුළුතර ප්‍රජාව සඳහා වෙන්කරන ලෙසයි. මෙය සිංහලයින් ප්‍රමුඛ ආකල්පයක් ගැනීමේ හැකියාවට විරෝධීව ආරක්ෂිත යාන්ත්‍රණයක් ලෙස ඉදිරිපත් විය.²³¹ බ්‍රිතාන්‍යයේ ක්‍රමෝපායයීය වාණිජ අවශ්‍යතාවන් ආරක්ෂා කිරීමේදී ප්‍රතිවාදී සිංහල නායකත්වයෙහි ඉල්ලීම් ගැන සළකා බැලීමට සිදුවූ බ්‍රිතාන්‍යයින්ට මෙය පිළිගත නොහැකි විය. ප්‍රථම එක්සත් ජාතික පක්ෂ පශ්චාත්-නිදහසේ රජය සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීමේ උත්සාහයන් අසාර්ථකවීමෙන් පසු එස්.ජේ.වී. වෙල්වනායකම් ගේ නායකත්වයෙන් 1956 දී ගෞරවලත් පක්ෂය සාදන ලදී. දේශපාලනමය වෙනස්කම් නිරාකරණයට ගත් සියළු උත්සාහයන් අසාර්ථක විය. ගෞරවලත් පක්ෂය අනෙකුත් ද්‍රවිඩ දේශපාලන කණ්ඩායම් සමග ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ නමින් නව නමක් යටතේ එකට එකතු විය.

වඩාත් මෘත කාලයේ දෙමළ ජාතිකවාදය හැඟී සිටීම විල්සන් විස්තර කරයි.²³²

වෙල්වනායකම් සහ ගෞරවලත් පක්ෂයේ නායකත්වය යටතේ දෙමළ ජාතික සවිඥානය උච්ච ස්ථානයට ගෙනයන ලදී. 1957, 1961 සහ 1965 දී ගනානුගතික සිංහල නායකත්වය සමග වෙල්වනායකම් ඇතිකරගත් සම්මුතිවාදී ගිවිසුම් වලට සිංහල නායකත්වය ගරු නොකළේය. එමනිසා ද්‍රවිඩ ගෞරවලත් පක්ෂය ව්‍යවස්ථාවට බාහිර ජනතා අධිකරු ව්‍යාපාරවල පිහිට පැහැය. මේවා හදිසි අවස්ථාවක් යටතේ හමුදාමය ක්‍රියාකාරීත්වයක් යටතේ මඬලන ලදී. සිංහල නායකත්වය පහත සඳහන් අන්දමට විවිධ වෙනස්කොට සැළකීමේ ප්‍රතිපත්ති හරහා ද්‍රවිඩයින්ට අවමන් කිරීම අඩණ්ඩව සිදුකළේය.

වසර විස්සක පාර්ලිමේන්තුවාදයෙන් පසු, ලංකා දෙමළ ප්‍රජාවෙහි වඩා තරුණ සාමාජිකයින් අත්දැකීම් සහිත ඔවුන්ගේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගේ ඉල්ලීම් ගණන් නොගෙන විවිධ උපක්‍රම අනුගමනය කිරීමට තීරණය කළහ. ඔවුහු සටන්කාමීන් වූහ. ඔවුන්ගේ ප්‍රධාන ව්‍යාපාරය, වේලුපිල්ලේ ප්‍රහාරයන් විසින් මෙහෙයවන (වෙනත් දෙමළ සටන්කාමී කණ්ඩායම් බොහොමයක් විල්ට්ටීරිය මගින් තුරන් කර දමන ලදී) දෙමළ ඊළාම් කොටි සංවිධානය, දෙමළ ජාතිකවාදයෙහි ආරක්ෂාකාරී සහ ප්‍රතික්‍රියාශීලී වාහනය බවට පත්විය. ඔවුන්ගේ අරමුණ වූයේ එහි සිටින දෙමළ කතාකරන මුස්ලිම්වරුන්ගේ අවිනිශ්චිතතාව තිබියදීත්, උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වලින් සමන්විත වන, බහුතරය දෙමළ භාෂාව කතා කරන, වෙනම දෙමළ රාජ්‍යයක අභිමතාර්ථය ඉටුකර ගැනීමයි. දෙමළ කොටි සංවිධානය ප්‍රකාශ කළේ, සිංහල ආධිපත්‍යය සහිත ශ්‍රී ලංකාවක් දේශපාලන සියදිවි නසා ගැනීමක් නොකර දෙමළ රාජ්‍යයක හරයට ඉඩහරන, රාජ්‍ය සංගමයක් වැනි පිළිගත හැකි විකල්පයක් ඔවුන් සළකා බලන බවයි.

²²⁹ Wilson A, J. (2000). *Sri Lankan Tamil Nationalism*. New Delhi: Penguin Books. pp 1-2.
²³⁰ ibid p. 3.
²³¹ ibid.

1970 ගණන්වල මැද සිට දෙමළ සටන්කාමීන් දෙමළ ජාතිකවාදය ගැන කතාකිරීම භාරගත්තත්, 1920 ගණන්වල යාපනේ තරුණ කොංග්‍රසයේ ක්‍රියාකාරකම් විශේෂයෙන් එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවක් සඳහා කලින් හිදුනස ලබාගැනීම සඳහා වූ ඔවුන්ගේ අවධාරණය ඉස්මතු කර දැක්විය යුතුය. යාපනයේ තරුණ කොංග්‍රසයෙහි සාමාජිකත්වය සමන්විත වූයේ, වැඩි වශයෙන් පාසැල් ගුරුවරුන් වූ තරුණ පිරිමින් සහ නවයොවුන් වියේ සිටින ළමයින්ගෙනි. ඉන්දියාව තුළ ඔවුන්ගේ සගයින් වූයේ, තමිල්නාඩුවෙහි ද්‍රවිඩ ව්‍යාපාරය නොව ගාන්ධි සහ නේරු මෙහෙයවූ ඉන්දියානු ජාතික කොංග්‍රසයයි. දක්ෂිණ ශ්‍රී ලංකාවෙහි ඔවුන්ගේ සගයින් වූයේ එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ ඔවුන්ගේ සගයින් නොව මාක්ස්වාදී නායකයින්ය. තමිල්නාඩුවෙහි හිකායවාදය (sectarianism) සහ 1930 ගණන්වල ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙම මතවාදය අනුගමනය කළ දෙමළ කොංග්‍රසය විසින් ඔවුන්ට අත්හැර දමන ලද මුත්, එකල තිබූ දෙමළ කොංග්‍රසයේ ආධිපත්‍යයෙන් කොන්කිරීමට ලක්වීම ඔවුන්ට වළක්වා ගත නොහැකි විය. යාපනයේ තරුණ කොංග්‍රසයේ ක්‍රියාකාරකයෙක් විසින් පූර්වහිදුනසේ අවධිය තුළ ලියූ සහ හේසයිසා විසින් උපුටා දැක්වූ ගුන්ටයකින් උද්ධෘතයන් උපුටා දැක්වීම යෝග්‍ය වේ.²³³

ශ්‍රී ලංකාවට යටත් පිරිසෙයින් ප්‍රසිද්ධ ක්‍රි.පූ. 6 වන සියවස දක්වා දිවෙන වාර්තාගත ඉතිහාසයක් ඇත. නමුත්, ඇයගේ චේතිහාසික සංවර්ධනය සාරවත් කර ඇති ජනශ්‍රැතියේ ප්‍රධාන ප්‍රවාහ දෙක තවත් ඈතට ගොස් ඒවායේ මූලාශ්‍රය ලබාගන්නේ ඉන්දියාවෙනි. ඇත්තෙන්ම ඒවා තවමත් ලෝකයේ නැගෙනහිර අර්ධය එහි ආභාෂය ලබාගන්නා එකම මහත් සංස්කෘතික සංවයෙන් ලබාගන්නා ඒවා වෙති. ජනශ්‍රැතියේ මෙම ප්‍රවාහ දෙකින් එකක් එහි උත්පත්තියට ණයගැති වන්නේ, ඉන්දියාවේ ශ්‍රේෂ්ඨ අධ්‍යාත්මික බුද්ධිමතා සහ ලෝකයේ ශ්‍රේෂ්ඨතම ප්‍රකූන්ගෙන් එක්කෙනෙක් වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බුද්ධ හට ය. අනෙක් ජනශ්‍රැතිය මීටත් වඩා පැරණි වන අතර, දකුණු ඉන්දියාවේ ගුරුකුලයක් තුළ වර්ධනය වූ හින්දු සංස්කෘතිය හියෝජනය කරයි. මෙම සෑම ජනශ්‍රැතියකම සුවිශේෂී පෞද්ගලිකත්වයක් ලංකාව තුළ වර්ධනය විය. ඇත්තෙන්ම බෞද්ධ ජනශ්‍රැතිය එහි දර්ශනයෙන් සහ භාවිතයෙන් කෙතරම් පරිපූර්ණත්වයට මෙහිදී පත්වුවාද කිවහොත්, බුද්ධාගම වෙනම ධාරාවක් ලෙස එහි උපන් බිමෙන් අතුරුදහන් වූ විට, සියළුම බෞද්ධ දේශයන් විසින් ලංකාව මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ ආගමෙහි අධ්‍යාත්මික හිචනන ලෙස සැලකීමට පටන් ගන්නා ලදී..... පස්වන සියවසේ සයවන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ පුළුල් කාල වකවානුව තුළදී සිංහල සාහිත්‍යය එහි ස්වර්ණමය යුගයට පිවිසියේය....

හින්දු ජනශ්‍රැතිය නිසැකවම මුල් බුදුදහම සහ සිංහලයින්ගේ මුල් ඉතිහාසය යන දෙකටම සම්බන්ධ විය. නමුත් එහි ලාක්ෂණික සංවර්ධනය දකුණු ඉන්දියාව තුළ මෙන්ම ලංකාව තුළ සාදිවා ආගම සහ දෙමළ භාෂාව තුළ සිදුවිය.... මෙම භාෂාව මිනිසා දන්නා භාෂාවන් අතරින් මුල්ම එකක් විය. එසේම එය මානව වර්ගයාගේ ඉහළම සාහිත්‍යමය ජයග්‍රහණ අතර පවතින සාහිත්‍යය පිළිබඳ වූ යානාව විය.... පසලොස් වන සියවස සිංහල කාව්‍යයේ ශ්‍රේෂ්ඨතම යුගය පමණක් නොව ලංකාව තුළ දැමූ කාව්‍යයෙහි ඉතාමත් සමෘද්ධිමත් කාල පරිච්ඡේදය ද විය.

අනාගතය ගැන යමක් කීමට නම් අපට අපේ මිළ කළ නොහැකි උරුමය පිළිබඳ සවිඥානයෙන් පමණක් උපදින විශ්වාසය අප තුළ තිබිය යුතුය.... ලෝකයේ කිසිම

තැනකට සම කළ නොහැකි ආකාරයට සිංහල, දෙමළ, සහ බර්ගර්, එකිනෙකා සමග එක්ව එකිනෙකාට රස්සීම දක්වමින් ජීවත්වන අන්දමට සියළු ප්‍රජාවන්ගේ සාමාජිකයින් සමග හේද රහිත සම්බන්ධතාවකට ඇතුළුවීමට කැමැත්ත තිබිය යුතුය.

යාපනයේ තරුණ කොංග්‍රසය යාපන අර්ධද්වීප කඳවුරෙන් පිට දකුණෙහි එහි සම්බන්ධතා පවත්වාගෙන ගොස් ගාන්ධි ආභාෂය ඔහු සහ ඔහුගේ සහායකයින් සමග සම්බන්ධතා තුළින් නොහැසී පවත්වා ගෙන ගියේය. යාපනයේ තරුණ කොංග්‍රසයේ ආරාධනා පිළිගෙන ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් තුළ සහභාගීවුවන් අතර මහත්මා ගාන්ධි සහ නේරු ඇතුළත් වූ අතර තමිල්නාඩුවෙන් බෙදුම්වාදී ද්‍රවිඩ/බෙදුම්වාදී ව්‍යාපාරයෙන් කිසිවකු ඇතුළත් නොවීය.²³⁴

යාපනයේ තරුණ ව්‍යාපාරය විසින් අධ්‍යාපනය තුළ සහ පාලනය තුළ ජාතික භාෂාවන්ගේ භාවිතය සඳහා ව්‍යාපාරයක් ගෙන ගිය බව දකුණෙහි පොදුවේ නොදන්නා කරුණකි. යාපනයේ ද්විතීය මට්ටමේ සියළු පාසැල් තුළ අභිචාර්ය විෂයයක් ලෙස සිංහල උගැන්වීමට යාපනයේ තරුණ ව්‍යාපාරය ගත් උත්සාහය සාර්ථක විය. සිංහලයින් සිංහල නොමැතිව කටයුතු කිරීමට සූදානම් වූ අවධියක සිංහල වෙනුවෙන් සටන ගෙන ගියේ දෙමළ නායකයෝය. කෙසේනමුත්, 1956 දී සිංහල එකම හිල භාෂාව ලෙස හඳුන්වා දීමෙන් පසු යාපනයේ සිංහල භාෂාව ඉගැන්වීම අවසන් කෙරිණි.²³⁵

හිදුනස ලැබෙන තුරු, දෙමළ නායකත්වය සැබවින්ම ඒකමතිකව සහ ඉතා දැඩි ලෙස ඒකීය ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍යයක් වෙනුවෙන් පක්ෂව සිටියහ. ඉන්පසුව ෆෙඩරල් වාදය පිළිබඳ සංකල්පය හඳුන්වා දුන්නත්, එහි උත්තරීය සිදුවූයේ 1956 දී සිංහල පමණයි ප්‍රතිපත්තිය හඳුන්වාදීමෙන් පසුවය. කුලය සහ අනෙකුත් අගතින් නිසා බෙදී සිටි ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ ජනගහනය ක්‍රමයෙන් දේශපාලන සාධක වලින් එකමුතු කළේය. කෙසේනමුත්, බෙදුම්වාදය 1970 ගණන්වල මැද දක්වා නොවැදගත් ලෙස තිබුණි. 1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත ප්‍රතික්ෂේප කිරීමෙන් සමස්ත ලංකා ද්‍රවිඩ කොංග්‍රසය ගත් ආස්ථානය හේසයිසා ඉස්මතු කර දක්වයි. සංසන්දනාත්මකව ඉන්දියානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සුළුතරයින් පවා හොඳින් හියෝජනය වන බව සහතික කරන අතර, එකඟත්වය සහ ඉඩ සැලසීම පිළිබඳ ලාක්ෂණික සංකල්ප ඉතා සාර්ථකව උපයෝගී කරගෙන ඇත.²³⁶

ලංකාවෙහි අපි ද එම අගයන්ම උරුම කරගෙන සිටීමු. ලංකාව ඇයටම අවංක වීමට නම්, ඇගේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ලිවීමේ ගාමිහිර කර්තව්‍යය භාරව සිටින අය, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සෑදීමේ ප්‍රවේශය තුළ සහ ඔවුන් එහි ලියන දේ තුළ අපේ උරුමය කෙරෙහි අවධානය යොමු කල යුතුය. අපේ දරුවන් සහ දරුවන්ගේ දරුවන්ට එක හඬින්, ලංකාව අපේ ශ්‍රේෂ්ඨ මව්බිමයි, වෙරළෙන් වෙරළට අපි එක් ජනතාවක් වන්නෙමු යන්න ප්‍රකාශ කිරීමට හැකිවිය යුතුයි; අපි මහත්ම භාෂා දෙකක් කතා කරන නමුත් ඒ එක හඬකින්, ආදී කාලයේදී අපේ මුතුන් මිත්තන් විසින් නිර්මාණය කරන ලද මෙම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තව වසර ගණනාවකට ජාතියේ ප්‍රඥප්තිය ලෙස පවතිනු ඇත.

1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව කෙටුම්පත් කිරීම සිංහල පක්ෂවලින් සිදුකෙරුණු අභ්‍යාසයක් වුවත්, යාපනයේ තරුණ කොංග්‍රසය ප්‍රකාශ කළ පරිදි, ඉහත ප්‍රකාශයෙන් ශ්‍රී ලාංකීය ජාතිකවාදය පිළිබඳ

²³² ibid pp. 4-5.
²³³ op.cit. pp. 9-11.

²³⁴ ibid. pp. 11-12.
²³⁵ ibid. p. 12.
²³⁶ ibid. pp. 13-14.

සංහිඳියාත්මක හැඟීමක් පිළිබිඹු කරයි. මෙය ශ්‍රී ලාංකීය ජාතිකවාදය තුළ අන්තර්ගත වූ උප ජාතිකවාදයක් විය. මුල් හැක්කෑ ගණන්වල වුවද දෙමළ ජාතිකවාදය ශාඛාගතව පැහැය ප්‍රකාශ කළ පරිදි බෙදුම්වාදයට සහාය දුන්නේ නැත. කෙසේවෙතත්, ව්‍යවස්ථාව කෙටුම්පත් කිරීමේදී සුළුතරයින් ඇතුළත් නොකිරීම ඔවුන් දුටුවේ බහුතර ප්‍රජාව විසින් ඔවුන්ගේ ගැටළු බරපතල ලෙස නොසලකා ලෙසයි. මෙහි ප්‍රතිඵලය වසර පහකට පසු වෙන්වීම සඳහා වූ වාඩුකොටස යෝජනාවෙන් දැකගත හැකි විය. 1977 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී ඒකමතික සහයෝගය ලබාගත් උච්ච වක්සන් විමුක්ති පෙරමුණෙහි මැතිවරණ ප්‍රකාශය දෙමළ ඊළාම් ලෝකික රාජ්‍යයක් පිහිටුවීම සඳහා හේතු දහයක් හුවා දැක්වීය. මෙහි කෙටි සාරාංශයක් පහත දැක්වා ඇත:²³⁷

1. පුරවැසිභාවයෙහි නීති: මෙම රටෙහි පුරවැසිභාවය පිළිබඳ නීති 1948 සිංහලයින්ට දේශපාලන බලතල මාරුකිරීමෙන් පසු මාස හයක් ඇතුළත සම්පාදනය කරන ලදී. මෙම නීති සම්පාදනයෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, තේ සහ රබර් වතු වල දෙමළ කම්කරුවෝ රාජ්‍යයක් නොමැති අය බවට පත්වූහ.
2. ජනපද පිහිටුවීම: සිංහල රජයන් විසින් සැලසුම් කළ ජනපද පිහිටුවීම දැඩි සහ බැරැරුම් විය. උච්ච රජවරුන් විසින් වරක් පාලනය කළ දෙමළ ජාතියෙහි වාසභූමියෙහි සිංහල ජනතාව ලක්ෂ ගණනින් රාජ්‍ය ආධාර සහිත ජනපද යෝජනා ක්‍රම හරහා පදිංචි කළහ.
3. භාෂාව: නිදහස ලැබීමට පෙර, සිංහල සහ දෙමළ හිල භාෂාවන් වන බවට 1944 දී ව්‍යවස්ථාදායකය වූ රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව තුළ යෝජනාවක් සම්මත කෙරුණි. එකල පැවති සෑම සිංහල දේශපාලන පක්ෂයක්ම මෙම ප්‍රතිපත්තිය පිළිගත්තේය.
4. ආගම: ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ බුදු දහමට ප්‍රමුඛත්වය ලබාදී රාජ්‍ය ආරක්ෂාව භුක්ති විඳින එකම ආගම ලෙස ප්‍රකාශ කෙරුණි.
5. සංස්කෘතිය: වසර දෙදහසකට අධික කාලයක් තුළ උච්චයින් සහ සිංහලයින් මේ රටෙහි ජීවත් වූවත්, දෙමළ ජනතාව ඔවුන්ගේ භාෂාව මත පදනම්ව ඔවුන්ගේ පෞද්ගලික සංස්කෘතිය රැකගැනීම අඩුණ්ඩව සිදුකළහ. මෙම සංස්කෘතිය සහ සාම්ප්‍රදාය පෘතුගීසි, ලන්දේසි සහ බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යවාදී පාලනයන් යටතේ වුවද පෝෂණය කෙරුණි.
6. අධ්‍යාපනය: අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය ගත් කළ, දෙමළ භාෂාව කතා කරන ශිෂ්‍යයින්ට විරෝධීව ප්‍රබලම අසාධාරණය සිදුවූයේ 1970 විශ්වවිද්‍යාලවලට ඇතුළත් කිරීමේදීය. එම වසරේදී වෛද්‍ය, ඉංජිනේරු විද්‍යා පීඨයන්ට ඇතුළු වීමට සුදුසුකම් ලැබූ දෙමළ සිසුන් බොහෝ සංඛ්‍යාවකට ප්‍රමිතිකරණය නමින් හැඳින්වූ අසමානුපාතික උපක්‍රමයක් හරහා ඇතුළුවීම වළක්වන ලදී.
7. රැකියා අවස්ථා: අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය තුළ තිබූ වෙනස්කොට සැලසීමේ ප්‍රතිපත්තිවලටම සමානව, රැකියා ක්ෂේත්‍රය තුළ ද ඒවා වඩාත් හරක අන්දමින් අනුගමනය කරන ලදී.
8. දෙමළ ඊළාමෙහි ආර්ථික සංවර්ධනය: දැනට දෙමළ ඊළාම තුළ රජය සතුව පවතින කාර්මාන්තශාලා වසර 20 කට පෙර පිහිටුවන ලද ඒවාය. විදේශ ආධාර සහිතව මේ රටෙහි බිහිකළ සෑම කාර්මාන්තශාලාවක්ම පිහිටුවන ලද්දේ සිංහල දිස්ත්‍රික්ක තුළ පමණි.

²³⁶ ibid. pp. 13-14.
²³⁷ For full manifesto Please see http://www.sangam.org/FB_HIST_DOCS/TULFManifesto77.htm

9. ජාතිවාදී ක්‍රස්තවාදය: පසුගිය විසි වසර තුළ දෙමළ සහ මුස්ලිම් ජනගහනය කිසිම අයිතිවාසිකම්වලට හෝ ආරක්ෂාවට හිමිකම් නොකියන වහලුන් බව ඔවුන්ට සිහිගන්වන ආකාරයකින් ඔවුන්ට විරෝධීව ජාතිවාදී ක්‍රස්තවාදය මේ රටෙහි හිදැල්ලේ මුදාහැර ඇත.

10. දෙමළ ජාතිය මත නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පැනවීම: නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් කෙටුම්පත් කිරීම සහ වය දුටු ජාතිය මත පැනවීම ඒකාධිපති ක්‍රියාකාරීත්වයන්ගේ උච්චතම අවස්ථාව විය. වැදගත්ව සෝල්බර් ව්‍යවස්ථාවේ 29 වැනි වගන්තිය තුළ සම්මත කළ සුළුතර ආරක්ෂාවන් 1972 නව ජනරජ ව්‍යවස්ථාවෙන් මකා දමා තිබුණි.

අවසාන කොට, ඔවුන්ගේ මැතිවරණ ප්‍රකාශය පහත සඳහන් ප්‍රකාශනය කරන ලදී.

ඇත්තේ එකම විකල්පයකි. එනම් පරිසමාප්තියෙහි සහ විධිතර බවේ මුද්‍රාව සහිතව මෙසේ පැවසීමයි. "අපේ මුතුන්මිත්තන් පාලනය කළ අපේ භූමිය මත අපි පමණක් පාලනය කරනු ඇත. සිංහල, අධිරාජ්‍යවාදය අපේ වාසභූමියෙන් ඉවත් වනු ඇත." උච්ච වක්සන් විමුක්ති පෙරමුණ 1977 මහා මැතිවරණය සළකන්නේ දෙමළ ජාතියේ මෙම අධිෂ්ඨානය සිංහල රජයට නිවේදනය කිරීමේ මාර්ගයක් ලෙසය. ඔබ පෙරමුණට දමන සෑම ඡන්දයක්ම දෙමළ ජාතිය සිංහල ආධිපත්‍යයෙන් මුදවා ගැනීමට ඇති අධිෂ්ඨානය පෙන්නවයි.

වාඩුකොටස යෝජනාවෙහි ප්‍රතිඵලය ලෙස බලපෑම් දෙකක් ඇතිවිය. පළමුව, දෙමළ තරුණයින් ප්‍රකාශනය බරපතල ලෙස සැලකිල්ලට ගෙන දැකයක් ඇතුළත සිවිල් යුද්ධයකට වර්ධනය වූ බෙදුම්වාදී අරගලයක් දියත් කළහ. දෙවනුව, වස 1977, 1979, 1981 තුළ දෙමළ-විරෝධී ප්‍රවණ්ඩත්වය සංවිධානය කළ සිංහල නායකයින්ට උණ්ඩ සැපයීය; දෙමළ ජාතිකවාදය තහවුරු කිරීමට උත්තේජනයක් ලෙස ක්‍රියාකළ 1983 දිවයින පුරා සිදුකළ සංහාරය ද එසේ විය.

1983 ජූලි මස සිදුවූ භයානක සිද්ධීන්ගෙන් පසු දෙමළ ජාතිකවාදයෙහි අර්බුදය ගැන හේසයිසා මෙස් ලියයි:²³⁸

පාලක පක්ෂයේ අංශ පැහැදිලිවම සම්බන්ධ වූ 1983 සංහාරය ආරම්භ වූ වහාම, වෙන්වී යාම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලෙස හින්දු සහගත ප්‍රකාශයක් කිරීමට අසමත් වීම හේතුවකට ගෙන දෙමළ ජනතාවගේ නායකයින් පාර්ලිමේන්තුවෙන් හෙරපීමත් සමග ඔවුන්ගේ ප්‍රජා අයිතීන් අහෝසි කෙරුණි. මෙය ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ ජනතාව අතර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලියේ දීර්ඝ බිඳීයාමකට මඟපෑදීය. අනිවාර්යයෙන්ම, දෙමළ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් නොමැති වීමෙන් ඇතිවූ රික්තකය සටන්කාමී කණ්ඩායම් විසින් පුරවන ලදී.

දෙමළ ජාතිකවාදය වර්ධනය වීමේදී සමහර තීරණාත්මක සාධක ඉඳුරාම 1983 සිට සිවිල් ජනතාව අවතැන්වීම සමග ආරම්භ වීම අවශ්‍ය වේ. මානව හිමිකම් සඳහා වූ දකුණු ආසියානු සංසදය සඳහා මා විසින් 2001 දී ලියූ පත්‍රයක, මම පහත සඳහන් ලෙස ප්‍රකාශ කළෙමි:²³⁹

²³⁸ op.cit
²³⁹ William. J. (2001) *Internally Displaced Persons in Sri Lanka*, in, Bose T. & Manchanda, R. States, Citizens and Outsiders, the Uprooted People of South Asia, Kathmandu: South Asia Forum for Human Rights. pp 316-331.

අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින්: වඩා ආරක්ෂිත සහ ස්ථාවර පැවැත්මක් සොයමින් සක්‍රීය ගැටුම් පෙදෙස්වලින් පලා යන ස්ථිර පදිංචියක් නොමැති පැවැත්මකට ජනතාව තල්ලුකළ කිසිදු හිමි නොවන වෘත්තාන්තයක් එතැන් පටන් පැවතුණි. එතැන් පටන් හමුදාමය මෙහෙයුම් සමග විවිධ ප්‍රමාණ වලින් යුත් අවතැන්වීම් හිතරම් එකට සිදුවී ඇත. මෙම මෙහෙයුම් ශ්‍රී ලාංකීය ආරක්ෂක හමුදා සහ එල්ටීටීඊය අතර භූමි ප්‍රදේශය එනා මෙහා වීම පමණක් නොව සිවිල් ජනතාවට තමා වාසය කරන සුපුරුදු ස්ථානවලින් ආරක්ෂාව සඳහා පලායාමට ද දායක වන සාධකයක් වී ඇත. බොහෝවිට යුද්ධයේ කැළැල් වන, ආදායම් උපයන්නන් ඇතුළු ජීවිත අහිමිවීම, සිවිල් ජනතාවට විදින්නට සිදුවූ උග්‍ර සහ ස්ථිර ආබාධිතතා, පෞද්ගලික සහ ඵලදායී වත්කම් විනාශ වීම, ආදායම අහිමිවීම, මානසික කම්පනය, දුරස්ථවීම සහ හුදකලා වීම, අස්ථිර බවේ හැඳීම සමග ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජීය, ආර්ථික, සහ මානසික පරිමාණයන් තුළ ඉතා විශාල සමාජ විද්‍යාත්මක යථාර්ථයක් සහ සංකීර්ණත්වයක් ඇති කරයි. සමහර පුද්ගලයෝ ඔවුන්ගේ ජීවිතවලින් දශක දෙකකට වඩා අවතැන් වූවන් ලෙස අතිශය දුෂ්කර, පීඩාකාරී සහ අමානුෂික තත්ත්වයන් යටතේ දිවී ගෙවති. බොහෝ ළමයින් සහ තරුණ තරුණයින් අවතැන් වූ ජීවිතයක් හැර වෙනත් ජීවිතයක් අත්විඳ නොමැත. අවතැන් වූවන්ට, කරළිකරුවන් යටතේ පවතින පෙදෙස්වල සිටින්නන්ට ඇතුළුව, අත්‍යවශ්‍ය මානුෂීය සැපයුම් ලබාදීමට ශ්‍රී ලංකා රජය කැපවී සිටියි. කෙසේනමුත්, භාණ්ඩ පරාසයක ප්‍රවාහනය අවහිර කිරීම සහ මෙම ප්‍රදේශවලට අත්‍යවශ්‍ය සැපයුම් විනාමෙහා ගෙනයාමේ අවසාන අධිකාරිය හමුදාව රඳවා ගැනීම නිසා, අවතැන් වූවන්ට බොහෝවිට ඉමහත් මානුෂීය දුක්වේදනා විඳ දරා ගැනීමට සිදුව ඇත. මෙය එක්සත් ජාතීන්ගේ නියෝජිතයන්ගේ කිහිපයක් සහ ජාත්‍යන්තර සහ දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මගින් නිතරම පෙන්වා දී ඇත. මෙම අවහිර කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් සහ රාජ්‍ය ආයතන විසින් ආහාර සලාක සහ අනෙකුත් සැපයුම් බෙදාහරින වරණීය ආකාරය නිසා, ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරේ සහ නැගෙනහිර කලාපවල ජනතාව නිරන්තරයෙන්ම ආහාර, බෙහෙත් ද්‍රව්‍ය, ඇඳුම් සහ වෙනත් අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩවල අතිවිශාල හිඟයකට මුහුණ දෙති.

මගේ පත්‍රය දෙමළ ජාතිකවාදය ගැන නොවුණත්, මෙතෙක් කීරීමෙන් පසු මට දැන් කිව හැක්කේ, බහුතරයක් දෙමළ වන අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින්, දෙමළ ජාතිකවාදය වර්ධනය වීමට දායක වූ සාධකයක් බවයි.

දෙමළ ඩයස්පෝරාව ද, 1983 ජූලි සංහාරයෙහි සහ ඊළාම් යුද්ධවල වෙනත් අදියරවල ප්‍රතිවිපාකයකි. වෙරාන් ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ ඩයස්පෝරාව ගැන කරන ලද අධ්‍යයනයක දෙමළ ජාතිකවාදී හැඳීම බොහෝ ක්‍රමවලින් තහවුරු කළ පහත සඳහන් ගැටළු ඉස්මතු කර දැක්වීය.²⁴⁰

දෙමළ ඩයස්පෝරාව බෙහෙවින් සමන්විත වනුයේ, සරණාගතයින් සහ හිටපු සරණාගතයින් ගෙනී. සරණාගතයින් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ මහ කොමසාරිස් කාර්යාලයට අනුව, 1980-1999 දක්වා, ශ්‍රී ලාංකීය සම්භවයක් සහිත ජනතාව 256,307 ක් යුරෝපයේ රැ කවරණය සඳහා ඉල්ලුම් කර ඇත : ඖෂ්‍යකසාල 2001*ග 1987-2001 අතර කැනඩාවේ සරණාගත තත්ත්වයට හිමිකම් ඉල්ලූ ප්‍රධාන රටවල් අතරින් ශ්‍රී ලංකාව එකක් විය (Citizenship and Immigration Canada" 2003). දෙමළ ජනතාව විශාල සංඛ්‍යාවකට

²⁴⁰ Cheran, R. (2003). *Diaspora Circulation and Transnationalism as Agents for Change in the Post Conflict Zones of Sri Lanka*, Toronto: Department of Sociology and Centre for Refugee Studies, York University.

ඔවුන්ගේ සත්කාරක රට තුළ යම් ආකාරයක නේවාසික තත්ත්වයක් ලබාදී ඇත. දෙමළ සරණාගත ඇයදුම්කරුවන් සඳහා භාරගැනීමේ අනුපාතය කැනඩාව තුළ හිරතුරුවම ඉහළින් තිබිණි. ටොරොන්ටෝව දෙමළ ඩයස්පෝරාවේ කේන්ද්‍රස්ථානය බවට පත්වීමට හේතුව සමහර විට මේ මගින් විස්තර කෙරේ.

කැනඩාව, යුරෝපය, ඉන්දියාව සහ ඕස්ට්‍රේලියාව තුළ පදිංචි වී ඇති දෙමළ ඩයස්පෝරාවෙහි ඇස්තමේන්තු කළ ජනතාව 700,000 කින් සමන්විත වෙති. (වෙරාන්, 2001, ෆියුන්ලෙරට්, 1999). එබැවින් දැන් ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩයින් සෑම සතර දෙනෙකුගෙන් එක්කෙනෙක් ඩයස්පෝරාවෙහි ජීවත්වනවා විය හැක. යාපනය අර්ධද්වීපයෙන් ද්‍රවිඩයින් සංක්‍රමණය වීම දිගුකාලීනව පැවති සම්ප්‍රදායයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ ද්‍රවිඩයින් අතර ප්‍රභූ සහ ප්‍රබල කණ්ඩායම් අධ්‍යාපනය සහ රැකියා සඳහා සාමාන්‍යයෙන් බ්‍රිතාන්‍යයට සහ මැලේසියාවට තාවකාලිකව සංක්‍රමණය වීමේ දිගු ඉතිහාසයක් පවතී.... දෙමළ ඩයස්පෝරාවේ වඩාත්ම වැදගත් කාර්යය වී ඇත්තේ ආතතිය, පීඩාව සහ අවතැන් වීම යටතේ සිටින සමාජයක් නොනැසී පවත්වාගෙන යාමය. කෙසේනමුත්, 2002 ජනවාරි මස රජය සහ එල්ටීටීඊය අතර සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් දෙමළ ඩයස්පෝරාවෙහි භූමිකාව නැවත අර්ථ දැක්වීම අපහසු කාර්යයක් වී ඇත.... තවදුරටත් ගවේෂණය කිරීමට වටිනා සාර්ථකත්වයක් හසක් ඇත.

1. ප්‍රේෂණය කිරීම: ඩයස්පෝරාවේ ප්‍රධාන දායකත්වය වන්නේ ප්‍රේෂණයන්ය. ඒවා උතුරු නැගෙනහිර සමාජය පවත්වාගෙන යාමට මෙන්ම ජාතිකවාදී අරගලය පවත්වා ගෙන යාම සඳහා වැදගත් ය. එල්ටීටීඊය මගින් කෙරෙන ජාත්‍යන්තර අරමුදල් ඉපයීම වසරකට බොලර් මිලියන 80 කට ආසන්න බව ශ්‍රී ලාංකීය රජය ඇස්තමේන්තු කර ඇත. කෙසේවෙතත් ඩයස්පෝරාවේ දෙමළ භායකයෝ මෙම සංඛ්‍යා විවාදයට ලක් කරති.... ප්‍රමාණය කොපමණ වුවත්, තීරණාත්මක කරුණ රඳා පවතී: ප්‍රේෂණ ප්‍රධාන වේ.
2. ප්‍රතිලාභය: ජාතියට/පවුලට/සමාජයට තිබෙන වගකීම ලෙස ප්‍රේෂණය පිළිබඳව පවතින සම්ප්‍රදායයික මතයෙන් අන්ව, ආයෝජනය මත ප්‍රතිලාභය ලෙස ප්‍රේෂණය දැකිය යුතු බව මම යෝජනා කරමි; බොහෝවිට, මිනිසුන් ඔවුන්ගේ සියළු ඉතුරුම් සහ වත්කම් පවුලේ සාමාජිකයෙකු - ප්‍රධානව පිරිමියෙකු ඩයස්පෝරාවට යැවීමට ආයෝජනය කරති. එවිට යැවූ තැනැත්තා පවුලේ අනෙකුත් සාමාජිකයින් ගෙන ඒමේ වගකීම බාරගෙන, ඒ මගින් සංක්‍රමණ දම්වැලක ක්‍රියාවලියක් ක්‍රියාවේ යොදවයි. තර්ක කරන අන්දමට, ඩයස්පෝරාවන්ට නිජභූමියට ආපසු පැමිණීම හෝ ආපසු පැමිණීමේ බලාපොරොත්තුව වනාහි ප්‍රධාන විනිශ්චයක් ගැනීමේ මොහොතකි. කෙසේනමුත්, ඩයස්පෝරා ප්‍රජාවන් රාජ්‍ය සීමාවන් ඉක්මවා යන (transnational) ප්‍රජාවන් බවට විපරවර්තනය වී බලය සහ බලය ලබාගන්නා අතරම, ආපසු පැමිණීමේ මිටිතමය වඩාත් ප්‍රායෝගික ප්‍රතිලාභයකට මගපාදයි: එනම් ඔවුන්ගේ ආයෝජනවලින් ප්‍රතිලාභ ලැබීමයි. බහවත් ඩයස්පෝරාවන් මව්බිම තුළ ආයෝජන ව්‍යාපෘතිවලට සක්‍රීයව දායක වෙති.
3. දේශපාලනමය සහයෝගය සහ පෙළඹවීම: මෙය සත්කාරක රටවල් තුළ ඩයස්පෝරාවෙහි ප්‍රධාන ක්‍රියාකාරකම වේ. සංඛ්‍යාවන් වැඩිවීම සහ සරණාගත තත්ත්වය යඳින්නන්ගේ සිට පුරවැසිභාවයට හෝ ස්ථිර පදිංචි තත්ත්වයට වෙනස්වීමත් සමග, දෙමළ ඩයස්පෝරාවන් සත්කාර රට තුළ බලපෑම් කළ හැකි සාධක වීමට ද පටන් ගනී....

4. ඩයස්පෝරාව තුළ ජාතිය යළි-පරිකල්පනය කිරීම සහ යළි-ගොඩනැගීම: ඩයස්පෝරාව තුළ අන්‍යන්‍යතා විලාසයන් බොහොමයක් ඇති බව සැළකිල්ලට ගෙන, "මව්බිම" හට විවිධ සිතියම්කරණ සහ ප්‍රතිරූප පවතී. ඩයස්පෝරාවෙහි/ජාතික පරිකල්පනවල බහුත්වය කැපී පෙනෙන්නකි. සත්කාරක රටවල සමාජීය සහ දේශපාලනමය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙහි සන්දර්භය තුළ බහුවිධ අන්‍යන්‍යතා මතුවීම සඳහා මෙය මග පාදයි.

5. සංසරණය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ විකල්ප ආදර්ශ: ග්‍රාමීය රෝහල්, පාසැල් සහ ප්‍රජා මධ්‍යස්ථාන ගොඩනැගීමට දෙමළ ඩයස්පෝරාව තුළ කණ්ඩායම් උපකාරී වී ඇත. ... ඩයස්පෝරා කණ්ඩායම්වල රාජ්‍ය සීමාවන් ඉක්මවා යන ජාල සහ බැඳීම් රාජ්‍ය ක්‍රියාවලිය, රෙගුලාසි හෝ සහන සඳහා අවමව යැපෙමින් ජාතික සන්දර්භය තුළ කටයුතු කිරීමට ඔවුන්ට අවසර දෙයි. විමෝචන රාජ්‍යවාදී ආයතන මත යැපීමක් නොමැති විමෝචන කණ්ඩායම්වලට රජයේ බලහත්කාර සහ ආධිපත්‍යමය බලතල වලින් සාපේක්ෂව මුක්ත වීමට හැකියාව ලබාදී ඇත. ... ඔවුන්ගේ කටයුතු ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම් කලාපවල ඉටු නොකළ අවශ්‍යතා ආමන්ත්‍රණය කිරීමේදී වලදායී වී ඇත.

6. සංසරණය: ඩයස්පෝරාවේ සාමාජිකයින්ගෙන් බහුතරයක් ස්ථිර පදනමක් මත මව්බිමට ආපසු පැමිණීමේ යන්ත්‍රණ සකස් කළහ. වැඩියෙන්ම සිදුවීමට හැකියාව ඇත්තේ ඩයස්පෝරාවේ සාමාජිකයින් සත්කාරක සහ දේශීය යන රටවල් දෙකම තුළ තත්ත්වයන් සංසරණය සඳහා යෝග්‍යවේ නම්/වූ විට සංසරණය විය හැකි බවයි.

වෙරාන්ගේ පත්‍රය දෙමළ ජාතිකවාදය ගැන නොවීය. නමුත් ඔහුගේ විශ්ලේෂණයෙන් පැහැදිලි වන්නේ ඩයස්පෝරාව ගැටුමෙන් විනාශ වූ උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර පෙදෙස් නැවත ගොඩනැගීමට විශාල වශයෙන් දායක වූවා පමණක් නොව, විවිධ ක්‍රම වලින් ඉහත ක්‍රමෝපායයන් මගින් සහ ඊට සමානව අන්තර්ජාලය වලදායීව භාවිතා කිරීමෙන් දෙමළ ජාතිකවාදී චින්තනය හැඩතල ගැන්වීමට උපකාරී වූ බවයි.

දෙමළ ජාතිකවාදයේ අර්ථ දැක්වීම මෙම පරිච්ඡේදයේ මීට පෙර ඉස්මතු කළ හිමිපු මූලධර්ම තුළ ප්‍රකාශ කර ඇත.

1. ලංකාවේ ද්‍රවිඩයන් ජාතියක් ලෙස පිළිගැනීම;
2. ලංකාවේ ද්‍රවිඩයන් සඳහා හඳුනාගත් මාතෘ භූමියක් පැවතීම පිළිගැනීම;
3. දෙමළ ජාතියෙහි ස්වයං-නිර්ණයට ඇති අයිතිය පිළිගැනීම;
4. ලංකාවේ සියළු ද්‍රවිඩයන් හට පුරවැසිභාවයට ඇති අයිතිය සහ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිගැනීම.

විල්ට්ටීරිය ඇතුළුව, උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර පළාත්වල සියළු දෙමළ දේශපාලන පක්ෂ මගින් මෙම මූලික මූලධර්ම පිළිගෙන ඇත. කෙසේ නමුත්, මෙම ඉල්ලීම ශ්‍රී ලංකා රජයේ කතිකා කරන්නන්ට පිළිගත නොහැකි විය. මූලධර්ම සතරින් පළමු තුන තවමත් හේදකාරී ගැටළු ලෙස පවතී. සුළුතර අන්‍යන්‍යතා කණ්ඩායම්වල අතිලාභයන් සහ අවශ්‍යතා අන්තර්ගත කිරීමට අසමත් වීම, ක්‍රමානුකූල වෙනස් කොට සැලසීම, සහ බහුතර ප්‍රජාව තුළ උග්‍ර ජාතිභේදවාදී අංගයන්ගේ ආකල්ප දෙමළ ජාතිකවාදය තවදුරටත් ශක්තිමත් කළේය. විල්ට්ටීරී න්‍යායාචාරය ඇන්ටන් බාලසිංහම් සමග පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡාවකින් උපුටා ගනිමින්, ඔහු යෝජනා කරන්නේ දෙමළ දේශපාලන පක්ෂ හිමිපු මූලධර්ම තේරුම් කරන්නේ ජාතිකවාදී දෘෂ්ටිකෝණයකින් නොව

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දෘෂ්ටිකෝණයකින් බවයි. ඒවා සාකච්ඡාමය විසඳුමකට බාධාවක් නොවන බව ඔහු විශ්වාස කළ අතර, ශ්‍රී ලාංකීය රජයෙන් සහ සිංහල දේශපාලන පක්ෂවලින් වැඩියෙන් ඉඩ සලසන ප්‍රවේශයක් සඳහා කේවල් කළේය.²⁴¹

හිමිපු සාකච්ඡාවල දී දෙමළ නියෝජිත පිරිසෙහි සාමාජිකයෙකු වූ ලෝගනාදන් පැවසුවේ:²⁴²

අවනත නොවන සහ අසාධාරණ ලෙස පොදුවේ පිටස්තර ලෝකය මගින් සහ විශේෂයෙන්, ඉන්දියාව මගින් නොදකින ලෙස දෙමළ නියෝජිත පිරිස ඔවුන්ගේ ඒකාබද්ධ ප්‍රකාශයක ඇඟවූයේ ඔවුන්ගේ අරගලය 'ස්වාධීන දෙමළ රාජ්‍යයක්' සඳහා බවත්, 'මෙම මූලධර්ම සනාථ කිරීමට වෙනස් රටවල් වෙනස් පාලන පද්ධති නිර්මාණය කර ඇති' බවත්ය.

අවසාන වශයෙන් දෙමළ ජාතිකවාදය තවදුරටත් ශක්තිමත් කළ දෙමළ තරුණ සටන්කාමීත්වය මතුවීමට අපි පැමිණ සිටිමු.

1976 දී දෙමළ නව කොටින්ගෙන් :ශ්‍රීපසක හැඳු ඔසරැටි* සෑදුණු විල්ට්ටීරිය ඔවුහු ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩයන්ගේ එකම නියෝජිතයින් ලෙස තමන්ව සැලකූහ. අනෙකුත් සියළු සටන්කාමී කණ්ඩායම් ක්‍රමානුකූලව විනාශ කිරීමෙන් පසු, ඉතිරි බොහෝ දෙනෙකුට ශ්‍රී ලංකා රජය සමග සම්බන්ධ වීමට බල කෙරුණි. මෙය ප්‍රධානව ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව සඳහා සහ විල්ට්ටීරිය පෙහී සිටි තනි මානසික ජාතිකවාදය කඩාකප්පල් කරන අතර දේශපාලනමය අනුග්‍රහය ලබාගැනීම පිණිස විය. බොහෝ රාජ්‍ය මෙවලම් 'හදිසි අවස්ථා' වලදී ශ්‍රී ලංකා රජයට සැලකිය යුතු බලතල ලබාදුනි. ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (155 වෙනි වගන්තිය) සහ මහජන ආරක්ෂක ආඥා පණත (1947 අංක 25) හදිසි අවස්ථාවක් ප්‍රකාශ කිරීමට ජනාධිපතිට බලය ලබාදෙයි. 1979 ජූලි මස 1979 ත්‍රස්තවාදය පිටුදැකීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පණත, සම්මත කර ගන්නා ලදී. මෙය තවමත් ක්‍රියාත්මක වේ. ත්‍රස්තවාදය පිටුදැකීමේ පණත අනුප්‍රාප්තික රජයන් හට මිනිසුන් අත් අඩංගුවට ගැනීමට සහ නිසි අධිකරණමය විමර්ශනයක් නොමැතිව රඳවා තබාගැනීමට අවසර දුන්නේය. සිරකරුවන් වධහිංසා, අමානුෂික සහ අවමන් සහගත ලෙස සැලකීම් වලට යටත් කර තිබුණි. බොහෝදෙනා 'අතුරුදහන් වී' තිබුණි. සමහර විශ්ලේෂකයින් තර්ක කරන්නේ මෙම පනත 'රාජ්‍ය ත්‍රස්තවාදයේ එන්ජිම' වූ බවටයි²⁴³. ත්‍රස්තවාදය පිටුදැකීමේ පණත ජනාධිපති ජයවර්ධන 1979 තරුණ ව්‍යාපාරය මැඩලීමට භාවිතා කළ ක්‍රම වලින් එකකි. එය අත්තනෝමතික අත්අඩංගුවට ගැනීම්, වධහිංසා, සාතන සහ දෙමළ තරුණයින් අංගවිකල කිරීම් වලට මඟ පෑදීය. 'අවාසනාවකට මෙන් එය බලාපොරොත්තු වූ ප්‍රතිඵලයෙහි හරියටම විරුද්ධ ප්‍රතිඵලය ලබාදී, එය දෙමළ ප්‍රතිරෝධ ව්‍යාපාරය මුරණ්ඩු කිරීමේදී පමණක් සාර්ථක වූ' බවට විල්සන් තක්සේරු කරයි.²⁴⁴

විල්ට්ටීරිය බෙහෙවින් අතිප්‍රේරණය වී, නොදිනි සංවිධානය වී සහ අතිශයින් අනුවර්තනය විය හැකිව සිට, ගර්ල්ලා ක්‍රියාකාරිත්වයන්ගේ සිට යුද්ධයේ විවිධ අදියර වලදී සාම්ප්‍රදායික සටන් වල යෙදුණි. 1966 සිට ශ්‍රී ලංකා රජය සහ විල්ට්ටීරිය අතර පූර්ණ-පරිමාණයේ හමුදාමය ගැටුමක්

²⁴¹ Liyanage, S. (2006). *Rereading Thimpu Principles: An Integrative Perspective*, In: Rupesinghe K (ED) *Negotiating Peace in Sri Lanka, Efforts, Failures and Lessons*, Volume 1, Colombo: Foundation for Co-Existence, p.1.

²⁴² Loganathan. K. *Indo-Sri Lanka Accord and the Ethnic Question: Lessons and Experiences*, in *ibid.* p. 73

²⁴³ Lewer, N. & William, J. (2002). in, Meckenkamp M, Tongoren P (eds) *Searching for Peace in Asia & The Pacific*, European Centre for Conflict Prevention, London: Lynne Rienner Publishers. pp 483 – 490.

²⁴⁴ Wilson, A. (2000). *Sri Lankan Tamil Nationalism*: New Delhi: Penguin Books, p. 124.

පැවතුණි. මෙම අවධිය තුළ උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල විශාල පෙදෙස් චල්චීර්ථයෙහි පාලනයට නතු විය. ඔවුහු 'මුහුදු කොටි' නමින් නාවුක ශාඛාවක්ද, 'කළු කොටි' නමින් සියදිවි නසා ගැනීමේ බලකායක්ද පවත්නා ගෙන ගියහ. ගරිල්ලා ක්‍රියාකාරීත්වය සහ විශාල සාම්ප්‍රදායික සටන් යන දෙකටම හැකියාව තිබූ චල්චීර්ථය එක් පුද්ගලයෙක් යටතේ පාලනය වුණු දැඩි සංවිධානයික ව්‍යුහයක් (හමුදාමය සහ දේශපාලනමය) ලෙස තිබුණි. එය අතිශයින් විනය ගරුක වී ඔවුන් පාලනය කළ භූමි පෙදෙස් තුළ සමාන්තර පොලිස් බලකායක්, අධිකරණ පද්ධතියක්, බදු අය කිරීම් සහ වෙනත් ව්‍යුහයන් පවත්වා ගෙන ගියහ. සත්‍යයෙන්ම චල්චීර්ථය කිලිනොච්චියෙහි 'තත්ත්වකාර' (de facto) රාජ්‍යයක් පාලනය කළ අතර, එහි ද්‍රවිඩයින්ට ආරක්‍ෂාව සහ අභිමානය සහිතව ජීවත් වීමට හැකි විය. මෙම බිම් මට්ටමේ යථාර්ථය තුළින් දෙමළ ජාතිකවාදය තවදුරටත් තහවුරු විය.

චල්චීර්ථයෙහි මානසික ඒකාග්‍රතාව සහ නොසැලෙන බව නිසාද දෙමළ ජාතිකවාදය ශක්තිමත් වී ඇත. වාඩුක්කොඩේයි යෝජනාව (1976) තුළ අර්ථ දැක්වූ පරිදි දෙමළ ජනතාවගේ ජාතික ස්වයංනිර්ණයට ඇති අයිතිය සඳහා ස්ථිරව නැගී සිටි එකම සටන්කාමී සංවිධානය විය විය. 1977 මහා මැතිවරණයේදී දෙමළ භාෂාව කතා කරන ජනතාවගෙන් 85% ක් පමණ විය සනාථ කළහ. එය වෙනම රාජ්‍යයකට විකල්පයක් (1985 තිම්පු මූලධර්ම මත පදනම්ව) ඉදිරිපත් කරන ලෙස ශ්‍රී ලංකා රජයෙන් නිරන්තරයෙන් ඉල්ලු අතර විවිධ ශ්‍රී ලංකා රජයන් එය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට අසමත් වූහ. නමුත්, එයට බෙදුම්වාදී අභිලාෂයන් සහ දේශපාලනික දෘෂ්ටිකෝණයක් තිබුණු අතර, චල්චීර්ථය කිසිදිනක දෙමළ ඊළාමයට එයටම ආවේණික වූ විකල්පයක් පැහැදිලිව ඉදිරිපත් කළේ නැත.

එයට ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවත් වන දෙමළ ජනතාවගෙන් සහ දෙමළ ඩයස්පෝරාවේ පුළුල් සහාය ලැබුණි. එලදායි ප්‍රචාරක වැඩ සටහනක් තුළින් දෙමළ ඩයස්පෝරාවෙන් දේශපාලනික, ආර්ථික සහ මූල්‍යමය සහාය සීඝ්‍රයෙන් ලබා ගැනීමට කටයුතු කිරීමට හැකිවිය. එයට විස්තීර්ණ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා තිබූ අතර ලෝකව්‍යාප්ත ව්‍යාපාර අධිරාජ්‍යයක් ගොඩනැගුවේය. වෛද්‍ය සැපයුම් සහ වෙනත් වෙළඳ භාණ්ඩවලට අමතරව, ත්‍රස්තවාදීන්ට අවි ආයුධ සැපයීම සඳහා භාවිතා කළ පුළුල් නාවික බලයක් චල්චීර්ථයට තිබුණි.

චල්චීර්ථය එහි සටන්කරුවන් මගින් සයනයිඩ් කරලක් පැළඳීම හරහා සංකේතවත් කළ ප්‍රාණපරිතනාගී බවේ සංස්කෘතියක් පෝෂ්‍ය කලේය. බුදුන් වහන්සේගේ දන්ත ධාතුව තැන්පත් කර ඇති දළදා මාලිගාවට කළ ප්‍රහාරයෙන් සහ දිවයින පුරා සිදුකළ විවිධ ත්‍රස්ත ක්‍රියාවලින් පසු එය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ත්‍රස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස තහනම් කෙරුණි.

රජීව් ගාන්ධි ඝාතනය නිසා එය ත්‍රස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස ඉන්දියාව තුළ නම් කරන ලදී. එය කිසිදිනක විදේශිකයින් ඉලක්ක නොකළත් එක්සත් ජනපදය, යුරෝපා සංගමය සහ ඕස්ට්‍රේලියාව තුළ ද චල්චීර්ථය තහනම් කරන ලද්දේ ත්‍රස්ත ක්‍රියා සහ සටන් සඳහා ළමයින් භාවිතා කිරීම නිසාය. අන්‍යන්තරයෙකුගේ අදහස් දැක්වීමින්, 'ඊළාම් දෙමළ ජාතිකවාදය' ශක්තිමත් කළ සමහර සිද්ධීන් එන්දුකාන්තන් සිහිපත් කරයි.²⁴⁵

ලෝකයේ අනෙකුත් ප්‍රදේශවල දැකිය හැකි පරිදි, සිය බලපෑම පැතිරවීමට සොයන ඕනෑම ජාතිකවාදයක් එහි සමකාලීන ඉතිහාසය, පුරාවෘත්තයන්, සංකේත, විරසීන්,

²⁴⁵ ibid pp. 160-163

ජනප්‍රවාදයන්, සහ වෙනත් ලේ වැගිරුණු මතකයන් සහිත සාමූහික අත්දැකීම් තුළ මුල් බැසගැනීම අවශ්‍ය වේ. දෙමළ ජනතාවට වෙන්වීම සඳහා වූ ඔවුන්ගේ අයිතිය සාධාරණීකරණයට බොහෝ අත අතීතය දෙස බැලීම අවශ්‍ය නොවේ. පශ්චාත්-යටත් විජිත කාලය තුළ සිය පැවැත්ම උදෙසා දෙමළ ප්‍රජාවගේ උත්සාහයන් තුළ බොහෝ සමකාලීන සිද්ධීන් මෙවැනි අත්දැකීම් වලින් පිරී පවතියි.

දෙමළ ජනතාවට චිරේනිව සිදුවූ සියළුම සංහාරයන් පාහේ මුදාහරින ලද්දේ රජය, එහි පොලීසිය සහ හමුදාවන්ගේ අනුදැනුම ඇතිව බව වන්දනාන්තන් තවදුරටත් පැවසීය. 1981 ජූනි 1 වෙනි දිනට පෙර රාත්‍රියේ සිදුවූ දේ සිහිපත් කරමින් ඔහු එදින උදෙසේ දුටු දේ ගැන ලියයි. දුර්ලභ ගුන්ඵ සහ වටිනා අත්පිටපත් 90,000 කට වඩා තිබූ කෝෂ්ඨාගාරයක් වූ යාපනයේ පුස්තකාලය පිළිස්සීම ඔහු නම් කරන්නේ 'සංස්කෘතික ජනඝාතනයක්' ලෙසය. 'ඉන්දීය වික්‍රමාන්විතවාදය' ලෙස ඔහු නම් කරන ඉන්දීය සාම සාධක හමුදා මැදිහත්වීම දෙමළ ජනතාව දුටුවේ ගින්නට පිදුරු දැමීමක් ලෙසය. 1995 දෙසැම්බර් මස හමුදාවන් චල්චීර්ථයෙන් යාපනය අර්ධද්වීපයේ බලය අල්ලා ගත් විට මිලියන භාගයක පමණ ජනතාව යාපනයේ සිට වන්තියට හික්ම ගිය අන්දම ඔහු විස්තර කරයි. චල්චීර්ථය මෙම සිද්ධීන් අර්ථ කථනය කළේ ගැලවීම සඳහා ගෙවිය යුතු වේදනාකාරී මිළ ලෙස බව ඔහු පවසයි. තවද ඔහු 1995 නොවැම්බර් මස ප්‍රකාශනයේ වාර්තානුකූල ඉල්විරු දින පණිවුඩයෙන් මෙසේ උපුටාගනී. 'අපගේ ජනතාව නිදහස් මිනිසුන් ලෙස අභිමානයෙන් ජීවත්වීමට අධිෂ්ඨානයෙන් සිටින අතර, ආක්‍රමණිකයාගේ ආධිපත්‍යයට යටත් වීමට වඩා, ස්වාධීන වීමට ඕනෑම දුක්වේදනාවකට මුහුණ දීමට සූදානම්ව සිටී.²⁴⁶

උතුරෙන් සහ නැගෙනහිරින් අවංකව තෝරාපත් කරගත් නියෝජිතයින් ප්‍රධාන ප්‍රවාහයේ දේශපාලනයට ගෙන ඒමට විශ්වාස කටයුතු උත්සාහයන් ඇත්තේ කිහිපයකි. 1983 සයවැනි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය හඳුන්වාදීමත් සමඟ ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ අහෝසි කෙරුණි. මෙය සිදුවූයේ රාජ්‍ය අනුග්‍රහය ලත් සිංහල මැරයින් විසින් ද්‍රවිඩයින් දහස් ගණනින් මරා දමා අංග විකල කළ 1983 ජූලි සංහාරයට වහාම පසුවය. මෙම සංශෝධනයෙන් පසු ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ පාර්ලිමේන්තුවේ තම ආසන අත්හැර ඉන්දියාව තුළ විප්ලවයට ගියේය. මෙම පක්‍ෂය 1979 දී ඉතා ප්‍රබල ජනවරමක් සහිතව ශ්‍රී ලංකා දෙමළ ජනතාව සඳහා වෙනම රාජ්‍යයක් පිහිටුවීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට තේරී පත්විය. ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණෙහි මහ ලේකම් සහ විපක්‍ෂනායක විසින් 1983 අගෝස්තු මස ජනාධිපති ජයවර්ධනට ලියූ ලිපියක 1977 සිට සිදුවූ සිද්ධීන් සහ දෙමළ ජනතාවගේ ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමට රජය අසමත් වීම පිලිබඳව සිහි ගැන්වීය. සයවැනි සංශෝධනයෙහි අදාළ විධිවිධාන පහත දක්වා ඇත. ඇමුණුම (5) බලන්න.

වගන්තිය 157 A (1) කිසිවෙක් සෘජුව හෝ වක්‍රව, ශ්‍රී ලංකාව තුළ හෝ පිටත, ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි ප්‍රදේශය තුළ වෙනම රාජ්‍යයක් පිහිටුවීමට සහාය දීම, නිරතවීම, ප්‍රවර්ධනය, අරමුදල් දීම, අනුබල දීම හෝ කේවල් කිරීම නොකළ යුතුය.

(2) ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි ප්‍රදේශය තුළ වෙනම රාජ්‍යයක් පිහිටුවීමට කිසිම දේශපාලන පක්‍ෂයක්, හෝ වෙනත් සංගමයක් හෝ සංවිධානයක් එහි පරමාර්ථ හෝ අරමුණු වලින් එකක් ලෙස තබා නොගත යුතුය.

²⁴⁶ ibid pp. 160-163

මෙම නීතිය යටතේ - 157 A (4) - දිවයින තුළ වෙනම රාජ්‍යයක් පිහිටුවීමට කැපවන සංවිධානයකට එරෙහිව ප්‍රකාශයක් සඳහා ඕනෑම කෙනෙකුට මහාධිකරණයට අයදුම් පතක් ඉදිරිපත් කළ හැකිය. සංවිධානය වගන්තිය 157 A (2) උල්ලංඝනය කර ඇති බවට මහාධිකරණය විවැරි ප්‍රකාශයක් කිරීමෙන් පසු, එවිට එම සංවිධානය "සියළු අරමුණු සඳහා තහනම් කර ඇති ලෙස සැලකේ". විවැරි සංවිධානයක ඕනෑම සාමාජිකයෙක් පාර්ලිමේන්තුවේ සාමාජිකයෙක් වීම නවතිනු ඇත. මහාධිකරණයේ ප්‍රකාශය කළ දිනට පසු විවැරි සංවිධානයක සාමාජිකයෙක් වන යම් පුද්ගලයෙක් "වරදකට වරදකරුවෙකු වන අතර, අභියාචනාධිකරණයෙන් වරදකරුවෙකු කිරීමෙන් පසු" වසර හතකට නොවැඩි කාලයක් සඳහා ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ප්‍රජා අයිතීන් අහෝසි කරනු ඇත; සහ ඔහුගේ හෝ ඇයගේ වංචල හෝ නිශ්චල දේපළ අත්පත් කරගනු ඇත.

සිගාර්ට් ජූර් සහිතයින්ගේ ජාත්‍යන්තර කොමිෂන් සභාව වෙනුවෙන් කළ ඔහුගේ වාර්තාවෙහි සංශෝධන ගැන මෙසේ අදහස් ප්‍රකාශ කළේය:²⁴⁷

දේශපාලන මත ප්‍රකාශ කිරීමට හිදුනස, ඔවුන්ගේ සුදුසුකම් අන් අයට ඒත්තු ගැන්වීමට උත්සාහ දැරීම, ඔවුන්ව පාර්ලිමේන්තුවේ නියෝජනය කිරීමට උත්සාහ දැරීම, සහ ඉන්පසු ඒවා ඉෂ්ඨ කිරීමට පාර්ලිමේන්තුව තුළ උත්සාහ කිරීම, යන සියල්ලම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට මූලික වේ. මේවා නිවැරදිවම (සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියෙහි) 25 වෙනි වගන්තිය මගින් පිළිගෙන තහවුරු කරන ස්වාධීනත්වයන් වේ - සහ ශ්‍රී ලංකාව තුළ ස්වාධීන දෙමළ රාජ්‍යයක් පිහිටුවීම සඳහා කේවල් කිරීමට අදාළව, 6 වෙනි සංශෝධනය සකස් කර ඇත්තේ මේවා නීතියෙන් තහනම් කිරීමටය.

විවැරි මෙම පනත ශ්‍රී ලංකාව විසින් ජාත්‍යන්තර නීතිය තුළ සම්මුතිය යටතේ සිය වගකීම් පැහැදිලිවම උල්ලංඝනය කිරීමක් ලෙස මට පෙනේ. ... 6 වෙනි සංශෝධනය අනුමත කිරීමට පෙර ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ පාර්ලිමේන්තුවේ විශාලම විරුද්ධ පක්ෂය වූ අතර, විවැරි එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ එක්සත් ජාතික පක්ෂයට තිබූ බහුතරය 83% සිට 93% දක්වා වැඩි කිරීමය.. ඒ අනුව, 6 වෙනි සංශෝධනය අන් කිසිවක් නොව, ශ්‍රී ලංකාව තවදුරටත් ඒක පාක්ෂීය රාජ්‍යයක් බවට පත්කිරීමට සකස් කළ දේශපාලන රැවටිල්ලක් ලෙස රට තුළත්, පිටතත් සිටින ඔහුගේ විරුද්ධවාදීන්, සළකන්නේ නම් ජනාධිපති පුදුම නොවීය යුතුය...

දෙමළ ජාතිකවාදය ආරම්භ වූයේ සුළු ජාතීන්ගේ අයිතීන් සඳහා සාමකාමී ව්‍යාපාරයක් ලෙසය. එය අර්ධ වශයෙන් රාජ්‍යයෙහි සිංහල පාලනයට ප්‍රතිචාරයක් ලෙස විය. අවසානයේදී දේශපාලනික විසඳුමක් ලබාගැනීමට අසමත් වීමෙන් එය සන්නද්ධ සටන්කාමී ව්‍යාපාරවලට මගපෑදීය. දෙමළ ජාතිකවාදී ව්‍යාපාරය එල්ටීටීපීයෙහි ආධිපත්‍යයට යටත් විය. දේශපාලන සන්දර්භයට ප්‍රතිචාර ලෙස සිංහල ජාතිකවාදය වැඩිවීමත් පිරිහීමත් පැවතුණත්, සමහර අවස්ථාවලදී සාකච්ඡාමය විසඳුමකට ප්‍රබල සිංහල සහයෝගයක් තිබිණි. එහෙත්, ප්‍රධාන පක්ෂ දෙක අතර තරඟය සහ වඩා කුඩා ජාතිකවාදී පක්ෂ මධ්‍යස්ථ කිරීමට ඔවුන්ට තිබූ නොහැකියාව මගින්, රජයේ දෙමළ ජාතිකවාදීන් සමග සම්මුතියකට පැමිණීමෙන් වැළැක්වීය. ලබාගැනීමට අපහසු "දකුණේ එකඟතාව" ද එල්ටීටීපී විසින් අවහිර කළේය. එහි ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ දුරදඬු බව බෙහෙවින් අන්තවාදී සිංහල ජාතිකවාදී කොටස්වලට දේශපාලන වේඩ් බෙහෙත් සැපයීය.

²⁴⁷ Sieghart. P. (1984). *Sri Lanka-A Mounting Tragedy of Errors* - Report of a Mission to Sri Lanka in January 1984 on behalf of the International Commission of Jurists and its British Section, Justice, March 1984. <http://www.tamilnation.org/srilankalaws/83sixthamendment.htm>. [Accessed on April 14, 2009]

ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරු

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම මුලිකවම, ස්වාධීපත්‍යය හෝ වෙනම රාජ්‍යයක් සොයන සුළුතර ද්‍රවිඩයින් සහ එය ප්‍රතික්ෂේප කරන බහුතර සිංහලයින් අතර අරගලයක් වී ඇත. කෙසේනමුත්, හිසි අවබෝධයක් සඳහා ඉතා වැදගත් වන වෙනත් බොහෝ සමාජයීය බිඳීම් සහ ජනවාර්ගික බෙදීම් පවතී. බෙහෙවින් සුවිශේෂී ගැටළුවලින් එකක් වන්නේ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්ගේ ඉතිහාසය සහ තත්ත්වයයි. මුල් 1980 ගණන්වල සටන් ඇරඹීමෙන් පසු ඔවුන් වෙනස්කොට සැලකීම, දේශපාලනමය ප්‍රවණ්ඩත්වය, සමූල ඝාතන සහ ජනවාර්ගික ශෝධනයෙහි ඉලක්ක බවට පත්ව ඇත. මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් මුහුණදෙන ගැටළු නිරාකරණය නොකරන්නේ නම්, ප්‍රායෝගික, දිගු-කාලීන සාම විසඳුමක් ලබාකර ගැනීම අපහසු වනු ඇත.

භාෂාව සහ ඉතිහාසය මත පදනම්වූ ජනවාර්ගික අනන්‍යතාවක් ඇති ද්‍රවිඩයින් සහ සිංහලයින් මෙන් නොව, මුස්ලිම්වරු වෙනම ජනවාර්ගිකත්වයකට හිමිකම් ඉල්ලන්නේ ප්‍රධානවම ඔවුන් ඉස්ලාම් ආගම පිළිපදින බැවිනි. මුස්ලිම් ප්‍රජාව අරාබි, පර්සියානු, ඉන්දියානු සහ මැලේ සම්භවයන්හි මිශ්‍රණයකින් සෑදුණු ජනවාර්ගික අනන්‍යතා කිහිපයකින් සමන්විත වේ. ජාතික සංගණනය තුළ, යුරෝපීය යටත්විජිත භාවිතාව පිළිබිඹු කරමින් ඔවුන්ව "යෝනක" ලෙස වෙනම ලැයිස්තුගත කර ඇත. අරාබි පදිංචිකරුවෝ බොහෝවිට දේශීය දෙමළ හා සිංහලයින් සමග විවාහ වූ අතර, ඔවුන්ගේ සාම්ප්‍රදායික විශ්වාසය සහ වෙනම අනන්‍යතාවක් රඳවා ගත්හ. ඔවුහු ප්‍රධාන වශයෙන් වෙළෙන්දන්, නාවිකයින්, සංචාරකයින් සහ වෛද්‍යවරුන් වූහ. මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් කාලයක් තිස්සේ, ලංකාවට පැමිණ ඇතැයි ද, සමහර විසිවන සියවසේ මුල වැනි මෑතකදී ඉන්දියාව හරහා පැමිණ ඇතැයි ද, පෙනේ. අමීර් අලි පෙන්වා දෙන්නේ, ඔවුන් කිසිවෙක් භූමි ප්‍රදේශය අල්ලා ගැනීමට හෝ මිට්‍රාදාෂ්ටිකයින් ආගමට හරවා ගැනීමට නොපැමිණි බවත්, ඔවුන් සියල්ලෝම එහි කුළුබඩු, මුතු, ඇත්දළ සහ මැණික්වල බහුලතාව සහ වටිනාකම නිසා සෙරෙන්සිබි හි වෙරළ තීරයට ආකර්ෂය වී පැමිණුන බවත්ය. ඔවුහු සියල්ලෝම ඉස්ලාම් හි සුන්නි නිකායට අයත් වූහ.²⁴⁸

සත්කාරක ප්‍රජාවන් වූ සිංහලයින් සහ ද්‍රවිඩයින්, සහ ආගන්තුක ප්‍රජාව වූ මුස්ලිම්වරුන් අතර, බැඳියාවන් පිළිබඳ සැලකිය යුතු ගැටුම් නොමැති වූ බැවින්, අනන්‍යතා ගරුත්වය දිනාගෙන, දේශපාලන එකමුතුකමට සහ සමාජමය සාමයට දායක විය.²⁴⁹ මුල් අරාබි පදිංචිකරුවෝ වෙළෙන්දන් වූහ. පෘතුගීසි යටත් විජිත පාලනයට පෙර රට තුළ ව්‍යාපාර ගනුදෙනු පාලනය මුස්ලිම්වරුන් අත තිබුණු අතර, බාහිරව කොළඹ හා යාපනය වරායන් හරහා සිදුවිය. 15 සහ 16 වෙනි ශතවර්ෂවල යුරෝපයේ අභියෝගය වැඩිවීමත් සමග ඉන්දීය සාගරය මත අරාබි ආධිපත්‍යය අඩු වී ඉන්දීය උප-මහාද්වීපයේ සිට දිවයිනට සංක්‍රමණය වීම වැඩි විය. 16 වෙනි ශත වර්ෂයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ ජීවත් වූ මුස්ලිම් බහුතරය අරාබි සම්භවයකින් නොව, ඉන්දීය උප-මහාද්වීපයෙන් වූ බවට අමීර් අලි තර්ක කරයි. පෘතුගීසීන් විසින් යෝනක නමින් පවසන ලදුව, ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිටින සියළු මුස්ලිම් වරු අරාබි-වරුන්ගෙන් පැවතෙන්නන් බවට වැරදි මතයක් වර්ධනය විය.²⁵⁰

මුස්ලිම් වන මැලේවරු අග්නිදිග ආසියාවේ සම්භවය ලදහ. ඔවුන්ගේ මුතුන්මිත්තන් මෙරටට පැමිණීමේ ශ්‍රී ලංකාව සහ ඉන්දුනීසියාව යන දෙකම ලන්දේසීන් යටතේ තිබුණු අවධියේය. මුල් මැලේ සංක්‍රමණයින් අතර වූ බොහෝදෙනා ලන්දේසි යටත් විජිත පරිපාලනය මගින් ශ්‍රී ලංකාවට

²⁴⁸ Ali Ameer. (2001). *Political Identities and Political Choices of the Muslim Community*, Marga Monograph Series on Ethnic Reconciliation, Colombo: Marga Institute. pp 1-2.
²⁴⁹ ibid P. 2.
²⁵⁰ ibid p. 4

පත්කළ සෙබළුන් වූ අතර ඔවුහු දිවයිනෙහි පදිංචි වීමට තීරණය කළහ. අනෙකුත් සංක්‍රමකයින් වූයේ ශ්‍රී ලංකාවට පිටුවහල් කරන ලදුව කිසිදා ආපසු නොගිය සිරකරුවන් හෝ ප්‍රභූ නිවෙස්වල සාමාජිකයින් ය. අඛණ්ඩ මැලේ අනන්‍යතාවෙහි ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වන්නේ ඔවුන්ගේ පොදු භාෂාවය (බන්ස මෙලායු). මෙයට සිංහල හා දෙමළ භාෂාවේ යෝජනා විචල්‍යයන් ලෙස අයත් කරගත් බොහෝ වචන ඇතුළත් වේ. යෝජනායින් මෙන්ම, ඔවුන්ද ප්‍රධාන වශයෙන් අනුගමනය කරන්නේ සුන්නි ඉස්ලාම් තුළ පවතින ඡායී ගුරුකුලයයි.

ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරු 1880 ගණන් වනතුරු යෝජනා ලෙස හැඳින්වීම නොවැදගත් ලෙස සළකා සිටියහ. ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ දෙමළ සාමාජිකයෙක් ඔහුගේ කතාවක් තුළ, ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරු ඇත්ත වශයෙන් ජනවාර්ගික සමීභවයෙන් දෙමළ වන බව සනාථ කිරීමට උත්සාහ දැරීය. මෙය සිදුවූයේ බ්‍රිතාන්‍යයින් ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට මුස්ලිම් නියෝජිතයෙක් පත්කිරීමට අදහස් කරමින් සිටින විටය. මුස්ලිම් ප්‍රජාව සාර්ථක ලෙස දෙමළ හිතී සම්පාදකයාගේ යෝජනාවට වරෙන්දක් දීමට කටයුතු කර ඇති බව ඔවුන් නම් කළ තැනැත්තා පත් විය. මේ මගින් මුස්ලිම්වරු ඔවුන් දෙමළ සමීභවයක් සහිත වන බව පැහැදිලිව ප්‍රතිකේත කළ බව අමීර් අවධාරණය කරයි. දෙමළ සටන්කාමීන් සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාව අතර පවතින වර්තමාන විසම්මුතිය විශ්ලේෂණය කරන විට මෙය සිහියේ තබා ගත යුතු බව ඔහු පවසයි.²⁵¹

සිංහල කල්ලි මුස්ලිම් වෙළෙන්දන්ට පහරදුන් 1915 මුස්ලිම්-විරෝධී කැරලි කෝලාහල නූතන අවධියේ සිදුවූ ප්‍රථම ප්‍රධාන ජාතිවාදී කැළඹීම විය. හේතූන් සංකීර්ණ වූ නමුත් නැගී එන සිංහල ජාතිකවාදය වෙළඳ ගනුදෙනු මත පැවති සාම්ප්‍රදායික මුස්ලිම් පාලනය සමග ගැටීම අර්ධ වශයෙන් මෙයට හේතු විය. ඔවුහු අනුගාරක ධර්මපාල වැනි සිංහල ජාතිකවාදීන්ගෙන් ආනාෂය ලැබූහ.²⁵² නිදහස ලැබුණු දා සිට රටට එන කළ ජනවාර්ගික බෙදීම්වල ප්‍රථම නූතන ප්‍රකාශ වීම වූයේ මෙයයි. බ්‍රිතාන්‍යයින් මෙම නොසන්සුනු බව යටත්විජිත විරෝධී ලෙස දුටු නමුත්, වය සම්පත් සහ වෙළඳාම මත ඇතිවූ අන්තර්-වාර්ගික මතභේද හිසා ඇතිවූ බව පෙනේ.

නිදහස ලැබීමෙන් පසු ප්‍රථම දශක දෙක තුළ මුස්ලිම් ප්‍රභූන් නිහඬවාදී ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කළහ. ඔවුහු වැඩියෙන්ම ධනේශ්වර-හිතවාදී පක්ෂය වූ එක්සත් ජාතික පක්ෂයට සහයෝගය දැක්වීමට පෙළඹුණහ. මුස්ලිම් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු පොදුවේ ප්‍රජාවේ දුක්ගැනවිලි ඉවත ලා වඩා පුළුල් ව්‍යාපාරක පන්තියට වාසි වන පොදු ප්‍රතිපත්තිවලට සහයෝගය දැක්වූහ. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර බෙහෝ මුස්ලිම්වරුන්ට, ප්‍රමුඛ වශයෙන් ගොවීන් සහ ධීවරයින් හට, මෙම වාණිජමය නායකත්වයෙන් තමන් නියෝජනය නොවන බව හැඟුණි.

1950 ගණන්වල සිට සිංහල සහ දෙමළ ජාතිකවාදයේ නැගීම මුස්ලිම් දේශපාලනමය සංස්කෘතිය මත අහිමිවීම බලපෑමක් ඇති කළේය. මුස්ලිම් නායකයෝ, කෙසේ ප්‍රතිචාර දැක්විය යුතුද යන්න ගැන බෙදී සිටියහ: සමහරු 1956 සිංහල පමණයි භාෂා හිතී සම්පාදනයට සහයෝගය දැක්වූ අතර අන් අය විරුද්ධ වූහ. ද්‍රවිඩ ෆෙඩරල් පක්ෂය යම් තරමක මුස්ලිම් සහයෝගයක් ලබාගෙන 1965 දී මුස්ලිම්වරුන් දෙදෙනෙක් පාර්ලිමේන්තුවට පත් කළ නමුත්, කෙටි කලකින් ඔවුහු පාලක පක්ෂයට බැඳුණහ. භාෂා ගැටළුව පිළිබඳව ඔවුන්ගෙන් වඩා ශක්තිමත් සහයෝගයක්

බලාපොරොත්තු වූ අවස්ථාවක මෙසේ කිරීම පාවාදීමක් ලෙස සැළකුණි. කෙසේනමුත්, දෙමළ සටන්කාමී කණ්ඩායම් සංවිධානය වෙමින් සිටියදී, උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර සමහර මුස්ලිම්වරු ඔවුන් සමග සහයෝගීත්වයෙන් එකතු වූහ. මෙහිදී ඔවුහු භාෂාව, ඉඩම් ගැටළු, සුළුතර ප්‍රජාවන්ගේ දුක් ගැනවිලි සහ ඔවුන්ගේ නායකයින්ගේ සිත් දිනාගන්නා ආකල්ප සැළකිල්ලට ගත්හ. බෙදුම්වාදී ව්‍යාපාරයට මුස්ලිම්වරුන්ගේ සහාය දිනාගැනීම පිණිස විල්ට්ටීරිය සිංහල පදිංචිකරුවන් මුස්ලිම්වරුන්ගේ ඉඩම් අත්පත් කර ගැනීම පිළිබඳව විවෘතවම ඔවුන්ට සහාය ලබාදුන්නේය. විල්ට්ටීරී බුද්ධි මණ්ඩල කිසිදිනක ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරු වෙතම ජනවාර්ගික කාණ්ඩයක් ලෙස නොසැළකූ බවත් හුදෙක් ඉස්ලාමීය ද්‍රවිඩයින් ලෙස සැළකූ බවත් අමීර් අලි විශ්වාස කළේය. සටන්කාමීන්ට සහයෝගය දක්වන්නේ ද, නැතහොත් මුස්ලිම්වරු ලෙස තමන්ව හඳුනාගෙන සටන්කාමීන්ගේ උදහසට ලක් වන්නේ ද යන්න දුෂ්කර තේරීමක් විය.²⁵³ පළමුවැන්න උතුරෙහි සහ නැගෙනහිරින් පිටත ජීවත්වන මුස්ලිම්වරුන්ට ජීවිතය දුෂ්කර කරනු ඇත. දෙවැන්නෙන්, දෙමළ තරුණ තරුණියන්ගේ අව්‍යාජ දුක් ගැනවිලි ඔවුන් පිළිගත්තත්, ඔවුන්ට අසම හවුල්කරුවන් ලෙස දෙමළ සටන්කාමීන් සමග කටයුතු කිරීමට සිදුවනු ඇත. 1970 ගණන් වනවිට, විශාල අධ්‍යාපන අවස්ථාවන් මගින් නැගෙනහිර නැගී එන බුද්ධිමතුන් පිරිසක් බිහිවීම ආරම්භ විය. අමීර් අලි තවදුරටත් පැවසුවේ:²⁵⁴

ද්‍රවිඩයින් මෙන් ඔවුන්ගේම දේශපාලන පක්ෂයක් ගොඩ නැගීමකින් තොරව, නමුත් පවතින ජාතික දේශපාලන පක්ෂ සමග දේශපාලන ක්‍රියාවලිය යෙදවීමත්, පශ්චාත්-නිදහසේ ශ්‍රී ලංකාවේ මුස්ලිම්වරු ප්‍රගතියෙහි යම් මට්ටමක් ලබාගැනීමට ඔවුන්ගේ ප්‍රජාවට සුදුසුම බුද්ධියෙන් මග පෙන්වූහ. මෙය ඕනෑම වර්තමාන ජනවාර්ගික සුළුතරයක ඉතිහාසය තුළ අසමසම වේ. මෙය ඉතිහාසඥයෙකු වූ කියෝල් ද සිල්වා විසින් විස්තර කළේ 'ප්‍රායෝගිකව අනුවර්තනය වීමේ දේශපාලනය' ලෙසය.

කෙසේනමුත් මෙම තත්ත්වය 1980 ගණන්වල වෙනස් විය. ආමන්ත්‍රණය නොකළ දුක්ගැනවිලි සහ නැගෙනහිර මුස්ලිම් නායකයින්ගේ නැගීම් 1986 රටෙහි ප්‍රථම මුස්ලිම් දේශපාලන පක්ෂය බිහිවීමට දායක විය. තරුණ හිතඥයෙක් වූ එම්.එච්.එම්. අජරොත් විසින් ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයට නායකත්වය දෙමින් මුස්ලිම් දේශපාලනය විපරිවර්තනය කළේය. ඔහුගේ අභියෝග කිරීමේ ප්‍රවේශය සහ වෙනම පක්ෂයක් පිහිටුවීමට ඔහුට තිබූ ආශාව මුස්ලිම්වරු සියල්ලන් දිනාගැනීමට අපොහොසත් විය. ක්‍රමයෙන් මුස්ලිම් දුක්ගැනවිලි ගැන ඔහුගේ සැළකිල්ලත් වීම සහ ප්‍රජාවේ සාම්ප්‍රදායික නායකයින්ගේ අවස්ථානුරූපී වූ දේශපාලනය අනුගමනය කිරීම ප්‍රතිකේත කිරීම මගින් අනුකාමිකයන් ලැබුණි. විශේෂයෙන් වර්ධනය වෙමින් පැවති ගැටුමෙන් වැඩි වැඩියෙන් තර්ජනයට ලක්වෙමින් තිබූ ඔහුගේ නැගෙනහිර වාසභූමියෙහි විසේ විය. 1988 උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභා මැතිවරණයේදී ආසන බොහොමයක් මුස්ලිම් කොංග්‍රසය අත්පත් කර ගත්තේය. ඉන්පසු ඔවුහු සාර්ථකව ඊළඟ වසරේ මහා මැතිවරණයට තරඟ කළහ. එතැන් පටන් වය උතුරෙහි මුස්ලිම් දේශපාලන ආධිපත්‍යය දුරිය.

මුස්ලිම්වරුන් අතර දෙමළ විප්ලවවාදයට තිබූ සහයෝගය බිඳවැටීමෙන් මුස්ලිම් කොංග්‍රසය තවත් ප්‍රගමනය විය. දැනටමත් 1980 ගණන්වල පසු කාලයේදී දෙමළ සටන්කාමීන් සහ මුස්ලිම්වරුන් අතර විරුද්ධකම් වර්ධනය වෙමින් තිබුණි. විල්ට්ටීරිය විසින් 1990 දී

²⁵¹ ibid p. 5
²⁵² International Crisis Group, *Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*, Crisis Group Asia Report N°134, 29 May 2007, P. 4..

²⁵³ Ali Ameer. op.cit. pp. 9-10.
²⁵⁴ International Crisis Group, *Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*, Crisis Group Asia Report N°134, 29 May 2007. pp. 5-6

මුස්ලිම්වරුන්ට කළ පහරදීම් වලින් දෙමළ ජාතිකවාදී ව්‍යාපාරයට තිබූ ඔවුන්ගේ සම්බන්ධය තවදුරටත් අස්ථිර කළේය. නැගෙනහිර බොහෝ තරුණ ජනතාව ඔවුන්ගේ සහයෝගය ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයට මාරු කළහ. 1990 ගණන්වල, ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසය එහි සීමාසහිත වූ ජන්ද පදනමින් ඔබ්බට ගොස් වයට දේශපාලන බලපෑම ලබාදුන් සන්ධාන පිහිටුවීමට එහි පාර්ලිමේන්තු ආසන භාවිතා කරමින්, දේශපාලන බලවේගයක් ලෙස වර්ධනය විය.²⁵⁵

නැගෙනහිර පළාතේ මුස්ලිම්වරු ගැටුමෙන් බරපතල ලෙස බලපෑමට ලක්වූහ. එල්ටීටීඊය 1990 ඔක්තෝම්බර් මස උතුරෙහි ජීවත් වූ මුස්ලිම්වරු ඇස්තමේන්තු වලට අනුව 100,000 කට පැය 48 ක් ඇතුළත එම ප්‍රදේශයෙන් ඉවත්වන ලෙස බල කළේය. උතුරෙහි මුස්ලිම්වරු කෘෂිකර්මය, මසුන් ඇල්ලීම සහ ව්‍යාපාරවල නිරත වූහ. මෙසේ පන්නා දැමීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ආර්ථික වත්කම්, නිවාස, ගෙදරදොර උපකරණ සහ වාහන අහිමිවීමෙන් ඔවුහු පීඩාවට පත්වූහ. ඔවුන්ව පන්නා දැමීමට පෙර, උතුරෙහි මුස්ලිම්වරු උතුරු නැගෙනහිර දෙවැනි විශාලතම ප්‍රජාව වූහ. එල්ටීටීඊයෙහි හටගත් නිවෙස් වැටලූ අතර එල්ටීටීඊය පිරිමින් රැස්වීමකට කැඳවා, ඔවුන්ගේ වටිනා කියන සියල්ල නිවසෙහි තබා යන ලෙස උපදෙස් දී පැය දෙකක් ඇතුළත නිවෙස් වලින් පිටවන ලෙස අණ දී තිබුණි. උතුරු පළාතේ අනෙකුත් දිස්ත්‍රික්ක පහ තුළද කෘෂිකර්මයේ විවිධ මට්ටම් වලින් මීට සමාන සිද්ධීන් සිදුවිය. ජනතාවට ඔවුන්ගේ දේපොළ, ජීවනෝපායයන්, ප්‍රජාවන් සහ පෞද්ගලික ඉතිහාසයන් දිනක් ඇතුළත අහිමි විය. ඒ සමග ඔවුන්ගේ ප්‍රජාව, ශ්‍රී ලාංකීය පුරවැසිභාවය පිළිබඳ ඔවුන්ගේ හැඟීම, ඉවත්ව ගියේය. මෙම තෙරපා හැරීම පිළිබඳව එල්ටීටීඊය සහ වෙනත් දෙමළ ජාතිකවාදීන්ට විවිධ මට්ටම්වල සාධාරණීකරණයන් ඇත. සමහරු ආරක්‍ෂක ගැටළු ගැන කතා කරති. අන් අය මුස්ලිම්වරු දෙමළ-කතා කරන ජාතියෙහි ද්‍රෝහීන් ලෙස කතා කරති. දරු පරම්පරාවකට, ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපනය හිමි කිරීමට නොහැකිව, ඔවුන්ගේ අනාගතය අහිමිවිය. ආසන්නව දශක දෙකක කාලයකට පසුව වුවද බොහෝදෙනෙක් තවමත් සුභසාධන මධ්‍යස්ථානවල සිටිති. සිය නිවෙස් අහිමි වූ හෝ හමුදාවන් විසින් අත්පත් කරගත්, අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ ද්‍රවිඩයින් උතුරෙහි ප්‍රදේශ කිහිපයකම මුස්ලිම්වරුන්ට අයිතිව තිබූ ඉඩම් සහ ගොඩනැගිලිවල පදිංචියට ගොස් ඇත. මුස්ලිම්වරුන්ට සිය මුල් නිවෙස්වලට ආපසු යෑවීම ගැටුමට ස්ථිර දේශපාලන විසඳුමක් ලැබෙන තුරු ප්‍රමාද විය හැකි නමුත්, කුඩා කණ්ඩායම් ආපසු පැමිණීම දැනටමත් ආරම්භ කර ඇත.²⁵⁶

මුස්ලිම්වරු කිසිදිනක දෙමළ සහ සිංහල නායකයින් අතර සාකච්ඡාවල පාර්ශවයක් නොවූහ. සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කළ විට, මුස්ලිම් ප්‍රජාව අප්‍රධානව සිටියේය. වයට සන්තද්ධ ඒකක නොතිබුණි. නමුත්, සාම සාකච්ඡාවලට වෙනම මුස්ලිම් නියෝජනයකට එකඟවීමට ප්‍රධාන පක්ෂ දෙක නම්මා ගැනීමට වයට නොහැකිවිය. ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයේ නායක රවුෆ් හකීම්, රජයේ නියෝජිත පිරිසෙහි කොටසක් ලෙස සාම සාකච්ඡාවල මුල් වට වලට සහභාගී වී තිබුණි. මුස්ලිම්වරු ස්වාධීන ආස්ථානයක් පවත්වා ගෙන යාමට උත්සාහ දරා වෙනම නියෝජනයකට බලපෑම් කළහ. මුස්ලිම් ගැටළුව ගැන වෙනම කටයුතු කිරීමට රජයට හෝ එල්ටීටීඊයට වුවමනා නොවීය.

මුස්ලිම් නායකයෝ එල්ටීටීඊයට සෘජුවම කතා කිරීමට උත්සාහ කර, 2002 අප්‍රේල් 13 වෙන දින ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයේ රවුෆ් හකීම් සහ ඔහුගේ සගයින් 5 දෙනෙක් ප්‍රනාකරන් සහ ජ්‍යෙෂ්ඨ එල්ටීටීඊ නායකයින් සමඟ පෙර නොවූ විරූ රැස්වීමක් පැවැත්වූහ. සුවිශේෂී ලෙස පෙනුනු

²⁵⁵ ibid p. 6.
²⁵⁶ Hanifa F. *Muslims in Sri Lanka's Ethnic conflict*. ISIM Review, Spring 2007, pp. 52-53.

එකඟත්වයකට ඔවුහු එළඹුණහ. මෙයට මුස්ලිම්වරුන්ට එල්ටීටීඊ පාලනය යටතේ පැවති පෙදෙස්වලට ආපසු යාමේ අයිතිය, උතුරෙහි මුස්ලිම් ව්‍යාපාර එල්ටීටීඊය මගින් පැහැර ගැනීම නැවැත්වීම, සහ මුස්ලිම්වරුන් හට එල්ටීටීඊ පාලනය යටතේ පවතින පෙදෙස්වල සිය භූමිවලට ප්‍රවේශය, ඇතුළත් විය. යළි පදිංචි කිරීමට පහසුකම් සැලසීමට එල්ටීටීඊයේ සහ ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයේ නියෝජිතයින්ගෙන් යුතු ඒකාබද්ධ කමිටුවක් පිහිටුවීමට තීරණය කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයට මුස්ලිම්වරුන්ගේ බහුතර සහයෝගය ලැබී තිබුණු බැවින්, උතුරු නැගෙනහිර මුස්ලිම්වරුන්ට අදාළ කරුණු ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසය සමග සාකච්ඡා කළ යුතු බවට එකඟවූහ.²⁵⁷ හකීම්-ප්‍රනාකරන් ගනුදෙනුව එල්ටීටීඊයෙහි නැසීම්මෙහි කිසි වෙනසක් නොකළ අතර, දේශීය සාකච්ඡා ද යම් පෙරළියක් ඇති කිරීමට අසමත් විය. එල්ටීටීඊයෙහි දේශපාලන මිලිටරි ක්‍රමෝපායය වූයේ මුස්ලිම් ප්‍රජාවේ ආර්ථික ශක්තිය දුර්වල කිරීමය. මෙය ඉටුකරගැනීමට එල්ටීටීඊය මුස්ලිම්වරුන්ගේ ආර්ථික ව්‍යාපාර සහ ව්‍යාපාර ස්ථාන ඉලක්ක කරගත්තේය.²⁵⁸

සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් පසු ප්‍රනාකරන් නිවේදනය කළේ මුස්ලිම්වරුන් උතුරෙන් පලවා හැරීම දේශපාලන ප්‍රමාද දෝෂයක් වූ බවයි; උතුරෙහි මුස්ලිම්වරුන්ට 1990 ට පෙර ඔවුන් ජීවත් වූ ඕනෑම තැනක ඔවුන්ගේ නිවෙස්වලට ආපසු පැමිණිය හැක. එල්ටීටීඊය මුස්ලිම් ජනගහණය වෙත එල්ල කළ මිලිටරි මෙහෙයුම් මාලාව සඳහා වගකීම භාරගැනීම විවෘතව ප්‍රකාශ කළ ප්‍රථම වතාව මෙය විය. බොහෝ මුස්ලිම්වරු ඔවුන්ගේ නිවෙස් කරා ආපසු යාමට අවංක උත්සාහ කිහිපයක් දැරූහ. ටික දෙනෙක් සාර්ථක වූහ.

සාම සාකච්ඡාවලදී ස්වාධීන නියෝජනයක් ලබාගැනීමට අසමත් වීම සහ එල්ටීටීඊයෙහි අඛණ්ඩ ප්‍රවණ්ඩත්වය මුස්ලිම් ජාතික අභ්‍යන්තරව හැඩගැස්වීමට දායක විය. මෙම ක්‍රියාවලියට නායකත්වය දුන්නේ ජාතික නායකයින් නොව විශේෂයෙන් තරුණ තරුණියන් අතර බිම් මට්ටමේ ව්‍යාපාරයන්ය. මුස්ලිම් ක්‍රියාකාරීන්ගේ කණ්ඩායම් 2003 ජනවාරි මස ඉදිරිපත් කළ ඔලුවිල් ප්‍රකාශනය ස්වාධීනත්වය සහ වෙනම අයිතියක් සඳහා ප්‍රජාවගේ ඉල්ලීම් දිශානත කිරීමෙන් බොහෝ ජාතික මුස්ලිම් දේශපාලන පක්ෂ වලට ඉදිරියෙන් සිටියහ. වය 1976 වාඩුක්කොඩෙයි ප්‍රකාශනය සිහි ගැන්වූ අතර, වය දියත් කළ විට 20,000 ක් පමණ ජනතාව ආකර්ෂණය කරනු ලැබුවත්, කොළඹ-පාදක කරගත් මුස්ලිම් නායකයෝ වය බොහෝදුරට නොසළකා හැරියහ. වඩාත් මෑතකදී මෙවැනි සිවිල් ක්‍රියාවලිය අඩුවී ඇත්තේ, වඩාත් ක්‍රියාකාරී මුස්ලිම් සිවිල් සමාජයක් සහ වෙනත් මුස්ලිම් දේශපාලන කණ්ඩායම් වඩා ප්‍රබලව ඉල්ලීම් බොහොමයක් සැලකිල්ලට ගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විය හැක.²⁵⁹

ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය උතුරට සහ නැගෙනහිරට අන්තර්වාර පාලනයක් ගැන සාකච්ඡා කළ විට, මුස්ලිම් වරුන් බොහෝ දුරට අමතක කළහ. විසේම පශ්චාත්-සුනාමි මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය (P-TOMS) සකස් කරන විට මුස්ලිම් ප්‍රදේශවල සුනාමිය මගින් ඇති කළ දැවැන්ත විනාශය බොහෝ සේ නොසළකා හරින ලදී. සුනාමිය මුස්ලිම් ජනතාව මත විනාශකාරී පහරක් එල්ල කළේය, නැතහොත් මුස්ලිම් ජනගහනයෙන් සියයට එකක් විනාශයට ලක්විය.

²⁵⁷ Mohideen, M. (2006). *Sri Lanka Peace Process and the Muslim Question*, in Rupesinghe K. (Ed). *Negotiating Peace in Sri Lanka*. Colombo: Foundation for Co-Existence. Sri Lanka. Pp. 317-8.
²⁵⁸ ibid p. 319.
²⁵⁹ International Crisis Group, *Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*, Crisis Group Asia Report N°134, 29 May 2007, pp. 9-10.

බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රදේශවල විශාල කොටසක් විල්ට්ට්ටියෙහි පාලනය යටතේ පැවතුණි. සුනාමියෙහි විනාශය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ගිවිසුමක් ලෙස ඉදිරිපත් කළ වැඩ පිළිවෙල මුස්ලිම්වරුන්ගේ සහභාගිත්වය හෝ අදහස් විමසීම නොමැතිව සිදුකළ බවට මුස්ලිම්වරු තර්ක කළහ. අග්‍රස්ථ ආයතනයෙහි පාර්ශවයක් ලෙස මුස්ලිම් පක්ෂවල හිඟයෝපිතයෙකු යෝජනා කර ඇතත්, පරිපාලනයෙහි අනෙකුත් තල, හිඟයෝ බලයක් තිබූ විල්ට්ට්ටියට බෙහෙවින් ධරව තිබුණි. සාම ක්‍රියාවලිය පශ්චාත්-සුනාමී කළමනාකරණ ව්‍යුහයට සම්බන්ධ කිරීම ආනාගනයේ මුස්ලිම්වරුන් ක්‍රියාවලියෙන් බැහැර කිරීමට පූර්වාදර්ශයක් ලෙස මුස්ලිම්වරු බොහෝදෙනෙක් සැලකූහ. මුස්ලිම් ආන්දෝලනය මුස්ලිම් ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමට රජයට බල කළත්, මහාධිකරණය මගින් පශ්චාත්-සුනාමී කළමනාකරණ ව්‍යුහයෙහි සමහර කොටස් ව්‍යවස්ථානුකූල නොවන බව සොයාගත් විට, එයින් වැඩක් නොවීය.²⁶⁰

සාම ක්‍රියාවලිය අතරතුර මුස්ලිම් ප්‍රජාවට ප්‍රධාන පිටුවහලක් වූයේ මුස්ලිම්වරුන් සඳහා සාම ලේකම් කාර්යාලයක් පිහිටුවීමයි. මෙය ප්‍රජා ක්‍රියාකාරීන් අතර දේශපාලනමය අදහස් වර්ධනය කිරීමෙහිලා ප්‍රයෝජනවත් කාර්යභාරයක් ඉටු කළේය. සුනාමීයට පසු විවෘත කළ මෙම ලේකම් කාර්යාලය ගැටුමට මුස්ලිම් ප්‍රවේශයන් සඳහා බෙහෙවින් අවශ්‍ය වූ යටිතල පහසුකම් සපයන ලදී. මුස්ලිම්වරුන් සඳහා වූ සාම ලේකම් කාර්යාලය හෝ එය සමන්විත වන පක්ෂ සටන් විරාම ගිවිසුම ප්‍රතික්ෂේප කරන ආස්ථානයක් අනුගමනය නොකළ බව හතීතා අවධාරණය කරයි.²⁶¹ සාමය ගොඩනැගීමේ රජයේ ප්‍රයත්නයන්ට සහයෝගය දිය යුතු බව එයට හැඟුණ නමුත් මුස්ලිම් අභිලාෂයන් ඇතුළත් කරන බව සහතික කළ යුතුය. අවාසනාවකට මෙන්, මුස්ලිම්වරුන් සඳහා වූ සාම ලේකම් කාර්යාලය අභ්‍යන්තර මතභේද සහ පක්ෂ දේශපාලනයෙන් ආකූල වී තිබුණු අතර එකඟත්වයෙන් කටයුතු කළේ කලාතුරකිනි.

මැද පෙරදිග බලපෑම

ජනවාර්ගිකත්වය සහ ජාතිකවාදය ගැන අධ්‍යයනය සඳහා වූ සංගම් වල සඟරාව ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරුන්, පිරිමින් සහ කාන්තාවන් අධික සංඛ්‍යාවක් මැද පෙරදිග කම්කරු කොන්ත්‍රාත් මත රැකියා කරන බව ඉස්මතු කළේය.²⁶² මේ හරහා ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරුන් සෞභාග්‍යයෙන් වැඩිවීම හේතුවෙන් හඳුන්වාදීමේ යාමට වැඩි සංඛ්‍යාවකට මඟ පාදා දී ඇත.

මෙම සාධක සහ ගෝලීය විද්‍යුත් මාධ්‍යවල විස්තාරණය හේතුවෙන් ශ්‍රී ලාංකීය මුස්ලිම්වරුන්ට ඔවුන්ගේ ගෝලීය අනන්‍යතාවය ගැන දැනුවත් වීම ඉහළ ගොස් ඇත.

පිරිමි ඉස්ලාමීය ශෛලීන් අනුගමනය කිරීමෙහි සමාන්තර වර්ධනයක් සමග විශේෂයෙන් වඩා තරුණ නාගරික මුස්ලිම් කාන්තාවන් අතර හිඟයෝ වෙත වුවමනාවෙන්ම හැරීමක් දැකිය හැක. මුස්ලිම් ගැහැණු ළමයින්ගේ පාසැල් නිල ඇඳුමට මුහුණු වැස්මක් (හිකාඩ්) ඇතුළත් කර ඔවුන් නිවස සහ පාසැල අතර ගමන් කරන විට පහළට හැමිය හැකි ආකාරයට සකසා ඇත; පිරිමි

²⁶⁰ Hanifa, F. op.cit ISIM Review, Spring 2007, p. 53
²⁶¹ Hanifa, F. (2009). *CFA and the Peace Secretariat for the Muslims*, in Keethaponcalan S I, & Jayawardene R, *Sri Lanka: Perspectives on the Ceasefire Agreement of 2002*, Colombo: South Asia Peace Institute. p 268
²⁶² McCgilvray, D. *Sri Lankan Muslims: between ethno-nationalism and the global ummah, Nations and Nationalism*, in *The Journal of the Association for the Study of Ethnicity and Nationalism*, Department of Anthropology. Boulder: University of Colorado, pp. 45-64. <http://onlineibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1469-8129.2010.00460.x/pdf>, [Accessed on 08 05 2011]

ළමයින්ගේ බටහිර පන්තයේ පාසැල් නිල ඇඳුම් වලට මුස්ලිම් තොප්පියක් ඇතුළත් කර ඇත. වැඩිහිටි කාන්තාවන් අතර තවමත් සාරිය වාර්තානුකූල මුස්ලිම් පන්තයට අදිනු ලැබේ. වේතිහාසික පැරණි මුස්ලිම් පල්ලි මුළුමනින් විනාශ කර ඉස්ලාමීය ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පයෙහි ආනයනය කළ ආදර්ශවලට අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සර්ව-ඉස්ලාමීය බලපෑමෙහි තවත් මැනවින් දැක්වෙන වන සලකුණකි.

ඉන්දියානු දෙමළ ජනතාව

අපි දැන් මෑත ඉන්දියානු සමීභවය සහිත ද්‍රවිඩයින්, කඳුරට දෙමළ ලෙසද, මලෙයිසානා දෙමළ හෝ උඩරට දෙමළ ලෙසද හඳුනා ගනු ලබන වතුකරයේ ද්‍රවිඩයන් ගැන ජනවාර්ගික ගැටුම් සන්දර්භය තුළ විශ්ලේෂණයක් සලකා බලමු;

පාසැල් යන පිරිමි ළමයෙක් සහ හිටපු ගුරුවරයෙක් ලෙස වතුකරයේ වතු දෙමළ ජනතාව නිරීක්ෂණය කර අත්දැකීම් ඇති අතර, ඔවුන් ජීවත්වන අසරණ තත්ත්වය සහ ඔවුන්ගේ සාපේක්ෂව අවාසි සහගත ආර්ථික සහ, දේශපාලනමය තත්ත්වයන් ගැන සමීප දැනුමක් මෙම ලේඛකයා සතුව ඇත. ප්‍රධාන වශයෙන් මධ්‍යම කඳුකරයේ ජීවත් වන වතුකරයේ ද්‍රවිඩයින් සිංහලයින් විසින් පමණක් නොව ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩයින් විසින් ද 'කුලී' (කුලීකරුවන්) ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. ඔවුන්ව "කල්ල තෝනි" නොහොත් නීතිවිරෝධී බෝට්ටු මිනිස්සු ලෙසද හැඳින්වූහ. නිදහසෙන් පසු මෙම ප්‍රජාව අනුප්‍රාප්තික රජයන් විසින් පීඩාවට ලක් කරන ලදී. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර සහ මධ්‍යම වතුකරයේ ද්‍රවිඩයින් එකම ද්‍රවිඩ භාෂාව කතා කරන අතර, බොහෝ දෙනෙක් හින්දු වෙති. නමුත්, ඔවුහු ඉතිහාසය මගින් වෙන් කල ප්‍රජාවන් දෙකකි.

බ්‍රිතාන්‍යයින් විසින් 19 වෙනි සියවස තුළ දකුණු ඉන්දියාවෙන් ආනයනය කරන ලදුව දෙමළ කම්කරුවන්ගේ ප්‍රථම කණ්ඩායම 1823 පමණ පැමිණියහ. ඔවුහු ශ්‍රී ලංකාව තුළ සියවස් දෙකක පමණ වාසය සම්පූර්ණ කර ඇත. ඔවුහු තේ, රබර් සහ පොල් වතු වල වෙහෙස වී වැඩකර දිවයිනෙහි ආර්ථිකය ගොඩ නැංවීමට උපකාරී වූහ. මෙම පොරොන්දු පත්‍රයකින් ලබාගත් කම්කරුවෝ, බෙහෙවින් වහල් තත්ත්වයන් මත සිය ස්වාමියාට සේවය කිරීමට ගිවිසුමකින් නියම කර තිබුණි. මෙය පළමුව බ්‍රිතාන්‍යයින් යටතේද, පසුව දේශීය වතු කළමනාකරුවන් යටතේද පැවතුණි.

මෙම ජනතාව "කම්කරු ලැයිමි", දිග තනි තට්ටු ගොඩනැගිලි වල පදිංචි වූහ. මේවා දැරුවන් පස්දෙනෙක් හෝ හයදෙනෙක් සහිත විශාල පවුලකට වුවද තනි කාමරයකින් සමන්විත පවුල් වාසස්ථාන වලට බෙදා වෙන්කර තිබුණි.

ඔවුන්ට පොදු වැසිකිළි සහ ජල කරාම තිබුණු අතර, පිරිමින්ට සහ කාන්තාවන්ට විලිමහනේ ස්නානය කිරීමට සිදුවිය. සෞඛ්‍ය සහ අධ්‍යාපන පහසුකම් ප්‍රමාණවත් නොවූ අතර, බෙහෙත් ශාලා තිබුණු නමුත් වෛද්‍යවරු නොසිටියහ. පාසැල් පස්වන ශ්‍රේණිය දක්වා පමණක් විය. අති මහත් ධනුකරය නිව දුගී බවින් සහ නුගත්කමින් ජීවත් වූහ. මෑත දශක තුළ වැඩිදියුණු වුවත්, අනෙකුත් ශ්‍රී ලාංකීකයින් සමග සංසන්දනය කරන විට ඔවුන්ගේ ජීවිතවල ප්‍රගමනයක් නොවීය.

1947 දී ප්‍රථම මහා මැතිවරණය අවසන් වූ විට, මන්ත්‍රීවරුන් 95 ක් සිටි පාර්ලිමේන්තුව තුළ එක්සත් ජාතික පක්ෂ-විරෝධී විපක්ෂයට ආසන 35 ක් ලබාගැනීමට හැකිවිය. මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව එක්සත් ජාතික පක්ෂය ආසන 46 ක් ලබාගත්තේය. වාමාංශයට වතු කම්කරුවන්ගේ තෝරා පත්කර ගත් හිඟයෝපිතයේ සහය ඇතුළත් වූහ. මෙම තර්ජනය උදාසීන කිරීමට වඩාත්ම වලදායී

ක්‍රමය වන්නේ ඉදිරි මැතිවරණයකදී වතු කම්කරුවන්ගේ ඡන්ද බලය අහෝසි කිරීම බව එක්සත් ජාතික පක්ෂය තීරණය කළේය. මෙය ඉහත පෙන්වා දුන් පරිදි ෆෙඩරල් පක්ෂය බිහිවීමට හේතු වූවත්, සිංහල සහ දෙමළ මතය නොබෙදී තිබීම සැලකිය යුතු කරුණක් විය. ජී.ජී. පොන්නම්බලම් වැනි ද්‍රවිඩයින් සහ ද්‍රවිඩ කොංග්‍රසයේ ඔහුගේ කොට්ඨාශය පළමු 1948 පුරවැසිභාවයේ පනතට විරුද්ධව ඡන්දය ප්‍රකාශ කළ ද, පොන්නම්බලම් සහ ඔහුගේ කණ්ඩායම එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජයෙහි අමාත්‍ය ධුරයන් භාරගත් පසු දෙවැනි පණතට සහාය දැක්වූහ. පණතට පක්ෂව ඡන්දය දුන් මන්ත්‍රීවරුන් 52 දෙනාගෙන් අටක් උතුරින් සහ නැගෙනහිරින් එක්කෝ දෙමළ නැතහොත් මුස්ලිම් වූහ.

විරුද්ධව ඡන්දය දුන් 32 දෙනාගෙන් එස්.ජේ.වී. වෙල්වනායකම් සහ තවත් දෙදෙනෙක් පමණක් උතුරින් සහ නැගෙනහිරින් වූහ. නමුත් මෙම පනත්වල පැහැදිලිවම ජාතිවාදී අංගයක් තිබුණි. පක්ෂ දේශපාලනය වාර්ගික එකමුතුකමට වඩා වැදගත් බවට දේශපාලනඥයින් තීරණය කළ විට ජාතික ඒකාබද්ධතාවය කෙරෙහි නැඹුරුව අවසාන විය.²⁶³ පුරවැසිභාවයෙහි පනත පිළිබඳ විවාදයේ දී ආචාර්ය එන්.එම්. පෙරේරාගේ සහ යුවන්පියේ එස්.ඩබ්ලිව්.ආර්.ඩී. ඔණ්ඩාරනායක ගේ කථා අදටත් යෝග්‍ය වන අතර, පුරවැසි බවේ පනත් රටෙහි ජනවාර්ගික ගැටුමෙහි බීජ වැපිරීය.²⁶⁴

මෙම පනත සම්මත වීමෙන් පසු, ඔවුන්ව ඉන්දියාවට සියරට බලා පිටත් කර යැවීමට සේනානායක කල්පනා කළේය. ඉන්දීය අගමැති මීට විරුද්ධ විය. ඔහු පැවසුවේ ඔවුන් දශක ගණනාවක් තුළ රටෙහි ජීවත්වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඔවුන්ට පුරවැසිභාවය නොමැති තත්ත්වයට පත්ව ඇති බවයි. 1964 දී ඉන්දීය හා ශ්‍රී ලංකා අගමැතිවරු ඉන්දියාවට 525,000 ක් ආපසු සියරට යවා, 300,000 කට ශ්‍රී ලාංකීය පුරවැසිභාවය ලබාදීමට එකඟ වූහ. ඉතිරි 150,000 දෙනා ගැන අඛණ්ඩ සාකච්ඡා පැවැත්වීමට එකඟ විය.²⁶⁵ මොවුන්ගෙන් 400,000 ක් පමණ ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඔවුන්ට අනාගතයක් නැත යන හැඟීමෙන් ඉන්දියාව බලා ගියහ. මෙය පසුව 1956 ජනවාර්ගික ප්‍රචණ්ඩත්ව සිද්ධීන් මගින් සනාථ වී 1983 සංහාරයෙන් උච්ච අවස්ථාවට පැමිණියේය. ඉන් ඉක්බිතිව ඉන්දියාවට යාමට තිබූ තොටුපොළ සේවාව නතර කිරීමෙන් සියරට බලා යාම නතර විය.

තොණ්ඩමාන් 1960 සහ 1965 දී ලංකා කම්කරු කොංග්‍රසය නියෝජනය කරමින්, මීට පෙර ඡන්ද බලය අහෝසිවීම නිසා පුරවැසිභාවය නොමැති ජනතාව නියෝජනය කිරීමට පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙක් ලෙස පත්විය. ව්‍යවස්ථානුකූලව, නියෝජනයක් නොමැති ජනතාවගෙන් මන්ත්‍රීවරුන් පත්කළ හැකිවිය. පුරවැසියන් ලෙස ලියාපදිංචි වූ ද්‍රවිඩයින් සංඛ්‍යාව වැඩිවන විට, මැතිවරණ මත ඔවුන්ගේ බලපෑම දැනෙන්නට විය. වසර 30 කට පසු, 1971 දී නුවරඑළියෙහි දෙමළ ඡන්ද හරහා ඔහු නැවත මැතිවරණයක් දිනාගත්තේය. 1978 දී ඔහු ග්‍රාමීය කර්මාන්ත පිළිබඳ කැබිනට් ඇමති තනතුරට පත්විය. එතැන් පටන්, ඔහුගේ මරණය දක්වා ඔහු අමාත්‍ය තනතුර දැරීය. වතුකර දෙමළ ජනතාවගේ ආර්ථික තත්ත්වය දියුණු කිරීමට සහ අහිමි වූ අයිතීන් දිනාගැනීමට ඔහු සිය අමාත්‍ය ධුරය භාවිතා කළේය. 1994 දී ලංකා කම්කරු කොංග්‍රසය පාර්ලිමේන්තුවේ ආසන නවයක් දිනාගෙන, සැලකිල්ලට ගත යුතු බලයක් බවට පත්විය.²⁶⁶

²⁶³ An unending saga of missed opportunities, <http://www.island.lk/2009/04/18/features2.html>. [Accessed on April 20, 2009]

²⁶⁴ ibid

²⁶⁵ Richardson, J. (2005). *Paradise Poisoned*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies. p. 30.

²⁶⁶ Makenthiran, S, *Uprooted Plantation Tamils in Sri Lanka*, <http://www.worldsikhnews.com/20%20February%202008/UPROOTED%20Plantation%20Tamils%20in%20Sri%20Lanka.htm?1=YES>, [Accessed, April 20, 2009]

තොණ්ඩමාන් සහ ලංකා කම්කරු කොංග්‍රසය ඔවුන්ගේ ජනතා අයිතීන් වැඩිදියුණු කිරීමේදී සාර්ථක වූහ. වෘත්තීය සමිති ක්‍රියාකාරීත්වය හේතුවෙන් වැටුප් වැඩිවිය. සාර්ථක වූයේ බෙහෙවින්ම තොණ්ඩමාන් සහන ලබාගැනීමට සිය තනතුර භාවිත කළ උපායයෙහි දක්ෂයෙක් වූ බැවිනි. ඔහු ලංකා කම්කරු කොංග්‍රසයේ වෘත්තීය සමිතිවල ශක්තිය රජය සහ වතු සේවායෝජකයින් මත පීඩනය ඇතිකිරීමට භාවිතා කළේය. ප්‍රාදේශීය, පාර්ලිමේන්තු සහ ජනාධිපති මැතිවරණවල දෙමළ ඡන්ද පදනම වැඩිවිය. ලංකා කම්කරු කොංග්‍රසයේ පාර්ලිමේන්තු ඡන්ද බලය රජයන් පිහිටුවීමට බලපෑම් කළ බැවින් තොණ්ඩමාන් රජුන් සාදන්නා ලෙස සැලකීය.

මෙය හණමිටි අදහස් දැරූ සිංහල නායකයින්ගේ අප්‍රසාදයට හේතු විය. පුරවැසිභාවය නොමැති ද්‍රවිඩයින් 168,141 කට පුරවැසිභාවය ලබාදීමට පණතක් 2003 ඔක්තෝම්බර් මස ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුවේ ඒකඡන්දයෙන් සම්මත විය. වසර පණහකට පසු අවාසනාවන්ත තීරණයක් ආපසු හැරවීමට අවසානයේදී පාර්ලිමේන්තුවට හැකිවිය.

අධ්‍යාපන සහ රැකියා අවස්ථා 1970 න් පසු වැඩිදියුණු වූවත්, වතු දෙමළ බහුතරයගේ අනන්‍යතාව වතු වල ජීවිතයෙන් හැඩගැසී ඇත. වතු දෙමළ ජනතාව සියල්ලෝ වතු වල ජීවත් නොවෙති. බොහෝදෙනෙක් සිංහල ආධිපත්‍යයෙන් යුතු දකුණට රැකියා අවස්ථා සඳහා සංක්‍රමණය වී ඇත. ආර්ථික තත්ත්වයන් පිරිහී යාම සහ 1970 ගණන්වල එම ප්‍රජාවට විරුද්ධව සාමාන්‍ය දෙයක් ලෙස තිබූ ප්‍රචණ්ඩත්වය නිසා ලක්ෂ ගණනක් වතු දෙමළ ජනතාව උතුරු නැගෙනහිරට සංක්‍රමණය වූහ. මෙසේ තිබියදීත්, වතු දෙමළ ජනතාවගෙන් 80% ක් තවමත්, වැඩ නොකළත්, වතු වල ජීවත් වෙති.²⁶⁷

රැකියා සුරක්ෂිතතාව නැතිව වූවත්, බොහෝ තරුණ තරුණයින් වතු වල නතර වීමට ප්‍රධාන හේතුවක් වූයේ, 1958 සිට 1983 දක්වා කලින් කලට පැවති ජනවාර්ගික ප්‍රචණ්ඩත්වයයි. වතු දෙමළ සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක් ඝාතනයට ලක්ව, ඉඩම් සහ පුද්ගලික දේපොළ අහිමි වී හෝ ශාරීරික පහරදීම්වලින් ඇතිවන මානසික සහ චිත්තවේගාත්මක කම්පනයෙන් පීඩා වින්දන. ඔවුහු නගරවල වැඩ කිරීමට ගියහොත් වෙනස් කොට සැලකීම, සැකය සහ හිංසනයට මුහුණ දෙති. ඔවුහු ආරක්ෂිත ස්ථානයක් ලෙස සළකන වතු වලට ආපසු යාමට ප්‍රධාන හේතුව වී ඇත්තේ මෙයයි.

වතු දෙමළ ජනතාවගේ පුරවැසි බව අහෝසි කිරීම පශ්චාත්-යටත් විජිත ශ්‍රී ලංකාවේ ජන්ම පාපය ලෙස අර්ථ දැක්විය හැක. සිංහල සහ දෙමළ නායකයින් ඔවුන්ගේ සමාජයීය මිත්‍ර සම්බන්ධකම් තිබියදීත්, ඔවුන්ගේ දේශපාලන වෙනස්කම් නිරාකරණය කිරීමට කිසිවක් නොකළ අතර, වතු දෙමළ ප්‍රජාව මෙම ඉරිතැලීම් අතරින් වැරදි ඇත. දශක ගණනාවක් තිස්සේ වතු ප්‍රජාව ජාතික අරගලයට සම්බන්ධ නොවූවත්, ඔවුහු සිංහල කලහකාරී ප්‍රචණ්ඩත්වයෙහි ඉලක්ක වී ඇත.

නැවත නැවත ඇතිවන ජනවාර්ගික ප්‍රචණ්ඩත්වය හේතුවෙන් බොහෝ වතු ද්‍රවිඩයින් උතුරු නැගෙනහිර ආරක්ෂාව සොයා ගියහ. මෙහිදී ඔවුන්ට විල්ට්ටරිය සහ අනෙකුත් සටන්කාමී කණ්ඩායම් සමග සම්බන්ධ වීම වැළැක්විය නොහැකි විය. බොහෝ දෙනෙක් සටන් කර මිය ගියහ. ජීවිත බේරා ගත් අය යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රදේශවල ජීවත්වන වැඩියෙන්ම අවදානමට ලක්වූ පුද්ගලයෝ වෙති.

වතු පෙදෙස්වල නතර වූ අය සත්‍යමූර්ති තොණ්ඩමාන් සහ වෙනත් වතු දෙමළ නායකයින්ගේ නිපුණ දේශපාලන නායකත්වය මගින් සන්නද්ධ කැරැල්ලට එක්වීමෙන් බොහෝ සේ වැළැක්වීය.

²⁶⁷ Bas, D. (2001). *Landscapes of Malayaha Tamil Identity*. Colombo: Marga Institute. Sri Lanka, p. 3.

ඔවුහු එකල පැවතුන කුමන හෝ පාලක බහුතර දේශපාලන පක්ෂ සමග පෙළ ගැසුණහ. මධ්‍යම කඳුකරය තුළ සන්නද්ධ කැරැල්ලකින් දුරදිග යන ප්‍රතිච්ඡාක ඇතිවිය හැකිව තිබුණි.

සමහර වැඩිදියුණුවීම් තිබියදීත්, වතු දෙමළ ජනතාව තවමත් වහල් නාවයෙන් මතුපිට නොමැති බව පැවසීම අඩුකර දැක්වීමක් නොවේ. ඔවුන්ගේ සමාජ-සංස්කෘතික මට්ටම ජාතික මට්ටමට වඩා බෙහෙවින් අඩු වන අතර, අධ්‍යාපනය, නිවස, සෞඛ්‍යය, සහ රැකියා ගත් කළ ඔවුන් සිටින්නේ පත් කළේය. වතු කම්කරුවන්, විශාල වශයෙන් තේ දැව නෙලන්නන් බහුතර ප්‍රජාව මගින් පිටස්තරයින් ලෙස සලකයි. තේ මිළ සාකච්ඡා කර නාණ්ඩ වෙළඳපොල මත නියමකරන අතර මුදලින් තොගයක් යන්නේ අතරමැදියන් සහ වතු නිමියන්ටය. ප්‍රවණ්ඩ ගැටුමක නව ස්තරයක් මතුපිට වැළැක්වීමට දැවැන්ත ස්ථිරකාරක ක්‍රියාකාරීත්වයක් වතුකරයේ ප්‍රජාවට අවශ්‍ය වේ.

සමාජික නිර්මේ සටහන්

ශ්‍රී ලංකාවට ප්‍රථමයෙන් පැමිණියේ කවුද යන්න සහ ඒ මගින් එහි 'ආරම්භක ජාතිය' වීමට වැඩි හිමිකමක් ඇත්තේ කාටද යන්න, 1983 ජූලි මස සිවිල් යුද්ධයක් බවට ප්‍රජුරා ගිය අන්තර්-වාර්ගික ආතතියේ අම්බිරි බවට බොහෝ සේ දායක වී ඇත. තවද, ජාතීන් දෙක අතර මනාවගයෙන් පිළිබිඹු වී ඇති, සාම්ප්‍රදායික විදිරිවාදිකම, සිංහල නායකත්වය මගින් දේශපාලනික පරමාර්ථයන් උදෙසා නාවිතා කළ දේශපාලනික නිර්මාණයක් බවට ද තර්ක කළ හැක.

ජාතිකවාදී සහ ජනවාදීක අනන්‍යතාවන් තුළ මුල් බැසගත් ආදිකල්පික ප්‍රවණ්ඩත්වය, ප්‍රධාන ප්‍රවාහයේ දේශපාලනික සංවාදය තුළ ජනවාදීක-ජාතිකවාදී දේශපාලනික තර්ක මගින් නිතරානුකූල කර, ද්වේෂ සහගත කතා මගින් බලාත්මක කර, පීඩාකාරී ජනවාදීක අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයට දායක වී, ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාදීක ගැටුමට දායක විය. සාම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය ඊළඟ පරිච්ඡේදය තුළ සිදු කෙරේ.

සතරවන පරිච්ඡේදය

2002 සිට 2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලියෙහි පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය

මෙම පරිච්ඡේදය තුළ 2002 සිට 2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණය කිරීමට මා විසින් පද්ධතිමය වින්තනය නාවිතා කරනු ඇත. මෙය දේශපාලනමය ක්‍රියාවලි ගැන පෙර පරිච්ඡේදය තුළ වාර්තා ගත කළ සිද්ධීන් මත සහ ගැටුම් නිරාකරණයෙහි කලින් කළ ප්‍රයත්න මත පාදක වනු ඇත. මම රෝපර්ස් යෝජනා කළ පරිදි අමතර ප්‍රශ්න තුනකට පිළිතුරු සැපයීමෙන් ආරම්භ කරමි.

1. ගැටුමෙහි ස්වරූපයට බලපාන සහ එහි ගතිකය නිර්ණය කරන ව්‍යුහාත්මක සහ සංකල්පීය ලක්ෂණ මොනවාද?
2. ගැටුම සහ ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා පිළිබඳව පාර්ශවයන්ගේ අවබෝධය කුමක්ද?
3. ගැටුමෙහි වැඩිදායක විපරිවර්තනයකට සහයෝගය දෙන අන්දමට ගැටුම් නිරාකරණ මනාපයන් සහ විකල්ප සකස් කළ හැක්කේ කෙසේද?

ගැටුමෙහි ස්වරූපයට බලපාන සහ එහි ගතිකය නිර්ණය කරන ව්‍යුහාත්මක සහ සංකල්පීය ලක්ෂණ

රෝපර්ස් සංකල්පීය ලක්ෂණ සංක්ෂිප්තව විශ්ලේෂණය කරයි:²⁶⁸

අතිච්ඡාදනය වන බොහෝ ක්‍රියාවලියන් ගැටුම මතුපිට සහ උත්සන්නවීම හැඩ ගැස්වීය: වැඩිවෙමින් පැවති අසාර්ථකත්වයන්, උතුරු හැගෙනහිර සහ දකුණෙහි කොන්කිරීමට ලක්වූ ප්‍රජාවන්ගේ දුෂ්කරතා, බහුතරවාදී දේශපාලනය සහ පාලන ව්‍යුහයන්, සිංහල- නොවන ප්‍රජාවන් රාජ්‍ය ආයතන තුළ සහභාගීවීමෙන් සහ සේවා ලබාගැනීමෙන් බැහැර කිරීම, මැතිවරණ බලමුලුගැන්වීම සඳහා ජනවාදීකත්වයට සහ ආගමට ආයාචනා කිරීම, කලහකාරීන්ගේ ප්‍රවණ්ඩත්වය, රාජ්‍ය අනුග්‍රහය සහිත ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ රාජ්‍යවිරෝධී සටන්කාමී ව්‍යාපාරවල හැගීම්, විශේෂයෙන් වල්ටීටීරිය ආකාරයෙන් සහ ඔවුන්ගේ ත්‍රස්ත ක්‍රම නාවිතය මේ අතර විය.

ප්‍රධාන සාධක සහ හැරවුම්-ලක්ෂණයන් ගැන වේනිතාසික සහ සමාජ විද්‍යාත්මක කතිකාව තුළ සාපේක්ෂව පුළුල් විකල්පවක් ඇත. 1956 'සිංහල පණත' (සිංහල තනි නිල නාමය ලෙස පිහිටුවන ලද), 1972 සහ 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (පිළිවෙලින්, බුද්ධාගමට ප්‍රමුඛත්වය ලබාදුන් සහ 'විකීය රාජ්‍යය' පිහිටුවන ලද) සහ 1983 ජූලි මස කැරලි වලින් උච්ච අවස්ථාවට පැමිණි දෙමළ-විරෝධී කෝලාහාල සහ යාපනයේදී සෙබළුන් කණ්ඩායමකට වල්ටීටීරිය මගින් වල්ල කළ ප්‍රහාරය මේ අතර විය. මත වෙනස්කම් මුල් ඉතිහාසයට (දිවයිනේ 'හිමිකාරීත්වය' පිළිබඳ නිතරානුකූල අයිතිය ඇත්තේ කාටද), සහ ආගමෙහි තුම්කාව සහ මැර ප්‍රවණ්ඩත්වය මුදා හැරීම සඳහා වීචිට පැවති රජයන්ගේ වගකීම යන මේවාට සම්බන්ධය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම පිළිබඳ ව්‍යුහාත්මක මාන, ආරක්ෂාව, දේශපාලනමය, ආර්ථික, සහ සමාජමය සාධකවලට බෙදිය හැක. ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම් මුදාහැරීමට සහ නඩත්තු කිරීමට දායක වූ සාධක සමූහය - රාජ්‍යයේ ස්වභාවය, එහි දේශපාලනමය සංස්කෘතිය, ප්‍රතිපත්තිවල ආයතනික රාමුව, අසමාන සංවර්ධන රටා සහ තරඟකාරී ජාතිකවාදයන් ඇතුළුව - සාම ක්‍රියාවලිය හිසා විශාලව

බලපෑමට ලක් නොවී පවතින බවට තර්ක කෙරේ. බොහෝ ආකාරයන්ගෙන් බලන කළ, සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් පසු පැවති 'සාමය' ට ගැටුම් නිරාකරණයට පැවති ව්‍යුහාත්මක බාධක කැටිකිරීමේ බලයක් තිබී ඇත. අනෙක් අතට, කලාපීය සහ ජාත්‍යන්තර තල යනදෙකෙහිම බාහිර සන්දර්භය තුළ සැලකිය යුතු වෙනස්වීම් තිබී ඇත. මේවාට ගෝලීය "හිඹුණයට එරෙහි යුද්ධය", "පශ්චාත්-ගැටුම්" සන්දර්භයන් තුළ වර්ධනය වන ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම්, සහ ක්‍රියාශීලී සහ වැඩි වැඩියෙන් බලය තහවුරු කිරීමට තැත් කරන පුළුල් ආසියානු කලාපය තුළට ශ්‍රී ලංකාව ඒකාබද්ධ වීම, මේවාට ඇතුළත් වේ. මේ සාධක එක්ව සාම සාකච්ඡා සඳහා පූර්ව කොන්දේසි නිර්මාණය කිරීමට උපකාරී විය.

ගැටුම පිළිබඳ ආරක්‍ෂක පරිමාණ

1983 සිට ශ්‍රී ලංකාවට වසංගතයක් වූ සිවිල් යුද්ධය ලෝකයේ ඉතාමත් දිග්ගස්සුණු සහ කෲර සන්නද්ධ ගැටුම්වලින් එකක් විය. යුද්ධයෙහි ප්‍රධාන රඟමඩල වූයේ උතුර සහ නැගෙනහිර වූවත්, මතුපිටින් රටෙහි අනෙක් ප්‍රදේශවල රැවිටිලිකාර පියවි තත්ත්වයක් තිබුණි. හමුදාකරණය වූ ප්‍රවණ්ඩත්වය දිවයින පුරා ප්‍රශ්නයක් බවට පත්වී, ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලනමය, ආර්ථික සහ සමාජයීය ආයතන මත පීඩාකාරී බලපෑමක් ඇතිකළේය. ශ්‍රී ලංකාව තුළට අවි ආයුධ පැමිණීම ගැටුම සිවිල් යුද්ධයක් බවට උත්සන්න කිරීම සහ පසුව විය උග්‍ර කිරීම තුළ වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටුකළේය. ජාත්‍යන්තර සැපයුම්කරුවන් සපයන ලද අවි ආයුධ සෘජුව හෝ වක්‍රව ශ්‍රී ලංකාව තුළ මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයට සහ යුද අපරාධවලට දායක විය. මේවාට සිවිල් ජනයා ඉලක්ක කොට කාලතුවක්කු ප්‍රහාර වීලේ කිරීම, සිවිල් ජනයා මිනිස් පලිහ ලෙස භාවිතා කිරීම, අත්තනෝමතික අත්අඩංගුවට ගැනීම්, බලෙන් බඳවා ගැනීම් සහ බලහත්කාරී අතුරුදහන් කිරීම් ඇතුළත් විය. ප්‍රවණ්ඩත්වය, මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය සහ අපරාධකරුවන් භුක්ති විඳින දඬුවම් නොලබා යෑම ශ්‍රී ලාංකීය සමාජය තුළ ගැටුම් සහ සතුරු ප්‍රතිරූප ගැඹුරු කිරීමට දායක විය. මේවා යුද්ධයට හේතු වූ සහ විය විරස්ථායි කළ සැඟවුණු ගැටළු විසඳා ගැනීම වඩාත් අපහසු කළේය. 'අවි ආයුධ වෙළඳාම සහ අවි ආයුධ ලබාගැනීමට පහසු වීම යුද ආර්ථිකයක් බිහිකර පවත්වාගෙන ගියේය. මෙතුළ ක්‍රියාධරයින් කිහිපයකට සන්නද්ධ ගැටුම අඩුකිරීමට ගෙන යාම කෙරෙහි දිගුකාලීන අභිලාෂයක් තිබුණි.'²⁶⁹ යුද්ධය සීමිත සම්පත්වල පූර්වල භාවිතාවට දායක වී, ජාතික ආරක්‍ෂාවෙහි ප්‍රතිලාභය වෙනුවෙන් ජනතාවගේ සුභ සිද්ධිය අවදානමෙහි දැමීය.

රජය මගින් අවි ආයුධ විශදුම් වැඩිකිරීම

සන්නද්ධ හමුදාවෝ 1983 දී හට පිරිස් 12,000 ක් සමග වාරිත්‍රානුකූල ස්වාභාවික සිට, වසර 20කට අඩු කාලයක් තුළ හට පිරිස් 280,000 කින් සමන්විත සටන් බලකායක් බවට වර්ධනය විය. හමුදා පිරිවැය 2000 අයවැය තුළ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 6% ක් වී සංවර්ධන අයවැයසීමාකර ආර්ථිකය මත වැඩි බරක් පැටවීය. 1990 සිට බොහෝ වසර සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ හමුදා පිරිවැය අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍යයට වඩා බෙහෙවින් වැඩිවිය. අවි ආයුධ මිලදී ගැනීම් සහ සන්නද්ධ බලකායන් සඳහා විශදුම් කිරීම තිරසාර සමාජීය සහ ආර්ථික සංවර්ධනයට දායක නොවීය. ප්‍රාදේශීයව රටෙහි අසමාන සංවර්ධනයට යුද්ධය දායක වීමෙන් ජනවාර්ගික දුක් ගැනවිලි

²⁶⁸ Ropers, N. (2008). *Systemic Conflict Transformation: Reflections on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka*. in A Systemic Approach to Conflict Transformation Exploring Strengths and Limitations, Korppen, D et al. Eds. Berlin, Berghof Handbbook for Conflict Transformation, Dialogue Series No. 6, p 20
²⁶⁹ Lindberg, J et al. (2011). *Arms Trade with Sri Lanka – Global Business, Local Costs*. Stockholm: Swedish Peace and Arbitration Society. P. 17.
²⁷⁰ ibid.

තවදුරටත් උග්‍ර කළේය. යුද්ධය සහ ආරක්‍ෂක විශදුම් නොමැතිව, ශ්‍රී ලංකාවට එහි සාර්ථක සංවර්ධන මාර්ගය ඔස්සේ දිගටම යාමට හැකියාව තිබුණි.²⁷⁰

චල්ටීටීරිය ආයුධ තොග රැස්කිරීම

ජාතික සහ කලාපීය අනාරක්‍ෂිතභාවය කෙරෙහි විශාල බලපෑමක් චල්ටීටීරියට තිබුණි. ඔවුන්ගේ ජාත්‍යන්තර ජාලය වාර්තාවලට අනුව රටවල් 40 ක ක්‍රියාත්මක වූ අතර, මත්ද්‍රව්‍ය ජාවාරම්, හොරෙන් ගිනිඅවි ප්‍රවාහනය සහ මිනිස් ජාවාරම් වැනි නීතිවිරෝධී ව්‍යාපාර විශාල සංඛ්‍යාවක් ඇතුළත් විය. දුක් ගැනවිලි පිළිබඳ සංවාදයක් ගොඩනැගීම හරහා රජයේ හමුදාවන්ට වඩා විශාල මට්ටම්වල කැපවීම් ඒකරාශී කිරීමට ඔවුන්ට හැකිවිය. මෙය දෙමළ ප්‍රජාවෙහි විශාල කොටස් දේශපාලනමය සහ සමාජමය වශයෙන් බැහැර කිරීමෙන් තහවුරු වී තිබුණි. මීට අමතරව, දේශපාලනමය සහ සමාජමය බැහැර කිරීම නිසා නිතරානුකූල වූ මහජන සහයෝගය සමග දේශපාලනමය අභිලාෂයන්ද මිලිටරිකරණය වූ චල්ටීටීරියට තිබුණි. ගැටුම ඇතිවූවේ තනිකර 'තණ්හාව' හෝ 'දුක් ගැනවිලි' නිසාම පමණක් නොව මේ දෙකෙහි සංකීර්ණ සහක්‍රියාවක් නිසාය. චල්ටීටීරිය 5,600 කට වඩා සිටි බෙහෙවින් ඵලදායී සටන් බලකායක් බවට සහ වැඩිපුර 1,500 කින් සමන්විත සිවිල් සටන්කාමීත්වයක් හරහා වර්ධනය විය. යුද්ධයෙහි විවිධ අදියරයන්හි දී ගරුල්ලා සටන්වල සිට සාම්ප්‍රදායික යුද්ධයට මාරුවෙමින් ඔවුහු බෙහෙවින් අභිප්‍රේරණය වූ, හොඳින් සංවිධානය වූ මෙන්ම අපර්මිත වශයෙන් අනුවර්තනය විය හැකි බව ද ඔප්පු කළහ. ඔවුහු 'මුහුදු කොටි' නමින් නාමය කොට ද, 'කළු කොටි' නමින් සියදිවි නසා ගැනීමේ බලකායක් ද පවත්වාගෙන ගියහ. ඔවුන්ට බදු අය කිරීමේ පද්ධතියක් සහ නීති උසාවි ද ඇතුළුව උතුරු නැගෙනහිර අර්ධ රාජ්‍යයකට සමාන කාර්යයන් ආරක්‍ෂා කරගත් දේශපාලනමය සහ සිවිල් පරිපාලනයක් තිබුණි. හිඹුණය සහ සාතන ප්‍රදේශය කිරීමේ භාවිතාව ඔවුන්ගේ මානසික යුද ප්‍රයත්නයෙහි කොටසක් විය.

චල්ටීටීරියට දෙමළ ඩයස්පෝරාව අතර අරමුදල් රැස්කිරීමට සහ අවිආයුධ සපයා ගැනීමට හැකියාව ලැබුණේ විවිධ රටවල නීතිය ලිහිල්ව ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් චල්ටීටීරියට උදව් ලැබුණු නිසාය. විශාල දෙමළ ඩයස්පෝරාවක් සිටින යුරෝපා රටවල් සහ උතුරු ඇමෙරිකාව මේ අතර විය. තවද අග්නිදිග ආසියාවේ රටවලින් අවිආයුධ හොරෙන් ගෙන්වා ගැනීම සිදුවිය. චල්ටීටීරියට ලෝකයේ ඉතාමත් බල සම්පන්න සහ මාරක කණ්ඩායම් වලින් එකක් බවට පත්වීමට මෙයින් හැකියාව ලැබුණි.²⁷¹

දෙපාර්ශවයෙහිම මිලිටරි ක්‍රියාධරයින් මගින් මානව හිමිකම් අපයෝජනය

ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චල්ටීටීරිය විසින් සිදුකළ ලෙස සැලකෙන මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් අධ්‍යයනය සහ පර්යේෂණය සඳහා වන ප්‍රධාන ක්‍ෂේත්‍රයකි. මෙම කොටසින් මෙම උල්ලංඝනයන්හි සමහර හේතු සහ ප්‍රතිඵල පමණක් ඉස්මතු කෙරෙනු ඇත. මිලිටරි ක්‍රියාධරයින් මත තිබූ සීමිත පාලනයන් නිසා පුළුල්ව පැතිරී පැවති මානව හිමිකම් අපයෝජන ඔවුන්ට ආරක්‍ෂා කෙරුණි. චල්ටීටීරියෙහි ක්‍රමෝපායයන්ගෙන් එකක් වූ හිඹුණ ක්‍රියා සමග මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීමේදී ඔවුහු ඔවුන්ගේ සහයින් වූ ශ්‍රී ලාංකීය හමුදාවන්ට වඩා බොහෝ පිටුපසින් නොසිටියහ. ශ්‍රී ලාංකීය සන්නද්ධ බලකායන් සහ චල්ටීටීරිය යන දෙකම යුද්ධය අතරතුර සිවිල් ජනතාව මිනිස් පලිහ ලෙස ක්‍රමානුකූලව භාවිතා කළහ. චල්ටීටීරියෙහි ප්‍රධාන ක්‍රමෝපායයක් වූයේ සිවිල් ජනයා අතර සැඟවීමය. මෙම උපාය ඔවුන්ට වාසි සහගත වූයේ වීයින් ඔවුන්ට ආරක්‍ෂාව සැපයුණු

²⁷¹ ibid p, 7.

හිසාත්, ශ්‍රී ලාංකීය හමුදාවන්ගේ ප්‍රහාරවලින් සිවිල් ජනතාවට හානි සිදුවූ විට සතුරා කෙතරම් සාහසිකදැයි විල්ට්ටර් ප්‍රචාරක කටයුතු තුළ භාවිතා කළ හැකිවූ හිසාත් ය. මීට සමානව ශ්‍රී ලංකා සන්නද්ධ හමුදාවෝ ද හමුදා කඳවුරු ආරක්‍ෂා කිරීමට ගම්මාන භාවිතා කරමින් සිවිල් ජනයා අතර මිශ්‍රවෙමින් එහා මෙහා යාමේදී ඔවුන් අතර සැඟවුණහ.

රජය විසින් කලින් කලට හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසි පැනවූ අතර විශේෂයෙන් 2005 අගෝස්තු 13 වෙනි දින යළි හඳුන්වා දෙන ලදී. හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසිවලට අත්අඩංගුවට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීමට අදාළව අධිකරණ අධීක්‍ෂණය ඉවත් කිරීමට ද, සාමාන්‍ය නීතියේ විධිවිධාන අත්හිටුවීමට ද බලපෑම තිබුණි. තවද, හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසි ආරක්‍ෂක ලේකම්ට නිවාරක රඳවාතැබීම් පිළිබඳ පුළුල් බලතල ලබාදුන් විමෙන්ම අධිකරණයේ සාක්‍ෂි ලෙස පොලීසියට හෝ ඕනෑම වෙනත් පිළිගත හැකි පුද්ගලයෙකුට කටයුතු ලබාගැනීමට අවසර දී සාමාන්‍ය නීතියෙහි අදාළ විධිවිධාන අත්හිටුවිය හැකි විය. 2006 දෙසැම්බර් 6 වෙනි දින, "ත්‍රස්තවාදය" පිළිබඳව ඉතා පුළුල් අර්ථ දැක්වීමක් ලබාදුන් අමතර හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසි ජනාධිපති විසින් නිකුත් කරන ලදී. ඒවා පැහැදිලිව නිත්‍යානුකූල ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාකාරකම් සහ ව්‍යවස්ථානුකූලව ආරක්‍ෂා කරන ලද ජනතාවගේ, සංවිධානවල සහ මාධ්‍යයෙහි අයිතීන් පාලනය කිරීමේ අදහසින් විය. සාමය ප්‍රවර්ධනය කිරීමෙහි නිරතව සිටි තනි පුද්ගලයින් සහ සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට එම ක්‍රියාකාරකම් සිදු කළ හැකි වූයේ නිසි බලධාරියාගේ ලිඛිත අනුමැතිය සමග පමණක් විය. නැතහොත් ඔවුන් ත්‍රස්තවාදයෙහි නිරත වන බවට චෝදනා එල්ල වනු ඇත.

සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි අංක 2.12 වගන්තියට අනුව, 'ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පණත' යටතේ සෝදිසි මෙහෙයුම් සහ අත්අඩංගුවට ගැනීම් සිදුනොවේ යැයි පාර්ශව එකඟවෙති. අත් අඩංගුවට ගැනීම් අපරාධ නඩු විධාන සංග්‍රහයට අනුව නීතියේ නිසි ක්‍රියාවලිය යටතේ සිදුවනු ඇත.' කෙසේවෙතත්, 2006 දෙසැම්බර් 6 වෙනි දින, ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත භාවිතා කරන බව ජනාධිපති ප්‍රකාශ කළේය. මෙම නීතිය යටතේ සිදුකළ නව අත්අඩංගුවට ගැනීම් බරපතල ගැටළු මතු කිරීමට හේතුවිය.

සටන් විරාම ගිවිසුමේ 2.1 වගන්තියේ සඳහන් කෙරුණේ, 'ජාත්‍යන්තර නීතියට අනුව පාර්ශවයන් වධ හිංසා, බිය වැද්දීම්, පැහැර ගැනීම්, කප්පම් ගැනීම් සහ නිරහර කිරීම් ඇතුළුව සිවිල් ජනගහනයට එරෙහි සතුරු ක්‍රියා වලින් වැළකිය යුතු' බවයි. මෙම විධිවිධානය තිබියදීත්, උතුරු-නැගෙනහිර මෙන්ම කොළඹ සහ රටෙහි අනෙකුත් පෙදෙස්වල ද සාතන සිදුවෙමින් තිබිණි.

ශ්‍රී ලංකා ආරක්‍ෂක හමුදා විසින් උතුරු-නැගෙනහිර සහ දකුණු ප්‍රදේශවල ද්‍රවිඩයින් විශාල ගණනක් අත්අඩංගුවට ගන්නා ලදී. තවද ආරක්‍ෂක හමුදා කඳුරට ආරක්‍ෂක වළලු යොදා සෝදිසි මෙහෙයුම් කර බොහෝ කඳුරට ද්‍රවිඩයින් අත් අඩංගුවට ගත්හ. කඳුරට සිට කොළඹට පැමිණෙන ද්‍රවිඩයින් ද, එක් ප්‍රදේශයක සිට තවත් ප්‍රදේශයකට ගමන් කරන ද්‍රවිඩයින් ද, අත් අඩංගුවට ගන්නා ලදී. බොහෝ පුද්ගලයින් අත් අඩංගුවට ගැනුණේ අනන්‍යතාව පිහිටුවීමට ලියකියවිලි ඉදිරිපත් කිරීමට අසමත් වූ බවට නැඟෑ චෝදනා මතය. අත් අඩංගුවට පත්වූවන් විවිධ රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානවල සහ බන්ධනාගාරවල තබා ගන්නා ලදී. රැඳවියන්ට නෛතික උපදෙස් සහ නෛතික නියෝජනය සපයා නොදුනි.

2005 දෙසැම්බර් සහ 2007 ජනවාරි අතර උතුරු-නැගෙනහිර අතුරුදහන්වූවන්ගේ සංඛ්‍යාව පුදුමාකාර ලෙස වැඩිවුණි. බොහෝ විට පැහැරගැනීම් මිනිසුන් දැක තිබුණත්, පසුව ආරක්‍ෂක හමුදා අත්අඩංගුවට ගැනීම් ප්‍රතික්‍ෂේප කළහ. නැතහොත් රඳවා ගෙන තිබූ තැන් සොයා ගැනීමට

ඥාතීන්ට නොහැකි විය. පැහැරගත් පුද්ගලයින්ට පුවත්පත් කලාවේදීත්, ශිෂ්‍යයින් සහ කාන්තාවන් ඇතුළත් විය. සියැසින් දුටු සාක්‍ෂි වලට අනුව, බොහෝ පැහැර ගැනීම් අංක තහඩු හැරි සුදු වෑන්රථ වලින් පැමිණි පුද්ගලයින් විසින් සිදුකරන ලදී. මෙය අතීතයේදී රජයේ ආරක්‍ෂක හමුදා සාතන කල්ලිවලට සම්බන්ධ කර තිබුණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු-නැගෙනහිර මිලියන භාගයකට වඩා ජනතාව අවතැන් වී තිබුණි. අවතැන්වූවන්ට ප්‍රමාණවත් ආරක්‍ෂාව හෝ ප්‍රමාණවත් සහන සැපයීමට රජය අසමත් විය. තවද, රජය ජාත්‍යන්තර සහ ජාතික නියෝජිතයන්ගේ මත සීමාකිරීම් පනවා, උතුරු-නැගෙනහිර වැඩ කළ සමහර ජාත්‍යන්තර නියෝජිතයන්ගේ අසාධාරණව සහ හේතු රහිතව විවේචනය කළේය. ආරක්‍ෂක හමුදා මගින් ධීවර සහ අනෙකුත් නිත්‍යානුකූල ක්‍රියාකාරකම් මත පැනවූ සීමාකිරීම් මෙම පෙදෙස්වල සමස්ත ජනගහනයටම අහිතකර ලෙස බලපෑම් එල්ල කළේය.

විල්ට්ටර් විසින් සිදුකළ අප්‍රමාණ භීෂණ ක්‍රියාවලට අමතරව, කණ්ඩායමට එල්ල කරන ලද සමහර මානව හිමිකම් උල්ලංඝන වලට ගැටුම පුරාම ළමා සොල්දාදුවන් බඳවා ගැනීම සහ භාවිතාව ඇතුළත් විය. ළමුන් බඳවා ගැනීම උතුරු-නැගෙනහිර දෙමළ දෙමාපියන් අතර හිතිය ඇතිකළ අතර, සිවිල් ජනතාව ඉන්දියාවට පලා යාමට එක් හේතුවක් විය විය. දෙමාපියන් සිය ගණනින් ශ්‍රී ලංකා මනාව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවට, යුනිසෙෆ් ආයතනයට සහ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරක්‍ෂණ කමිටුවට ඔවුන්ගේ දරුවන් බලෙන් රැගෙන ගිය බවට පැමිණිලි කළහ. සටන් විරාම ගිවිසුමට පෙර විල්ට්ටර් ලෝකයේ ඉතාමත් හයානක ත්‍රස්තවාදී සංවිධාන වලින් එකක් බවට පත්කළ එහි දේශපාලන විසම්මුතිය සඳහා රිස්සිමක් නොමැතිකම, පශ්චාත් සටන් විරාම ගිවිසුම් කාලය තුළ ද කිසිම වෙනසකට භාජනය නොවීය.

මෙම උල්ලංඝනයන් දැඩුවම නොලබා අඛණ්ඩව කෙරුණු අතර, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි සාර්ථකත්වය රඳා තිබුණේ දෙපාර්ශවයෙහිම සඳ්භාවය මත බැවින්, සටන් විරාම ගිවිසුම උනන්දුරණය කිරීමට වෙනම මානව හිමිකම් ගිවිසුමක අවශ්‍යතාවය ගැන එකඟතාවක් වර්ධනය වෙමින් තිබුණි.

දෙමළ පැරාමිලිටරි කණ්ඩායම්

රජය පැත්තෙන් සටන් වැදුණු පැරාමිලිටරි කණ්ඩායම්වල ද වර්ධනයක් තිබුණි. මේවා රජය විසින් ලිහිල්ව පාලනය කරන ලදී. සත්‍ය වශයෙන්ම ප්‍රවණ්ඩත්වයෙහි බලය ඔවුන්ට ලබාදී තිබුණු අතර, ඔවුහු රහස් තොරතුරු එකතු කිරීම, භීෂණය, සහ කැරලි-මර්දන කාර්යයන්හි නිරත වූහ. රජයට සම්බන්ධ පැරාමිලිටරි කණ්ඩායම්, එනම්, ඊළාම් ජනතා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්‍ෂය (ඊපීසී) සහ නැගෙනහිර හිටපු විල්ට්ටර් අණදෙන නිලධාරී කණ්ඩායමේ කාර්යාලයේ නායකත්වය යටතේ වෙන්වූ කණ්ඩායමක් වූ තමිල් මක්කල් විදුහලෙහි පුලිගල්, අතුරුදහන්වීම් සහ පැහැර ගැනීම් ඇතුළු බොහෝ මානව හිමිකම් උල්ලංඝනවලට වගකිව යුතු විය. ගැටුමේදී රජයේ පාර්ශවයට සම්බන්ධ වූ පසුව වුවද මෙම කණ්ඩායම අඛණ්ඩව ළමයින් බඳවා ගැනීම කළහ. ඊපීසීය, රජයේ සහයෝගය සහිතව, 1995 දී කොටි සංවිධානය අත්හැර දැමූ යාපනේ අර්ධද්වීපයේ දූපත්වල පාලනය ඔවුන් අතට ගෙන යාපනයේ ජීවත්වන දෙමළ සිවිල් ජනතාව පාලනය කිරීම පිණිස කඳවුර ලෙස භාවිත කර, කොළඹ ජීවත්වන ද්‍රවිඩයින් මත පවා බදු පනවමින් බලෙන් මුදල් ලබා ගත්හ.

දකුණේ හමුදාව හැරගිය සෙබළු හිතිය හා සාමය පිළිබඳ ගැටළුව වැඩි කළහ.
හමුදාව හැරගිය සෙබළුන්ගේ සංඛ්‍යාව 2002 දී 35,000 සිට 2003 දී 58,000 දක්වා වැඩිවිය.²⁷² සන්නද්ධ සටනක විවිධ වර්ගවල ප්‍රහාරක අවි භාවිතය පුහුණු වී සිටි මොවුහු කළකිරීමට පත් පිරිමි

වුන. ඔවුන් අත සමහරවිට අවි ආයුධ තිබෙන්නට ඇත. නැතහොත් ඒවාට ප්‍රවේශය තිබෙන්නට ඇත. ඔවුහු ඔවුන්ගේ පෞද්ගලික හෝ කණ්ඩායම් අවශ්‍යතාවය සහ පැවැත්ම උදෙසා ඕනෑම අපරාධයක් කිරීමට සූදානම්ව සිටියහ. මෙයට සාක්ෂිය වූයේ වැඩිවෙමින් තිබූ අපරාධ සංඛ්‍යාව සහ අපරාධවලට හමුදාව හැරගිය අයගේ සම්බන්ධතාවයි.²⁷³ උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර පමණක් නොව රටෙහි සෙසු ප්‍රදේශවල ද ප්‍රචණ්ඩත්වය වැඩි වැඩියෙන් සාමාන්‍ය දෙයක් බවට පත්වූ අතර, බොහෝවිට එය පුරුද්දක් ද විය. හමුදාව හැරගිය අය මත පැවැති මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩත්වය සහ ප්‍රචණ්ඩ අපරාධ පොදු දෙයක් බවට පත්විය.

ගැටුමෙහි දේශපාලනමය පරිමාණයන්

වර්තමාන ගැටුම වරක් හොඳින් ආරක්ෂිතව සිටි සුළුතරයක් - ශ්‍රී ලංකා ද්‍රවිඩයින් - සහ දැන් බලගතු වන තවමත් අනාරක්ෂිත බහුතරයක් - සිංහලයින් අතර තිබූ සරල සටන්වහයකට වඩා සංකීර්ණ විය. මෙම කණ්ඩායම් දෙක ප්‍රමුඛ ක්‍රීඩකයින් වුවත්, සිටියේ ඔවුන් පමණක් නොවේ. ඔවුන්ට පරස්පර දෘෂ්ටිකෝණ දෙකක් තිබිණි. බොහෝ සිංහලයින් විශ්වාස කරන්නේ දෙමළ සුළුතරය වරප්‍රසාද ලත් තත්ත්වයක් තුක්ති විඳින බවත්, තුලනය සිංහල බහුතරයගේ වාසියට මාරුවිය යුතු බවත්ය. ද්‍රවිඩයින් අනෙක් අතට පවසන්නේ ඔවුන් දැන් හිරිහැර විඳින සුළුතරයක් බවත්, නිතර සිදුවන ජාතිවාදී ප්‍රචණ්ඩත්වයෙහි සහ සැලසුම් කළ ක්‍රියාවන් සහ වෙනස්කොට සළකන ප්‍රතිපත්තිවල වින්දිතයින් බවට පත්ව ඇති බවත් ය. මෙය විශේෂයෙන් රැකියා, අධ්‍යාපනය සහ ඉඩම් බෙදාදීම වැනි ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ විය. බොහෝ ද්‍රවිඩ භීතීන් සහ අනාරක්ෂිත බව පැන නගින්නේ රටෙහි මහජන ජීවිතයේ බොහෝ අංශයන්හි ක්‍රිතාන්‍ය පාලනය යටතේ ඔවුන් තුක්තිවිඳින ලද වාසිපාලක තත්ත්වය ඔවුන්ට අහිමි වී ඇතැයි යන විශ්වාසයෙනි.

ගැටුමෙහි මූලයේ තුන් ලෙස නම් කළ හැකි ඉහත ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ වඩාත්ම හික්මවිය නොහැකි ගැටළුව පරිපූර්ණය වන්නේ බලය බෙදාහැරීම වටාය. බලය බෙදාහැරීම ගැන මත වෙනස්කම් වෙනත් ඕනෑම ගැටළුවකට වඩා නිරාකරණය කිරීමට අපහසු බව ප්‍රත්‍යක්ෂ වී ඇත. 1987 දී ඉන්දීය රජය විසින් කේවල් කරන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වන සංශෝධනය යටතේ රජයෙහි දෙවැනි ස්තරයක් පිහිටුවා තිබියදීත් එය මෙසේ විය. පළාත් වලට බලය වැඩියෙන් බෙදාහැරීමේ දේශපාලන ප්‍රතිඵලයක් ගැන සිංහල ජනතා කොට්ඨාශවල ගැඹුරින් මුල්බැසගත් සැකයක් සහ මධ්‍යම රජයට පාඩුවන අයුරින් පළාත්වලට සහ කලාප වලට වැඩියෙන් බලය මාරුකිරීම පිළිබඳව ද්‍රවිඩයින්ගේ බලකිරීම අතර, දේශපාලඥයින් හසු වී ඇත. ද්‍රවිඩ ඉල්ලීම් විශාල දෙමළ ආධිපත්‍යයකින් යුත් උතුරු-නැගෙනහිර පළාතක් නිර්මාණය කිරීමේ සිට, දුර්වල කේන්ද්‍රයක් සහ වඩා බලගතු පළාත් හෝ කලාප සමග වූ ගෙඩරල් ව්‍යුහයක් පිහිටුවීම දක්වා වූ පරාසයක පවතී. මෙය කතිකාවට ලක්විය නොහැකි ඉල්ලීමක් ලෙස වෙනම රාජ්‍යයක් සඳහා චල්ටීරීයේ බලකිරීමට මුළුමනින්ම පිටස්තරව පිහිටන දෙයකි.

බලය බෙදාහැරීම ප්‍රායෝගික දේශපාලන කළමනාකරණයට මැඩලිය නොහැකි බාධකයක් බවට ඔප්පු වී ඇත. එයට හේතුව වන්නේ රට බෙදන බෙහෙවින් කල්-පවත්නා භීතීන්, සැකයන් සහ අගතින් සමහරකට එය සම්බන්ධ වී තිබීමයි. ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත්වලට වැඩි බලතල ලබාදීම කෙරෙහි දක්වන ප්‍රතිරෝධය මෙවැනි භීතීන්ගෙන් පැන නගින්නකි. එක් ප්‍රධාන ගැටළුවක් ලෙස පවතින්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරෙහි යාපනය ප්‍රදේශය දකුණු ඉන්දියාවෙහි තම්බිලිනාඩු ප්‍රදේශයට

ආසන්නව පිහිටීමයි. මීට පෙර මෙය ඉන්දියාවේ දෙමළ බෙදුම්වාදී හැඟීම්වල සංවයක් විය (තවද එය ශ්‍රී ලංකාවේ දෙමළ බෙදුම්වාදී කණ්ඩායම්වලට අනුබල දී, පෝෂණය කර, ආරක්ෂා කළ ප්‍රදේශයක් විය). පළාත් සභාවලට බලය බෙදාහැරීම හඳුන්වා දී තිබියදීත්, එය සැක සහිත වනුයේ, දිවයිනේ උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර බෙදුම්වාදී පීඩනයන්ට පෙළඹවීම් කරනු ඇතැයි පවතින හීතීන් නිසාය. බලය බෙදාහැරීම සඳහා ද්‍රවිඩ ජනතාව ඇතිකරන පීඩනය සිංහලයින් අතර වැඩි කොටසක් දකින්නේ එය ශ්‍රී ලාංකීය රාජ්‍ය සංස්ථාවෙන් රටෙහි බහුතර දෙමළ පෙදෙස් වෙන්කර ගැනීමේ අභිවාදී සිදුවීම් පෙළක පළමු පියවර ලෙසයි. කෙසේවුවත්, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වෙනි සංශෝධනය සම්මත කිරීමේ ප්‍රධාන හේතුවලින් එකක් වූයේ, උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වලට බලය බෙදා හැරීම වුවත්, තවමත් එය ක්‍රියාත්මක කළ යුතුව ඇත.

පරිපාලනය විමධ්‍යගත කිරීම සඳහා බලපෑම් කිරීම ද්‍රවිඩයින්ට සීමාවී ඇති අතර, එය විශාල වශයෙන් ඔවුන් එක්කෝ බහුතරයක් වන, හැත්තම් සැලකිය යුතු සුළුතරයක් වන, දිවයිනෙහි උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ජීවත්වන ද්‍රවිඩයින්ට සීමාවී ඇත. ද්‍රවිඩයින් සුළුතරයක් වන නැගෙනහිර පළාතෙහි ජන විකාස පැතිකඩ, නැගෙනහිර පළාතේ කොටස් සමග හෝ මුළුමනින්ම උතුරු පළාත සමග ඒකාබද්ධ කර පළාතක් හෝ කලාපයක් සෑදීමේදී සිදු කරන දිග්ගැස්සි ඇති සාකච්ඡා අවහිර කරන තීරණාත්මක බාධකයක් වී ඇත.²⁷⁴

නෙදර්ලන්තයේ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පිළිබඳ ආයතනයේ කකසබටබැක්කේ හි අනුග්‍රහය ඇතිව ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධනය සහ ගැටුම ගැන අධ්‍යයන අටක සංශ්ලේෂණයක, බාර්ට් ක්ලෙම් ගැටුමෙහි දේශපාලන මානයන්ගේ හරය සංක්ෂිප්තව ග්‍රහණය කරයි. ජනවාදික ගැටළුව ඉතාමත් පැහැදිලිව මෙහෙයවා ඇත්තේ දේශපාලන ක්ෂේත්‍රය තුළ බවත්, දෙමළ සහ සිංහල ව්‍යාපාර අතර විදිරවාදිකම නිරාකරණය කිරීමට අසමත් වූයේ දේශපාලනය බවත් ඔහු අවධාරණය කරයි.²⁷⁵ ඉස්මතු කරන ලද අනෙක් ගැටළු සමහරක් වූයේ:

ගැටුමෙහි 'ජනවාදික' ස්වභාවය දැකිය යුත්තේ දේශපාලනමය මෙහෙයවීම් සහ මනාව-සැලසුම් නොකළ ප්‍රතිපත්තිවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙසය; ගැටුම දකින්නේ 'සංකීර්ණ දේශපාලනමය හදිසි තත්ත්වයක්' ලෙස නමුත් එය ඉඳුරාම දේශපාලනමය ගැටුමකි; ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍යගත රාජ්‍යයට ජනවාදික කණ්ඩායම් අතර දේශපාලනමය බලය බෙදාහැර ගැනීමට ඉඩදෙන ව්‍යුහයක් නොතිබුණේය. ප්‍රබලව මධ්‍යගත වූ රාජ්‍යය තුළ සුළුතරයින්ගේ අයිතීන් ආරක්ෂා කිරීම පිණිස නිදහසෙන් පසු අනුගමනය කළ විවිධ ක්‍රමවේද (පාර්ලිමේන්තුවේ ආසන සමබරව බෙදාහැරීම, බහුතරයට වරප්‍රසාද වළක්වන ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ වගන්ති) ක්‍රමයෙන් සෝදා පාළුවට ලක්වී නිෂ්චල වී ඇත. ඇත්ත වශයෙන්ම මෙම ක්‍රමවේද නිත්‍ය වශයෙන් සකසා තිබුණු ඒවා විය. තවද, යුද්ධයට පෙර සහ පසුගිය විසිවසර තුළ වූ ද්විත්ව පක්ෂ දේශපාලනය ගැටුම සාමකාමීව නිරාකරණය කර ගැනීමට අවහිරයක් වී ඇත. පොදු ජන විකේන්ද්‍රීය සහ යුච්චිත අතර යුද්ධය නිරාකරණයක් නොපවතින තුරු චල්ටීරීය සහ ශ්‍රී ලංකා හමුදාව අතර යුද්ධය නිරාකරණයක් නොපවතිනු ඇත (උපුටා ගැනීම වීසේමය). 1983 කෝලාහල පොදුවේ පිළිගන්නේ යුද්ධය ආරම්භයට හේතුවූ සිද්ධිය ලෙසය. නමුත් මේවා ඇත්තෙන්ම සැලකිය

²⁷² De Mel. N. (2007). *Militarizing Sri Lanka*. Colombo: International Centre for Ethnic Studies. pp. 71-72.
²⁷³ <http://blog.srilankacampaign.org/2011/01/50000-army-deserters-trained-to-be.html>. [Accessed 26 July 2011]

²⁷⁴ Democracy and Deep-Rooted Conflict Case Study: Sri Lanka, http://www.cibera.de/fulltext/2/2664/publications/democracy_and_deep_rooted_conflict/ebook_cs_sri_lanka.htm. [accessed July 20, 2011]
²⁷⁵ http://www.clingendael.nl/publications/2002/20020400_cru_proc.pdf. [Accessed on July 20, 2011]

යුතු මට්ටමකට බලයේ සිටි යුවත්පියේ පිල් සහ බල ගතිකයන්ට ආරක්ෂා කළ හැක. දෙමළ සුළුතරයෙහි සහකාරිකවය බැහැර කළ ජනවාර්ගිකව පදනම් වූ දේශපාලන පක්ෂ මගින් ක්‍රියාවෙහි විධිමත් දේශපාලන න්‍යාය හැසිරවීම තුළ ලත් ජයග්‍රහණය ද දැකිය යුත්තේ, සුළුතර අයිතීන් ආරක්ෂා කිරීමට පවතින දේශපාලන ආයතනවලට තිබූ අසමත්කම ලෙසය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහයක් ස්ථාන ගත කර තිබුණත්, රට තුළ බහුච්ඛ-ජනවාර්ගික අනන්‍යතාවට අනුවර්තනය වීමට රජය අසමත් වූ අතර, එය ප්‍රචණ්ඩත්වය උත්සන්න වීමට දායක වී ඇත; ඇත්තවශයෙන්, දේශපාලනය තුළ ජනවාර්ගික සුවිශේෂීතාවට වරෙන්චිව ශක්තිමත් ආරක්ෂක උපක්‍රම නිර්මාණය කිරීමට රජය අපොහොසත් වී ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ විෂම ස්වභාවය මෙහිදී ඉදිරියට පැමිණේ. අඛණ්ඩ කෘෂි යුද්ධය, මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩත්වය, සහ විල්ට්ට්ටිය සහ රජය යන දෙපාර්ශවයෙන්ම පිරිහෙමින් පවතින මානව හිමිකම් වාර්තාව හොඳින් ක්‍රියා කළ ශ්‍රී ලාංකීය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙහි පහස් වසර සමග සැසඳිය නොහැක. මෙම පරස්පර ගැටළුව විසඳීමට රාජ්‍යයෙහි කඩාවැටීම සහ රාජ්‍යයෙහි අපොහොසත්වීම අතර වෙනසක් කළ යුතුය. ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් ලෙස රාජ්‍යය තවමත් ස්ථානගතව තිබුණත්, එය නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක වීමට අපොහොසත් ව ඇත, මෙය මානව හිමිකම් උල්ලංඝන හැවත හැවත සිදුවන මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩත්වයෙහි අඛණ්ඩ ස්වභාවය සහ රට තුළ පවතින බොහෝ ජනවාර්ගිකරණය වී ඇති ගැටළු නිසියේ කළමනාකරණය කිරීමට ආයතනිකව අසමත්වීම යන මේවායින් ප්‍රත්‍යක්ෂ වී ඇත.

කලාපීය භූදේශපාලනික අභිලාෂයන් (ඉන්දියාව)

මුල් 1980 ගණන්වල ශ්‍රී ලංකාව බටහිර-ගැති රාජ්‍යයක්ව දෙමළ කැරළිකරුවන්ට වරෙන්චි යුද්ධයේදී බටහිර පිහිට පැතු වීමට, ඉන්දියාව කොළඹ මහ පීඩනයක් ඇතිකිරීමට ද්‍රවිඩයින්ට අවිආශ්‍රිත සපයමින් සහ පුහුණු කිරීමෙන් වහාම ක්‍රියා කළේය. 3 වන පරිච්ඡේදයෙහි පෙන්වා දුන් අයුරු, කලාපීය බලයක් ලෙස ඉන්දියාවෙහි ප්‍රමුඛත්වය පිළිගනිමින්, ඉන්දු-ශ්‍රී ලංකා ගිවිසුම අත්සන් කිරීමට කොළඹ පෙළඹවීමට නව දිල්ලියට හැකි විය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, දිවයිනෙහි උතුරු හැගෙනහිර දැකීම් ස්වාධීන වූ සහ තනි මහසකින් යුතුව දෙමළ කොටි සංවිධානයෙහි පාලනය යටතට පැමිණා තිබියදීත්, කොළඹ ඉන්දියාවේ කක්ෂය තුළ දිගටම පැවතුණි.

වඩාත් මෑත කාලවලදී ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණෙහි සිට විවිධ බෙදුම්වාදී කණ්ඩායම් දක්වා වූ දෙමළ දේශපාලන කණ්ඩායම් සහ දකුණු ඉන්දියානු ප්‍රාන්තය වන තම්ල්නාඩු හි රජය සහ විපක්ෂය සමග ඇතිකරගත් සමීප සම්බන්ධතා ස්වභාවයෙන්ම තත්ත්වය තවත් බරපතළ කළේය; මීට පෙර පෙන්වා දුන් පරිදි ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු සහ නැගෙනහිර වෙරළ තීරයට ආක්‍රමණය කරමින් සිටි බෙදුම්වාදී ක්‍රියාකාරීන් සඳහා තම්ල්නාඩු තුළ පුහුණු කඳවුරු පිහිටුවීම තවදුරටත් මෙය උග්‍ර කළේය. මෙහි ප්‍රතිඵලය වූයේ නුදෙක් ශ්‍රී ලාංකීය ප්‍රශ්නයක් ව පැවති සහ එසේ පැවතිය යුතු විමර්ශන කිරීම ජාතීන්-හරතා යන මානයක් බවට පත්වීමය; 1980 ගණන්වල ශ්‍රී ලංකා රජය හා දෙමළ මතය නියෝජනය කරන්නන් අතර දේශපාලන කතිකා සහ විශේෂයෙන් 1987 ඉන්දු ලංකා ගිවිසුම අත්සන් කිරීමේදී මැදිහත්කරු ලෙස ඉන්දියාවේ භූමිකාව මෙම ගතිකයෙහි වඩාත්ම කැපීපෙනෙන අංගයයි.

බහුතරවාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ ක්‍රියාකාරීත්වය සහ ප්‍රතිඵල යන මැයිත් දකුණු ආසියාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ තත්ත්වය ගැන වූ ව්‍යාපෘතිය වෙනුවෙන් සුදානම් කළ පත්‍රයක, ශ්‍රී ලංකාව තුළ

බහුතරවාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය මතු වීම සහ සිංහල බෞද්ධ රාජ්‍යයක් තහවුරු කිරීම සහ දිවයිනේ බහුතරවාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට සුළුතරවාදී ප්‍රතිචාර උයන්ගොඩ වීසින් ඉස්මතු කරන ලදී. කෙටියෙන් මේවා වූයේ.²⁷⁶

පශ්චාත්-යටත්විජිත ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ආයතන පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ පොදු ආයතනික රාමුව තුළ ක්‍රියා කළහ. නමුත් මෙම ක්‍රියාවලිය, ජනවාර්ගික බහුතරවාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක ලක්ෂණය ගත්තේය..... නිදහස ලැබීමෙන් වහාම අනතුරුව, නිදහස් රාජ්‍යයේ ප්‍රතිපත්ති බහුතර ප්‍රජාවගේ 'වේගිකාසික දුක්ගැනවිලි' ආමන්ත්‍රණය කිරීමට සකස් කළ යුතුය යන අදහස සිංහල ජාතිකවාදීහු වර්ධනය කළහ. දේශපාලන නිදහස මගින් පූර්ව-යටත්විජිත සිංහල-බෞද්ධ රාජ්‍යය හැවත පිහිටුවීම සිදුකොකළ බව සහ නිදහස අසම්පූර්ණ ව්‍යාපෘතියක් වූ බවට ඔවුහු තර්ක කළහ. දේශපාලන නිදහස සම්පූර්ණ කිරීමට මාර්ගය වන්නේ නව රාජ්‍යය බහුතර ප්‍රජාවේ වේගිකාසික ආසාධාරණකම් නිවැරදි කිරීමට කැපවූ එකක් බවට විපරිවර්තනය කිරීම බවට ඔවුහු තර්ක කළහ..... මෙයින් අදහස් කෙරුණේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති නිශ්චිතවම සිංහල භාෂාව, බෞද්ධාගම සහ සිංහල-බෞද්ධ සංස්කෘතියට සේවය කළ යුතු බවයි.

1956 දී, මහජන එක්සත් පෙරමුණ නමින් නව සන්ධානයක් සිංහල ජාතිකවාදී දේශපාලන න්‍යාය පත්‍රය ක්‍රියාත්මක කිරීමට කැපවෙමින් බලයට පැමිණුනේය. 1965 වසරේ මහජන එක්සත් පෙරමුණු සන්ධානය ක්‍රියාත්මක කළ පළමු ප්‍රතිපත්ති පියවරවලින් එකක් වූයේ සුළුතර ප්‍රජාවන්ගේ ප්‍රබල විරෝධය මධ්‍යයේ, බහුතර ප්‍රජාවගේ භාෂාව වූ සිංහල, නිල භාෂාව කිරීමය.

1972 වසරේ පළමු ජනරජ ව්‍යවස්ථාව ජාතියක් පිළිබඳ සිංහල ජාතිකවාදී දැක්ම සමග අනුකූල වන අන්දමට ශ්‍රී ලාංකීය රාජ්‍යයෙහි ව්‍යවස්ථාමය පදනම් වෙනස් කළේය. දෙවැනි මන්ත්‍රණ සභාව නොහොත් සෙනෙට් සභාව, ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාව, අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාව, හිනි පද්ධතියෙහි අධිකරණ සමාලෝචනය පිළිබඳ සීමිත පහසුකම්, 1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් අහෝසි කරන ලද සුළුතරය ආරක්ෂා කරන ආයතන අතර විය.

ආරම්භයේදී ශ්‍රී ලාංකීය රාජ්‍යයෙහි සිංහල බහුතරවාදී විසර්ජනයට දෙමළ සුළුතරවාදී ප්‍රතිචාරය වූයේ රාජ්‍යය ගෙඩරල්කරණය කිරීමට ඉල්ලීමය. ... 1940 මැද භාගය තුළ වූ ව්‍යවස්ථා විවාදය අතරතුර, දෙමළ නායකයින්ගේ මූලික ඉල්ලීම වූයේ 'බහුතර' පාලනය 'බහුතරයේ දුෂ්ට පාලනයක්' නොවීම සඳහා ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ සහ ව්‍යවස්ථාමය ආරක්ෂාවන් තුළ සුළුතරයින්ට සම නියෝජනයක් සහතික කිරීමයි.

දෙමළ නායකයෝ 1952 දී ශ්‍රී ලාංකීය ද්‍රවිඩයින්ට ප්‍රාදේශීය ස්වාධීනතාව සඳහා ව්‍යාපාරයක් ගෙන යාමට ගෙඩරල් පක්ෂය පිහිටුවූහ. ප්‍රාදේශීය ස්වාධීනත්වයෙහි ඒකකය සමන්විත වූයේ දෙමළ ප්‍රජාවේ "සාම්ප්‍රදායික වාසභූමිය" ලෙස දෙමළ ජාතිකවාදීන් සළකන ලද උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් වලිනි. ගෙඩරල් පක්ෂය විසින් කළ ගෙඩරල්වාදී ඉල්ලීම තුළ ගැබ් වූයේ, ශ්‍රී ලංකාවේ ද්‍රවිඩයන් වෙනම ජාතිකත්වයකින් යුක්ත වන බවට පැවති මතවාදීය උපකල්පනය සහ ද්වි-ජාතික රාජ්‍ය සංස්ථාවකට ගෙඩරල් ව්‍යවස්ථානුකූල රාමුවක් අවශ්‍ය කරන බවත්ය.

ව්‍යවස්ථාමය වෙනස්කම් සඳහා වූ අසාර්ථක ප්‍රයත්නයන්

ආයතනික නවෝත්පාදන සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය යන විෂය තුළ, පශ්චාත්-නිදහසේ අවධිය අතරතුර ශ්‍රී ලංකාවේ අත්දැකීම් මිශ්‍ර එකක් විය. ව්‍යවස්ථාමය වෙනස්කම් මූලිකව දිගුවන්

දෙකකින් සිදුවී ඇත: රාජ්‍ය බලය මත සිංහල බහුතරයේ පාලනය ස්ථාපිත කිරීම සහ රාජ්‍ය බලය රාජ්‍යයෙහි විධායක ශාඛාවෙහි නායකයින්, එනම්, ප්‍රථමයෙන් අගමැති සහ ඉන්පසුව ජනාධිපතිගේ දැන් මත සංකේන්ද්‍රණය කිරීමය.

නව ව්‍යවස්ථාවන් 1972 සහ 1978 පමණ වනවිට බහුතර වාදයේ සහ බහුවිධ ජනවාර්ගිකත්වයෙහි නියම අර්ථයෙන් වඩා විශාල සහ වඩා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතනික නවෝත්පාදනය සඳහා ඇත්තෙන්ම අවස්ථා තිබිණි. නමුත්, ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියෙහි ආධිපත්‍යය දැරූ සිංහල දේශපාලන පන්තිය රාජ්‍යයෙහි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී-බහුතරවාදී පදනම් පුළුල් කිරීමට වැඩි උනන්දුවක් නොදැක්වීය. ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණ අවස්ථා දෙකෙහිදීම ඔවුන් විශ්වාස කළ ප්‍රතිසංස්කරණ අදහස් වූයේ ඒකීයවාදයේ සහ කේන්ද්‍රීයවාදයේ රාමුව ශක්තිමත් කිරීම ගැන පමණකි.²⁷⁷

පොදුජන වික්සන් පෙරමුණු රජය, 1970 ජූලි මස පැවති පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයට තරඟ කළ විට, එවකට පැවති සෝල්බර් ව්‍යවස්ථාව අනෝසිකර ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක් මගින් කෙටුම්පත් කළ නව ව්‍යවස්ථාවකින් එය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට 'වරයක්' ඉල්ලීය. නව ව්‍යවස්ථාව සෑදීමේ ක්‍රියාවලියට මූලිකව පාර්ලිමේන්තුවේ අනුමැතිය වැළැක්වීමට පොදු ජන වික්සන් පෙරමුණු රජය ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක් පිහිටුවීමට උනන්දු විය. පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී තෝරා පත්කර ගත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගෙන් සමන්විත ව්‍යවස්ථාදායක සභාව ව්‍යවස්ථාමය යෝජනා ගැන වසරක් පමණ සාකච්ඡා කර නව ව්‍යවස්ථාව සම්මත කරන ලදී. ෆෙඩරල් පක්ෂය විසින් ෆෙඩරල් ව්‍යවස්ථාවක් සඳහා කළ යෝජනාව පොදු ජන වික්සන් පෙරමුණ විකභෙලා ප්‍රතික්ෂේප කළේය.

1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව රාජ්‍ය සේවය මෙන්ම අධිකරණය ද ව්‍යවස්ථාදායකයේ සහ කැබිනට් මණ්ඩලයේ පාලන ක්ෂේත්‍රය තුළට ගෙනෙන ලද අතර, ව්‍යවස්ථාව තුළ 'මූලික අයිතිවාසිකම්' හුදෙක් ලැයිස්තුගත කිරීමෙන් ඒවා පැහැදිලිවම සාධාරණීකරණය කළ නොහැකි ලෙස තිබුණි. අතීතය දෙස බැලීමේදී මේ සියල්ල සාමාන්‍යමත නවෝත්පාදන විය.²⁷⁸

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ප්‍රංශයේ ඩිගෝල්වාදී ඒකාධිපතිවාදය තුළ පහළ වී තිබූ ජනාධිපති ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමෙන් ශ්‍රී ලාංකීය රාජ්‍යයේ මූලික ව්‍යවස්ථාමය රාමුව වෙනස් කළ විට, සාමාන්‍යමත නවෝත්පාදන ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාවට නංවන ලදී. 1978 ව්‍යවස්ථාවෙහි නිර්මාණශීලීත්වය වූ ජනාධිපති ජේ.ආර්. ජයවර්ධනගේ මතය වූයේ පිරිසිදු වෙස්ට්මින්ස්ටර් ආදර්ශය ඔස්සේ නිර්මාණය කර තිබූ රාජ්‍ය රාමුවකට 'දේශපාලන ස්ථාවරත්වය' ලෙස ඔහු දකින ලද දෙය ප්‍රමාණවත් අන්දමින් නිර්මාණය කළ නොහැකි බවයි. තවද, ශ්‍රී ලංකාව සීඝ්‍ර ආර්ථික වර්ධනයක් ලබා කර ගැනීමට නම්, සමාජ සුභ-සාධනවාදය සමග 'රාජ්‍ය ධනවාදයෙහි' පෙර-පැවති සංවර්ධන ආදර්ශය වහාම අත්හැර දැමිය යුතු බව ඔහු විශ්වාස කළේය.

ජයවර්ධනගේ චින්තනයට අනුව මේ සඳහා දේශපාලන නායකත්වය හට මහජනයාට ප්‍රිය නොවන ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීමට සහ මහජන විරෝධය නොතකා ඒවා සීඝ්‍රයෙන් ක්‍රියාවට නැංවීමේ හැකියාව අවශ්‍ය කෙරිණි. නව රාජ්‍ය පද්ධතිය යටතේ, ජනාධිපති, සෘජුවම ජනතාව විසින් තෝරා පත් කරන, රාජ්‍ය බලයෙහි කේන්ද්‍රය බවට පත්විය. රාජ්‍ය

²⁷⁶ Uyangoda, J. <http://www.democracy-asia.org/qa/srilanka/Jayadeva%20Uyangoda.pdf> [Accessed on August 1, 2012]
²⁷⁷ *ibid.*
²⁷⁸ *ibid.*

නායකයා, ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියා, කැබිනට් මණ්ඩලයේ ප්‍රධානියා, සහ පාලක පක්ෂයේ ප්‍රධානියා ලෙස, ජනාධිපතිවරයා හට, පාර්ලිමේන්තුවට හෝ අධිකරණයට මුළුමනින්ම වගවීම් රහිතව, අති විශාල බලයක් පාවිච්චි කළ හැකි විය.²⁷⁹

1978 ව්‍යවස්ථාව යටතේ තවත් නවෝත්පාදනයක් වූයේ, මැතිවරණ වලදී සාම්ප්‍රදායික පළමුවැනුම්කණුව- පසුකරන ක්‍රමය වෙනුවට සමානුපාතික නියෝජනය හඳුන්වාදීමයි. සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය තෝරාගත් ප්‍රථම දකුණු ආසියානු රට වූයේ ශ්‍රී ලංකාවයි. පැවති මැතිවරණ ක්‍රමය අනෝසි කිරීම සාධාරණීකරණයට ජයවර්ධන හට හේතු දෙකක් තිබිණි. ප්‍රථමයෙන්, ඔහුගේ තර්කය වූයේ, රටෙහි සමස්ත ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ රටාව පළමුව-දිනුම්කණුව-පසුකරන ක්‍රමය මගින් නිවැරදිව පිළිබිඹු නොකරන බවයි. මුළු ඡන්ද අඩු ප්‍රතිශතයක් ඇති පක්ෂයක් පාර්ලිමේන්තුවේ බහුතර ආසන සංඛ්‍යාවක් ලබාගෙන ප්‍රතිඵලය විකෘති කළ හැකි බවට ඔහු තර්ක කළේය. දෙවනුව, පවතින ක්‍රමය ආණ්ඩුවෙහි ස්ථාවරත්වය සහතික නොකරන අතර, එය අස්ථාවර සභාග රජයන්ට මග පාදන බවට ඔහු තර්ක කළේය. මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය, ආණ්ඩුවේ ස්ථාවරත්වය සහතික කරන අතර, රටෙහි සමස්ථ ඡන්දදායකයින්ගේ වැඩි කැමැත්ත පාර්ලිමේන්තුව තුළ නිවැරදිව පිළිබිඹු කිරීම සහතික කරන බවයි.

පසුව ප්‍රකාශ කළ කාරණය සිතෙහි තබාගෙන, පාර්ලිමේන්තුවේ ආසනවලට සුදුසුකම් ලැබීමට දේශපාලන පක්ෂ සඳහා අවමය 12.5% ක් ලෙස මුලින් හඳුන්වා දුන්යේය. පැහැදිලිවම අරමුණ වූයේ, ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ ප්‍රධාන පක්ෂ දෙකකට හෝ තුනකට ආධිපත්‍යය තබාගැනීමට හැකිවන පිණිස, වඩා කුඩා පක්ෂ පාර්ලිමේන්තුවෙන් තුරන් කිරීමය. කෙසේවෙතත්, මෙම අවමය පසුව අළුත පිහිටුවන ලද මුස්ලිම් පක්ෂයක් වූ, ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසයෙන් ලැබුණු පීඩනයට ප්‍රතිචාර වශයෙන් සියයට පහ දක්වා අඩු කරන ලදී.²⁸⁰

ආයතනික නවෝත්පාදනයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාවේ සමානුපාතික නියෝජනය ධනාත්මක සහ සාමාන්‍යමත ප්‍රතිඵල දෙකම ලබාදී ඇත. මෙම වෙනසත් සමග, ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව දේශපාලන මතවල සියළුම වැදගත් වර්ණ නියෝජනය කරයි. සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය එක් ප්‍රධාන පක්ෂයක් හා බොහෝ කුඩා පක්ෂ සම්බන්ධ වන සභාග ආණ්ඩුවක් සඳහා කොන්දේසි නිර්මාණය කර ඇත. මෙම නව ගතිකය නිසා ප්‍රධාන පක්ෂ පූර්ව-මැතිවරණ සහ පශ්චාත් මැතිවරණ සභාග පිහිටුවීම ආරම්භ කර ඇත. මේ මගින් වඩා කුඩා සහ ජනවාර්ගික සුළුතර පක්ෂවල වැදගත්කම මෙන්ම කේවල් කිරීමේ හැකියාව ද ශක්තිමත් කර ඇත.

පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී සහ ඡන්දදායකයා අතර සම්බන්ධතාව දුර්වල කිරීම සමානුපාතික නියෝජනයෙහි සාමාන්‍යමත ප්‍රතිඵල අතර විය. මීට හේතුව වූයේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් යම් නිශ්චිත ඡන්ද කොට්ඨාශයක් නියෝජනය නොකිරීමය. ඒ වෙනුවට ඔවුන් පේරි පත්වූයේ සාම්ප්‍රදායික ඡන්ද කොට්ඨාශ කිහිපයක් අත්තර්ගත විය හැකි මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්කයකටය. සාම්ප්‍රදායික ඡන්ද කොට්ඨාශ කිහිපයක් ඇති මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්කයක් පුරාවටම ඡන්ද ව්‍යාපාර ගෙනයාමට අපේක්ෂකයින්ට දැන් සිදුවූ නිසා, සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය යටතේ මැතිවරණ ව්‍යාපාරවල වියදම අතිශයින් වැඩිවී ඇත. මෙය සාමාන්‍යමත ප්‍රතිවිපාක දෙකකට තුඩුදී ඇත. පළමුව, මීල

²⁷⁹ *ibid.*
²⁸⁰ *ibid.*

අධික ජන්ද ව්‍යාපාරවලට මුදල් යෙදවීමට ධනය සහ සම්පත් ඇති අපේක්ෂකයින් හට ජයග්‍රහණය කිරීමට වැඩි අවස්ථාවක් ඇත. දෙවනුව, අපේක්ෂකයින් බොහෝ විට ධනයක් ව්‍යාපාරිකයින් මත යැපීමට ආරම්භ කිරීමෙන්, දුෂ්භාග මැතිවරණ ක්‍රියාවලියේ අවශ්‍ය අංගයක් බවට පත් කෙරේ.

සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා ශ්‍රී ලංකාව තුළ විශාල වාදයක් තිබී ඇත. උයන්ගොඩ පනත සඳහන් හේතු ඉදිරිපත් කරයි: පළමුව, සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය ප්‍රධාන පක්ෂවලට සහාය ආණ්ඩු සැදීමට බල කර ඇති බව ශ්‍රී ලංකාව තුළ දැක්වෙන්නේ සාමාන්‍යමය දෘෂ්ටිකෝණයකි. බලාපොරොත්තු වූ ස්ථාවරත්වය වෙනුවට, එය දේශපාලනමය අස්ථාවරත්වයක් නිර්මාණය කර ඇති බවට සමහරු තර්ක කරති. ප්‍රධාන පක්ෂවල පැවැත්ම සඳහා කුඩා පක්ෂ මත යැපීමට බලකෙරෙන බැවින්, වඩා කුඩා පක්ෂ ප්‍රධාන පක්ෂ මත අතිසි වාසියක් ලබා ඇති බවට තවත් සමහරු තර්ක කරති. සිංහල ජාතිකවාදීහු මෙම තර්කයට ශක්තිය එකතු කරමින් පෙන්වා දෙනුයේ ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ දෙක වන එක්සත් ජාතික පක්ෂය හා ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය හට හුදෙක් බලය තුළ පැවැත්ම උදෙසා සාපේක්ෂව කුඩා දෙමළ සහ මුස්ලිම් පක්ෂ සමග හයානක සම්මුතිවලට එළඹීමට බලකෙරුණු බවයි.²⁸¹

තවත් ප්‍රධාන ආයතනික නවෝත්පාදනයක් වූයේ 1987 දී පළාත් ස්වාධීනත්වය සහ බලය බෙදාහැරීමේ පියවරක් ලෙස ස්ථාපිත කළ පළාත් සභාය. පළාත් සභාවල දේශපාලනික අරමුණ වූයේ ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික ගැටුමට දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා ආයතනික රාමුවක් සැපයීමයි. ඒවා 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වෙනි සංශෝධනය යටතේ පිහිටුවන ලදී. ජනමත විචාරණයකින් පසු ඒකාබද්ධ කිරීමට නියමිත ව තිබූ උතුරු සහ නැගෙනහිර සභා හැර, ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් නවයම තේරීපත් කරන පළාත් සභාවලට හැරවීමට නියමිතව තිබුණි. උතුරු සහ නැගෙනහිර ඒකාබද්ධ කිරීමට තාර්කිකය ලැබුණේ මෙම පළාත් දෙක ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ ජනතාවගේ එක්සත් 'වාසභූමිය' සාදන්නේය යන මතයෙනි. සිත්ගන්නා සුළු කාරණය වූයේ, 1987 පළාත් සභා ස්ථාපිත කෙරුණේ, ශ්‍රී ලාංකීය රජය හෝ පාලක ප්‍රභූන්ගේ ස්වාධීන කැමැත්ත මත නොව, 1987 ජූලි මස ඉන්දු-ලංකා ගිවිසුම හරහා ඉන්දීය රජය මගින් ඔවුන් මත ඇති කළ රාජ්‍යතන්ත්‍රික සහ හමුදාමය පීඩනය නිසා වීමයි.

පළාත් සභා මැතිවරණ-විරෝධී ප්‍රචණ්ඩත්වය රට පුරා පැතිරුණි. දකුණෙහි ප්‍රචණ්ඩත්වය මෙහෙය වන ලද්දේ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ විසිනි. ඔවුන්ගේ තර්කය වූයේ බලය බෙදීම සහ පළාත් සභා ක්‍රමය ශ්‍රී ලංකාවේ දේශභූමිය කොටස්වලට වෙන්කිරීමට ඉන්දියාව විසින් මෙහෙයවන ලද කුමන්ත්‍රණයක කොටසක් බවයි. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර, පළාත් සභා මැතිවරණ කඩාකප්පල් කිරීමට විල්ට්ටීරිය විසින් ප්‍රචණ්ඩත්වය මුදාහැරියේ බලය බෙදාහැරීම දෙමළ විමුක්ති අරගලය දුර්වල කිරීමට ඉන්දීය රජයේ ක්‍රමෝපායයක කොටසක් යන තර්කය මතය. මේ අතර, ප්‍රධාන විපක්ෂ දේශපාලන පක්ෂය වූ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය, 1988 පළාත් සභා මැතිවරණය වර්ජනය කළේ, ඒකීය රාජ්‍ය ව්‍යුහයකින් බැහැර වන ප්‍රාදේශීය ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ වූ වැඩිපිළිවෙලකට පක්ෂය විරුද්ධ වූ නිසාය.²⁸²

කෙසේවෙතත්, ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් සභා පරිණාමයේ උපතාසයක් ඇත. ආරම්භයේදී එයට දේශපාලනික නිතරානුකූලතාවයක් නොතිබුණත්, දැන් පළාත් සභා ක්‍රමය ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාමය

මෙන්ම රාජ්‍ය ව්‍යුහයන්ගේ අවශ්‍ය කොටසක් වී ඇත. ප්‍රචණ්ඩ රාජ්‍ය-විරෝධී කැරැල්ලක් හරහා පළාත් සභා ක්‍රමය ආරම්භ කිරීමට විරුද්ධ වූ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ මෙන්ම බලය බෙදාහැරීමේ ක්‍රියාවලියට විරුද්ධ වූ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය ද දැන් එය පිළිගෙන ඇත. පක්ෂ දෙකම පළාත් සභා ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ වී සමහර ඒවා පාලනය කිරීම ද කරති.

දේශපාලනික ආයතන ජනවාර්ගිකරණය

ඉහත විශ්ලේෂණයෙන් සිංහල ජාතිකවාදය ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ-දේශපාලන නියෝජනයක් ලෙස අවබෝධ කර ගත හැක. එය තුළ සිංහල බෞද්ධ ආගම, භාෂාව, සංස්කෘතිය සහ ජනතාව යන බහුතර අක්ෂය වටා කරකැවෙන භූමි ප්‍රදේශය, රාජ්‍යය සහ ජාතිය අන්තර්ගතවන බැඳුණු එක්සත්කමක් පවතී. මෙම සමාජ නියෝජනය සිංහල ජාතිය අග්‍රස්ථානයෙහි තබා ශ්‍රී ලංකාවේ සුළුතර ප්‍රජාවන් යටත් වූ තත්ත්වයක තබන මූරාවලියක් නිරන්තරයෙන් උපදවයි. සිංහල ජාතිකවාදය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රමානුකූලව රාජ්‍ය ආධිපත්‍යයක තත්ත්වයක් ආරූඪ කරගෙන ඇති සේ පෙනේ.

ගැටුමෙහි ආර්ථික පරිමාණ

අනෙක් රටවල ගැටුමෙහි ගතිකයන්ට ඉන්ධන සපයන්නේ ලාභ උපදවන ස්වභාවික සම්පත් ය. එහෙත්, ශ්‍රී ලංකාව 'සම්පත් යුද්ධයක්' ලෙස නම් කළ නොහැකිය. කොන්ගෝවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනරජය, ඇෆ්ගනිස්ථානය හෝ සියෙරා ලියෝන් වැනි රටවල් සමග සංසන්දනය කරන විට සටන්කාමී ප්‍රචණ්ඩත්වය හෝ රාජ්‍ය වෙළෙඳෝත්පාදය මෙහෙයවන ප්‍රාථමික අතිප්‍රේරණ සාධක ලෙස ක්‍රියා කිරීමට ආර්ථික සම්පත් එහි නොමැත. ශ්‍රී ලංකාවේ අරගලය මුළුමනින්ම, වෙනස් අවිච්චික වාත්තු කර ඇත. මෙහිදී ආර්ථික සාධක බෙදුම්වාදී ප්‍රචණ්ඩත්වය සඳහා තාර්කිකයක් සපයන්නේවත් එහි යුද ආර්ථිකය තුළ ජාතියෙන් ඔබ්බට යන ප්‍රත්‍යක්ෂ මැදුනත්වීමකට අනුබල දෙන්නේවත් නැත.

ශ්‍රී ලංකාවේ සිවිල් යුද්ධයෙහි ආර්ථික පරිමාණ නිරන්තරයෙන් අතපසු කර ඇති ලක්ෂණ වේ. සමහරවිට මෙයට මූලික හේතුව වන්නේ තණ්හාව සහ දුක්ගැනවිලි විවාදයේ කොටසක් ලෙස විශ්ලේෂණය කළ යුද පරිසරයන්ට එහි කිසි සමානත්වයක් නොමැති ලෙස පෙනීමයි. මෙම දෙබෙදුමෙහි රාමුව හරහා ශ්‍රී ලංකාව දෙස ඉක්මන් බැලීමකින් පෙන්වා දෙන්නේ එය දුක්ගැනවිලිවලින් මෙහෙයවන ජනවාර්ගික දේශපාලනමය ගැටුමක විශිෂ්ට උදාහරණයක් බවයි. මගේ හිටපු සගයා වූ, හිකොලා පාමර් පවසන්නේ,²⁸³

එහි දිග්ගැස්සුණු ලක්ෂණය සඳහා වූ මූලික පෙළඹවීම් රටෙහි උතුරු-නැගෙනහිර ගැබවී ඇති දේශපාලන ප්‍රාග්ධනය මත සුළුතර-බහුතර අරගලයෙන් දිස්වන බව පෙනේ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සම්පත් විශේෂිත කාලය මගින් වාසිදායක ස්වභාවික වත්කම් ගැන දේශීය, ජාතික සහ අන්තර්ජාතික අතිලාභයන් විසින් මෙහෙයවන යුද්ධවලින් ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම වෙන් කරයි. මෙම වෙන්කිරීමෙන් අදහස් වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවෙහි ගැටුම වැනි ගැටුම් හික්මවිය නොහැකි ලෙස තිබීමට හේතුවෙහි කොටසක් වන්නේ ආර්ථික පෙළඹවීම්වල සංකීර්ණ බවයි. යුද්ධයෙහි ආර්ථික පරිමාණ මත නොව දේශපාලන පරිමාණ මත දිගටම සිත යොමුකිරීම මූල්‍ය බලය බෙදාහැරීම, බෙදී යන යුක්තිය, සංවර්ධනය සහ මානුෂීය කටයුතු යන ක්ෂේත්‍රවල හිඬිය හැකි දෙපාර්ශවයම දිනන විසඳුම් සෙවීමේදී නවෝත්පාද්‍ය නොවේ.

²⁸⁰ ibid.
²⁸² ibid.

²⁸³ Palmer. N. (2005). *Defining a Different War Economy: The Case of Sri Lanka*. Handbook Dialogue Series No.3 on Transforming War Economies: Challenges and Strategies, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

ශ්‍රී ලංකාවේ යුද ආර්ථිකයෙහි පැහැදිලි රූපය බහුවිධ මට්ටම් වල විශ්ලේෂණය කළ හැක. වසර තිහකට ආසන්නව ප්‍රදායකයින්ගේ ආනුභාවය ලත් ලිබරල් සංවර්ධන ක්‍රමෝපායය රටෙහි ආර්ථිකය හැඩ ගස්වීය. ගැටුම නිසා ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් නතර නොකරන බවට ශ්‍රී ලංකාව උචිත ආදර්ශනයකි; ඇත්තෙන්ම, ඒවා ගැටුම් ගතිකයන්ට බලපෑම් කරයි, ඒවා සන්නද්ධ ප්‍රවණ්ඩත්වයෙහි තත්ත්වයන්ට අනුවර්තනය වෙයි, සහ ඒවා විවිධාංගීකරණය වෙයි. ශ්‍රී ලංකාව එහි ගැටුම විපරිවර්තනය කරන විසඳුම් සොයාගැනීමට නම්, ආර්ථික පරිමාණවීමාදේ දේශපාලනමය වැදගත්කම සඳහා අගය කළ යුතුය. එමෙන්ම ආර්ථික ක්‍රමෝපායයන් සහ සමාජ-දේශපාලන ඉතිහාසයන් අතර සම්බන්ධතා ගැටුම් විශ්ලේෂණය තුලට ගුණක කළ යුතුය. පශ්චාත්-යටත් විජිත දේශපාලන පන්ති, ප්‍රදායක අනුග්‍රහය ලත් ආර්ථිකය විවෘත කිරීම, සහ ශ්‍රී ලංකා රජය මූල්‍ය මධ්‍යගත කිරීම හැර වෙන කිසිවක් සළකා බැලීමට ප්‍රතික්ෂේප කිරීම යන සියල්ල අතර සම්බන්ධතාවන් ගැටුම් විපරිවර්තනයට ඇති හැකියාව කෙරෙහි අධික බලපෑමක් ඇති කරයි. එමෙන්ම, සුළුතරයන් කෙරෙහි ඇති අයුක්තියෙහි ඉතිහාසය සහ සිංහල ගොවි ජනතාව රජයට ඇති සම්බන්ධය අතර සබැඳියාවන් පවතී.

රාජ්‍ය නොවන ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම ගැන බලන විට, ඩයස්පෝරාවේ මූල්‍ය අනුග්‍රහය ලත් දෙමළ ප්‍රතිරෝධයෙහි වර්ධනය සහ ශක්තිය කොටි සංවිධානය දෙමළ ප්‍රතිරෝධයෙහි ආධිපත්‍යයට පැමිණීම සාර්ථක වීමට මූලික ආර්ථික හේතුව විය. නිදසුනක් ලෙස, රටෙහි උතුරු-නැගෙනහිර බොහෝ දෙමළ පවුල් සිය පැවැත්ම සඳහා විශාල සහ ධනවත් දෙමළ ඩයස්පෝරාවෙහි ප්‍රේෂණ මත යැපෙති. මෙම ප්‍රේෂණ ගලා ඒම විශාල වශයෙන් පාලනය කිරීම සහ පවත්වාගෙන යාම වල්ටීරීය මගින් සිදුවිය. එයින් අදහස් වූයේ ප්‍රේෂණ වලට ප්‍රවේශය හරහා දුප්පත් ප්‍රජාවන්ගේ

පැවැත්ම බොහෝවිට රඳා පැවතුණේ වල්ටීරීය සඳහා වූ සහයෝගය මතය. උතුරු-නැගෙනහිර රටෙහි දකුණින් සහ බටහිරින් වෙන් කරන මුරපොල වල සේවය කරන සමහර හමුදා හට පිරිස් රට හරහා භාණ්ඩ සහ මිනිසුන් එනා මෙහා යාම පිළිබඳව යුද්ධය නිසා පහවා ඇති සීමාවලින් වාසි ලබාගැනීම පිණිස කප්පම් ගැනීම් සහ වෙනත් සාපරාධී ක්‍රියාකාරකම්වල දිගුකලක් තිස්සේ නියැලී සිටියහ. ශ්‍රී ලංකා සන්නද්ධ හමුදාවල බහුතරය රටෙහි දුගී දකුණින් පැමිණී අය වූහ. මෙම ප්‍රදේශය උතුරු-නැගෙනහිර සමහර පෙදෙස් තරමට යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වී නොතිබුණත්, බොහෝ ගම්මාන යුද්ධයට මෙන්ම මෙම පළාත්වල පැවති කෘෂි දැක්ම දේශපාලන කැරලි කෝලාහල වලට පුතූන් අහිමිවීම අත්දැක තිබුණි.

කප්පම් ගත් 'කළු කඩ' මුදල් සහ හමුදා වැටුප් වලින් කොටසක් නිවෙස්වලට ගලාගියේ දකුණේ ගම්මාන වල ජීවිතයට උදව් දෙමින් ආර්ථිකයට සහන සැලසීමේ කොටසක් විය. මෙම මුදල් මෙසේ ගලාඒමට හැකිවූයේ සන්නද්ධ හමුදා කෙරෙහි රජය ආයෝජනය කිරීම, අළුතින් බඳවා ගත් අයට පිරිනැමූ ආකර්ෂණීය වැටුප් සහ බඳවා ගැනීමේ මෙහෙයුම් හරහා දුගී, බොහෝවිට නූගත් දකුණේ සිංහල තරුණයින් ඉලක්ක කිරීම හරහාය. මෙම තත්ත්වයෙහි ප්‍රතිඵලය වූයේ, දකුණේ 'සාමය සඳහා යුද්ධය' ට සහාය දැක්වීම ප්‍රේෂණ සඳහා වූ වල්ටීරීයෙහි සමාන්තර පද්ධතිය කෙරෙහි උතුරු-නැගෙනහිර දෙමළ ගොවි ජනතාවගේ විශ්වාසය පිළිබිඹු කරන ආර්ථික පරිමාණයක් මගින් මෙහෙයවීමයි.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ පාර්ශවකරුවන්ගේ ආර්ථික තාර්කිකයෙහි ඕනෑම සිතියම්කරණයකට දේශපාලන පන්තිය සහ වය ආර්ථිකය කළමනාකරණය ගැන සළකා බැලීමක් ඇතුළත් කළ යුතු අතර, මෙම ගැටුම ද්වි-ධ්‍රැව බවට පවතින ජනප්‍රිය උපකල්පනය මඟහැරීමට ප්‍රවේසම් විය යුතුයි. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ වල්ටීරීය එහි ප්‍රධාන වර්ත වූවන්, යුද්ධය

අඛණ්ඩව ගෙන යාම හෝ සාමයට සංක්‍රාන්ති වීම ගැන ආයෝජිත ආර්ථික වුවමනාවන් ඇති වෙනත් බොහෝ කණ්ඩායම් ඇත. මුස්ලිම් පාර්ශවකරුවන්, සිංහල ජාතිකවාදී පක්ෂ සහ "කඳු-රට" නැතහොත් ඉන්දීය දෙමළ ජනගහනය යන සියල්ලන්ට සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ඔවුන්ගේ ඕනෑවිපාකම් ඉටුකර ගැනීමට හෝ වය කඩාකප්පල් කිරීමට ආර්ථික පෙළඹවීම් ඇත.²⁸⁴

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමෙහි දේශපාලන ආර්ථිකය ගැන වඩා ගැඹුරු අගය වැඩිවීමක් තුළින් ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රියාකාරකම්වල සාර්ව මට්ටමේ මැදිහත්වීම් තුළ මෙන්ම, බිම් මට්ටමේ වැඩ සටහන් වලට සහාය දැක්වීමේදී වඩා සියුම් ප්‍රවේශයක් කරා මඟපැදීමට හැකිව තිබුණි. නිත්‍ය වශයෙන් කිව හැකි වන්නේ සියළුම අවධානය උතුරු-නැගෙනහිර සංවර්ධනය කෙරෙහි යොමු වූ බවට ඇති දකුණෙහි හැඟීම් දේශපාලන ප්‍රචාරය මගින් ඵලදායීව යොදා ගත් බවය.

එසේම, සන්නද්ධ ගැටුමට විසඳුමක් සෙවීමට ගත් නවතම ප්‍රයත්නයන් ඔවුන්ගේ ඕනෑවිපාකම් ඉටුනොකරන බවට හැඟෙන නැගෙනහිර මුස්ලිම්වරුන්ගේ සංකල්ප වර්ධනය වෙමින් පවතී. මුස්ලිම් ජනගහනය බෙහෙවින් සිටින නැගෙනහිර, ඉඩම් අයිතිය සහ ප්‍රාදේශීය සම්පත් පාලනය (මුලිකවම ඒ වගාව, ධීවර අයිතීන් සහ දැව සඳහා ප්‍රවේශය) ප්‍රධාන බෙදීම්වලට තුඩුදෙන ගැටළු ලෙස පවතී. මේවා රටෙහි බොහෝ අස්ථාවර තත්ත්වයන් උග්‍ර කිරීමට කටයුතු කළේය. වල්ටීරීය විසින් මුස්ලිම් ප්‍රදේශවල බදු අය කිරීම මෙන්ම බස්නාහිර පළාත සහ වඩා පුළුල් දකුණු ආසියා කලාපය සමග පවතින මුස්ලිම් වෙළඳ සම්බන්ධතා එහි ආතතීන්ට දායක වන සාධක වේ. මුස්ලිම්වරුන්ට රට තුළ ඔවුන්ගේ දේශපාලන සහ ආර්ථික ස්ථාවරය වැඩිකර ගැනීමට වඩා වය ඉවත් කිරීමට තර්ජනය කරන ක්‍රියාවලියකට සහයෝගය දැක්වීමට ආර්ථික පෙළඹවීම් කිහිපයක් ඇත. ඒ වෙනුවට, විකල්පයක් බවට පත්වී ඇත්තේ, වෙන්වී යන නැගෙනහිර රාජ්‍යයක් තුළ මුස්ලිම් දේශපාලන සහ ආර්ථික ස්වයං-නිර්ණය සඳහා නම්‍යශීලී නොවන හඬවල ස්ථිර වැඩිවීමකි.

මේ තුනෙන් අඩුවෙන්ම විශ්ලේෂණයට ලක්ව ඇත්තේ කඳුරට දෙමළ ජනගහනය යි. නමුත් ශ්‍රී ලංකාවේ විධිමත් ආර්ථිකයට විශාලම දායකයා වී ඇත්තේ ඔවුන්ය. මෙම කම්කරුවන් වේනිභාසිකව දිවයිනේ හෝ වතු කර්මාන්තය හඬන්තු කරගෙන ගියත්, වල්ටීරීය සහ රජය යන දෙකම ඔවුන්ට සළකන්නේ දේශපාලනමය හෝ ආර්ථික අයිතීන් කිසිවක් නොමැති සහ නියත වශයෙන්ම සාම ක්‍රියාවලිය තුළ හඬක් නොමැති ආනයනය කළ කම්කරුවන් ලෙසය. ඔවුන්ගේ ඉන්දියානුය දෙමළ සම්භවය මෙම ප්‍රජාව දුෂ්කර තත්ත්වයක තබා ඇත. සිංහල උග්‍ර ජාතිකවාදී රාජ්‍යය නිරතුරුවම ඔවුන්ගේ පුරවැසිභාවය ප්‍රතික්ෂේප කර ඇති අතර, කඳුරට දුටුබැසින්ට ශ්‍රී ලාංකීය වීමේ අයිතිය ලබාදීමට එහි ප්‍රතිපත්තිය වෙනස් කළේ ඉතා මෑතකදී පමණි. එමෙන්ම, වල්ටීරීය ඊළම සඳහා ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ අරගලයේ කොටසක් ලෙස ඔවුන් පිළිගෙන නොමැත. කැරලිකාර අරගලයෙහි හෝ රජයෙහි 'සාමය සඳහා යුද්ධයෙහි' වැදගත්කමක් නොමැතිව, එක් පාර්ශවයක් හෝ ඔවුන්ගේ සහයෝගය වැදගත් ලෙස නොසැලකූ බැවින් එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස අනන්‍යතාවය ගොඩනැඟුණේ දුරස්ථ වීම, බැහැර කිරීම සහ දරිද්‍රතාව මතය.

දේශපාලනික ආර්ථික සාධක සියළුම ගැටුම් පද්ධති විනිවිද යන විවිධ ආකාරයන් ගැන වඩා ගැඹුරු අවබෝධයක් ලබාගැනීම ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත. මේ ආකාරයේ ගැටුම් විශ්ලේෂණය මගින් ආර්ථික ගතිකයන් ගැන අවබෝධයක් දේශපාලනය ගැන අවබෝධයක් සමග සම්බන්ධ කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම විශේෂයෙන් ගැටුමෙහි ආර්ථික පරිමාණ මත අවධානය යොමු නොකරන විට, ස්ථාවර විසඳුම්වලට ප්‍රතිරෝධයක් දක්වයි.

²⁸⁴ ibid.

පාර්ශවයන් විසින් ගැටුම අර්ථ නිරූපණය කිරීම

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි මූලික අර්ථ නිරූපණය නැවතත් රොපර්ස් විසින් පහත දැක්වෙන අන්දමට පෙන්වා දෙයි.²⁸⁵

සාමාන්‍ය මහජනතාවගේ පරිකල්පනය ග්‍රහණය කරගත් සහ රටෙහි වෙනස් සමාජමය සහ දේශපාලන විනාසයන්හි මත සාදන්නන් නැතිකරවා ඇති අර්ථ නිරූපණයන්ට විද්වත් සංවාදයට වඩා අඩු සම්මුතියක් ඇත. සමහර ශ්‍රී ලාංකීය සිද්ධියෙහි 'ගැටුම' යන අදහස ද ප්‍රශ්න කරනු ඇත. කේන්ද්‍රීය ගැටළුව වන්නේ ගැසිස්ට් සංවිධානයක් (එල්ටීටීඊය) මගින් කෙරෙන ත්‍රස්තවාදය මිස කණ්ඩායම් දෙකක් හෝ වැඩි සංඛ්‍යාවක් විසින් අඩු වැඩි වශයෙන් කරන නිත්‍යානුකූල මූලික වලින් වකක් නොවන බවට සමහරු තර්ක කරති.

- ප්‍රධාන, විරුද්ධවාදී කතිකා හඳුනාගත හැක. ඒවා දූෂක ගණනාවක් ඔස්සේ පාලක දේශපාලන සහ බුද්ධිමත් පන්ති මගින් වර්ධනය කර දැන් සාමූහික විඥානයේ කොටසක් වී මාධ්‍යය සඳහා කේන්ද්‍රීය ලක්ෂ්‍යයන් වී ඇත.
- සිංහල බෞද්ධයින් අතර ප්‍රාථමික කතිකාව තර්ක කරන්නේ දිවයිනේ ස්වරූපය ආරක්ෂා කර ගැනීම සහ සිංහල ජනතාවගේ දුක් ගැනවිලි වලට සහන සැලසීම සිංහල බෞද්ධාගමෙහි චේතියාසික මෙහෙවර (මහාවංශයේ වංශ කථා මත පදනම්ව) බවයි (පළමුව බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිතවාදීන්ගෙන් සිදු වූ අසාධාරණ සැලකිලි වෙනුවෙන් මිස එල්ටීටීඊයෙහි 'ත්‍රස්තවාදය' හිසා නොවේ).
- මූලික දෙමළ කතිකාව කේන්ද්‍රීය වන්නේ නව යටත්විජිතවාදය, රාජ්‍ය ත්‍රස්තවාදය සහ උතුරු නැගෙනහිර 'වාසතුම්‍යක්' සඳහා හිමිකම් කීම මතය. මෙම කතිකාව එල්ටීටීඊයට සහාය දක්වන්නන් සහ අනුකම්පාව දක්වන්නන්, සහ දෙමළ ජනතාවගේ 'වකම්' හෝ 'සැකෑ' නියෝජිතයින් බවට එල්ටීටීඊයෙහි හිමිකම් කීම ප්‍රශ්න කරන ඔවුන්ගේ දෙමළ විරුද්ධවාදීන් අතර දෙකඩ වී ඇත.

උයන්ගොඩ ජනවාර්ගික ගැටුමෙහි වෙනස් වන ගතිකයන් ගැන ඔහුගේ අධ්‍යයනයෙහි තර්ක කරන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික ගැටුම සහ වය අවසන් කිරීමේ දුෂ්කරතා ගැබ්වී ඇත්තේ රාජ්‍ය බලය පිළිබඳ වැදගත් ප්‍රශ්නයෙහි ගනුදෙනු කර ගත නොහැකි ස්වභාවය මත බවයි. පාර්ශවයන් තවමත් යුද්ධය හරහා හෝ සාකච්ඡා හරහා රාජ්‍ය බලයෙහි මෙම වැදගත් ප්‍රශ්නය ගැන සම්මුතියකට විකල්ප සොයාගෙන නැතිවීමෙන්, ගැටළුව නික්මවිය නොහැකි සහ දිග්ගැස්සුණු වකක් බවට පත්ව ඇත.²⁸⁶ සිංහලයන්ට අදාළව, උයන්ගොඩ ඔවුන්ගේ ආස්ථානය පහත සඳහන් ලෙස ග්‍රහණය කරයි:

මැතිවරණ තරඟය පිළිබඳ දේශපාලනය තුළ මෙන්ම සිංහල සමාජයේ විප්ලවවාදී ආයතන-විරෝධී ජාතිකවාදී බලමූල ගැන්වීම් තුළ, බිම් මට්ටමේ බලය-බෙදාගැනීමේ යෝජනාවලට නැවත

නැවත ප්‍රතිරෝධය තිබී ඇත. මේ අනුව, ඒකීය රාජ්‍යයෙන් බැහැර වීම සුළුතරයෙහි ඉවත්වීම පහසු කරනු ඇත.²⁸⁷

ඔහු තවදුරටත් පවසන්නේ, 'ශ්‍රී ලාංකීය රාජ්‍යය සඳහා, කෙසේවෙතත්, ප්‍රතිසංස්කරණ සහිතව හෝ රහිතව, එල්ටීටීඊයෙහි රාජ්‍යය සාදන ව්‍යාපෘතිය පරදවන අතර, පවතින ඒකීය රාජ්‍යය පවත්වාගෙන යාමට ප්‍රධාන මාර්ගය වී ඇත්තේ 'යුද්ධය' බවයි.²⁸⁸

එල්ටීටීඊයට අදාළව, උයන්ගොඩ ඔවුන්ගේ ආස්ථානය පහත සඳහන් ලෙස සාරාංශ ගත කරයි.²⁸⁹ එසේම, දෙමළ ප්‍රජාවගේ දුක්ගැනවිලි නියෝජනයට සහාය දක්වන එල්ටීටීඊය ඔවුන් දෙමළ "වාසතුම්‍ය" ලෙස දකින රාජ්‍යය ගොඩනැගීමේ ප්‍රමුඛතා සිතෙහි පැලපදියම් කරගෙන ඇත. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, යම් ප්‍රමාණයකට පැහැදිලි වී ඇත්තේ, ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික යුද්ධය, ජනවාර්ගික ගැටුමට පටහැනිව, වෙනස්කොට සැළකීම, දෛනික අනන්‍යතා අවශ්‍යතා, හෝ දරිද්‍රතාවයේ සහ අසමානාත්මතාවයේ ව්‍යුහාත්මක ගැටළු වුවද ආමන්ත්‍රණය කිරීම ගැන ප්‍රාථමිකව උනන්දු නොවන බවයි. එල්ටීටීඊයට, යුද්ධ කිරීම රාජ්‍යය සෑදීමේ ක්‍රියාවලියක් වී ඇත.

මීට පෙර පරිච්ඡේදවල ආවරණය කර ඇති සිංහල ජාතිකවාදයෙහි ගතිකයන් ගැන කතා නොකර, මෙය ශ්‍රී ලාංකීය දේශපාලනයෙහි සාපේක්ෂව ස්ථිර සහ නොනැසී පවතින බලයක්ව තිබී ඇති බව අවධාරණය කළ යුතුය. සිංහල ජාතිකවාදය ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ-දේශපාලන නියෝජනයක් ලෙස අවබෝධ කර ගත යුතුය. වය තුළ සිංහල බෞද්ධ ආගම, භාෂාව, සංස්කෘතිය සහ ජනතාව යන බහුතර අක්ෂය වටා කරකැවෙන භූමි ප්‍රදේශය, රාජ්‍යය සහ ජාතිය අන්තර්ගත වන බැඳුණු එක්සත්කමක් පවතී. බාහිර පීඩනය හේතුවෙන්, 1994 සහ 2003 අතර වන්නේද බණ්ඩාරනායක කුමාරතුංග පරිපාලනය සහ රහිල්-වන්දිකා සහවාසය අතරතුර, බලය බෙදාහැරීම සහ බහුත්වවාදී දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණය දෙසට කෙටි විස්ථාපනයක් තිබුණි. ජේවීපිය සහ ජාතික හෙළ උරුමය වැනි අධි-ජාතිකවාදී කණ්ඩායම් විසින් කළ ප්‍රචාරය සහ බලමූල ගැන්වීම් හරහා සිංහල අනන්‍යතා දේශපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ඔවුන්ට තිබූ හැකියාව හේතුවෙන් මෙය දුර්වල කෙරුණි. මෙය ප්‍රධාන ප්‍රවාහයේ දේශපාලන ක්‍රියාධරයින් විසින් ඉවතලූ බවට පෙනුණු සිංහල ජාතිකවාදය නැවත ප්‍රාණවත් කෙරුණි. 2005 සිට, මහින්ද මෙහෙය වූ එක්සත් ජනතා නිදහස් සන්ධානය දේශපාලන උපක්‍රම මාලාවක් හරහා ජාතිකවාදී යෂ්ටිය උදුරා ගන්නා ලදී. ඔහුගේ මැතිවරණ ප්‍රකාශය, මහින්ද වින්තනය, ජාතියට සහ රාජ්‍යයෙහි ඒකීය රාමුවට තර්ජනයක් ලෙස නියෝජනය කරන ලද පරමාධිපත්‍යය සහ ජාත්‍යන්තර සහ ගෝලීය ධාරා මත පාලනය අහිමිවීම ලෙස දකින ලද දෙය ආපසු උදුරා ගැනීමට දැරූ උත්සාහයක් නියෝජනය කළේය. මෙයට විශේෂයෙන් අතිරේක ග්‍රාමීය යොමුවක් තිබූ ජනාවාස යෝජනා ක්‍රම යළි පණගැන්වීමට කැපවීමක් මෙන්ම උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ආරක්ෂාව කෙරෙහි දිශානත වූ ක්‍රමෝපායයක් ඇතුළත් විය.

පසුගිය දශක තුන තුළ රටෙහි වැඩිමහත් දේශපාලනය එල්ටීටීඊය වටා ක්‍රමණය වෙමින්, අනුප්‍රාප්තික රජයන් කොටි සංවිධානය අතුගා දැමීමට හෝ වය සමග කතිකා කර ගැනීමට උත්සාහ දැරීය. රාජ්‍යයෙහි ඒකීය රාමුව සංරක්ෂණය සහ ආරක්ෂා කිරීම, නැගෙනහිර ප්‍රබල 'ආරක්ෂක දැලක්' දැමීමට කැපවීම සහ උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ගැටළු සමග කටයුතු කරන විට 'සංවර්ධනය' කෙරෙහි අවධාරණය එල්ටීටීඊය සමග දේශපාලන සාකච්ඡා මත පදනම් වූ

²⁸⁵ Ropers. N. (2008). *Systemic Conflict Transformation: Reflections on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka*, in *A Systemic Approach to Conflict Transformation Exploring Strengths and Limitations*, Korppen D et.al Eds, Berlin: Berghof Handbook for Conflict Transformation, Dialogue Series No. 6, pp. 20-21.

²⁸⁶ Uyangoda. J. (2007). *Ethnic Conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*. Washington DC, East West Center, p. viii.

²⁸⁷ *ibid*. p.10.

²⁸⁸ *ibid*. p.10.

²⁸⁹ *ibid*. p.10.

සාම ක්‍රියාවලියක් සමග පරස්පර විරෝධී විය. එල්ටීටීඊය ද සාකච්ඡා වලට වඩා ස්වයං-නිර්ණය සෙවීමට සහ යුද්ධය වෙත ආපසු යාම හරහා මෙම කරුණ ප්‍රගමනය කිරීමට අධිෂ්ඨානය කරගෙන සිටී බවක් පෙනුණි.

ගැටුම් නිරාකරණයෙහි මනාපයන් සහ විකල්පයන් සකස් කිරීම

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම පැන නැගීමත් සිංහල දේශපාලන ප්‍රභූ පිරිස්වල සහ එල්ටීටීඊ නායකත්වයෙහි සැසඳිය නොහැකි අභිමතාර්ථ වලිනි. මේ කෝණයෙන් බලන කල, ගැටුම පවතින්නේ සිංහල ඒකීය රාජ්‍යයක් සඳහා සටන් කරන සිංහල දේශපාලන ප්‍රභූන් සහ දෙමළ ඒකීය රාජ්‍යයකට සටන් කරන එල්ටීටීඊ නායකත්වය අතර වන බව දැකිය හැක. මින් කිසිවෙක් ඔවුන්ගේ අධිකරණ බල ප්‍රදේශය තුළ සුළුතර ප්‍රජාවන් සමග හෝ ඔවුන්ගේ ප්‍රජාවේ බහුතරය සමග බලය බෙදා ගැනීමට කැමති නැත. එමනිසා, ඔවුන්ගේ අභිමතාර්ථයන් එකිනෙකා සමග පමණක් නොව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සමග ද සැසඳිය නොහැක.

මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, සියළුම ප්‍රජාවන්හි ජනතාවගෙන් බහුතරයක් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ශක්තිමත් කරන ව්‍යවස්ථාමය වෙනස්වීම් වලින් ප්‍රතිලාභ ලබන අතර, එබැවින් ජනවාර්ගිකත්වයේ පදනම මත ඔවුන්ගේ බැඳියාවන් අතර ගැටුමක් නොමැත. මේ ආකාරයෙන් ව්‍යවස්ථාමය වෙනසෙහි අදහස ඉදිරිපත් කිරීමේ මහා ගුණාංගය වන්නේ එවිට විය දෙමළ ප්‍රජාවගේ අභිලාෂයක් සඳහා පමණක් නොවන බව පැහැදිලි වීමය - විය ද, කඳුරට දෙමළ ජනතාව සහ දකුණෙහි ජීවත්වන දෙමළ ජනතාව අතර උතුරු-නැගෙනහිර ජීවත්වන්නන් පමණක් ඇතුළු වන අන්දමට නොව - නමුත් විය ශ්‍රී ලංකාවේ අතිමහත් බහුතරයක් බලාත්මක කරන වෙනසක් බවට පත්වේ. දැනට සියළු බලතල පාලනය කරන ප්‍රභූන් ටික දෙනෙක් හැර සියල්ලන් මෙයට ඇතුළත් වේ.

රෝපර්ස් පහත සඳහන් ලෙස ගැටුම් නිරාකරණයන් සහ විකල්පයන් සාරාංශගත කරයි:290

ගැටුම ගැන කතිකාව ධ්‍රැවීකරණය වීම පාර්ශවයන් ගැටුමට විසඳුමක් කල්පනා කරන ආකාරයන් ද ධ්‍රැවීකරණය වීමට මග පාදා ඇත. මූලිකව දකුණෙහි ප්‍රධාන ප්‍රවාහයේ පක්ෂ අවධාරණය කරන්නේ දිවයිනෙහි යම් බෙදීමක් වැළැක්වීමේ අවශ්‍යතාව වන අතර 'එකීය' නාවය ආරක්ෂා කිරීමට හෝ යටත් පිරිසෙයින් සීමිත මට්ටම්වල බලය බෙදාගැනීමක් සහිතව 'එක්සත්' ශ්‍රී ලංකාවක් සහතික කිරීම ඔවුන්ට අවශ්‍ය වේ. දෙමළ බහුතරය තර්ක කරන්නේ සමමිතික ගෞරවල්වාදයක ආකාරයෙන් සැබවින් බලය බෙදාගැනීම නැතහොත් වෙන්වීම සඳහාය. වෙනත් සුළුතර පක්ෂ මේ දෙක අතර ආස්ථානයක් ගන්නා නමුත්, යම් ආකාරයක හරයාත්මක බලය බෙදා ගැනීමේ සැලසුමක් සඳහා ආයාචනා කරති. මෙම ආස්ථාන දෙක අතර හිඳුස ගැටුම අතරතුර වර්ධනය වී වැඩි වැඩියෙන් දිනන-පරදින තත්වයක් ලෙස සකස් වී ඇත.

දකුණෙහි සිංහල කතා කරන අර්ධ-බර්ගර් ද්‍රවිඩයෙක්, කම්කරු ක්‍රියාකාරකයෙක් සහ කාන්තා අයිතීන් පිළිබඳ ක්‍රියාකාරකයෙක් ද වන්නෙක් තිබිය හැකි විසඳුමක් යෝජනා කරයි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවකට ආපසු යාමක්:

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ප්‍රභූන්ගේ සාමාජිකයින් බොහෝදෙනෙක් පසුගිය වසර 60 තුළ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කඩාකප්පල් කරමින් සහ රට කොල්ලකෑමෙන් ඔවුන්ගේ කාලය ගත කර

²⁹⁰ op.cit. p. 21.

ඇති අතර ජනවාර්ගික අර්බුදය නිරාකරණය කිරීමට ඔවුන්ට හැකියාවක් නැත. ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට ව්‍යවස්ථාමය වෙනස ගැන දැනුවත් තීරණයක් ගැනීමට ඉඩ දිය යුතු වන්නේ විය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට වාසිදායක වනු ඇති බැවිනි. දේශපාලනඥයින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක මගෙහි බාධක දමන්නේ නම් ජන්ද කොට්ඨාශය ඔවුන්ට ප්‍රතික්ෂේප කරන බව ඔවුන් දැනගත යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික අර්බුදයට එකම විසඳුම වියයි.²⁹¹

2002 සිට 2008 දක්වා සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණයට පද්ධතිමය වින්තනය

ලේඛකයා විසින්, සැලකිය යුතු බලවේගයන් මධ්‍යස්ථතාවයට, සම්මුතීන්ට සහ අනෙක් පාර්ශවයට අනෙකුත්ව සහනවලට විරුද්ධ වී ඇති දිග්ගස්සුණු ගැටුමක් තුළ ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියෙහි සහජ දුෂ්කරතා දෙස බලනු ඇත. මෙය 'ආදිදර්ශික සාම ක්‍රියාවලි රටාවක්' ලෙස විස්තර කර ඇත. මන්දයත්, බොහෝ ගැටුම්, යුද්ධයක් නැතත් ඉහළ මට්ටමක හමුදාමය සුදානම් වීමක් යුක්තිසහගත කරන, එදිරිවාදිකම් දිග්ගස්සීම සහ ප්‍රතිපත්ති ගැන ආයෝජන උනන්දු පවතින බලවේගයන් ඇතිකරයි.

'පද්ධති මූලාකෘතිය' සංකල්පය ප්‍රකට කරන ලද්දේ, කළමනාකරණ සන්දර්භයක් තුළ පුනරාවර්තනය වන රටා මාලාවක් හඳුනාගත් පීටර් සෙන්ජ් සහ ඔහුගේ කණ්ඩායමයි.²⁹² පද්ධති වින්තනය' වෙන්වූ එකිනෙකට සම්බන්ධ නොවූ බලවේගයන්ගෙන් සමන්විත නොවන බවට ඔහු අවධාරණය කරයි. කෙසේනමුත්, තනි පුද්ගලයින්ට සමස්ත රටාව දැකීමේ අපහසුතා පවතී. ඔහු තවදුරටත් අවධාරණය කරන්නේ, පද්ධති වින්තනය පසුගිය වසර පහක තුළ වර්ධනය කරන ලද සංකල්පීය රාමුවක්, දැනුම සහ මෙවලම් සහිත සමූහනයක් වන අතර, විය සමස්ත රටාව වැඩියෙන් පැහැදිලි කිරීමට, සහ එලදායි ලෙස සහ අවම ප්‍රමාණයේ උත්සාහය සහිතව දේවල් වෙනස් කරන්නේ කෙසේද යන්න දැකීමට - පද්ධතියක උත්තෝලක ලක්ෂ්‍යයන් සොයාගැනීමට - උපකාර කරයි.²⁹³

- රේඛීය හේතු-පල දාමයන්ට වඩා අන්තර් සම්බන්ධතා දැකීම සහ
- වනා සිදුවන දේට වඩා වෙනසෙහි ක්‍රියාවලියන් දැකීම

පද්ධති වින්තනයේ භාවිතාව ආරම්භ වන්නේ 'ප්‍රතිපෝෂණය' නම් සරල සංකල්පයක් අවබෝධ කර ගැනීමෙනි - විය ක්‍රියාකාරීත්වයන් එකිනෙක සවිබල ගන්වන්නේ හෝ විරුද්ධව ක්‍රියා කරන්නේ (සමබර කිරීම) කෙසේද යන්න පෙන්වයි. විය නැවත නැවත ඇතිවන 'ව්‍යුහ' වල ආකාරයන් හඳුනාගැනීමට උගෙනීම ගොඩනගයි. අවසානයේදී, පද්ධති වින්තනය අන්තර් සම්බන්ධතාවල විශාල පෙළ ගැස්මක් සහ වෙනස පිළිබඳ රටාවන් විස්තර කිරීම සඳහා පොහොසත් භාෂාවක් සාදයි. අවසානකොට, විය සිද්ධීන් පිටුපස ඇති වඩා ගැඹුරු රටා සහ ඒවායේ සියළු විස්තර දැනගැනීමට උපකාරී වෙමින් ජීවිතය සරල කරයි.²⁹⁴

²⁹¹ Hensman. R. (2008). *Democracy as Solution to Sri Lanka's Ethnic Crisis*, Economic & Political Weekly, August 9, pp 46-49

²⁹² op.cit. p. 17.

²⁹³ <http://home.nycap.rr.com/klarsen/learnorg/senge.html>, [Accessed February 4, 2008]

²⁹⁴ <http://www.rtis.com/nat/user/jfullerton/review/learning.htm>, [Accessed February 4, 2008]

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ගැටුම නිරාකරණය සඳහා වූ අතීත උත්සාහයන් නැවත නැවතත් නිෂ්ප්‍රභ කර ඇති රටාවන්ට අවධානය යොමුකිරීම සඳහා සාම ක්‍රියාවලි විශ්ලේෂණය කිරීමට පද්ධති වින්තනය උපයෝගී කර ගැනීමේදී මූලාකෘතීන්ගේ සංකල්පය රෝපණය කළේය. මෙම අර්ථ නිරූපණය 2002 සටන්විරාම ගිවිසුමෙන් පසු සාම ක්‍රියාවලිය අධ්‍යයනය කිරීමේදී භාවිතා කරන අතර රෝපණය හඳුනාගත් පරිදි පහත සඳහන් කතිකා හත යටතේ ඔවුන්ගේ ප්‍රධාන අසාර්ථකත්වයන් විශ්ලේෂණය කරනු ඇත.²⁹⁵ ඒවා නම්;

- (1) ජනවාර්ගික බැහැරකිරීම : ්වයබසප දමව්ඉසාසබට*
- (2) අනෙකුත් කළකිරීම
- (3) කේන්ද්‍රීය ගැටළු මඟහැරීම
- (4) ද්විපාර්ශවීයතාවයේ සීමාවන්
- (5) අසමමිතියෙහි උනකෝකෝටිකයන්
- (6) අපක්ෂපාත බවේ ප්‍රතිවිපාක සහ
- (7) ජාත්‍යන්තර ආරක්ෂක ජාල වල පරස්පරයන්

පහත කොටස් තුළ මෙම කතිකාවන් මා විසින් ගවේෂණය කරනු ඇත.

1. ජනවාර්ගික බැහැරකිරීම:

ජනවාර්ගික ජාතිකවාදී හැඟීම්වලට ආකර්ෂණය වන දේශපාලනික ගණනයකිරීම් මගින් ඉන්ධන සපයන පක්ෂ-තුළ ප්‍රතිරෝධය, සාම මාචනකට පිවිසීමට උත්සාහ කරන රජය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට විපක්ෂයට උපකාර කරයි. මීට පෙර පරිච්ඡේදවලින් නිරූපණය කළ පරිදි, ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන, සිවිල් සහ ආගමික නායකයින් ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයන් අන්තර්-ජනවාර්ගික සම්බන්ධතාවලට විෂ පොවා මුරණ්ඩු සහ කෘෂිකර්මයන් යුද්ධයක් උපදවා ඇති බව දැකීමට අසමත් වී - හෝ විය ප්‍රතික්ෂේප කර - ඇත. ජනවාර්ගික බැහැරකිරීමේ ක්‍රියාවලිය ශ්‍රී ලංකාවේ දිගුකාලීන ජනවාර්ගික ගැටුමේ ප්‍රධාන හේතු වලින් එකක් ලෙස බෙවොට්ටා ඉස්මතු කරයි.²⁹⁶

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ජීවිතය කා දමන පිළිකාව "ජනවාර්ගික බැහැරකිරීම" යි: සිංහල දේශපාලනඥයින් ඔවුන්ගේ බහුතර ප්‍රජාවගේ හිතීන් සහ අභිලාෂයන් මත සෙල්ලම් කිරීමෙන් විකිණෙන පැරදවීම් තැන් දරන වෙන්දේසියකට සමාන ක්‍රියාවලියයි. මෙම "බැහැරකිරීම" කොළඹ සිංහල රජය සහ උතුරු නැගෙනහිර කොටස් පාලනය කරන දෙමළ කැරලිකරුවන් දිගුකාලීන ගැටුමක ගිල්වා ඇත. සාමයක් නැති අතර, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හිස් කෝම්බයක් බවට පත්කර ඇත. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නියමයන් සහ ආයතන පෙනුමට පමණක් ආරක්ෂා කරගෙන ඇති අතර, සත්‍ය ව්‍යවස්ථාමය ලිබරල්වාදයෙහි අත්‍යවශ්‍ය අංග - නීතියේ ආධිපත්‍යය; සීමිත රජය, නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණ; සමාගම් ගත වීමේ, අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ සහ ආගමික නිදහස - ජනවාර්ගික වෛරයෙහි ව්‍යාධිවරණය තුළ අහිසි ලෙස යොදවාගෙන, අධිබලතා කර හෝ විනාශ කර ඇත.

බොහෝ විශ්ලේෂකයින් තර්ක කරන්නේ, යටත් විජිත පාලනය රාජ්‍ය පරිපාලනය සහ නිලධාරීවාදය තුළ අධි-නියෝජනය වූ ද්‍රවිඩයන්ට වාසිදායක කළ බවයි. මෙය බ්‍රිතාන්‍යයින්ගේ අනිසි පක්ෂපාතිත්වය ලෙස සැලකිය හොහැක. මෙය දෙමළ සංස්කෘතියේ සහ දේශපාලනයේ හදුබිම වූ යාපනයේ සුවිශේෂී සංවර්ධනය සහ තත්ත්වයන්, සහ ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි ඉංග්‍රීසි මාධ්‍ය

පාසැල් තිබීම නිසා සිදුවිය. බේදවාදකය වූයේ, නිදහස දිනාගත් වහාම, සිංහල නායකයෝ ඔවුන්ගේ ප්‍රජාවේ අසීමිත සංඛ්‍යා, දිනුම් කණුව පසුකරන පළමුවැන්නා දිනන මැතිවරණ ක්‍රමය, සහ නරයාත්මක සුළුතරය සහතික කිරීමක් නොමැති ඒකීය රාජ්‍ය ව්‍යුහය යන මේවායේ වාසිය ලබාගෙන දෙමළ හිතීන් සාධාරණීකරණය කිරීමට පටන් ගත්හ. 'ජනවාර්ගික බැහැරකිරීම' සිංහල දුක්ගැන්වීම් වලට සහන සැලසීමේ කතිකාව නරනා නිත්‍යානුකූල කර වීම් ප්‍රතිඵලය ලෙස ජනවාර්ගික-ජාතික වාදය, බැහැර කිරීම සහ ධූර්වකරණය ස්ථිරව පිහිටුවීම කෙරුණි. ප්‍රථම පියවර වූයේ රටෙහි ඉන්දීය දෙමළ ජනතාවගේ ඡන්ද බලය අහෝසි කිරීමයි. මෙම උපක්‍රමයෙන් අදහස් වූයේ ඉන්පසු ඡන්ද කොට්ඨාශයේ පහෙන් හතරක් සිංහලයින්ගෙන් සමන්විත වූ බවයි. මීට පෙර පරිච්ඡේද තුළ පෙන්වා දුන් පරිදි, සිංහල ජාතිකවාදී හැඟීම් මතු වූයේ රජය වෙත සිංහල ගොවි ජනතාවගේ ආරක්ෂකයා සහ පරිත්‍යාගශීලියා ලෙස සිංහල බෞද්ධ මතවාදය සමග සම්බන්ධ වූ දේශපාලනමය ප්‍රකෘති මෙහෙයවන ක්‍රියාවලියක් ලෙසය. මෙය සිංහල ග්‍රාමීය ප්‍රකෘති රාජ්‍ය බලයට ප්‍රවේශය ලබාදී, ජනවාර්ගික බිඳිදීම් වලට හැකියාව ලබාදී, පහළ සිට වල්ල වුණු පීඩනයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රාජ්‍යය වැඩිවැඩියෙන් සිංහලකරණය විය. 1950 ගණන්වල මැද භාගයෙන් පටන්ගෙන බහුතර සිංහල ප්‍රජාවේ ශ්‍රී ලංකා දේශපාලනඥයින් විසින් බලය ලබාගැනීමේ ක්‍රමයක් ලෙස ජනවාර්ගික බැහැරකිරීම භාවිතා කරන ලදී. එසේ කිරීමෙන් ඔවුහු ක්‍රමානුකූලව රටෙහි සුළුතර දෙමළ ප්‍රජාව කොන්කිරීමට ලක් කළහ. වෙනත් ඒවා අතර, භාෂාව, විශ්වවිද්‍යාල ප්‍රවේශය, රාජ්‍ය රැකියා, ඉඩම් හිමිකාරිත්වය යන ක්ෂේත්‍ර තුළ වෙනස්කොට සලකන ප්‍රතිපත්ති සහ ආගම, ජාතික කොඩිය සහ ජාතික ගී ගායනා කිරීම යන ක්ෂේත්‍රවල සංකේතාත්මකව වැදගත් පියවර ගත්හ. සෑම සිංහල දේශපාලන පක්ෂයක්ම, ඉතාමත් දරුණු සිංහල-ගැති දෙමළ-විරෝධී ආකල්පයක් ගැනීමට උත්සාහ කරමින් දිවයිනේ අධි-තරගකාරී දේශපාලන කරලිය තුළ ජයග්‍රහණය සෙවීමට පටන් ගත්තේය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙහි තත්ත්වය ගැන බෙවොට්ටා පහත සඳහන් අදහස් ප්‍රකාශ කළේය:²⁹⁷

සාමාන්‍ය ව්‍යාධිවරණයක් යටතේ, සර්වජන ඡන්ද මැතිවරණ, පක්ෂ දේශපාලනය, සහ ප්‍රකෘති තරගය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා තීරණාත්මක වෙති. කෙසේවෙතත්, ශ්‍රී ලංකාව තුළ, නොමග ගිය හෝ ද්වේෂ සහගත නායකයෝ ජනවාර්ගික ගැටුම අපරාධයක් බවට පත්කර දේශපාලනමය වාසි ලබාගැනීමට මෙම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආධාරක භාවිතා කළහ. ශ්‍රී ලංකාව, දශක සතරකට වැඩි කාලයකට පෙර අවශ්‍ය වූ සාමකාමී බලය මාරුකිරීමක් කළමනාකරණය කරගෙන විධිමත්ව තහවුරු කළ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් වූවත්, සත්‍ය තත්ත්වය කණගාටුදායක ලෙස වෙනස් වේ. සියළුම පක්ෂ විධිමත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලි පාලනය කරන හිතීරිති නිරතුරුව පිළිපදින්නේදැයි අපි ඇසුවහොත්, ජනවාර්ගික සුවිශේෂතාව සහ පැරදවීම කෙතරම් නරකට 1950 ගණන්වල මැද භාගයේ සිට රටෙහි දේශපාලනය පාලනය කර, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ඒකාධිකාරීත්වයට පත් කළේදැයි අපට දැකගත හැකිය.

ඉහත පෙන්වා දුන් පරිදි, ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාමය ව්‍යුහය ජනවාර්ගික බැහැරකිරීමට යටත්විය. රටට අවශ්‍ය කර තිබුණේ සම්මුති දේශපාලනය සහ බහු-ජනවාර්ගික සහජීවනයට අනුබල දෙන විනාසයකි. එයට ලැබුණේ රට වෙන්වීම කරා වේගයෙන් තල්ලු කළ ඊට විරුද්ධ දෙයකි.

²⁹⁵ op.cit. pp. 20-25.

²⁹⁶ DeVotta. N. *Illiberalism in Sri Lanka*, Journal of Democracy Volume 13, Number 1 January 2002 <http://web.centre.edu/orihm/devotta.pdf>. [Accessed August 31, 2012]

²⁹⁷ Ibid.

දිග්ගැස්සුණු ගැටුමකට දේශපාලනමය විපරිවර්තනයෙහි දිග්ගැස්සුණු ක්‍රියාවලියක් අවශ්‍ය කරයි. රාජ්‍ය බලය පිළිබඳ ප්‍රශ්නය ගැටුමෙහි කේන්ද්‍රයෙහි පවතින නිසා, සාමයට විශ්වාස කටයුතු කෙටි-කාලීන මාවතක් ආරම්භ විය යුත්තේ ජනවාර්ගික රේඛා ඔස්සේ රාජ්‍ය බලය නැවත සකස් කිරීම අරමුණු කර ගන්නා, වියට මඟ පාදන සාකච්ඡා සමගය. මෙයට සිංහල, දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රභූ අතර උදාර ජනවාර්ගික සම්මුතියක් අවශ්‍ය කෙරෙන අතර, වියට ප්‍රධාන ජනවර්ග තුනෙහි ජනතාවගේ සහාය අවශ්‍ය වේ. අනුගමනය කළ හැකිව තිබුණු ක්‍රමෝපායයක් රෝපර්ස් ප්‍රකාශ කරයි.²⁹⁸

මෙම මූලාකෘතියෙහි ගම්පර්වය වන්නේ ඕනෑම තිරසාර සාමකාමී විසඳුමකට මොනගම් ක්‍රමයකින් හෝ පක්ෂ තුළ ඇති ප්‍රතිරෝධයන්ට ඉඩසැලසීමට සමාන්තර උත්සාහයක් අවශ්‍ය බවයි. පද්ධතිමය වින්තනයෙන් වන මූලික අන්තර්දෘෂ්ටියක් වන්නේ, මෙම සාධකය බොහෝ විට අවතක්සේරු කරන බවයි. මන්දයත්, වහි ප්‍රතිඵල දිස්වන්නේ ප්‍රමාදයකින් පසුව සහ ඒ අනුව “පළමු දේ පළමුව” යන ප්‍රබල දේශපාලන ආකල්පය මගින් පහසුවෙන් අතිරේක ක්‍රියාවන් ලෙස ඉවත ලද හැකි නිසා ය. වඩා හොඳ ක්‍රමෝපායයක් මගින් ඕනෑම සාම ක්‍රියාවලියක ආරම්භයේ සිටම පක්ෂය-තුළ (අන්තත්පක්ෂ) ඉඩ සැලසීම ගොඩ නංවනු ඇත.

2. අනෙකුත් කළකිරීම

දිග්ගැස්සුණු ගැටුම් ආමන්ත්‍රණය කරන මුලපිරීම්, දෙපාර්ශවයේම විදිරිවාදිකම් නැතත්, අවිශ්වාසය සහ සැකය වැනි ලක්ෂණ සහිත පරිසරයක ආරම්භ කර, ක්‍රියාත්මක කර, පවත්වාගෙන යා යුතුයි. රෝපර්ස්ට අනුව, ශ්‍රී ලාංකීය සිද්ධිය මෙම සංකල්පයෙහි භාවිතය විශේෂයෙන් ප්‍රයෝජනවත් වන පද්ධතිමය දුෂ්කරතා දෙකක උදාහරණ ලබාදෙයි. පළමුවැන්න, 2002 දී ක්‍රියාවලිය ආරම්භ කරන විට සාකච්ඡා කරන පාර්ශව දෙකටම තිබුණු ‘දෙවැනි සිතුවිලි’ වලට අදාළවය. දෙවැන්න, 2003 ආරම්භයේ සිටම ක්‍රියාවලියට වැඩි වැඩියෙන් බාධා කළ ‘අනෙකුත් කළකිරීම’ පිළිබඳ මූලාකෘතියට අදාළවය. මෙම රටාව ගැඹුරු අවිශ්වාසය සහ අවි ආයුධ බිම් තැබීමෙන් පසු ඒ වෙනුවට ඔවුන්ට අනෙක් පාර්ශවයෙන් යමක් ලැබිය යුතුයැයි සියළු පාර්ශව අතර ඇති බලාපොරොත්තුව මගින් හැඩගැස්වීම පශ්චාත්-යුද වාතාවරණයන් තුළ නිරතුරුව දිස්වෙයි.²⁹⁹

2007 සිට ශ්‍රී ලංකාව තුළ පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන මෙතෙහි කිරීම, සංවාදය සහ අදහස් විමසීම්වල ක්‍රියාවලියක් හරහා, රෝපර්ස් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය ගැන අනෙකුත් කළකිරීම මෙසේ අර්ථ දැක්වීය:³⁰⁰

දිග්ගැස්සුණු ගැටුම් ආමන්ත්‍රණය කරන මුලපිරීම්, විදිරිවාදිකම් නොතිබුණත්, දෙපාර්ශවයේම අවිශ්වාසය, සහ සැකය වැනි ලක්ෂණ ඇති පරිසරයක ආරම්භ කර, ක්‍රියාත්මක කර, පවත්වාගෙන යා යුතුයි. ශ්‍රී ලංකාවේ සටන් විරාම ගිවිසුම වැනි ගිවිසුම් සෑමවිටම සම්මුතිය පිළිබඳ වූ ලියකියවිලි වූ අතර, ඒවා පහසු වූයේ ඒවායේ තිබූ නිර්මාණාත්මකව සැක සහිත වචන නිසාය. එමනිසා, අත්සන්කරුවන් ගිවිසුම විවිධ ආකාරවලින් අර්ථ නිරූපණය කිරීම පුදුමක් නොවේ: නිදසුනක් ලෙස ශ්‍රී ලංකා රජය සඳහා, සටන්විරාම ගිවිසුම මූලිකව යුද්ධය නිමාකිරීමට සහ විල්ට්ට්ටිය දේශපාලන

ක්‍රියාවලියක නිරත කර විමට ක්‍රමයක් විය. එහි තත්ත්වයන් පියවරෙන් පියවර මැඩ පවත්වා ගත හැකි යැයි ශ්‍රී ලංකා රජය බලාපොරොත්තු විය. අනෙක් අතට, විල්ට්ට්ටිය සටන් විරාම ගිවිසුම දුටුවේ, එහි හමුදාමය ශක්තිය පිළිගැනීම ලෙස සහ දෙමළ ජනතාවගේ ජීවිතය “ප්‍රකෘති තත්වයට ගෙන ඒමෙහි” ආරම්භක ලක්ෂ්‍යය ලෙසය. දෙමළ ජනතාවගේ “සැබෑ” නියෝජිතයා ලෙස වැඩිදුර හිතනානුකූලතාවය සහ බලය දිනාගැනීම එහි බලාපොරොත්තුව විය.

ඊළඟ වසර තුළ, ඔවුන්ගේ බොහෝ අපේක්ෂා සහ බලාපොරොත්තු විනාශ වූ බව පාර්ශව දෙකම දුටුවහ. සටන් විරාම ගිවිසුම තිබියදීත්, ශ්‍රී ලංකා රජය කළකිරීමට පත්වූයේ, විල්ට්ට්ටියට තොරතුරු සපයන්නන්ගේ ඝාතන වලට සම්බන්ධ වීම ගැන සහ දේශපාලන ගිවිසුම් නොමැතිව හමුදාකරණය නැවැත්වීමට කැමැත්තක් නොපෙන්වීම ගැන ඔවුන්ට දෙස් පැවරූ නිසාය. විල්ට්ට්ටිය කළකිරීමට පත්වූයේ, “ප්‍රකෘති තත්වයටගෙන ඒම” බලාපොරොත්තු වුවාට වඩා සෙමින් සිදුවීම සහ උතුරු නැගෙනහිර හරයාත්මක සහ-පරිපාලනයට සම්බන්ධව යම් සහන ලබාදීමට ශ්‍රී ලංකා රජය කිසිම හදිසියක් නොපෙන්වීම නිසාය.

විවැනි අනෙකුත් කළකිරීම් සාම ක්‍රියාවලි වල සාමාන්‍ය වේ. එමනිසා, අවශ්‍ය වී තිබුණේ, මුල පටන් ඒවා හඳුනා ගැනීමට සහ ප්‍රථමයෙන් ගිවිසුමට මඟ පාදා ප්‍රශ්න විසඳීම කළ අයුරින්ම එම කළකිරීම් ගැන කටයුතු කිරීමට උපකාරී වන යාන්ත්‍රණය යි. මෙය ඉටුකිරීමට පාර්ශව විසින් ගිවිසුම ක්‍රියාවට නැංවීම නිරීක්ෂණය සඳහා පමණක් නොව, දුක් ගැනවිලි ආමන්ත්‍රණය කිරීම සහ වෙනස්කම් තෝරා බේරා ගැනීමට, යම් ආකාරයකආයතනිකරණය කළ ව්‍යුහයක්, ගැන සලකා බැලිය යුතුය.

සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කර වසරකට පසු, දෙපාර්ශවයම ඔවුන්ගේ බොහෝ අපේක්ෂාවන් සහ බලාපොරොත්තු විනාශ වී ගිය බව තේරුම්ගත්හ. විල්ට්ට්ටිය දේශපාලන ගිවිසුම් නැතිව හමුදාවන් ඉවත් කර ගැනීමට කිසිම කැමැත්තක් නොදැක්වූ බැවින් රජය කළකිරුණි. විල්ට්ට්ටිය රජය රචනා බව පැවසූ සාම ක්‍රියාවලියේ විචාරකයින් හට සැහෙන තරම් තර්ක විය ඉදිරිපත් කළේය. විල්ට්ට්ටිය කළකිරුණේ පොරොන්දු වූ ‘ප්‍රකෘති තත්වයට ගෙන ඒම’ සිදුවූයේ බලාපොරොත්තු වුවාට වඩා සෙමින් බැවිනි. මේ සියල්ල සිදුවූයේ ඔවුන්ගේ ජන්ද දැකයින් යුද්ධය, පෞද්ගලික සහ සමූහ දුක්වේදනා වලට වසර ගණනක් මුහුණ දීමෙන් පසු ප්‍රත්‍යක්ෂ සාම ලාභාංශයක් දැකීමට ඉමහත් ආශාවකින් සිටින විටදීය.

2004 දෙසැම්බර් සුනාමිය තක්සේරු කළ පරිදි සුනාමියට සම්බන්ධ මරණ 35,000 ක් සහ ආසන්නව මිලියන එකක ජනතාව අවතැන්වීමට හේතු විය. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර සුනාමියේ බලපෑම ප්‍රබල වී මරණ 55% ක්, මුල් අවතැන්වීම් 65% ක් සහ හානි සිදුවීම් 60% ක් විය. දැවැන්ත මූලතාධාර ප්‍රතිචාරයක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස (ඩොලර් බිලියන 3 කට වඩා) බොහෝ නිරීක්ෂකයින් බලාපොරොත්තු වූයේ ඒ තුළින් ගැටුමේ ප්‍රධාන වර්ත දෙක ශක්තිමත් වී සහන ප්‍රයත්නයන් සඳහා පොදු බිමක් සොයා ගනී යැයි කියාය. රජය සහ විල්ට්ට්ටිය අතර සහන කළමනාකරණ සඳහා පශ්චාත්-සුනාමී මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහයක් (P-TOMS) යෝජනා කරන ලදී. කෙසේවෙතත්, දේශපාලන පක්ෂ අතර අවිශ්වාසය නිසා විය ක්‍රියාවට නැංවීමට නොහැකි වී නෛතික විරෝධයන්ට මඟ පාදා, ගිවිසුම අත්හිටුවන ලදී. විය බෙහෙවින් විවාදාත්මක වී, 2005 මැද කාලයේ ජේවීපීය රජයෙන් ඉවත් වීමට මඟ පාදා රජය බෙහෙවින් දුර්වල විය. මහාධිකරණය අවසානයේදී විය ව්‍යවස්ථානුකූල නොවන බව ප්‍රකාශ කළේ වෙන්වීමට කැපවී සිටින සංවිධානයකට විය භූමිකාවක් දී තිබුණු බැවිනි.

²⁹⁸ op.cit. p. 21.

²⁹⁹ Ropers, N. (2005). *Peace Processes as Corridors for Systemic Change: Insights from Sri Lanka 2002–2005*, Colombo: Berghof Foundation

³⁰⁰ op.cit, p. 21.

පසුව, 2005 අගෝස්තු මස, විදේශ කටයුතු අමාත්‍ය ලක්ෂ්මන් කදිරිගාමර් කොළඹදී ඝාතනය කෙරුණි. එල්ටීටීඊය වගකීම ප්‍රතික්ෂේප කළ මුත්, බොහෝදෙනා එය විශ්වාස නොකළහ. බලධාරීන් වහාම හදිසි හිතිය නැවත හඳුන්වා දුන්නේය. එය යටතේ පුද්ගලයෙකු වරකට මාස තුනක් තුළ රඳවා තබා ගත හැකිවූ අතර, යම් හිතවිදේශීය ක්‍රියාවකට සම්බන්ධ බවට සැක කළහොත් මාස 18 ක් දක්වා රඳවා ගත හැකි විය.

2006 නොවැම්බර් මස, ෂබ්වැරද්වසදඩික කරසිසි ධරදුමව පසුගිය වසර පහ තුළ සාම ක්‍රියාවලිය ගිලිහී ගියේ කෙසේද සහ මන්ද යන්න ගැන මෙම සම්පිණ්ඩනය ඉදිරිපත් කළේය.³⁰¹

සාම ක්‍රියාවලිය හික්මවිය නොහැකි ලෙස දුටු ගැටුමක් තරහා කඩාබිඳගෙන යාමට ගත් නිර්ණිත උත්සාහයක් විය. 2002-2006 අතර කාලය දශකයකට වඩා වැඩි කාලයකට පසු ප්‍රථම වතාවට උතුරේ සහ නැගෙනහිර ජනතාවගේ ජීවිත යම් මට්ටමක ප්‍රකෘති තත්වයකට ගෙන එන ලදී. නමුත් ගැටුම අතිශයින් සංකීර්ණ වූ අතර, සාම ක්‍රියාවලිය දැඩි ප්‍රශ්න බොහොමයක් නොසැලකා හැරියේය. හේද වී තිබූ සිංහල රාජ්‍ය සංස්ථාව උතුරේ අර්ධ-ඒකාධිපති සන්නද්ධ ව්‍යාපාරයක් සමග එකට ගෙනැවිත්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට සහ මානව හිමිකම්වලට ගරුකරන දේශපාලන විසඳුමකට ගෙන ඒම සෑමවිටම දුෂ්කර විය.

සටන් විරාම ගිවිසුමක් තුළ ප්‍රවණ්ඩතව ක්‍රම පාලනය කළ පක්ෂ දෙක ඇතුළත් කළ යුතු බව පැහැදිලි විය; ඒ අර්ථයෙන් ද්විපාර්ශවික ප්‍රවේශය අනිවාර්ය විය. කෙසේවෙතත්, දේශපාලන විසඳුමක් ගැන කතාකිරීමට ආරම්භ කළ විගස, සියළුම බැහැර කරන ලද දේශපාලන ක්‍රියාධරයෝ ඔවුන් ද සිටින බව ඇඟවීමට පටන්ගෙන දේශපාලන විසඳුමක ප්‍රගතිය කඩාකප්පල් කිරීමට පටන් ගත්හ. දේශපාලන විසඳුමක දීප්තිය පෙනෙන්නට ගත් විගස, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අගයන් වැළඳ ගැනීමේ කිසිම සළකුණක් නොපෙන්වූ එල්ටීටීඊයට යම් භූමි ප්‍රදේශයක් පාලනය කිරීමට ඉඩදීමේ ගැටළු සීඝ්‍රයෙන් පැහැදිලි විය. මේ අතරම, 2005 දෙසැම්බර් මසට පසු සිදුවූ මාරුවීම, වැඩිවෙමින් පැවති උග්‍ර ජාතිකවාදී සහ මිලිටරිවාදී අංගයන් පිළිබඳ රජයේ ප්‍රතිපත්තිය සහ 2006 ට පසු පැහැදිලිව පෙනෙන්නට තිබුණු තැනි ගන්වන මානව හිමිකම් උල්ලංඝන, සුළුතර අයිතීන් ආරක්ෂා කිරීමට රජය වෙත පැවති විශ්වාසය ප්‍රබල ලෙස යටපත් කළේය. සුපුරුදු පර්දි, එල්ටීටීඊ මර්දනය සහ ආරක්ෂක හමුදාවන්ගේ ක්‍රෑරත්වය අතරට මැදිවූ සිවිල් ජනතාවට - දෙමළ, සිංහල සහ මුස්ලිම් ජනතාවට - ප්‍රවණ්ඩතවයේ පීඩාව විඳීමට සිදුවිය.

ක්‍රියාවලිය තුළ වැඩිපුර රාජ්‍ය මූලපිරීම් සමග වැඩි ප්‍රගතියක් ලබාගත හැකි වූ අවස්ථා තිබුණි. එල්ටීටීඊයේ නමැතිලි බව තිබුණි නම් නිසැකයෙන්ම ක්‍රියාවලිය හියමිත මාර්ගය ඔස්සේ තබා ගත හැකිව තිබුණි. නමුත් 2004 වනවිට කරලිකරුවන්ගේ උනන්දුව අඩුවෙමින් පැවති බව පෙනුණි. ඔවුහු තවදුරටත් ක්‍රියාවලිය පිළිගත හැකි දේශපාලන ප්‍රතිඵලයක් ලබාදෙන බව විශ්වාස නොකළහ. මිලිටරි අක්‍රීය බව ඔවුන්ගේ ඒකාබද්ධ බව යටපත් කර ඩයස්පෝරා අරමුදල් සීමා කළේය. 2004 කරුණාගේ හැර යාම සහ පසුව රජය සමග ඇතිකරගත් ඔහුගේ සන්ධානය ද්විතව පහරක් විය. එය ඔවුන්ගේ හමුදාමය හැකියාව දුර්වල කර, සාකච්ඡා 'සාම උග්‍රකඩ' ලෙස දැකින ලද අයට ශක්තිමත් කර, මිලිටරි ජයග්‍රහණයකින් පමණක් සාමය ලබාගත හැකි බව විශ්වාස කළ සිංහල දේශපාලකයින් දෙබර්ගමත් කළේය.

³⁰¹ International Crisis Group Asia. *Sri Lanka: The Failure of the Peace Process*, Report N°12428 November 2006

3. කේන්ද්‍රීය ගැටළු මඟහැරීම

මෙය පදනම් වී ඇත්තේ පළමුකොට ප්‍රධාන විවාදාශීලී ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීම අපහසු වේය යන නිරීක්ෂණය මතය. වචනවත් බොහෝ ගැටුම් පාර්ශව ඒවා සාම ක්‍රියාවලියේ පසු අදියර වලට විස්ථාපනය කිරීමට පෙළඹෙති. සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කළේ රටෙහි තිරසාර සාමයක් උදෙසා වැඩකිරීමට අවකාශය නිර්මාණය කිරීමේ අවකාශ අතිප්‍රායෝගිකි. සටන් විරාම ගිවිසුම තිරසාරව වර්ධනය කර ගැනීමට දායක වී මග සකස් කිරීමට එලදායි මෙවලමක් වන බලය බෙදාහැරීම ගැන එක්සත් ජාතික පෙරමුණ විශ්වාස කළේය.³⁰²

බොහෝ අවදානම් තිබුණු අතර එක්සත් ජාතික පෙරමුණෙහි නායකත්වය ඒවා ගැන දැනුවත්ව සිටියහ. ප්‍රධාන සීමා කිරීම් වලින් එකක් වූයේ එක්සත් ජාතික පෙරමුණෙහි පරිපාලනය සහ පොදුජන එක්සත් පෙරමුණෙහි විධායකය අතර පැවති අභිතකර සහවාසයයි. මේවා තුළ එක්සත් ජාතික පෙරමුණ රජයෙහි පුර්ණ පාලනය භුක්ති නොවීදී අතර, ගැටුමෙහි මූල හේතූන් වූ කේන්ද්‍රීය ගැටළු ගැන කටයුතු කිරීමට දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා රාමුවක් සැපයීමට හැකි තත්වයක නොසිටියේය. පොදු ජන එක්සත් පෙරමුණෙහි අදහස වූයේ සටන් විරාම ගිවිසුම අවසානයකට ගෙන ඒමේ ක්‍රියාවලිය සහ පසුව පැමිණි සාම ක්‍රියාවලිය ඒකාන්තයෙන්ම සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා එකක් නොවුණු බවයි. පෙනෙන අන්දමට සටන් විරාම ගිවිසුමට විධිමත් කැබිනට් අනුමැතිය ලැබීම හෝ ව්‍යවස්ථානුකූලව රාජ්‍ය ප්‍රධානියා, ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියා, කැබිනට් මණ්ඩලයේ ප්‍රධානියා සහ සමහරවිට වඩා වැදගත්ව සන්නද්ධ හමුදාවල ප්‍රධාන ආඥාපති වූ ජනාධිපති කුමාරතුංග සමග සාකච්ඡා කිරීම හෝ සිදු නොවීය.³⁰³

රෝපර්ස් පවසන අන්දමට මෙම තත්වයන් යටතේ විය පුදුමයට කරුණක් නොවීය.³⁰⁴

"කේන්ද්‍රීය ගැටළු මඟහැරීමේ" මූලකාරීය පදනම් වී ඇත්තේ පළමුකොටම මතභේදයට තුඩුදෙන ප්‍රධාන ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීම දුෂ්කර වේ යැයි යන නිරීක්ෂණය මතය. එමනිසා බොහෝ ගැටුම් පාර්ශව ඒවා සාම ක්‍රියාවලියේ පසු අදියරවලට විස්ථාපනය කිරීමට පෙළඹේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ "මූලික ගැටළු" ගැන කටයුතු කිරීමට භූමිය සුදානම් කිරීමට පළමුවෙන්ම අන්තර්කාලීන වැඩ පිළිවෙලක් තිබිය යුතු බවට හිඟවිතව එකඟ වී තිබිණි. කෙසේවෙතත්, අන්තර්කාලීන වැඩපිළිවෙල ගැන සම්ප විශ්ලේෂණයකින් පෙන්වන්නේ මෙම යාන්ත්‍රණ තුළ වුවද, ප්‍රධාන හැඹුරුව වූයේ කේන්ද්‍රීය ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමෙන් වැළකීමයි. එයින් අදහස් කරන්නේ කවුරුත් බලය බෙදා ගත යුතු ද, කුමක් මත ද සහ කා සමග ද යන මූලික ප්‍රශ්නය මඟහැරීමය.

2002 සැප්තැම්බර් මස ආරම්භ කළ සාම සාකච්ඡා තිරසාරව පවත්වා ගෙන ගියේ නැත. ජනාධිපති කුමාරතුංග සහ ඇයගේ උපදේශකවරුන්ගේ අදහස වූයේ සාකච්ඡා වලදී කේන්ද්‍රීය ගැටළු මඟ හැරීම එල්ටීටීඊයෙහි ප්‍රවේශය වූ බවයි. එල්ටීටීඊයෙහි තර්කය යොමුවූයේ කඩිනම් මානුෂීය ගැටළු විසඳීමට ඇති අවශ්‍යතාව මතය - ප්‍රථම පියවර විය යුත්තේ යුද්ධයෙහි ප්‍රතිවිපාකය. ඔවුන්ගේ තර්කය වූයේ මානුෂීය ගැටළු සමග කටයුතු කිරීමට ඇති අවශ්‍යතාව සහ අවසානයේදී එන සාම ගිවිසුමට යෝග්‍ය තත්වයන් නිර්මාණය කිරීමට සිවිල් ජීවිතය ප්‍රකෘති තත්වයට ගෙන ඒමයි. එය ශ්‍රී ලංකා රජය සහ දෙමළ ප්‍රජාව අතර විශ්වාසය ගොඩනැගීමේ පියවරක් වූ බව ද එල්ටීටීඊ ය අවධාරණය කළේය.

³⁰² Jayasakera. D. (2009). in: Keethaponcalan & Jayawardene, eds., Sri Lanka: Perspectives on the Ceasefire Agreement, Colombo: South Asia Peace Institute, p.77
³⁰³ Pieris. H., in ibid, p 62
³⁰⁴ op.cit, p. 21..

වික්සන් ජාතික පෙරමුණ පරිපාලනය සහ විල්ටීරිය අතර 2003 මැයි-ඔක්තෝම්බර් අතර විවාදයෙන් පෙන්වූයේ අන්තර්කාලීන විසඳුමක් ලෙස වුවද, විල්ටීරිය සහ වික්සන් ජාතික පෙරමුණ මඟහරින ලද ජනවාර්ගික ගැටුමේ ඊනියා කේන්ද්‍රීය ගැටළු පුළුල්ව ආමන්ත්‍රණය කළ යුතු බවයි. අන්තර්වාර ස්වයංපාලන අධිකාරිය සඳහා වූ යෝජනාවට වික්සන් ජාතික පෙරමුණ කිසිසේත් සුදානම්ව සිටියේ නැති අතර, එය අන්තර්වාර ස්වයං-පාලනයක් සඳහා රාමුවක් යෝජනා කළ බැවින් එය වික්සන් ජාතික පෙරමුණ විමහිත පත් කළේය.

යෝජිත අන්තර්වාර ස්වයං පාලන අධිකාරිය ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වෛරීභාවය සහ ඒකීය භාවයට ගරු කළ නමුත්, උතුරු නැගෙනහිරට පුළුල්-ව්‍යාප්ත ස්වාධීනත්වයක් පවරා දී තිබුණි. මෙම යෝජනාව වික්සන් ජාතික පක්ෂයේ අග්‍රාමාත්‍ය රනිල් වික්‍රමසිංහ සහ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂයේ ජනාධිපති කුමාරතුංග අතර කැසුණු සහභාගි අරගලය උච්ච ස්ථානයට ගෙන ආවේය. ජනාධිපති කුමාරතුංග, සාකච්ඡාවලින් බෙහෙවින් බැහැර කරන ලදුව, හදිසි අවස්ථාවක් ප්‍රකාශ කර, ආරක්ෂක සහ මාධ්‍ය අමාත්‍ය ධුරයන් ඇතුළුව ප්‍රධාන අමාත්‍යාංශ සිය අතට ගනිමින් ඇගේ අධිකාරිය අවධාරණය කර, ඒ මගින් වික්සන් ජාතික පක්ෂ පරිපාලනය අඩපණ කළාය.

රෝපර්ස් අවධාරණය කරන්නේ³⁰⁵ කේන්ද්‍රීය ගැටළු මඟහැරීමට එක් හේතුවක් වූයේ පාර්ශවයන්ගේ අත්සතු කළ නොහැකි මනාපයන් ලෙස ඔවුන් දකින දේට අදාළව තිබිය හැක්කේ දින-පරදින රටාවක් පමණක් බවට පාර්ශවයන් අතර තිබුණ දෘෂ්ටිකෝණයයි. හැකි සියළුම විසඳුම් පරීක්ෂා කිරීමට ඉඩහරන ක්‍රියාවලි දෙස බැලීමට සහ “විසඳුම්” කිසිදුකල “අවසාන” වන ඒවා නොව, නමුත් සෑමවිටම ඒවා වෙනස් අදහස්වලට ඉඩහරන ක්‍රියාවලියක පියවර බව පිළිගැනීමට පාර්ශවයන්ට අනුබල දෙනු ලැබේ.

4. ද්විපාර්ශවිකත්වයේ සීමාවන්:

2002 සටන් විරාම ගිවිසුම සුවිශේෂී බල සමතුලිතතාවකින් උත්ප්‍රේරණය වී සහ ඒ මත ඉදිකර තිබුණි. වික්සන් ජාතික පෙරමුණු පරිපාලනය 2001 දී සාම වේදිකාවක් මත මැතිවරණය ජයග්‍රහණය කළ අතර, රජය සඳහා, එය යුද්ධය ඉවත් කර දේශපාලන විසඳුමකට මඟ පෑදීමට නියම වී තිබුණි. විල්ටීරිය සඳහා එය ඇමෙරිකා වික්සන් ජනපදයේ සැප්තැම්බර් 11 වෙනිදා සිද්ධීන්ගෙන් පසු ත්‍රස්තවාදයට විරෝධී ජාත්‍යන්තර ව්‍යාපාරය වූ අතර, මෂන කාලීන මිලිටරි ජයග්‍රහණවල දේශපාලනමය තහවුරුකිරීම විධිමත් කිරීම ද විය. රජයට මෙන්ම විල්ටීරියට ද විදිරවාදිකම් නැවැත්වීම ප්‍රකාශ කිරීම අනෙකුත්ව හිතකර විය.

සටන් විරාම ගිවිසුමක් ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රම පාලනය කළ පාර්ශව දෙකම ඇතුළත් කළ යුතු බව පැහැදිලි විය; ඒ අනුව ද්විපාර්ශව ප්‍රවේශය අනිවාර්ය විය. බොහෝ දේශපාලන ගැටුම් මෙහෙයවන සාධකවලින් එකක් වන්නේ සාම ක්‍රියාවලිය පාර්ශව දෙක මගින් හැඩගැස්වී ආධිපත්‍යය දරන බව සහ මෙම ක්‍රියාධරයින් දෙදෙනාට ගැටුම විසඳන්නේ කෙසේද යන්න ගැන මුළුමනින්ම ප්‍රතිවිරුද්ධ අදහස් තිබිය හැකි බවයි. සටන් විරාම ගිවිසුම රජයේ ආරක්ෂක බලකායන් සහ විල්ටීරිය අතර සටන් නැවැත්වීය. පාර්ශව දෙකෙහි ආස්ථානයන් ගේ විශාල පරතරයක් තිබුණත්, ගැටුමෙහි ප්‍රධාන පාර්ශව දෙකට දේශපාලන විසඳුමක් සාකච්ඡා කර ගැනීමට සංවාද ක්‍රියාවලියකට ඇතුල්වීමට හැකියාව වියත් ලබාදුනි. ශ්‍රී ලංකාව තුළ සටන් විරාම ගිවිසුමට විරුද්ධ වූ අය, වනම්, ප්‍රධාන වශයෙන් විපක්ෂයෙහි දේශපාලන පක්ෂ, මුස්ලිම්වරු, ඉන්දියානු සම්භවය සහිත උවිඩයින්, සහ විල්ටීරියවිරෝධී දෙමළ පක්ෂ, සමස්තයෙහි ලා නොසැළකීම කෙරෙහි අවධානය යොමුකර, ඔවුන්

³⁰⁵ op.cit, p. 21.

බැහැර කිරීම තිරසාර සාමයක් ගොඩනගන සාධාරණ සහ පිළිගත හැකි විසඳුමකට බාධා කරන බවට තර්ක කළහ. අතිප්‍රමුඛ ද්විපාර්ශවික සාම ක්‍රියාවලියක් පිළිගත නොහැකි බව මෙම පාර්ශව විශ්වාස කළහ.

විල්ටීරිය අන්තර්වාර ස්වයංපාලන අධිකාරියෙහි යෝජනාව ඉදිරිපත් කිරීමත් සමග ද්විපාර්ශවිකත්වය එහි අන්තයන් දක්වා පරීක්ෂාවට ලක් කළ බවට ලියනගේ තර්ක කළේය. සිංහල ජාතිකවාදීන් එය දුටුවේ වෙන්වීම සඳහා ආරම්භයක් ලෙසය, දෙමළ ජාතිකවාදීන් දුටුවේ ස්වයංනි ර්ණයෙහි අදහස එයට අනුරූප වන බවයි, සහ මුස්ලිම් ජාතිකවාදීන් එය දුටුවේ උතුරු සහ නැගෙනහිර ඔවුන් මත වූ දෙමළ ආධිපත්‍යය ලෙසය.³⁰⁶ කෙසේවෙතත්, උයන්ගොඩ මීට වඩා ප්‍රායෝගික මතයක් ගෙන, මෙම යෝජනාව ලොවටල්වාදී කතිකාවක් සඳහා කළ ධනාත්මක සහ නවෝත්පාදක දායකත්වයක් ලෙස දැකිය යුතු බවට තර්ක කළේය.³⁰⁷

ජනවාර්ගික සුළුතරයින් කොන්කිරීම සහ බැහැරකිරීමේ හේතුවෙන් ජනවාර්ගික ස්වරූපයක් ගෙන ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ගැටුම, කලින්ම අර්ථ දක්වා ඇති බහුතර රාජ්‍යයක් පිළිබඳ මහසක පිහිටුවා නිරාකරණය කළ නොහැක. එමෙන්ම, අනෙකුත් ජනවාර්ගික සහ ආගමික සුළුතරයන්ට සමානාත්මතාවය, රාජ්‍යයෙහි භෞමික අඩණ්ඩතාව සහ සියළු පාර්ශව මගින් මානව හිමිකම් උල්ලංඝන නවතා දැමීම සහ සුළුතරයින්ගේ අයිතිවාසිකම් සනාථ කිරීම යන මේවා සහතික නොකර, උතුරු නැගෙනහිර කලාපයේ පැහැදිලි දෙමළ දේශපාලනික අනන්‍යතාවයක් හඳුනාගත නොහැක. අන්තර්වාරය තුළ, 2002 සටන් විරාම ගිවිසුම සුළුතරයින් ඇතුළුව යුද කලාපයේ ජනතාවගේ කඩිනම් අවශ්‍යතා සපුරාලීම ශක්තිමත් කළ හැකිව තිබුණි. මේ සඳහා අන්තර්වාර පරිපාලන ව්‍යුහයක් පිහිටුවීම අවශ්‍ය විය. අවාසනාවකට මෙන් එය විසේ නොවීය.

රෝපර්ස් ප්‍රකාශ කරන්නේ:³⁰⁸

සාම ක්‍රියාවලිය ගැටුම මූලිකව මෙහෙයවන්නන් ලෙස සිටි පාර්ශව විසින් හැඩගස්වා ඇතිනම්, ඔවුන් පෙළඹෙන්නේ හමුදාමය ක්‍රම වෙනුවට හමුදාමය-නොවන ක්‍රම වලින් ඔවුන්ගේ අරමුණු ඉටුකර ගැනීමටය. තුන්වෙනි පාර්ශව එකක් හෝ වැඩි සංඛ්‍යාවක් ඇතුළු කිරීමෙන් ක්‍රියාවලියට අනෙකුත් දෘෂ්ටිකෝණයන් ගෙන ඒම, ක්‍රියාවලිය හරහා යන සන්ධාන මතු වීම සහ සාමකාමී විසඳුම් සොයාබැලීම පුළුල් වීම යන මේවා සිදුවීමේ හැකියාව වැඩි කරයි.

සාම ක්‍රියාවලියන් තුළ සියළු පාර්ශවකරුවන් සියළු පරමාර්ථයන් සඳහා එක් විශාල මේසයක් වටා රැස්විය යුතු බවට නිගමනය කිරීම අවශ්‍ය නොවේ. අවශ්‍ය වනුයේ, ඔවුන් සියල්ලන් හට විපරිවර්තන ක්‍රියාවලියෙහි හවුල් අයිතිකරුවන් වීමට ඉඩ සලසන විවිධ සැළසුම්, මාවත් සහ අන්තර්ක්‍රියාවල ස්තරයන්ගේ බුද්ධිමය සංයෝජනයකි.

5. අසමමිතියෙහි උපකෝණිකයන්

දිග්ගැස්සුණු ගැටුම් බොහොමයක ලක්ෂණයක් වන්නේ, පාර්ශවයන්ගේ තත්ත්වය, ඔවුන්ගේ බලතල, සම්පත් සහ යුද උපක්‍රම වලට සම්බන්ධව පවතින ඔවුන්ගේ අසමමිතික ව්‍යුහයයි.

³⁰⁶ Liyanage. S. (2008). *One Step at a Time*, Colombo: South Asia Peace Institute. p. 132

³⁰⁷ ibid. p. 133.

³⁰⁸ op.cit. p. 32.

ශ්‍රී ලාංකීය සිද්ධියෙහි, එය අර්ධ වශයෙන් නොපවතින-රාජ්‍යය නිත්‍යානුකූල කිරීමේ සහ ඔවුන්ගේ තත්ත්වය නිත්‍යානුකූල කිරීමේ අවශ්‍යතාව විය.

අසමමිතියෙහි ගැටළුව ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේජියානු සාම ප්‍රයත්නයන් පිළිබඳ ඇගයීම, 1977-2009, තුළ ඉස්මතු කෙරිණි:

අපක්‍ෂපාති ප්‍රවේශයක් සහ අසමමිතිය පිළිබඳ ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීම මත පදනම්ව, රාජ්‍ය සහ රාජ්‍ය-නොවන ක්‍රියාධාරයින් අතර ගැටුම් වලදී නෝර්වේ සාමාන්‍යයෙන් මැදිහත්කරුවෙකු වී ඇත. භීෂණය මත යුද්ධයෙහි සංදර්භය තුළ ශ්‍රී ලංකා සිද්ධිය වැරැහි ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කිරීමේ අපහසුතා ඉස්මතු කරයි. සාමය ගෙන ඒම සඳහා 'ත්‍රස්තවාදීන්' සමග සාකච්ඡා කිරීමට උත්සාහ දරන අතරතුර, ත්‍රස්තවාදය මැඩලීමට අනෙකුත් ජාත්‍යන්තර බලවේගයන් සමග එක්සත් පෙරමුණක් පෙන්වීම නෝර්වේ හට කළ හැකි ද යන්න ගැන ප්‍රවේශමෙන් මෙහෙති කළ යුතු බව මෙයින් යෝජනා කෙරේ.³⁰⁹

නෝර්වේ රජය 2000 සිට දෙපාර්ශවයන් අතර සන්නිවේදන වලට පහසුකම් සැපයූ අතර, සටන් විරාමය ඍජු සාකච්ඡා ඇරඹීමට හැකියාව ලබා දුන්. එල්ටීටීඊය තවදුරටත් ස්වාධීන දෙමළ රාජ්‍යයක් ගැන බල නොකරමින්, තිබ්බ හැකි ලෙඩරල් විසඳුම් සාකච්ඡා කිරීම ඇරඹීය.

අසමමිතීන් සැලකිය යුතු අන්දමින් වෙනස් වී නොතිබුණ නමුත්, ජය පරාජයෙන් තොර තරඟය අවසන් වී නව විකල්ප වඩා ආකර්ෂණීය ලෙස පෙනෙන්නට පටන් ගති. තවද, 2001 සැප්තැම්බර් 11 ප්‍රහාරවලින් පසු, ත්‍රස්තවාදයට එරෙහි ගෝලීය ඒකරාශී වීම ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රවණ්ඩත්වය නිමා කිරීමට ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම සහ පීඩනය වැඩිකිරීමට දායක විය. දෙපාර්ශවයටම සටන් කිරීමට වඩා වෙනත් මාර්ගයක් ගැනීම යහපත් බව පෙනුණි.

රෝපර්ස් තත්ත්වය මෙසේ විශ්ලේෂණය කරයි:³¹⁰
තත්ත්වය පිළිබඳ ගැටළුව නිත්‍යානුකූලතාවයෙහි ප්‍රශ්නයට සම්පව සම්බන්ධ වී ඇත. එල්ටීටීඊය සඳහා තත්ත්වයෙහි සමානතාව (parity of status) මත පිළිගැනීමට ලක්වීම සාම ක්‍රියාවලිය ගොඩනගන ලද කුළුණු වලින් එකක් විය. ඔවුන්ගේ අභිමතාර්ථය වූයේ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවට අදාළව මෙන්ම ඔවුන්ගේම ආධාරකරුවන්ට අනෙකුත්ව මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ වැඩි නිත්‍යානුකූල බවක් දිනා ගැනීමයි. ඔවුන්ට තත්ත්වයෙහි සමානතාව සාකච්ඡා මේසයට සීමා වූවක් නොව, අනෙකුත් සියළු ක්‍රියාධාරයින් ගරුකළ යුතු මූලික ලක්ෂණයක් විය. එහෙත් ඔවුන් මුහුණ දුන් උභයෝධානීකරණය වූයේ, ඔවුන්ට සම-තත්ත්ව හවුල්කරුවෙක් ලෙස පිළිගැනීමට ලක්වීම අවශ්‍ය වූ අතර, ඔවුන්ගේ සටන්කාමී අරගලයේ ලක්ෂණ අත්හැර දැමීමේ දුෂ්කරතා තිබුණි (උදා. තොරතුරු සපයන්නන් පිළිබඳ අනුමාන කළ ඝාතන සහ අනෙකුත් මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන්ට අදාළව). අනෙක් අතට, ශ්‍රී ලංකා රජය මුහුණ දුන් උභයෝධානීකරණය වූයේ, හරයාත්මක සාකච්ඡාවල වෙනත් සන්දර්භයන් තුළ හෝ ජාත්‍යන්තර කරළිය තුළ සැලකිය යුතු නිත්‍යානුකූලතාවයකට මග

³⁰⁹ Sorbo. G. et.al. (2011). *Pawns of Peace, Evaluation of Norwegian peace efforts in Sri Lanka, 1997-2009*. Oslo: Norwegian Agency for Development Corporation, p xviii.
³¹⁰ op cit. p 33.

පැදීමට සාම ක්‍රියාවලියෙහි හවුල්කරුවෙක් ලෙස එල්ටීටීඊය පිළිගැනීමට ඉඩනොදීමට ශ්‍රී ලංකා රජය අධිෂ්ඨානය කර තිබිණි. එල්ටීටීඊයට හෝ ශ්‍රී ලංකා රජයට ඔවුන්ගේ උභයෝධානීකරණයන්ට පිළිගත හැකි පිළිතුර සොයා ගැනීමට නොහැකි විය. ඒ වෙනුවට, අවසානයේදී, නිරාකරණය නොවූ උභයෝධානීකරණ ක්‍රියාවලියේම නිත්‍යානුකූලතාවයට හානි පැමිණ විය.

අර්ථවත් සාකච්ඡා සහ අන්තර්ක්‍රියාකාරීත්වයන් ඇතිවීමට නම්, පාර්ශව යම් ආකාරයක තත්ත්වයෙහි සමානතාවක් කරා යා යුතුය. නිත්‍යානුකූලතාවයේ ගැටළුව, සඳහන් කළ උභයෝධානීකරණ දෙක ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා වැඩදායක ආකාරයකින් භාවිතා කළ යුතුය. මෙය නිත්‍යානුකූලතාවයට සම්බන්ධ අභිලාෂයන් සහ ගම්‍යාර්ථයන් නිශ්චිතව ආමන්ත්‍රණය කිරීමෙන් සහ සංවාදයට ලක් කිරීමෙන් කළ හැකිය. අවසාන වශයෙන්, වැඩියෙන් "නිත්‍යානුකූල වූ තත්ත්වයක්" හුදෙක් දේශපාලන අරගලය තුළ බලගැන්වීමට භාවිතා නොකර, වගවීම සහ මානව හිමිකම් සහ මානුෂීය ප්‍රමිතීන්ට ගරු කිරීමට බල කරන ක්‍රමයක් ලෙස ද භාවිතා කළ යුතුය.

6. අපක්‍ෂපාති බවේ ප්‍රතිවිපාක

තෙවැනි පාර්ශවයන් මධ්‍යස්ථ හෝ අපක්‍ෂපාති බව පෙන්වීමට ඔවුන් දරන උත්සාහයන්ගේ දායකත්වය බොහෝවිට ඔවුන්ගේ අදහස් සහ විනිශ්චයන් තුළ අපක්‍ෂපාතිබවේ ආකල්පයන්ට දායක වෙයි. එමනිසා, එක් ගැටුම් පාර්ශවයක් අනෙකට වඩා සැලකිය යුතු ලෙස විවේචනයට ලක්වේ. මෙය සද්භාවයෙන් කරන්නක් විය හැකි නමුත්, පාර්ශවයන් විසින් ක්‍රියාවලියේ සාර්ථකත්වය ගොඩ නඟා ඇති කේන්ද්‍රීය මූලධර්ම උල්ලංඝනය කිරීම හරයක් නොමැතිව සම කිරීමකට මග පාදන්නේ නම්, එය සාම ක්‍රියාවලියේ නිත්‍යානුකූලතාවය යටපත් කරයි.

අසමමිතිය ගැන වූ ඉහත කොටසේ මෙන්, නෝර්වේජියානු පහසුකම් සපයන්නන්ගේ සීමාකිරීම් ඉස්මතු කරන ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේජියානු සාම ප්‍රයත්නයන් ඇගයීම, 1997-2009, යන්නෙන් උපුටා දැක්වීමට මම කැමැත්තෙමි:³¹¹

සාධාරණ බව සහ අසමමිතියෙහි ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීම මත පදනම්ව, රාජ්‍යයක් සහ රාජ්‍ය-නොවන ක්‍රියාධාරයෙක් අතර ගැටුම් වලදී නෝර්වේ සාමාන්‍යයෙන් මැදිහත්කරුවෙකු වී ඇත. භීෂණය මත යුද්ධයෙහි සන්දර්භය තුළ ශ්‍රී ලංකා සිද්ධිය වැරැහි ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කිරීමේ අපහසුතා ඉස්මතු කරයි. සාමය ගෙන ඒම සඳහා 'ත්‍රස්තවාදීන්' සමග සාකච්ඡා කිරීමට උත්සාහ දරන අතරතුර, ත්‍රස්තවාදය මැඩලීමට අනෙකුත් ජාත්‍යන්තර බලවේගයන් සමග එක්සත් පෙරමුණක් පෙන්වීම නෝර්වේ හට කළ හැකිද යන්න ගැන ප්‍රවේශමෙන් මෙහෙති කළ යුතු බව මෙයින් යෝජනා කෙරේ.

ඇගයීම තවදුරටත් පවසන්නේ:³¹²

ජාත්‍යන්තරව නෝර්වේජියානු මැදිහත්වීම රාජ්‍යයක් සහ රාජ්‍ය නොවන සටන්කාමී කණ්ඩායමක් අතර ගැටුම් වලදී බෙහෙවින් සිදුවී ඇත. එය දෙපාර්ශවයටම අපක්‍ෂපාති වන යුගල ප්‍රවේශයක් යොදා ගෙන, රාජ්‍යයක් සහ රාජ්‍ය-නොවන ක්‍රියාධාරයෙක් අතර හමුදාමය අරගලයක සහජයෙන් පවතින අසමමිතීන් ආමන්ත්‍රණය කිරීම රජයට සම්බන්ධ කරයි. මෙම ක්‍රමෝපායයන් අතර ආතතීන් ඇත. මන්දයත්, බල අසමමිතික ආමන්ත්‍රණය කිරීමට දරන උත්සාහයන් රාජ්‍ය-නොවන ක්‍රියාධාරයා කෙරෙහි අගතිගාමී වන බවට පහසුවෙන් දෝෂාරෝපණ නැගිය හැකි නිසාය.

³¹¹ op.cit. Gunnar Sorbo et al. p. xvii.
³¹² ibid. p. 138.

ශ්‍රී ලංකාවේ කැණේඩියානු කොමිසමට දේශපාලන සහ මානව හිමිකම් උපදේශකවරයෙක්, ජාතික සාම මණ්ඩලයේ අධ්‍යක්ෂවරයෙක්, බර්ගෝ පදනමෙහි සාම සහයෝගීතා ප්‍රයත්නයට උපදේශක වරයෙක්, සහ ධර්ම ඔරොච්ඡි අධ්‍යයනවලට උපදේශකවරයෙක් ලෙස වැඩ කිරීමේදී මගේ නිල කාර්යයන් තුළ, එල්ටීටීඊ සමග නොරැඹී විසින් මැදිහත්වීමේ ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කර, ඔවුන්ගේ සාම ලේකම් කාර්යාලයට සහ රාජ්‍යතාක්ෂික ව්‍යාප්තියට සහයෝගය දැක්වූ බව මම දැනුවත්ව සිටියෙමි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සාම ක්‍රියාවලිය අතරතුර, නොරැඹී එල්ටීටීඊ-ගැති සහ දෙමළ-ගැති වූ බවට නිරන්තරයෙන් දෝෂාරෝපණ වලට විය. එල්ටීටීඊ සාකච්ඡාමේසයෙහි තබාගැනීමට එහි සටන් විරාම උල්ලංඝන නොරැඹී විසින් නොදැක සිටියාක් මෙන් සිටි බවට තවත් වෝදනා වලට විය. බර්ගෝ පදනමට සහ ධර්ම ඔරොච්ඡි අධ්‍යයනවලට නොරැඹී වෙතින් ලැබුණු සහයෝගය සමග මුස්ලිම් සාම ලේකම් කාර්යාලය පිහිටුවීමට හැකිවීමෙන් ඔවුන්ගේ අපකෂපාති බව තවදුරටත් ශක්තිමත් විය. එල්ටීටීඊ සටන් විරාම ගිවිසුම සහ ඉන් අර්ථ දැක්වූ තාවකාලික සහනය හේතුවෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රතිලාභ ලබා ගත් බව මම සම්පූර්ණයෙන්ම දැනුවත් වීමි. ගැටළුව වූයේ, රාජ්‍යය සහ එල්ටීටීඊ අතර බල අසමමිතිය සාම ක්‍රියාවලිය අතරතුර වැඩිවූ විට අපකෂපාති ප්‍රවේශයක් වැඩි වැඩියෙන් තිරසාර නොවන බවට පත්වීමයි. කෙසේවෙතත්, ප්‍රධාන හැරවුම් ලක්ෂ්‍යය වූයේ, කරුණාගේ වෙන්වීමයි. එතැන් පටන් බල සම්තුලිතතාවය තීරණාත්මකව රජයේ වාසියට හැරුණි.³¹³

අපකෂපාතිකවේ ප්‍රතිවිපාක ගැන ලියමින් රෝපර්ස් තව දුරටත් පැවසුවේ, මීට පෙර සඳහන් කළ මූලාකෘතීන් ප්‍රධාන වශයෙන් ගැටුම් පාර්ශවයන්ගේ හැසිරීමට සම්බන්ධ වන අතර, මෙම කොටස තුන්වැනි පාර්ශවයන්ගේ දායකත්වය කෙරෙහි යොමුවන බවයි. එනම්, පහසුකම් සැපයීම, මැදිහත්වීම සහ සාම ක්‍රියාවලියට සෘජුව සම්බන්ධ නොවන සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් වලින් වෙනත් සේවා සහ සහයෝගය වැනි වෙනත් ක්‍රම හරහා සාම ප්‍රයත්නයන්ට ලැබෙන පිටස්තර සහයෝගයයි. ඔහු තවදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ:³¹⁴

"මධ්‍යස්ථ" හෝ "අපකෂපාති" බව පෙන්වීමට ඔවුන් දරන උත්සාහයන් තුළ බොහෝවිට ඔවුහු "අපකෂපාති බවේ" ආකල්පයට දායක වෙති. එනම්, ඔවුහු ඔවුන්ගේ අදහස් සහ විනිශ්චයන් "සම්තුලිත" කිරීමට උත්සාහ කරන බැවින් එක් ගැටුම් පාර්ශවයක් අනෙකට වඩා සැලකිය යුතු ලෙස විවේචනයට ලක් නොවේ. මෙය සද්භාවයෙන් කරන්නක් විය හැකි නමුත්, පාර්ශව මගින් ක්‍රියාවලියේ සාර්ථකතාවය ගොඩ නගා ඇති කේන්ද්‍රීය මූලධර්මවල කෙරෙන උල්ලංඝන හරයක් නොමැතිව සම කිරීමකට මග පාදයි නම්, විය සාම ක්‍රියාවලියේ නිත්‍යානුකූලතාවය යටපත් කරයි. එල්ටීටීඊ විසින් සිදුකළ තනි මානව හිමිකම් උල්ලංඝනවල බරපතලකම අඩු කිරීමට අදාළව හෝ ඒවා ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් සිදුකළ සාමූහික මානව හිමිකම් උල්ලංඝන සමග සම කිරීමට අදාළව සාම ක්‍රියාවලිය ආරම්භයේදී මෙම කරුණ සඳහන් කෙරුණි.

එබැවින්, නිවැරදි සාම ක්‍රියාවලියක් සඳහා වන අවශ්‍යතාවන් සියළුම අතරමැදි පාර්ශවයන් විසින් සැමවිටම "අපකෂපාති" හෝ "මධ්‍යස්ථ" ආකාරයකින් සකස් කළ යුතුව නැත. මෙයින් වැදගත් ප්‍රශ්නයක් මතුවෙයි - එනම්, සාම ක්‍රියාවලිය තුළ අතරමැදි පාර්ශවයන් හට රඟපෑමට හැකි සහ රඟපෑ යුතු වෙනස් සහ උභයපුරක භූමිකාවන් මොනවාද යන්නයි. විශ්වාසය සහ සම්බන්ධතා-ගොඩනැගීමේ පරමාර්ථය උදෙසා සමහර අතරමැදියන් විසින් යම් පාර්ශවයකට

ප්‍රසිද්ධියේ දැඩුවම කිරීමෙහි නිතර නොවීම අවශ්‍ය වේ. එහෙත් මෙම කාර්යභාරය ඉටුකිරීමට වෙනත් ක්‍රියාධරයින් සිටීම වඩාත් වැදගත් වේ. ඒ සමගම මෙම ප්‍රවේශයන් දෙකම එකිනෙකට අනුපූරක විය යුතු බවට බෙදාහදාගත් අවබෝධයක් තිබීම ද වැදගත් වේ.

7. ජාත්‍යන්තර ආරක්‍ෂක ජලවල පරස්පරයන්³¹⁵

ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය ජාත්‍යන්තර සහයෝගය ඒකරාශී කිරීමට දේශීය උත්සාහයන්ට ඇති හැකියාවන් සහ සීමාවන් මෙන්ම, රටෙහි මතුවන තත්ත්වයන්ට බලපෑම් කිරීමට ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින්ට ඇති හැකියාවන් සහ සීමාවන් ගැන අනර්ඝ සිද්ධි අධ්‍යයනයකි.

ආරම්භයේදී, ප්‍රධාන ගැටුම් පාර්ශව දෙකම ක්‍රියාවලිය ජාත්‍යන්තරීකරණයට පක්‍ෂ විය. නමුත් අපේක්‍ෂා කළ ජාත්‍යන්තරීකරණයේ ආකාරය සහ ප්‍රමාණය ගැන එකිනෙකට වෙනස් මත තිබුණි. රනිල් වික්‍රමසිංහට ඔහුගේ ක්‍රමෝපායය සඳහා ජාත්‍යන්තරීකරණය කේන්ද්‍රීය විය. වය පාදක වී තිබුණේ එල්ටීටීඊ හමුදාමය ලෙස පරාජය කළ නොහැකිය යන විශ්වාසය මතය. පළමුව, වය ඔහුට ජාත්‍යන්තර 'ආරක්‍ෂක දැලක්' හෝ ඊනියා 'ආරක්‍ෂක සහතික කිරීම්' ලබාදුණි. එනම්, සාකච්ඡා බිඳ වැටුණහොත් එක්සත් ජනපදය සහ ඉන්දියාව රජය සමග සිටින බවට රජය සහතික ලබාගෙන තිබුණි. දෙවනුව, ඔහුට තිබුණු දුර්වල දේශපාලන පදනම නිසා - පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී ඉතා සුළු ඡන්ද ගණනකින් ජයග්‍රහණය කිරීම සහ සහවාසයේ ගැටළුව - ඔහුගේ සාමය ඇතිකිරීම සහ ආර්ථික ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ වූ ද්විත්ව පට ප්‍රතිපත්තිය ඉදිරියට තල්ලු කිරීමට ජාත්‍යන්තර සහාය අවශ්‍ය විය. සීඝ්‍ර ආර්ථික වර්ධනය ජනප්‍රිය නොවන ප්‍රතිසංස්කරණවලට ඡන්ද පදනමේ ඇති විරුද්ධත්වය උදාසීන කිරීමට උපකාරී වනු ඇත. තෙවනුව, රාජ්‍ය මූල්‍යයෙහි නොසතුටුදායක තත්ත්වය නිසා, සාම ක්‍රියාවලියෙහි යටිතල පහසුකම්වලට මුදල් සැපයීමට සහ විශේෂයෙන් උතුරු නැගෙනහිර සාම ලාභාංශයක් ජනනය කිරීමට උපකාරී වීමට ප්‍රදායක සහාය ඔහුට අවශ්‍ය විය. ප්‍රකෘති තත්ත්වයට ගෙන ඒම සහ ආර්ථික හැරීමේ 'බෙදුම්වාදී පෙළඹීම මොට කර' එල්ටීටීඊයෙහි සහයෝග පදනම කඩාකප්පල් කරනු ඇත. සාමය ශ්‍රී ලංකාව ආසියානු ව්‍යාප්තියක් බවට පත්කිරීමට අවස්ථාවක් ලෙස දුටු කොළඹ ව්‍යාපාර ලොබිය විකුමසිංහට ප්‍රබල සහයෝගයක් ලබාදුණි.

එල්ටීටීඊයෙහි දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කල, ජාත්‍යන්තරීකරණය කලක් තිස්සේ ඔවුන්ගේ ක්‍රමෝපායය විය. 1990 ගණන්වල එහි බියස්පෝරා පාල වැඩි වැඩියෙන් වැදගත් වූයේ, අරමුදල් රැස්කිරීම සඳහා පමණක් නොව, ඒවා බටහිර ජනතාව, ජාත්‍යන්තර සංවිධාන සහ ප්‍රතිපත්ති සම්ප්‍රදායකයින්ට බලපෑම් කිරීමේ මාර්ගයක් ලෙස ද වැදගත් විය. ඉන්දියා සාම සාධක බලකාය සහ රජීව් ගාන්ධියේ සාතනයෙන් පසු ඉන්දියාව සමග හේදවීමෙන් ඔවුන්ගේ බටහිර දිශානත වීම වර්ධනය විය. මේ හේතුවෙන් අනුකම්පාවේ සහ සහයෝගයේ වැදගත් මූලාශ්‍රයක් ඔවුන්ට සහාය වශයෙන් අහිමිවිය.

ශ්‍රී ලංකා රජයට සහ එල්ටීටීඊයට විදේශ සහයෝගය සෙවීම සඳහා වෙනස් අභිප්‍රායයන් සහ ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින් කුමන කාර්යභාරයක් ඉටුකළ යුතුද යන්න ගැන එකිනෙකට වෙනස් මත ඔවුන්ට තිබුණු බැවින්, ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊය ජාත්‍යන්තරීකරණය වූ සාම ක්‍රියාවලියක් වටා එක්වීම ප්‍රධාන පරස්පර වීම් මත සකස් වී තිබුණි. රජය ජාත්‍යන්තරීකරණයෙහි ආර්ථික ප්‍රතිලාභ කෙරෙහි යොමුවීමට හැමුරු වූ අතර, එල්ටීටීඊය මූලිකව උනන්දු වූයේ එහි දේශපාලනමය බලපෑම් ගැනයි.

³¹⁵ This section draws heavily on Chapter 7, *The International Dimensions of the Peace Process, Pawns of Peace*, (2011) Evaluation of the Norwegian Peace efforts in Sri Lanka, 1997-2009, Oslo, Norwegian Agency for Development Corporation, pp 69-80

³¹³ ibid
³¹⁴ op cit. pp. 33-34.

සාම ක්‍රියාවලිය සඳහා වූ ජාත්‍යන්තර සහයෝගය ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින් අතර අභිලාෂයන් සහ දෘෂ්ටිකෝණ තුළ තිබුණු ප්‍රධාන පරස්පරයන් මගින් ද මෙහෙයවනු ලැබූ නමුත්, ධනාත්මක ගමන්පාඨ රැකගැනීම පිණිස මේවා ප්‍රසිද්ධියේ නොතකා හරින ලදී. ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින්ට සාර්ථක කට්ටක් සමග සම්බන්ධ වීමට වුවමනා වූ අතර, ප්‍රධාන වර්ත දෙකම ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම හරහා ඔවුන්ට අත්වන හිතසානුකූලතාවය සහ අවධානය භුක්ති වින්දන.

පහසුකම් සලසන්නා ලෙස නෝර්වේ තෝරාගනු ලැබුවේ එහි ප්‍රවීණතාවය පමණක් නිසාම නොව, එය තු-ක්‍රමෝපායයක අභිලාෂයන් සහ යටත්විජිත බඩු මලු රහිත කුඩා බලයක් වූ නිසාය. බලයෙන් අඩු ක්‍රීඩකයෙක් නිසා, එක්සත් ජනපදයෙන් සහ ඉන්දියාවෙන් අදහස් විමසිය යුතු බව එයට හැඟුණි - එක්සත් ජනපදය ලොවෙහි සුපිරි බලවතා ලෙස සහ ඉන්දියාව කලාපීය අධිපති ලෙස. ඔවුන්ගේ (නිශ්චිත හෝ නිතඬ) සහාය නොමැතිව තමාට කිසි දෙයක් ඉටුකර ගත නොහැකි බව නෝර්වේ කණ්ඩායම තේරුම් ගත්හ.

වික්‍රමසිංහගේ ජාත්‍යන්තර ආරක්‍ෂක දැලක් පිළිබඳ වූ අදහස පුළුල් කිරීමට ටෝකියෝහි දී මුලපුරන ලද සහ-සභාපති සැලසුම හරහා, ශ්‍රී ලංකාවේ විශාලතම ප්‍රදායකයා (ජපානය) සහ වෙළඳ හවුල්කරු (යුරෝපා සංගමය) මෙන්ම, ගෝලීය සුපිරි බලවතාගේ (එක්සත් ජනපදය) සහාය ලබාගැනීමට නෝර්වේ හට හැකිවිය. 2006 දී යුරෝපා සංගමය විසින් චල්ටීරීටිය තනනම් කිරීමට පෙර, නෝර්වේ විසින් සහ-සභාපතිවරුන් වඩා හොඳින් භාවිතා කළ යුතු බවට එරික් සොල්නයිම්ට ඒත්තු ගන්වා තිබුණි. එබැවින් නෝර්වේ වඩා පුළුල් ජාත්‍යන්තර සන්ධානයක කොටසක් ලෙස දකින ලදී. යුද්ධයෙන් වළකින ලෙස සහ ප්‍රවණ්ඩතාවය අඩු කරන ලෙස පාර්ශවයන්ට දුන් තියුණු අනතුරු ඇඟවීමකින් පසු, 2006 මැයි මස ඔස්ලෝ හිදී පැවැත්වූ සහසභාපතිවරුන්ගේ රැස්වීමේදී, සහ-සභාපතිවරුන් අතර ශ්‍රම විභාජනයක් කර, යුරෝපා සංගමයට මානව හිමිකම් ගැන ද, එක්සත් ජනපදයට සටන් විරාම උල්ලංඝන ගැන ද, වගකීම පැවරුණි. කෙසේවෙතත් වඩාත් පුළුල් තුදේශපාලනික විස්ථාපනයන් මගින් සාම සාකච්ඡාවලට ආපසු යොමුවීමට තිබූ රාජ්‍යතාන්ත්‍රීය පීඩනය අවම කළේය.

මෙම සන්දර්භය තුළ, උත්තෝලනය, නෝර්වේහි ක්‍රමෝපායයක තර්ක කිරීම සහ පුද්ගලික ප්‍රවේශයන් පිළිබඳ ගැටළු මතු කරන ලදී. ප්‍රධාන අංගයක් වූයේ අඩු වැඩියෙන් "සමාන අදහස් දරන" රටවල් සමග විශේෂයෙන් නෝර්වේහි සහ-සභාපතිවරුන් (ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය, යුරෝපා සංගමය සහ ජපානය), මෙන්ම ඉන්දියාව, කැනඩාව සහ ස්විස්ටර්ලන්තය සමග, කණ්ඩායමෙහි අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයෙහි ගුණාත්මකභාවයයි. නෝර්වේහි පහසුකම් සලසන්නන්-නිරීක්ෂකයින් වූහ, බොහෝ නිරීක්ෂකයින් විවේචනය කළ ද්විතීයික භූමිකාව මෙය විය. නමුත් මීට අමතරව වඩා ක්‍රියාකාරී මැදිහත්වීමේ භූමිකාවකට ඔවුන්ට තල්ලු කරන ලදී. නෝර්වේ විසින් බොහෝ වැඩිපුර කාර්යයන් භාරගන්නා ලදී, උදා. චල්ටීරීටියේ සහයෝගීත්වයෙන් සංවර්ධන ප්‍රදායක සහ ධාරිතා-ගොඩනැගිලි හානියෙන් භූමිකා විසින් 'කොටි සංවිධානය කෙරෙහි පක්ෂපාතී බවට' ඔවුන්ට දුෂිත කරන ලදී. එය එසේ කළේ අනෙක් ජාත්‍යන්තර ප්‍රදායකයින් එසේ කිරීමට පසුබට වීමේ සරල හේතුව නිසා මෙන්ම, චල්ටීරීටිය ඉස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස නම් කර තිබූ බැවින් එසේ කිරීමෙන් ඔවුන්ට හේතුවක් වැළැක්වීය. සාම ක්‍රියාවලිය සහ විශේෂයෙන් එහි ජාත්‍යන්තර පරිමාණ දකුණෙහි බලපෑම් කිහිපයක් ඇති කළේය. පළමුව, රාජ්‍ය සංස්ථාවේ විශාල කොටස් සහ ජන්ද පදනම - නමුත් විශේෂයෙන් සිංහල ජාතිකවාදීන් - හට එක්සත් ජාතික පක්ෂය විසින් චල්ටීරීටිය 'සංසිද්ධි' දිවයිනේ ස්වෛරී භාවයට තර්ජනයක් වූ බව හැඟුණි. අග්‍රාමාත්‍ය වික්‍රමසිංහගේ ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින් සමග වූ සමීප සබඳතා දකුණෙහි ඔහුගේ හිතසානුකූලතාවය සහ විශ්වාසනීයත්වය යටපත් කළ අතර,

වන්දිකා කුමාරතුංග සහ ජේවිපීය එයින් අයුතු ප්‍රයෝජන ගත්හ. දෙවනුව, බටහිර ක්‍රියාධරයින් වැඩි වැඩියෙන් හිතසානුකූල නොවූ සාම ක්‍රියාවලියක්, විශේෂයෙන් සිංහල ජාතිකවාදීන්ගේ ඇස් හමුවේ, කෙසේ හෝ ආරක්ෂා කරන බව පෙනුණි. ඔවුහු මානව හිමිකම් උල්ලංඝන සහ ඝාතනයන් නොදුටු ලෙස සිටියහ. තෙවනුව, සාම ක්‍රියාවලිය ගැඹුරින්ම අපකීර්තිමත් ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණ වලට සම්බන්ධ කර තිබුණි. මේවා අර්ධ වශයෙන් ලෝක බැංකුව සහ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල වැනි සංවර්ධන ක්‍රියාධරයින් මත පවරා තිබුණි. මෙම සංකාවන් පශ්චාත්-සුනාමී ප්‍රතිවාරය මගින් උත්සන්න විය. එය තවදුරටත්, දූෂිත සහ නව-යටත්විජිත මූල්‍යාධාර ක්‍රියාධරයින්ගේ ප්‍රතිරූපය ශක්තිමත් කළ අතර, ස්වෛරීභාවයට සහ විදේශීය මැදිහත්වීම් වලට අදාළව, සාම සාකච්ඡා මෙන්ම, පශ්චාත්-සුනාමී මෙහෙයුම් කළමනාකරණ ව්‍යුහය ගැන සාකච්ඡා ද එම බෙදීමේ සහ ඕනෑවිසාකම් නැවත උපදවන ලදී. සතරවනුව, විදේශ මූල්‍යාධාර ලද සිවිල් සමාජය දුටුවේ ප්‍රභූවාදී සහ 'ගෙවල් කුප්‍රිය සොයන' ලෙසට ය. මෙම 'සාම වෙළෙන්දන්' බොහෝ දෙනා දුටුවේ ශ්‍රී ලංකාව දුර්වල කර කැබලි කරන බටහිර ව්‍යාපාරයේ කොටසක් ලෙසය.

විදේශ අමාත්‍ය කද්දිරාමර්ගේ ඝාතනය, 2005 දී රාජපක්ෂ තේරී පත්වීම සහ 2006 දී යුද්ධය නැවත පටන් ගැනීම යන මේවායින් පසු, විදේශ ක්‍රියාධරයින්ට චල්ටීරීටිය සමග දේශපාලනමය සහ ප්‍රයෝගිකව අන්තර් ක්‍රියාකිරීමට වැඩි වැඩියෙන් දුෂ්කර විය. මේ හේතුවෙන් නෝර්වේ චල්ටීරීටියට තිබූ එකම සම්බන්ධකය ලෙස වැඩි වැඩියෙන් නිරාවරණය වී, නෝර්වේ පක්ෂග්‍රාහී වන බවට ඇති දෘෂ්ටිකෝණයට දායක විය. භීෂණය මත වූ ගෝලීය යුද්ධය නිසා ඇතිවූ වෙනස්වූ ජාත්‍යන්තර වාතාවරණය, රාජ්‍ය-නොවන සටන්කාමී ක්‍රියාධරයින් සමග සාකච්ඡා කිරීමේ නෝර්වේහි පහසුකම් ආදර්ශයට එරෙහිව ක්‍රියා කළේය. මුලදී ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය බොහෝ බලාපොරොත්තු සහිත ලෙස පෙනුණත්, ප්‍රදායක ප්‍රජාව ඉන්පසුව 2003 ජූනි මස ටෝකියෝ මූල්‍යාධාර සම්මේලනයේ දී ඇමෙරිකානු ඩොලර් බිලියන 4.5 ක සිත්ගන්නා සුළු මූල්‍යාධාර පැකේජයක් ඉදිරිපත් කළත්, ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින් අතර වෙනස්කම් වැඩි වැඩියෙන් පැහැදිලිව පෙනුණ අතර, දැඩි ජාත්‍යන්තරීකරණය විදේශ ඇඟිලි ගැසීම ගැන දිගුකාලීනව පැවති අනාරක්ෂිතභාවයන් උත්ප්‍රේරණය කරන ලදී. මහින්ද රාජපක්ෂ විසින් 2009 මැයි 19 වෙනි දින චල්ටීරීටියෙහි හමුදාමය පරාජයට පසු පාර්ලිමේන්තුවේදී කළ ඔහුගේ ජයග්‍රහණ කථාවේදී සඳහන් කළ පරිදි මගේ මාතෘ භූමිය වෙත ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් වර්තමානයේ මෙතරම් අවධානයක් යොමුකළ යුගයක් මීට පෙර නොතිබුණි.

මෙම මූලාකෘතීන් හත - වෙනත් ඒවා හඳුනාගත හැක - දිග්ගැස්සුණු ගැටුම් වලට සම්බන්ධ සියුමැලි සහ දුෂ්කර සාම ක්‍රියාවලියන්හි සංරචකවලින් සමන්විත වේ. ඉහත විශ්ලේෂණයෙන් දැකිය හැකි පරිදි, ඒවා අර්ධ වශයෙන් එකිනෙක සමග අතිවිපාදනය වන අතර, අර්ධ වශයෙන් අන්තර්ක්‍රියා කරයි. ඒවායේ එකතු කළ අගය වැඩි ක්‍රියාවලි තුළ වලදායි මැදිහත්වීම් කිරීම් සඳහා ක්‍රමෝපායයන් සැකසීමේ සන්දර්භය තුළ හඳුනා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. මෙම මූලධර්මය 2002-2008 දක්වා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට කවුරුන් හෝ යොදාගන්නේ නම්, එය වරින්වර ඇතිවූ ප්‍රවණ්ඩ සටන, අවම කිරීමේ උත්සාහයන් නිසා උත්සන්නවීම් අඩුවූ අවස්ථා සහ සටන්විරාම ගිවිසුමෙහි විධිවිධාන ක්‍රියාවට නැංවූ සමහර අවස්ථා, අතර සිරවී ඇති බව හොඳින් දැකගත හැක.

ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා පද්ධතිමය වින්තනය භාවිතා කිරීම ගැන සහ එම සංකල්පය මගේම පර්යේෂණය සඳහා උපයෝගී කර ගැනීමට මගේ උනන්දුව මතුවූයේ සටන් විරාම ගිවිසුමේ මුල් අදියර තුළ දිවයිනේ සිවිල් සමාජ සංවිධාන සමග තිබූ මගේම සම්බන්ධයෙනි. මා සම්බන්ධ වී සිටි සංවිධාන ගැටුමෙහි සාමකාමී නිරවුල් කිරීමකට සහයෝගය දැක්වීම කෙරෙහි යොමුවූ, සහ සටන් විරාම ගිවිසුමෙන් පසු නිර්මාණය කළ සාමය සඳහා වූ

අවකාශය උපරිමයට භාවිතා කරන සහ 2 වන පටයේ මට්ටමේ සිට 1 වන පටය සහ 3 වැනි පටයේ මට්ටම් තුළ නියැලෙන සංවිධාන වූහ. මැදිහත්වීමේ ප්‍රයෝගික පියවරයන්ට මඟපෙන්වීමට සහ මෙහෙති කිරීමට ඇති එහි විභවය ගවේෂණය කිරීමට ගැටුම සහ සාමය පිළිබඳ ගතිකයන් අවබෝධ කර ගැනීමේ මෙවලමක් ලෙස පද්ධතිමය වින්තනය උපයෝගී කර ගැනීමට හැකි තත්වයක සිටීමට අමතරව, එය මට්ටමේ අත්දැකීමක් විය. ඉහත විශ්ලේෂණය මත පාදකව පහත සඳහන් නිගමන මතුවේ:

ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කර ගැනීමට සහ සහයෝගය දැක්වීමට පද්ධතිමය වින්තනයෙහි එකතු කළ අගය පහත සඳහන් ලෙස සාරාංශගත කළ හැක:³¹⁶

1. 'දුර්වල සාම ක්‍රියාවලියන්හි මූලාකෘති' පිළිබඳ සංකල්පය සාම ක්‍රියාවලි මෙන්ම ඒවායේ අත්‍යන්තර සහ බාහිර සහයෝගය මුහුණ දෙන දුෂ්කරතා ගැන නවෝත්පාදීය පහදා දීමක් ලබාදෙයි. එහි ශාස්ත්‍රීය වාසිය වන්නේ එය සාම ක්‍රියාවලියන්හි අන්තර්ගත සංරචක විස්තර ඇතුළු තේරුම් ගැනීමට ඉඩ හැරීම සහ එය සංසන්දනාත්මක පර්යේෂණවලට පහසුකම් සැලසීමයි. එහි ප්‍රායෝගික වාසිය වන්නේ එය වඩා ඵලදායී ක්‍රමෝපායයක සැලසුම්කරණය සඳහා භාවිතා කළ හැකි වීමයි. මන්දයත් එය සමබර කිරීම සහ වැඩිපුර කලින් නොදකින අවස්ථා සිදුවීම් මත සහ දිග්ගැස්සුණු ගැටුම් පිහිටීම්වල විපරිවර්තනයට එරෙහි ප්‍රතිරෝධයන් මත අවධානය යොමු කරන බැවිනි.
2. එය 'රාජ්‍ය සංස්ථාව සහ සමාජය තුළ සාමය-ගැති මැදිහත්වීම් වැඩිවන තරමට, සාර්ථක සාම ක්‍රියාවලියක් තිබීමේ හැකියාව වැඩිවේ' යන අති සරල සමීකරණය පැරදවීමට උපකාරී වෙයි. ඇත්තෙන්ම, ප්‍රතිවාදී බලවේගයන්ට ඔවුන්ගේ බලපෑම් අවම කිරීමට පොළඹවන්නේ විශේෂයෙන්ම එවැනි මැදිහත්වීමක ශක්තිය විය හැකිය.
3. පද්ධතිමය වින්තනය 'ප්‍රතිරෝධ' වල සංකල්පය වඩා හොඳින් තේරුම් ගැනීමට උදව් කරයි. වැඩදායක සමාජීය වෙනස පිළිබඳ ක්‍රියාවලියන්ට 'අතාර්කික' ලෙස පෙනෙන බලවේගයන් විසින් බාධා කරන්නේ හෝ අභියෝග කරන්නේ මන්දැයි පැහැදිලි කිරීමට සමහර අවස්ථාවලදී එය භාවිතා කරයි. පද්ධතිමය වින්තනය පළමුව පද්ධතිය මෙහෙයවන දේවල් කෙරෙහි යොමුවීමට උදව් කරයි. මේවාට බලාපොරොත්තු වන සමාජීය වෙනස සිදුවීමෙන් වැළැක්වීමට බෙහෙවින් 'තාර්කික' හේතු තිබිය හැක.

මෙම විශ්ලේෂණයෙන් ප්‍රායෝගික නිගමන කිහිපයක් ඇත:

- ආරම්භයේ සිටම සාමය ප්‍රවර්ධනය සඳහා අන්තර්- සහ අන්තර්-පාර්ශව ක්‍රමෝපායයක් එකට එක්කිරීමේ අවශ්‍යතාව;
- ක්‍රියාවලිය තුළ අනෙකුත් කළකිරීම් ආමන්ත්‍රණය කරන යාන්ත්‍රණ ආයතනගත කිරීමේ අවශ්‍යතාව;
- ද්විධ්‍රැව අන්තර් ක්‍රියාකාරිත්වයන් මැඩපැවැත්වීමට, සහ වඩා නිර්මාණාත්මක සහ බහුපරිමාණා විකල්ප ජනනය කිරීම සඳහා ද්විපාර්ශවීය ඒවා උනුසුරුවාගැනීමට ඇති අවශ්‍යතාව;
- අන්තර්ගතයට සම්බන්ධ සංවාද සහ කතිකා පුළුල් කිරීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස tetralemma ප්‍රයෝජනවත් වේ;

³¹⁶ op cit. pp. 35-36.

- අසමමිතික ගැටුම් පිළිබඳ සිද්ධිය තුළ නිතරනුකූලභාවය/තත්ත්වයෙහි සමානතාව පිළිබඳ උනන්දෝචිතය ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ අවශ්‍යතාව; සහ
- සාම ක්‍රියාවලි සඳහා ජාත්‍යන්තර සහයෝගයේ පරස්පරයන් අවබෝධ කර ගැනීමේ අවශ්‍යතාව.

ඉහත නිගමනවලින් ගැටුම් විපරිවර්තනය සඳහා විකල්ප සකස් කිරීමට පද්ධතිමය මෙවලමක් වූ Tetralemma කෙරෙහි මම යොමුවෙමි. එය ක්‍රියාවලි මෙවලමකි, ඉන් අදහස් කෙරෙන්නේ මූලාරම්භයේ සිටම සියළුම ආස්ථානයන් අපි නොදන්නා බවයි: ඔැවර්කැප්ප් සමග වැඩ කරන ක්‍රියාවලිය හරහා ඒවා නිර්මාණය කිරීම සහ සෑදීම කරනු ලැබේ. බයමන්ඩ් පෙන්වා දෙන්නේ:317

එය සාම්ප්‍රදායික ඉන්දියානු තර්කනය සහ බෞද්ධ දර්ශනය තුළ සමීභවය ඇති 'මෙවලමකි'. එය වර්තමානයේ පවුල් විකිත්සාව සහ සංවිධානයක සංවර්ධනය පිළිබඳ ක්‍රමයක් තුළ "පෙට්ටියෙන් පිටත සිතීම" උත්තේජනය කිරීමට නිතර භාවිතා වේ. ලෝකය පිළිබඳ ද්විධ්‍රැව දෘෂ්ටිකෝණය සහ ගැටළු "උනන්දෝචිතයන්" ලෙස දැක්වීමේ දෘෂ්ටිකෝණ බිඳ දැමීමට එය අරමුණු කරයි. "බටහිර" නොහොත් "යුරෝපීය" තර්ක ශාස්ත්‍රය අනුගමනය කරන්නේ "එක්කෝ-නැතහොත්" වින්තනය ප්‍රමුඛ වන ද්විමය දෘෂ්ටිකෝණයක් වන අතර, ඔැවර්කැප්ප් හි තීරණාත්මක ප්‍රස්තුතයක් වන්නේ එක් එක් ප්‍රත්‍යක්ෂ ගැටළුවට යටත් පිරිසෙයින් විකල්ප සතරක්වත් ඇති බවයි.

Tetralemma		
මින් එකක්වත් නොවේ - නමුත් මෙයද නොවේ	ආස්ථානය A	A සහ B දෙකම
	A හෝ B නොවේ	ආස්ථානය B
Tetralemma විරුද්ධතාව		
මින් එකක්වත් නොවේ - නමුත් මෙයද නොවේ	ආස්ථානය A	A සහ B දෙකම
	සිටින තැන	සුමේතායක් වෙතත් එම සම්බන්ධ වී සිටින නමුත් වෙනත් අන්දමක්
සිටින තැන සහ මෙයද නොවේ - නමුත් මෙයද නොවේ	A හෝ B හෝ එකක්වත් නොවේ	ආස්ථානය B
සිටින තැන සහ මෙයද නොවේ - නමුත් මෙයද නොවේ	අපි සිතියම් පිළිබඳ ගැටළු හරහා එවැනි අවධානයක් සොයා ගන්නා අතර මෙම සිටින තැනේ ප්‍රශ්නය වන මෙහිදී අවශ්‍ය නොවනු ඇත.	උදාහරණ සම්බන්ධ වී සිටිය

පස්වන ආස්ථානය "මේ කිසිවක් නොවේ, නමුත් මෙයද නොවේ" යන්න තේරුම් ගැනීම පහසු නැත. එය පෙන්වීමට උත්සාහ කරන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රශ්නය සඳහා අදාළ වන තවත් විකල්ප සහ ගැටළු ඇති බවයි, නමුත් මේවා අනාවරණය කර ගත හැක්කේ ක්‍රියාකාරිත්වයේ සහ මෙහෙති කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් හරහා පමණය. දැනුණු අප්‍රිකාවේ වැඩසටහනක්

³¹⁷ <http://berghof-foundation.org/fileadmin/>[Accessed May 1, 2015]

ඇගයීමකදී, වැඩසටහන් ක්‍රියාකාරකම්වල අනාගතය පිළිබඳව විවිධ අදහස් ව්‍යුහයට ගැනීමට ඔවුරුකැපපත් භාවිත කෙරුණි. මෙයට සැලැවුණු සහ අඩු විඥානයකින් යුතු ගැටළු ද ඇතුළත් විය. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමෝපායයීය වින්තනයෙහි මෙන් රේඛීය විලාසයකින් ගැටළු විසඳනවාට වඩා, අරමුණ වන්නේ සම්පූර්ණ පරිසර විද්‍යාවක් තේරුම්ගෙන වය තුළ සාර්ථකව ක්‍රියාකරන අන්දම උගෙනීමයි. රෝපර්ස් විසින් ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමේ නාමය මානයට ඔවුරුකැපපත් උපයෝගී කර ඇත.³¹⁸

යුරෝපීය සම්ප්‍රදායේ ද්විමය තර්කශාස්ත්‍රයට වෙනස්ව මෙම සංකල්පය ඕනෑම විවාදාත්මක ගැටළුවක් ගැන විකල්ප මත තරාකර් තිබිය හැකි බව උපකල්පනය කරයි: ආස්ථානය A සහ B, A සහ B සහතික කිරීම සහ එක්කෝ A හෝ B නිෂේධනය කිරීම..... බෞද්ධ දර්ශනවාදියා පස්වෙනි ආස්ථානයක්, 'මේ කිසිවක් නොවේ නමුත් මෙයද නොවේ' යන්න හඳුන්වා දී මෙම වර්ගීකරණය විස්තරණය කළේය. (සමහර අවස්ථාවලදී 'ද්විමය නිෂේධනය' ලෙස ද හඳුන්වයි).

මෙම ප්‍රභේදයන්ගේ අර්ථය වඩා පහසුවෙන් තේරුම් ගැනීමට ඔහු ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ සිද්ධියේදී රාජ්‍ය බලය සහ බලය බෙදාගැනීම පිළිබඳ ගැටළු උපයෝගී කර ගත්තේය (පහත වගුව බලන්න).

රාජ්‍ය බලය මත ගැටුම පිළිබඳ Tetralemma (සහ එහි නිෂේධනය)

<p>"මේ කිසිවක් නොවේ-නමුත් මෙයද නොවේ"</p> <p>මුදාහර ව්‍යුහයක් මත පදනම්, අනෙකුත් ගනුදෙනුකිරීම් පිළිබඳ වෙනත් ආකාරයේ අවධාරණය කරයි; නැතහොත් යුද්ධයට යයි.</p>	<p>ආස්ථානය A</p> <p>විවිධ හැරී රාජ්‍යය නැතහොත් මධ්‍යස්ථ බලය බෙදාහැරීම පමණි</p>	<p>ආස්ථානය A සහ B දෙකම</p> <p>උදා: සම්පූර්ණයට විභවීය (අවිනාශ බලය බෙදාහැර ගැනීම, පෙරහිමි වාදය)</p>
	<p>A හෝ B හෝ එකක්වත් නොවේ</p> <p>උදා: ශ්‍රී ලාංකීය ගැටළුව වන්නේ බලය බෙදාහැර ගැනීම නොවේ, වඩා වැදගත් වන්නේ අවිනාශ පුරාණත්වවාදය, යහපත් සහ ප්‍රාදේශීය පාලනය ආදිය වේ.</p>	<p>ආස්ථානය B</p> <p>අනෙකු සර්වමේ ස්වාධීනතාවය හෝ වෙනම රාජ්‍යයක්.</p>

මෙම ප්‍රභේදයන්ගේ අර්ථය වඩා පහසුවෙන් තේරුම් ගැනීමට ඔහු ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ සිද්ධියේදී රාජ්‍ය බලය සහ බලය බෙදාගැනීම පිළිබඳ ගැටළු උපයෝගී කර ගත්තේය (පහත වගුව බලන්න). රාජ්‍ය බලය මත ගැටුම පිළිබඳ Tetralemma (සහ එහි නිෂේධනය)

නෝබට් රෝපර්ස් ට යොමුවෙමින්, ඔලිවර් රැම්ස්බෝතම් සඳහන් කරන්නේ:³¹⁹

උනන්දෝත්සාහයක් පරස්පර විරෝධී විකල්ප දෙකකට මුහුණදෙයි, ඔවුරුකැපපත් ඕනෑම විවාදාත්මක ගැටළුවක් ගැන මතයන් සතරක් අනුමාන කරයි. ශ්‍රී ලංකා රජයේ හමුදාමය ජයග්‍රහණයෙන් පසු, නැවත සිදුවීම වැළැක්වීමට නම්, මෙවැනි ප්‍රවේශයක් තිබීම අවශ්‍ය වේ. නික්මවිය නොහැකි ගැටුමක මෙය තවම සාර්ථක නොවේ. මේ සඳහා ප්‍රධාන හේතුවක් වන්නේ විල්පවකාරී චකඟනොවීමේ සංසිද්ධිය පද්ධති සිතියමෙහි කෙසේවත් නියෝජනය නොවීමයි.

විල්ලවකාරී චකඟනොවීම සංකීර්ණ පද්ධති සිතියම් තුළ දිස් නොවේ. ඒවා කෙතරම් සුඝනම වුවත් එසේ නොවේ. එක් ආකාරයකින්, මෙයට හේතුව වන්නේ, පද්ධති සිද්ධාන්තය මගින් අනුගමනය කරන සංකීර්ණත්වයේ අර්ථ නිරූපණයක් තුළ හඳුනාගැනීමට බැරවන තරමට විල්ලවකාරී චකඟනොවීම සරල වැඩිවීමයි.

මෙම ආදර්ශය සන්දර්භය පිළිබඳ හැඟීමක් ඇතිකරයි. නමුත් සෑම දෙයක්ම අන් සෑම දෙයටම සම්බන්ධ ය කියන කරුණට අමතරව එයින් කුමක් රැගෙන යා යුතුදැයි දැනගැනීම දුෂ්කරය. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැන තවදුරටත් මෙහෙති කිරීම් ඊළඟ පරිච්ඡේදයෙහි ලබාදෙනු ඇත.

³¹⁹ Ropers, N., (2008). Systemic Conflict Transformation: Reflections on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka, Berlin: Berghof Centre for Constructive Conflict Management, p.19

පස්වන පරිච්ඡේදය

ජාතික සාම මණ්ඩලය - අධ්‍යයනය 1

ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ සටන් විරාම ගිවිසුමට ගමන්මඟ 1995 - 2001

පෝස්ටර් ව්‍යාපාරය ජාතික සාම මණ්ඩලය බිහිවීමට මඟ පාදයි

අන්තර් ආගමික කේන්ද්‍රීය කණ්ඩායම, ශ්‍රී ලංකාවේ සියළු ප්‍රධාන ආගමිකවලින් එක්වූ කණ්ඩායම් සහ තනි පුද්ගලයින්ගෙන් සමන්විත වූ සන්ධානයකි. සමාජ ආර්ථික සංවර්ධන කේන්ද්‍රය SEDEC (දැනට කර්ටාස් ශ්‍රී ලංකා ලෙසින් ද හැඳින්වෙන) 1993 දී සාමය සඳහා වූ මූලපිරීම් මත පාදක වූ මෙය විශේෂයෙන් උතුරු නැගෙනහිර යුද්ධය ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා විය. කෙසේවෙතත්, 1994 අගෝස්තු 16 වෙනිදා මහ මැතිවරණයට පෙර ප්‍රවණ්ඩත්වය උත්සන්න වීම (ව්‍යාපාරයේ ප්‍රථම දින 19 ඇතුළත පමණක් ප්‍රවණ්ඩ සිද්ධීන් 977 ක් වාර්තා වී - මැතිවරණයට සම්බන්ධ ප්‍රවණ්ඩ සිද්ධීන් 2000 ඉක්මවා ගොස් මරණ 23 කට මග පාදා තිබුණි) ඝණික සහ ක්‍රමෝපායීය මැදිහත්වීම්කින් ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අන්තර් ආගමික කේන්ද්‍රීය කණ්ඩායම මහත් සේ උනන්දු කරවීය. ක්‍රියාත්මකවීමට සති තුනකට අඩු කාලයක් තිබියදී, එය ප්‍රචාරක සහ දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාරයක් දියත් කර මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය තුළ ප්‍රවණ්ඩත්වයට එරෙහි පණිවුඩය සන්නිවේදනය කරමින්, ප්‍රවණ්ඩත්වයෙන් ඉවත් වී එයට විරුද්ධව කටයුතු කිරීමට ජනතාවට අනුබල දුන්නේය. ඒ සමගම දරුවන්ට “සාමය සඳහා පාලම්” වීමට තිබුණු අතිවිශාල අවස්ථා ගැනද පෙන්වා දී, කණ්ඩායම් ඔවුන්ගේ “ළමයින් සඳහා සාමය” නමින් වූ ව්‍යාපාරය කෙරෙහි අවධානය යොමු කළහ.

දිවයිනේ සියළු දිස්ත්‍රික්ක ආවරණය කළ ක්‍රමානුකූල ව්‍යාපාරයට පෝස්ටර් ව්‍යාපාරයක් (පෝස්ටර් 150,000), අත්පත්‍රිකා 90,000 ක්, නාලිකා දෙකක මැතිවරණ දින සහ දින දෙකකට පෙර සහ ඡන්දය ප්‍රකාශ කරන දිනට දින 2 කට පසු දිනකට රූපවාහිනී කෙටිපුරක 12 ක් (තත්පර 15) පෙන්වීම, යන මේවා ඇතුළත් විය. මීට අමතරව ගුවන්විදුලි මධ්‍යස්ථාන දෙකක් දින 5 ක කාලයක් පුරා දිනකට කෙටිපුරක 8 ක් ප්‍රචාරය කළහ. පුවත්පත් හතරක සම්පූර්ණ පිටුවකින් සමන්විත වර්ණ දැන්වීම් ඇතුළත් කෙරිණි. සාමාන්‍ය න්‍යාය පත්‍රයට අමතරව, එක් රූපවාහිනී මධ්‍යස්ථානයක් අමතර පිරිවැයකින් තොරව මෙම කෙටි පුරක නැවත ප්‍රචාරය කරන ලදී.

ව්‍යාපාරයට අතිමහත් මහජන ප්‍රතිචාරයක් ලැබුණි. දිවයිනේ සියළු ප්‍රදේශවලින් ජනතාව පැමිණ ඔවුන්ගේ ප්‍රදේශවල ප්‍රදර්ශනය කිරීමට පොස්ටර් රැගෙන ගියහ. අවසානයේදී ඉල්ලුම සපුරාලීමට පෝස්ටරය නැවත මුද්‍රණය කිරීමට සිදුවිය. ජනතාවගෙන් ලැබුණු මෙම ප්‍රබල ප්‍රතිචාරය, මහත්කල්පිත උත්ප්‍රේරක අදහසකට ප්‍රතිචාර දක්වමින් ධනාත්මක බලවේගයක් ක්‍රියාවේ යෙදවීමට ජනතාවම සෘජුව සම්බන්ධ වීමට කැමති බවට අන්තර් ආගමික කේන්ද්‍රීය කණ්ඩායමේ බලාපොරොත්තුව තහවුරු විය.

ඒ සමගම මානව හිමිකම් සන්ධානය මැතිවරණ අධීක්ෂණ ව්‍යාපාරයක් දියත් කළේය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අයිතීන් සුරැකීමේ ව්‍යාපාරය මගින් මෙහෙයවන ලදුව, INFORM සහ සමාජය සහ ආගම සඳහා වූ මධ්‍යස්ථානය වැනි කණ්ඩායම් ඔවුන් සමග සම්බන්ධ වූහ. මෙම සන්ධානය හිදුනස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සඳහා වූ ව්‍යාපාරය පිහිටුවීය. එමගින් පූර්ව-මැතිවරණ ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම්, මැතිවරණ සහ පශ්චාත්-මැතිවරණ ප්‍රවණ්ඩත්වය දිවයින පුරා අධීක්ෂණ ක්‍රියාවලියක් ආරම්භ කළේය.

මැතිවරණ වංචා සහ මැතිවරණ ප්‍රවණ්ඩත්වයන් හි නැවත නැවතත් අතීත අත්දැකීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට නැති සිටීම සඳහා ඉහත උත්සාහයන් දෙක තුළ ජනතාවගේ සහභාගිත්වය, මැතිවරණයෙන් පසු විවෘත වූ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අවකාශය සමග යුගල් වී, සාකච්ඡාමය සාමයක් කෙරෙහි පසුව ලැබුණු ඉඩ ප්‍රස්තාව මගින් සාම සාධක බලකායක් සෑදීමට මග පෑදීය.³²⁰

සාම සාධක බලකාය යුද්ධයට සාධාරණ සහ සාකච්ඡාමය නිමාවක් ඉල්ලිය හැකි බිම් මට්ටමෙන් නැති සිටිය හැකි ව්‍යාපාරයක් සඳහා අවකාශය තිබූ බව විශ්වාස කළේය. එබැවින් සාම සාධක බලකාය කම්කරුවන්, ගොවීන්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, වෘත්තිකයින්, සේවා සහ ව්‍යාපාරික සංවිධාන අතර ජනතා හිඟයේජනයින් සංවිධානය කිරීමට ක්‍රියාවලියක් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. මෙම හිඟයේජනයින් සන්ධානයක් ලෙස එකතු වී සාකච්ඡාමය සහ සාධාරණ සාමයක් සඳහා වූ බලවත් සහ පක්ෂග්‍රාහී නොවූ ජනතා ව්‍යාපාරයක් බිහිකිරීමට හිමග විය.

සාම සාධක බලකාය පිහිටුවන ලද ආරම්භක මූලධර්ම වූයේ:

- ලඟාවිය හැකි සියළු විසඳුම් තුළ පොදුවේ සියළු ප්‍රජාවන්ගේ සහ සමාජයේ සුභසාධනය ආරක්ෂා කිරීම පිණිස ක්‍රියාවලිය තුළ මෙන්ම ප්‍රතිඵල තුළ යුක්තිය සහ සාධාරණත්වය තිබීම සහතික කිරීම;
- ගැටුම දරාගත හැකි මට්ටමකට පාලනය කෙරෙන සහ ගැටුම මර්දනය කරන ගැටුම් නිරවුල් කිරීම, සහ අව්‍යාජ සංහිඳියාව සහ සමාජ විපරිවර්තනය පවතින, ගැටුමෙහි මූලයන් මුළුමනින් ඉවත් කෙරෙන ගැටුම් නිරාකරණයට උත්සාහ දරන ගැටුම් කළමනාකරණ සංකල්පයෙන් ඔබ්බට යාම;
- බලය සහ සම්පත් බෙදාහැරීම, මානව හිමිකම් පිළිගැනීම, ආරක්ෂා කිරීම සහ වැඩි දියුණු කිරීම, මූලික මානව අවශ්‍යතා සෑහීමට පත්කිරීම, සෞඛ්‍ය සම්පන්න පරිසරයක් පෝෂ්‍ය කිරීම, සංස්කෘතික, ආගමික සහ භාෂාමය වෙනස්කම් රිස්සීම, යන මේවාට ප්‍රමුඛ ස්ථානය දෙන සහභාගිත්ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ පරමාදර්ශයන් මගින් පාලනය වන සමාජ පිළිවෙලක් නිර්මාණය කිරීමට වැඩ කිරීම.

ප්‍රථම පියවරක් ලෙස 1994 ඔක්තෝම්බර් 23 වෙනි දින සාම සාධක බලකාය සාම පා ගමනක් සහ රැලියක් සංවිධානය කර, ඔක්තෝම්බර් 24 සහ 25 වෙනි දින ජාතික සාම සම්මේලනයක් පැවැත්වීය. කොළඹ, මඩකලපුව, ත්‍රිකුණාමලය, පොළොන්නරුව, අනුරාධපුර, යාපනය, ඇඹිලිපිටිය, ගාල්ල, මහනුවර සහ හලාවතීන් ආසන්නව පුද්ගලයින් 8,000 කගේ සහභාගිත්වය සමග පා ගමන සහ රැලිය සාර්ථකව නිමා කෙරිණි.

පසුදින උදෑසන, එක්සත් ජාතික පක්ෂ ජනාධිපති අපේක්ෂක ගාමිණී දිසානායක මහතා සහ වෙනත් අය 52 දෙනෙකුගේ සාකච්ඡාවක් සමග රටෙහි (උතුරු නැගෙනහිර සමහර කොටස් හැර) දේශපාලන ක්‍රියාවලිය කැළඹීමට ලක්ව, සාම ක්‍රියාවලිය අවුලට ඇද දමනු ලැබුවේය.

³²⁰ The pioneering work of the PTF was captured in NPCs first publication: Perera, J. & Ferdinands, T. Eds. (1995). Building a People's Movement for Peace. Colombo: Sarvodaya Vishva Lekha.

ඔක්තෝබර් 24 වෙනි දින මුළු දින ඇදිරි හිතියත් සමග, අදහස් කළ පරිදි සාම සම්මේලනය පැවැත්වීම කිසිසේත් කළ නොහැකි විය. පසුදින ඇදිරි හිතිය තාවකාලිකව ඉවත් කිරීමත් සමග පුද්ගලයින් සහ විවිධ සංවිධානවල නියෝජිතයින් 115 දෙනෙක් (ලියාපදිංචි වූවන් 200 කින් පමණ) සම්මේලනය පැවැත්වෙන ස්ථානයට පැමිණෙනු දැකගත හැකිවිය. සාම සාධක බලකාය මෙම නින්දිත අපරාධය හෙලා දැක්වීමේ ප්‍රකාශයක් හිකුත් කර මෙම ශෝකය සාමය සඳහා වැඩිකිරීමේදී වඩා විශාල අධීක්ෂණයකට හරවා ගැනීමට ප්‍රතිඥා දුන්නේය. මේ අනුව විදහා දැක්වූ ඉතා දැඩි කැපවීම සහ සියළු සහභාගිවන්නන් විසින් ඉන්පසුව සාමුහිකව ගොඩනැගූ එකඟතාව ඉතා පීඩාකාරී සහ පරිඤ්චාවට ලක්වන වාතාවරණයක් යටතේ වුවද, සාමය සඳහා වූ අභිමතය විදහා දැක්වීය.

ජාතික සාම සම්මේලනයේ ආරම්භක අරමුණ වූයේ උද්දේශන කණ්ඩායමක් නිර්මාණය කරන අතරම ජනතා සාම ව්‍යාපාරයක් ගොඩනැගීමය. මෙම සන්දර්භය තුළ රැළියට සහ සම්මේලනයට රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික මාධ්‍ය විසින් ලබාදී තිබුණු ආවරණය සහ සම්මේලනයේදී සළකා බැලූ කරුණු පිළිබඳව මාධ්‍ය භාවිතාවෙන් සනාථ වූයේ, ප්‍රධාන පසුබිමක් නව ආරම්භයක් බවට පරිවර්තනය කිරීමට සම්මේලනයේ උද්දේශන කණ්ඩායම සමත් වූ බවයි. මෙම ජාතික සාම සම්මේලනය ජාතික සාම මණ්ඩලය පිහිටුවීමට සාම සාධක බලකායට වරය ලබාදුණි. එහි අරමුණ වූයේ, සාමය සඳහා ජනතා ව්‍යාපාරයක් උත්ප්‍රේරණය කිරීමය. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ මහා සභා රැස්වීම 1995 පෙබරවාරි 6 වෙනි දින පැවැත්විණි. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ මූලික අරමුණු පහත සඳහන් අයුරින් අර්ථ නිරූපණය කරන ලදී:

වෙනස්කම් පිළිගන්නා වූ සහ ඒවායින් පැන නගින ගැටුම් සාමකාමී ක්‍රම වලින් ආමන්ත්‍රණය කරන්නා වූ සාධාරණ සමාජයක් මතු වීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට;

තනි පුද්ගලයින්, කණ්ඩායම් සහ සමස්තයක් ලෙස ප්‍රජා මට්ටමේදී, අනෙක් කරුණු අතර සත්‍යය, යුක්තිය, සමාව දීම, සුවකිරීම, සාමකාමී සහජීවනය, විශ්වාසය සහ සහකම්පනය සෙවීම ඇතුළත් වන ක්‍රියාවලියක් හරහා කලින් ගැටුම්කාරී වූ පාර්ශව අතර එකඟතාවය සාධක ගොඩනැගීමට සහාය වීමෙන්, අභිමතාර්ථයක් සහ ක්‍රියාවලියක් ලෙස සංහිඳියාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට;

බලය බෙදාහදා ගැනීමේ අවශ්‍යතාව, මානව හිමිකම් සහ ආර්ථික සාධාරණත්වයට උචිත වාතාවරණයක් නිර්මාණය කිරීම සහ හිතිය ඉදිරිපිට සමානාත්මතාවය පිළිගැනීම තුළින්, කල්පවත්නා සාමය සහ සංහිඳියාව සාක්ෂාත් කර ගැනීමට දායක වන සමාජ සහ දේශපාලනමය වෙනස්වීම් සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ අත්‍යවශ්‍ය පද්ධති උත්ප්‍රේරණය කිරීම සඳහා පර්යේෂණ, උද්දේශනය සහ ධාරිතාව ගොඩනැගීමෙහි නියැලීමට;

සංවිධානයේ අරමුණු සාක්ෂාත් කිරීම ප්‍රගමනය කිරීමට දායක වන ක්‍රියාකාරකම් සිදුකරන ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර සංවිධානවල හවුල්කරුවන් ලෙස ක්‍රියාකිරීමෙන් සාමය සහ සංහිඳියාව සඳහා වූ ජනතා ව්‍යාපාරයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා පහසුකම් සැලසීමට.

ජාතික සාම මණ්ඩලය 1995 දී 'සාමය සඳහා සාම ව්‍යාපාරයක්' ගොඩනැගීම සඳහා පිහිටුවන ලදී. දේශපාලනමය සහ ජනවාර්ගික රේඛා පැහැදිලිව ලකුණු කර තිබෙන රටක තීරණාත්මක වන පක්ෂපාති බවේ හැඟීමක් හෝ නොදෙන අන්දමින්, ප්‍රවේසමින් සමතුලිත කරන ලද සාමාජිකත්වයක් සමග එය පිහිටුවන ලදී. ජාතික සාම මණ්ඩලය දියත් කරන ලද්දේ රජය සහ චල්ටීරිය අතර සාම සාකච්ඡා සිදුවීමෙන් තිබූ සන්දර්භයක් තුළය. සාමය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට කලින් පැවති

ප්‍රයත්නයන් නායකත්වයේ ඉහළ මට්ටම තුළ ගොනු වී තිබුණි. මේවා බිඳ වැටුණි. එළඹවන ගිවිසුම් නිතර ප්‍රතික්ෂේප වීම හෝ විපක්ෂය මගින් මෙහෙයවන ලද උද්ඝෝෂණවලින් තසුරුවන ලදී.

ජාතික සාම මණ්ඩලය පිහිටුවීමට පසුබිම සැකසූ සාම සාකච්ඡා 1995 දී බිඳවැටී වදිවාදිකම් නැවත ආරම්භ කළ විට සංවිධානය සාකච්ඡා නැවත ආරම්භ කිරීම සඳහා වාතාවරණයක් නිර්මාණය කිරීමට පටන් ගත්තේය. 'සාමය සඳහා වූ යුද්ධය'කට රජය විසින් කළ ප්‍රකාශයට විරුද්ධවීමේදී තමන් තනිව සිටින බව ජාතික සාම මණ්ඩලය දැනගත්තේය. රජයේ ආස්ථානය වූයේ අව්‍යාජ ප්‍රයත්නයක් දැරූ බවත්, රජය විසින් පිරිහැමු විශ්වාසය සහ හොඳ හිත චල්ටීරිය විසින් පාවා දෙන ලද බවත් ය. වෙනත් බොහෝ සාම කණ්ඩායම් රජයේ ආස්ථානය සමග එකඟ වූහ. කෙසේවෙතත්, ජාතික සාම මණ්ඩලය සාම සාකච්ඡා බිඳවැටීම වෙනස් ආකාරයකින් විශ්ලේෂණය කර, සාකච්ඡා හරහා යුද්ධය නිමා කිරීමට එකම මාර්ගය වන්නේ චල්ටීරිය ක්‍රියාවලිය තුළ ඇතුළත් කිරීම බව, සහ දෙමළ ජනතාවගේ ජාතික අපේක්ෂා ආමන්ත්‍රණය කිරීම බව ද ප්‍රකාශ කර, එහි ආස්ථානය පැහැදිලි කළේය.

1995 සිට 2000 දක්වා, ජාතික සාම මණ්ඩලය ක්‍රමෝපායයන් තුනක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කළේය. එනම්, පර්යේෂණ සහ උද්දේශනය, පුහුණු කිරීම, ඒකරාශී කිරීම සහ ජාලගත කිරීම, සහ ක්‍රියාවලි සහ සංවාද යන මේවාය. ජාතික සාම මණ්ඩලය සාම ක්‍රියාවලිය තුළ උගත පුරක/පරිපූරක සහ උත්ප්‍රේරක කාර්යභාරයක් ඉටුකිරීමට උත්සාහ දැරීය. ජාතික සාම මණ්ඩලය සිදුකළ ක්‍රියාකාරකම් මගින් සාකච්ඡා පැවැත්විය හැකි බවත්, වඩාත් උචිත බවත් පෙන්වා දීමට උත්සාහ දරා, සමාජ පිරිමිඳියේ මට්ටම් තුන ඉලක්ක කළේය. එනම් ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්, මධ්‍යම මට්ටමේ උත්ප්‍රේරක නියෝජිතවරුන්, සහ දේශපාලන ප්‍රභූන්ය. සාමය ලබාදීම සහ පවත්වාගෙන යාම එක් මට්ටමක ක්‍රියාකාරකමකින් කළ නොහැකි බැවින්, සාමය ගොඩනැගිය යුත්තේ බහුවිධ ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධීකරණය වන ආකාරයකින් සහ බහුවිධ මට්ටම්වලට සහයෝගය දැක්වීමෙන් බවට යන විශ්වාසය සමග මෙය බොහෝ සේ ගැළපුණි. සාමය ව්‍යුක්ත අභිමතාර්ථයක් නොවන බවත්, එය දිගු කලක් තිස්සේ ගොඩනැගිය යුතු ක්‍රියාවලියක් බවත් ජාතික සාම මණ්ඩලය විශ්වාස කළේය. ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් සිදුකළ කාර්යයන් පදනම් වූයේ, අභ්‍යන්තර ගැටුම් නිරාකරණය, ගැටළු තුළ සිරවී සිටින පාර්ශවයන්හි නායකයින්ගේ සුවිශේෂී රහස් සභාවල ඉදිරියට ගෙන ගිය නොහැකි බවත්, නැතහොත් දේශපාලනඥයින් සහ ඒකාධිපතීන් විසින් පමණක් කළ නොහැකි බවත් නිශ්චිතව පිළිගැනීම මතය. ඉලක්ක කණ්ඩායම් හඳුනාගන්නා අතර ජාතික සාම මණ්ඩලය ගැටුම හරහා සහ ගැටුම මගින් නිර්මාණය කළ බෙදීම් රේඛා හරහා කැඩී බිඳී ගිය සම්බන්ධතා නැවත ගොඩනැගීම මත පොදුවේ අවධානය යොමු කළේය; මෙම පිහිටීම පෝන් පෝල් ලෙඩරාක් ගේ ක්‍රියාධරයින්ගේ පිරිමිඳිය ලෙස, එනම් බිම් මට්ටම, මධ්‍යම පරාසය සහ ඉහළ මට්ටමේ නායකත්වය මගින් ජනප්‍රියව විස්තර කර ඇත.³²¹ පෝන් මැක්ඩොනල්ඩ් සහ ලුයි බයමන්ඩ් විසින් වර්ධනය කළ බහු-පට උපායශීලීත්වයෙහි සංකල්පය³²² මත පදනම්ව, ජාතික සාම මණ්ඩලය ද එක් පටයක දුෂ්කරතා අනෙක් පටවල ක්‍රියාකාරකම් මගින් සමතුලිත කරමින් ඔවුන්ගේ අනුපූරකතාව සාර්ථක කිරීමට පට කිහිපයක් මත සම්බන්ධ වීම කෙරෙහි යොමු විය. සාමය ගොඩනැගීමේ කරලිය තුළ සෑම කෙනෙකුටම ඉඩ ඇති බවත්, ගැටුම් සාමකාමීව නිරාකරණය කිරීම සඳහා බලගැන්වීමට සහ දැනුවත් කිරීමට සහ නව ක්‍රමවලට සිහිමට මනස විවෘත කිරීමට ද ඉඩ ඇති බව ජාතික සාම මණ්ඩලය විශ්වාස කළේය.

³²¹ Lederach, J P. The Challenge of the 21st Century, in People Building Peace, Utrecht: European Centre for Conflict Prevention, 1999. P. 29.

³²² Diamond, L., Multi-track Diplomacy in the 21st Century in ibid. pp 82-86.

පර්යේෂණ සහ උද්දේශන ක්‍රමෝපාය

ආරම්භක අදියරවල පද්ධතිය වින්තනය වී අන්දමින්ම උපයෝගී කර නොගත්තත්, ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම විශ්ලේෂණයේදී ජාතික සාම මණ්ඩලය පද්ධතිය අන්තර්දෘෂ්ටීන් භාවිතා කළේය. මෙම ක්‍රමෝපාය යටතේ සිදුකළ ක්‍රියාකාරකම්වලට පර්යේෂණ, මත සමීක්‍ෂණ සහ මාධ්‍ය ව්‍යාපාර ඇතුළත් විය. පද්ධතිය විශ්ලේෂණ දෘෂ්ටිකෝණයකින් මෙම ක්‍රමෝපාය ගැටුමෙහි හික්මවිය නොහැකි බව ගැන වඩා ගැඹුරු අවබෝධයක් ලබාදුන්හ.

දිගුකාලීන උද්දේශන ව්‍යාපාරයක කොටසක් ලෙස, ප්‍රධාන අංග තුනක් කෙරෙහි යොමුවෙමින් ජාතික සාම මණ්ඩලය 1996 දී යුද්ධයෙහි පිරිවැය ගැන පර්යේෂණයක් සිදුකළේය; ආර්ථික පිරිවැය, මානව පිරිවැය සහ සමාජ දේශපාලනමය පිරිවැය මෙයට ඇතුළත් විය. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ අරමුණ වූයේ යුද ගැටළු ගැන පොදු ජනතාව සංවේදීකරණය කිරීම පමණක් නොව, සියල්ලටම වඩා, විසඳුමක් ලෙස යුද්ධයට වරෙන්ඩ වීකාබද්ධ ව්‍යාපාරයක් හරහා විවිධ අංශ ඒකරාශී කිරීමයි.

1998 දී, ජාතික සාම මණ්ඩලය මීට සමාන, නමුත් වඩා කුඩා පරමාණයක අධ්‍යයනයක් ජාතික සාම නියෝජිතයින්ගේ සමුළුවට ඉදිරිපත් කළේය.³²³ මාස තුනක් ඇතුළත පිටපත් 20,000 ක් බෙදාහැරීමෙන් මෙවැනි අධ්‍යයන සඳහා අවශ්‍යතාව පෙනී ගියේය. සමාජයේ විවිධ අංශවලින් පොත් පිටපත් සඳහා ඉල්ලීම් ලැබුණි. අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය සෑම පාසැලේ පුස්තකාලයකටම පිටපතක් ඉල්ලීම් කළේය. සමීක්‍ෂණය ඉස්මතු කළේ, යුද්ධය නොතිබුණි නම්, ශ්‍රී ලාංකීය ආර්ථිකය සමස්තයක් වශයෙන් වැඩි වේගයකින් වර්ධනය වන්නට හැකිව තිබුණු බවයි. තවද පරිණේපනය සහ ආයෝජන සඳහා ආසන්නව 40% ක වැඩි මුදලක් ලබාගත හැකිව තිබුණු බවයි. සමාජ දේශපාලනමය පිරිවැය යටතේ පර්යේෂණය මගින් ඉස්මතු කළේ: යුද්ධය නිසා සමාජ යහ පැවැත්මෙහි හැඟීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන ආරක්‍ෂාව පිළිබඳ හැඟීම සහ සැරිසැරීමේ නිදහස අහිමිවිය; මේ මගින් සමාජයක වටිනාකම් පද්ධතිය සහ සචාරාත්මක අඩිතාලම් වලට ප්‍රබල ලෙස හානිකර, ඒවා සෝදාපාලනයට ලක්විය හැක. එයට මුළු සමාජයේම පැතිරී පවතින ප්‍රචණ්ඩත්ව සංස්කෘතියක් පෝෂණය කළ හැක. මානව පිරිවැය යටතේ සමීක්‍ෂණය ඉස්මතු කළේ මිනිස් අලාභය අපරිමිත බව සහ එය ආර්ථික වටිනාකම්වලට අඩුකළ නොහැකි බවයි. කෙසේවෙතත්, මරණ සහ තුවාල හරහා අහිමි වූ ආර්ථික ජීවිත වසර, අවතැන්වීම හරහා බාධා වූ ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම්, විදේශ රැකවරණ ලබා ඇති අයගේ කුසලතා, අවතැන් වූවන් නඩත්තු කිරීමේ සහ ඔවුන් පුනරුත්ථාපනය කිරීමේ පිරිවැය, වැනි ආර්ථික පිරිවැය සමීක්‍ෂණය මගින් ඉස්මතු කළේය. යුද පිරිවැය අධ්‍යයනය පහත සඳහන් අන්දමට සමාජික කළේය:

යුද්ධයෙහි ආර්ථික, මානව සහ සචාරාත්මක පිරිවැය සමස්ත ශ්‍රී ලාංකීය සමාජය විසින්ම දරා ගනියි. එය සිංහල, දෙමළ සහ මුස්ලිම් සියළු ප්‍රජාවන් විසින් දරා ගනියි. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ දෙමළ සටන්කාමී ව්‍යාපාරය යන දෙකම අතිවිශාල මූල්‍ය සහ මානව සම්පත් බලමුදල ගන්වා ඒවා යුද්ධයෙහි ගිහිජාලාවට විසිකරයි. මිනිස්සු ඝාතනය කෙරෙහි; සමාජ සහ ආර්ථික යටිතල පහසුකම් විනාශයට පත් කෙරේ, කාන්තාවෝ වැන්දඹු වෙති, ළමයි අනාට වෙති, සහ මිනිසුන් විශාල සංඛ්‍යාවක් හට ශිෂ්ට මානව පැවැත්මක් අහිමි වේ. සටන දිගටම පැවැත්වේ. වින්දිතයින් බවට පත්වන්නේ මිනිසුන්ය.³²⁴

³²³ National Peace Council of Sri Lanka, (1998) Economic, Social & Human Cost of the War in Sri Lanka.
³²⁴ Mendis, P. (1998). Don't Wage War on our Behalf, Colombo: National Peace Council of Sri Lanka.

ජාතික සාම මණ්ඩලය මහජන මත සමීක්‍ෂණ මාලාවක් සිදු කළේය. ඒවායේ ප්‍රතිඵල වලට සැලකිය යුතු ප්‍රවෘත්ති ආවරණයක් ලැබුණු අතර විශාල උද්දේශන අගයක් තිබුණු බවට ඔප්පු විය. සමීක්‍ෂණවලින් හෙළිදරව් වූයේ යුද්ධයට සම්බන්ධ ආර්ථික, සමාජයීක, පාරිසරික සහ මිනිස් පිරිවැය නිසා යුද්ධය හතර කළ යුතු බව සිංහල සහ දෙමළ ප්‍රතිවාදකයින් විශ්වාස කළ බව යි. තවද, ජනවාර්ගික ගැටුමට විසඳුමක් ලෙස වැඩියෙන් බලය බෙදාහැරීමේ ප්‍රශ්නය ගැන සහ ගැටුම නිමා කිරීමට සිවිල් සමාජයට ඉටුකිරීමට වැදගත් කාර්යභාරයක් තිබීම ගැන මතයන්හි සැනෙක එකඟවීමක් ද තිබුණි. කෙසේවෙතත්, හමුදා ක්‍රියාකාරීත්වයෙහි සඵලත්වය, සහ මැදිහත්වීමේ ස්වරූපයෙන් එන විදේශ සහාය ගැන මතවල බෙදීමක් තිබුණු බව පෙනුණි. අපේක්‍ෂා කළ පරිදි, සාකච්ඡාමය දේශපාලනික විසඳුමක් සහ සාමය සඳහා තුමිය සුදානම් කිරීමට සාම සංවිධාන සහ අන් අය විසින් වැඩි කාර්යයක් කළ යුතු බව සමීක්‍ෂණය පෙන්වා දුන්හ.³²⁵

ශ්‍රී ලංකාවේ මාධ්‍යයට ජනවාර්ගික ගැටුම වාර්තා කිරීමේදී සැබවින් බහු-ජනවාර්ගික සහ සාමය අරමුණු කරගත් ප්‍රවේශයක් ගැනීමට නොහැකි වී ඇති බවද, ජාතික සාම මණ්ඩලය හඳුනාගත්තේය. සම්මතයක් ලෙස නැඹුරු වූයේ ඒක-වාර්ගික වාර්තාකරණයටය. මෙහිදී බොහෝවිට වාර්තා වූයේ එක් පාර්ශවයක කතාන්දරය මිස අනෙක නොවන බැවින් අර්ධ තොරතුරු සැපයීමක් සිදුවිය. මාධ්‍යය සමන්විත වූයේද ගැටුමට මැදි වී සිටි ප්‍රජාවන්ට අයත් පුද්ගලයින්ගෙන් බැවින් මාධ්‍ය පිරිස් බොහෝවිට පෙළඹුණේ ඔවුන්ගේම ප්‍රජාවට වඩාත් හැඟීම්බරව ප්‍රතිචාර දැක්වීමටය. ඒ අතරම, වෙළඳපොල ඉලක්ක කරගත් මාධ්‍ය සංස්කෘතිය මාධ්‍ය ව්‍යාපාර වලට අනුබල දුන්නේ එකිනෙකා සමඟ තරඟ කිරීමේ සහ ප්‍රේක්‍ෂකයන් රඳවා ගැනීමේ අරමුණින් උද්වේගකාරී 'ප්‍රචාර' සොයා ඒවා ඉස්මතු කිරීමටය. ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල අයිතිය සතු වූ සහ සිංහල ප්‍රේක්‍ෂකයින්ට සේවා ලබාදුන් ශ්‍රී ලාංකීය මධ්‍යම ප්‍රවාහයේ මාධ්‍ය බොහෝවිට සුළුතර ද්‍රවිඩයින්ගේ තත්ත්වය නොසලකා හැරියහ. මාධ්‍ය මුහුණදුන් තවත් බරපතල ගැටළුවක් වූයේ, උතුරෙන් සහ නැගෙනහිරින් නික්මෙන සටන් පෙරමුණෙහි ප්‍රවෘත්ති රජය විසින් වාරණයට ලක්කිරීමයි. මීට අමතරව, මුද්‍රිත සහ විද්‍යුත් මාධ්‍ය මගින් ප්‍රවෘත්ති ආවරණය පදනම් කරගත්තේ ආරක්‍ෂක අමාත්‍යාංශය වෙතින් සැපයූ අත් පත්‍රිකා මතය. ජාතික සාම මණ්ඩලය මගින් අනුගමනය කළ ක්‍රමෝපාය වූයේ මාධ්‍යයේ කාර්යභාරය ශක්තිමත් කිරීමට සහාය වීම පිණිස ප්‍රචාරක කලාවේදීන්ව බලගැන්වීම හරහා සාමය වෙනුවෙන් පෙනී සිටීමයි. ඒ අනුව මාධ්‍යවේදීන්ට සාකච්ඡාමය සාම ක්‍රියාවලියකට උත්ප්‍රේරකයින් වීමට හැකියාව ලැබී යුද්ධයෙහි තීවීරතාව අඩුකිරීමට දායක විය හැකිවනු ඇත.

ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් මුද්‍රිත සහ විද්‍යුත් සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂා මාධ්‍යයන්හි ප්‍රචාරකලාවේදීන්ට අවශ්‍යතා තක්සේරු කිරීමේ වැඩිමුළුවක් සංවිධානය කරන ලදී. යුද්ධය ඔවුන්ට බලපෑ අන්දම සහ ඒ මගින් පැහැදිලිව ගැටළු මොනවාදැයි ඔවුන්ගෙන් අසන ලදී. යුද්ධය ගැන වාර්තා කිරීමේදී ඇතිවන බාධක ජය ගැනීමට වැඩිදායක ලෙස කළ හැකි කුමක්දැයි ඔවුන්ගෙන් විමසන ලදී. සිත්ගන්නා සුළු ලෙස, ආසන වෙන් කිරීම ජාතික සාම මණ්ඩලය මගින් නොකෙරුණු නමුත් තමන් ආසන තෝරාගත් අයුරින්, ශ්‍රී ලංකාවේ මාධ්‍ය ප්‍රජාවෙහි ධ්‍රැවිකරණය වූ ස්වභාවය හෙළිදරව් විය. මෙම වැඩිමුළුව අන්තර්-ක්‍රියාකාරීව විලාසයකින් සුදානම් කර තිබුණ නිසා, සහභාගිත්වයන් හට අඩි කවියක නිදහසේ ආසන තෝරාගත හැකිව, පහසුකම් සපයන්නා ඉදිරියෙන් සිටියේය. ආරම්භයේදී කණ්ඩායම් කණ්ඩායම් දෙකක් ලෙස එක් පැත්තක දෙමළ භාෂාව කතා කරන සහ අනෙක් පැත්තෙහි මුළුමනින්ම සිංහල කතා කරන අය අසුන්ගෙන සිටි බව එක් මාධ්‍යවේදියෙක් නිරීක්‍ෂණය කළේය. උපභාසාත්මකව, මෙම කණ්ඩායම් දෙක වෙන්කරමින්

³²⁵ Survey undertaken by the National Peace Council on Popular Attitudes towards the Ethnic conflict and its solution, March 15, 1999

මධ්‍යයෙහි අසුන්ගෙන සිටියේ ඉංග්‍රීසි භාෂා මාධ්‍යවේදියෙකු ය. කෙසේවෙතත්, දින දෙකක ඒකාබද්ධ විමර්ශනය, සාකච්ඡා සහ පසුව තිබුණු ගැටළුවකදී මෙහි සහ වැඩිමුළුවෙහි අන්තර්-ක්‍රියාකාරීත්ව ස්වභාවය හේතුවෙන්, මෙම බාධක බිඳ දමා වැඩි ප්‍රමාණයක මිශ්‍ර වීමක් තිබුණි. වැඩිමුළුව ප්‍රමුඛව කෙරුණ හයක් හඳුනාගත්. වාරණයට සම්බන්ධ ගැටළු, මාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගම් ගොඩනැගීම, මාධ්‍යවේදීන් පුහුණුකිරීම, මාධ්‍යවේදීන්ට හිඳහස සහ ආරක්ෂාව, ප්‍රජාතාන්ත්‍රිකරණය, සහ සාම සාකච්ඡා ලෙසිනි. වැඩිමුළුවේ බෙහෙවින් දිරිගන්වන ලක්ෂණයක් වූයේ, ජනවාර්ගික බෙදුම හරහා සිටිමින් සමාජ විකල්පයකට සහ සංවාදය සඳහා අවකාශය පිළිබඳ වූ සාක්ෂිය.

ඉන්දියාවේ ගැටුම් වාර්තාකරණය පිළිබඳව සොයා බැලීමට දින හයක සංචාරයක් සඳහා ජාතික සාම මණ්ඩලය මගින් පත්‍රසකම් සපයන ලදී. මෙය පුවත්පත්, ගුවන්විදුලිය සහ රූපවාහිනී යන ප්‍රධාන අංශ වලින් රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික මාධ්‍ය වලින් සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසියෙන් වාර්තා කරන පිරිමි සහ කාන්තා සහභාගිවන්නන් සඳහා විය. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ නියෝජිතයින්ට අමතරව, පුවත්පත් ප්‍රකාශකයෙක්, කර්තාවරුන්, ප්‍රවෘත්ති සහ විශේෂාංග සංස්කාරකවරුන්, සහයදන්නන් සහ පුවත්පත් කලාවේදීන් ඇතුළත් විය. ප්‍රථම කොටස වූයේ දිල්ලියට තෙදිනක සංචාරයකි. මෙයට පෙන්නුම් මාධ්‍යවේදීන් සහ ඉන්දියා රාජ්‍ය නිලධාරීන් සමග රැස්වීම් ඇතුළත් විය. ප්‍රධාන ඉන්දියානු පුවත්පත් කාර්යාල සහ රූපවාහිනී මධ්‍යස්ථාන බැහැරකීමට යාමට අමතරව, දින හතරක වැඩිමුළුව දෙකක් ප්‍රතිපත්ති පර්යේෂණ කේන්ද්‍රය සහ ඉන්දියානු පුවත්පත් ආයතනය විසින් පවත්වන ලදී. මෙම සංචාරයේ කැපී පෙනෙන අංගයක් වූයේ විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් පැවැත්වූ පිළිගැනීමේ උත්සවයයි. මෙයට ඉන්දියා මාධ්‍යවේදීන් සහ ශ්‍රී ලංකාව ගැන උනන්දුවක් දැක්වූ විද්වතුන්ට ආරාධනා කර තිබුණි. ශ්‍රී ලංකා මාධ්‍යවේදීහු ඉන්දියා සගයින්ගේ වෘත්තීය නිපුණතාව සහ වාණිජ නැඹුරුව සටහන් කළහ. දිල්ලි වාර්තාවට පසු වෙන්භායි වෙත දින තුනක වාර්තාවක් විය. මෙහිදී නියෝජිතයෝ දින දෙකක වැඩිමුළුවකට දේශීය මාධ්‍යවේදීන්, විද්වතුන් සහ සමාජ ක්‍රියාකාරීන් සමග සහභාගී වූහ. කණ්ඩායම ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම ගැන පුළුල්ව වාර්තා කරන හින්දු පුවත්පත් කාර්යාලයට ද, ශ්‍රී ලාංකීය දෙමළ සරණාගතයින් සමග කටයුතු කරන සංවිධානයකට ද ගියහ. බිම් මට්ටමේ සැලසුම් ඉන්දු-ශ්‍රී ලංකා මිත්‍ර සමාජය මගින් සිදුකෙරුණි. ඉන්දියා වාර්තාව මාධ්‍යවේදීන් වඩා විශාල සම්ප්‍රදායක් අතර ජනවාර්ගික අවබෝධයේ ක්‍රියාවලියක් උත්ප්‍රේරණය කිරීමට උපකාරී විය. මෙම මාධ්‍යවේදීන් කණ්ඩායම ඉන්දියා ආදර්ශය බැලීම සඳහා කළ ඔවුන්ගේ කෙටි වාර්තාව තුළ උගත් දෙයෙහි ආලෝකයෙන් ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම ගැන ඔවුන්ගේ දෘෂ්ටිකෝණයන් වර්ධනය කරගනු ඇතැයි ජාතික සාම මණ්ඩලය බලාපොරොත්තු විය.³²⁶

මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ ප්‍රාදේශීය සහා දහතුනෙහි පොදු ජන වත්සන් පෙරමුණ සහ වත්සන් ජාතික පක්ෂය හරහා ද්විපාර්ශවිකතාව ප්‍රවර්ධන කිරීමේ අරමුණින්, තේරුම්පත් වූ නියෝජිතයින් සහ දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන් හට ගැටුම් නිරාකරණ කුසලතා ගැන පුහුණු ලබාදෙන ලදී. ගැටුමෙන් සෘජුවම බලපෑමට ලක්වූ දිස්ත්‍රික්කවල ජීවන තත්ත්වයන් දැක බලා ගැනීමට ඔවුන්ට අවස්ථාවක් ලබාදීම පිණිස ඔවුන්ට උතුරට සහ නැගෙනහිරට අධ්‍යයන වාර්තාවක රැගෙන යන ලදී. මෙම මුලපිරීමෙහි වත් ප්‍රතිඵලයක් වූයේ යුද්ධය සාකච්ඡා මගින් නිමා කිරීමට ඉල්ලුම් පොදුජන වත්සන් පෙරමුණේ සහ වත්සන් ජාතික පක්ෂයේ නියෝජිතයින් පොදු වේදිකාවක් මත එකට පැමිණීම සමුළුවකි. මෙය දෙපාර්ශවයේම දේශපාලනඥයින් සමග ද්වි-පාර්ශවික සංවාදයට පහසුකම් සැලසීම සඳහා දිගුකාලීන සම්බන්ධයක ආරම්භයක් විය. මෙයට ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන් හමු වීමට චල්ටීටීරිය පාලනය යටතේ පවතින නැගෙනහිරට වාර්තාවක් ඇතුළත් විය.

³²⁶ Excerpts from, *Saama Yamaya (Time of Peace)*, Special issue of the Newsletter of the National Peace Council of Sri Lanka, 2000

තවත් මුලපිරීමක් වූයේ පාසැල්වලට සාම අධ්‍යාපනය හඳුන්වා දීමය. අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශයෙහි සාම අධ්‍යාපන ඒකකයට සහාය දීමෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය පාසැල් 11,000 ක මෙම විෂයය හඳුන්වා දෙන ලදී. පළාත් හතරක ප්‍රධාන ගුරුවරුන්ට සම්පත් සහ ධාරිතාව ගොඩනැගීම කෙරෙහි ජාතික සාම මණ්ඩලයේ කාර්යභාරය සීමාවිය. ඉන්ටර්නැෂනල් ඇලර්ටි සංවිධානයේ සහයෝගය ඇතිව, ගැටුම් විපරිවර්තනය සඳහා වූ සම්පත් කට්ටලය සිංහල සහ දෙමළ භාෂාවන්ට පරිවර්තනය සහ අනුවර්තනය සඳහා ජාතික සාම මණ්ඩලය පහසුකම් සලසන ලදී.

මෙම සිංහල සහ දෙමළ සම්පත් කට්ටලය රට පුරා සාම අධ්‍යාපන පුහුණු කරුවන් විසින් භාවිතා කරන ලදී. ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් ආරම්භයේ පටන්ම ජනවාර්ගික ගැටුමට සාකච්ඡාමය විසඳුමක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ජනතාව ඒකරාශී කිරීමේ සහ උද්දේශනයෙහි අවශ්‍යතාව ගැන විශ්වාස කළේය. ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කළ මාධ්‍ය නිවේදන විසින් ව්‍යාපාරයෙහි අත්‍යවශ්‍ය කොටසකින් සමන්විත විය. රටෙහි කටයුතුවල මූලික ස්ථානය ගත් නාටකය, හීෂණය සහ ජයග්‍රහණ පිළිබඳ නැඟීමක් ඇතුළුව, දිගහැරෙන සිද්ධීන් වටහාගැනීමට පාඩකයාට අවස්ථාවක් ලැබුණි. සෑම මාධ්‍ය නිවේදනයක්ම ප්‍රථමයෙන්ම ජාතික සාම මණ්ඩලයේ පාලක සභාවේ සාමාජිකයින් අතර කෙටුම්පතක් ලෙස ඔවුන්ගේ නිරීක්ෂණ සහ යෙදවුම් සඳහා බෙදා හරින ලදී. බොහෝවිට හදිසි අවස්ථාවලදී සහ ඉතා සීමාකාරී කාලයක් තුළ මෙම කෙටුම්පත් පිළිබඳව සාකච්ඡා කර ඒකමතික සහ සාමූහික මතයකට පැමිණීම සිදුවිය. විවිධත්වයෙන් යුත් සාමාජිකත්වයක් ඇති සංවිධානයක් ලෙස සහ එම විවිධත්වය පිළිබිඹු කරන පාලක සභාවක් සහිතව, ජාතික සාම මණ්ඩලයේ මාධ්‍ය නිවේදන ඉතාමත් අස්ථායී සහ හේතූකාරී අවස්ථාවල පවා පොදු සම්මුතිය සහිත මතයක් ලබාගත හැකි බවට සාක්ෂියක් ලෙස තිබී ඇත. මුල් වසර තුළ ජාතික සාම මණ්ඩලයේ වින්තනය මෙහෙයවූ අගයන් වූයේ, එය සියළු ප්‍රධාන ක්‍රියාධරයින් සාම ක්‍රියාවලියට ගෙන ඒමට උත්සාහ කළ සම්ප්‍රදායෙහි ලා සැලකීම (inclusivity) සහ සියළු ප්‍රධාන පාර්ශවයන්ට අන්‍යෝන්‍යව සුභද්‍රායි වන විසඳුම් හඳුනා ගැනීමට උත්සාහ දැරූ ගැටළු විසඳීම පිළිබඳව විය. ජාතික සාම මණ්ඩලය මානව හිමිකම් සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබඳ ගැටළු ගැන දැනුවත්ව සිටින අතරම, මෙම අගයන්ට අතිප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ලබාදුන්හේය. බොහෝ අවස්ථාවලදී, වඩා පුළුල් සමාජය තුළ පැවති ගැටුම්කාරී මතයන්ට ඔවුන් නිර්මූලක නොවන බව ද ජාතික සාම මණ්ඩලයට තේරුම් ගියේය. ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය ලබා කර ගැනීමේ කටයුත්ත දිගටම කෙරෙමින් පවතින වැඩක් ලෙස සැලකෙන අතර, ජාතික සාම මණ්ඩලයම එයට නිදසුනක් විය.

ඒකරාශී කිරීමේ සහ ජාලගත වීමේ ක්‍රමෝපායය

ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් සිදුකළ මුල්ම සජීවීකරණ මුලපිරීම් වලින් එකක් වූයේ 1995 දී විහාරමහාදේවී උද්‍යානයේ පැවති රැලිය සහ සාම සැණකෙළියයි. මෙම ස්ථානය කොළඹ නේවාසික ප්‍රදේශය මධ්‍යයේ ඇති මහා පරමාණ විනෝදාස්වාද වැඩසටහන් සඳහා වන ස්ථානයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ මෙවැනි සිදුවීම් සිදුවූ ප්‍රථම වතාව මෙය වූ අතර, ජනතාව 10,000 කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් ආකර්ෂණ කළේය. වැඩ සටහන පැවැත්වූයේ සහභාගිවන්නන් ඔවුන්ගේ අපේක්ෂා සහ හිතීන් නිර්මාණාත්මක සංස්කෘතික මාධ්‍යයක් හරහා ඉදිරිපත් කළ ක්‍රියාවලියක් හරහාය. මෙයට භාවනා කිරීමේ සහ මෙහෙති කිරීමේ සමග ගායනා, පද්‍යය, කථනය සහ නාට්‍ය ඇතුළත් විය. ඉන්පසුව ප්‍රසිද්ධ කලාකරුවන් පැවැත්වූ ප්‍රාසංගික සංගීත ප්‍රසංගයක් පැවැත්විණි. මෙම සිද්ධියෙහි කුටුපාජිතය වූයේ මධ්‍යම රාත්‍රියේදී සාමය සඳහා පැවති ඉටිපන්දම් ආලෝක සහිත සාමකාමී සහාය පළකිරීමකි. මෙම සිදුවීම සඳහා සුදානමක් ලෙස රට පුරා මාධ්‍ය ව්‍යාපාරයක් ගෙන ගිය අතර, සහභාගීවුවන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙක් සාම්ප්‍රදායිකව සාම ගැටළු වලට සම්බන්ධ වී සිටි අය නොවූහ.

මුද්‍රිත මාධ්‍ය, ගුවන් විදුලිය සහ රූපවාහිනිය හරහා 'මුලින් සඳහා සාමය - යුද්ධයෙන් සාමය දිනාගත නොහැක' යන තේමාව පදනම් කරගෙන පැවැත්වූ ජනමාධ්‍ය ව්‍යාපාරයක් 1997 වසරේ සමාජයීය ප්‍රචාරණය සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා අලෙවිකරණ ආයතනයේ රන් සම්මානය ද, වසරේ ව්‍යාපාරය සඳහා වූ ලෝකඩ සම්මානය ද හිමිකර ගත්තේය.

1997 අප්‍රේල් මස නේපාලයේ කත්මන්දු හි පිහිටා ඇති මානව හිමිකම් සඳහා වූ දකුණු ආසියානු සංසදය, ශ්‍රී ලංකාවේ කොළඹ පිහිටා ඇති ජාතික සාම මණ්ඩලය සමග සහයෝගීත්වයෙන් දකුණු ආසියානු සාම ප්‍රඥප්තියක් ගැන දින තුනක අදහස් විමසීමක් පැවැත්වීය.

දකුණු ආසියානු සාම ප්‍රඥප්තියක් පිළිබඳ මුලපිරීම් ගැන අදහස පහළ වූයේ 1995 දෙසැම්බර් මස ප්‍රංශයේ ස්ට්‍රැස්බර්ග් හි පැවති සමුළුවකදී ය. මෙම සමුළුව යුරෝපයේ ගැටුම් නිරාකරණ යාන්ත්‍රණ ගැන වූ අතර, මා ඇතුළුව, දකුණු ආසියානු මානව හිමිකම් ක්‍රියාකාරීන් කණ්ඩායමකට මෙම අදහස මුලින් ඇතිවිය. ශ්‍රී ලංකාවේ පැවති රැස්වීම මෙම මුලපිරීමේ ප්‍රථම කලාපීය අදහස් විමසීම වූ අතර, එය දකුණු ආසියානු සාම ප්‍රඥප්තියක් සම්මත කර ගැනීමෙන් අවසන් වූ ක්‍රියාවලියක ආරම්භය විය. ගැටුම් නිරාකරණයට පළමු පියවරක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාවේ අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින් සහ ඉන්දියාවේ සිටින ශ්‍රී ලංකා සරණාගතයින්ගේ තත්ත්වය ගැන අධ්‍යයනයක් සමාන අදහස් ඇති පුද්ගලයින් සහ කණ්ඩායම් සමග අදහස් විමසීමෙන් සිදුකිරීමට තීරණය කරන ලදී. මුලපිරීමේ අරමුණ වූයේ සාමය සහ ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා තත්ත්වයන් නිර්මාණය කිරීමට විසඳුම් යෝජනා කිරීමයි. එහි නිර්දේශ බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රජාවන්ට, අදාළ රජයන්ට සහ ජාත්‍යන්තර නියෝජිතායතනවලට පුළුල්ව පහළ කර හැරීමට නියම විය. එහි අරමුණ වූයේ, එහි ඉස්මතු කර තිබුණු ගැටළු වලදී ලෙස සහ කඩිනමින් නිරාකරණය කිරීම සහතික කිරීමයි.³²⁷ ශ්‍රී ලංකාවේ අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින් ගැන අධ්‍යයනයට මගේ දායකත්වය මානව හිමිකම් සඳහා වූ දකුණු ආසියානු සංසදය විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.³²⁸

රටෙහි දිස්ත්‍රික්ක විසිපයේම ප්‍රජාවන්ගෙන් නියෝජිතයින් 1,700 ක් 1998 ජනවාරි මස ප්‍රධාන සමුළුවක් පවත්වා ඉහළ ලක්ෂ්‍යයක් කරා ලගාවෙමින් යුද්ධය වහාම නිමා කරන ලෙස බල කළහ. නියෝජිතයින්ගෙන් 1,200 ක් පමණ සිංහල ද, 350 ක් දෙමළ ද, 150 ක් මුස්ලිම් ද වූහ. අඩකට වඩා උතුරු සහ නැගෙනහිර සහ ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ මායිම් දිස්ත්‍රික්කවලින් වූහ. සහනාභි වූවන් අතර ආබාධිත සොල්දාදුවෝ 50 ක් වූහ. සමුළුවේ තේමාව වූයේ, 'අපි වෙනුවෙන් යුද්ධ නොකරන්න' යන්න යි. සමුළුවට පෙර මාස හයකට ආසන්න කාලයක් පුරා දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමේ පුළුල් වැඩමුළු සාකච්ඡා පැවැත්වීණි. මෙය, එක් රටක් තුළ, 'ජාතිකත්වයන් සහ ප්‍රජාවන්' සඳහා ස්වයං-පාලන ආකාරයකට ඉඩ සලසන මාර්ග ඔස්සේ රාජ්‍යයෙහි සම්පූර්ණ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමක් සඳහා වූ සමුළුවේ ආරාධනාවට බලයක් ලබා දුනි. සැලකිය යුතුව, ජනාධිපති කුමාරතුංග, විපක්ෂ නායක රනිල් වික්‍රමසිංහ සහ එල්ටීටීසී ජාත්‍යන්තර ලේකම් කාර්යාලය වෙතින් ලැබුණු හොඳහිත පණිවුඩ වලින් සමුළුවේ වැදගත්කම ඉස්මතු විය. ජනාධිපති කුමාරතුංග ඇගේ පණිවුඩයෙහි 'අපේ සමාජයේ සියළු කොටස්වල සහයෝගීත්වය සමග දේශපාලන විසඳුමක් කරා ලගාවීමට අපේ බලය තුළ ඇති සියල්ල කිරීමට' කැපවූවය. වික්‍රමසිංහ පැවසුවේ රටෙහි යුද මානසිකත්වය සමග වෛරය සහ විනාශය ගෙන ආ බව සහ 'යුද්ධයෙහි ජයග්‍රාහකයින් සීමිත

නොහැක' ය යන්නයි. එල්ටීටීසී ජාත්‍යන්තර ලේකම් කාර්යාලය හොඳහිත පණිවුඩයක් තුළ 'දිවයින තුළ සාමය උදාකර ගැනීම කෙරෙහි වන ඕනෑම යුක්ති සහගත සහ සාධාරණ විසඳුමක් පිළිගන්නෙමු' යැයි ප්‍රකාශ කළේය. සමුළුව අවසාන යෝජනාවක් තුළ රජය සහ එල්ටීටීසී අතර සාකච්ඡා ඇතුළත් කෙරෙන යුක්ති සහගත සහ ගෞරවනීය සාමයක් සඳහා ආරාධනා කළේය. තවද, එය සියළු ජාතිකත්වයන් සහ ප්‍රජාවන් සඳහා ස්වයං-පාලනය ඇතුළත් කෙරෙන, රාජ්‍යයෙහි ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමක් සඳහා ආරාධනා කළේය. සාමය සෙවීමේදී සමානාත්මතාවය, අභිමානය සහ ආරක්ෂාව සඳහා ඉල්ලීම සහනාභිවන්තන් හට ප්‍රධාන ගැටළුවක් විය. රැස්වීම අතරතුර ඔවුන්ගේ සටන් පාඨය ඔවුන්ගේ හැඟීම් සහ අපේක්ෂා ප්‍රකාශ කළේය: 'යුද්ධය හරහා සාමය යන තර්කය අපි ප්‍රතික්ෂේප කරමු' සහ සමුළුවේ තේමාවෙන් පෙන්නා දුන් අයුරු, 'අපි වෙනුවෙන් යුද්ධ නොකරන්න'.

ලෝක ක්‍රීඩකයානි සම්මේලනයේ ප්‍රචණ්ඩත්වය පිටු දැකීමේ වැඩසටහන යටතේ 'නගරය තුළ සාමය' නමින් වූ වසරක ව්‍යාපාරයේ හවුල්කරුවන් සන්දේනාගෙන් එකක් ලෙස ජාතික සාම මණ්ඩල තෝරා ගන්නා ලදී. ගැටුම් නිරාකරණය සහ සාමය ගොඩනැගීම සඳහා ගන්නා ලද නව්‍ය ප්‍රයත්නයන් ඉස්මතු කිරීමට ව්‍යාපාරය උත්සාහ කළේය. මෙම ව්‍යාපාරයෙහි අනෙකුත් ස්ථාන වූයේ බෙල්ගියාව, ඊයෝ ද ජැනෙයිටෝ, බොස්ටන්, කියෝටෝ, සුවා සහ ඩර්බන් ය. එක් එක් අධ්‍යයනයේ විසියේ හතක් නිෂ්පාදනය කර ලොව පුරා බෙදා හරින ලද අතර, මෙම ජාලගත වීමේ සහ උද්දේශන ප්‍රයත්නයේ කොටසක් ලෙස වෙබ් පිටු නිර්මාණය කරන ලදී.

ජාතික සාම මණ්ඩලය රජය, එක්සත් ජාතීන්ගේ නියෝජිතායතන, සහ දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ආයතන සමග සම්බන්ධ කළ තවත් මුලපිරීමක් වූයේ, ලෝක බැංකුවේ සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ තාක්ෂණික සහාය ඇතිව, සහන, පුනරුත්ථාපනය සහ සංහිඳියාව ගැන ප්‍රතිපත්ති රාමුව සැකසීමයි. මෙම විෂය ගැන විවිධ අංශයන්හි කණ්ඩායම්වල මතයක් ලබාගැනීම සඳහා ක්‍රියාවලියක් සැකසීමට ජාතික සාම මණ්ඩලයට ආරාධනා කෙරුණි. මේ අනුව සමාජ අංශ දහයකින් පුද්ගලයින් සඳහා දින තුනක නේවාසික වැඩමුළු සංවිධානය කරන ලදී. මේවාට ආබාධිත සොල්දාදුවන්, අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, කාන්තා සංවිධාන, ව්‍යාපාර, වෘත්තීය සමිති, අධ්‍යාපන අංශ සහ ආගමික අංශ ඇතුළත් විය. වැඩමුළුවල අරමුණ වූයේ, යුද්ධයෙන් පැන නගින ප්‍රධාන ගැටළු සහ මෙම ආංශික කණ්ඩායම් මත ඇතිවන බලපෑම් හඳුනාගැනීම, මෙම ගැටළුවලට ප්‍රතිචාර තක්සේරු කිරීම, එනම්, යහනාවිතයන්, අවහිරතා ඇති තැන්, බාධක, ආදියයි. ඉන්පසු ගැටළු වලට ප්‍රතිචාර ශක්තිමත් කිරීම සහ මෙම කණ්ඩායම්වලට යුද්ධයෙන් පැන නගින ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කිරීමට දායක වී සාමය ගොඩනැගීමට සම්බන්ධ විය හැක්කේ කෙසේද යන්න ගැන ක්‍රමෝපායයන් සහ ක්‍රියාපටිපාටි නිර්දේශ කිරීමට නියම විය. මෙම රාමුවට බොහෝ දුර්වලතා සහ සීමාවන් තිබුණ අතර, රජය මෙම මුලපිරීම ඔස්සේ යමක් ගැටුමට සම්බන්ධ ගැටළු සමග කටයුතු කිරීමට රජයට ඇති බරපතල උනන්දුව පෙන්වීමට හුදෙක් උත්සාහ කරනවා විය හැකිය. කෙසේවෙතත්, සහන, පුනරුත්ථාපන සහ සංහිඳියාවේ ක්‍රියාවලිය ජනතාවට ඔවුන්ගේ අදහස් විවෘතව ප්‍රකාශ කිරීමට ආරක්ෂිත අවකාශයක් සපයා දුනි. ක්‍රියාවලියේ විභවය ප්‍රයෝජනවත් බව වූයේ රජය, බහුපාර්ශවික නියෝජිතායතන, ප්‍රදායක රටවල් සහ සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් වලට වින්දිතයින්ගේ සහ අනෙකුත් පාර්ශවකරුවන්ගේ දෘෂ්‍යතාව වැඩිකරන ලද සහ මොනගම් හෝ එක් කණ්ඩායමකට දුක් කරදර වල ඒකාධිකාරයක් නොතිබුණු බව සනාථ කිරීමට සහයෝගීත්ව ක්‍රියාකාරීත්වයකට සම්බන්ධ වීමට හැකියාව ලැබීමයි. මෙම වැඩමුළුවල වාර්තාව සහ සොයාගැනීම් රජයේ විදේශ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුවට සහ ලෝක බැංකුවට සහන, පුනරුත්ථාපන සහ සංහිඳියා රාමුව සකස් කිරීමට උපකාරී වීම පිණිස ඉදිරිපත් කරන ලදී.³²⁹

³²⁷ Please see, Press statement issued by Tapan K. Bose, Convenor/Coordinator, Committee on Initiative on South Asia Peace Charter <http://ceras.alternatives.ca/12/init.htm> [Accessed on December 12, 2014].
³²⁸ William, J. in Bose, T. & Manchanda, R., (Eds.) (1997). States, Citizens and Outsiders, The Uprooted Peoples of South Asia, Kathmandu: South Asia Forum for Human Rights, pp. 316-331.

³²⁹ National Framework for Relief, Rehabilitation and Reconciliation, Development forum, Colombo, 2002

වැඩිමුළුවල සාර්ථකත්වය අර්ධ වශයෙන් හෝ ජාතික සාම මණ්ඩලයේ විනිවිද පෙනෙන න්‍යාය පත්‍රය හේතුවෙන් විය විසින් සපයන ලද 'ආරක්ෂිත අවකාශය' නිසා බව කිව හැකිය. මෙම න්‍යාය පත්‍රය සාකච්ඡා සහ දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා සම්පූර්ණයෙන් කැපවීම තුළින් සාම ක්‍රියාවලිය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා විය. මෙම වැඩිමුළු සිංහල, දෙමළ සහ මුස්ලිම්වරුන් එකට ගෙනැවිත් ඔවුන්ට අනෙක් ප්‍රජාවන්ගේ සාමාජිකයින් සමඟ ජනවාර්ගික ගැටුමට සම්බන්ධ ගැටළු සහ දෘෂ්ටිකෝණයන් ගැන සාකච්ඡා කිරීමට වසර ගණනාවකින් ප්‍රථම අවස්ථාව ලබාදුනි.

1999 දී ජාතික සාම මණ්ඩලය සාමය සඳහා වැඩ කරන සංවිධානවල ජාලයක් ලෙස ජනතා සාම පෙරමුණ පිහිටුවීමට සහාය දුන්නේය. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන 70 කින් පමණ සමන්විත වූ මෙම සන්ධානය සඳහා ජනතා සාම පෙරමුණට ආයතනික සහ මූල්‍ය සහාය සපයන ලදී. මෙම සන්ධානයේ බොහෝ සංවිධාන දකුණෙහි පිහිටා තිබූ ඒවා විය. ජනතා සාම පෙරමුණ යුද්ධය නතර කළ යුතු බවට, සටන් විරාමයක් සහ සාම සාකච්ඡා තිබිය යුතු බවට, සහ එල්ටීටීඊය මත පැනවූ තහනම ඉවත් කල යුතු බවට ඉල්ලුමින් සීමිත ව්‍යාපාර පැවැත්වීය. ක්‍රියාකාරකම් විශාල වශයෙන් පෝස්ටර් ව්‍යාපාර, ස්ටිකර් ව්‍යාපාර, අත්සන් ගැනීමේ ව්‍යාපාර, පත්‍රිකා බෙදාහැරීම් සහ පෙරහැර වලින් සමන්විත විය.

ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි තවත් ඉලක්ක ප්‍රජාවක් වූයේ පැවිද්දන් සහ විවිධ ආගමික ආයතනවලට නායකත්වය දෙන පුද්ගලයින්ය. මින් සමහර ආගමික සංස්ථා සහ ජාලයන් වූයේ, අන්තර්-ආගමික සාම පදනම, ජාතික එකමුතුව සඳහා වූ අන්තර්-ආගමික සන්ධානය, ආගම සහ සාමය පිළිබඳ ජාතික සමුළුව (සාමය සහ සාමය ගැන ලෝක සමුළුව සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා ශාඛාව), ධර්මවේදී ආයතනය (ප්‍රාදේශීය බෞද්ධ සංවිධානයක්), ජාතික ක්‍රිස්තියානි සභාව, සහ තරුණ ක්‍රිස්තියානි සංගමය යන මේවාය. ජාතික සාම මණ්ඩලය මෙම ආයතන මගින් සංවිධානය කරන වැඩිමුළු වලට සහභාගී වී සමහර විට ඒවාට පහසුකම් සැලසීම ද සිදුකර, උතුරට යැවූ ඔවුන්ගේ සාම නියෝජිත පිරිස්වල සක්‍රීය කොටසක් වී ඇත.

ජාතික සාම මණ්ඩලය සහයෝගීත්වය දැක්වූ තනි සංවිධාන ද තිබිණි. ඔවුන්ගේ වැඩසටහන්වලට සෘජුවම සහයෝගය දක්වමින් හෝ ඔවුන්ගේ දැනුවත්කිරීමේ පුහුණු වැඩිමුළුවලට සම්පත් දායකයින් සපයමින් ඔවුන් සමඟ කටයුතු කළේය. ආබාධිත සොල්දාදුවන්ගේ සංගමය, ක්‍රියාත්මකයේදී අතුරුදහන් වූ සේවා භටයින්ගේ දෙමාපියෝ, උඩරට ජනතා සංගමය සහ සමහර අනෙකුත් සංවිධාන සමඟ සම්බන්ධකම් දිගටම පවත්වාගෙන යන අතර සමහර ඒවා සමඟ දිගටම සම්බන්ධතාවක් නොමැත. ලෝක බැංකු ආධාර වැඩසටහන යටතේ ආර්ථික වැඩිමුළු පැවැත්වීම සඳහා ජාතික සාම මණ්ඩලය සමහර වෘත්තීය සමිති, විශේෂයෙන් දෙමළ ගුරු සංගමය, හෙද සංගමය සහ දේශපාලන පක්ෂවල විවිධ සංගම් සමඟ සම්බන්ධ විය.

උතුරු-නැගෙනහිර, මධ්‍යමප්‍රදේශ, අම්පාර දිස්ත්‍රික්ක සහ ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කයේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල සංඝදය ජාතික සාම මණ්ඩලය සමඟ සම්ප සබඳතාවලට පැමිණියහ. මේවා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ප්‍රජා මූල සංවිධාන 120 කට වඩා සාමාජිකත්වයක් සහිත වෙති. ජාතික සාම මණ්ඩලය වන්නේ සහ යාපනය අර්ධ ද්වීපයේ නාට්‍ය කණ්ඩායම් සමඟ වැඩ කරමින් සමාජ සහ දේශපාලන ගැටළු ගැන රඟදැක්වීම් කළේය. ජාතික සාම මණ්ඩලය එහි සියළු ක්‍රියාකාරකම්වලදී උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර දේශපාලන කර්මයේ කාන්තා සහභාගිත්වය සහතික කළේය. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර අවධාරණය වූයේ සාමය සඳහා අවශ්‍යතාවය ගැන දැනුවත් කිරීමට වඩා පිහිටුවා ඇති කණ්ඩායම් ඔවුනොවුන් අතර සහ, ඔවුන් අතර සහ දකුණෙහි කොට්ඨාශ අතර ජාල ගත වීම කෙරෙහිය.

එල්ටීටීඊය විසින් 2001 දී ඒක පාර්ශ්වීය සටන් විරාමයක් ප්‍රකාශ කළේය. යුද්ධය තාවකාලිකව නැවැත්වූ කාලය අතරතුර ජාතික සාම මණ්ඩලය මාධ්‍යවේදීන් කණ්ඩායමක් සඳහා යාපනයට වාර්තාවකට පහසුකම් සලසන ලදී. දකුණෙහි මාධ්‍යවේදීන්ට යාපනයට යාමට ලැබුණේ කලාතුරකිනි. එබැවින් ඔවුන් සඳහා දින පහක වැඩසටහනක් සංවිධානය කිරීමට ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශයෙන් ජාතික සාම මණ්ඩලයට අනුමැතිය ලබාගැනීමට හැකිවීම පුද්ගලයට කරුණක් විය. වාර්තාවට යාපනය විශ්වවිද්‍යාලය සහ ජාතික සාම මණ්ඩලයේ හවුල්කාර සංවිධානයක් වූ කාන්තාවන් සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ වූ කේන්ද්‍රය මගින් පහසුකම් සලසන ලදී. මාධ්‍යවේදීහු පෞද්ගලික සහ රාජ්‍ය මුද්‍රිත සහ විද්‍යුත් මාධ්‍යවලින් වූහ. යාපනය විශ්වවිද්‍යාලය, වෙළඳ සංගමය, හිතිඥ සංගමය, සමුපකාර සංගමය සහ ආගමික නායකයින් සහ අන් අයගෙන් පැමිණි පණිවුඩය වූයේ ඔවුන්ට අවශ්‍ය වූයේ සාමය මිස ප්‍රවණ්ඩත්වය නොවන බවය. සටන නැවත ආරම්භ කළහොත් විය හැකි විනාශයේ පරමාණය කෙතරම් වැඩිවේද යන්න ගැන ජනතාව බෙහෙවින් දැනුවත් වූහ. ජාතික සාම මණ්ඩල කණ්ඩායමට හමුවූ කණ්ඩායම්වලින් බොහෝ දෙනෙක් ඔවුන්ගේ දුක් ගැනවිලි ගැන පෙත්සම් ඉදිරිපත් කළ අතර, ජාතික සාම මණ්ඩලය හැකි සෑම අවස්ථාවකම මාධ්‍යවේදීන්ගේ සහාය ඇතිව මෙම කරුණු පසුවිපරම් කිරීමට එකඟ විය. උතුරු සහ දකුණු මාධ්‍යවේදීන් අතර සම්බන්ධතා දිරිගැන්වීමට උතුරු දකුණු මාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගමය පිහිටුවන ලදී. කොළඹට ආපසු පැමිණීමෙන් පසු ජාතික සාම මණ්ඩලය යාපනයේ ධීවරයින්ගේ සංගමය සන්දේශයක ඉදිරිපත් කළ ධීවරයින්ගේ දුක්ගැනවිලි ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ධීවර අමාත්‍ය මහින්ද රාජපක්ෂ (හිටපු ශ්‍රී ලංකා ජනාධිපති) සමඟ සම්බන්ධීකරණය කරන ලදී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස යාපනයේ ධීවරයින්ගේ නියෝජිත පිරිසක් අමාත්‍ය තුමා සහ රජයේ නිලධාරීන් පාර්ලිමේන්තුවේදී හමුවූහ. මාධ්‍යවේදීන් ප්‍රකාශ කළ අදහස් සහිත ග්‍රන්ථයක් යාපනයේ තත්ත්වයෙහි යථාර්ථය පහල කිරීම පිණිස ප්‍රකාශනයට පත්කරන ලදී.³³⁰

ක්‍රියාවලි සහ සංවාද ක්‍රමෝපාය

ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරිත්වයන්ගේ ප්‍රධාන ක්‍රියාමාර්ගයන්ගෙන් එකක් වූයේ සිවිල් සමාජයේ විවිධ තලවල උද්දේශනය සඳහා පහසුකම් සැලසීමයි. මේවා ප්‍රාදේශීය සහ ජාතික තලවල දේශපාලන නියෝජිතයින් කෙරෙහි දිශානත විය. ජාතික සාම මණ්ඩලය ඉන්ටර්නැෂනල් ඇලර්ට් සංවිධානයෙහි සහයෝගීත්වය ඇතිව සියළුම දේශපාලන පක්ෂ වලින් කැඳවා ගත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් අතර වැඩසටහනක් පවත්වන ලදී. මෙම වැඩසටහන ගැටුම් නිරාකරණයෙහි විෂය හඳුන්වා දී ලොව වටා සමාන ගැටුම් තත්ත්වයන් සහ සාම ක්‍රියාවලියන්ගෙන් උගත් පාඩම් ලබාදීමට උත්සාහ කළේය. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් 29 ක් මෙම ක්‍රියාවලියට සහභාගී වූ අතර එයට ක්‍රීටය (දකුණු අප්‍රිකාවෙහි සාකච්ඡා ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ පුද්ගලයින් හමුවීම), උතුරු අයර්ලන්තය, සහ මින්ඩනාවෝ යන රට වලට වාර්තා ඇතුළත් විය.

ක්‍රීටීහි පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් ගත කළ දින පහ අතරතුර, ඔවුහු දකුණු අප්‍රිකාවේ සාමය සහ සංවිධානයේ අත්දැකීම් අධ්‍යයනය කළහ. අභ්‍යාසයෙන් උගත් පාඩම්වලින් ඔබ්බට වැඩසටහනේ නේවාසික ස්වරූපය අනුව සහභාගීවුවන් එකට ජීවත් වී, එකිනෙකා සමඟ අන්තර් ක්‍රියාවේ යෙදෙමින්, ජනවාර්ගික සහ දේශපාලනමය බෙදීම හරහා පෞද්ගලික සබඳතා ගොඩනඟා ගත්හ. ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳ සංකල්ප සහ නූතන කතිකා කිරීමේ තාක්ෂණ සහ ක්‍රමවේද හඳුන්වා දෙන ලදී.

³³⁰ Ceasefire 2001, Lessons for the Present, National Peace Council of Sri Lanka, 2002

උතුරු අයර්ලන්තයේ සංචාරය කළ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී ශ්‍රී ලාංකීය දේශපාලන පක්ෂ නවයකින් වූහ. ඔවුහු සියළු වෘත්තීය සමිති සහ රජයට එරෙහිව පවතින දේශපාලන පක්ෂවල සහ පැරාමිලිටරි කණ්ඩායම් වලින් සහ බ්‍රිතාන්‍ය සහ අයර්ලන්ත රජයන්ගේ නායකයින් සහ නියෝජිතයින් හමුවූහ. සෘජු පාඩම් කෙතරම් තියුණු වීද යත්, විශේෂිත පියවරක් ගනු ලැබීය. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීහු ඔවුන්ගේ අදාළ පක්ෂවල නිල මාර්ගවලින් අත් වී, සර්ව-පාක්ෂික විකඟනාවකට කැඳවමින් සහ විල්ට්ටරිය සමග සාකච්ඡා සඳහා අවශ්‍යතාව ගැන සඳහන් කරමින් ඒකාබද්ධ ප්‍රකාශයක් නිකුත් කළහ. මෙවැනි ඒකාබද්ධ අභියාචනයක් මීට පෙර කිසිදිනක නිකුත් කර නොතිබුණු බැවින්, එය ඉමහත් ආන්දෝලනයකට හේතුවිය. බොහෝ අන්තර්-පක්ෂ විවාද ඇතිවූ නමුත්, අවසානයේදී සමහර පක්ෂ සාම ක්‍රියාවලියට ඔවුන්ගේම ප්‍රවේශ තුළ වෙනස්කම් සඳහා ආරම්භක පුවරුවක් ලෙස මෙම සාකච්ඡා භාවිතා කළහ.

ජාතික සාම මණ්ඩලය පිලිපීනයේ දකුණු පිලිපීන දිවයින මින්ඩනාවෝ හි කල් පවත්නා මුස්ලිම් බෙදුම්වාදී ගැටුම අධ්‍යයනය කිරීමට තවත් වාර්තාවක් සඳහා පහසුකම් සැලසීය.

මෙම ක්‍රියාවලිය පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් හට නිල ප්‍රෝටෝකෝලයෙන් තොර වාතාවරණයක් තුළ ගැටළු ගැන කටයුතු කිරීමට 'ආරක්ෂිත අවකාශය' ක් සපයා පක්ෂ හරහා ඉතා වැදගත් පෞද්ගලික සබඳතා ඇතිකර ගැනීමට උපකාරී විය. වැඩසටහන පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ එක්සත් ජාතික පක්ෂ ද්වි-පාක්ෂික ප්‍රවේශයක අවශ්‍යතාවය හඳුන්වා දී සහ ඉස්මතු කර මැදිහත්වීමේ-පහසුකම් සැලසීමේ විවාදය දේශපාලන කතිකාවට ගෙනැවිත්, සාම ක්‍රියාවලියේ සැලකිය යුතු විස්ථාපනයක් ඇති කළේය.

ජාතික සාම මණ්ඩලය ස්වාධීනව මෙම වැඩසටහන නොකඩවා කරගෙන ගොස් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ දේශපාලනඥයින් සහ බෞද්ධ නිකුත්ගේ මිශ්‍ර කණ්ඩායමක් බංගලාදේශයේ විටගොන්ග් නිල් ට්‍රැක්ට්ස් වෙත වාර්තාවක නිරත විය. මෙහිදී සාම ගිවිසුමකට එළඹීමට පෙර බෞද්ධ සුළුතරයක් මුස්ලිම් ආධිපත්‍යය සහිත වූ රාජ්‍යයක් සමග සටන් වැදී තිබුණි.

වාර්තාවට සහභාගිවන්නන් සඳහා අදහස් විමසීම් ගණනාවක් සහ ගැටුම් නිරාකරණ කුසලතා පුහුණු වැඩමුළු ශ්‍රී ලංකාවේදී පවත්වන ලදී. බලගැන්වීම් හරහා උද්දේශනය මෙම කාර්යයේදී භාවිතා කළ මූලික ක්‍රමෝපායක් විය. කතිකා සහ සාමය වෙත නැඹුරු වූ ක්‍රියාකාරකම් බලගැන්වෙන ක්‍රියාවලිය තුළම සැලකිල්ලට ගෙන ඉලක්ක කණ්ඩායම් ඔවුන්ගේ සහජ බලගැන්වීමේ ගුණාංග නිසා සාමය වෙත නැඹුරු වූ විකල්ප වලට සම්බන්ධ වූහ. මෙම වාර්තා ලෝකයේ අනෙකුත් ප්‍රදේශවල සාම ක්‍රියාවලි ගැන ඉගෙනීමට සහ ඒවාට නිරාවරණය වීමට අවස්ථාව ලබා දුනි.

පාර්ලිමේන්තුව තුළ සහ දේශපාලන වේදිකාව තුළ ඔවුන් කළ වාචික සටන්වලින් පමණක් විකිනෙකාව හඳුනාගෙන සිටි පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් සහ ප්‍රාදේශීය රාජ්‍ය නියෝජිතයින් පක්ෂ මායිම් හරහා නව පෞද්ගලික සබඳතා ගොඩනැගීමේ විකිනෙකා සමග අන්තර්ක්‍රියා කිරීමට යොමු කෙරෙන බව තේරුම් ගත්හ.³³¹

ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් පහසුකම් සපයන ලද මෙම ක්‍රියාවලිය ප්‍රධාන වශයෙන් දේශපාලනමය ප්‍රශ්නයක් ආමන්ත්‍රණය කළ පටි දෙකක සංවාදයක් නිර්මාණය කර දේශපාලන අධීක්ෂණය සහ

³³¹ Waging Peace against War, People Building Peace, 35 Inspiring Strategies from Around the World, Utrecht: European Centre for Conflict Prevention, 2000, p 172

කතිකාව සඳහා ධාරිතාව ගොඩනැගීමට උත්සාහ දැරීය. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ වැඩසටහන් වඩා දැනුවත් දේශපාලන විවාදයක් නිර්මාණය කිරීමට සහාය දී, ශ්‍රී ලංකා ගැටුමට සම්බන්ධ අයට ඒ ගැන වඩා තාත්වික තක්සේරුවක් ලබා දීමට හැකියාව ලබාදී, ගැටුමෙහි ගතිකයන් සහ සාමය සඳහා ගෙවීමට අවශ්‍ය කරන මිල පැහැදිලිව අවබෝධ කර ගැනීමට හැකියාව ලබාදුනි. ජාතික සාම මණ්ඩලය කුඩා සිවිල් සමාජය පාදක කරගත් ගැටුම් නිරාකරණ කණ්ඩායමක් ලෙස, එහි ජනවාර්ගික සහ ආගමික විවිධත්වයෙන් යුතු පුද්ගලයින්ගේ සංයුතිය හේතුවෙන් වැඩ සටහන් පවත්වාගෙන යාමට හැකි විය. විවිධ දේශපාලන වර්ණවලින් පැමිණුණු ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ක්‍රියාධාරයෝ එයට පිළිගැනීම සහ බොහෝ දේශපාලන පක්ෂවල පසුකාලීන සහයෝගය දිනා ගැනීමට හැකියාව ලබා දුන්හ. ජාතික සාම මණ්ඩලයට ආවේණික වූ එහිම අර්ථ නිරූපණය ද උපකාරී විය. සිවිල් සමාජය පාදක කර ගත් සංවිධානයක් ලෙස, උද්ඝෝෂණ ව්‍යාපාරයක් වීමට එරෙහිව, එහි භූමිකාව උපහසුකර, පරිපූරක සහ උත්ප්‍රේරක කාර්යයන්ට සීමා විය. ජාතික සාම මණ්ඩලය දේශපාලනඥයින්ට ගැටුම් පිළිබඳ ගැටළු සහ එහි නිරාකරණය වෙනුවෙන් කටයුතු කිරීමට සම්පත් ධාරිතාව ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලියකට පහසුකම් සැලසීය.

ජාතික සාම මණ්ඩලයට එහි වසර පහ තුළ වැදගත් මූලික කටයුතු සපුරාලීමට හැකිව ප්‍රධාන සිංහල දේශපාලන පක්ෂ දෙක අතර එකඟතාව ගොඩනැගීමට එලදායි සාධකයක් බවට පත්වීමට හැකි විය. ශ්‍රී ලංකාව ආරාධනා කළ යුත්තේ පහසුකම් සලසන්නෙකු ද නැතහොත් මැදිහත්කරුවෙකු ද යන්න විශාල මතභේදයක් නිර්මාණය කළ නමුත්, ප්‍රතිඵලය වූයේ ගැටුමෙහි පාර්ශවයන් තෙවැනි පාර්ශව පහසුකම් සලසන්නෙකුට ආරාධනා කිරීමයි. 'සාම යාමය' නමින් පුවත් පත්‍රිකාවක් ඉන්දියාවේ සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂාවලින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. පුවත් පත්‍රිකාව තත්ත්ව විශ්ලේෂණ, පුවත්පත් නිවේදන සහ පාඨක ප්‍රතිචාර සමග ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරකම් සහ වැඩසටහන් වාර්තා කරන ලදී. දැනුවත් වීම ගොඩනැගීමේ කාර්යයන්හි කොටසක් ලෙස ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් ශ්‍රී ලංකා තැපැල් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් නිකුත් කරන ලද මුද්‍රා සහිත ලියුම් කවර මිලියන දෙකක සාම සටන් පාඨයක් මුද්‍රණය කරන ලදී.

මාර්ග ආයතනයේ සහයෝගීත්වය ඇතිව, 1997 නොවැම්බර් මස ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ යුද පිරිවැය පිළිබඳ අධ්‍යයනය නමින් තවත් පර්යේෂණයක් සිදුකරන ලදී. මෙම අධ්‍යයනයේ සොයාගැනීම් වල උපුටා ගැනීම් සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසියෙන් ප්‍රකාශයට පත්කර, 1998 ජනවාරි මස පැවති ජාතික සාම නියෝජිතවරුන්ගේ සමුළුව පැවති අවස්ථාවේදී මුද්‍රාහරින ලදී. රට තුළ සහ රටින් පිටත පොත්පිටවට හොඳ පිළිගැනීමක් ලැබී, විෂය පිළිබඳව විස්තීර්ණ අධ්‍යයනයක් කිරීමට ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ මාර්ග ආයතනය උනන්දු කරවීය. මේ කාලයේදීම, ඉන්ටර්නැෂනල් ඇලර්ට් සංවිධානය ද යුද පිරිවැය ගැන අධ්‍යයනයක් සැලසුම් කරමින් සිටි අතර, මෙම මූලපිරිම ඒකාබද්ධව සිදුකර යෝජිත අධ්‍යයන දෙකෙහි විෂය පථය එක් ව්‍යාපෘතියක් තුළට ගෙන ඒමට එකඟ විය.

'යුද පිරිවැය - ශ්‍රී ලංකාවේ යුද්ධයෙහි ආර්ථික, සමාජයීය සහ මානව පිරිවැය'³³² යන පුළුල්අධ්‍යයනය, උද්දේශනය සහ සාමය ගොඩනැගීමේ මෙවලමක් ලෙස, දිගුකාලීන යුද්ධය නිමාකිරීමට ඉල්ලන ජනතා ව්‍යාපාරයක් ගොඩනැගීමට තවදුරටත් උත්තේජනයක් ලබාදීමට බලාපොරොත්තු විය. අධ්‍යයනය මානව හිමිකම්, සංවර්ධනය, පරිසර සහ ආර්ථික කාර්යසාධන ගැටළු ගැන මූලිකව කටයුතු කරන අයට විවාදයට එකතුවීමට නිතරානුකූල සහ ප්‍රබල හේතුවක්

³³² Waging Peace against War, People Building Peace, 35 Inspiring Strategies from Around the World, Utrecht: European Centre for Conflict Prevention, 2000, p 172

ලබාදෙමින් සහ විසඳුම් සෙවීමට උපකාරී වෙමින්, සම්පතක් වීමට හියමිතව තිබුණි. මරණය සහ තුවාලවීම්, නිවාස නොමැතිකම, සමාජීය සහ ආර්ථික අහිමිවීම්, හිතිය සහ අනාරක්ෂිත බව, මානව සහ සිවිල් අයිතීන් අහිමිවීම සමග, ප්‍රවණ්ඩත්ව සංස්කෘතියක් වර්ධනය වීම මගින් ඇතිවූ මිනිස් දුක් වේදනාවල හිටිතාව සහ අධික ප්‍රමාණය අධ්‍යයනයෙන් ඉස්මතු වුණු සමහර අනෙකුත් පිරිවැය විය.

අධ්‍යයනයෙන් පෙන්වා දුන්නේ ආර්ථික පාඩු පිළිබඳ සංඛ්‍යාලේඛන පෞද්ගලික නොවූ බවත්, මිනිස් පිරිවැය අනාවරණය කළ නොහැකි වූ බවත් ය. යුද්ධයෙහි ආර්ථික, මානව, සමාජීය සහ සදාචාරාත්මක පිරිවැය සමස්ත ශ්‍රී ලාංකීය සමාජයම දරා ගත්තේය. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ දෙමළ සටන්කාමී ව්‍යාපාරය විශාල මූල්‍යමය සහ මානව සම්පත් ප්‍රමාණයක් යොදා වීවා යුද්ධයෙහි අග්නිජාලාවට වීසි කළහ. මිනිස්සු මරන ලදහ, සමාජීය සහ ආර්ථික යටිතල පහසුකම් විනාශයට ලක්විය, කාන්තාවෝ වැන්දඹු වී දරුවෝ අනාථ වූ අතර, ජනතාව බොහෝ සංඛ්‍යාවකට ශිෂ්ට මිනිස් පැවැත්මක් අහිමි කෙරුණි.

තවද 1996 දී ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික පිරිවැය දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙන් 21.3% ක් වූ බව අධ්‍යයනය පෙන්වා දුන්නේය. රාජ්‍ය වැටුප් සහ ආරක්ෂක හමුදාවන්ගේ වේතන සහ යුද්ධය සඳහා නාවිකා වන විවිධ භාණ්ඩ සහ සේවා මිලදී ගැනීම් 1996 දී දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙන් 6% ක් විය. යුද්ධය නිසා පුද්ගලයින් 750,000 ක් අවතැන් වූ අතර, මොවුන්ගෙන් 75,000 ක් වයස අවුරුදු පහට අඩු දරුවෝ වූහ. අවම පැවැත්ම සඳහා ආධාර සැපයීමට වාර්ෂික වියදම රුපියල් බිලියන 3 ක් විය. මෙය සංවර්ධනය සඳහා යෙදවිය හැකිව තිබූ මානුෂීය නියෝජිතයාගේ මගින් වියදම් කළ මුදල් වලට අමතරවය.

මානව සම්පත් ලෙස අභ්‍යන්තර සරණාගත කඳවුරුවලට සහ ඉන්දියාවට පිටව ගිය පුද්ගලයින් 150,000 ක් පමණ වූ බවට තක්සේරු කර ඇත. යුරෝපය සහ උතුරු ඇමෙරිකාව වැනි රටවල දේශපාලන රැකවරණය සෙවූ පුද්ගලයින් 90,000 ක් පමණ වූ බව වාර්තා වී ඇත. ඔවුන් වෛද්‍යවරුන්, ඉංජිනේරුවන්, විද්වතුන් සහ වෘත්තිකයින් වැනි විවිධ වර්ගයන්ට ඇතුළත් විය. 1996 වන විට, පුද්ගලයින් 35,000 කට වඩා මරණයට පත් වූ බව තක්සේරු කර ඇත. තවත් බොහෝ දෙනෙක් ශාරීරික හෝ මානසික හානි වලට ලක්ව ඇත.

ආරක්ෂාව වැඩිකිරීම, හදිසි අවස්ථාව සහ යුද්ධයෙහි අඛණ්ඩ අවදානම් තත්වයන් ජනතාවගේ මානව හිමිකම් තුක්ති විදීම මත සීමාවන් පනවා, ඔවුන්ගේ නිවෙස්වල පෞද්ගලිකත්වය උල්ලංඝනය කළේය. මෙය විශේෂයෙන් සුළුතර දෙමළ ප්‍රජාව සඳහා සත්‍ය විය. යුද්ධය සමාජ වටිනාකම් පද්ධතිය සහ සදාචාරාත්මක අධිකාරම් ගැඹුරින් විනාශ කර සෝදා පාළුවට ලක් කර, ප්‍රවණ්ඩත්වය පැතිරී පවතින සංස්කෘතියක් පෝෂණය කළේය. වය මනා අපේක්ෂා සහිත අධ්‍යයනයක් වූ නමුත්, මෙම ස්වරූපයේ තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය හැකි පුරවැසියන්ට සහ තීරණගන්නන් හට මෙවැනි අධ්‍යයනයක් වැදගත් ලියවිල්ලක් වනු ඇත. අධ්‍යයනය මගින් සියළු දෙනාට යුද්ධය නිමා කිරීම සහ සියල්ලන්ට යුක්තිය සහිත සාමයක් සෙවීමට පැහැදිලි අභිප්‍රේරණයක් සපයන ලදී.

ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ 2002 සටන් විරාම ගිවිසුම

සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් අනතුරුව ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි සුවිශේෂී සන්ධිස්ථාන සමහරක්: සාම ක්‍රියාවලිය තුළ සිවිල් සමාජ ක්‍රියාධරයින් ලෙස කාන්තාවන්ගේ ක්‍රියාකාරී සහභාගිත්වය ලබාගැනීමට රට තුළ තෝරාගත් දිස්ත්‍රික්ක 10 ක ජාල සෑදීම හරහා ජාතික සාම

මණ්ඩලය විනිවිඳය වැඩසටහන පුළුල් කළේය. සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් 80 කට වඩා ඒකරාශීකර ජාතික සාම මණ්ඩලය ජාතික යුද-විරෝධී පෙරමුණ සෑදීම සඳහා විහි නියමු සංවිධානය ලෙස කටයුතු කළේය.

ජාතික සාම මණ්ඩලය 2003 දී සටන් විරාම ගිවිසුමට සිවිල් සමාජ සහාය ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා ක්‍රියාකාරකම් බොහොමයක් සිදු කළේය. මේවා අතර, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි පළමුවන සංවත්සරය සළකුණු කිරීමට රටෙහි විවිධ පළාත්වල ඡායාරූප 340 කට වඩා වැඩි සංඛ්‍යාවකින් සමන්විත ඡායාරූප ප්‍රදර්ශනයක් ද විය. මෙම ප්‍රදර්ශනය පාර්ලිමේන්තුව තුළ ද පැවැත්වුණු අතර, එහි අධ්‍යාපන ප්‍රදර්ශනයක් පැවැත්වීමට රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයකට අවසර දුන් ප්‍රථම වතාව මෙය විය. මීට අමතරව ජාතික සාම මණ්ඩලය ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් අටක මාධ්‍ය ව්‍යාපාරයක් සහ සාම ක්‍රියාකාරකම් ද සිදු කළේය.

2004 අප්‍රේල් මහා මැතිවරණය බලාපොරොත්තු නොවූ විටෙක ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදුව, ජනතාවට ඒකරාශී වීමට හෝ ඔවුන්ගේ අනාගත අභිලාෂයන් දේශපාලන පක්ෂ වෙත කියා සිටීමට කාලයක් නොවීය. සාම වටමේස ව්‍යාපෘතිය (සාමය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ යහ පාලනය සඳහා වූ ජනතා සංසද) වෙනස්වන දේශපාලන වාතාවරණයට ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ප්‍රතිචාරය මෙන්ම, සමාජයේ සියළු ස්තර හරහා සාමය ප්‍රවර්ධනය කිරීම පිළිබඳ එහි දිගුකාලීන අරමුණ පිළිබිඹු කළේය. මහ මැතිවරණයට පෙර සාම ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් කිරීමට ජනතා ප්‍රකාශන සුදානම් කිරීමට දිස්ත්‍රික්ක 10 ක ජනතා සංසද ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් ඒකරාශී කරන ලදී. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර දිස්ත්‍රික්ක 4 ක සහ වෙනත් දිස්ත්‍රික්ක 6 ක ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ සහ සාම වැඩසටහන් පැවැත්වීය. ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු වූයේ:

1. ශ්‍රී ලංකාවේ අනාගතයට අදාළ ප්‍රධාන ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට ප්‍රධාන අංශවලින් සහ විවිධ වෘත්තීන්ගෙන් ජනතාව එක්රැස් කිරීම.
2. ජනතා ප්‍රකාශනයක් සකස් කර වය සමස්ත ජනගහනයට සහ දේශපාලන පක්ෂවලට පතල කිරීම;
3. ඉදිරියට එන මැතිවරණය සහ මැතිවරණයෙන් පසුව ද, මෙම මූලධර්ම පිළිපදින බව සිවිල් සමාජයට සනාථ කළ හැකි අන්දම හඳුනාගැනීමට;

ඉලක්කගත සාකච්ඡාවල ක්‍ෂේත්‍රයන් සකසා තිබුණේ සහභාගිත්වයන් හට ජනවාර්ගික ගැටුම, ප්‍රජාවන්ගේ සම අයිතීන් සහ සමානාත්මතාවය, ආර්ථික සාම ලාභාංශය සහ ආර්ථික සාධාරණත්වය සහ වගකීමෙන් යුතු පාලනයක අවශ්‍යතාව, යන මේවාට කල් පවත්නා විසඳුම් සඳහා යෝජනා කරා වළැඹීමට උපකාරී වීමටය.

2005 දී ජාතික සාම මණ්ඩලය සටන් විරාම ගිවිසුමට පෙර සහ පසු ඡායාරූප සහිතව, යාපනය කරා දිවෙන '9 ප්‍රධාන මාර්ගය ඔස්සේ ජීවිතය ගැන ඡායාරූප ප්‍රදර්ශනයක් සංවිධානය කළේය. 'සාමය ගොඩනැගීමට හවුල්කාරිත්වයන් යළි ගොඩනැගීම' යන තේමාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට මහ මැතිවරණයට පෙර සංවාද මණ්ඩප 18 ක නිපැයුම මත පාදකව මාධ්‍ය ව්‍යාපාරයක් පැවැත්විණි. ජාතික සාම මණ්ඩලය 'A Glimpse of the North - Impressions of Southern Journalist'³³³

³³³ National Peace Council, A Glimpse of the North – Impressions of Southern Journalists, 2005

යන මැයි ග්‍රන්ථයක් ජාතික සාම මණ්ඩලය මගින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. මෙම ග්‍රන්ථය රජයෙහි පාලනය යටතේ පැවති යාපනය සහ එල්ටීටීඊයෙහි පාලනය යටතේ පැවති කිලිනොච්චියෙහි සංචාරයේ යෙදුණු මාධ්‍යවේදීන් විසින් ලියන ලද ලිපිවල එකතුවකි. මෙම වැඩසටහන සඳහා ජාතික සාම මණ්ඩලය පහසුකම් සපයන ලදී. ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ පෙදෙස්වල බිම් මට්ටමේ යථාර්ථය දැකීමෙන් පසු මාධ්‍යවේදීන් බොහෝදෙනා සාමය ගොඩනගන තනන් ලෙස දිගටම ඔවුන්ගේ භූමිකාවට වැදගත්කමක් දී, ජාතික සාම මණ්ඩලය පැවැත්වූ සාමය සහ සංකීද්‍යාව වැඩසටහන්වලට සහභාගී වූහ. මෙම මූලපිරීම සැලසුණු සහ ප්‍රසිද්ධ වාරණය, ජනවාර්ගික පක්ෂපාතීත්වය සහ සංවේදනීයත්වය මගින් තවදුරටත් අවලංගු කළ සෘණාත්මක ප්‍රවෘත්ති ආවරණය සමඟ කටයුතු කිරීමට උපකාරී විය.

මහජන ජීවිතයේ කාන්තා සහභාගීත්වය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ ප්‍රයත්නයක් ලෙස ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් 'ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලනය තුළ කාන්තාවන් නියෝජනය කිරීම කෙරෙහි වූ ප්‍රයත්නයන්' යන මැයි අත්පොතක් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී.³³⁴ මෙම ප්‍රකාශනය කාන්තා නායකත්වය සහ දේශපාලන සහභාගීත්වය ප්‍රගමනය කිරීමට පුහුණු වැඩමුළු, පර්යේෂණ සහ සමීක්ෂණ මාලාවක් හරහා බිම් මට්ටමේ කාන්තාවන් සජීවීකරණය සඳහා වූ ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාව ඒකකයෙහි වැඩසටහනේ ප්‍රතිඵලයක් විය. මෙම ඒකකය පුහුණු අත්පොතක් ලෙස භාවිතා කිරීම සඳහා 'ගෘහස්ථ ප්‍රවණ්ඩත්වය ගැන කාන්තාවන් දැනගත යුතු දේ' යන මැයි පොත්පිටුවක් ද ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. තවද, ජාතික සාම මණ්ඩලය විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයෙහි ඒකකයක් වූ සමාජ දර්ශකය වෙතින් කාන්තාවන් කෙරෙහි දේශපාලන පක්ෂ ධුරාවලියන්ගේ සහ ඔවුන්ගේ ආකල්පවල අවබෝධය වැඩිදියුණු කිරීමට අධ්‍යයනයක් පවරන ලදී. මෙහි වෙනත් අරමුණු වූයේ, දේශපාලන පක්ෂ තුළ කාන්තාවන්ගේ භූමිකාව සහ තත්ත්වය පිරික්සීම, දේශපාලන පක්ෂවල ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව සහ කාන්තාවන් පිරිමි දේශපාලනඥයින් සමඟ අනෙකුත් ක්‍රියා කරන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව සුක්ෂම දෘෂ්ටිකෝණයක් ලබාගැනීම, සහ දේශපාලන පක්ෂ ව්‍යුහයන් ගැන කාන්තාවන්ගේම දෘෂ්ටිකෝණය අනාවරණය කර ගැනීම සහ දේශපාලනයෙහි නිරතවීමට ඔවුන්ගේ ධාරිතාව තක්සේරු කිරීම ය.

2006 දී බලය බෙදාගැනීමේ යාන්ත්‍රණ ගැන ෆෙඩරල්වාදයෙහි පුහුණු වැඩමුළු පැවැත්වීමෙන් පසු, ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් දිස්ත්‍රික්ක පාල කමිටු 20 ක් පිහිටුවන ලදී. ජාත්‍යන්තර සාම දිනයේ සහ ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් දිනයේ දී පැවැත්වූ නියෝජිත පිරිසගේ සම්මේලනයේදී යුද්ධය නිමාකිරීමට සහ දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා ඉල්ලුම් කළ ජනතා යෝජනා අනුමත විය. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ සාම අධ්‍යාපන ඒකකය සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂා වලින් සාමය ගොඩනැගීම සඳහා පුහුණු අත්පොතක් නිපදවා ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී. ප්‍රකාශනයෙහි අරමුණ වූයේ විය පාසැල් දැරුවන්ට සහ ගුරුවරුන්ට හඳුන්වා දීමයි. මාධ්‍ය ඒකකය විසින් තරුණ ආසියානු රජපවතිනියෙහි (YATV) සහයෝගීත්වයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ පාරිභෝගික සංස්කෘතිය, ගැටුම, ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ ඒවායේ විද්‍යාමානවීම් ගැන භාෂා තුනෙන්ම වාර්තා විග්‍රහයක් නිපදවන ලදී. සාමය ගොඩනැගීම පිළිබඳ පාඩම් ජාත්‍යන්තරයට ගෙන යාම සඳහා සාමාජිකයින් 10 දෙනෙකුගෙන් යුත් ජාතික සාම මණ්ඩලයේ නියෝජිත පිරිසක් පාකිස්තානයේ කරච්චි දී පැවති ලෝක සමාජ සංසදයට සහභාගී වූහ. ජාත්‍යන්තර නියෝජිත පිරිස් විශාල සංඛ්‍යාවක් සමඟ පාලගත වීමට මේ මගින් අවස්ථාවක් ලැබුණි.

ශ්‍රී ලංකා රජය සහ එල්ටීටීඊ අතර පෙබරවාරි මස ස්වීට්සර්ලන්තයේ පිහිටා හිදී පැවති ප්‍රථම සාකච්ඡා වටය අතරතුර, 'සාම ක්‍රියාවලිය තුළ තරුණ හඬ' ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ජාතික

සාම මණ්ඩලය සැලකිය යුතු දායකත්වයක් ලබාදුණි. බහු-ජනවාර්ගික, බහු-ආගමික, සහ බහු-සංස්කෘතික පසුබිම් වලින් වයස අවුරුදු 18-25 අතර වූ යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ ශිෂ්‍ය ශිෂ්‍යාවන් මේ සඳහා තෝරා ගන්නා ලදී. සාම සාකච්ඡා සම්පව නිරීක්ෂණය කළ පිහිටාහි විශ්වවිද්‍යාල මහවාරියවරයෙක් ඔවුන් කැටුව ගියේය. මෙම නිරාවරණය සහ අත්දැකීම් බොහෝ තරුණ සාමාජිකයින් හට අළුත් ලෝකයක් විවෘත කර දුනි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය 2006 ජූනි-ජූලි මාසයන් තුළ මහජන මතයන්හි සමීක්ෂණයක් පැවැත්වීමට මාර්ග ආයතනයට පවරන ලදී. ප්‍රතිචාරකයින් හට ප්‍රශ්න කට්ටල දෙකක් ලබා දී තිබුණි. පළමුවැන්න රටෙහි වර්තමාන තත්ත්වය ගැන ප්‍රතිචාරකයින්ගේ මත වලට අදාළ වූ අතර, දෙවැන්න ගැටුම පිළිබඳ දේශපාලනික නිරවුල් කිරීමක් සහ නිරාකරණය ගැන ඔවුන්ට තිබූ මතයන් විමසීම සඳහා විය. සමීක්ෂණයෙන් හෙළිදරව් වූයේ, ප්‍රතිචාරකයින්ගෙන් බහුතරයක් වර්තමාන ප්‍රවණ්ඩත්වය උත්සන්න වී ඉක්මණින් අවසන් නොවන යුද්ධයකට මඟ පෑදිය හැකි යැයි බිය පළ කළ බවයි. බොහෝ අයගේ මතය වූයේ වර්තමාන අර්බුදයට හොඳම විසඳුම යුද්ධයෙහි නොව සාමකාමී සාකච්ඡාවේ විසඳුමක් තුළ පවතින බවයි. යුද්ධය විකල්පය වන බව සිතුවේ ඉතා සුළු ප්‍රමාණයකි. තවද, සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවෙහි භූමිකාව ශක්තිමත් කිරීම සියළු ප්‍රජාවන්ගෙන් විශාල බහුතරයකට අවශ්‍ය වූ බව ද සමීක්ෂණයෙන් හෙළිදරව් විය. තවද විශාල බහුතරයක් නොබෙදුණු රටක උපරිම බලය බෙදාහරින විසඳුමකට කැමැත්ත පළ කළහ. සැලකිය යුතු අනෙකුත් අවිශ්වාසයක් පවතින බව ප්‍රතිචාර වලින් හෙළිදරව් වූ අතර, ගැටුම විසඳීමට නොදම යැයි හැඟෙන දේශපාලන පද්ධතියක් පිළිබඳව මත තෝරාගැනීමේදී මෙය බලපා ඇති බව පෙනුණි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය ශ්‍රී ලංකා යුද්ධයෙහි යුද පිරිවැය - ආර්ථික, සමාජීය සහ මානව පිරිවැය යන්නෙහි දෙවැනි සංස්කරණයක් ප්‍රකාශයට පත් කළේය.³³⁵ විවිධ උපකල්පන පදනම් කරගෙන වාර්තාව යුද්ධයෙහි ආර්ථික පිරිවැය ගැන ඇස්තමේන්තු පරාසයක් සැපයුවේය. රටෙහි ආර්ථිකයට වූ වියදම සහ ඒ තුළින් ප්‍රතිදාන, පරිභෝජනය සහ ආයෝජනවලට ඇතිවූ පාඩුව අපරිමිත වූ බව මේ සියල්ලෙන් පෙන්වා දුන්නේය. යුද්ධයෙහි මානව පිරිවැය කොටසින් විය අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම ගණන් බැලිය නොහැකි අන්දම විදහා දැක්වීය. වියට නිවාස රහිත ගෘහ ඒකක, යුද්ධයට සෘජුවම සම්බන්ධ වූ පවුල්වල බිය සහ අනාරක්ෂිත බව, යුද්ධයෙන් විනාශ වූ ප්‍රදේශවල ජනතාවගේ ප්‍රබල සමාජීය සහ ආර්ථික අහිමිවීම්, නොසිතන ආකාරයේ ත්‍රස්ත ක්‍රියාවල තර්ජනය, මානව සහ දේශපාලනික අයිතීන් අහිමිවීම, කුෂර ප්‍රවණ්ඩත්වයෙන් ඇතිවූ සදාචාරාත්මක හානිය සහ යුද්ධය ක්‍රියාත්මක කිරීම පාලනය කරන කොන්දේසි, යන ඒවා ඇතුළත් විය. දේශපාලනමය විසඳුමකට අවස්ථාවක් තිබෙන සන්දර්භයක් තුළ යුද්ධයක් කරා යාම ගැන සිතිය හැකි සදාචාරාත්මක යුක්ති සහගත හේතුවක් නොමැති බව අධ්‍යයනයේ නිගමනය විය.

ජාතික සාම මණ්ඩලයට 2006 වසර විශේෂයෙන් අපහසු වසරක් විය. මේ කාලයේ දිගහැරුණු සිද්ධීන් නිසා පසුගිය දශකය තුළ සාම ව්‍යාපාරය දිනාගත් ජයග්‍රහණ බොහොමයකට හානි සිදුවිය. අවාසනාවකට මෙන්, ගැටුම් පාර්ශ්ව මගින් ගැටුම නිරාකරණයට හමුදාමය ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කිරීමට සිතන ලදී. සාම සාකච්ඡා හරහා කතිකාමය විසඳුමක් වෙනුවෙන් පෙනී සිටි අය වෙත සැලසුම් සහගත ප්‍රහාර එල්ලකිරීමට මෙය මඟ පෑදීය. හෞතිකව සහ මාධ්‍ය හරහා ප්‍රහාරවලට ඉලක්ක වූවන්ගෙන් එකක් වූයේ ජාතික සාම මණ්ඩලය යි. අහිතකර වාතාවරණයන්

³³⁴ National Peace Council of Sri Lanka, Efforts towards representing women in politics in Sri Lanka, 2005

³³⁵ National Peace Council of Sri Lanka, The Cost of War – Economic, Social and Human Cost of the War in Sri Lanka, Second Edition, 2006.

යටතේ ජාතික සාම මණ්ඩලය පසුබැසීමට උත්සාහ නොදැරීම වියට ආධිමිබරයකි. ඒ වෙනුවට වඩාත් කැපවීමකින් සාකච්ඡාමය දේශපාලනික විසඳුමක් සඳහා උත්සාහ දැරීමට විය මහත් පරිශ්‍රමයක් දැරීය.

2007 දී ජාතික සාම මණ්ඩලය තවදුරටත් අභියෝගාත්මක වසරකට මුහුණ දුන්නේය. ජනවාර්ගික බෙදීමේ දෙපසින්ම මතු වූ විවිධාකාරයේ ජාතිකවාදී ප්‍රචාර මගින් අවිහිංසාව සහ සාමකාමී කතිකාවන් සඳහා පෙළඹවීම් කළ අය දෝහින් ලෙස නිරූපණය කිරීමට උත්සාහ දරන ලදී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඕනෑම ආකාරයක සාම කටයුතු සඳහා හිඬුණු ඉඩකඩ සැලකිය යුතු අන්දමින් ඇතිරුණි. ජාතික සාම මණ්ඩලය මාධ්‍ය ප්‍රකාරවලට සහ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කමිටු විමර්ශනයකට වුවද භාජනය විය.

මෙම අභියෝගයන් තිබියදීත්, ජාතික සාම මණ්ඩලය විහි සැලසුම් කළ ක්‍රියාකාරකම් වැඩි උදෙසාගයකින් සහ වඩා විශාල දෘශ්‍යමාන බවකින් යුතුව නොකඩවා ක්‍රියාවට නැංවීය. සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි පස්වන සංවර්ණය සලකුණු කිරීමට, 'දශක දෙකක යුද්ධය, වසර පහක සටන් විරාමය, ඊ ළඟට කුමක්ද?' යන තේමාව යටතේ සාම සම්මන්ත්‍රණයක් පවත්වන ලදී. ජාතික සාම මණ්ඩලය අත්දැකූ තර්ජන සහ නිරන්තරකිරීම්වල සන්දර්භය තුළ වුවද, රජයේ සහ විපක්ෂයේ නියෝජිතයෝ, රාජ්‍යතාන්ත්‍රික දූත මණ්ඩල ප්‍රධානීන් සහ දිස්ත්‍රික්ක නියෝජිතයින් 300 කට වඩා සම්මන්ත්‍රණයට සහභාගී වූහ.

ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ සාමය සඳහා වැඩකරන වෙනත් සංවිධාන සාමාන්තකව නිරූපණය කර දී තිබුණත්, 2007 අප්‍රේල් මස ඉන්දියාවේ අන්තර්ලබ්ධික සමගි පදනම විසින් ජාතික සාම මණ්ඩලයේ විධායක අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් පෙරේරා මහතාට සාමය, රිස්සීම, සහ සමගිය සඳහා වූ Khwaja Moinuddin Chishti ත්‍යාගය පිරිනැමුවේය. මෙම සම්මානය සාමය නැවත පිහිටුවීමට මෙන්ම, ජාත්‍යන්තර තලය තුළ ප්‍රවණ්ඩ නොවන විසඳුමක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම වෙනුවෙන් ජාතික සාම මණ්ඩලයේ මුලපිරීම් පිළිගැනීමක් වශයෙන් විය.

2007 වසරේ තවත් විශේෂත්වයක් වූයේ අම්පාර, මඩකලපුව සහ ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්ක ආවරණය කරමින් දකුණෙහි මාධ්‍යවේදීන් කණ්ඩායම් දෙකක් නැගෙනහිර පළාතේ නිරික්ෂණ වාර්තාවක යෙදීමයි. මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වූයේ පළාත තුළ පවතින වාතාවරණය ගැන පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබා ගැනීමයි. ජාතික සාම මණ්ඩලය (A Glimpse of the East - Impressions of Southern Journalists) යන මැයිගේ ග්‍රන්ථයක් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.³³⁶ මෙම ප්‍රකාශනයෙන් සටන් විරාම ගිවිසුම පමණක් අවසාන විසඳුමක් නොව වැඩිවැඩිකම්වලින් වැළකීමක් පමණක් බව ඉස්මතු කර දැක්වීය.

2007 පෙබරවාරි 22 වෙනි දින සටන් විරාමයෙහි පස්වන සංවර්ණය සලකුණු කෙරිණි. ජාතික සාම මණ්ඩලය 'දශක දෙකක යුද්ධය, පස් වසරක සටන්විරාම ගිවිසුම' යන තේමාව යටතේ සාම සම්මන්ත්‍රණයක් සංවිධානය කළේය. ප්‍රධාන ආගමි සතර සහ සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් නියෝජනය කරමින් සහභාගීවූවෝ 350 දෙනෙක් හමුදාමය විසඳුමකට වඩා දේශපාලන විසඳුමකට ඇති අවශ්‍යතාව ගැන කතා කළහ. සම්මන්ත්‍රණයේ තේමාවට අනුව රජයේ සහ විපක්ෂයේ දේශපාලන පක්ෂ රැස්වී සිටි අය ඇමතූහ. සාකච්ඡා, සාමය සහ දේශපාලනික ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා සිවිල් සමාජ නායකයින්ගේ ඇරයුම සමග ජාත්‍යන්තර එකමුතුකම විදහා දැක්වමින් දූත මණ්ඩල ප්‍රධානීන් ද සම්මන්ත්‍රණයට සහභාගී වූහ. සිවිල් සමාජ නායකයින්ට සාම සම්මන්ත්‍රණයේ පණිවුඩ පුළුල්

³³⁶ National Peace Council of Sri Lanka, (2007) A Glimpse of the East – Impressions of Southern Journalists.

සමාජය වෙත රැගෙන යා හැකි පරිසරයක් සහ දිරිමත් කිරීම සිවිල් සමාජයට ලබාදී ප්‍රවණ්ඩත්වයේ සහ යුද්ධ සංග්‍රාමයේ උගුලෙන් රට මුදා ගැනීමට උපකාරී වන ලෙස ජාතික සාම මණ්ඩලය රජයෙන් සහ චල්විරියෙන් ඉල්ලා සිටියේය. සම්මන්ත්‍රණයට පසු ජාතික සාම මණ්ඩලය ප්‍රකාශයට පත් කළ පුවත්පත් නිවේදනය බලන්න.³³⁷

ජාතික සාම මණ්ඩලය 2008 දී දකුණු ආසියාවේ 'බහුජනවාදය' ගැන කලාපීය සම්මේලනයක් සංවිධානය කළේය. එය රජයේ ආසනය වූ කොළඹ පැවැත්වුණේ, විශේෂයෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ දේශපාලන ක්‍රියාවලියන්හි සුළුතරයින්ගේ සම්බන්ධවීමේ වැදගත්කම ඉස්මතු කිරීමට සහ සාම සාකච්ඡාවලට ඔවුන් ඇතුළත් කිරීමට දිරිමත් කිරීමටය. සම්මේලනයේදී ඉදිරිපත් කළ සියළුම ශාස්ත්‍රීය පත්‍රිකා 'දකුණු ආසියාවේ බහුජනවාදයෙහි බලයන් සහ සීමාවන්' නමින් වූ ග්‍රන්ථයක ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.³³⁸

ජාතික සාම මණ්ඩලය 'පරෙවියෙක් මගේ උරහිස මත වාඩිගනී' යනුවෙන් ග්‍රන්ථයක් පළ කළේය. එය ජාතික සාම මණ්ඩලයේ විධායක අධ්‍යක්ෂ විසින් ලියන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ අඛණ්ඩ ජනවාර්ගික ගැටළුව 2007-2008 පිළිබඳ විශ්ලේෂණයක් විය.³³⁹ මෙම ප්‍රකාශනය, ගැටුම් නිරාකරණය, අවිහිංසාව සහ මානව හිමිකම් සඳහා ගරුත්වය යන මුලධර්ම මත පදනම්ව දේශපාලන විසඳුමක් සඳහා පැවැත්වූ සහ දිගටම පවතින අවස්ථාවන්හි ඒකාබද්ධ තේමාවක් සපයන ලදී.

කෙසේවෙතත්, 2008 වසර රට තුළ රටෙහි කටයුතුවල කේන්ද්‍රීය තැන ගත් උතුරෙහි යුද්ධයෙහි උත්සන්න වීමක් දැකගත හැකි විය. චල්විරිය හමුදාමය වශයෙන් පරාජය කිරීම ශ්‍රී ලංකා රජයේ න්‍යාය පත්‍රයෙහි ප්‍රථම ස්ථානය ගත් අතර, එය ජාත්‍යන්තර මානුෂීය සහ මානව හිමිකම් හීනීන්ට කිසිම ගරු කිරීමක් නොකළ බව පෙනුණි. මෙය බියගැන්වීමේ පරිසරයක් නිර්මාණය කළ අතර, එය අභියෝගයට ලක් කිරීමට කැමති වූයේ සුළු පිරිසකි. මෙම අභියෝගය භාර ගැනීමට කැමති වූ සංවිධාන වලින් එකක් වූයේ ජාතික සාම මණ්ඩලයයි. එය විවිධ කොට්ඨාශ සමග සම්බන්ධ වූ අතර, ඒවාට ජාතික සාම මණ්ඩලයේ සාම්ප්‍රදායික ශ්‍රී පථ ඉලක්ක කණ්ඩායම මෙන්ම නව ද්වී පථ පක්ෂ ද ඇතුළත් විය. මෙය පිරිහෙමින් තිබූ දේශපාලන වාතාවරණය සහ සමාජය හමුදාකරණය වීමේ සන්දර්භය තුළ සුවිශේෂී ජයග්‍රහණයක් විය.

ශ්‍රී ලංකාව අභියෝගයින් වැදගත් වසරක් වූ 2009 දී, ලේ වැහිරීම් වලින් පිරි උච්ච අවස්ථාවක් තුළ තිස්වසරක යුද්ධයෙහි නිමාව දැකිය ලදී. ජාතික සාම මණ්ඩලය 1995 දී පිහිටවනු ලැබූ දා පටන්ම යුද්ධයෙන් තොර සාධාරණ දේශපාලන විසඳුමක් හරහා යුද්ධය නිමා කිරීම සඳහා උත්සාහ දැරීය. යුද්ධයෙන් පසු එහි මෙහෙවර වූයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ දේශපාලන විසඳුමකට දායක වීමයි: රජය සහ ජනමාධ්‍ය මගින් හැඩගැස්වූ ප්‍රධාන ප්‍රවාහයෙහි මතය වූයේ යුද්ධයෙහි නිමාව සාමය ගෙනා බවයි. පශ්චාත්-යුද වාතාවරණය ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි අධ්‍යාපනික, ඒකරාශී කිරීමේ සහ උද්දේශනය වෙත යොමුවූ වැඩවලට එහි අභියෝගයන් එල්ල කළේය. සාමය උදා වූ බව විශ්වාස කළ අය, ජාතික සාම මණ්ඩලය වැනි සංවිධානයක් තිබීමේ අවශ්‍යතාවය නොදැනුවත්.

ඉහත පෙන්වා දුන් පරිදි, ජාතික සාම මණ්ඩලය එය ස්ථාපිත කළ දා පටන්ම, එහි උද්දේශන ක්‍රමෝපායයෙහි කොටසක් ලෙස, අඛණ්ඩව පුවත්පත් නිවේදන නිකුත් කළේය. මෙම නිවේදන සාම ක්‍රියාවලිය තුළ කේන්ද්‍රීය ස්ථානයක් ගත් සිද්ධීන් ග්‍රහණය කළ අතර, ගැටුම නිරාකරණය කිරීමේ

³³⁷ Please see Appendix 11
³³⁸ National Peace Council of Sri Lanka, (2008) Powers and Limits of Pluralism in South Asia
³³⁹ Perera, J., (2008) A Dove Sits on My Shoulders, Colombo: National Peace Council of Sri Lanka.

ක්‍රම සහ උපක්‍රම පිළිබඳව විශ්ලේෂණාත්මක සහ මෙහෙයවීමේ සහිත අන්තර්දෘෂ්ටීන් තවමත් සපයයි. මෙම නිවේදන ජාතික සාම මණ්ඩලයේ යුද-විරෝධී ආස්ථානයක් සඳහා සෑමවිටම කේවල් කළ අතර, ඒවායේ උද්දීපනය කළ හැකි අන්තර්දෘෂ්ටීන් නිසා පුළුල්ව පිළිගැනීමට ලක්ව ඇත. සමහරවිට එදිරිවාදී විවේචනයන්ට ලක්වෙමින්, මෙම පුවත්පත් නිවේදන ගැටුම පිළිබඳව ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි ආස්ථානය සියළු අවස්ථාවලදී පැහැදිලි කර, විනිවිදව සහ පරීක්ෂාවට විවෘතව පැවතුණි. තවද මේවා සාම ක්‍රියාවලිය එක්කෝ ශක්තිමත් කළ හැකිවීමට කඩා කප්පල් කළ සිද්ධීන්ගේ වේනිකාසික වාර්තාවක් සපයයි. මාධ්‍ය නිවේදන සියල්ල අන්තර්ගත වන ග්‍රන්ථයක් 2007 දී ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.³⁴⁰

සාමකාමී ක්‍රම හරහා යුද්ධය නිමාකිරීමට ගත් අවසාන උත්සාහය වූයේ 2002 දී සාම ක්‍රියාවලියකට පහසුකම් සැලසීමට නෝර්වීජියානු රජය ගත් උත්සාහය යි. ජාතික සාම මණ්ඩලය මෙම උත්සාහයට සහයෝගය දැක්වීය. යුද්ධයෙහි නියැලුණු පක්ෂ වලට නවවන ආපසු සටන්බිමට නොයාමට පීඩනයක් එල්ල කිරීමට අවශ්‍ය වූ සාමය උදෙසා වූ ජනතා ව්‍යාපාරය කිසිදිනක සාර්ථක කර ගැනීමට නොහැකි වීම එහි ඉමහත් පසුතැවිල්ලට හේතු විය. ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි ස්ථිර විශ්වාසය වූයේ සහ වන්නේ සාම සාකච්ඡාවල ප්‍රතිඵලය යුදමය විසඳුමක ප්‍රතිඵලවලට වඩා අනර්ඝ විය හැකි වූ බවයි. සාකච්ඡා දේශපාලන විසඳුමක් ලබාදෙන අතර සාමය කරා වඩා මට්ටම් සංක්‍රාන්තියක් ඇතිකළ හැකිව තිබුණි. එය සාර්ථක වූයේ නම් බොහෝ මිනිස් සහ යටිතල පහසුකම් අහිමිවීම් වළක්වා ගත හැකිව තිබුණි.

සාමකාමී ක්‍රමවේදයක් හරහා යුද්ධය නිමා කිරීමට ගත් උත්සාහයන් අවසානයේදී අසාර්ථක වුවත්, ඒවා අවශ්‍ය සහ විධිමත් උත්සාහයන් විය. යුද්ධය සහ ත්‍රස්තවාදය පැන නැඟුණේ දිගු කලක් පැසවමින් තිබූ ජනවාර්ගික ගැටුමකින් වූ අතර, එහි මූලයන් ප්‍රමාණවත්ව ආමන්ත්‍රණය කර නොතිබුණි. යුද්ධය නිමාවුවත් මේවා ආමන්ත්‍රණය කළ යුතුව ඇත. නෝර්වේ විසින් පහසුකම් සපයන ලද සාම ක්‍රියාවලියට තිබුණේ සාකච්ඡා හරහා සාමකාමී විසඳුමකට යාමේ අරමුණකි. එක්සත් ශ්‍රී ලංකාවක් තුළ බලය බෙදාගැනීමේ විසඳුමක් ගවේෂණය කිරීමට රජය සහ එල්ටීටීඊය එකඟ වූ අවස්ථාවක් වුවද තිබුණි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය ශ්‍රී ලංකාව තුළ තිරසාර සාමයක් ගොඩනගාගැනීමේ අවධානය සහිතව, එහි ධනාත්මක ප්‍රතිඵල වලට දායක වූ සිද්ධීන් මෙන්ම, ක්‍රියාවලිය දෙපළ කර දැමීමට විවිධ ආකාරයෙන් උත්සාහ දැරූ ඒවා ද අධීක්ෂණය කරමින් මුරබල්ලක් ලෙස ක්‍රියා කළේය. මෙම වසර තුළ රටෙහි කටයුතුවල මූලික ස්ථානයක් ගත් යුද්ධය උත්සන්න වීම දැක ගත හැකි විය. මෙම කොටස නෝර්වේ විසින් පහසුකම් සපයන ලද සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක වූයේ මන්ද යන්න සොයාබලා එම අසාර්ථකත්වයෙහි පාඩම් උපයෝගී කිරීමට උත්සාහ දැරිය.

නෝර්වේ විසින් පහසුකම් සපයන ලද ක්‍රියාවලිය අවසානයේදී අසාර්ථක වීමට ප්‍රධාන හේතුව වූයේ එහි මුල්දී සහ දිගටම ජනාධිපති කුමාරතුංගගේ පූර්ණ සම්බන්ධතාව රඳවා තබාගැනීමට අසමත් වීමයි. සටන් විරාම ගිවිසුම පිළිබඳව ඇයව දැනුවත් කර නොතිබීමෙන් ඇය ධනාත්මක ප්‍රතිචාරයක් නොදැක්වීය. දෙමළ ජනතාව සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමට පහසුකම් සැලසීමේදී නෝර්වීජියානු භූමිකාව සතුටින් පිළිගත් නමුත්, සිංහල බහුතරය වඩා සැක සහිතව සිටියහ. නෝර්වීජියානු පහසුකම් සැලසීම මුල් අදියර තුළදී සාර්ථක වූ නමුත්, මෙම ධනාත්මක

³⁴⁰ National Peace Council of Sri Lanka, (2007) *Snapshots of Peace Building – Commentaries on war and peace in Sri Lanka, 1995 – 2007*.

වර්ධනය පවත්වාගෙන යා නොහැකි විය. සටන් විරාම ගිවිසුම කතිකා කරගත්තේ වික්‍රමසිංහගේ බහුතර එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජය සමගය. එය ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂ ජනාධිපති කුමාරතුංගගේ අවධියේදී වූ අතර ඇය බෙහෙවින් එදිරිව සිටියාය. මීට පෙර මෙම අධ්‍යයනයෙහි සඳහන් කර ඇති පරිදි අවසානයේදී ජනාධිපති මැදහත් වි සාකච්ඡාවල පාලනය අතට ගත්තාය. ඉන්පසුව ජනාධිපති රාජපක්ෂ එල්ටීටීඊය වෙත වඩා දැඩි ප්‍රතිපත්තියක් තෝරා ගත්තේය. රාජපක්ෂ දේශපාලන විසඳුමකට වඩා දැඩි හමුදාමය විසඳුමක් කෙරෙහි විශ්වාසය තැබුවේය. මෙම අඛණ්ඩ දේශපාලන අර්බුදය සහ සිංහල පක්ෂ අතර දේශපාලන ද්විපාසමක බවක් නොමැතිකම නෝර්වීජියානු පහසුකම් සැලසීමේ අසාර්ථකත්වයට මූලික හේතු විය.

කෙසේවෙතත්, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ධනාත්මක ප්‍රතිඵල තිබුණි. බිම් මට්ටමේ පැහැදිලි වැඩිදියුණු වීම් තුළින් ජනතාවට යම් තරමක ප්‍රකෘති තත්ත්වයකට පැමිණීමට හැකියාව ලබාදුනි. නමුත් නෝර්වීජියානුවෝ ඔවුන්ට අවසානයේදී පාලනය කරගත නොහැකි වූ බාධක බොහොමයකට මුහුණ දුන්හ. වඩා පුළුල් ධනාත්මක ප්‍රතිඵලයක් සඳහා වූ විභවය විවිධ ක්‍රමෝපායයන් තුළින් වැඩිදියුණු කරගත නොහැකිව තිබුණේ යැයි කීමට මෙයින් අදහස් නොකරයි.

සාම ක්‍රියාවලිය ආරම්භ වූ තැන් පටන් එයට සම්පව සම්බන්ධ වූ තානාපති බර්නාඩ් ගුණතිලක පැසුවේ, පාර්ශව දෙකින්ම කළ විනිශ්චයට අදාළ වැරදි වලින් එකක් වූයේ "ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි වූ අපේක්ෂාවන්ට මඟ පාදන අන්දමින් සටන් විරාම ගිවිසුම සාකච්ඡාවට භාජනය කළ නොහිසි හදිසියයි."³⁴¹

ප්‍රමුඛත්වය ලබාදී තිබුණේ, මුල් අවධිමත් සටන් විරාමයෙහි තුන්වෙනි වරට කළ මාසික දීර්ඝකිරීම අවසන් වීමට පෙර සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමට ය. එල්ටීටීඊයේ යෙදවුම් සහිතව සකස් කළ නෝර්වීජියානු ග්‍රන්ථය එල්ටීටීඊය විසින් පිළිගැනීමට නොදම අවස්ථාවක් තිබූ බවට ඔවුහු ස්ථිරව කියා සිටියහ.³⁴² සන්නද්ධ හමුදාවන්ට මෙම වගන්ති මුළුමනින් අධ්‍යයනය කර ඔවුන්ගේ නිරීක්ෂණ ලබාදීමට අවස්ථාවක් දුන්නේ නැත. ප්‍රසිද්ධ ගොඩනැගිලි වලින් ඉවත්වීමට ලබාදී තිබුණු නියමිත කාලවලදී එසේ කිරීමට හැකියාව ඔවුන්ට නොතිබුණි. කෙටුම්පත සියළු පාර්ශවයන් විසින් නොදිනී අධ්‍යයනය කර සැමට ක්‍රියාත්මක කළ හැකි ලියවිල්ලක් සකස් කළේ නම්, වඩා යහපත් ප්‍රතිඵලයක් ලබාගත හැකිව තිබුණි.

එල්ටීටීඊය ශ්‍රී ලංකා රජයට සම පාර්ශවයක් ලෙස නෝර්වේ විසින් සැලකූ විට සිංහල අන්තරාමීන් විසින් එහි අපක්ෂපාතීත්වය ද ප්‍රශ්න කරන ලදී. අන්තරාමී පක්ෂ, විශේෂයෙන් ජේවිපීය, රටින් පිටවන ලෙස නිරන්තරයෙන් නෝර්වේ හට ඉල්ලුම් කළේය. මෙහි ප්‍රතිච්ඡාදනයක් ලෙස, නෝර්වීජියානු පහසුකම් සළසන්නන් හට යම් ප්‍රකාශ කිරීමේදී හෝ සිංහල ජාතිකවාදීන් අවුස්සන යම් ක්‍රියාකාරිත්වයන්හි යෙදීමෙන් ප්‍රවේශම් වීමට සිදුවිය. නෝර්වීජියානු රජය විශේෂ නියෝජිත ලෙස වරක් සොල්වයිම් වෙනුවට පොත් හැන්සන්-බේයර් පත් කළේ සිංහල විරෝධතාවල ප්‍රතිච්ඡාදනයක් ලෙස විය හැක. අනෙක් අතට, නෝර්වීජියානු පහසුකම් සැලසීම, දෙමළ ප්‍රජාව පුළුල්ව සතුටින් පිළිගත්තේය.

ශ්‍රී ලංකා රජය එල්ටීටීඊය ත්‍රස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස තහනම් කරවීමට අනුකම්පා විරහිත

³⁴¹ Goonetilleke, B. (2006). *Sri Lanka Peace Process: What Lies Ahead in Sri Lanka*, in_Rupesinghe K., *Negotiating Peace in Sri Lanka, Efforts, Failures & Lessons, Volume Two*, Colombo: Foundation for Co-Existence, p. 305

³⁴² *ibid*.

ප්‍රචාරයක් ගෙන ගියේය. 2001 සැප්තැම්බර් මස ලෝක වෙළඳ මධ්‍යස්ථානයට එල්ල වූ ප්‍රහාරයෙන් පසු, ඔවුන් නිදහස් සටන්කාමීන් බවට චල්ටීරීරිය හිමිකම් කීමේ නිතසානුකූල භාවය ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව ඉදිරියේ අහිමි වීමට හේතුවිය. චල්ටීරීරියෙහි යුද්ධක්‍රම ත්‍රස්තවාදී ප්‍රහාර ලෙස සළකන ලදී. කණ්ඩායම මගින් යුද මෙවලමක් ලෙස සියදිවි නසා ගැනීමේ බෝම්බ දැමීම වර්ධනය කිරීමේ හේතුවෙන් මෙය අසාධාරණ යැයි කීමට නොහැකි විය. ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය ඇතුළුව, අනුකම්පාව දැක්වූවේ චල්ටීරීරියෙහි අරමුණු වලට මිස, ඒවා ඉටුකර ගැනීමට විය භාවිතා කළ ක්‍රමවේද වලට නොවේ. ටෝකියෝ ප්‍රදායක සමුළුවේ සමසභාපතිවරු වූ, නෝර්වේ, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය, යුරෝපා සංගමය සහ ජපානය, සාම ක්‍රියාවලිය තුළ සෘජුවම ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටුකළහ. කෙසේවෙතත්, ලොව වටා ත්‍රස්තවාදයට එරෙහිව යුද වදින අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලියට අනුග්‍රහය දැක්වීම තුළ පැහැදිලි උනතෝකෝටිකයක් පැවතුණි. සටන් විරාම ගිවිසුම තිබියදීත්, ශ්‍රී ලංකා රජය ත්‍රස්තවාදයට එරෙහි සටන වැනි ජාත්‍යන්තර භාෂාව අනුගමනය කරමින්, 'ජාතික ආරක්‍ෂාව' වෙනුවෙන් හුමදාමය සහ හමුදාමය-නොවන ව්‍යාපාර දියත් කළේය. මෙම දෘෂ්ටිකෝණයෙන්, ටෝකියෝ ප්‍රදායක සමුළුවේ හොඳම අභිලාෂය තිබියදීත්, ජාත්‍යන්තර සන්දර්භය සාම ක්‍රියාවලියට ධනාත්මකව සහාය නොදැක්වීය.

සටන් විරාම ගිවිසුම හේතුවෙන් යුද්ධය වසර තුනකට අත්හිටුවීම සිදුවිය. සාකච්ඡා වට හය මිශ්‍ර ප්‍රතිඵල ලබා දුන් නමුත් සාර්ථකත්වයන් සහ අසාර්ථකත්වයන් තිබුණි. 2002/3 කාල පරිච්ඡේදයෙහි ප්‍රධාන අසාර්ථකත්වය වූයේ, සටන් විරාම ගිවිසුමෙන් සහ සාකච්ඡා වට හයෙන් ලබාගත් ජයග්‍රහණ තහවුරු කිරීම පිණිස තාවකාලික දේශපාලන විසඳුමකට පවා අත්සන් කිරීමට පාර්ශවයන් අසාර්ථක වීමයි. චල්ටීරීරිය විසින් ඉදිරිපත් කළ අන්තර්වාර ස්වයං පාලන අධිකාරිය අත්සන් කිරීමට අසමත් වූයේ එම යෝජනාවට එරෙහිව කණ්ඩායම් කිහිපයක් ජනාධිපතිට සහයෝගය දැක්වූ බැවිනි.

2002 දී සාම ක්‍රියාවලිය දියත් කරන විට පැවති බිම් මට්ටමේ තත්ත්වයන් සැලකිය යුතු අන්දමින් වෙනස් විය. මුලදී පැවති ක්‍රමෝපායයීය සමානතාවෙහි තත්ත්වය මේ වනවිට සැලකිය යුතු ලෙස වෙනස් වී ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චල්ටීරීරිය අතර යම් විභේදනයක් තිබුණි නම් වියද විනාශ වී ගොස් තිබුණි. නෝර්වේ දෙවරක් එහි මැදිහත්වීම් ක්‍රියාකාරකම් නවතා දැමුවේය. පළමුව 2003 දී ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන අර්බුදයට පසුව, සහ දෙවනුව, 2006 ජූනි මස, 2002 පෙබරවාරි මස මුලින් අත්සන් කළ සටන් විරාම ගිවිසුමට නැවත කැපවන ලෙස නෝර්වේ විසින් පාර්ශවයන්ගෙන් ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේදීය. දේශීය දේශපාලනය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන අතර ශ්‍රී ලංකා රජයේ න්‍යාය පත්‍රය ද මුළුමනින්ම වෙනස් විය.

සමාජයීය සහ සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් මෙන්ම දේශපාලන පක්‍ෂ කොන් කිරීමට ලක්වීම සාම ක්‍රියාවලිය අවහිර කරන ප්‍රධාන බාධකයක් වී එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස 'විනාශකාරී හැසිරීම' ඇතිවිය. විනාශකාරීන් මෙහි අර්ථ නිරූපණය කරන්නේ, සාම ගිවිසුමට විරුද්ධත්වය දක්වමින්, සාම පරිසරය තුළ අවිනිශ්චිතභාවය සහ කලබල ඇතිකිරීමේ ක්‍රම සොයන්නන් ලෙසය. ඒ අතරම, විනාශකාරීන් සාම ක්‍රියාවලිය තුළ පාර්ශවයන් වූ නමුත් ඉන් බැහැර කර ඇති ලෙස හැඳුණු අය වෙති. මේවාට ජේවීපිය, ජාතික හෙළ උරුමය, ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසය වැනි දේශපාලන පක්‍ෂ මෙන්ම වතුකරයේ ප්‍රජාවන් ද ඇතුළත් වූහ.

සටන් විරාම ගිවිසුම නෝර්වේ මෙහෙය වූ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුව මගින් නිරීක්ෂණය කෙරුණු අතර, රජය සහ චල්ටීරීරිය රඳවා ගෙන සිටි ප්‍රදේශවල සටන් විරාම ගිවිසුම නික්මගිය කළේ බිම් මට්ටමේ නෝර්වේ නිරීක්ෂකයින් විසිනි. ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ

කමිටුවෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වූයේ සටන් විරාම ගිවිසුම ක්‍රියාවට නැංවීම නිරීක්ෂණය කිරීම වූ අතර, චල්ටීරීරී උල්ලංඝන නොදුටු සේ සිටීම ගැන විය නිතරම විවේචනයට ලක්විය. ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුවට අනුව, 2002 පෙබරවාරි සිට 2006 දෙසැම්බර් දක්වා චල්ටීරීරියෙහි උල්ලංඝන 3,827 ක් වූ අතර, ශ්‍රී ලංකා රජයේ උල්ලංඝන 346 ක් විය.³⁴³ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුව උල්ලංඝන ගැන එහි තීන්දු ප්‍රකාශයට පත් කර අපරාධකරුවන් නම් කර ඔවුන් ලැජ්ජාවට පත් කළේය. කෙසේවෙතත්, උල්ලංඝන විමර්ශනය කිරීමට ඔවුන්ට තිබූ හැකියාවට බාධා එල්ලවී ඔවුන් අපරාධවිමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සාපේක්‍ෂව 'සාම ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් කිරීමේ කාර්යභාරය තුළ ඔවුහු අසාර්ථක වූහ'.³⁴⁴ ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුවෙහි අධිකාරිය කෙරෙහි සහ ඔවුන්ගේ අපක්‍ෂපාතිත්වය සහ තීන්දු කෙරෙහි කිසි සැලකිල්ලක් චල්ටීරීරිය නොදැක්වූ බව පෙනේ. කුමාර් රූපසිංහ සමඟ පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡාවකදී, නෝර්වේ සාම නියෝජිත වරක් සොල්තැයිම් සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි දුර්වලතා මෙසේ ඉස්මතු කර දැක්වීය:³⁴⁵

මූලික දුර්වලතාව වන්නේ පාර්ශව දෙකට අනුකූල වීමට බලකරන ප්‍රබල සහ බලගතු නිරීක්ෂණ පද්ධතියකි. එකල වය කළ නොහැකි වූවත්, දැන් වය කළ හැකිය. මා නිතරම පවසන අන්දමට සාම ක්‍රියාවලියේ සාර්ථකත්වය පවතින්නේ පාර්ශව දෙකෙහි හිමිකාරිත්වය මතය.

නෝර්වේපානු මැදිහත්වීම සහිත සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණය කරමින්, ජේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ කවිකාවාරිය රංජිත් දික්වැල්ල, මෙසේ අදහස් දැක්වීය:³⁴⁶

ශ්‍රී ලංකාවේ නෝර්වේපානු මැදිහත්වීම සහිත සාම ක්‍රියාවලිය, සිවිල් සමාජ හඬට සුළු අවකාශයක් ලබාදුනි. නමුත්, සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සාම ක්‍රියාවලියක අවශ්‍යතා දැකීමට අසමත් වූයේ රාජ්‍ය පාර්ශවය වන - රජයයි. වය සිවිල් සමාජය පමණක් නොව රාජ්‍ය නායකයා පවා මඟහැර දමන ලදී. තවද නෝර්වේ අනුග්‍රහය සහිත සාම ක්‍රියාවලිය බෙහෙවින් පාර්ශව දෙකක් අතර එනම් රජය සහ චල්ටීරීරිය අතර, පැවති ද්වි-පාර්ශවීය එකකි. වෙනත් පාර්ශවයන්ගේ සහයෝගය නොමැතිකම නිසා සාකච්ඡා ඇතිකර, ක්‍රියාවලිය නිසා තර්ජනයට ලක්වී යැයි හෝ බැහැර වේ යැයි හැඟෙන අය සමස්ත ක්‍රියාවලිය විනාශ කිරීමට විවිධ උපක්‍රම භාවිතා කිරීමට උත්සාහ කළහ. විශේෂයෙන් සිංහල සහ මුස්ලිම් ජාතිකවාදී පක්‍ෂ සාම සාකච්ඡාවලදී ඔවුන්ගේ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට ඉඩනොදී බැහැර කිරීමෙන් තවදුරටත් රට පුරා අස්ථාවර ක්‍රියාකාරකම්වලට අනුබල දුන්නේය. මගේ විශ්ලේෂණයට අනුව, කණ්ඩායම් සහ දේශපාලන පක්‍ෂ කොන්කිරීම සාම ක්‍රියාවලියට බාධාවක් විය; විශේෂයෙන් දැඩි මතධාරී දේශපාලන පක්‍ෂ (ජවීපෙ, ජාතික හෙළ උරුමය සහ ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රසය) සාම ක්‍රියාවලිය විනාශ කළහ. සාමය සහ ගැටුම් අධ්‍යයන ආයතනයේ ප්‍රතිපත්ති පර්යේෂක ජෙනහාදුන්, සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ඉන්දියාවේ භූමිකාව ගැන ඔහුගේ අදහස් මෙසේ දැක්වීය:³⁴⁷

මෙම උත්සාහයන් නොසලකා හැරීම හේතුවෙන් දෙකක් නිසා නොකළ යුතුය: එනම් ශ්‍රී

³⁴³ Dickwella, R. (2013). Analyzing the Dynamics of Norwegian Mediation: Lessons from Sri Lanka, International Journal of Education and Research, Vol. No 6 June. P. 9.

³⁴⁴ *ibid.* p. 10

³⁴⁵ *op.cit.* Interview by Kumar Rupesinghe, p. 346.

³⁴⁶ *ibid.*

³⁴⁷ Jeganathan, J. Norway in Sri Lanka: A Tale of the Failed Peace Process http://www.ipcs.org/print_article-details.php?recNo=3534 [Accessed on January 31, 2015]

ලංකාවේ ජනවාර්ගික ගැටුම ජාත්‍යන්තරකරණය වීම සහ ශ්‍රී ලංකාව තුළ මැදිහත්වීම පූර්ණව අසාර්ථක වූ ඉන්දියාව වැනි විශාල කලාපීය ක්‍රීඩකයින් කොන්කිරීමය. 2003 වන තුරු සාම ක්‍රියාවලිය නෝර්වේ විසින් සාධනීයව මෙහෙයවනු ලැබූ අතර, සාම ක්‍රියාවලියෙහි වටිනාකම ක්‍රමක්‍රමයෙන් පහත බැසීමට පටන් ගැනුණේ, 'කර්නල් කරුණා ගේ බෙදී යාමෙන්' පසුව පමණි. මෙය නෝර්වේජියානුවන්ට අනපේක්ෂිත සිදුවීමක් විය.

ඒ සමගම, සාම ක්‍රියාවලිය අවහිර කිරීමට නොදැනුවත්වම දායක වූ චල්චීරීය දුර්වල කිරීමෙහිලා ඉන්දියාවේ තීරණාත්මක කාර්යභාරය වාර්තාව මගින් අවතක්සේරු කරයි.

සටන් විරාම ගිවිසුම ජීවිත දහස් ගණනක් බේරාගෙන, ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේ සහයෝගය ද සහිතව, ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාවට ප්‍රත්‍යක්ෂ සාම ලාභාංශයක් ලබාදුණි. කෙසේවෙතත්, සාම ක්‍රියාවලියේ කිසිම මැදිහත්වීමක් යුද්ධයෙහි මුලින්තුවන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමේදී සහ ස්ථිර විසඳුමක් ලබාගැනීමේදී සාර්ථක නොවීය. මෙම ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම් සියල්ලෙහිම ලක්ෂණ වලින් පැහැදිලි වකක් වූයේ ක්‍රියාවලියේ විනිවිද බවක් නොමැති වීම සහ වය ප්‍රභූ කවයකට සීමා වීමයි. සන්නිවේදනය නොමැතිකම ද ගැටුමෙහි තිබුණු ගතිකයන්ගෙන් ප්‍රධාන සාධකයක් වූ අතර, වැරදි වැටහීම් පරිසරය තුළ ප්‍රධාන තැනක් ගැනීමට පෙළඹුණි.

විදේශ කටයුතු පිළිබඳ නෝර්වේජියානු අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති අධිකාරියක් වූ සංවර්ධන සහයෝගීතාව සඳහා වූ නෝර්වේජියානු නියෝජිතායතනය (NORAD), 2011 සැප්තැම්බර් මස 'ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේජියානු සාම ප්‍රයත්නයන් පිළිබඳ ඇගයීම: සාමයේ ඉන්තෝ, 1997-2003' නමින් වාර්තාවක් නිකුත් කළේය.³⁴⁸ මෙම වාර්තාව වැදගත් ප්‍රශ්න දෙකක් විභාග කරන ලදී: ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේජියානු සාම ප්‍රයත්නයන්හි වරද වූයේ කුමක්ද? සහ ගැටුම් නිරාකරණය කරන්නන්ට මෙසේ අසාර්ථක වූ ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියෙන් ලබාදෙන්නේ කිනම් පාඩම් ද? යන්නයි. මගේ පර්යේෂණය යොමුවන්නේ මින් පළමුවැන්න කෙරෙහිය.

1999 දෙසැම්බර් මස ප්‍රසිද්ධියට පත්වීමෙන් පසු, ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේජියානු සාම ප්‍රයත්නයන් උණුසුම් විවාදයට සහ මතභේදයට තුඩු දුන් විෂයයක් විය. මෙම විවාදයෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේ හි මැදිහත්වීම ගැන වෙනස් කථාවක් බොහොමයක් මතු වූ අතර, ඒවායින් සමහරක් බෙහෙවින් විවේචනාත්මක විය. මෙම වාර්තාව මැදිහත්කරුවෙකු මෙන්ම සටන්විරාම නිරීක්ෂකයෙකු සහ ආධාර අරමුදල් ප්‍රදායකයෙකු ලෙස, 1997 සිට 2009 දක්වා නෝර්වේහි භූමිකාව පිළිබඳව ක්‍රමානුකූල සහ විස්තරාත්මක දළ විශ්ලේෂණයක් සපයයි.

ප්‍රධාන පක්ෂධරයන් සමග පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡා සහ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ නෝර්වේජියානු අමාත්‍යාංශයේ ලේඛනාගාර පර්යේෂණ වලින් ලත් තොරතුරු මත පදනම්ව, මෙම වාර්තාව සාම ක්‍රියාවලියේ නැඟීම සහ වැටීම ගැන විස්තරාත්මක කතා වස්තුවක් සපයා නෝර්වේ හි මැදිහත්වීම ගැන නිගමන සහ පාඩම් උකහා ගනියි. වාර්තාව මෙහි අංගයන් කිහිපයක් විවේචනය කරන නමුත්, වය ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලියෙහි කණගාටුදායක තත්ත්වය ද ඉන්පසු යුද්ධය නැවත ආරම්භ කිරීම ද අවධාරණය කරයි. 'වය රජය "දිනීම" සහ චල්චීරීය "පරාජය වීම" ට වඩා

³⁴⁸ Pawns of Peace. (2011). Evaluation of Norwegian Peace Efforts in Sri Lanka, 1997 – 2009, Oslo: NORAD.
³⁴⁹ <http://groundviews.org/2011/11/12/pawns-of-peace-evaluation-of-norwegian-peace-efforts-in-sri-lanka>. [Accessed on 6/2/2015]

නෝර්වේජියානුවන් "අසමත් වීම" ගැන නොවීය.³⁴⁹ වාර්තාවේ විධායක සාරාංශය පහත සඳහන් ලෙස අවධාරණය කරයි:

නෝර්වේ හි මැදිහත්වීම අතරමැදි ජයග්‍රහණ කිහිපයකට දායක විය: සටන් විරාම ගිවිසුම, ගොඩරල් විසඳුමක් සෙවීමට දෙපාර්ශවයම කැපවීම ප්‍රකාශ කළ ඔස්ලෝ රැස්වීම සහ පශ්චාත්-සුනාමී ආධාර සඳහා ඒකාබද්ධ යාන්ත්‍රණයකට අත්සන් කිරීම (PTOMS) මේ අතර විය. විශේෂයෙන් සටන් විරාමය බිම් මට්ටමේ ධනාත්මක ප්‍රතිඵල ලබාදුන් නමුත්, අවසානයේදී මෙම ජයග්‍රහණ කල් නොපවතින බව ඔප්පු විය. සාම ක්‍රියාවලිය ගැටුම් නිරාකරණයෙහි ගැබ්ව පැවති ව්‍යුහාත්මක බාධක විපරිවර්තනය කරනවාට වඩා ඒවා ප්‍රතිනිර්මාණය කළේය. වය ශ්‍රී ලංකා රජයෙහි සහ රාජ්‍ය-විරෝධී නිර්මාණයන්ගේ වර්ත ස්වභාවයන් හි මූලික වෙනස්කම් ඇති කිරීම පෙළඹවීමට අසමත් විය. වය යම් තරමකට ආස්ථානයන් තවදුරටත් ස්ථාවර කිරීමට හේතු විය.³⁵⁰

තවද, වෙනත් මැදිහත්කරුවෙකු හෝ මුළුමනින්ම වෙනත් ආකාරයක මැදිහත්වීමක් මීට වඩා ධනාත්මක ප්‍රතිඵල ලබාදේ යැයි සිතිය නොහැකි බව වාර්තාව ඉස්මතු කර දක්වයි. මෙයට හේතු වූයේ, ශ්‍රී ලංකාවේ සුළුතර ගැටුමෙහි ව්‍යුහාත්මක ලක්ෂණ, දේශපාලන පද්ධතිය, චල්චීරීයේ ස්වරූපය සහ ජාත්‍යන්තර සන්දර්භයෙහි වෙනස්වීම්ය. මේ හැමෙකක්ම ගැටුම - සහ සාම ක්‍රියාවලිය - පරිණාමනය වූයේ කෙසේද යන්නෙහි වැදගත්කම නිර්ණය කිරීමට දායක විය.

සිවිල් යුද්ධය අවසන් කිරීමට නොහැකි වූ නිසා ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය තුළ නෝර්වේ හි භූමිකාව අසාර්ථක වූ බව ආරම්භයේදීම වාර්තාව සඳහන් කරයි. කෙසේවෙතත්, ශ්‍රී ලංකාවේ ජනවාර්ගික ගැටුම තුළ නෝර්වේ හි භූමිකාව බෙහෙවින් සංකීර්ණ වූ නිසා මෙම නිගමනය පමණ ඉක්මවා සරල කිරීමකි. මැදිහත්වීමේ කාර්යභාරයට ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චල්චීරීය නෝර්වේ හට ආරාධනා කළත්, වහි සාම මුලපිරීම් බාහිර පක්ෂයන් විසින් අගය කිරීම සහ පිළිගැනීම කළත්, අනෙකුත් නිරාකරණයක් සඳහා වූ වහි ප්‍රයත්න මඟ හැරී ගියේය.

මේ කරුණු වෙනස් ආකාරයකට කළ හැකිව තිබුණේ කෙසේදැයි යන්න ද වාර්තාව සොයා බලයි. ඒවා පහත සාරාංශ ගත කර ඇත:

පළමුව, නෝර්වේ විසින් කාර්යයේ අපහසුතාව ගැන ප්‍රමාණවත් ඇගයීමක් නොමැතිව සාම මැදිහත්කරුවෙකු ලෙස සිය භූමිකාව ආරම්භ කළ සැටියක් පෙනේ. සන්දර්භීය විශ්ලේෂණය සීමිත වූ අතර, විශේෂයෙන් දේශීය දේශපාලනයෙහි වහා මෙහා වීම් කියවීමට අසමත් විය. වඩා ප්‍රබල සන්දර්භීය දැනුවත්වීමක් තිබුණි නම්, නෝර්වේ මැදිහත්කරුවන් සාම ක්‍රියාවලිය කළමනාකරණයේදී මුහුණ දුන් ගැටළු සමහරකට විසඳුම් සොයා ගත හැකිව තිබුණි.

දෙවනුව, ප්‍රධාන පාර්ශවයන් සමග ආරම්භයේදීම ප්‍රබල සහ පැහැදිලි කොන්දේසි හෝ පරාමිතීන් ගැන කතිකා කරගෙන, ඒවා අඛණ්ඩව නිරීක්ෂණය කිරීම සහ ඇගයීම සිදුකළ යුතුව තිබුණි. නෝර්වේජියානු මැදිහත්වීම සඳහා අවම කොන්දේසි විය යුතුව තිබුණේ:

1. ඔවුන්ට අවශ්‍ය කරන ඕනෑම කෙනෙක් සමග සාකච්ඡා කිරීමේ අයිතිය. ශ්‍රී ලංකා

³⁵⁰ op.cit p. xv.

රජයේ සමස්තයම, විශේෂයෙන් ප්‍රධාන පාර්ශවකරුවන් දෙදෙනා අතර ද්විපාක්ෂික බව - ජනාධිපති සහ අගමැති - මෙම ක්‍රියාවලියෙහි කොටසක් විය යුතුව තිබුණි. සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක වීමට මූලික හේතුව මෙය විය;

2. නෝර්වේ හි කීර්තිනාමයට සහ සාම ක්‍රියාවලියෙහිම නිත්‍යානුකූලතාවයට හානිකරවූ අඛණ්ඩ ප්‍රහාර සමඟ කටයුතු කිරීමට ප්‍රායෝගික සහ ශක්තිමත් මාධ්‍ය ක්‍රමෝපායයක් තිබිය යුතු විය;
3. විශේෂයෙන් 2006 දී සාම සාකච්ඡා අසාර්ථක වීමෙන් පසු සහ විවෘත යුද්ධය උත්සන්න වීමෙන් පසු මැදිහත්වීම නැවැත්වීමට හෝ ඉවත්ව යාමට හැකියාව. යුරෝපා සංගමය විසින් චල්චරීඊය තහනම් කිරීම සහ දෙපාර්ශවයම හමුදාමය වශයෙන් වැඩි බලයක් ලබාගැනීමේ හැකියාව පරීක්ෂා කරන අතරම සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි ප්‍රබන්ධය පවත්වාගෙන යාමත් සමඟ නෝර්වේ වැඩි වැඩියෙන් හුදෙකලා වීම;
4. ශ්‍රී ලංකා සටන් විරාම නිරීක්ෂණ කමිටුවට ස්වාධීනව ගොඩබිමින් සහ මුහුදෙන් එන මෙහා යාමේ හැකියාව සහ බිම් මට්ටමේ නිරීක්ෂණය සහ දේශපාලන ක්‍රියාවලිය අතර සම්බන්ධය ඇති කිරීමට හැකියාව.

අවසාන කොට, 2011 දී සංවර්ධන සහයෝගීතාව සඳහා වූ නෝර්වීජියානු නියෝජිතයන්ගෙන් වැඩිමුළුවකදී ඉදිරිපත් කළ 'සාමයේ ඉන්නෝ' යන වාර්තාවෙහි සාරාංශගත වාර්තාව ඉදිරිපත් කර ඇත. මෙම වැඩිමුළුවෙහි මූලික තේමාව වූයේ 'නෝර්වේ හට යුද්ධය නතර කළ හැකිව තිබුණ ද' යන්නයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ප්‍රයත්නය ඇගයීමේ පළමු වාර්තාවෙහි වැඩි මෙහෙය වූ ක්‍රිස්ටියන් මයිකල්සන් ආයතනයේ ගුනාර් සෝබෝ ට අනුව, සාම ක්‍රියාවලිය අවසන් කර අළුත් යුද්ධයක් ආරම්භ කිරීමට මහජන බලයන් හට බලපෑම් කිරීමට නෝර්වේ හට කළ හැකි කිසිදෙයක් නොතිබුණි.

ඇගයීම් කණ්ඩායමට විදේශ කටයුතු පිළිබඳ නෝර්වීජියානු අමාත්‍යාංශයේ සහ සංවර්ධන සහයෝගීතාව සඳහා වූ නෝර්වීජියානු නියෝජිතයන්ගේ ලේඛනාගාරවලට සහ නෝර්වේ පාර්ශවයෙන් සාම ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ වූ සෑමකෙනෙක් හටම පූර්ණ ප්‍රවේශය පැවතිණි. අවාසනාවකට මෙන්, කණ්ඩායමට ශ්‍රී ලංකාවේ මූලික පුද්ගලයින් සියළුදෙනා වෙත ප්‍රවේශය නොතිබුණි. චල්චරීඊයෙහි ඉතාමත් කේන්ද්‍රීය නායකයෝ බොහොමයක් මිය ගොස් හෝ බන්ධනාගාරගතව සිටිති. ශ්‍රී ලාංකීය රජය සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡාවක් සඳහා ද කණ්ඩායමට ප්‍රවේශය ලබා නොදුන්. මෙම ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රයන් නොමැතිකම හානිපූර්ණය කිරීම සඳහා, කණ්ඩායම විසින් මාධ්‍ය, පර්යේෂණ (ඔවුන්ගේම පර්යේෂණ ද), සහ ප්‍රකාශයට පත් නොකළ වාර්තා වැනි ද්විතීයික මූලාශ්‍ර භාවිතා කළේය. තවද, ජාත්‍යන්තර සහ දේශීය ක්‍රියාධරයින්, විද්වතුන් සහ නිරීක්ෂකයින් සමඟ ද සම්මුඛ සාකච්ඡා පවත්වන ලදී.

ඇගයීමට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම්වලට සාමකාමී විසඳුමකට වරෙන්ඩ් බොහෝ සාධක ක්‍රියාත්මක වූ අතර, සාම කතිකාවල අසාර්ථකත්වයට නෝර්වේ පමණක් වගකිවයුතු ලෙස තබා ගත නොහැක. දෙපාර්ශවයම සම්මුතියකට පැමිණීමට අධිෂ්ඨානයක් නොතිබීම, රටෙහි දේශපාලන

සංස්කෘතියෙහි සුවිශේෂී ගති ලක්ෂණ සහ අනපේක්ෂිත සිද්ධීන් මාලාවක් මගින් සාම ක්‍රියාවලිය විනාශයට පත් කෙරිණි.

ශ්‍රී ලාංකීය රජයට රිස්සිය හැකි දේ සහ චල්චරීඊයෙහි ඉල්ලීම් අතර විශාල හිඳුසක් තිබුණි. ජාත්‍යන්තර වාතාවරණයෙහි වෙනස්වීම් (උදා. හිමාලයට වරෙන්ඩ් යුද්ධය) ද එයට දායක විය. මන්දයත්, ඒ හේතුවෙන් බොහෝ බටහිර රටවලට චල්චරීඊය සමඟ කටයුතු කිරීම දුෂ්කර විය.

චල්චරීඊය දෙකඩ වීම සහ එයට ජාත්‍යන්තර සහයෝගය අහිමිවීම තුළින් බලයෙහි හමුදාමය සමතුලිතතාව ශ්‍රී ලාංකීය රජයේ වාසියට හැරවීය.

2005 සිට නව ශ්‍රී ලාංකීය රජය විනය සහ වෙනත් ආසියානු රටවල සහයෝගය ලබා ගැනීමට සමත් වූ අතර, අනෙක් රටවල් අතර විනයෙහි ද අනුමැතිය සහිතව හමුදාමය විසඳුමක් කරා යාමට පසුව තීරණය කළේය. මෘදු බලයක් සහිත මැදිහත්කරුවෙකු ලෙස, මෙම සාධකවලට විරුද්ධව ක්‍රියාකිරීමට හෝ ඒවා වෙනස් කිරීමට හැකි තත්ත්වයක නෝර්වේ නොසිටියේය.

ක්‍රමෝපායයේ "මාර්ග සිතියමක්" හෝ ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින්ගේ ශක්තිමත් ජාලයක් රහිතව, ඉඩදීම් සහ කැපවීම් වලට පාර්ශවයන් බැඳ තබාගැනීමට සාම ක්‍රියාවලිය අසමත් විය. වාර්තාවට අනුව, මෙය නොගැලපෙන ඉලක්කයන් කරා අඛණ්ඩව හඹා යමින්, කේන්ද්‍රීය දේශපාලන ගැටළු මඟ හැරීමට දෙපාර්ශවයටම අවකාශය සපයා දුන්, නෝර්වේ හි හිමිකාරීන්ට ආදර්ශයෙහි අඩුපාඩුකම්වලට යම්තාක් දුරට ආරූඪ කළ හැක.

සාම ක්‍රියාවලියට නෝර්වීජියානු දායකත්වයන් රැසක් ඇගයීම තුළ පිළිගෙන තිබුණි. සටන් විරාම ගිවිසුම, ෆෙඩරල් විසඳුමක් සෙවීමට පාර්ශව වකඟ වූ ඔස්ලෝ ප්‍රකාශනය, සහ 2004 සුනාමියට පසු පාර්ශවයන් වකඟු කිරීමට ගත් ප්‍රයත්නයන් ගැන මෙය විශේෂයෙන් සත්‍ය විය. ප්‍රගතියෙහි මෙම අංගයන් ගැටුම් නිරාකරණයට පැවති ව්‍යුහාත්මක බාධක විපරිවර්තනය කිරීමට කිසිවක් නොකළේය. තවද, ඒවා ඉහත සඳහන් කළ දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර තත්ත්වයන්හි වෙනස්වීම් සමඟ ද ගැටුම්කාරී විය.

පහසුකම් සපයන්නා ලෙස දේශපාලන ක්‍රීඩාවක ඉත්තෙක් ලෙස භාවිතා කිරීමෙන් වැළකීමට නෝර්වේ විසින් වැඩි උත්සාහයක් දැරිය යුතුව තිබුණි. හිඳුසකක් ලෙස, නෝර්වේ විසින් එහි මැදිහත්වීම සඳහා අදාළ සියළු පාර්ශව සමඟ ගනුදෙනු කිරීමට අයිතිය, පොදු සන්නිවේදන මාර්ග තබා ගැනීම, වැනි දේ පිළිබඳව වඩා ප්‍රබල කොන්දේසි පැනවිය යුතුව තිබුණි.

පහසුකම් සපයන්නා ලෙස නෝර්වේ අකර්මණ්‍ය භූමිකාවක් තුළ හසුවී සිටි අතර, ආරම්භයේ සිටම එහි මැදිහත්වීම සඳහා වඩා පැහැදිලි රාමුවක් සහ දැඩි කොන්දේසි අනුයුක්ත කළ යුතුව තිබුණි. විශේෂයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ජනාධිපති වුවද කාලයක් තුළ පසෙකට දමා තිබූ බැවින් සියල්ලන් වැඩියෙන් ඇතුළත් කරගනු ලබන සාම ක්‍රියාවලියක වැදගත්කම නෝර්වේ විසින් දැකිය යුතුව තිබුණි. ජිනීවා සාකච්ඡා අසාර්ථක වූ විට 2006 වසර තරම් කලින්, නෝර්වේ ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත්

විය යුතුව තිබුණි. නෝර්වේ හට එහි භූමිකාව අහිමිවූයේ 2009 මැයි මස ශ්‍රී ලාංකීය රජය විල්ට්ටෝරිය පරාජය කළ පසු පමණි.

නෝර්වේ හට ශ්‍රී ලංකාව තුළ භූමිකා කිහිපයක් පැවති අතර, ඒවා සියල්ල සම්මිශ්‍රණය කිරීම පහසු නොවීය. රාජ්‍ය-තාන්ත්‍රික තැරැව්කාරයෙකු, සටන්විරාම ගිවිසුමෙහි බේරුම්කරු, සහ මානුෂීය සහ ආධාර අරමුදල් ව්‍යාපෘතිවල ක්‍රියාධාරයා, යන මේවා එහි භූමිකාව විය. ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේජියානු ප්‍රයත්නයන්ගේ අත්දැකීමෙන් පෙන්නුමක්, බහුවිධ භූමිකා සම්මිශ්‍රණය වී ඇතිවිට, ඒවා අතර සහකාරයන් සහ අනුපූරකතාවන් උපරිම මට්ටමට ගෙන එන වඩාත් ශක්තිමත් ක්‍රමෝපායයීය රාමුවක් වර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් පවතින බවයි.

වඩාත් පොදුවේ ගත් කළ, නෝර්වේජියානුවන්ට ප්‍රමාණවත් දැනුම, සම්පත් සහ සාම ක්‍රියාවලිය තුළ නෝර්වේ ඉටුකළ විවිධ කාර්යභාරයන්ගෙන් මතුවනු සංකීර්ණත්වය හැසිරවීමට ජාලයක් තිබුණේද යන්න සහ අනෙකුත් ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධාරයින්ගෙන් හුදෙකලා වීමේ තත්ත්වයක් මගහරවා ගැනීමට තරම් ප්‍රමාණවත් දේ කළේ දැයි යන ප්‍රශ්නය ඇගයීම තුළින් මතු කළේය.

සෝර්බෝ ට අනුව, කාර්යය අපහසු වූයේ වූ නමුත්, බෙහෙවින් සිත් ගන්නා සුළු විය.

විශාලතම ගැටළුව වූයේ, ශ්‍රී ලාංකීය බලධරයින්ට ඇගයුම්කරුවන් සමග කතා කිරීමට වුවමනා නොවූ අතර, ඔවුන්ට විසා බලපත් ප්‍රතිකෂේප කළේය. ඔවුන් විවිධ ක්‍රමවලින් හානිපූරණය කිරීමට උත්සාහ කළත්, ශ්‍රී ලංකාව තුළ නෝර්වේ හි භූමිකාව ගැන වැඩියෙන්ම විවේචනාත්මක වූවන්ගේ හඬ අධ්‍යයනය තුළ අඩුවෙන් හියෝජනය වී ඇති බව මෙයින් හැඟෙයි.

ඇගයීම් වාර්තාව නව තොරතුරු, මෙහෙහි කිරීම් සහ නව විශ්ලේෂණ ලබාදෙන හිසා, ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදුවන දේ ගැන විමසීමට සිටින්නන් විය හොඳින් භාරගනු ඇතැයි සෝර්බෝ විශ්වාස කළේය. වාර්තාව වඩා පොදු පාඩම් උකහා ගැනීමට ද උත්සාහ කළේය. බලාපොරොත්තුව වන්නේ නෝර්වේ තුළ සහ ජාත්‍යන්තරව කෙතෙක් වැඩ කරන්නන් මෙම පාඩම් සැලකිල්ලට ගනු ඇතැයි යන්නයි.

ඔවුහු ඔවුන්ගේ විවේචන තුළ විශාල උත්සාහයක් දැරූ නෝර්වේජියානු මැදිහත්කරුවන්ට සාධාරණ වීමට උත්සාහ දැරූහ. ඔවුන් බලාපොරොත්තු වූයේ නෝර්වේ තුළ කිසිවෙක් යුද්ධයෙන් අයුතු ප්‍රයෝජන නොගෙන වැඩ දායක විවාදයක් පැවැත්විය හැකි බවයි.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ සමහර විට, මෙය නෝර්වේ වෙත සහ සමහර විට කඊතෘන් වෙත ද විවිධ ප්‍රහාර වල්ල කිරීමට භාවිතා කරනු ඇත. නමුත්, වය විවෘත මනසකින් සහ විශාල උනන්දුවකින් කියවන අය සිටින බව ද ඔවුහු දැන ගත්හ.

නෝර්වේජියානු දේශපාලනඥ වරක් සොල්හයිම්, ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාම හියෝජනයක් ලෙස ගෘහස්ථ නාමයක් ලෙස ප්‍රසිද්ධියට පත් විය. කෙසේවෙතත්, ඔහු දෙමළ කොටි සංවිධානය සහ ශ්‍රී ලංකා රජය අතර සාමය ඇති කිරීමට උත්සාහ දරා අසාර්ථක විය. 2014 ජුනි මස සිලෝන් ට්‍රේඩ් පුවත්පත සමග පැවති සුවිශේෂී සම්මුඛ සාකච්ඡාවක දී විශාල පිරිවැයක් දරා යුද්ධය දිනා ගත්

අන්දම ඔහු පැවසුවේය. පිළිගත් ඕනෑම ජාත්‍යන්තර අධිකරණයක් ඉදිරිපිට, ඔහුගෙන් ඉල්ලා සිටියහොත්, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් සිදු කළේ යැයි කියන යුද අපරාධ ගැන සාක්ෂි දැරීමට පෙනී සිටින බව ඔහු පැවසීය. සම්මුඛ සාකච්ඡාවේ උපුටා ගැනීම් පහත දැක්වේ.³⁵¹

ප්‍රශ්නය: නෝර්වේජියානු සම්මුඛ සාකච්ඡා අසාර්ථක වූයේ මන්ද? ඔබ වසර 10 ක් පමණ මහත්සි ගත්තා. දස වතාවකට වඩා ප්‍රහාකරන්ව හමුවුණා?

පිළිතුර: ප්‍රහාකරන්ව හුදකලා කිරීම වැරදියි. අතීතයේ සිදුවූ අයුරින් කිසිවෙක් ප්‍රහාකරන් මුණනොගැසුණත්, නෝර්වේජියානුවන් විය කළා. ජාත්‍යන්තර නායකයින් කිහිප දෙනෙක් ඔහුව හමුවී සම්මුඛයකට පැමිණීමේ අවශ්‍යතාව සහ ලෙඩරල්වාදී විසඳුමකට යාම ගැන ඔහුගේ සිතට කා වැද්දුවේ නම්, වය වඩාත් යහපත් වීමට ඉඩ තිබුණා. නෝර්වේජියානුවන් හැර වෙන කිසිවෙක් ඔහු සමග කතා නොකළ බැවින් ඔහු ව දස වතාවක් හමුවීම ඉතා සුළුදෙයක්. අපි වන්දිකා, රහිල් සහ මහින්දව සිය ගණන් වතාවක් හමුවූ බව මතක තබාගන්න.

ප්‍රශ්නය: තිස් වසරක යුද්ධය හමුදාමය ක්‍රියාකාරිත්වයක් නොමැතිව සාම සාකච්ඡා හරහා විසඳිය හැකිව තිබුණු බව ඔබ තවමත් විශ්වාස කරනවාද?

පිළිතුර: ඔව්! යුද්ධයේ දී මියගිය අහිංසක මිනිසුන් සංඛ්‍යාව බෙහෙවින් වැඩියි. ප්‍රශ්නය : එසේ කළ හැකිව තිබුණේ කෙසේදැයි ඔබට විස්තර කළ හැකිද?

පිළිතුර : සාම ක්‍රියාවලියට තිබුණු ප්‍රධාන බාධක දෙක ජයගැනීමට අවශ්‍ය වේවි, එනම්, ලෙඩරල්වාදය පිළිගැනීමට ප්‍රහාකරන් මත දැඩි පීඩනය සහ සහයෝගීතාව මිස, ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය සහ යූවන්පී ය අතර නිරන්තර අභ්‍යන්තර ගැටුම් නොවේ.

ප්‍රශ්නය : සාර්ථක රාජ්‍යයක් වීමට, අනාගතයේදී ශ්‍රී ලංකාව කළ යුත්තේ කුමක්ද?

පිළිතුර : ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නැවත පිහිටුවා, දෙමළ ජාතික ප්‍රශ්නය නිරාකරණය කරන්න. තවද, සංවර්ධනය සහ ආර්ථික ප්‍රගතිය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන්න.

සාරාංශයක් ලෙස, සාම ක්‍රියාවලිය දුර්වල වූ අතර පෙර පවසා ඇති පරිදි විවිධ හේතූන් හිසා අසාර්ථක විය. කෙසේවෙතත්, ප්‍රධාන හේතූන්ගෙන් සමහරක් වන්නේ:

පළමු පටයේදී ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක විය. පට 2 සහ 3 ට ප්‍රමාණවත් සහයෝගයක් නොලැබිණි. ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය සංස්ථාවේ ඉහළ සහ පහළ තල සමග කටයුතු කිරීමේදී, පද්ධතිමය වින්තනය උපකාරී විය හැකිව තිබුණි.

ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම දෙස විවිධ කෝණයන්ගෙන් බලන ලදී, එනම්, නොමසුරු සාමය, මැදිහත්වීම, සහ නෝර්වේජියානු උත්සාහයන්, යන මේවාය. ආරම්භයේදී පද්ධතිමය වින්තනය වඩා සාකච්ඡා ප්‍රවේශයක් ගැනීමට හැකියාව ලබාදීමට ඉඩ තිබුණි. වෙනස සඳහා තිබුණු අවස්ථා, එනම් ලෙඩරල්වාදය ගැන කතිකාව සහ සුනාමියට ඒකාබද්ධ

³⁵¹ Peace would have been won without bloodshed, Ceylon Today, 08/06/2014

ප්‍රතිචාරය භාවිතා නොකර මග හැරී ගියේය. වෙන්වීමක් නොමැතිව ලබාගත් අවේ හි සාර්ථකත්වයෙහි හිඳසුන ශ්‍රී ලංකාවට මග හැරීණි.

ජ්‍යෙෂ්ඨ නෝර්විජියානු රාජ්‍යතාන්ත්‍රිකයන් විසින් මට විශ්වාසයෙන් පැවසූ පරිදි සාම ක්‍රියාවලියෙහි අසාර්ථකත්වය සඳහා හේතු වූයේ:

ජනාධිපති කුමාරතුංග ක්‍රියාවලිය සමග නොසිටීමෙන් සාම ක්‍රියාවලිය දුර්වල විය. අවසානයේදී ඇය යුද්ධයේ රජය විසුරුවා හැරියාය.

විල්ට්ට්ට්‍රිය සහ එහි නායක ප්‍රහාකරන් වැඩි බලය සහ පාලනය කෙරෙහි යොමුවී ශක්තිමත් ආස්ථානයක සිට සාකච්ඡා කිරීමට ඔහුට අවශ්‍ය විය.

ජනාධිපති රාජපක්‍ෂගේ හමුදාමය ක්‍රමෝපායය සහ හමුදා උපකරණ විශාල තොග රට තුළට ගලා වීම සහ දේශීය මට්ටමේ 'හිඹුණයට වරෙහි යුද්ධයක්' ගෙන යාමට ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේ කොටස්වලින් ලැබුණා වූ සහයෝගය.

සාම ක්‍රියාවලියට විරුද්ධ වූ අය මැදිහත්කරුවන් දුර්වල බව ඔවුන්ට හැඟීමට සලස්වා, ඔවුන්ගේ අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට නෝර්විජියානුවන් බිල්ලක් ලෙස භාවිතා කළහ.

යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රජාවන් සාම ලාභාංශයක් අත් නොවීදී, ලිහිල් පෙවෙතක් පිළිබඳව ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය ආයතන වෙතින් වල්ල කළ පීඩනය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යළි ස්ථාපිත කිරීම, ද්‍රවිඩ ජාතික ප්‍රශ්නය නිරාකරණය කිරීම, සාධාරණ ආර්ථික සංවර්ධනය, ප්‍රධාන අභියෝග ලෙස පවතී. ජාතික සාම මණ්ඩලයේ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා ක්‍රමෝපායයන් පරීක්ෂා කරමින් ඊළඟ පරිච්ඡේදය තුළ මේ ගැන සලකා බලනු ඇත.

6 වන පරිච්ඡේදය

ජාතික සාම මණ්ඩලය - අධ්‍යයනය 2

ගැටුමෙහි සහ සාමයෙහි ගතිකයන් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස පද්ධතිමය වින්තනය භාවිතා කිරීමෙන් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා විකල්ප

වර්තමාන සන්දර්භය තුළ ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි කේන්ද්‍රීය ශක්තිය වන්නේ එහි සමබර ප්‍රවේශය සහ එහි මූලධර්ම අවදානමට ලක් නොකර සියළු පාර්ශව සමග ගනුදෙනු කිරීමට එහි ඇති සුදානමය. එය දශක දෙකකට ආසන්න කාලයක් තුළ පවතිමින් ජනවාර්ගික ගැටුමට දේශපාලනමය විසඳුමකට එහි තිබූ කැපවීම හේතුවෙන් සමාජයීය පිළිගැනීම, හොඳ හිත, සහ ගරුත්වය දිනාගෙන ඇත. මෙම සංවිධානයට සහෝදර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමග යහපත් සම්බන්ධතා ද ඇත. එහි විනිවිද බවින් යුතු සහ ව්‍යාපෘති ගිණුම්කරණ පද්ධතිය ප්‍රදායකයින් සමග යහපත් සම්බන්ධතා වලට දායක වී ඇත.

රටෙහි සමාජ-දේශපාලන තත්වය ගැන සංවිධානයෙහි අඛණ්ඩ සහ දිගටම කෙරෙන විශ්ලේෂණය සහ එහි පුවත්පත් හිච්චෙන හරහා, එහි පුවත්පත වන තුලාව හරහා, සහ වඩාත් මෘතකඳී සාමයට මාවත් නමින් ඇති එහි මාසික විද්‍යුත්-පුවත් ලිපිය හරහා, අදහස් දක්වයි. එහි විධායක අධ්‍යක්ෂකගේ පුවත්පත් තීරුවද (ඉංග්‍රීසි, සමහර විට සිංහල සහ දෙමළ) සංගම්ගතවීම හරහා සංවිධානයට අඛණ්ඩ දෘශ්‍යතාවක් ලබාදීම සහතික කර ඇත.

සංවිධානය සතුව සාමය උද්දේශනය ගැන දිගුකාලීන අත්දැකීම් සහ මෙම කාර්යයට දිගුකාලීන කැපවීමක් සහිත පළපුරුදු බහු භාෂා කාර්ය මණ්ඩලයක් සිටියි. අවශ්‍යතාව අනුව සකස් කරන වැඩසටහන් පැවැත්වීමට එයට හැකියාව ඇත. ව්‍යාපෘති ලෙස ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකියාව ඇති කාර්යමණ්ඩලය මගින් මෙය උනන්දුකරණය කෙරේ. ජාතික සාම මණ්ඩලය එහි දිස්ත්‍රික් කමිටු හරහා සජීවීකරණය කර ඇති ප්‍රබල බිම් මට්ටමේ සාම සජීවීකාරකයින්ගේ ජාලයක් ද එය සතුව ඇත.

මෙම පරිච්ඡේදය සිවිල් සමාජ ක්‍රියාධරයින් සාකච්ඡා කළ විකල්පයන් ද, ගැටුම සහ සාමයෙහි ගතිකයන් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස පද්ධතිමය වින්තනය භාවිතා කරමින් ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා තිබිය හැකි ආකාරයන් ද දෙස බලා, මැදිහත්වීම් පිළිබඳ ප්‍රායෝගික පියවරවලට මග පෙන්වීම සහ මෙහෙහි කිරීමට එයට ඇති හැකියාව ගවේෂණය කරයි. ලේඛකයාට සහ සිවිල් සමාජයේ බොහෝ සගයින්ට, පද්ධතිමය වින්තනය ඉගෙනීමේ ක්‍රියාවලියක් ම විය. අභියෝගය වූයේ විරුද්ධ ආස්ථාන දෙකක් සංසිඳවීමය: එක් අතකින් හැකි තරම් ව්‍යාපෘතිව යුද්ධය ඉදිරියට ගෙන යන්නේ කෙසේද යන්න සහ අනෙක් අතට පවතින ආරාධනා, ව්‍යවහාරික සහ අවිශ්වාසය ආදිය, අවිනිසාවාදී ක්‍රමවලින් ආමන්ත්‍රණය කරනුයේ කෙසේද යන්නයි. මෙම යථාර්ථයන් සමග කටයුතු කිරීමට උපකාරී වීමට සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දැක්වීම පිණිස පහත දැක්වෙන මාර්ගෝපදේශක මූලධර්ම තුන මතු විය.

- 1. බහුපක්ෂපාතිත්වය පිළිබඳ මූලධර්මය, සියළු පාර්ශවකරුවන් තේරුම් ගැනීමට ඇති ක්‍රියාකාරී ප්‍රවේශයකි. මෙය පදනම් වී ඇත්තේ සාධාරණ සහ තිරසාර විසඳුමක් ලබා

ගත හැකි වනුයේ, ඔවුන්ගේ අභිලාෂයන්, අවශ්‍යතාවන් සහ හිතීන් සාම ක්‍රියාවලිය තුළ ප්‍රමාණවත්ව ආමන්ත්‍රණය වේ නම් පමණි යන උපකල්පනය මතය;

2. වැඩදායක-විවේචනාත්මක මැදිහත්වීම් පිළිබඳ මූලධර්මය විශ්වාසයක් ඇති සහ විශ්වාස කළ හැකි සම්බන්ධතාවලට අදාළ වේ. මෙහිදී මධ්‍යස්ථ සිවිල් සමාජ ක්‍රියාධාරීන්ගේ 'සමානව-සිතන' කණ්ඩායම් පමණක් නොව, වඩා වැදගත්ව සමානව-නොසිතන කණ්ඩායම් ද තිරසාර ආකාරයකින් සම්බන්ධ වී සිටිති;

3. හිඟවිතවම ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි නැඹුරු වූ ආකාරයකින් සාමකාමී විසඳුම් සඳහා බහුවිධ අනාගතයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ මූලධර්මය. යම් ආකාරයක සම්මුතියක් හෝ සැවොම දිනන විසඳුමක් ගැන එකඟවීමට පාර්ශවයන්ගේ සූදානම පෝෂණය කරන නිත්‍යානුකූල විසඳුම් රාශියක් මතුවීම පිළිගනිමින් පාර්ශව අතර පාලමක් ඉදිකිරීමට පද්ධතිමය තාර්කිකය භාවිතා කෙරේ.

මෙම කොටස තුළ ඉහත මූලධර්ම වඩා විස්තරාත්මකව විවිධයන් කරනු ලැබේ:

1. බහුපක්ෂපාතිත්වය

බහුපක්ෂපාතිත්වය අපක්ෂපාතිත්වයෙන් වෙනස් වේ. මෙහිදී පහසුකම් සපයන්නා ගැටුම් නිරාකරණයේදී කිසිවෙකුට පක්ෂ නොවී සියල්ලන්ටම පක්ෂ වී සියළු කතාන්දර පැවසීමට සහ අසනු ලැබීමට හැකිවන පරිදි විවිධ අවශ්‍යතාවන් කෙරෙහි යොමුවෙයි. මැදිහත්වීම සඳහා බහුපක්ෂපාති ක්‍රමෝපායයන් පාර්ශව අතර පවතින අසමමිතිය තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ දරයි, පහසුකම් සපයන්නන්ගේ සමාජීය අනන්‍යතාව ක්‍රියාවලියට ගෙන එන ගම්‍යතාව හෝ ව්‍යාකූලතාව සලකා බලයි, බලය සක්‍රීයව සම කිරීම සඳහා වගකීම ධාර ගනියි, සමාජ අනන්‍යතාව මාතෘකාවක් බවට පත්කරයි, සහ සන්දර්භය අදාළ වන බව තේරුම් ගෙන ආරක්ෂිත අවකාශයක් නිර්මාණය කිරීම අවධාරණය කරයි.³⁵²

උන්ගර් සහ විල්ස් ට අනුව:³⁵³

ගැටුම් විපරිවර්තනයේදී සමස්තයෙහි ලා සැලකීම මූලික මතයක් බව පුළුල්ව අවබෝධ කරගෙන ඇත. විධිමත් පවතින ඕනෑම තත්ත්වයකදී අභියෝගය වන්නේ සාම ක්‍රියාවලියක් තුළ නිත්‍යානුකූල බැඳියාවන් සියල්ල සම්බන්ධ කර ගැනීමට නිර්මාණාත්මක ක්‍රියාවලි හඳුනා ගැනීමයි. කෙසේවෙතත්, සෑම හඬක්ම සම්බන්ධ කර ගැනීම දුෂ්කර වේ. නිදසුනක් ලෙස, කෘෂි සුදු මෙහෙයුම් ප්‍රවර්ධනය කරන කණ්ඩායම්, දේශීය ජනගහණයෙන් කිසිදු සහයෝගයක් නොලබයි ද යන්න සහ/හෝ වර්ධනය නොවූ දේශපාලන වැඩසටහනක් සත්‍ය වශයෙන්ම සැලකිල්ලට ගත යුතු "නිත්‍යානුකූල" අභිලාෂයන් නියෝජනය කරන්නේ ද යන්න විවාදාත්මක වේ.

බහුපක්ෂපාතිත්වය මැදිහත්වන තුන්වැනි පාර්ශවයන් ගැටුමෙහි සියළු ප්‍රධාන පාර්ශව සමග ගනුදෙනු කළ යුතුය යන මූලධර්මය කෙරෙහි යොමු කරයි. වැදගත්ව සියළු පාර්ශවයන්ට අදාළව සම දුරකින් යුතු තත්ත්වයක් පවත්වාගෙන යාම අවශ්‍ය කෙරේ. ඉහළ මට්ටම්වල පවතින ධූර්වකරණය

දිග්ගැස්සුණු ගැටුම්වල ලක්ෂණයකි. මෙම සන්දර්භය තුළ බහුපක්ෂපාතිත්වයෙහි මූලධර්මය වැදගත් වේ: එය තුන්වැනි පාර්ශවයට "අනෙක් පැත්ත" සමග ගනුදෙනු කිරීමට සහ මෙය පාවාදීමක් බව පවසන හඬවල් හිඟකඩ ද කිරීමට වැඩි ප්‍රමාණයක නිත්‍යානුකූලතාවයක් ලබා දෙයි.

අනෙකුත් සංකල්ප, එනම් අපක්ෂපාතිත්වය - පාර්ශව අතර සම දුර පවත්වා ගැනීම, මධ්‍යස්ථතාවය - ගැටළුවට අදාළව සම දුර, යන මේවා ගැටුම් පසුබිම් වලට සම්බන්ධ පාර්ශව විසින් භාවිතා කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, ගැටුම් නිරාකරණය සහ සාමය ගොඩනැගීමේ පසුබිමක බහුපක්ෂපාතිත්වය සියළු පාර්ශවකරුවන් සමග ගනුදෙනු කිරීමට සක්‍රීය අවස්ථා ලබාදෙයි. එය ගැටුම්කාරී පාර්ශවයන්ගේ අවශ්‍යතා සහ හිතීන් ප්‍රමාණවත්ව ආමන්ත්‍රණය කෙරෙන්නේ නම් පමණක්, සාධාරණ සහ තිරසාර විසඳුමක් ලඟකර ගත හැකිය යන උපකල්පනය මත සිදුවේ.

ලේඛකයා 'One Text Initiative' සමග සම්බන්ධ වීම සාම ක්‍රියාවලියේ මොන යම් හෝ පාර්ශවකරුවෙකු නියෝජනය කරන විවිධ පාර්ශවකරුවන්ගෙන් සමන්විත ගැටළු විසඳන මූලපිරිමිවලට සම්බන්ධවීමට ගත් උත්සාහයකි. මෙම මූලපිරිමිවල අරමුණ වූයේ, ගැටුම් විපරිවර්තනයට පහසුකම් සැලසීමට සංවාදය සඳහා මාවත් ස්ථාපිත කිරීමයි. රජයෙන් මෙන්ම එල්ටීටීසියෙන් ද මෙම සංකල්පයට එරෙහිව සලකා බැලීම් සහ ප්‍රතිවිරෝධතා තිබුණි. නමුත්, ලේඛකයාගේ අත්දැකීම වූයේ සුවිශේෂී ගැටළු ගැන ඔවුන්ගේ විවිධ මත ප්‍රකාශ කිරීමට අවිනිසාවාදී අවකාශයක් නිර්මාණය වූ බවයි.

බහුපක්ෂපාතිත්වයෙහි ප්‍රාථමික අභියෝගයක් වූයේ සම්බන්ධකම් ඇතිකර ගැනීම හෝ පවත්වාගෙන යාම ප්‍රතික්ෂේප කළ පාර්ශව සමග සන්තිවේදන සහ ගනුදෙනු කිරීමේ මාර්ග නිර්මාණය කිරීමයි. මෙය ශ්‍රී ලංකාවේ සමහර බෞද්ධ ජාතිකවාදී පක්ෂ සමග යථාර්ථයක් විය. තවත් අභියෝගයක් වූයේ, නිලධාරීන්ට සහ රාජ්‍යතාන්ත්‍රිකයින්ට රාජ්‍යනොවන ක්‍රියාධාරීන් හෝ ත්‍රස්තවාදී කණ්ඩායම් ලෙස නම් කර තිබූ අය සමග ගනුදෙනු කිරීම තහනම් කළ නෛතික සහ තාක්ෂණික රෙගුලාසි සමග කටයුතු කිරීමයි. නිදසුනක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාව තුළ රාජ්‍යතාන්ත්‍රික දූත මණ්ඩල වල නිලධාරීන් හට එල්ටීටීසියෙහි නියෝජිතයින් හමුවීම තහනම් කර තිබුණි. අනෙකුත් කණ්ඩායම් අමාරුකාරීන් හෝ විනාශකරන්නන් ලෙස වර්ගීකරණය කිරීම සිදුකළ හැක.

බහුපක්ෂපාතිත්වයේ මෙම උපතෝකෝටිකයන් ජයග්‍රහණය කිරීම පිණිස තෙවැනි පාර්ශවයන්ට ප්‍රතියුක්ත කණ්ඩායම් (proxy groups) සමග වැඩකිරීම සලකා බැලිය හැක. තවත් විකල්පයක් වූයේ, එවැනි කණ්ඩායම්වලට ප්‍රවේශය තිබීම සහ ජාත්‍යන්තර තහනම් මගින් වළක්වා නොමැති තුන්වැනි පාර්ශවයන් සමග ශුචි විනාශන ගිවිසුමක් හරහා සමීප හවුල්කාරිත්වයකින් වැඩ කිරීම ය.³⁵⁴

සාම ක්‍රියාවලියේ අසාර්ථකත්වයට හේතුවක් විය හැක්කේ පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ තුළ පවා බහුපක්ෂපාතිත්වය සහ අන්තත්-පාර්ශව වෙනස්කම් නොතිබීමය. සටන් විරාම ගිවිසුම වෙනුවෙන් ස්ථිරව සහ පැහැදිලිව නිදහසට කරුණු කියා පෑමට ඉදිරිපත් වූයේ ඉතා ටික දෙනෙකි. මෙයින් සහතික වූයේ අර්බුදකාරී අවස්ථාවක එය බේරාගෙන ගැටුම් නිරාකරණය සහ පසුව එන විපරිවර්තනය සඳහා නැතිවීම බැරි දෙයක් ලෙස ඒ ගැන විශ්වාසය සහ පැහැදීම නැවත පිහිටුවීමට හැකි තත්ත්වයක කිසිම පාර්ශවකරුවෙක් නොසිටී බවයි.³⁵⁵

³⁵² Peace would have been won without bloodshed, Ceylon Today, 08/06/2014
³⁵³ <http://www.dso.ufl.edu/sccr/resolution/> [Accessed on September 5, 2012]

³⁵⁴ Unger B. & Wils O. (2006) *Systemic Conflict Transformation, Guiding principles for practitioner and policy makers working on conflict*, Berghof foundation for Peace /support, p 12-13
³⁵⁵ ibid p, 13

2. වැඩදායක-විවේචනාත්මක මැදිහත්වීම පිළිබඳ මූලධර්මය

මෙම ක්‍රමෝපායය සම්බන්ධතා ගොඩනැගිය හැකි පුද්ගලයින් සමග ගනුදෙනු කිරීමෙන් පාර්ශව දෙකේම ක්‍රියාධරයින් සඳහා විශ්වාසය ගොඩනැගීම සහ සහකම්පනය මත අවධානය යොමු කරයි. මෙම ක්‍රියාවලියෙහි නිරතවන්නන් හට විශ්වාසවන්ත සම්බන්ධතාවක් ගොඩනැගීමට උපකාර කිරීමට ප්‍රධාන නිර්ණායක වන්නේ විවෘතභාවය, විනිවිදභාවය සහ විශ්වාසනීයත්වය යි. මෙම විවේචනාත්මක සහ වැඩදායක මැදිහත්වීමෙහි අරමුණ වන්නේ ගැටලුමිති ක්‍රියාධරයින්ගේ විපරිවර්තනයට ද දායක වීම සහ ඔවුන්ගේ අනාගත අභිලාෂයන් තේරුම් ගැනීමය.

රෝපර්ස් අර්ථ නිරූපණය කළ පරිදි වැඩදායක-විවේචනාත්මක මැදිහත්වීම යනු, පාර්ශවයන්ගේ අභිලාෂයන් ලුහුබැඳීම සඳහා දේශපාලනමය සහ අවිහිංසාවාදී ක්‍රමෝපායයන්ට සහාය වීමේ අරමුණින් තිරසාර, අගය-මත පදනම් වූ, සම්බන්ධතා ගොඩනගන බල ගැන්වීම සහ ඒකාබද්ධ මෙහෙහි කිරීම්වල සංකල්පයයි.³⁵⁶

මෙවැනි මැදිහත්වීමක පරමාර්ථය වනුයේ, අවිහිංසාවාදී සහ ආරක්ෂිත අවකාශයක් තුළ උගෙනීමේ සහ බලගැන්වීමේ ක්‍රියාවලියකට සහාය දීමේ අරමුණින් තනි පුද්ගලයින් හෝ කණ්ඩායම් සමග තිරසාර අන්තර්ක්‍රියා සහ සන්නිවේදන ක්‍රියාවලියකට මුලපිරීමයි. මෙම ක්‍රමෝපායයෙහි ප්‍රධාන යොමුව වන්නේ සංවෘත පසුබිමක් තුළ අනෙක් පාර්ශවය හම් නොකර හෝ ලැජ්ජා නොකර අනෙක් පාර්ශවයෙහි ඕනෑවටම බෙදා හදා ගැනීමය.

ලේඛකයා සම්බන්ධ වූ One Text initiative විසින් සිදුකරන ලද සමහර ක්‍රියාකාරකම් වූයේ:

මානව හිමිකම් සම්මතයන් උල්ලංඝනය කෙරෙන භාවිතයන් ගැන පැහැදිලි කිරීමට දායක වීම.

1. සුවිශේෂී මානුෂීය අභියෝගයන් ඉස්මතු කිරීම, විශේෂයෙන් අත්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින් සම්බන්ධව;
2. අන්තර්ක්‍රියා සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශ නිර්මාණය කිරීම;
3. සාකච්ඡා ක්‍රියාවලිය අතරතුර සුවිශේෂී දේශපාලනමය ක්‍රමෝපායයන් ගැන ප්‍රතිපෝෂණය සැපයීම.

මෙවැනි ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ඉතාමත් වැදගත් හවුල්කරුවන් වූයේ සම-අදහස් ඇති සංවිධාන සමග වැඩ කිරීම පමණක් නොවන නමුත්, තිරසාර ආකාරයකින් එක්ව වැඩ කිරීමේ අදහසින් වඩාත් වැදගත්ව සම-අදහස් නොමැති සංවිධාන සමග වැඩකිරීමය. විවේචනාත්මක මැදිහත්වීම එක් පාර්ශවයක් අනෙකෙහි ආස්ථාන, චේතනා, අභිලාෂයන් සහ ආකල්ප තේරුම් ගැනීමට පටන් ගත හැකි විශ්වාසවන්ත සම්බන්ධතා වර්ධනය කිරීමේ වැදගත් කාර්යයක් විය.

මෙම ප්‍රවේශයෙහි ප්‍රධාන වාසිය වූයේ ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධවූවන් සඳහා ආරක්ෂිත උගෙනීමේ අවකාශයක් නිර්මාණය කිරීම සහ නව වින්තන, හැකියාවන් සහ ක්‍රමෝපායයන් ගවේෂණය කිරීමයි. 'අනෙක් පැත්තෙහි' මිනිසුන් සමග ගනුදෙනු කිරීම පාර්ශව හට ඔවුන්ම සිතන ආකාරයෙන් දුරස්ථ වීමට සහ 'පෙට්ටියෙන් පිටත' සිතීමට - ඔවුන් යොමුවන සුපුරුදු පද්ධතියට පිටින් සිතීමට උපකාරී විය.

³⁵⁶ ibid. p. 36.

මෙය විසඳුම් පිළිබඳව නව්‍ය ආකාරවලින් සිතීමට මඟපෑදීය. තෙවැනි පාර්ශව ලෙස සම්බන්ධවන්නන් හෝ සංවාදයට පහසුකම් සපයන්නන් හට මැදිහත්වීමේ පැහැදිලි සහ පාරදායක නීතිරීති සහ අරමුණු සහ ඒවායේ සීමාවන් ස්ථාපිත කිරීමට හැකිවිය.

3. සාමකාමී විසඳුම් සඳහා බහුවිධ අනාගතයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම

මෙම ක්‍රමෝපායය පවතින එකම හෝ පිළිගත හැකි විසඳුම ලෙස 'අනෙකා හෝ අනෙකා මත' පදනම්ව වැඩකිරීම වැළැක්වීම සඳහා, ක්‍රියාවලිය වෙත දිශානතවූ ආකාරයකින් සාමකාමී විසඳුම් ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව අවධාරණය කරන ලදී. මෙම ක්‍රමෝපායය පිටුපස තිබුණු තාර්කිකය වූයේ බහුවිධ නිත්‍යානුකූල විසඳුම් පවතින බව පිළිගැනීම සහ සම්මුතියකට එකඟ වීමට පාර්ශවයන්ගේ කැමැත්ත ය. මෙහිදී විශ්ලේෂකයින් පවසන සියල්ලන් දිනන විසඳුමකට යාමට සහ අනෙකුත් පාර්ශවවල මෙන්ම ඔවුන්ගේම ඕනෑ විසඳුම් ප්‍රබලව ආමන්ත්‍රණය කළ හැකි වීමේ අරමුණින් ඔවුන්ගේ ආස්ථානයන් තවදුරටත් වර්ධනය කිරීමට සියළු පාර්ශව දිරිමත් කිරීමේ විභවය තිබුණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම ප්‍රාථමිකව දේශපාලන බලය බෙදාහදා ගැනීමේ ගැටළු ගැන විය. විවේචනාත්මක මැදිහත්වීම් විසඳුමක් තුළ ගෙවීම් ව්‍යුහයකට බෙහෙවින් සමාන වැන්නක් තිබිය හැකි විය. කෙසේවෙතත්, 'ගෙවීම් වාදය' යන පදය ශ්‍රී ලංකාව තුළ පිළිගත් වචනයක් නොවීය. 'බලය බෙදාහදා ගැනීම' සහ 'බහුවිධ-අනාගතයන්' වැනි පද සමස්තයක් ලෙස ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණවලට අදාළව භාවිතා කරන ලදී. ක්‍රමෝපායය වූයේ පොදු දැක්මක් බෙදාහදා ගන්නා පුද්ගලයින්ගේ කේන්ද්‍රීය කණ්ඩායමකට සම්බන්ධ සහයෝගීතාවන් වර්ධනය කිරීම සහ බලය බෙදාහදා ගැනීමේ සංකල්ප හරහා ගැටුම් නිරාකරණය කිරීමයි.

මීට පෙර සඳහන් කළ පරිදි, 2002-2005 අතරතුර නිල සාම ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් තිබියදී, ලේඛකයා සිවිල් සමාජ ක්‍රියාධරයෙක් ලෙස සම්බන්ධ විය. විවිධ පාර්ශව අතර සන්නිවේදනය දුර්වල වූවත්, පොදු ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට විද්වතුන්, දේශපාලන උපදේශකයින්, ආගමික නායකයින් සහ සිවිල් සමාජ නායකයින් එකට ගෙන ඒමට හැකිවිය. මෙම ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට පොදු භාෂාවක් වර්ධනය කිරීම, අනෙකුත් අවබෝධය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ ඒකාබද්ධ විශ්ලේෂණ සහ වෙනත් සහයෝගී ක්‍රියාකාරකම්වලට සහයෝගය දැක්වීමට උපකාර කිරීමට හැකිවිය. විවිධ පාර්ශවකරුවන්, බොහෝවිට ප්‍රතිවිරුද්ධ කඳවුරුවලින්, පොදු ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට එක් කාමරයකට රැස්කරන ලද ගැටළු නිරාකරණ වැඩමුළු සඳහා පහසුකම් සැපයීමෙන් බොහෝවිට මෙය සිදුකරන ලදී. මෙම ක්‍රියාවලියෙහි ඉතා වැදගත් දෙය වූයේ මෙම සංවාද රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශ, චල්ට්ටීරිය සහ අනුබද්ධ සංවිධාන, දේශපාලන පක්ෂ කාර්යාල සහ දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමග හවුල්කාරීත්වයෙන් සිදුවීමයි.

එක් නිදසුනක් වූයේ, යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ කාන්තාවන්ගේ සංගමය සහ අනෙක් පාර්ශවකරුවන් අතර සංවාදයන්ට පහසුකම් සැලසීමයි. මේ සංවාද හඳුනාගත් ගැටළු වලට විසඳුම් සෙවීම සඳහා විකල්ප ගවේෂණයට සංසදයක් සම්පාදනය කර දුනි. සහභාගීවූවන් ජනවාර්ගික, ආගමික, සහ දේශපාලන අනුගතවීම අනුව කණ්ඩායම් ගත කර තිබුණු බැවින් බෙදා හදාගත් උගෙනීම සහ අවබෝධය මෙම බෙදුම් රේඛා හරහා සන්නිවේදන මාර්ග ගොඩනැගීමට උපකාරී විය.

තවත් උදාහරණයක් වූයේ, මුස්ලිම් සාම ලේකම් කාර්යාලය සහ මුස්ලිම් දේශපාලන පක්ෂ සමග සිදුකළ කාර්යයන් ය. මෙහිදී ප්‍රධාන යොමුව වූයේ මුස්ලිම් පාර්ශවකරුවන් අතර ශ්‍රී ලාංකීය

ගැටුමෙහි තිරසාර සහ සාධාරණ විසඳුමක් පිළිබඳව ඔවුන්ගේ යෝජනා සහ ඕනෑවිසාකම් වලට අදාළව නිර්මාණශීලී සංවාද සඳහා අවකාශය සපයා දීමයි. මෙම මැදිහත්වීම ඔවුන් සහ අනෙක් ප්‍රධාන පාර්ශවකරුවන් අතර සම්බන්ධතා ගොඩනැගීමට උපකාරී විය.

තවත් මූලපරිච්ඡේද වූයේ, දකුණු ආසියා සාම ආයතනය මගින් 2002-2005 දක්වා සාම ක්‍රියාවලියෙන් මූලික පාඩම් හඳුනාගැනීමට පර්යේෂණ සහ ප්‍රතිපත්ති අධ්‍යයනවලට අනුග්‍රහය දැක්වීමය. මෙම ප්‍රකාශනවල මහජනවත සංකල්පය වූයේ සාමකාමී ශ්‍රී ලංකාවක් සඳහා බහුවිධ අනාගතයන් ගැන සංවාද පිළිබඳව ය.³⁵⁷ විල්ස් සහ අන් අය පහත සඳහන් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව තුළ බහුවිධ අනාගතයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ බර්ගෝ පදනමෙහි ප්‍රතිපත්තිය සාධාරණීකරණය කරයි.³⁵⁸

මෙහි ආරම්භක කරුණ වන්නේ, නිල මට්ටමේ සාකච්ඡාවලට මෙතරම් දුර දිග යන ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණ වලට යුක්තිය ඉටුකළ නොහැකි වීමයි. ඇත්ත වශයෙන්ම, අවශ්‍ය කෙරෙන්නේ, විවිධ බලය බෙදාගැනීමේ සංකල්ප ගැන - සමස්තයක් ලෙස සමාජය සම්බන්ධ කෙරෙන - පුළුල් කතිකාවක්, සහ මෙම ගැටළුව විස්තර සහිතව සාකච්ඡා කළ හැකි විවිධ ස්ථාන සහ සංසදය, වනම්, විය තර්ජනයක් නොවන, නිත්‍යානුකූල සහ කාර්යක්ෂම රාජ්‍ය ව්‍යවස්ථාවක් ලෙස "සංවර්ධනය" කළ හැකි තැනකි. විද්වත් වැඩිමුළු වැනි සාම්ප්‍රදායික මෙවලමට අමතරව, මෙයට ක්‍රියාකාරකම් පුළුල් පරාසයක් ඇතුළත් වේ: අන් අය අතර, නීතිඥයින්, පරිපාලන නිලධාරීන්, මාධ්‍යවේදීන් සහ ගුරුවරුන් පුහුණුකිරීම් සහ වැඩිදුර අධ්‍යාපන වැඩසටහන්වලට ඒකාබද්ධ කිරීම්, අනුශාංගික අංශ සහ විකල්ප සංකල්ප ගැන අධ්‍යයන, විවිධ ඉලක්ක කණ්ඩායම් සඳහා ප්‍රකාශන, මාධ්‍ය වැඩසටහන්, මහජන සංසද සහ මණ්ඩල සාකච්ඡා යන මේවාය.

මෙම පරිච්ඡේදය තුළ ගැටුම්කාරී පාර්ශව සමග සහ අතර මෙන්ම ගැටුම තුළ පාර්ශවකරුවන් සමග මීට පෙර සාකච්ඡා කළ දෙකෙහි තුන තුළ අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයන් සකස් කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම් විපරිවර්තන කටයුතු තුළ පද්ධතිමය වින්තනය උපයෝගී කරගැනීමෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ කුමක්ද යන්න අපි දැක්වූ ලද්දේමය. සාරාංශයක් ලෙස, ප්‍රථමයෙන්, බහුපක්ෂපාතිත්වය; ක්‍රියාවලි සහ ව්‍යුහ විස්තාරණය කිරීමේදී සහ සමාලෝචනය කිරීමේදී ප්‍රතිවිරුද්ධ දෘෂ්ටිකෝණයන් සහ ආදර්ශ ගැටුම් සාමකාමීව විසඳීම පිළිබඳ සියල්ල ආවරණය කරන පොදු පද්ධතියකට ඒකාබද්ධ කිරීමේ හැකියාව; දෙවනුව, පාර්ශවකරුවන් සමග වැඩිදායකවීම්වනාන්තක මැදිහත්වීම් සහ පාර්ශවයන්ගේ අනිලාභයන් ලුහුබැඳීම සඳහා දේශපාලනමය සහ අවිනිසාවාදී ක්‍රමෝපායයන්ට අනුග්‍රහය දැක්වීම සඳහා තිරසාර, අගය මත පදනම් වූ සම්බන්ධතා ගොඩ නැගීම, බලගැන්වීම් සහ ඒකාබද්ධ මෙහෙය කිරීම් පිළිබඳ සංකල්පය; තෙවැන්න වූයේ, අනෙක් පාර්ශවයන්ගේ මෙන්ම ඔවුන්ගේම ඕනෑවිසාකම් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට හැකිවීම පිණිස සියළු පාර්ශවයන්ට ඔවුන්ගේ ආස්ථාන අළුත් කිරීමට දිරිමත් කරන බහුවිධ අනාගතයන් සහ දැක්මක් ගැන සිතා බැලීමයි.

අවාසනාවකට මෙන්, පාර්ශව දෙක ඉහළම මේසය හැරගිය පසු, විය ප්‍රාණිකව තබා ගැනීමට සහ අර්ථනාමික වීමට අන් කිසි මේසයක කිසිවෙක් සිටියේ නැත. එසේම, මූලධර්මය මත පදනම්ව විවේචනාත්මක-වැඩිදායක මැදිහත්වීම් නොමැතිවීම, විශේෂයෙන් මානව හිමිකම් සහිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සාමයක් සඳහා අවශ්‍ය මූලාංග නොමැතිවීම, සටන් විරාම ගිවිසුමෙහි මරණයට හේතුවිය.

³⁵⁷ ibid. p. 36.
³⁵⁸ Space for Peace, http://www.berghof-peacesupport.org/publications/SL_Space_for_Peace.pdf 48-50

2009 දී යුද්ධය අවසන් වූ නමුත්, බෙහෙවින් සිතෙහි මවා ගත්, පශ්චාත්-යුද ආතතීන් සහ පුරසාරම් වසර පහකට පසුව වුවද පැවතිණි. දශක තුනකට ආසන්න කාලයක කටුක යුද්ධයකින් කැළැල් ඇතිවූ පසුව වුවද, යුද්ධය අවසන් වීමෙන් පසු සියළු ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට සාධාරණව අත්විය යුතුව තිබූ ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමට රට අපොහොසත් විය. ජාතික සාම මණ්ඩලය සමාලෝචනයට යටත් වූ වසර තුළ වැඩ කළේ මෙම සන්දර්භය තුළය.

ජාතික සාම මණ්ඩලය විශ්වාස කරන්නේ, දිගු-කාලීන තිරසාර සාමයක් ගොඩනැගීමට නම්, හිටපු සතුරන් අතර සන්නිවේදනය ස්ථාපිත කිරීම හෝ යළි ස්ථාපිත කිරීම, සාමාන්තක ඒකාකාරී වෙනස් කිරීම, ධනාත්මක ප්‍රතිරූප සහ දෘෂ්ටිකෝණයන් ගොඩනැගීම, සහ අනෙකුත් ගරුත්වය සහ විශ්වාසය පෝෂණ කිරීම අවශ්‍ය වන බවයි. තවද, ජාතික සාම මණ්ඩලය විශ්වාස කරන්නේ සාමය ගොඩනැගීම යනු ඉහළ සිට විසඳුම් පැනවීම නොව, අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම, සහ ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට සාමකාමී සමෘද්ධිමත් සහ සාධාරණ සමාජයක් ගොඩනැගීමට අවශ්‍ය සම්පත් හඳුනාගැනීම, සංවර්ධනය කිරීම සහ උපයෝගී කර ගැනීම කළ හැකි දේශපාලන, ආර්ථික සහ සමාජ අවකාශ පුළුල් කිරීම බවයි.

වර්තමානයේදී ජාතික සාම මණ්ඩලය පහත සඳහන් ක්‍රමෝපායයන් ප්‍රමුඛතා සතර මත එකී ක්‍රියාකාරකම් යොමු කරයි:

ක්‍රමෝපායය 1: බහුතරවාදය බෙදුම්වාදී සංකල්පයක් නොව එක්සත් කිරීමේ සංකල්පයක් නිසා ජාතික සාම මණ්ඩලය විහි ප්‍රවේශය තුළ බහුතරවාදය අවධාරණය කරයි. බහුතරවාදය යනු වෙනස්වීමට ඇති අයිතියට ගරු කිරීම සහ සංකීඳියාවේ පදනම ලෙස විවිධත්වය පිළිගැනීමයි. එය හේදකාරී නොවන්නේ එය එක් කණ්ඩායමකට විරුද්ධව තවත් කණ්ඩායමක අයිතීන් ගැන අවධානය යොමු නොකරන නිසාය. ගැටුමෙහි දීර්ඝ සහ ප්‍රවණ්ඩ ඉතිහාසය තිබියදී, ශ්‍රී ලංකාව තුළ සත්‍ය තිරසාර සාමය සහසම්බන්ධීත ක්‍රියාවලි දෙකක් මත රඳා පවති - වනම්, (i) දුක් ගැනවිලිවල ව්‍යුහාත්මක මූලාශ්‍රයන් තීරණාත්මකව නිවැරදි කරන දේශපාලනමය ප්‍රතිසංස්කරණය, සහ (ii) ප්‍රවණ්ඩත්වයේ දිගු සමාජ ජීවිතය පිළිගෙන, බහුතරවාදී මිත්‍රත්වය සහ සංවේදනාත්මක ගරුත්වය සහිත අර්ථවත් සබඳතා ගොඩනගා ගැනීමට බෙදී වෙන්වූ ප්‍රජාවන් එකමුතු කරන අවකාශ, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සංකීඳියා ක්‍රියාවලිය යන මේ දෙක මත ය.

ක්‍රමෝපායය 2: ශ්‍රී ලංකාව අද කැඩීවෙන්වී ගිය සමාජයකි. එක් එක් කණ්ඩායම තම තමාගේ විෂය තුළ ක්‍රියාත්මක වෙයි. විශ්වාසය බලදායීකරන ආයතනවල ද බිඳවැටීමක් ඇත. පශ්චාත්-යුද විපරිවර්තනයෙහි ඕනෑම ක්‍රියාවලියක් විශ්වාසය ගොඩනැගීමට අවශ්‍ය කරයි. ජාතික සාම මණ්ඩලය සියළුම තලයන්හි, ප්‍රජාවන් තුළ සහ ප්‍රජාවන් අතර විශ්වාසය ගොඩනැගීමට උත්සාහ කරයි. මෙයට බෙදුණු ප්‍රජාවන් හරහා විශ්වාසය සහ සංකීඳියාව පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම, දුක් ගැනවිලි සහ දුක්වේදනා ගෞරවන්විත ලෙස ආමන්ත්‍රණය කරන සංකීඳියා ක්‍රියාවලි සඳහා සහයෝගය ගොඩනැගීම ඇතුළත් වේ. ජාතික සාම මණ්ඩලය ජනතාවට හමුවීමට සහ ගැටුමෙහි බෙදීම් හරහා අන්තර්ක්‍රියාවල නිරත වී බාධක සහ ඒකාකාරීත්ව බිඳ දැමීමට සහ වඩා ගැඹුරු අවබෝධය, ඊස්සීම, සහ විශ්වාසය පෝෂණ කිරීමට සහ බෙදා හදාගත් අගයන් සහ විවිධත්වය යනු ශක්තිය යන බවට ගරු කිරීම මත පදනම් වූ, සියල්ලන් ඇතුළත් කරන බහුතරවාදී ජාතික අනන්‍යතාවක් සඳහා වඩා විශාල පිළිගැනීමක් පෝෂණ කිරීමට සහාය දෙනු ඇත.

ක්‍රමෝපායය 3: ශ්‍රී ලංකාව තවමත් පශ්චාත්-යුද සමාජයක සිට පශ්චාත්-ගැටුම් සමාජයක් කරා ඉදිරියට යා යුතුය. ගැටුමෙහි දේශපාලන මූලයන් සහ යුද්ධයෙන් ඇතිවූ තුවාල

සුව කිරීම ආමන්ත්‍රණය කිරීමට විපරිවර්තන ක්‍රියාවලියක් තිබී නොමැත. ඕනෑම ප්‍රධාන ගැටුමක අවසානය වඩා විශාල ගැටුම මගින් යටපත් කරන උප-ගැටුම් ඇතිකරයි. මේවාට සමාජය තවදුරටත් කඩා කැඩලී කිරීමට හැකියාව පවතී. ඇතිවිය හැකි අනාගත ගැටුම් උත්සන්න වීමට පෙර ඒවා ඉක්මවා යාම අවශ්‍ය වේ. මෙම තීරණාත්මක අවස්ථාවේදී - ප්‍රජාවන් අතර සහ ප්‍රජාවන් තුළ - සංහිඳියාව සඳහා පුද්ගලයින්ගෙන්-පුද්ගලයින්ට ප්‍රවේශය මෙතරම් අවශ්‍ය කරන්නේ මෙම අවාදනම් බව සහ බෙදීම හිසාය. ජාතික ප්‍රතිසංස්කරණ පියවර මගින් ප්‍රජාවන් අතර ඇති බෙදීම හරහා ප්‍රජා ක්‍රියාධාරීන් අව්‍යාජව සම්බන්ධ කරගෙන, ප්‍රජාව තුළ ඇති ඔරොත්තු දීම සහ ප්‍රජා වගකීම වැනි නොනැසී පවතින මූලාශ්‍රයන්ගෙන් උපරිම ප්‍රයෝජන ගත යුතුය. ප්‍රධාන ක්‍රියාධාරීන් හට ප්‍රජාවන් අතර සහ ප්‍රජාවන් තුළ සංහිඳියා ක්‍රියාවලි සඳහා සහයෝගය ඒකරාශී කරන අර්ථවත් උත්සාහයන් මෙහෙයවිය හැකි නම්, සහ බහුතරවාදී මිත්‍රත්වය පෝෂණ කිරීමට ඇති බාධා කඩාබිඳ දැමිය හැකි නම්, එවිට රජයේ ප්‍රතිසංස්කරණවලට ප්‍රතිපත්තිමය ලෙස සහ දෛනික ජීවිතයේ සාමය තිරසාර කරන සමාජ විපරිවර්තන ලෙස සාර්ථක වීමේ වැඩි හැකියාවක් පවතිනු ඇත.

ක්‍රමෝපායය ප්‍රමුඛත්වය 4: සෑමවිටම ජාතික සාම මණ්ඩලයේ කේන්ද්‍රීය ශක්තිය වී ඇත්තේ එහි සමබර ප්‍රවේශය සහ සියළු පාර්ශව සමග ගනුදෙනු කිරීමට ඇති සුදානමයි. නමුත් එසේ කරනුයේ, සංවිධානයෙහි පැවැත්ම සඳහා ඇති එහි මූලධර්ම වලට හානි නොකිරීමෙනි. එහි අරමුණ වන්නේ ජාතික සාම මණ්ඩලය සාමය සහ ගැටුම් කළමනාකරණය පිළිබඳ දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර විද්වත් සංවිතයක් ලෙස හඳුනා ගන්නා සංවිධානයක් බවට සංවර්ධනය කර, එහි අත්දැකීම් විවිධ ක්‍රම හරහා බෙදා හදා ගැනීමය. මෙම අරමුණු ඉටු කර ගැනීම පිණිස, ජාතික සාම මණ්ඩලය සියළු වැඩ සටහන් සහ මූල්‍ය ඇතුළු වර්තමාන පරිපාලන ව්‍යුහය සමාලෝචනය කර අවශ්‍ය තැන්වල වෙනස්කම් හඳුන්වා දුන්නේය; කාර්ය මණ්ඩලයේ ධාරිතාව ගොඩනඟා ගැටුම් විපරිවර්තනය සහ නිරාකරණය පිළිබඳ නවතම ක්‍රමවේද ගැන කාර්ය මණ්ඩල සංවර්ධන වැඩ සටහන් හරහා ඔවුන් අභිප්‍රේරණය කර එහි සැපයුම් ධාරිතාව ශක්තිමත් කළේය. ජාතිකව සහ ජාත්‍යන්තරව උනන්දුවක් දක්වන පුද්ගලයින්, සංවිධාන සහ ආයතන වඩා පුළුල් කණ්ඩායමකට ගැටුම් නිරාකරණය ගැන ජාතික සාම මණ්ඩලයේ උගෙනීමට ප්‍රවේශය සැපයීමට මතක/සම්පත් මධ්‍යස්ථානයක් ස්ථාපිත කරනු ඇත. මෙම අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා, 2014 සිට 2017 දක්වා සිව් වසරක කාලයකට ක්‍රමෝපායය සැලැස්මක් වර්ධනය කර ඊට සමාන්තරව පුළුල් සංවිධානයක සංවර්ධන සැලැස්මක් සකස් කරන ලදී.

ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි දැනට ක්‍රියාත්මක වන, සැලසුම් කරන සහ අනාගත ව්‍යාපෘති සියල්ලක්ම සාමය, මානව හිමිකම්, සංක්‍රාන්ති යුක්තිය, සහ සංහිඳියාව සහ මෙම තේමාවන්ට සම්බන්ධ උප-මාතෘකා මත දිගටම පදනම් වනු ඇත. ශ්‍රී ලාංකීය සන්දර්භය තුළ, ජාතික සාම මණ්ඩලය එහි විෂය පථය පහේවත් ගැටුම් කොමිෂන් සභාවෙහි නිර්දේශ ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිඳියාව සඳහා වූ දේශීය විසඳුම සහ ජනවාර්ගික සහ ආගමික ඒකාබද්ධතාවය කෙරෙහි තවදුරටත් විස්තාරණය කරනු ඇත.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය පිළිබඳව එක් නමුත්සලි ප්‍රභවයක් වී ඇත්තේ, රටෙහි ප්‍රාණවත් බෞද්ධ, හින්දු, මුස්ලිම් සහ ක්‍රිස්තියානි ආගමික ප්‍රජාවන්ගේ නායකයෝය. අතීතයේදී ආගම - ජනවාර්ගික අනන්‍යතාවට ප්‍රබල සම්බන්ධකම් සහිතව - ගැටුම් සඳහා ඒකරාශී වී තිබුණත්, ආතතීන් සහිත කාලවලදී ආගම සදාචාරාත්මක උත්තරීතර බවෙහි සහ ප්‍රජා මැදිහත්වීමෙහි ස්ථානයක්ද වී ඇත. ආගමික නායකයෝ ප්‍රජා සේවා අඛණ්ඩව කරගෙන ගොස්, දිනපතා මඟ පෙන්වීම සපයා සහ ගැටුම් අවම කර, අන්තර්-ප්‍රජා සංවිධාන පිහිටුවා, ඔවුන්ගේ ජනතාව වෙනුවෙන් පෙනීසිටීමින්,

ස්ථාවරත්වය සපයමින්, ඔවුන්ගේ ප්‍රජාවන් බලගන්වමින්, ගැටුම් වළක්වමින් සහ අවම කරමින් කටයුතු කර ඇත. ඔවුන්ගේ ස්වභාවික ආභාෂය මූලික කුසලතා, දැනුම, සම්පත් සහ ජාල මගින් ශක්තිමත් වන විට, ආගමික නායකයින් ක්‍රියාකාරී සාමය ගොඩනඟන්නන් බව පෙන්වා දී ඇත. මෙහිදී ඔවුහු ගැටුමෙහි බෙදීම හරහා ඒකාබද්ධතාව ගොඩනැගීමට බෙදාහදා ගත් අගයන් සහ මූලධර්ම බලමුද්‍ර ගත්වා, භාවිතය තුළ සහ සිහිවිලි තුළ යන දෙකින්ම පොදු මනුෂ්‍යත්වයෙහි හැඟීමක් පෝෂණ කිරීමට ඔවුන්ගේ සදාචාරාත්මක ආභාෂය භාවිතා කරති.³⁵⁹

කෙසේවෙතත්, සාමය ගොඩනඟන්නන් ලෙස ආගමික නායකයින් හට බාහිර සහයෝගය සාර්ථක වන්නේ, මෙම ක්‍රියාධාරීන්ට "ඔවුන්ගේ ආගමික වත්කම්වලින් උකහා ගෙන, ආරම්භයේ සිටම අවශ්‍යතා හඳුනාගෙන මුලපිරීම් නිර්මාණය කිරීමට නායකත්වය දුන් විටය."³⁶⁰ ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් 2010 දී ස්ථාපිත කරන ලද දිස්ත්‍රික් අන්තර්-ආගමික කමිටුවලට මග පෙන්වන මුල ධර්මය මෙය වී ඇත. මෙම පුද්ගලයින්ගෙන්-පුද්ගලයින්ට මුලපිරීම මගින් විවිධ ඇදහිලි කණ්ඩායම්වල ආගමික නායකයින් සහ ප්‍රධාන පාර්ශවකරුවන් පොදු අවශ්‍යතා හඳුනා ගැනීමට සහ ඒවා ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා ප්‍රයත්නයන් මෙහෙයවීමට ඒකරාශී කර ඇත. ඔවුන්ගේ ඒකාබද්ධතාවය සහ ඔවුන්ගේ හැකියාව වර්ධනය වී ඇති බැවින්, මෙම දිස්ත්‍රික් අන්තර්-ආගමික කමිටු අන්තර්-ආගමික ක්‍රියාකාරකම්, ගැටුම් අවම කිරීම සහ රාජ්‍ය ආයතන සමග කේවල් කිරීම හරහා ඔවුන්ගේ විවිධ ආගම් සහ ජනවාර්ගික ප්‍රජාවන් සාර්ථකව සම්බන්ධ කරගෙන ඇත.

ජාතික සාම මණ්ඩලය මෙම කමිටුවලට සාමය සහ සංහිඳියාව සඳහා පුද්ගලයින් වැඩි වැඩියෙන් ඒකරාශී කිරීමට ගැටුම් විපරිවර්තනයේ ප්‍රධාන ක්‍රියාධාරීන් ලෙස ඔවුන්ගේ ධාරිතාව ශක්තිමත් කිරීම සහ බල ගැන්වීම අඛණ්ඩව කරගෙන යනු ඇත. මෙම කමිටුවලට ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි සහයෝගය ලැබෙන්නේ, ප්‍රජා, දිස්ත්‍රික් සහ රාජ්‍ය මට්ටම්වල අන්තර්-ජනවාර්ගික සහ අන්තර්-ආගමික සාමය ගොඩනැගීමේ අධීක්ෂණයට සහභාගී වී සිටින ඉතිහාසයෙනි. මෙම ක්‍රියාකාරකම් මගින්, ගැටුමෙන් බෙදී සිටින ජනවාර්ගික සහ ආගමික කණ්ඩායම් සංහිඳියාව සමග අව්‍යාජව සහ අඛණ්ඩව මැදිහත්වීම හරහා දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණයට ඔවුන්ගේ අර්ථවත් දායකත්වය වැඩි කිරීම සඳහා සම්බන්ධ කර ගනී. මීට අමතරව, ගැටුම මගින් විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්ව සිටින, නමුත් සාමය වෙනුවෙන් ප්‍රජා මැදිහත්වීම් සඳහා සහාය දීමේ නමුත්සලි ප්‍රභවයක් ලෙස සිටින කණ්ඩායම් වන කාන්තාවන් සහ තරුණ පිරිස්වල සම්බන්ධවීම මෙම ක්‍රියාකාරකම් මගින් අවධාරණය කරයි.

ආගමික ප්‍රජාවන් නිතරම වැඩිහිටි පිරිමින්ට නායකත්ව වරප්‍රසාද ලබාදී කාන්තාවන්ට සහ තරුණ පිරිස් හට සහායක භූමිකා පවරති. කෙසේවෙතත්, ඔවුන්ගේ හඬ සහ ආභාෂය ස්වාධීනව ගොනු කිරීමට ආරක්ෂිත අවකාශ ලබාදෙන්නේ නම්, කාන්තාවන්ට ඔවුන්ගේ සංස්කෘතික භූමිකා විපරිවර්තනය කරන සහ වාසියට හරවා ගන්නා සමාජ වෙනස්කම් මෙහෙයවීමට හැකියාව ඇත.³⁶¹ තරුණ පිරිස් සඳහා ද මෙය සත්‍ය වේ. ඔවුන්ගෙන් බොහෝදෙනෙක් ගැටුමෙහි බෙදීම පරම්පරාගත කිරීමට විරුද්ධ වෙති. ඔවුන්ගේ සුභවාදී වනෙන් අවංක බලාපොරොත්තුව වන්නේ වෙනස් වූ, වඩා සාමකාමී අනාගතයක් සඳහාය. දිස්ත්‍රික් අන්තර්-ආගමික කමිටු පුළුල්වීමත්

³⁵⁹ Hoole, Mariyahl, et al, (2013) Religion, Conflict, and Peacebuilding: The Case of Sri Lanka. In Gods and Arms: On Religion and Armed Conflict, Kjell-Åke Nordquist ed., Church of Sweden Research Series, Vol. 6. Oregon: Pickwick Publications.
³⁶⁰ Hayward, S., (2012) United States Institute of Peace Special Report: Religion and Peacebuilding: Reflection on Current Challenges and Future Prospects, p. 6
³⁶¹ ibid, p, 7.

සමග, කාන්තාවන්ට සහ තරුණ පිරිස් හට මෙම සෑම කමිටුවකම හව 'උප-කණ්ඩායම්' ව්‍යුහය තුළ ආරක්ෂිත අවකාශ සපයනු ඇත. ඒවා තුළ ඔවුන් ඇදහිලි පදනම් කරගත් නායකයින්ගේ සහයෝගීතාව ආභාෂයට සම්බන්ධ වී සිටින අතරම ඔවුන්ට ස්වාධීන මැදිහත්වීම් සඳහා අවස්ථාව ලබා දෙනු ඇත. ආබාධිතතා සහිත පුද්ගලයින් (යුද්ධයෙන් ආබාධිත වූවන් අතුළත්ව), මාධ්‍ය, ප්‍රජා නායකයින් සහ ප්‍රාදේශීය දේශපාලනඥයින් ද ඔවුන්ගේ මැදිහත්වීම ශක්තිමත් කිරීමට සුවිශේෂී උප-කණ්ඩායම් හරහා සංවිධානගත කරනු ඇත.

ජාතික සාම මණ්ඩලය 2013-14 කාලයේදී, එහි ප්‍රධාන වැඩසටහන හරහා යන අතුරු වැඩ සටහන් කිහිපයක් ක්‍රියාත්මක කළේය: අන්තර්-ආගමික සහ අන්තර්-ජනවාර්ගික වෙනස සංසිද්ධීම, සුවකිරීම තුළ කාන්තාවෝ, ආසියාවේ වධ හිංසාවෙන් මිදුණු අය මගින් වගවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ වධහිංසා වැළැක්වීම, යන මේවාය.

තරුණ පිරිස් පදනම් කරගත් 'සංහිඳියාව සඳහා ලිවීම' වැඩ සටහන තුළින් ප්‍රකාශන දෙකක් බිහිවිය. මින් පළමුවැන්න වූයේ, පශ්චාත්-යුද ශ්‍රී ලංකාව තුළ තුවාල සුවකිරීම සහ සංවාදය පහසුකරණය කෙරෙහි සාහිත්‍යයට දායක විය හැකිය යන විශ්වාසයෙන් බිහිවූ නිර්මාණශීලී ලිවීමේ ව්‍යාපෘතියකි. එය වයස අවුරුදු 18 සහ 19 අතර වූ ශ්‍රී ලාංකිකයින්ගේ ලිවීම් වල කතා සංග්‍රහයක් විය.³⁶² මෙම නමින්ම යුක්ත වූ දෙවැනි කතා සංග්‍රහයක් ප්‍රථම ප්‍රකාශනයෙන් ආවරණය නොවූ නැගෙනහිර පළාතේ සකස් විය.³⁶³

තවද ජාතික සාම මණ්ඩලය වෙනසක් කළ හැකි බලගතු සහ භාවිතා නොකළ කණ්ඩායමක් ලෙස කාන්තාවන් හඳුනාගත්තේය. දේශපාලන ක්‍රියාවලිය තුළ කාන්තාවන්ගේ නියෝජනය බෙහෙවින් අවම මට්ටමක පවතී. තේරීපත්වූ දේශපාලන සභා තුළ ඔවුන්ට ඇත්තේ සියයට 6 කට වඩා අඩු නියෝජනයකි. කාන්තාවන් සමග වැඩ කිරීමේදී ජාතික සාම මණ්ඩලය එය ස්ථාපිත කරන ලද දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ අන්තර්-ආගමික කමිටු සමග කළ කටයුතු තුළින් එක්රැස් කරගත් අත්දැකීම් භාවිතා කළේය. රජය සිවිල් සමාජයෙහි වෙනත් ආකාරවලට වඩා, විශේෂයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලට වඩා, ප්‍රජාව සමග ගනුදෙනු කිරීමට වැඩි අවකාශයක් ආගමික පුස්තකවරුන්ට ලබාදීමට කැමති විය. ජාතික සාම මණ්ඩලය විවිධ ජනවාර්ගික සහ ආගමික ප්‍රජාවන් වලින් ජනතාව එකට ගෙන ඒමට අන්තර්-ආගමික කමිටුවලට සහයෝගය ලබාදුණි. ජාතික සාම මණ්ඩලය කාන්තාවන් සමග වැඩකිරීමේදී තිබූ තාර්කිකය වූයේ, ශ්‍රී ලංකාව ඉදිරියට යන ගමනේදී සාකච්ඡාව සහ විවාදය තුළට වැඩි කාන්තා සහභාගිත්වයක් ගෙන ඒමේ අවශ්‍යතාව සහ ඒ මගින් පාලනය තුළ වඩා විශාල කාන්තා සහභාගිත්වයකට දායක වීමය.

ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි තර්කය වන්නේ වඩා විශාල කාන්තා සහභාගිත්වයක් ජාතික සංහිඳියා ක්‍රියාවලියට දායක වන බවයි. ප්‍රජා-මට්ටමේ සුවකිරීමට සහභාගිවීමට බිම් මට්ටමේ කාන්තාවන් ඒකරාශී කිරීමෙන් හිඳුස පිරවීමට ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි මැදිහත්වීම උත්සාහ දරයි. ජාතික සාම මණ්ඩලය යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ කාන්තාවන්ට සංක්‍රාන්ති යුක්ති රාමුව ගැන පුහුණුව සහ අධ්‍යාපනය ලබාදුන්නේය. මෙහි අරමුණ වූයේ ඔවුන්ට ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රියාවලියක කේන්ද්‍රීය අංගයන් අවබෝධ කර ගැනීමට උදව් වීමය. තවද, ඔවුන්ට පශ්චාත්-යුද වාතාවරණයක් තුළ කාන්තාවන්ගේ භූමිකාව සහ කාන්තා හඬෙහි අවශ්‍යතාව ගැන පුහුණු ලබාදුන්නේය. මෙම කාර්යය සිදු කළේ සංහිඳියා රාමුවක් තුළ විය. මෙහිදී කාන්තාවන්ට ඔවුන්ගේම දෘෂ්ටිකෝණය

³⁶² Selvadurai, S.,Ed., (2013) Write to Reconcile – An Anthology I, National Peace Council.
³⁶³ Selvadurai, S.,Ed., (2015) Write to Reconcile – An Anthology II, National Peace Council.

බෙදාහදා ගැනීමට දිරිමත් කළ හමුත්, විශ්වාසය සහ සාධාරණත්වය, බහුත්වවාදයට, සහජීවනයට සහ ජාතික සංහිඳියාවට මඟ පාදන පොදු වේදිකාවක් සොයා ගැනීමට අනුබල දෙන ලදී.

ජාතික සාම මණ්ඩලයේ තවත් මැදහත්වීමක් වූයේ, 2013 කොළඹ පැවති පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රාජ්‍ය නායක සමුළුව තුළ එහි සහභාගිත්වය මත ගොඩනඟා සිවිල් සමාජය රජය සමග සම්බන්ධ කිරීමයි. එය එම සමුළුවට සහභාගී වූ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන කණ්ඩායමක් සමග එක්ව ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් සමග සංවාද කිරීමට එක්විය. එය සිදුකළේ, මාධ්‍ය සමග ගනුදෙනු කිරීමට සහ මාධ්‍ය නිවේදන නිකුත් කිරීමට රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට තිබුණු අවකාශය සීමා කරමින් රජය නිකුත් කර ඇති වකුලේඛයෙහි ගම්පර්ටයන් සාකච්ඡා කිරීමට සහ රජය සහ සිවිල් සමාජය අතර වඩා සාධනීය අන්තර් ක්‍රියාවකට අනුබල දීමටය. රජය තවදුරටත් සිවිල් සමාජ අවකාශය සීමා කරන හව හිතී සම්පාදනය කරනු ඇතැයි යන්න ගැන සැළකිල්ලක් තිබුණි. රජය මේ පිළිබඳව තවදුරටත් ක්‍රියාත්මක නොවීය.

ශ්‍රී ලංකාව පශ්චාත් යුද සමයකින් තිරසාර සාමයක් කරා සංක්‍රාන්ති වන රටකි. යුද සමයේ පැවති ආචාරවිධි 2014 අවසානය දක්වා පැවතිණි. මෙය බලය මධ්‍යගත වීමේ අඛණ්ඩ නැඹුරුවකට සහ මිනිස් ආරක්ෂාවට ඉහළින් ජාතික ආරක්ෂාව සහතික කිරීමට ආරක්ෂක හමුදාවන් භාවිතා කිරීමට මඟ පෑදීය. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන බොහොමයක වැඩසටහන් ප්‍රවණ්ඩ ලෙස කඩාකප්පල් කෙරිණි. රජයෙහි හමුදාකරණය වූ මානසිකත්වයෙහි ප්‍රතිවිපාකයක් වූ සිවිල් සමාජ අවකාශය අඛණ්ඩව හැකිළීමට ලක්වීම ජාතික සාම මණ්ඩලය සාර්ථකව හැසිරවීය.

තවද, ජාතික සාම මණ්ඩලය එහි වැඩමුළු, සම්මන්ත්‍රණ, සම්මේලන, හුවමාරු වාර්තා, සහ උද්දේශනය යන මේවා මාධ්‍ය නිවේදන නිකුත් කිරීම, විවරණ සහ ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර මාධ්‍ය හරහා කෙරෙන සම්මුඛ සාකච්ඡා හරහා අඛණ්ඩව සිදුකරගෙන ගියේය. මෙය බලපෑම් කිහිපයක් ඇතිකරන ලදී. එනම් බහුත්වවාදී වටිනාකම් ගැන පොදු ජනතාවගේ දැනුම වැඩි කිරීම, යහ පාලනය සහ මානව හිමිකම් ගැන දැනුම වැඩිකිරීම, මත ගොඩනගන්නන් සහ තීරණ ගන්නන් හට බිම් මට්ටමේ යථාර්ථය ගැන තොරතුරු සැපයීම, ව්‍යුහගත අන්තර්ක්‍රියා හරහා ආගමික සහ ජනවාර්ගික ප්‍රජාවන් අතර සම්බන්ධතා ලබාදීම, ජනවාර්ගික සහ ආගමික සුළුතරයින්ට ඔවුන්ගේ සාධාරණ හේතු සඳහා සහයෝගය සහතික කිරීම, අන්තර්-ජනවාර්ගික යුක්තිය සහ සංහිඳියාව පිළිබඳ ගැටළු ගැන ස්ථාවර ආස්ථානයක් පවත්වා ගෙන යාම, සුළුතර අයිතීන්වල ගැටළු ගැන විකල්ප සංවාදයක් ප්‍රාණිකව තබාගැනීම, යන මේවාය.

මීට අමතරව, ජාතික සාම මණ්ඩලය 2014 වසරේදී එහි හවුල්කරුවන්ගේ පාලය පුළුල් කිරීම හරහා ජාත්‍යන්තර ප්‍රවීණයන් ගෙනැවිත්, ආසියානු කලාපයේ සම-අදහස් ඇති සංවිධාන සමග එහි සබඳතා ශක්තිමත් කරන ලදී. මේවාට විශේෂයෙන් Initiatives of Change - ඉන්දියාව, ආසියානු සානුව, සහ ඉන්දියාවෙහි පන්විගාහි ඇතුළත් විය, ඉන්දුනීසියාවෙහි Asia Justice and Rights සහ මියන්මාර් හි Relief International, ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව සමග ජාතික සාම මණ්ඩලයේ අත්දැකීම් සහ පාඩම් බෙදාහදා ගත්හ. ජාතික සාම මණ්ඩලය වෙත පැමිණි තායිලන්තයේ සහ මියන්මාර් හි ඉහළ මට්ටමේ නියෝජිත පිරිස් ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ඉන්දුනීසියානු හවුල්කරුවන්ගෙන් සංක්‍රාන්ති යුක්තිය ගැන පුහුණු ලබාගත් අතර, මීට පෙර සඳහන් කළ 'සංහිඳියාව සඳහා ලිවීම' ව්‍යාපෘතිය හරහා ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත වීමට දෙමළ බයස්පෝරාවට අවස්ථාවක් ලබා දුන්නේය.

ශ්‍රී ලංකාව වැනි සංකීර්ණ සන්දර්භයන් තුළ සාමය ගොඩනැගීමේ කාර්යයන් සඳහා දිගුකාලීන කැපවීමක් සහ සැළසුම්කරන ලද වෙනස පිළිබඳ රේඛීය ක්‍රියාවලි මත පදනම් විය නොහැකි

අනුවර්තී ප්‍රවේශයක් අවශ්‍ය වන බව ජාතික සාම මණ්ඩලය තේරුම් ගනියි. ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි ගමන් මාර්ගය හැඩගැස්වූ විපරිවර්තීය සාධක සහ ඒවායේ බලපෑම පරීක්ෂා කිරීමට ජාතික සාම මණ්ඩලය ගැටුමෙහි විවිධ සංරචක හෝ පාර්ශවකරුවන් හඳුනාගෙන ඇත. මෙය සංක්‍රාන්ති ක්‍රියාවලිය තුළ වැඩදායක හෝ විනාශකාරී වෙනසෙහි හියෝජිතයින් ලෙස හෝ වෙනසට බාධක ලෙස සිටින ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ සහ/හෝ එහි ගමන් මඟට බලපෑම් කරන ක්‍රියාධරයින් සමූහයට උපකාරී විය යුතුය. මෙම අභ්‍යාසය ගැටුම් පාර්ශව, සහ ඔවුන්ට සම්බන්ධ තනි පුද්ගලයින් සහ ආයතන නම් කිරීමෙන් ඔබ්බට ගොස්, 2009 දී එල්ටීටීපීයෙහි හමුදාමය පරාජයෙන් පසු සමාජයීය, දේශපාලන සහ ආර්ථික සාධක හඳුනා ගැනීමට සම්බන්ධ වේ.

පද්ධති විශ්ලේෂණය යනු, පද්ධතියෙහි කොටස්වලට වඩා, පද්ධතියක කොටස් අතර සම්බන්ධතා අවධාරණය කරන යථාර්ථය තේරුම් ගැනීමේ මාර්ගයකි. හදිසි ආබාධයකින් පසු දැඩි සත්කාර රෝහලක ප්‍රතිකාර ලබන පුද්ගලයෙකුගේ නිදසුනට පද්ධති වින්තනය සම්බන්ධ කළ හැක. මෙහිදී, විවිධ වෛද්‍ය වෘත්තිකයින්ගේ කණ්ඩායමක් එකිනෙකා සමග වැඩ කරති. විවිධ වෛද්‍ය විශේෂඥයින්, සාත්තු සේවකයින්, පෝෂණවේදීන්, පෙණහැලි පිළිබඳ විශේෂඥයින්, ශල්‍ය වෛද්‍යවරුන්, ශාරීරික විකිත්සකයින් සහ අන් අය මෙයට ඇතුළත් වෙති. රෝගියාගේ ජීවත්වීමේ ප්‍රස්ථාවන් වැඩිකිරීමට ඔවුහු එක්ව කටයුතු කරති. සාමය ගොඩනැගීමේ කාර්යක්ෂමතාවයන් නියැලෙන්නන් ඔවුන්ගේ විෂයයන්ගේ නියමයන්ට ඔබ්බෙන් සිතා සමස්තයක් ලෙස රෝගියාගේ තත්ත්වය විශ්ලේෂණය කළ යුතුය. ශ්‍රී ලංකාව තුළ, සාමය ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාකාරකම්, අනෙකුත් ඒවා අතර, මානව හිමිකම්, පාලනය, සහන, පුනරුත්ථාපනය සහ සංවර්ධනය, ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණ සහ භාෂා බහුත්වවාදය කෙරෙහි ද යොමුවිය. පද්ධතිමය විශ්ලේෂණයක් ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුමෙහි හික්මවිය නොහැකි බව පිළිබඳව වඩා ගැඹුරු අවබෝධයක් සඳහා වැදගත් අතිරේක මෙවලම් ලබා දෙයි, එය ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ සිද්ධාන්ත මගින් මෙහෙයවන පැහැදිලි කිරීම් කට්ටලයක් ලබාදෙයි, ගැටුම් මැදිහත්වීමෙහි විවිධ මූලික මූලධර්ම වඩාත් සඵල කර, ඒවායේ අනෙකුත් අන්තර්ක්‍රියාව ගැන ඇතුළත් අවබෝධයක් ලබා දෙයි.

ගැටුම් විපරිවර්තනයට පද්ධතිමය ප්‍රවේශයක් සාමය ගොඩ නැගීම සහ ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රමයේ හොඳම භාවිතයන් මත ගොඩ නැගෙයි. සාමය ගොඩ නැගීම සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය පිළිබඳ විවිධ අගනා සංකල්ප විශාල ප්‍රමාණයක් දැනටමත් පවතින බැවින්, පද්ධතිමය අවබෝධයක අරමුණ වන්නේ, රෝදය නැවත නිපදවා, මුළුමනින්ම අළුත් දෙයක් ඉදිරිපත් කිරීම නොව, අභියෝගාත්මක ක්‍රමය තුළ ඉදිරියට යා හැකි මාර්ග පෙන්වා දීමයි.

සන්වන පරිච්ඡේදය

නිගමන

මෙම අවසාන විශ්ලේෂණය ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය සඳහා ඇති ඉදිරි අපේක්ෂාවන් තක්සේරු කර, එහි විපරිවර්තනය මෙහෙය වීම පිණිස පද්ධතිමය වින්තනය උපයෝගී කර ගැනීමේ හැකියාව ගවේෂණය කරයි. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි අධ්‍යයනය විදිවත් පර්යේෂණ සහ භාවිතයන් පිළිබඳව හැඟී වන ක්‍රමයකි. රෝපර්ස් පද්ධතිමය දෘෂ්ටිකෝණයකින් තර්ක කරනුයේ:³⁶⁴

සියළු සාම ක්‍රියාවලි සාමූහික උගෙනීමේ ක්‍රියාවලි වෙති. ගැටුම්කාරී පාර්ශව එකිනෙකා සමග බෙදාහදා ගන්නා ගැටුම් පද්ධති වෙනස් කිරීමට හෝ විපරිවර්තනය කිරීමට ඇති හැකියාවන් ගවේෂණය කරන අතර, තෙවැනි පාර්ශව බෙහෙවින්ම වැදගත් ගැටළු ගැන ගැන නිවැරදි වේලාවේදී අදාළ පුද්ගලයින් සමග සම්බන්ධවීමට ඔවුන්ට කළ හැකි කුමක්දැයි ගවේෂණය කරති.

රෝපර්ස් තවදුරටත් පවසන්නේ, පද්ධතිමය වින්තනයෙහි මූලික පරීක්ෂාවක් වන්නේ ඇත්තෙන්ම තෙවැනි පාර්ශව සහ ඇතුළත ක්‍රියාකාරී සාම ක්‍රියාවලියට සහයෝගය දක්වන අතර පද්ධතිමය දැනුම උපයෝගී කර ගැනීමට වැඩි වැඩියෙන් හැකියාව ලබාගන්නා බවයි.³⁶⁵ කෙසේවෙතත් ඉදිරියේ ඇති අභියෝග බොහෝය. ඩයමන්ඩ් අවධාරණය කරනුයේ³⁶⁶

ගැටුම් විපරිවර්තනයට ඇති පද්ධතිමය ප්‍රවේශය සාමය ගොඩ නැගීමේ සහ ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රමයෙහි හොඳම භාවිතයන් මත ගොඩනැගෙන අතර, මෙය පවුල් විකිත්සාව, සංවිධානයික සංවර්ධනය සහ සයිබර්නටික්ස් යන මේවායේ පද්ධතිමය ක්‍රමවේද සමග එකට එකතු වෙයි. සාමය ගොඩනැගීම සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය පිළිබඳ විවිධ අගනා සංකල්ප විශාල ප්‍රමාණයක් දැනටමත් පවතින බැවින්, පද්ධතිමය අවබෝධයක අරමුණ වන්නේ, රෝදය නැවත නිපදවා මුළුමනින්ම අළුත් දෙයක් ඉදිරිපත් කිරීම නොව, අභියෝගාත්මක ක්‍රමය තුළ ඉදිරියට යා හැකි මාර්ග පෙන්වා දීමයි.

දිග්ගැස්සුණු ජනවාර්ගික-දේශපාලනික ගැටළුවල සංකීර්ණ ස්වරූපය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට බහු-තල සහ බහු-ක්‍රියාධර ප්‍රවේශයන් අවශ්‍ය වන බව ඩයමන්ඩ් මතු කර පෙන්වයි. කෙසේ වෙතත්, ගැටුම් විපරිවර්තනයට ඇති පුළුල් සහ සාකච්ඡා ප්‍රවේශ බොහෝවිට අති ප්‍රබල සහ සංකීර්ණ වැඩි ක්‍රමෝපායයක් බවට වර්ධනය වන අතර, ඒවා අත්‍යවශ්‍ය දේ කෙරෙහි යොමුව සහ අවධානය අහිමි කර ගැනීමට පෙළඹෙයි. ගැටුම් පද්ධතියෙහි සියළු ප්‍රධාන ගැටළු සහ ක්‍රියාධරයින් ගැන ද, ඔවුන්ගේ එකිනෙකාට අදාළ අන්තර් සම්බන්ධතා ගැන ද, මෙහෙහි කිරීම වැදගත් වන අතර, සත්‍ය අභියෝගය වන්නේ අර්ථවත් නිගමන උකහා ගැනීමයි.

³⁶⁴ Ropers, N. (2008). Systemic Conflict Transformation: Reflection on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka, Berghof Handbook Dialogue No. 6, Berlin: Berghof Research Centre, p 92

³⁶⁵ ibid p. 93.

³⁶⁶ Diamond, L. (2012). Systemic Conflict Transformation, in, Beatrix Austin, Hans J. Giessmann, Uli Jäger Eds, Berghof Glossary on Conflict Transformation, Berlin: Berghof Foundation Operations. p, 105.

පීඊර් සෙන්පී දැක්වූ ප්‍රකාර, පද්ධතිමය වින්තනයෙහි කලාව රඳා පවතින්නේ සංකීර්ණත්වය තරතා වෙනස ජනනය කරන මතුපිටට යටින් ඇති ව්‍යුහයන් දැක්ම තුළය. මෙම සංකීර්ණත්වය තරතා දැක්මට මෙවලම් මගින් සහාය දැක්විය හැකි නමුත්, වියට යම් ප්‍රමාණයක පද්ධතිමය ප්‍රතිභාවක්ද අවශ්‍ය වේ. මෙහිදී සාම ක්‍රියාවලියන් හි අහඹු බව, අවිනිශ්චිතතාව සහ රේඛීය නොවන බව සමග කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය වේ. මේ හේතුව නිසා පද්ධතිමය දෘෂ්ටි කෝණයකින් බලන කල, සාම ක්‍රියාවලි ආකෘතිකරණය කළ හැක්කේ සීමාකාරී ප්‍රමාණයකට පමණි.

මගේ නිබන්ධනයෙහි හැඳින්වීමට පසු, ගැටුම් නිරාකරණය සහ පද්ධතිමය ගැටුම් සිද්ධාන්තය නමින් වූ දෙවැනි පරිච්ඡේදයෙහි මම සමහර ප්‍රසිද්ධ ගැටුම් නිරාකරණ ආදර්ශ පිළිබඳ කෙටි සටහනක් ලබාදී, නෝර්විජියානුවන් පහසුකම් සළසන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ සාම ක්‍රියාවලිය විශ්ලේෂණය කිරීමේ මගේ පර්යේෂණයෙහි උප-යොමුව වන පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන සංකල්පය හඳුන්වා දුනිමි.

ගැටුම් සන්දර්භය සහ ගැටුම් ක්‍රියාධාරීන් නමින් වූ තුන්වන පරිච්ඡේදයෙහි ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම ජනනය කර පවත්වාගෙන ගිය පශ්චාත්-නිදහසේ දේශපාලන ක්‍රියාවලි පිළිබඳ වේනිභාසික දළ විශ්ලේෂණයක් සපයා සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීම දක්වා පසුකළ සිද්ධීන්ගෙන් අවසන් කළෙමි. ඉන්පසු මම 2002 සිට 2008 දක්වා වූ සාම ක්‍රියාවලියෙහි විවිධ අදියර, එහි බිඳවැටීම පරීක්ෂාකර සටන් විරාම ගිවිසුම අහෝසි කිරීම සමග අවසන් කර, ගැටුම් පාර්ශව හෝ පාර්ශවකරුවන් සහ ඔවුන් අතර වූ සම්බන්ධතා විශ්ලේෂණය කළෙමි; මම ගැටුමෙහි ගැබ්වී ඇති ගැටළු ඒවායේ ආස්ථාන, අභිලාෂයන් සහ අගයන්ට අදාළව ඉස්මතු කර, ගැටුමෙහි පාර්ශවයන්ගේ සම්භවයට සහ ගතිකයන්ට දායක වූ වේනිභාසික සිද්ධීන් සහ ක්‍රියාකාරීත්වයන් ගැන සොයා බැලුවෙමි.

සාම ක්‍රියාවලියෙහි පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය නමින් වූ සතරවන පරිච්ඡේදයෙහි, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය සමගම, ගැටුමෙහි ස්වභාවයට බලපෑ ව්‍යුහාත්මක සහ සන්දර්භීය ලක්ෂණ, පාර්ශවයන්ගේ අවශ්‍යතා සහ ගැටුම් නිරාකරණය සඳහා ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා සහ ගැටුම් නිරාකරණ මනාපයන් සහ විකල්ප ගැටුමෙහි අර්ථදායක විපරිවර්තනයට සහාය දීමට සකසා ගත හැකි කෙසේද යන්න ගැන මම නිරාවරණය කළෙමි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය - අධ්‍යයනය 1, නම් වූ පස්වන පරිච්ඡේදයෙහි 1995 දී ජාතික සාම මණ්ඩලය ස්ථාපිත කිරීමේ සිට, රේඛීය විසඳුම් සහ සාමයට ප්‍රගමනය යන උපකල්පනය මත පාදක වූ 2002-2008 දක්වා සංවිධානයෙහි වැඩ කටයුතු විස්තර කළෙමි. සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කළ තැන් පටන් ජාතික සාම මණ්ඩලයේ සුවිශේෂී සන්ධිස්ථාන සමහරක් මම ඉස්මතු කර දැක්වීමි. මම මගේ පර්යේෂණ ප්‍රශ්න දෙකින් එකකට, එනම් නෝර්විජියානුවන් පහසුකම් සළසන ලද සාම ක්‍රියාවලිය අසාර්ථක වූයේ මන්ද යන්නට පිළිතුරු සපයා මෙම පරිච්ඡේදය නිමාකර, ඉන්පසු එම අසාර්ථකත්වයෙහි පාඩම් උපයෝගී කිරීමට උත්සාහ දරමි.

ජාතික සාම මණ්ඩලය - අධ්‍යයනය 2 යනුවෙන් වූ සයවැනි පරිච්ඡේදයෙහි මම ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි ක්‍රියාකාරීත්වයන් ගැන විමසා, ගැටුම සහ සාමයෙහි ගතිකයන් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස පද්ධතිමය වින්තනය භාවිතා කර ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලියට සහාය දැක්වීම සහ මැදහත් වීම පිළිබඳ ප්‍රායෝගික ක්‍රම වලට මග පෙන්වීමට සහ මෙහෙති කිරීමට එහි ඇති විභවය ගවේෂණය කිරීම සඳහා පැවතිය හැකි ආකාරයන් සාකච්ඡා කළෙමි. පස්වැනි සහ සයවැනි පරිච්ඡේද තුළ, ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි වැඩ කටයුතු සහ සියළු ජනතාවගේ නිදහස, මානව සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අයිතීන් සාක්ෂාත් කෙරෙන සාමකාමී සහ සාධාරණ රටක්

සඳහා වූ අපගේ දැක්ම ඉස්මතු කර දැක්වීමට මට හැකිවිය. විවිධ ඉලක්ක කණ්ඩායම් සමග හවුල්කාරීත්වයෙන්, අධ්‍යාපනය, ඒකරාශී කිරීම සහ උද්දේශනය හරහා අයිතිවාසිකම්වලට සංවේදී පුරවැසියන්ගෙන් යුතු සමාජයක් ගොඩනැගීමට සහ ජනවාර්ගික ගැටුමට දේශපාලන විසඳුමකට සහ සියල්ලන් සඳහා සම අවස්ථා ලබාදීමට බලදායී කරන දේශපාලන සංස්කෘතියක් සඳහා අපි වැඩ කළෙමු. ජාතික සාම මණ්ඩලය මගින් බහුපක්ෂපාතිත්වයෙහි සහ සමස්තයෙහි ලා සැළකීමෙහි මාර්ගෝපදේශක මූලධර්ම ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. මෙය මූලික පාර්ශවකාර කණ්ඩායම්, බහුවිධ-පාර්ශවකාර සංවාද සහ සාමයට සහයෝගය දෙන අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම පිළිබඳ පද්ධතිමය අවබෝධයක සීමාවන් තුළ සිදු කෙරුණි.

බහුපක්ෂපාතිත්වයට බෞද්ධ ජාතිකවාදී පාර්ශවයන්ගෙන් සහ, ත්‍රස්තවාදී සංවිධානයක් ලෙස නම් කෙරුණු එල්ටීටීඊයන් සමග ගනුදෙනු කිරීමේදී බොහෝ අභියෝග එල්ල වුණි. සමස්තයෙහි ලා සැළකීම ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි මූලික අදහසක් බව ජාතික සාම මණ්ඩලය සෑමවිටම තේරුම් ගත් නමුත්, සෑම හඬක්ම, විශේෂයෙන් යුද්ධය විසඳුමක් ලෙස ප්‍රවර්ධනය කරන අය සම්බන්ධකර ගැනීමේ දුෂ්කරතාව හඳුනා ගත්තේය. ආපසු බැලීමේදී, ජාතික සාම මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරීත්වයන් ගැටුම පිළිබඳ පද්ධතිමය අවබෝධයකට සම්බන්ධ වූ අතර, ඒ අතරතුර විය ගැටුම් පද්ධතිය තුළ ධනාත්මක වෙනසක් පිළිබඳ ක්‍රියාවලියන්ට සහාය දැක්වීමට ක්‍රමෝපායයීය මැදිහත්වීම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කළේය.

අර්ථදායක මැදිහත්වීමක් ගොඩනැගීමේ අරමුණින්, ජාතික සාම මණ්ඩලය දේශපාලන, ආගමික සහ සිවිල් සමාජ මට්ටමේ ප්‍රධාන පාර්ශවකරුවන්ගේ ගැටුම් විපරිවර්තන හැකියාවන්ට සහයෝගය ලබාදුනි. ප්‍රධාන පාර්ශවකාර කණ්ඩායම්වල සහ සිවිල් සමාජයේ තනි පුද්ගලයින් ඔවුන්ට තීරණ ගන්නන් වෙත ප්‍රවේශය තිබුණු අයුරින් සංවාදයෙහි නිතර වී, සාමකාමී වෙනසකට විවෘතව සිටීමින්, ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවත් වන සියළු ජනවාර්ගික කණ්ඩායම්වල සමානාත්මතාවය පිළිගෙන, ගැටුමට සාධාරණ සහ සාමකාමී නිරාකරණයක් ලඟා කර ගැනීමට කැපවුනි.

ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි කාර්යයන් පිළිබඳව පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන දෘෂ්ටි කෝණයකින් කෙරෙන වඩා ගැඹුරු විශ්ලේෂණයකින් පෙන්නුම් වන්නේ, රේඛීය ක්‍රියාවලියකට වඩා පද්ධතිමය ප්‍රවේශයන්හි සාකච්ඡා ස්වරූපයක් අනුගමනය කළේ නම්, විය ගැටුම් පද්ධතිය තුළ කාර්යක්ෂම සහ එලදායී මැදිහත්වීම් ජනනය කිරීමට දායක විය හැකිව තිබුණු බවයි. කෙසේවෙතත්, ජාතික සමාජ සංවිධාන සඳහා තිබූ අවකාශය තුළ කළ හැකිව තිබුණු දෙයට ප්‍රත්‍යක්ෂ සීමාවන් ඇත. මෙම සීමාවන් තිබියදීත්, ජාතික සාම මණ්ඩලය එහි හැකියාවන් තුළින් දේශපාලන ක්ෂේත්‍රයේ ඉහළම මට්ටම් කරා ලඟාවීමට මෙන්ම, ශ්‍රී ලංකාවේ දුෂ්කර ප්‍රදේශවල ප්‍රජාවන් කෙරෙහි ලඟාවීමට එහි නිර්මාණාත්මක මූලපිරීම් භාවිතා කළේය. මෙවන් එක් සිද්ධියක් වූයේ 5 වැනි සහ 6 වැනි පරිච්ඡේද තුළ සඳහන් කරන ලද A9 ජායාරූප ප්‍රදර්ශනයයි.

සාමය ගොඩ නැගීමේ ව්‍යාපෘති සහ වැඩසටහන් වලට පද්ධතිමය වින්තනය උපයෝගී කිරීමෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ, ගැටුම් කලාපයෙහි ගැටුම්කාරී පාර්ශව මෙන්ම අනෙකුත් පාර්ශවකරුවන් සමග සහ අතර අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය 'උගෙනීමේ අවකාශයක්' ලෙස සකස් කිරීමයි. එහි ලක්ෂණ පරාමිතීන් තුනකින් නිරූපණය වෙයි: ක්‍රියාවලි සහ ව්‍යුහයන් විස්තාරණය කිරීමේදී සහ විශ්ලේෂණය කිරීමේදී බහුපක්ෂපාතිත්වය; පාර්ශවකරුවන් සමග වැඩදායක-විචේතනාත්මක මැදිහත්වීම්; සහ බහුවිධ සාමකාමී අනාගතයන් බලාපොරොත්තු වීම, යන මේවාය. ගැටුම් විපරිවර්තනය මූලික පද්ධති විපරිවර්තනයක් ලෙස ගෙන කටයුතු කරන දිගු-කාලීන ක්‍රියාවලියන්හි සන්දර්භය තුළ මෙම පරාමිතීන් තුන ප්‍රයෝජනවත් මාර්ගෝපදේශක මූලධර්ම වෙති.

පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය ගැටුම් විශ්ලේෂණයෙහි අනෙකුත් මෙවලම් සහ විධික්‍රම ප්‍රතිස්ථාපනය නොකරන බව සටහන් කිරීම වැදගත්ය. ඇත්තෙන්ම, එය සාම්ප්‍රදායික ගැටුම් විශ්ලේෂණ විධික්‍රම උගනුපුරුණය කරන අතර ඒවායේ නොමැති අංග කිහිපයක්ම ලබාදීමට විභවය පවතී.³⁶⁷ ශ්‍රී ලංකාවේ පශ්චාත්-යුද සාමය ගොඩනැගීමේ කාල පරිච්ඡේදය සමග කටයුතු කිරීමේදී මෙය සිතෙහි තබා ගැනීම වැදගත් වේ.

සයවැනි පරිච්ඡේදයෙහි ඉස්මතු කළ ප්‍රකාර, පශ්චාත්-යුද අදියර තුළ සාමය ගොඩනැගීම සහ යහ පාලනය යන ක්ෂේත්‍රවල කාර්යයන්හි නියැලීමට සිවිල් සමාජය සඳහා වූ අවකාශය හැකිලෙනු දැකිය හැකි විය. ජාතික සාම මණ්ඩලය ඇතුළුව සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් අතලොස්සක් පමණක්, විදිරිවාදි සාර්ව-දේශපාලනික පරිසරයක් හමුවේ මෙම කාර්යය අඛණ්ඩව කරගෙන යන ලදී.

සිවිල් යුද්ධය නිමාවී වසර හයකට පසුව, 2015 ජනවාරි 1 වෙනි දින ජනාධිපති රාජපක්ෂ පරාජය වීමෙන් පසු ශ්‍රී ලංකාව සාමය තනවුරු කර එහි දිගු-කාලීන ප්‍රතිලාභ සුරක්ෂිත කිරීමට ගන්නා ප්‍රයත්නයන් තුළ තීරණාත්මක මොහොතක සිටියි. අළුතෙන් පත්වූ ජනාධිපති මෙහිආල සිරිසේන සහ අග්‍රාමාත්‍ය රනිල් වික්‍රමසිංහ එම සාමය දිනා ගැනීමට අධිෂ්ඨානය කරගෙන සිටිති. අසාර්ථක වූ සාමයෙහි අවදානම් පෙනෙන්නට තිබෙන්නේ දැන් ය. මන්දයත්, ප්‍රවණ්ඩත්වයෙහි දැවැන්ත කම්පාවකින් පසු, 2009 දී එල්ටීටීපී සමග යුද්ධය නිමා වූ තැන් පටන්, හිටපු ජනාධිපති රාජපක්ෂගේ රජය දෙමළ ජනතාව සමග සංහිඳියාව ඇතිකිරීමට ගනු ලැබුවේ ඉතාමත් උදාසීන උත්සාහයන් ය. යුද්ධයෙන් විනාශ වූ දෙමළ දිස්ත්‍රික්ක වල මෙන්ම වසර ගණනාවක සටන් වලින් හානියට පත් දිවයිනේ අනෙකුත් ප්‍රදේශවල ද යළි ඉදිකිරීම් ආරම්භ වූයේවත් හැක. මෙම අතපසු කිරීම හිටපු ජනාධිපතිගේ සිතාමතාම තිබූ ක්‍රමෝපායයෙහි කොටසක් විය. ශ්‍රී ලංකාව අර්ධයුද්ධයක් සහිත තත්ත්වයක තබා ගැනීම සහ දෙමළ පුරවැසියන් පීඩාවට පත් කර, අයිතීන් රහිතව තබා ගැනීම, ඔහුගේ යකඩ අතින් කළ පාලනය පවත්වාගෙන යාමට වඩාත්ම ඵලදායී මාර්ගය ලෙස ඔහු දුටුවේය. බෙදා පාලනය කිරීමේ ක්‍රමෝපායයක් හරහා ඔහු මීට පෙර නොවූ විරූ බලයක් ඔහුගේ අතට ගත්තේය. 2015 ජනවාරියෙහි ජනාධිපති මැතිවරණයේදී මෙහිආල සිරිසේන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යළි ගොඩනගා ඒකාධිපති පාලන මාවතක් ඔස්සේ රට පහළට වැටීම වැළැක්වීමට අවශ්‍ය කළ සියළු ඇදහිලිවල සහ ජනවාර්ගිකත්වවල ශ්‍රී ලාංකිකයින්ගේ ජයග්‍රාහී සන්ධානයක් නිර්මාණය කර ලොවම මවිත කළේය. ජාතික සාම මණ්ඩලය මැතිවරණයෙන් පසු නිකුත් කළ නිවේදනයක් තුළින් ප්‍රකාශ කළේ:³⁶⁸

යහ පාලනය සඳහා වරමක් සහිතව නව ජනාධිපතිවරයෙක් තේරී පත්වීම ශ්‍රී ලංකාවට මග හැරී තිබුණු පශ්චාත්-යුද යුක්තිය සහ සංහිඳියාව ලඟා කර ගැනීම සඳහා නව උත්සාහයක් දැරීමට ලැබුණු අවස්ථාවකි.... ජාතික සාම මණ්ඩලය නව ජනාධිපති සහ සිංහල, දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවගේ අභිප්‍රායයන් ඉටුකර ගැනීමට කැපවුණු දේශපාලන පක්ෂ ඇතුළුව, ඔහු වටා රොක් වූ සියළු දේශපාලන පක්ෂ වලින් ඉල්ලා සිටින්නේ, ජනවාර්ගික ගැටුමට දේශපාලන විසඳුමක් පිළිබඳව කුපිත කරවන ගැටළු ආමන්ත්‍රණය කර, ජනතාවගේ ඉඩම් සහ අභිමි වූ අයිතීන් යළි ලබාගැනීම සාක්ෂාත් කිරීමට සහ අතුරුදහන් වූ සහ රැඳවුම් භාරයේ සිටින පුද්ගලයින් ගැන සත්‍යය දැන ගැනීමටය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නැවත දිනා ගැනීමට පොදු අරගලයක නිරත වූ පසු, ජනාධිපතිවරයාගේ සන්ධානය සාදන දේශපාලන පක්ෂ විකිනෙකා වෙත ලගාවීමට සහ ඔවුන්ගේ වෙනස්කම් ගැන සම්මුතියකට පැමිණීමට තරම් ප්‍රමාණවත් විශ්වාසය සහ අවබෝධය වර්ධනය කරගෙන ඇතැයි ජාතික සාම මණ්ඩලය බලාපොරොත්තු වෙයි....ජනාධිපති සිරිසේනගේ ජයග්‍රහණය දේශපාලන ප්‍රේක්ෂාවලිය හරහා දේශපාලන පක්ෂ සහ දේශපාලනඥයින්ගේ එකට එක්වීම තුළ එක්ව ලබාගත් ජයග්‍රහණයකි. මෙම පසුබිම තුළ ඔවුන්ගේ පොදු අපේක්ෂකයාගේ ජයග්‍රහණය සහ නව රජය තුළ - විවිධ මතවාදී නැඹුරුතාවන් සහිත දේශපාලන පක්ෂ අතර සාකච්ඡා සඳහා ඉඩ ප්‍රස්තාවක් ලබාදේ. දැන් ඔවුන් සියල්ලෝ එකම පැත්තෙහි වන අතර, මෙය අනෙකුත්ව පිළිගතහැකි විසඳුමක් සොයාගැනීමට හොඳම අවස්ථාව වේ.

ප්‍රමුඛ කතෝලික පියතුමෙක් සහ දෙමළ ඩයස්පෝරාවේ ප්‍රමුඛ සාමාජිකයෙක් යුද්ධය නිමාවී වසර හයකට පසු සති අන්තයේ පුවත්පතකට ලියමින් සිදුවූ දෙයෙහි යථාර්ථය සංක්ෂිප්තව ග්‍රහණය කරයි:³⁶⁹

රජයට එය දෙමළ ත්‍රස්තවාදය පරදවා ගත් ජයග්‍රහණයකි, යුද්ධයක නිමාව සහ සාමයෙහි ආරම්භයයි. නමුත් දෙමළ ජනතාවට එය සටන්කාමීන්ගේ සහ සිවිල් ජනතාවගේ තවත් සමූල ඝාතනයක මුදුන්පැමිණවීමක් සහ සිරිභාරයට ගැනීම සහ වැඩිදුර මිලිටරිකරණය, ඉඩම් පැහැර ගැනීම සහ පුද්ගලයින් අතුරුදහන් වීම විය. එක් යථාර්ථයකින් මුළුමනින්ම වෙනස් අර්ථ නිරූපණ දෙකක් සහ ප්‍රතිවිපාක බිහිවිය.

ඉදිරියට යා හැකි ක්‍රම

සිවිල් සමාජ ක්‍රියාධරයින් හට, වැඩිම වුවහොත්, සාමය ගොඩනැගීම තුළ කළ හැක්කේ සහාය දීමේ කාර්යභාරයකි. සාමය ගොඩනැගීම අත්‍යවශ්‍යව දේශපාලන ක්‍රියාවලියක් වන අතර ශ්‍රී ලාංකීය සන්දර්භය තුළ එහි අවසාන සාර්ථකත්වය හෝ අසාර්ථකත්වය බෙහෙවින් නිර්ණය කරන්නේ දේශීය දේශපාලන ප්‍රභූත් විසිනි. මේ හේතුව නිසා, ජාතික මට්ටමේදී සාම ක්‍රියාවලියෙහි සාර්ථකත්වය හෝ අසාර්ථකත්වය පිළිබඳ නිර්ණායක මත පදනම්ව සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ගැන සාධාරණ තක්සේරුවක් කෙතෙකුට කළ නොහැක. ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම නිරාකරණය සඳහා ගන්නා උත්සාහයන් තුළ, නිවැරදි පුද්ගලයින් ආමන්ත්‍රණය කළ යුතුය. මෙයට තෝරාගත් රාජ්‍ය සහ දේශපාලන නායකයින්, මහජන මතය හැඩගස්වන බෞද්ධ භික්ෂූන් වැනි අනෙකුත් සමාජ නායකයින් සහ මාධ්‍ය සහ සුළුතර දෙමළ සහ මුස්ලිම් වරුන්ගේ දේශපාලන නායකයින් ද ඇතුළත් විය හැක.

අභියෝගය වන්නේ, පශ්චාත්-ගැටුම් සාමය ගොඩනැගීමේ සංකීර්ණ ගතිකයන් සහ ක්‍රියාවලි සමග කටයුතු කිරීමට තනි ආදර්ශයක් ඉදිරිපත් කිරීම නොවේ. එක් විකල්පයක් වනුයේ, 'දේශීය ක්‍රියාධරයින් සහ රාජ්‍ය-නොවන අංශයෙහි සුවිශේෂත්වය සහ දේශීය දැනුම සහ ප්‍රඥාව සමග ඇති සම්බන්ධතා පිළිගැනීම සනිටුහන් කරමින්, පහළ මට්ටමේ සිට සාමය ගොඩනැගීමට සන්නද්ධ ගැටුමෙන් බේදී වෙන්වී ගිය ප්‍රජාව බලගැන්වීමය.'³⁷⁰ මෙම ක්‍රමෝපායය ජාතික සාම මණ්ඩලයේ කාර්යය සමග බෙහෙවින් ගැළපේ. ශ්‍රී ලංකාවේ සාමය ගොඩනැගීමේ අතීත සහ වර්තමාන අත්දැකීම් මත පදනම්ව මට හැඟෙන්නේ ඉදිරියට යා හැකි එක් මාර්ගයක් විය හැක්කේ පහළ මට්ටමේ සිට සාමය ගොඩ නැගීමට සන්නද්ධ ගැටුමෙන් බේදී වෙන් වී ගිය ප්‍රජාවන්

³⁶⁷ Van Brabant, K. (2010) PEACEBUILDING HOW? Systems Analysis of Conflict Dynamics , Interpeace
³⁶⁸ Media Release, www.peace-srilanka.org, January 11, 2015

³⁶⁹ Emmanuel S J, Beyond Victory Parades and Commemorations, The Sunday Leader, May 17, 2015
³⁷⁰ Ramsbotham et al. (2011). Contemporary Conflict Resolution, Third edition,Cambridge: Polity Press Cambridge, p 233.

බලගැන්වීමට අවධානය යොමු කිරීමයි. කෙසේවෙතත්, කල් පවත්නා සහ තිරසාර සාමයක් ලඟා කර ගැනීම අසාර්ථකවීම බොහෝදුරට ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන නායකත්වය සහ දේශීය මාධ්‍ය මත ද රඳා පවතින බැවින් ලේඛකයාගේ ප්‍රබල විශ්වාසය වන්නේ මෙම ක්‍රමෝපායය පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවන බවයි.

සිවිල් සමාජය, මාධ්‍ය ක්‍රියාවාදය සහ ජාත්‍යන්තර මතයෙහි තනි හෝ සාමූහික උත්සාහයකට පමණක් ශ්‍රී ලංකාව තුළම පවතින ගැටුමෙහි ගතිකයන් මුළුමනින්ම විපරිවර්තනය කළ නොහැක - ශ්‍රී ලංකාව තුළ පශ්චාත්-යුද සාමය ගොඩනැගීම ගැන විවාදය පුළුල් කරන මුලපිරීම් සමග විවැනි මැදිහත්වීම් සංයෝජනය කිරීම මත මෙම විපරිවර්තනය රඳා පවතී. මෙවැනි ක්‍රියාවලියන්ට දැනට දේශපාලන මට්ටමේ ඇති මුද්‍රන-බර, පොදු නොවූ සාම ක්‍රියාවලිය ගලවා දමා, සියල්ලන් ඇතුළත් කෙරෙන, සහයෝගීත්ව, විවෘත, වගවීමෙන් යුතු සහ පාරදෘශ්‍ය සංවාද වලට මහජනදීම අවශ්‍ය වේ.

තවද, සාමය ගොඩනැගීම ශ්‍රී ලංකාවේ දැඩි තරඟකාරී සංකල්පයක් බව ජාතික සාම මණ්ඩලය පිළිගනී. ඒ පිළිබඳ හිල සහ ප්‍රතිසංස්කරණවාදීන්ගේ සංකල්පීකරණයන් ඇත. හිටපු ජනාධිපති රාජපක්‍ෂ යටතේ හිල රාජ්‍ය ප්‍රවේශය ගොඩනැගී තිබුණේ වල්ටීටීරයෙහි නමුදුමය පරාජයත් සමග, ත්‍රස්තවාදී ප්‍රශ්නය විසඳුණු බවට කළ විශ්ලේෂණය මතය; දේශපාලනමය වශයෙන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට තරම් ජනවාර්ගික ගැටළුවක් ශ්‍රී ලංකාවට නොතිබුණා අතර, කඩිනම් අවශ්‍යතාව වූයේ දිවයිනෙහි අනෙකුත් ප්‍රදේශද සමග උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ඉක්මන් ආර්ථික සංවර්ධනය සහ දේශපාලන ඒකාබද්ධතාව යි. සාමය යනු මෙයයි. සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් බොහොමයක්, ජාතික සාම මණ්ඩලය ඇතුළුව, සාමය ගොඩනැගීමේ මෙම හිල ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ මත බෙදා හදා ගත්තේ නැත.

මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, ප්‍රතිසංස්කරණවාදී දෘෂ්ටිකෝණය අනුගමනය කරමින්, ජාතික සාම මණ්ඩලය විශ්වාස කරන්නේ වල්ටීටීරයෙහි නමුදුමය පරාජය තිබුණත්, ශ්‍රී ලංකාව තවමත් පශ්චාත්-ගැටුම් අදියරට ඇතුළු වී නොමැති බවයි. ගැටුම විවිධාකාර වලින් නොනැවැත් පවතින අතර, වය දේශපාලනිකව කළමනාකරණය නොකරන්නේ නම්, යළි මතු විය හැක. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ආර්ථික සහ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය මෙන්ම, අභ්‍යන්තරව අවතැන් වූ පුද්ගලයින් නැවත පදිංචි කරවීම ක්‍ෂණික ප්‍රමුඛතාවක් වන නමුත්, පශ්චාත්-සිවිල් යුද සාමය ගොඩනැගීමෙහි සමස්ත න්‍යාය පත්‍රය අත්‍යවශ්‍යව මේවායින් සමන්විත නොවේ. සංවර්ධන සහ නැවත පදිංචි කරවීමේ වැඩ සටහන් සමගම දේශපාලන විසඳුමකට ප්‍රමුඛත්වය ලබාදීම අවශ්‍ය ය. උගත් පාඩම් සහ සංහිදියා කොමිෂන් සභාව නිර්දේශ කළ පරිදි දේශපාලන විසඳුම් පශ්චාත්-සිවිල් යුද සංහිදියා ක්‍රියාවලියෙහි අවශ්‍යම කොටසක් වෙයි.

මේ අනුව, සාමය ගොඩනැගීම දේශපාලනමය විපරිවර්තනය සහ සම්මුතිය අවශ්‍ය කෙරෙන බෙහෙවින් සංවේදී කාර්යයකි. වයට බොහෝ පාර්ශවයන්ගෙන් ප්‍රතිරෝධතා ලැබීම ස්ථිර ය. සාමය ඉදිරියට ගෙන යා යුත්තේ ආස්ථාන විපරිවර්තනය සහ වෙනස් අතිප්‍රායයන් සහ දුරස්ථ වන අතිමතාර්ථයන් අතර සම්මුතියක් හරහාය. ජාතික සාම මණ්ඩලය ලඟා කර ගැනීමට උත්සාහ දරන්නේ මෙම විපරිවර්තනය සහ සම්මුතියයි. එහිදී ජාතික සාම මණ්ඩලය මෙහි 1 වන පරිච්ඡේදයෙහි සඳහන් කරන ලද ලෙඩරාක් විසින් වර්ධනය කළ සාමය ගොඩනැගීමේ පිරමීඩයෙහි කේන්ද්‍රයෙහි ස්ථාන ගත වී පහළ සිට බිම් මට්ටමේ නායකත්වය බල ගැන්වීමට උත්සාහ දරයි. වර්තමානයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ දිස්ත්‍රික්ක විසිපහෙන් දොළහක අන්තර් ආගමික කම්ටු ස්ථාපිත කිරීමෙන් මෙය සිදු කෙරේ. අනෙක් දිස්ත්‍රික්කවලට ද අපගේ ක්‍රියාකාරකම් පැතිරවීමට සැලසුම් කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරකම් වලට නිවේශන ලක්‍ෂ්‍යය වනුයේ, පළපුරුදු සම්පත් දායකයින් ලබාදෙන අවිනිසාවාදී සන්නිවේදනය ඇතුළුව, සාම අධ්‍යාපනයයි.

පිරමීඩයේ මුදුන් මට්ටමේ සිටින පාලක සහ විපක්‍ෂවල දේශපාලන පක්‍ෂ නායකයින් සමග ද අපි සම්බන්ධ වන්නෙමු. මධ්‍යම මට්ටමේ දී ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ දේශපාලනඥයින් සහ සිවිල් සමාජ නායකයින් සමග සම්බන්ධ වී මුලපිරීම් පරාසයක් මත ජාලගත වී ඇත. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි මුලධර්ම කෙරෙහි අපගේ අවධානය තුලින් මැදිහත්වීම් කළ හැකි ස්ථාන, වාතාවරණය සැලසුම්කිරීම, වෙනසෙහි සිද්ධාන්ත සහ ගැටුම් ගතිකයන් ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා විධිබද්ධ යන මේවාට අදාළව ක්‍රමෝපායයීය සාකච්ඡා සඳහා පදනම ලබාදෙයි. විධිමත් පදනමක් මත ජාතික සාම මණ්ඩලය සිදුකරන තවත් ක්‍රියාකාරකමක් වන්නේ වර්තමාන ගැටළු පරාසයක් පිළිබඳව පුවත්පත් නිවේදන නිකුත් කිරීමයි. ජාතික සාම මණ්ඩලය බහුවිධ තලයන්හි සාමය ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාකාරකම් සිදුකරයි.

දෙවැනි පරිච්ඡේදයෙහි ඉස්මතු කළ පරිදි, සාමය ගොඩනැගීමෙහි සහ ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි වටිනා සංකල්ප රැසක් දැනටමත් පවතින අතර, පසුගිය දශක දෙක තුළ ජාතික සාම මණ්ඩලය විසින් මෙම සංකල්ප බොහොමයක් භාවිතයේදී උපයෝගී කරගන්නා ලදී. ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමෙහි සංකීර්ණ ස්වරූපය ආමන්ත්‍රණය කිරීමට බහු-තල සහ බහු-ක්‍රියාධාරයින් සහිත ප්‍රවේශ අවශ්‍ය වන බව ගැන සැකයක් නැත. ඩයමන්ඩ් පෙන්නා දෙන්නේ:³⁷¹

ගැටුම් විපරිවර්තනයට පුළුල් සහ සාකච්ඡා ප්‍රවේශ බොහෝ විට ඉතා ප්‍රබල සහ සංකීර්ණ වැඩ ක්‍රමෝපායයන් බවට වර්ධනය වන අතර, ඒවා අත්‍යවශ්‍ය දේ කෙරෙහි අවධානය සහ ඒවා දැකීම අතිම කිරීමට පෙළඹෙයි. ගැටුම් පද්ධතියෙහි සියළුම මූලික ගැටළු සහ ක්‍රියාධාරයින් සහ ඔවුන්ගේ අන්තර්සම්බන්ධතා ගැන මෙනෙහි කිරීම වැදගත් වන අතර, සත්‍ය අභියෝගය වන්නේ අර්ථවත් නිගමන උකහා ගැනීමය..... පද්ධතිමය වින්තනයෙහි කලාව රඳා පවත්නේ මතුපිටට යටින් ඇති වෙනස ජනනය කරන ව්‍යුහ දෙස සංකීර්ණත්වය හරහා බැලීම තුළය.... මේ සඳහා යම් තරමක පද්ධතිමය ප්‍රතිභාවක් ද අවශ්‍ය වන අතර එහිදී සාම ක්‍රියාවලියන්ගේ අස්ථාවර බව සහ රේඛීය නොවන බව සමග කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය වේ.

ජාතික සාම මණ්ඩලය විවිධ පසුබිම් තුළ බොහෝ වැඩ කටයුතු සිදුකර ඇති අතර, දිනන/පරදින ප්‍රතිඵලයකට වඩා සැවොම-දිනන ප්‍රතිඵලයක් කරා ලඟාවීමට ශ්‍රී ලාංකීය ගැටුම සමග කටයුතු කිරීමට උදව් වශයෙන් පුහුණු ලබා දී ඇත. සැවොම දිනන ප්‍රතිඵල අන් ඒවා අතර සංහිදියාව, සුවකිරීම, සත්‍ය සහයෝගීත්වය, හවුල්කාරිත්වයන්, සහ හිතකර සබඳතා රටාවන් යන මේවාට අර්ධ වශයෙන් දායක වී ඇත. අවශ්‍යව ඇත්තේ සැවොම-දිනන ක්‍රමෝපායකින් ඔබ්බට යාමයි; ආරවුල් නිරාකරණය ඉක්මවා යාම යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ සබඳතා සහ එම සබඳතා හැඩ ගැස්වී ඇති තත්ත්වයන් වෙනස්කිරීමට අවධානය යොමු කිරීමයි. විවිධ, සැවොමදිනන තැනින් ඔබ්බට පෙන්නවන්නේ, ගැටුම ගැබ්වී ඇති වඩා විශාල සන්දර්භය හෙවත් පද්ධතිය තුළ වෙනස්වීම් පිළිබඳ දිශානතියයි.³⁷² සැවොම-දිනන යන්න ඉක්මවා යන ප්‍රායෝගික අර්ථ දැක්වීම් සමහරක් ගනුදෙනු කිරීමේ සහ විපරිවර්තන කාර්යයන්ගේ අඛණ්ඩතාවක් හරහා ඩයමන්ඩ් විස්තර කරයි. ඩයමන්ඩ් පවසන දේ අනුව:³⁷³

³⁷¹ Diamond, L., A Systems Approach to Pecebuilding, p 106, <http://www.kalliopeia.org> [Accessed on May 1, 2015]
³⁷² ibid. p. 2.
³⁷³ ibid. pp. 3 & 4.

ගනුදෙනුකාර කාර්යය ගැටළුව පිළිබඳව වේ, එය විසඳුම් ලබාගැනීමට උත්සාහ දරන, ක්‍රියාකාරී සබඳතා වැඩි දියුණු කරන, සහ පවතින සබඳතා සඳහා රාමුවක් සපයන අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයයි.

අනෙක් අතට, විපරිවර්තන කාර්යය සොයන්නේ වර්තමාන ගැටළුව නිරාකරණය කිරීමට පමණක් නොව, සබඳතාවෙහි ගතිකයන් සහ සබඳතාවන්හි පද්ධතිය වෙනස් කිරීමටය. එය ආමන්ත්‍රණය නොකළහොත්, අනාගත සහ යළි යළිත් සමාන ස්වරූපයක ගැටළු ඇතිවීම සහතික කරයි. ගැටුමෙහි ආරක්‍ෂිත බව වැඩිවන තරමට, පවුල් පද්ධතියක් තුළ නේ අන්තර්-ප්‍රජා පද්ධතියක, විපරිවර්තන ප්‍රවේශයක් සඳහා අවශ්‍යතාව වැඩිවේ.

විපරිවර්තන කාර්යය මතුපිටට යටින් පවතින උපකල්පන, විශ්වාසය සහ හැසිරීමේ රටාවන් දෙස බලයි. එය සහයෝගී සහ නම්‍යශීලී, ගැටළු ඇතිවන විට ආමන්ත්‍රණය කිරීමට අවශ්‍ය නව ආකාරයන් නිර්මාණය කළ හැකි සබඳතා ගොඩනැගීමට උත්සාහ දරයි. සංහිඳියාව සහ සුවකිරීම, දුරදර්ශනය, හවුල්කාරීත්වයන් ඇති කිරීම, සාමය ගොඩ නැගීම, සහ නායකත්වය වර්ධනය යන මේවා විපරිවර්තන කාර්යවල උදාහරණ වේ.

මෙසේ විභේදනය කොට දැක්වීම පරසපරතා සමූහයක් නොව, සත්‍ය රේඛීය නොවන අඛණ්ඩතාවකි. එතුළ සාමය ගොඩනගන්නාට වාතාවරණය මත පදනම්ව විධිමත් මිශ්‍ර කිරීම සහ ගැළපීම කළ හැකිය. ගැටුම් නිරාකරණයේ සහ සාමය ගොඩනැගීමේ පොදු ක්‍ෂේත්‍රය තුළ, විවිධ වෘත්තීයයන් බොහෝවිට තමා ව දකින්නේ ප්‍රවේශයක් හෝ තවෙකක් සමග සමපාත වන ලෙස ය. මා විශ්වාස කරන්නේ මෙය උචිත වන බව සහ විවිධත්ව යෙහි වැදගත්කම එහි මූලික වටිනාකමක් ලෙස සළකන ක්‍ෂේත්‍රයක් සඳහා වලංගුයි ද වන බව යි.

එබැවින් අපි, සාමය ගොඩනගන්නන් ලෙස, විපරිවර්තනීයව සිතීමට සහ ක්‍රියා කිරීමට නම්, අපට පද්ධතිමයව සිතීමට හැකිවිය යුතුයි. ඇත්තෙන්ම, මම තවදුරටත් ගොස් යෝජනා කරන්නේ අපගේ කාර්යයෙහි කේන්ද්‍රය පවා පද්ධතිමය නොහොත් පාරිසරික දර්ශනය තුළ මුල් බැසගත යුතු බවයි.

ශ්‍රී ලාංකීය සාම ක්‍රියාවලිය දෙස විපරිවර්තනීය පද්ධතිවල ප්‍රවේශයකින් බැලීමෙන්, සාමය ගොඩනැගීමේ අභිමතාර්ථය පද්ධතියෙහි මට්ටම් කිහිපයකදී ප්‍රකාශ කළ හැක.

පුර්ව පරිච්ඡේදවල දුටු පරිදි, 2002 දී සාමය ගොඩනැගීමේ ප්‍රථම මට්ටම වූයේ තෝරවීජියානු රජයේ තැරැවී කිරීමෙන් ශ්‍රී ලංකා රජය සහ විල්ට්ටර්ස් අතර සටන් විරාම ගිවිසුම අත්සන් කිරීමයි. සමහර සාධනීය වෙනස්වීම් සහ ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රජාවන්ගේ ජීවිතවල ගුණාත්මක බව වැඩිදියුණු වීම සහ දිවයින පුරා ආරක්‍ෂිත වාතාවරණයක් තිබියදීත්, සටන් විරාම ගිවිසුම බිඳවැටුණි. වෙනත් යම් දෙයක වෙනසක් සිදුවිය යුතු බව, සබඳතා පිළිබඳ යමක් - වෙනස් විය යුතු බව පැහැදිලි විය. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ විල්ට්ටර්ස් අතර පමණක් නොව, ජනතාව සහ ඔවුන්ගේ නායකයින් අතර, යම් ප්‍රමාණයකට ජනවාර්ගික කණ්ඩායම් අතර, ඔවුන්ගේම ඉතිහාසයත්, ඔවුන්ගේ අනාගතය සහ රට තුළ සහ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවෙන් ලැබෙන සම්පත් වලට ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය නිර්ණය කිරීමට බලගැන්වීම පිළිබඳව ඔවුන්ගේම හැඟීම සඳහා අවශ්‍යතාව, යන මේවායේ සම්බන්ධතාව වෙනස් විය යුතු බව පැහැදිලි විය. 2008 දී සටන් විරාම ගිවිසුම බිඳවැටීමත් සමග ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමයෙහි තිරසාර පද්ධතියක් සාක්‍ෂාත් නොවූ බව සටනන්කිරීම

කණගාටුවට කරුණක් වන අතර, ඉන්පසුව වසරක් තුළ සිදුවූ මහා උපද්‍රවය වැළැක්විය නොහැකි විය.

ඉන්පසුව පැමිණියේ, විල්ට්ටර්ස් සමග පැවති යුද්ධය හමුදාමය ලෙස ජයග්‍රහණය කළ හැකිවූ නමුත්, ශ්‍රී ලංකාවට සාමය දිනා ගැනීමට නොහැකි වූ පීඩාකාරී පාලනයකි. ඔවුහු අවතැන්වූවන්ගේ ඉඩම් අත්පත් කර ගත්හ. මේ සියල්ලටම වඩා යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රජාවන්ගේ වැඩි කොටසක අභිමානය අත්කර ගත්හ. විශේෂයෙන් රටෙහි උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර ප්‍රජාවන්ගේ ජීවනෝපය සහ උන්නතියෙහි අවශ්‍යතා කෙරෙහි අවධානය යොමු නොකර විශාල පරිමාණයේ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධන කටයුතු සිදුකෙරුණි. දේශපාලන පද්ධතියෙහි ඊක දෙනෙක් අන් අයගේ වියදමෙන් ජීවත්වෙමින් පද්ධතියෙහි ශක්තිය ක්‍රමයෙන් හිස් කිරීම ආරම්භ කළහ. ශ්‍රී ලංකාව යන පාලනයේ සම්මතයන්ගෙන් අන්තර්ගත: සමහර වචන (ගෙඩරල්වාදය, ක්‍රස්තවාදය, බලය බෙදාහැරීම) ඒවා සත්‍ය වශයෙන් අදහස් කරන අර්ථයට වඩා බෙහෙවින් අසමානුපාතිකව භාවිතා වූණි; සාමය සඳහා නායකත්වය සැපයීම ජාතිද්‍රෝහී ලෙස හංවඩු ගැසුණි. බලහත්කාරකම් සහ මර්දනය ගැටුම නොහැසී පවත්වාගෙන යාමට භාවිතා කළ අතර එය දේශප්‍රේමී ලෙස සළකන ලදී; අවිනිංසාවාදී විකල්ප බොහෝවිට නොසලකා හැර, වෙර් කතා රිස්සීම සහ බොහෝවිට ඒවාට අනුබලදීම සිදුවිය, ජාත්‍යන්තර ක්‍රියාධරයින් ඇතුළු බලගතු පුද්ගලයින් පුරුද්දක් ලෙස හෙළා දකින ලදී. පාලක පක්‍ෂය ඔවුන්ගේ විරුද්ධවාදීන්ට මූල්‍යමය දිරිදීමනා සහ අමාත්‍ය තනතුරු බෙදා දුන්නේය, රාජපක්‍ෂගේ අපේක්‍ෂකත්වයෙහි ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා තෙවැනි වරටත් තේරීපත්වීමට රාජ්‍ය මාධ්‍ය ඇතුළු රාජ්‍ය මුදල් සහ සම්පත් විශාල ප්‍රමාණයක් භාවිතා කරන ලදී. යුද්ධයෙන් පසු ශ්‍රී ලාංකීය සුළුතර ප්‍රජාවන් මර්ධනය කර දුරස්ථ කර තබන ලදී. උතුරෙහි සහ නැගෙනහිර පෙර පැවති යුද-වේදිකාව තුළ දෙමළ සුළුතර ප්‍රජාව යටත්වූ ප්‍රජාවක් ලෙස සිටියහ. ඔවුන්ගේ උන්නතිය සාක්ෂාත් කෙරුණේ එම ප්‍රදේශවල සිවිල් පරිපාලනය ප්‍රත්‍යක්‍ෂව ගෙන ගිය හමුදා පරිපාලනය මගින් කළ සියළු ඉල්ලීම් වලට ඔවුන් එකඟ වුවහොත් පමණි. ඉහත යථාර්ථය ගැටුම පුරුද්දක් කරගත් පද්ධතියක් ලෙස හැඳින්විය හැක.

කෘතඥතා පුර්වකව, 2015 ජනවාරියෙහි පැවති ජනාධිපති මැතිවරණයත් සමග මෙය අත්හිටුවන ලදී. මෙය දැන් සියළු පාර්ශවයන්ගේ අවශ්‍යතා ඉටුකරන සහ තිරසාර සාමය ගැබ්ව තිබිය හැකි ස්වයං-ප්‍රාණවත් කෙරෙන, ස්වයං-වගකීමෙන් යුතු සාම පද්ධති නිර්මාණය කිරීම සාම ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් වගකීම වේ. පසුගිය දශකය තුළ තිබුණු දඬුවම් නොලබා යාමේ සහ දූෂණයේ සංස්කෘතියෙන් ඉවත් වී යාමට හැකිවන අයුරින් යම් සැලකිය යුතු වෙනසක් කිරීමට නම් පද්ධතිමය ප්‍රතිසංස්කරණ සිදුවිය යුතුය. 'වෙනස්වීමට සහ උගෙනීමට පද්ධතියකට ශක්තිය ලබාදෙන්නේ දැක්ම සහ වර්තමාන යථාර්ථය අතර ඇති ආතතියයි.'³⁷⁴ දැක්ම වන්නේ තිරසාර සාම පද්ධතියක් නම්, සහ වර්තමාන යථාර්ථය වන්නේ ගැටුම-පුරුද්දක් කරගත් පද්ධතිය නම්, විවිධ ප්‍රශ්නය වන්නේ ඉදිරියට යාම සඳහා එම හිඳැසෙහි ආතතිය භාවිතා කරන්නේ කෙසේද යන්නයි. බයමන්ඩ් පවසන පරිදි:³⁷⁵

එම ප්‍රශ්නයට ක්‍ෂණික ප්‍රතිචාරයක් වන්නේ ජනතාවට දැක්ම සහ පවතින යථාර්ථය යන දෙකම ගැන දැනුවත්වීමට උපකාර කිරීමය; ඔවුන්ට එම ආතතිය හැඟීමට සහ ඔවුන්ගේ වචනවලින් සහ තේරුම් ගැනීමේ ක්‍රම වලින් එය විස්තර කිරීමට උදව් කිරීමය.

³⁷⁴ Senge, P. (1990). The Leader's New Work: Building Learning Organizations, Sloan Management Review Reprint Series, Volume 32, November 1, p. 9.
³⁷⁵ op.cit. p. 21.

මේ මට්ටමේ අවබෝධයක් සඳහා පද්ධතියේ රටාවන් කෙරෙහි ගැඹුරු අවධානයක් සහ පද්ධති විශ්ලේෂණය සඳහා ප්‍රබල හැකියාවක් ද අවශ්‍ය කෙරේ. සාමය ගොඩනගන්නන්ට මෙය බෙදාහදා ගත් ප්‍රඥාව වර්ධනය කර ගැනීමට පද්ධතියේ විවිධ අංශවලට උදව් කළ හැකිය. තිබෙන දෙයින් තිබිය හැකි දෙයට, දිශානති දෙකම දෙස බැලීමට හැකිවීම, දෙපැත්ත අතර එකා මෙකා කිරීමට හැකිවීම, පද්ධති වෙනස සඳහා ප්‍රබල සම්පතක් මෙන්ම, ක්‍රියාකාරීත්වයන් ගැනීමට ප්‍රබල පදනමක් සපයන වැදගත් කුසලතාවකි.

මෙම දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කල, ඉහත මතු කර දැක්වූ ගැටුම-පුරුද්දක් කර ගත් ගතිකයන් සමහරක් මැදිහත්වීම් කළ හැකි ක්‍ෂේත්‍ර වෙති. මෙම ගතිකයන්ගෙන් ඕනෑම එකක් කෙරෙහි පවත්නා අවධානයක් ගෙන ඒමෙන් සහ යම් සුවිශේෂී ගතිකයන් වෙනස් කළ හැකි කෙසේද යැයි බැලීමෙන් සාම ක්‍රියාකාරීකයෙකු හට සමස්ත පද්ධතියටම බලපාන යෙදවුමක් කිරීමට හැකිවේ. පද්ධතියෙහි එක් කොටසක වෙනස්වීම් සමස්තයටම බල පෑ හැකිය. මෙම උත්සාහයට කාලය, ඉවසීම, කුසලතා සහ පද්ධතියෙන් ඇතුළත සහ පිටත නව ක්‍රියාකාරීත්වයේ සහාය අවශ්‍ය වේ. එක් ක්‍රමෝපායයක් වනුයේ, පද්ධති අගය කිරීමක් ලබා ගැනීමට ජනතාවට උදව් කිරීම සහ ජනතාවට විශාල චිත්‍රය දැකීමට සැලැස්වීමයි.

සමාජයේ වඩාත් නිකමවිය නොහැකි ගැටළුවලට එරෙහිව ප්‍රගතිය කඩිනම් කිරීමට අවශ්‍ය වෙනස්වීම් සහිත තිරසාර සාම පද්ධතියක් ගොඩනැගීම සඳහා මැදිහත්වීම් කිරීමට සුවිශේෂී වර්ගයක නායකයෙක් - පද්ධති නායකයා, සාමූහික නායකත්වය උත්ප්‍රේරණය කරන පුද්ගලයෙක් අවශ්‍ය වේ. පද්ධති නායකත්වයෙහි අරුණෝදය ගැන ලියමින් සෙන්ජී, පී සහ අන් අය, හෙල්සන් මැන්ඩෙලා පද්ධති නායකයෙක් ලෙස පහත සඳහන් ලෙස හඳුනාගති:³⁷⁶

මැන්ඩෙලා පද්ධති නායකයෙක් මුර්තිමත් කළේය, ඔහු සාමූහික නායකත්වය ගෙන ආ හැකි කෙනෙක් විය. ඔහු විශාල සහ කුඩා වූ ගණන් කළ නොහැකි ක්‍රම තුළින්, බෙදී ගිය රටක ශේෂ වූ කොටස් එකට ගෙනැවිත්, ඔවුන්ගේ පොදු අභියෝගවලට සාමූහිකව මුහුණ දී නව ජාතියක් ගොඩනැගීමට මැදිහත්වීම් සිදු කළේය.

සමහරවිට පද්ධති නායකයෙක් ලෙස මැන්ඩෙලාගේ ඉතාමත් උත්තරීතර උදාහරණය වූයේ සත්‍ය සහ සංහිදියා කොමිසන් සභාවයි. මෙය කළු සහ සුදු දකුණු අප්‍රිකාවෙන් අතීතයට මුහුණ දී අනාගතය හැඩ ගැස්වීම පිණිස එකට එකතු කළ රට විත්තවේගීයව සුව කිරීම සඳහා වූ විප්ලවකාරී නවෝත්පාදනයක් විය. විශාල අභිමතීන් අත්විඳී අයව එම අභිමතීන් වලට මහජන ක්‍රියාකාරීත්වයන් සිදු කළ අය සමග එකට ගෙන ඒමේ සරල අදහස, එකිනෙකාට මුහුණ දීම, ඔවුන්ගේ සත්‍ය කියා සිටීම, සමාවදීම සහ ඉදිරියට යාම, ශිෂ්ටත්වයේ හඳුනාගත හැසිරීමක් වූවා පමණක් නොව, සාමූහික නායකත්වය බිහිකිරීම සඳහා කටාරමක් ද විය. සත්‍යවශයෙන්ම, රදගුරු ඩෙස්මන්ඩ් සහ හිටපු ජනාධිපති එල්. ඩබ්ලිව් ද ක්ලාක් වැනි අයගේ නායකත්වය නොතිබිණි නම්, මෙම ක්‍රියාවලිය කිසිසේත්ම කළ නොහැකි වනු ඇත.

අපට ඉතිහාසයේ කිසිදිනක මෙවන් පද්ධති නායකයින් මේ තරම් අවශ්‍ය වී නොමැත. සාමූහික නායකත්වය පෝෂ්‍ය කිරීමට අවශ්‍ය වන පද්ධති නායකයින්ගේ කේන්ද්‍රීය හැකියාවන් තුනක් සමාලෝචනය හඳුනා ගනියි:³⁷⁷

³⁷⁶ Senge, P. Hamilton, H., & Kania, J. pp. 1 & 2 http://www.ssuevew.org/articles/entry/the_dawn_of_system_leadership. [Accessed on May 17, 2015]
³⁷⁷ *ibid.* pp. 3 & 4.

පළමුවැන්න වඩා විශාල පද්ධතිය දැකීමට ඇති හැකියාවයි..... ජනතාවට වඩා විශාල පද්ධතිය දැකීමට උදව්කිරීම සංකීර්ණ ගැටළුවල බෙදාහදා ගත් අවබෝධයක් ගොඩනැගීමට අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙම අවබෝධය, තනිවම ඔවුන් කිසිවෙකුට නොපෙනෙන විසඳුම් හවුල්ව වර්ධනය කිරීමට සහ හුදෙක් තනි කොටස්වල රෝග ලක්ෂණ නිවාරණය කිරීමට වඩා සමස්ත පද්ධතියේ සෞඛ්‍යය සඳහා එක්ව වැඩ කිරීමට සහයෝගී සංවිධානවලට හැකියාව ලබා දෙයි.

දෙවනුව, ගැඹුරු, බෙදාහදා ගත් මෙනෙහි කිරීම කණ්ඩායම් හෝ සංවිධාන සහ තනි පුද්ගලයින්ට ඔවුන්ගේ මතයට වෙනස් මතයක් සත්‍ය වශයෙන් 'ඇසීමට' එකිනෙකාගේ යථාර්ථය විත්තවේගාත්මකව මෙන්ම ඥානාත්මකව අගය කිරීමට හැකියාව ලබාදෙන වැදගත් පියවරකි.

තෙවන හැකියාව යොමුවන්නේ සාමූහික අවධානය ප්‍රතික්‍රියාශීලී ගැටළු විසඳීමෙන් අනාගතය සහ-නිර්මාණය කිරීමට මාරුවීම කෙරෙහිය.... මෙම මාරුවීම සම්බන්ධ වන්නේ හුදෙක් උනන්දු කරවන දැක්මවල් ගොඩනැගීමට නොව, වර්තමාන යථාර්ථය ගැන දුෂ්කර සත්‍යයන්ට මුහුණදීම සහ සත්‍ය වශයෙන් නව ප්‍රවේශයන් සිත් තුලට කා වැද්දීමට දැක්ම සහ යථාර්ථය අතර ආතතිය භාවිතා කරන්නේ කෙසේද යන්නට ද සම්බන්ධව ය.

අප දැනට කරන දේ දිගටම කරගෙන යාමෙන්, නමුත් එය වඩා තදබල ලෙස හෝ කාර්යක්‍ෂම ලෙස කිරීමෙන් බොහෝ වෙනස් ප්‍රතිඵල නොලැබෙනු ඇත. සත්‍ය වෙනස ඇරඹෙන්නේ අප වෙනස් කිරීමට උත්සාහ දරන පද්ධතියෙහි අප කොටස් වන බව පිළිගැනීමත් සමගය. සත්‍ය වෙනස පිළිබඳ ක්‍රියාවලි කෙරෙහි සාහිත්‍යක් ඇත. හිසැකවම මැන්ඩෙලා වැනි පුද්ගලයෙක් මෙතරම් අනුනාද වන ස්වරයක් හාද කළේ මේ හේතුවෙනි.

අභියෝගය වන්නේ පශ්චාත්-ගැටුම් සාමය ගොඩනැගීම පිළිබඳ සංකීර්ණ ගතිකයන් සහ ක්‍රියාවලි සමග කටයුතු කිරීමට තනි ආදර්ශයක් ඉදිරිපත් කිරීම නොවේ. එක් විකල්පයක් වනුයේ, 'දේශීය ක්‍රියාධරයින් සහ රාජ්‍ය-නොවන අංශයේ වැදගත්කම සහ දේශීය දැනුම සහ ප්‍රඥාව පිළිගැනීම සනිටුහන් කර, පහළ මට්ටමේ සිට සාමය ගොඩනැගීමට සන්නද්ධ ගැටුමෙන් දෙකඩ වූ ප්‍රජාවන් බලගැන්වීමයි.³⁷⁸ මෙම ක්‍රමෝපායය ජාතික සාම මණ්ඩලයෙහි සහ කොළඹ සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු කේන්ද්‍රයෙහි කාර්යයන් සමග ගැළපේ. ලේඛකයා මෙම සංවිධාන දෙකෙහිම අධ්‍යක්ෂවරයෙක් ලෙස සේවය කරයි.

සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු කේන්ද්‍රයෙහි අපි අනුගමනය කරන්නේ වෙනස් ක්‍රමෝපායයකි; අපගේ කාර්යයෙහි මූලික අවධානය යොමුවන්නේ මාරුකර ගැනීමේ රොසන්බර්ට් ප්‍රවර්ධනය කළ පරිදි අවිනිසාවාදී සන්නිවේදනය හඳුන්වාදීමටයි.³⁷⁹ මෙම කේන්ද්‍රය අවිනිසාවාදී සන්නිවේදනය පිළිබඳ පුහුණු ලබාදෙයි. අවිනිසාවාදී සන්නිවේදනයෙහි පරමාර්ථය වන්නේ අන් අයගෙන් විශ්වාසය උපදවීමට සහ අන් අයට සහ අපටම සානුකම්පිතව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට වෘත්තිකයින්ගේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීමයි. අවිනිසාවාදී සන්නිවේදනය පුද්ගලයින්ට ඔවුන් තමන්ව ප්‍රකාශ කරන අන්දම නැවත සකස් කර ගැනීමටත්, ඔවුන් නිරීක්ෂණය කරන, හැඟෙන, අවශ්‍ය කරන සහ

³⁷⁸ Ramsbotham et al. (2011). *Contemporary Conflict Resolution*, Cambridge: Third edition, Polity Press. P. 233.
³⁷⁹ Rosenberg M B. (1999). *Nonviolent Communication – A Language of Compassion*, California: Puddle Dancer Press.

ඉල්ලන දේ ගැන ඔවුන්ගේ විඥානය කෙරෙහි යොමුවීමෙන් අන් අයව ඇසීමටත් මඟ පෙන්වයි. අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදනය ක්‍රියාකාරීත්වයක් සඳහා අතිප්‍රේරණය ලෙස බිය, වැරදි හැඟීම, ලැජ්ජාව, දෝෂාරෝපණය, බලහත්කාරය, තර්ජනය හෝ දඬුවම් කිරීම සාධාරණීකරණයට වඩා, අනුකම්පාව අවධාරණය කරයි.

අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදනය ඉල්ලීම්, විනිශ්චය කිරීම් සහ වරද පැවරීම් වැනි සන්නිවේදනයට ඇති ප්‍රධාන බාධක සමඟ කටයුතු කිරීමට වෘත්තිකයාට සහාය දෙයි. අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදන පුහුණු වලදී, පුද්ගලයෙකු අනෙකාට පහර නොදී තමාගේ හැඟීම් ප්‍රකාශ කිරීමට ඉගෙන ගන්නා අතර, එය අන් අයගේ ආරක්‍ෂක ප්‍රතික්‍රියාවලට මුහුණ දීමට සිදුවීම අවම කරයි. අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදනය පියවර සතරක ක්‍රියාවලියකි: නිරීක්ෂණය කිරීම, හැඟීම, අවශ්‍යවීම, සහ ඉල්ලීම් කිරීම³⁸⁰ යනුවෙනි. මෙය කෙතෙකුට ගෞරවාන්විත සහ සහකම්පිත සම්බන්ධතා පවත්වාගෙන යන අතර, තමන්වම ප්‍රකාශ කිරීමට, සහ අන් අයව ඇසීමට සහ සෑම කෙනෙකු සඳහාම විශ්වාස මානව අවශ්‍යතාවලට සාවධානවීමට හැකියාව ලබාදෙයි.

අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදනය සානුකම්පිත සන්නිවේදනය හෝ සහයෝගීත්ව සන්නිවේදනය ලෙසද හැඳින්වේ. තවද එය සන්නිවේදනයෙහි අංග තුනක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි: ස්වයංසහකම්පනය (කෙනෙකුගේම ඇතුළත්තය අත්දැකීම ගැන ගැඹුරු සහ සානුකම්පිත දැනුවත්කම ලෙස අර්ථ දක්වා ඇති), සහකම්පනය (ගැඹුරු දයාවකින් අන්කෙනෙකුට ඇනුම්කන් දීම ලෙස අර්ථ දක්වා ඇති), සහ අවංක ස්වයං-ප්‍රකාශනය (අන් අය තුළ අනුකම්පාව උපදවීමට හැකි ආකාරයකින් සත්‍ය වශයෙන් තමාම ප්‍රකාශ කිරීම ලෙස අර්ථ දක්වා ඇති).

අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදනය සියළු මනුෂ්‍යයින්ට අනුකම්පාව සඳහා හැකියාව ඇති බවත්, ප්‍රචණ්ඩත්වයට හෝ අන් අයට හානිකරන හැසිරීමට පෙළඹෙන්නේ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට වඩා ඵලදායී ක්‍රමෝපායයන් ඔවුන් හඳුනා නොගන්නා විටය යන අදහස මත පදනම් ව ඇත. ප්‍රචණ්ඩත්වය (මානසික සහ ශාරීරික) හානි කිරීමට මඟපාදන සිතීමේ සහ පැවසීමේ පුරුදු ඉගෙන ගන්නේ සංස්කෘතිය හරහා ය. අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදන සිද්ධාන්තය අනුමාන කරන්නේ, සියළු මානව හැසිරීම් විශ්වාස මානව අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට දරන උත්සාහ තුළින් පැන නැගෙන බවත්, මෙම අවශ්‍යතා කිසිවිටකත් ගැටුම්කාරී නොවන බවත් ය. එසේ නොව, ගැටුම් පැන නගින්නේ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා වූ ක්‍රමෝපායයන් ගැටෙන විටය. අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදනය යෝජනා කරන්නේ, පුද්ගලයින්ට ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා, අන් අයගේ අවශ්‍යතා සහ මෙම අවශ්‍යතා වටා ඇති හැඟීම්, හඳුනා ගත හැකි නම්, සමගිය සාක්ෂාත් කර ගත හැකි බවයි.

අවිහිංසාකාරී සන්නිවේදනය විශ්වාස කරන්නේ, තනි පුද්ගලයින් හෝ කණ්ඩායම් අතර බොහෝ ගැටුම් පැන නගින්නේ, හීතිය, වැරදි හැඟීම්, ලැජ්ජාව, ආදිය උපදවීමේ අරමුණින් බලහත්කාරී හෝ තමාගේ වාසිය සඳහා වූ භාෂාව තේතුවෙන් ඔවුන්ගේ මානව අවශ්‍යතා ගැන වැරදි ලෙස සන්නිවේදනය කිරීමෙන් බවයි. සන්නිවේදනයෙහි මෙම 'ප්‍රචණ්ඩ' ආකාරයන්, ගැටුමක් අතරතුර හානි කරන විට, සහභාගිවන්නන්ගේ අවධානය ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා, ඔවුන්ගේ හැඟීම්, ඔවුන්ගේ දෘෂ්ටිකෝණයන්, සහ ඔවුන්ගේ ඉල්ලීම් පැහැදිලි කිරීමෙන් වෙනතකට හරවා, ගැටුම විරස්ථායි කරයි.

සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු කේන්ද්‍රය විසින් ගැටුමෙන් බලපෑමට ලක්වූ පෙදෙස්වල පැවැත්වූ පුහුණු ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ ප්‍රජාවේ සහ දේශපාලන නායකයින්ගේ සහ රාජ්‍ය සේවකයින්ගේ ක්‍රියාකාරී සහභාගිත්වය ඇතිව ගැටුම් නිරාකරණයට උපකාරී වී ඇත.

සියළු අවිහිංසාවාදී සන්නිවේදන පුහුණු ආරම්භවන්නේ පුහුණුලාභීන් සහ පුහුණු කරන්නන් කවයක වාඩිවී එක් කෙනෙක් මැදට විත් සමාජීය සුවකිරීමට දායක වන ශබ්දයක් නිපදවන ටිබෙට් සංගීත බඳුනක් මත සර්ෂණ සහ කම්පන උත්පාදනය කිරීමට ඊටක් කරකැවීමෙනි.³⁸¹ මෙම ක්‍රමෝපායය විවිධ ආගමික ප්‍රජා වලින් සහභාගිවන්නන්ට නිශ්ශබ්දව යාච්ඤා කිරීම පිණිස ඵලදායී නිවේශන ලක්ෂ්‍යයක් ලෙස දිගටම පවතින අතර, එය දකින්නේ සුවචීමට සහ සංහිඳියාවට දායක වන ප්‍රථම පියවර ලෙසටය.

'ගෙදර වර්ධනය කළ' විසඳුමක් කෙරෙහි ඇති රජයෙහි යොමුව දැඩි උත්සාහයන් සහ ව්‍යාපාර සමඟ විවිධ දිශානතවලින් විදහා දැක්වීම අවශ්‍ය වෙයි. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ශක්තිමත් සහ කල්පවන්නා සාමයක් ලබාගත හැක්කේ, සංහිඳියා ක්‍රියාවලිය දෙමළ සහ අනෙකුත් සුළුතර ප්‍රජාවන්ගේ අයිතීන් සහ නිදහස ආමන්ත්‍රණය කරන පුළුල් සහ සත්‍ය ලෙස සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සංවාද ක්‍රියාවලියකින් අවධාරණය කරන විට පමණකි. මෙයට ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේ සහ එම රට ඇතුළත සහ පිටත සිටින සියළුම ශ්‍රී ලාංකිකයන්ගේ සහාය අවශ්‍ය වේ. පහත සඳහන් දේ සිහියට නැඟීම අපට ප්‍රයෝජනවත් විය හැකිය:

දිග්ගැස්සුණු ප්‍රචණ්ඩ ගැටුම අතරතුර සිදුවූණු ප්‍රජාවන් ධූර්වකරණය වීම, ප්‍රචණ්ඩත්වය සහ තුවාලවල මට්ටම් ගැන සළකා බලන කළ, වෙනස්කම් පැහැදීමේ විශ්වාසය යළි ස්ථාපිත කිරීමේ විපරිවර්තන මට්ටම්වලට ලඟාවීමට නම්, නවෝත්පාදනය සහ නිර්මාණශීලීව අළුත් කිරීම සඳහා හැකියාවක් අවශ්‍ය කෙරේ. මෙය ප්‍රචණ්ඩත්වයට පසුව බොහෝ සමාජවල ධාරිතාව ඉක්මවා යන්නක් විය හැකිය.³⁸²

රැම්ස්ඩේන්ම් සහ අන් අය සංහිඳියාව සඳහා අදියර සතරක් මතු කර දක්වයි, එනම්, ප්‍රචණ්ඩත්වය අවසන් කිරීම, ධූර්වකරණය ජය ගැනීම, පරස්පරවිරෝධීය කළමනාකරණය සහ වෙනස්කම සැමරීමය.³⁸³

පළමු අවශ්‍යතාව වන්නේ යම් මට්ටමක දේශපාලනික සමාජතියකි. මෙය අඩුම වශයෙන් ආපසු ප්‍රචණ්ඩත්වය කරා යාම සිදු නොවිය හැකි මට්ටමකට විය යුතුය. පරාජයවූ සතුරෙකුට සමාව දීම අපහසුය; අවසානයේදී ජයගත් සතුරෙකුට සමාව දීම වඩාත් අපහසුය. යෂණික සහ විභවීය තර්ජනයක් ලෙස තවමත් දකින සතුරෙකුට සමාව දීම ඊටත් වඩා අපහසුය.

ධූර්වකරණය ජයගැනීමේ දෙවැනි අදියර වනුයේ ප්‍රතිවාදී පාර්ශව විසින් සිතෙහි තබාගෙන සිටින ගැටුමෙහි සමාව දිය නොහැකි වාර්තා ලෙස බොහෝ විට පවතින දේ සමඟ සටන්වැදීමේ ගැටළුවයි. සතුරා පිළිබඳ අමානුෂික කළ ප්‍රතිරූප පවතින තාක්කල් සහ වින්දිතකරණය ගැන අනෙකුත් වැටහීම් පුළුල්ව විශ්වාස කරන අතර සංහිඳියාවෙහි ගැඹුරු ක්‍රියාවලියන් වෙත ලඟා විය නොහැක.

³⁸⁰ *ibid.* p. 5.
³⁸¹ For more details on the Tibetan Singing Bowl see, Lederach, J. & A. (2010) *When Blood and Bones Cry Out* New York: Oxford University Press, pp. 89- 110.
³⁸² Ramsbotham et al. (2011). *Contemporary Conflict Resolution*, Third edition. London: Polity Press Cambridge, p. 233.
³⁸³ *ibid.* pp. 258-261.

තුන්වන පියවර සමග, සංහිඳියා ක්‍රියාවලිය නිශ්චිතවම විපරිවර්තන ක්‍ෂේත්‍රයට පිවිසෙයි. මෙය ව්‍යුහාත්මක, දේශපාලනික සහ ආර්ථික ප්‍රතිසංවිධාන මගින් සහ නිබඳව ගැටුම් නිබන්දනය සාමකාමීව එකට පීඩනයක් මානසික හැකියාවන් ශක්තිමත් කිරීම මගින් දිගටම පවතින ගැඹුරු වෙනස්කම් යා කිරීමට දරන උත්සාහයන් ලෙස සිදුවේ.

සමහරුන්ට පෙනෙන අන්දමට සත්‍ය සංහිඳියාව ලඟා කර ගෙන ඇත්තේ සතරවන සහ අවසාන අදියරට පැමිණි විට පමණි..... මෙයට සාමය ඇතිකිරීමේ සහ සංස්කෘතික සාමය ගොඩනැගීමේ වඩා ගැඹුරු මට්ටම් ඇතුළත් වේ. මෙය අධ්‍යාපනය සහ පාසැල් පෙළපොත් තුළ කියවෙන කතාන්තර බහුත්වකරණය හරහා පෙර ධුර්වකරණය වී තිබුණු නිල වාර්තා සහ මාධ්‍ය නියෝජන සංස්කරණය කිරීමේ සිට, අවසාන වශයෙන් ප්‍රජාවන් සහ පවුල් තුළ මතකයන් ප්‍රදේශයන් තුළ සම්ප්‍රේෂණය කිරීමට බලපාන විදිනද අත්දැකීම් අත්හර දැමීම දක්වා දිව යන්නකි.

ඉහත දෘෂ්ටි කෝණයන්ගෙන් බලන කල පැහැදිලිව පෙනෙන්නේ, සත්‍ය ලෙස සංසිද්ධික සමාජයක් පෙනෙන අන්දම හුවමාරු කොට, ශ්‍රී ලංකාව තුළ ස්ථිර සාමය ගොඩනැගීම කළ නොහැකි බවයි.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ මූලික වටිනාකම් බේදජනක ලෙස සෝදාපාළුවට ලක්වීම, බිය මානසිකත්වය වර්ධනය වීම සහ සාධාරණ සහ තිරසාර සාමයකට සහයෝගය දක්වන හඬවල් නිශ්ශබ්ද කිරීම මධ්‍යයේ, සාමූහික අනාගතයන්ට කෙරෙන තර්ජනවලට විරෝධීව අඩුමට හැඟී සිටීමට සාමයට- නිතරම ශ්‍රී ලාංකිකයින් සඳහා අවශ්‍යතාවක් පවතී. නැතහොත්, පිටතේ පාර්ශ්ව දිව ගරුකරන, වෙනස්කම් සමරන සහ ප්‍රවණ්ඩත්වය වළක්වන සාමකාමී ශ්‍රී ලංකාවක් නිර්මාණය කිරීමේදී නිශ්ශබ්දතාවය වී අවමංගල්‍යයෙහි සන්ධි ගබ්දය වනු ඇත. ඉදිරියට යන සාම මුලපිරීම් වලට මහජන සහයෝගය සඳහා අවකාශය විවෘත කරන සංවාදයන්ට ප්‍රජාවන් සම්බන්ධ කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තවමත් පරාජිතව අනිප්‍රායයක් නොවේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තවදුරටත් පිරිහීමට විරෝධීව ප්‍රාකාරයක් ලෙස ක්‍රියාකළ හැකි මත පිළිබඳ අවිනිසාවාදී බිම් රැල්ලක් ඒකරාශී කළ හැකි වක මාර්ගය ද මෙය වේ.

සාමය ගොඩනැගීම තුළට ගෙන ආයුතු තවත් සංවාදයක් වන්නේ ආගම සහ ගැටුම් නිරාකරණය ගැන අවධානයයි. 'පූජනීයත්වයේ දෙගිඩියාව' නමින් පැවසෙන දෙයින් අවධාරණය කරන්නේ සියළුම උදර ලෝක ආගම් තුළ නිතනුකුල ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ යුද්ධයට අනුගත වියහැකි තත්වයන් ඇතිබව පුළුල්ව පිළිගත් කරුණක් වන නමුත්, අවිනිසාවාදී ගැටුම් නිරාකරණය සහ සාමය ප්‍රවර්ධනය සඳහා ද ගැඹුරු සම්පත් පවතින බවයි.³⁸⁴ මෙම පූජනීයත්වයෙහි දෙගිඩියාව ශ්‍රී ලාංකීය යථාර්ථයෙහි ද කොටසක් වෙයි. මෙහිදී ප්‍රවණ්ඩත්වය සහ සාමය යන දෙකම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සිංහල, දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්හි ප්‍රධාන ආගම් සතර තුළ දැක ගත හැක.

මුස්ලිම්, ක්‍රිස්තියානි සහ හින්දු ඇදහිලි සහ වන්දනීය ස්ථාන වලට ප්‍රහාර උසිගැන්වීමේ හෝ විල්ල කිරීමේ බොද්ධාගමෙහි පශ්චාත්-යුධ භූමිකාව සමඟ මෙම පූජනීයත්වයෙහි දෙගිඩියාව අඩුමට පවතී. කෙසේවෙතත්, ගැටුම් නිරාකරණ දෘෂ්ටිකෝණයකින් ආගම්වල භූමිකාව නොතකා සිටිය නොහැකිය. ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය කෙරෙහි වැඩිකිරීම රඳා පවත්වන්නේ, සිංහල- බොද්ධයින් අතර පමණක් නොව දිවයිනේ දෙමළ සහ මුස්ලිම්වරුන් අතර මෙන්ම, ඔවුන්ගේ මිට්‍රාමය-වේනිකාසික කතා වස්තූන්ගේ ශුද්ධ බව බැහැර කිරීම සඳහා තීරණාත්මක ස්වයං මෙහෙතිකරීමක නිරත

වීමට විවිධ ජනවාර්ගික-ආගමික ප්‍රජාවන් සුදානම්ව යන්න ද, මතය. තවද, සාමය ගොඩනැගීමේ පශ්චාත්-යුද කාලය තුළ ආරම්භක ලක්‍ෂ්‍යය වන්නේ ප්‍රවර්ධනය කෙරෙන අන්තර්ජාගමික මුලපිරීම් තුළ ස්වයං-මෙහෙතිකරීමේ ක්‍රියාවලියක් ද ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි.

ඇමුණුම (12) තුළ ලේඛකයා ගැටුම් අධ්‍යයනය සඳහා වූ බර්ගෝල් පදනම සමඟ විපරිවර්තනයට පද්ධතිමය ප්‍රවේශ පිළිබඳ යොමුවක් අනුගමනය කරන විවිධාකාර මුලපිරීම් තුළ සම්බන්ධ වී ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ නියෝජිතයන්ගේ කිහිපයක වැඩ කටයුතු ඉස්මතු කර ඇත. පද්ධතිමය වින්තනය ගැන යොමුව වූයේ රේඛීය නොවන ප්‍රවේශයකි. එය හඳුනාගත්තේ, පද්ධතිමය නිරීක්ෂණය කිරීම, පද්ධතිමය සමග සහ තුළ වැඩිකිරීම සහ පද්ධතිමය සමග පරිණාමනය වීම ඇතුළත් කළ පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන වක්‍රයක් ලෙසට ය. ක්‍රියාකාරකම්වලට ඇතුළත්වූයේ, නිරන්තර විශ්ලේෂණය, සංකීර්ණත්වයන් තේරුම්ගැනීමට නිරීක්ෂණය සහ තක්සේරුව, විවේචනාත්මක-වැඩදායක මැදිහත්වීම, සහ අදාළ භූමිකා සහ සීමාවන් තේරුම් ගැනීම සහ නිශ්ශබ්දත්වය සහ හවුල්කරුවන් සමඟ එකට කෙරෙන උගෙනුම් ක්‍රියාවලියන්ය. මෙම දෘෂ්ටිකෝණයෙන්, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය විවිධ ක්‍රියාකාරකම්, ක්‍රියාකාරකම් මට්ටම සහ ක්‍රියාධාරයින් සම්බන්ධීකරණය සහ සම්බන්ධතා ඇතිකිරීමට ක්‍රමෝපායීය සැලසුම්කරණ රාමුවක් ස්ථාපිත කිරීමට වැදගත් දායකත්වයක් ලබා දුන්නේය.

ජාතික සාම මණ්ඩලය, සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු කේන්ද්‍රය සහ වෙනත් සංවිධාන වල මගේ නායකත්ව භූමිකාව සමඟ මට හැඟෙන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ පශ්චාත්-යුද සාමය ගොඩනැගීමට මඟ පෙන්වීම සඳහා පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනයෙහි කේන්ද්‍රීය අංග සමහරක් නැවත සක්‍රියතාවයට පත්කිරීම අවශ්‍ය විය හැකි බවයි. මේවාට, සාමකාමී සහ අවිනිසාවාදී වෙනසෙහි නියෝජිතයින් ඒකරාශී කිරීම, පශ්චාත් යුද යථාර්ථයන් පිළිබඳ පද්ධතිමය විශ්ලේෂණය, පද්ධතිමය මැදිහත්වීම් පිළිබඳව ක්‍රමෝපායීය සැලසුම්කරණය, විසඳුම් ගැන සිහිමේදී නිර්මාණශීලීත්වය, සහ පද්ධතිමය මැදිහත්වීම් සැලසුම්කරණය ඇතුළත් වේ. ගැටුම් විපරිවර්තන වෘත්තිකයින්ට බලාපොරොත්තු සහිතව පද්ධතිමය ප්‍රවේශය ඉදිරිපත් කිරීම පිණිස මෙම කේන්ද්‍රීය අංග වඩා විස්තර සහිතව ප්‍රකාශනය තුළ නිරාවරණය කර ඇත.³⁸⁵

ශ්‍රී ලංකාව හමුදාමය යටිතල පහසුකම්, ක්‍රමෝපායීයව යෝග්‍ය අන්දමට සිතීම, සහ සැලසුම්කරණය සහ දැවැන්ත සම්පත් සහ අයවැය වෙනුවෙන් ආයෝජනය කර ඇති අතර, දිගටම විශාල වශයෙන් ආයෝජනය කරයි. කෙසේවෙතත් සාමය හෝ ගැටුම් වැළැක්වීම සැලසුම්කරණය වෙනුවෙන් ආයෝජනය කර නොමැති තරම්ය. දැන් අවශ්‍ය කෙරෙන්නේ සාමය ගොඩනැගීම සහ ගැටුම් වැළැක්වීමට ඇති වර්තමාන උදාසීන ප්‍රවේශයන් පද්ධතිමය වින්තනය සහ පද්ධති සැලසුම්කරණය මගින් ජාතික මට්ටමේ ගැටුම් වැළැක්වීමේ මූලධර්ම, මෙවලම් සහ ප්‍රවේශ කාවැද්දීමක් සමඟ ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමය.

කොන්කිරීමට ලක්වූ කණ්ඩායම්, ආගමික, ජනවාර්ගික හෝ ජාතිවාදී හෝ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජවාදය මත පාදක වූ කණ්ඩායම් වේවා, ඔවුන්ව ක්‍රියාවලියෙන් බැහැර කෙරේ නම් තිරසාර ආරක්‍ෂාව තිබිය නොහැකිය. සටන්කාමීත්වය හෝ කැරලි කෝලාහල නිර්මාණය කිරීමට ඇති වට්ටෝරුව සංකීර්ණ නොවේ. එය අර්ධ වශයෙන්, සුවිශේෂී කණ්ඩායමක් සමූහයෙන් වෙන් කොටගෙන මාධ්‍ය හැසිරවීමෙන් ඔවුන්ට සන්නිවේදන මාර්ග අවහිර කිරීම හෝ පදනම් විරහිත හේතූන් මත ඔවුන්ට පහරදීම හා සම්බන්ධ වේ. සමස්තයෙහි ලා සැලකීමෙන් තොරව සාමය තිබිය නොහැකිය.

³⁸⁵ Wils, Oliver et al. (2006). The Systemic Approach to Conflict Transformation: Concept and Field Application, Berlin: Berghof Foundation for Peace Support. pp. 31-66

³⁸⁴ ibid. pp. 340-41.

මානව හිමිකම් සුරැකීම ගැටුම් වැළැක්වීමෙහි සහ සාමය ගොඩනැගීමෙහි අත්‍යවශ්‍ය සහ කේවල් කළ නොහැකි සංරචකයකි. මීට අමතරව, බැහැර කිරීම සහ වෙනස්කොට සැලකීම වැනි මානව හිමිකම් උල්ලංඝන විකිනෙකා සමග මනුෂ්‍යයින්ට ඇති සම්බන්ධතාවයෙහි සහ පුද්ගලයා සහ රජය අතර සම්බන්ධතාවෙහි ගැඹුරු පැල්මක් ඇති කරයි.

කිසිම සංවිධානයක්, ආයතනයක්, අංශයක් හෝ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයක් වන පෞරුෂය නොසලකා, ඕනෑම ප්‍රජාවක තිරසාර සාමය ඇති කිරීමේ දැවැන්ත බර තනිවම කරපිටට ගැනීම බලාපොරොත්තු විය නොහැකි බව පිළිගැනීම වැදගත් වේ. අත්‍යවශ්‍යව, සහ අර්ථ දැක්වීමට අනුව, සාමය ගොඩනැගීම යනු, සියල්ල ඇතුළත් කරන, නියෝජනය කරන, සහ සහභාගිත්ව ක්‍රියාවලියක්, සහ ඇත්තෙන්ම, එය අවසාන සහයෝගීත්ව උත්සාහය ද වේ.

මාගේ පර්යේෂණයෙහි මා විසින් විවාදයට ලක් කර ඇති පද්ධතිමය ප්‍රවේශය ජාල සඳහා සහ අනෙකුත් සහයෝගීත්ව ව්‍යුහයන් සඳහා ඉතා විශාල විභවයක් ඇති ලෙස මම සලකමි. ජාතික සාම මණ්ඩලය, සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු කේන්ද්‍රය සහ අපගේ ජාලයේ බොහෝ හවුල්කරුවන්ගෙන් ලැබෙන වරයන්ගෙන් සන්නද්ධ වී තවදුරටත් කෙරෙන ආනුකූලික විමර්ශන සමග මම මගේ වැඩ කටයුතු අඩණ්ඩුව කර ගෙන යමි.

සමාජයීය සුවචීම පිළිබඳ සංකල්ප ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව

සාමය ගොඩනැගීම, සංහිඳියාව සහ ගැටුම් නිරාකරණය ගැන බොහෝ ක්‍රමෝපායයන් සහ විද්වත් අධ්‍යයන ඇති අතර, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය වීවාසීන් වක් ප්‍රවේශයක් වේ. ලෙඩරාක් පැවසූ ප්‍රකාර, මගේ පර්යේෂණය 'සමාජයීය සුව චීමේ' අදහස සමග තවදුරටත් ශක්තිමත් වේ යැයි මට හැඟේ³⁸⁶ විද්වත් පර්යේෂණ ක්‍ෂේත්‍රයෙන් ඔබ්බට ගොස්, පසුගිය දශක තුන තුළ ගැටුම් සහ ප්‍රවණ්ඩත්වයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව පුරා තැන් තැන්වල විසිරී ඇති ලකුණු කළ සහ ලකුණු නොකළ සොහොන් දහස් ගණනකට වඩා සංඛ්‍යාවකින් ලේ සහ ඇටකටු මොරගසන විට හඬවල් සමග අපි කටයුතු කරන්නේ කෙසේද? මෙම හැඬීම්වලට ප්‍රතිචාර දක්වන සමාජයීය සුවචීම නොමැතිව ශ්‍රී ලංකාව තුළ සාමය ඇති නොවේ. මෙම හැඬීම්වලට ප්‍රතිචාර දක්වන සමාජයීය සුවචීම නොමැතිව ශ්‍රී ලංකාව තුළ සංහිඳියාව ඇති නොවේ. මෙම හැඬීම් වලට ප්‍රතිචාර දක්වන සමාජයීය සුවචීම නොමැතිව ශ්‍රී ලංකාව තුළ යුක්තිය ඇති නොවේ. එක් අභියෝගයක් වන්නේ, ශ්‍රී ලංකාවේ සංස්කෘතික සහ ආගමික සම්මතයන් සමග වඩා සම්පව අනුකූල විය හැකි සමාජයීය සුවචීමට පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තනය සම්බන්ධ කිරීමය. සංකල්පීය රාමුවලින් ඉදිරියට ගොස් ශ්‍රී ලංකාව තුළ ස්ථිර සාමයක් ගෙන ඒමට මාර්ග සහ ක්‍රම සෙවීමෙහි නියැලී සිටීමට පුද්ගලයින් අතිප්‍රේරණය කර ඇති අධ්‍යාත්මික යටිතහවුරු කිරීම් වෙත යාමේ අවශ්‍යතාවක් ඇත. සංකිප්තව, ලෙඩරාක් පහත සඳහන් වචන වලින් සමාජයීය සුවචීම අර්ථ දැක්වයි.³⁸⁷

සමාජයීය සුවචීම ප්‍රවණ්ඩත්වය මධ්‍යයේ සහ ඉන් ඉක්බිතිව සුවචීමට උත්සාහ දරන තනි පුද්ගලයින්ගේ ස්වභාව ක්‍ෂුද්‍ර ක්‍රියාවලි සහ ජාතික සංහිඳියාව ලබාදීම අරමුණු කරගන්නා වඩා දුරස්ථ මහා පරිමාණ ක්‍රියාවලි අතර පවතින්නකි. අපගේ මතයට අනුව, සමාජයීය සුවචීම මතුවන්නේ ප්‍රජා මට්ටම්වල, මුහුණට-මුහුණ සබඳතා සහ අන්තර්ක්‍රියා සිදුවන

³⁸⁶ Wills, Oliver et al. (2006). The Systemic Approach to Conflict Transformation Concept and Field Application, Berlin: Berghof Foundation for Peace Support. pp. 31-66
³⁸⁷ Lederach, J., & A. (2010). When Blood and Bones Cry Out. New York: Oxford University Press.

අවකාශ තුළය. ඒවා තනි පුද්ගලයින්ට සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් තුළ ගැබ්වී ඇති ඔවුන්ගේ සබඳතා වලට යොමුවන තරමින් ඒවා ක්‍ෂුද්‍ර වෙති. ඒවා කණ්ඩායම්වලින් සමන්විත වන විට ඒවා මහා පරිමාණ වෙති.

සමාජයීය සුවචීම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ සෛද්ධාන්තික දායකත්වයන් තුනක පොරොන්දුව රඳවා ගනී. පළමුව, සමාජයීය සුවචීම ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව නිර්මාණය කරයි. එය පුද්ගලික ක්‍රියාවලිය සහ සාමූහිකය අතර අතරමැදි අවකාශයක් නිර්මාණය කරයි. ඒ අනුව, සමාජයීය සුවචීම හට බලපෑමට ලක්වූ ජනතාවගේ වඩා ක්‍ෂණික ඕනෑ විපාකම් සහ සබඳතාවලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට වැඩි අවස්ථාවක් ඇත.

දෙවනුව, සමාජයීය සුවචීම කම්පනය හරහා බහුවිධ දිශානුගත කිරීම් ලබාදෙයි. මෙය අර්ථවත් ගනුදෙනුවක් සඳහා උචිත අවකාශය නිර්මාණය කිරීමට විභවයක් සහ දැනෙන අවශ්‍යතාවන් පිළිබඳව ජනතාව ස්පර්ශ කරන අරමුණු සහිත ක්‍රියාකාරිත්වය වර්ධනය කිරීම යෝජනා කරයි.

තෙවනුව, සමාජයීය සුවචීමේ සන්දර්භයම පවා හඬ පිළිබඳ අන්තර්ක්‍රියාකාරී සම්බන්ධයක් ලෙස; එය එකකින් එකකට ගලා යන ප්‍රතිඵලයක් නෙවත් සමාජ දෝංකාරයක් ඇති කරයි. සමාජ දෝංකාරයට අර්ථවත් සංවාදය, ප්‍රකාශිත අදහස්, අවශ්‍යතා සහ අපේක්‍ෂා විභා මෙහා යාම අවශ්‍ය කෙරේ. සෛද්ධාන්තිකව, සමාජ දෝංකාරය හට අවකාශයන් ස්පර්ශ කර ලඟට හෝ දුරට විභාමෙහා කිරීමට හැකියාව ඇත.

හැඳින්වීමේ පරිච්ඡේදයේ ආරම්භයේදී උපුටා දැක්වූ අන්තර්දෘෂ්ටියට අමතරව ලෙඩරාක්ගෙන් උපුටාගත් තවත් අන්තර්දෘෂ්ටියක් වෙත යොමු කිරීමට මම කැමැත්තෙමි.³⁸⁸

සදාචාරාත්මක පරිකල්පනය අපේ සතුවත් ඇතුළත් කරන සම්බන්ධතා ජාලයක් තුළ අප ද සිටින බව පරිකල්පනය කිරීමට හැකියාව අවශ්‍ය කරයි; ද්විත්ව ධ්‍රැවීකරණය කෙරෙහි විශ්වාසය නොතබා සංකීර්ණත්වය පිළිගෙන තේරුම් ගැනීමට අපහසු කුතුහලය පවත්වා ගෙනයාමට ඇති හැකියාව; නිර්මාණාත්මක ක්‍රියාව කෙරෙහි සහ එය පසුපස යාම කෙරෙහි මූලික විශ්වාසය; ප්‍රවණ්ඩත්වයේ හුරුපුරුදු පරිසරයෙන් ඔබ්බට නොදන්නා අභිරහසට පය තැබීම තුළ ඇති අවදානම පිළිගැනීම.

අවසාන වශයෙන්, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන ප්‍රවේශයක් ප්‍රයෝජනවත් බව සහ ශ්‍රී ලංකාව තුළ තිරසාර සාමය ගොඩනැගීමට දායක විය හැකි විශ්ලේෂණය, සැලසුම්කරණය සහ ක්‍රියාකාරිත්වය සඳහා ඵලදායී සංකල්පීය රාමුවක් සපයන බව අවධාරණය කිරීමට මම කැමැත්තෙමි. පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන මෙවලම් ජාතික සාම මණ්ඩලය සහ සන්නිවේදනය සඳහා වූ පුහුණු කේන්ද්‍රය වැනි අතරමැදි සංවිධාන සහ ගැටුම් විපරිවර්තනය, සාමය ගොඩනැගීම සහ සංහිඳියාව පිළිබඳ ක්‍ෂේත්‍ර තුළ ක්‍රියාකාරීව කටයුතු කරන අන් අය විසින් භාවිතා කළ හැක.

සතරවැනි පරිච්ඡේදයට ආපසු ගොස්, ශ්‍රී ලාංකීය දේශපාලන වාතාවරණයේ මෘතකදී සිදුවූ වෙනස්වීම් තිබියදීත්, රාජ්‍ය බලය ගැන වූ ගැටුමෙහි Tetralemma තවමත් පවතින බව අවධාරණය කිරීමට මම කැමැත්තෙමි. රජපායෙහි ඊ ආස්ථානයෙහි චල්චීටීරය හැතැත්, දෙමළ

³⁸⁸ Lederach, J. P. (2005). The Moral Imagination – The Art and Soul of Building Peace. New York: Oxford University Press, p. 5.

ජාතිකවාදීන්ගේ අභිලාෂයන් ඒවා දිගටම මත හරියි. ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවත්වන සියළු ප්‍රජාවන්ගේ පොදු ලක්ෂණ ගැන අවධාරණය සමග ගවේෂණය කළ හැකි ධනාත්මක පැත්තෙහි යාමට විවෘත විකල්පය *tetrademma* වෙති 5 වැනි ආස්ථානය බව පෙනේ. මෙම විකල්පයෙහි සෘණාත්මක පැත්ත බොහෝ වෙනස් මට්ටම්වල පවතින බොහෝ ගැටුම්ය.

හිඳුසුනක් වශයෙන්, ජනාධිපතිවරණයෙන් පසුව වනාම, හිටපු ජනාධිපති රාජපක්ෂ ඔහුගේ මැතිවරණ පරාජය සඳහා දෙමළ ජනතාවට වෝදනා කළේය. වාර්තාවලට අනුව, මහා මැතිවරණයට පසු සිංහල ජන්ද හරහා හැවත පාර්ලිමේන්තුවට පැමිණීමේ වේගනාවෙන්, විල්ට්ට්ට් තුස්තවාදය යළි මතුවීම සඳහා රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මත පාදන බව ඔහු කියා පායි. තර්කය වනුයේ මව්බිම ද්‍රවිඩයින්ගෙන් ආරක්ෂාකර ගැනීමට ඔහු ආපසු බලයට පැමිණිය යුතු බවයි. ඔහුට සහ ඔහුගේ ආධාරකරුවන්ට දෙමළ ජනගහනය මත යකඩ ග්‍රහණයක් වුවමනා කරයි. රජය විසින් සුළුතර ප්‍රජාවන් වෙත කෙරෙන සාමයට හේතුවන ඕනෑම පියවරක් පෙන්වා දෙන්නේ මව්බිම විකිණීමක් ලෙසය. රාජපක්ෂ දේශපාලනය සාර්ථක වුවහොත්, සත්‍ය සාමය සහ ජනවාර්ගික සංහිඳියාවෙහි වේගය අඩුකරයි. ජේදකාරී දේශපාලනඥයින් ඔවුන්ගේ දේශපාලන අවි වල කොටසක් ලෙස නිරාකරණය නොවූ ගැටුම භාවිතාකරන තුරු, ශ්‍රී ලංකාව තුළ ස්ථිර සාමයක් ස්ථාපිත කිරීමේ අවස්ථා ඉතා ක්ෂාල වනු ඇත.

සිත්හි තබා ගත යුතු කරුණක් වන්නේ, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන දෘෂ්ටිකෝණයකින් බලන කල, සමස්තය හරහා බහුවිධ ලක්ෂණයන් හි වැඩිකිරීමෙන් සමස්ත රජපය තේරුම් ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය බවයි. මෙම බහුවිධ ලක්ෂණයන් තුරුලිය, ව්‍යුහාත්මක හෝ ජනවාර්ගික-දේශපාලනික මට්ටම්වල නිඛිය හැක. සංවාදය තරම්ම නිශ්චිත ක්‍රියාකාරීත්වයන් ද වැදගත් වේ. කතාකරන අතර එකට ඇවිදීම තුළින් සබඳතා ගොඩනැගීම තුළ දැවැන්ත වෙනසක් ඇති කළ හැකිය.

වැඩිදායක පද්ධති වෙනසක් ජනනය කිරීමට පාර්ලිමේන්තුවෙන් විකඟනාවය ඇතිකර ගැනීම අවශ්‍ය බව ආරම්භයේදී තේරුම් ගත යුතුය. තවද, පද්ධතිමය ගැටුම් විපරිවර්තන ගමන් මගේ යාමට නම්, ප්‍රමාණවත් ආධාරක ව්‍යුහයන් හඳුනාගැනීමේ අවශ්‍යතාවක් ඇත. පද්ධතිමය සංකල්ප සහ මෙවලම් ගැටුම් විපරිවර්තන ක්‍රමයෙහි තවදුරටත් පරීක්ෂා කිරීම අවශ්‍ය බැවින්, මෙම නිබන්ධනය පූර්ව පියවරක් බව සහ තවදුරටත් කටයුතු කළ බව පිළිගැනීමට පළමුවැන්නා මම වෙමි.

මට මුණගැසී ඇති හොඳම මනස් සමහරක් ගැටුමට සහ එහි විපරිවර්තනයට විත්තවේශීව සහ උද්යෝගිමත්ව සම්බන්ධ, සමාජානුය භෞමිකත්ව සාමය, යුක්තිය සමග සාමය, මානව අභිමානය සමග සාමය සහ අතීතය මකා නොහැර සාමය ගැන විශ්වාස කරන අය වෙති. ඔවුහු උනන්දු කරවන පුද්ගලයෝ වෙති. ඔවුන්ගේ වැඩ සඳහා ඔවුන්ට ඇති ආදරය, සමහරවිට අනුවණ අන්දමින්, ඔවුන්ගේ පෞද්ගලික ආරක්ෂාව සහ යම් මූල්‍ය පාරිභෝගිකයන් ගැන සැලකිලිමත් වීම් බෙහෙවින් ඉක්මවා යයි. අන් අය තමන්ව අපකීර්තියට පත් කරන නිමක් හැරි බාධකවලට විරෝධීව, ඔවුන්ට හැකි හොඳම අයුරින්, සාමකාමී සහ සංසිඳවුණු ශ්‍රී ලංකාවක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ප්‍රජාවන්ගේ හැකියාවන් ගොඩනැගීමේ කාර්යයන් කිරීමට නොහවත්වා අරගලයක යෙදෙති.

"සැබෑ යුක්තිය යනු සාමයේ අධිකාරීත්වයකින් වපුරන ලද බීජවලින් සාමදූතයින් නෙලා ගන්නා අස්වැන්නයි." (ශ්‍රී. ජේම්ස් 3 : 18)

BIBLIOGRAPHY

Abraham, Thomas, Uvais Ahamed, Dipanker Banerjee; Kumar Rupasinghe, Editor; *Negotiation Peace in Sri Lanka: Efforts, Failures and Lessons*; London; Internal Alert; 1998.

Adams, Mark, Mark Bradbury; *conflict and development: Organizational Adoption in conflict situations*; UK; Oxfam; 1995.

African Peace Forum, Centre for Conflict Resolution, Consortium of Humanitarian Agencies, Forum for Early Warning and early response; *Conflict Sensitive Approaches to development, Humanitarian Assistance and Peacebuilding: Tools for Peace and Conflict Impact Assessment, (2004) (A Resource Pack)*; London; International Alert and Saferworld.

Ali Ameer, (2001) *Political Identities and Political Choices of the Muslim Community*, Marga Monograph Series on Ethnic Reconciliation, Marga Institute, Sri Lanka, 2001

Amarasinghe, R & Wickremaratne, J., (2011), *Power Sharing, The International Experience*, Institute for Constitutional Studies.

Anderson, Mary B., (1996) *Do No Harm: Supporting Local Capacities for Peace Through Aid: Collaborative for Development Action Local*

Capabilities for Peace Project; Cambridge; Local Capacities for Peace Project.

Anderson, M., (1999), *Do No Harm, How Aid Can Support Peace – or War*, Boulder: Lynne Rienner Publishers

Augsburger, D., (1992), *Conflict Mediation Across Cultures*, Westminster: John Knox Press.

Balasingham, Anton, (2004) *War and Peace, Armed Struggle for Peace Efforts of Liberation Tigers*, Fairmax Publishing Ltd., Micham, England

Bandarage, A., (2009), *The Separatist Conflict in Sri Lanka*, Colombo: Vijitha Yapa Publishers

Banfield, J., Haufler V., Lilly D., (2003) *Transnational Corporation in Conflict Prone Zones: Public Policy Responses and a Framework for Action*; London International Alert.

Banerjee, D., Ed. (1999), *Confidence Building Measures in South Asia*, Colombo: Regional Centre for Strategic Studies.

Barash, David P., Charles P. Weibel,(2002) *Peace and Conflict Studies*; New Delhi; Sage Publication.

Bass, D. (2001) *Landscapes of Malayaha Tamil Identity*, Marga Institute, Sri Lanka

Bastian, S., (ed), (1994) *Devolution and Development in Sri Lanka*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies.

Bastian, S., (ed), (2007) *The Politics of Foreign Aid in Sri Lanka*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies.

Baum, G., Wells, H., Eds. (1997), *The Reconciliation of Peoples – Challenges to the Churches*, New York: Obris Publications

Bavink, B., (2011), *Of Tamils and Tigers*, Colombo: Vijitha Yapa Publications

Bell, B., (2002) *Learning from Experience: Children and Violence*; Colombo; Save the Children.

Bell, C., (2000), *Peace Agreements and Human Rights*, Cornwall: Oxford University Pres.

Benson W., *Light Weapons Controls and Security assistance: A Review of Current Practice*; London; International Alert and Saferworld.

Berghof Handbook for Conflict Transformation, (2001) *Berghof Research Center for constructive conflict management*, Berlin

Blaxter, L. et.al. (1997), *How to Research*, Philadelphia, Open University Press.

Bose Tapan & Manchanda, Rita, (2001) *States, Citizens and Outsiders, the Uprooted People of South Asia*, Kathmandu: South Asia Forum for Human Rights.

Bouma, G., Atkinson, G. (1999), *A Handbook of Social Science Research*, Oxford: Oxford University Press.

Bloomfield, David, Teresa Barnes, Luc Huyse, Editors; (2003) *Reconciliation after Violent Conflict: A Handbook*; Sweden; IDEA.

Bullion A J., (1995) *India, Sri Lanka and the Tamil Crisis 1976-1994*, Cassell Publishers, New York,

Bush, Kenneth; (1998) *A measure of Peace: Peace and Conflict Impact assessment (PCIA) of Development Projects in conflict zones: Working Paper No 1*; Canada.

Bush, Kenneth; (2004) *Building Capacity for Peace and unity: The Role of Local Government in Peacebuilding*; Canada; Federation of Canadian Municipalities.

Bush, Kenneth; (2003) *Hands on PCIA Part 1: A Handbook for Peace and Conflict Impact Assessment; 2003.*

Bush, Kenneth; (2000) *Peace and Conflict Impact Assessment (PCIA) of Swedish Development Cooperation with Sri Lanka.*

Caritas Internationalis; (2002) *Peacebuilding: A Caritas Training Manual*; Vatican City; Caritas International.

Centre for Human Rights and Development, (2010), Sri Lanka, Prevention of Terrorism Act (PTA), A Critical Analysis, Maharagama: Ravaya Printers and Publishers.

Centre for Just Peace and Democracy, (2006), *Envisioning New Trajectories for Peace in Sri Lanka*, Maharagama: Ravaya,

Centre for Policy Alternatives; (2003) *Informal Dispute Resolution in the Northeast and Puttalam*; commissioned by UNHCR.

Consortium of Humanitarian Agencies (CHA) (2004) *The Peacebuilding Toolkit: A Guide book on Transitional Issues for Reconciliation*; Colombo; CHA.

Church, Madeline;(2003) *International Working Group on Sri Lanka: An Effective Networked Organization Working Internationally for Peace*; London; IWG.

Cranna, M., (1994), *The True Cost of Conflict*, London: Earthscan Publishers.

Crocker, A.C. et.al, (1998) *Managing Global Chaos*. Washington D.C. United States Institute for Peace

Crocker, A.C. et.al, (2004), *Taming Intractable Conflicts Mediation in the Hardest Cases*, Washington D.C: United States Institute for Peace

Crocker, A.C. et.al, (2004) *Grasping the Nettle – Analyzing Cases of Intractable Conflict*, Washington D.C: United States Institute for Peace

DAC; (1999) *DAC Guidelines on Conflict, Peace and Development Cooperation*; Paris; Development Assistance Committee.

Development Assistance Committee; (2002) *Gender Equality in Sector Wide Approaches: A Reference Guide*; Development Assistance Committee.

Darby, J & Mac Ginty, R., (Eds) (2003) *Contemporary Peacemaking, Conflict, Violence and Peace Processes*, Basingstoke: Palgrave Macmillan

David Stroh, (2000) "Leveraging Change: The Power of Systems Thinking in Action", Reflections, Vol. 2, No. 2

David, K., & Kadirgamar, S., (1989), *Ethnicity – Identity Conflict Crisis*, Hong Kong, Arena Press.

Debiel, Tobias, Axel Elein., Eds. (2002) *Fragile Peace: State Failure, Violence and Development in Crisis Regions*; London; Zed Books.

De Mel, Neloufer, (2007) *Militarizing Sri Lanka, Popular Culture, Memory and Narrative in the Armed Conflict*, Sage Publications, New Delhi, 2007

De Silva C R & Bartholomeusz, The Role of the Sangha in the Reconciliation Process, Marga Institute, Sri Lanka

De Silva, K., & Samarasinghe, S., Eds, (2000) *Peace Accords and Ethnic conflict*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies.

De Silva, K., & Peiris, G., Eds, (2000) *Pursuit for Peace in Sri Lanka – Past failures and future prospects*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies.

de Zeeuw, Jeroen; (2001). *Building Peace in War Torn Societies: From Concept of Strategy*; Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Conflict Research Unit.

de Zeeuw, J., Frerks, G., (2000). *Proceeding: International Seminar Political Economy of Internal Conflict*; Netherlands; Institute of International Relations.

Diamond, L. (2012) Systemic Conflict Transformation, in, Beatrix Austin, Hans J. Giessmann, Uli Jäger Eds, *Berghof Glossary on Conflict Transformation*, Berlin, Berghof Foundation Operations.

Dissanayake, T., (1984), *The Agony of Sri Lanka*, Colombo: The Swastika Press.

Donald, J., Rattansi, A., Eds. 'Race', *Culture & Difference*, London: Sage Publications.

Doucet, Ian, Ed., (1996). *Resource Pack for Conflict Transformation*; London International Alert.

Douma Nynke & Bart Klem, (2004), *Civil War and Civil Peace*, A Literature Review of the Dynamics and Dilemmas of Peacebuilding through Civil Society, Clingendael Institute

Dudounet V, (2006) *Transitions from Violence to Peace*, Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management, Berlin

Edirisinha, R., Welikala, A., (2008), *Essays on Federalism in Sri Lanka*, Colombo: Centre for Policy Alternatives.

Edirisinha, R., et.al (2008), *Power-Sharing in Sri Lanka, Constitutional and Political Documents 1926 -2008*, Colombo: Centre for Policy Alternatives.

Emmanuel, S. et.al, (2004), *Youth in Vocational Training & Conflict Prevention*, GTZ-Sri Lanka

European Centre for Conflict Prevention, (1999) *People Building Peace*, Utrecht: ECCP

European platform for Conflict Prevention and Transformation, (1998), *Prevention and Management of Violent Conflicts*, Utrecht, ECCP

Ferdinands, Tyrol et al (2004)*The Sri Lankan Peace Process at Crossroads, Lessons, Opportunities and ideas for Principled*

Negotiations, & Conflict Transformation, Colombo: Berghof Foundation.

Fernando, A., (2000), *My Belly is White*, Colombo: Vijitha Yapa Publications

FEWER; (1999) *Conflict and Peace Analysis and Response Manual. 2nd Edition*; London; FEWER.

FEWER; (2003) *Implication of the Anti- Terrorism Campaign for Conflict Prevention: A Preparedness Resource for the Field*; Fewer.

Firth, O., (2004), *A Time-Bound Cavalcade of contemporary Issues*, Colombo: Centre for society and Religion

Foundation for Co-Existence, (2006) *Sri Lanka: A Retrospective Evaluation, Negotiating Peace in Sri Lanka: Efforts, Failures & Lessons*.

Fraser, Simon, Dekha Ibrahim Abdi, Jawed Ludin, Richard Smith, Steve Williams, Sue Williams, (2000) *Working with Conflict: Skills and Strategies for Action*; Responding to Conflict.

Frerks G, Klem, B, (eds) (2004) *Dealing with Diversity Sri Lankan Discourses of Peace and Conflict*, Netherlands Institute of International Relations, 'Clingendael', the Hague, the Netherlands.

Gaigals, Cynthia, Manuela Leonhardt; *Background paper for "The Consultative meeting on Integrating Peace Building and Conflict Prevention into Development Practice: Towards a Global Applied Research Network"*; London International Alert and Saferworld.

Ghai, Yash, (2000), *Autonomy and Ethnicity, Negotiating Competing Claims in Multi-ethnic States*, Singapore: Green Giant Press.

Fuenfgeld, H., (2006), *Integrating Proactive Conflict Transformation into Development Practice*, SPARC, University of Colombo

Galtung, J, (1998) *Peace By Peaceful Means*, Wiltshire: Redwood Books.

Garcia, Ed, (1993), *Participatory Approaches to Peacemaking in the Philippines*, Tokyo: United Nations University.

Goodhand, Jonathan, Phillipa Atkinson; (2001) *Conflict and Aid: Enhancing the Peace Building Impact on International Engagement: A Synthesis of Findings from Afghanistan, Liberia and Sri Lanka*; London; International Alert.

Goodhand, J., (2001) *Aid, Conflict, and Peacebuilding in Sri Lanka*, London: The Conflict, Security, and Development Group.

Goodhand, Jonathan, Tony Vaux, Robert Walker; (2002) *Conducting Conflict Assessments: Guidance Notes*; DFID.

Gooneratne, J., (2007) *Negotiating with the Tigers (LTTE) (2002-2005) A View from the second Row*, Pannipitiya: Stamford Lake

GTZ; (2001) *Conflict Analysis for Project Planning and Management: A Practical Guideline*; GTZ.

GTZ; (2001) *Conflict Impact Assessment for Development Projects: Practical Guidelines (Draft)*; GTZ.

Gunatilleke, G (Dr.); (2001) *Cost of War: The Economic, Social-Political and Human Cost of the War in Sri Lanka*; Colombo; National Peace Council; MARGA Institute.

Gunaratne, M., (2005) *For a Sovereign State* (4th Edition) , A Sarvodaya Vishvalekha Publication.

Guruge, L., (2006), *Sri Lanka's Ethnic Problem and Solutions*, Colombo, Centre for Policy Alternatives.

Harrison, F., (2012), *Still Counting the Dead*, London: Portobello Books

Hasbullah, S. et.al, (2005) *Addressing Root Causes of the Conflict, Land Problems in North East Sri Lanka*, Colombo: Foundation for Co-Existence

Henderson, M., (2002), *Forgiveness: Breaking the Chain of Hate*, London: Grosvenor Books

Hoole, Mariyahl, et al, (2013) *Religion, Conflict, and Peacebuilding: The Case of Sri Lanka. In Gods and Arms: On Religion and Armed Conflict*, Kjell-Åke Nordquist ed., Church of Sweden Research Series, Vol. 6. Oregon: Pickwick Publications.

Hoole, D., Somasundaram, D., (1992), *The Broken Palmyra*, Claremont CA: The Sri Lanka Studies Institute,

Hume, John; (2002) *Shed Your Sweat Not Blood*; Colombo; Impact; John Hume's Significant Role in the Pursuit of peace in Ireland with Lessons for Sri Lanka.

Huntington, S., (1997) *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York: Touchstone

IDEA, (2003), *Democracy and Deep-Rooted Conflict: Options for Negotiations*, Stockholm: International IDEA

International Alert; (1998) *Code of conduct for Conflict Transformation Work*; London: International Alert.

International Alert; (2004) *Inclusive Security, Sustainable Peace: A Toolkit for Advocacy and Action*; London: International Alert.

International Alert; (2003) *Pack for Conflict Transformation*; London; International Alert.

International Alert; (2003) *Peace through profit: Sri Lanka Perspectives on Corporate Social Responsibility*, London: International Alert.

International Centre for Ethnic Studies, (2006), *Sri Lanka: The Devolution Debate*, (5th Edition), Colombo: ICES.

International Commission on Intervention and State Sovereignty; *The Responsibility to Protect*; Canada IDRC; 2001.

Ishay, M., (1997), Ed. *The Human Rights Reader*, New York: Routelage

Jackson, Stephen; (2002) *Making sense of Turbulent Contexts (MSTC): Analysis Tools for Humanitarian Actors: Workbook and Facilitators Manual*; World Vision International; 2002.

Jansz, F., (2006) *The Consequences of Another War in Sri Lanka* Colombo: Foundation for Co-Existence.

Jothilingam, S.A.; (2004) *Political Challenges of the Peace Process*; Colombo; RECIPE.

Keethaponcalan S., (2008), Sri Lanka: *Politics of Power, Crisis and Peace*. Clombo: Kumaran Book House.

Keethaponcalan S I, & Jayawardene R, (eds) (2009) *Sri Lanka: Perspectives on the Ceasefire Agreement of 2002*, South Asia Peace Institute, Sri Lanka

Korf, Benedikt; (2001) *Seven Pillars of Coping Strategies in Complex Emergencies: Preliminary Results from Case studies in Trincomalee District*; Trincomalee; FSP Project.

Kodikara, S., (1989), *Indo-Sri Lanka Agreement of July 1987*, International Relations Program, University of Colombo.

Kois, L., Ed. *Transcending the Bitter Legacy – Selected Parliamentary Speeches of Neelan Tiruchelvam*, Colombo: International centre for Ethnic Studies.

Kraybill, R., Alice Frazer E, Evans R; (2000) *Peace Skills: A Manual for community Mediators*; San Francisco; Jossey Bass.

Lasater, I., (2010) *Words that Work in Business*, Encinitas CA: Puddle Dancer Press

Lawrence, Edward J. Eds; (1999) *Arms Watching: Integrating Small Arms and Light Weapons into Early Warning of Violent Conflict*; London: International Alert.

Lawrence, P., (2003), *The Ocean of Stories: Children's Imagination, Creativity, and Reconciliation in Eastern Sri Lanka*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies.

Lederach, John Paul; (1995) *Preparing for Peace: Conflict Transformation Across Cultures*; New York; Syracuse University Press;

Lederach, John Paul; (1998) *Building Peace – Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington DC, United States Institute of Peace

Lederach, John Paul, Eme Amancio, Rockrock Antequisa., (2002) *Introduction to Conflict Transformation*; Mindanao Peacebuilding Institute.

Lederach John Paul, (2005), *The Moral Imagination, The Art and Soul of Building Peace*, New York: Oxford University Press

Lederach, John & Angela, (2010) *When Blood and Bones Cry Out*, New York: Oxford University Press

Leonhardt, M., (2000) *Conflict Impact Assessment of EU Development Cooperation with ACP Countries: A Review of Literature and Practice*; London; International Alert- Saferworld.

Leonhardt, M., et.al. (2002) *Peace and Conflict Impact Assessment (PCIA) and NGO Peacebuilding: Experience from Kenya and Guatemala: A Briefing Paper*; London; International Alert.

Lindberg J, et al, (2011) *Arms Trade with Sri Lanka – global business, local costs*, Stockholm: Swedish Peace and Arbitration Society,

Little, D., (1994), *Sri Lanka – The Inventory of Enmity*, Washington DC, United States Institute for Peace Press.

Liyanage, S, (2008) *One Step at a Time – Reflections on the Peace process in Sri Lanka 2001-2005*, Colombo: South Asia Peace Institute

Liyanage, S, & Sinnathamby, M.,(2008), *A Glimmer of Hope*, South Colombo: Asia Peace Institute

Liyanage, S., et.al (2009), *Intra-State Conflicts and Inter-State Relations*, Colombo: South Asia Peace Institute

Loganathan, K., (1996) *Sri Lanka Lost opportunities*, CEPRA, University of Colombo

Loganathan, K., (2007) *Truthfully Speaking, War, Peace and Human Rights*, Point Pedro Institute for Development.

Manchanda, R., (Ed), (2013), *Living on the Margins – Minorities in South Asia*, Kathmandu: South Asia Forum for Human Rights

Manikkalingam, R., (1994), *Prudently Negotiating a Moral Peace*, Colombo: Social Scientists Association.

Manor J, (ed), (1984) *Sri Lanka in Change and Crisis*, St. Martin Press, New York,

Marga Institute, (2001), *A History of the Ethnic Conflict in Sri Lanka, Recollection, Reinterpretation & Reconciliation*, Marga Monograph Series 1-19, Colombo: Marga Institute.

Marga Institute & Consortium for Humanitarian Agencies, (2014), *Issues of Truth and Accountability – Narrative III, The Last Stages of the War in Sri Lanka*, Colombo: Marga Institute.

Mayer, Markus, Ed; (2003) *Building Local Capacities for Peace: Rethinking Conflict and Development in Sri Lanka*; New Delhi; Macmillan.

Mehler, Andreas, Claude Ribaux; (2000) *Crisis Prevention and Conflict Management in Technical Cooperation: An Overview of the National and International Debate*; GTZ.

Mekenkamp, Monique, Paul Van Tongeren, Hans Van De Veen, Lynne Rienner, Editors; (2002) *Searching for Peace in Central and South Asia: An Overview of Conflict Prevention and Peacebuilding Activities*; London.

Ministry of Rehabilitation, Resettlement and Refugees; *Jaffna Plan 2003: Program Framework for Resettlement, Rehabilitation, Reconstruction and Development*; Ministry of Rehabilitation, Resettlement and Refugees.

McGowan W, (1992) *Only Man is Vile, The Tragedy of Sri Lanka*., Harper Collins Canada Ltd., USA,

Meckenkamp M, Tongoren P (eds) (2002) *Searching for Peace in Asia & The Pacific*, European Centre for Conflict Prevention, London: Lynne Rienner Publishers.

Mendis, P., (1998) *Don't Wage War on our Behalf*, Colombo: National Peace Council of Sri Lanka, Colombo.

Meyers, M., Thangarajah Y, Emmanuel, et.al *Assessing Conflict risks in Southern Sri Lanka: An exploratory Study on Conflict*

Miall, H., Ramsbotham, O., & Woodhouse, T, (1999) *Contemporary Conflict Resolution*, Cambridge: Polity Press

Moore, C., the Mediation Process, 3rd Edition, San Francisco: Jossey-Bass

National Conference on Religion and Peace, (1996), *Multi Religious Cooperation for Peace*, Colombo: NCRP

National Peace Council of Sri Lanka, (1998) *Economic, Social & Human Cost of the War in Sri Lanka*.

National Peace Council of Sri Lanka. (2002). *Ceasefire 2001, Lessons for the Present*.

National Peace Council of Sri Lanka. (2005) *Efforts towards representing women in politics in Sri Lanka*.

National Peace Council of Sri Lanka, (2006). *The Cost of War – Economic, Social and Human Cost of the War in Sri Lanka*, Second Edition.

National Peace Council of Sri Lanka (2007) *Snapshots of Peace Building – Commentaries on War and Peace in Sri Lanka 1995-2007*

National Peace Council of Sri Lanka, (2007) *A Glimpse of the East – Impressions of Southern Journalists*.

National Peace Council of Sri Lanka, (2008) *Powers and Limits of Pluralism in South Asia*.

National Peace Council of Sri Lanka. (2005) *A Glimpse of the North – Impressions of Southern Journalists*.

National Peace Council of Sri Lanka (2008) *Two Decades of War, Five Years of CFA, What Next?*

National Framework for Relief, Rehabilitation and Reconciliation, (2002) Development forum, Colombo.

Narayan Swamy, M R, (1996) *Tigers of Lanka From Boys to Guerrillas*, Delhi: Konark Publishers,

Narayan Swamy, M R, (2003) *Inside an Elusive Mind*. Colombo: Vijitha Yapa Publications

Nelson, Jane; (2000) *The Business of Peace: The Private Sector as a Partner in Conflict Prevention and Resolution*; International Alert; Council of Economic Priorities; The Prince of Wales Business Leaders Forum.

Nesiah D, *Tamil Nationalism*, (2001) Marga Monograph Series on Ethnic Reconciliation, Marga Institute, Colombo

Nordstrom, C., (1997), *Girls and Warzones, Troubling Questions*, Uppsala, Life & Peace Institute.

NPC and MARGA; (2001), *Cost of War: Economic, Social and Human Cost of the War Sri Lanka*; Colombo; NPC and MARGA; 2001.

OECD; (1997) *DAC Guidelines in Conflict, Peace and Development Cooperation*; Paris; OECD.

Organization of Economic Cooperation and Development, (2001), *The DAC Guidelines: Helping Prevent violent Conflict, International Development*; Organization for Economic Cooperation and Development.

Oxfam; (2004), *Community Level Conflict: Experimental Research for Peacebuilding in Sri Lanka: Case Studies*; Colombo; Oxfam.

Palmer Nicola, (2005) *Defining a Different War Economy: The Case of Sri Lanka*, Handbook Dialogue Series No.3 on Transforming War Economies: Challenges and Strategies, Berghof Research Center for Constructive Conflict Management,

Peace and Development Cooperation; (2000), *Peace and Conflict- Sensitive Approaches to Development- A Briefing for the OECD Tasks Force on Conflict*.

Peiris, G., (2009), *Twilight of the Tigers, Peace Efforts and Power Struggle in Sri Lanka*, Colombo: New Delhi: Oxford University Press.

Perera J, (2008) *A Dove Sits on My Shoulders*, National Peace Council of Sri Lanka.

Perera, J., & Ferdinands, T., Eds. (1995). *Building a People's Movement for Peace*, Colombo: Sarvodaya Vishva Lekha.

Perera, Sasanka; (1998) *New Evangelical Movements and Conflicts in South Asia: Sri Lanka and Nepal in Perspectives*; Colombo; RCSS.

Perera, S., (1995) *Living With the torturers*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies.

Philippis, E., Pugh, S., (2005), *How to get a PhD*. Berkshire: Open University Press.

Philips, Rajan; (2003) *The Peace Process*; Progress So Far and Challenges Ahead; Kandy; Savodaya.

Pinto-Jayawardene, K.,(2010) *A Legacy to Remember: Sri Lanka's Commissions of Inquiry*, Colombo: Law & Society Trust

Pratap, A., (2001), *Island of Blood*, New Delhi: Rekha Printers

Punch, K., (2005) *Developing Effective Research Proposals*, Wiltshire: Sage Publications.

Rainford, C., & Satkunanathan, A., (2009), *Mistaking Politics for Governance*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies

Ramsbotham, O., & Woodhouse, T., (1996), *Humanitarian Intervention in Contemporary Conflict*, Cambridge: Polity Press

Ramsbotham *et al*, (2005) *Contemporary Conflict Resolution, (Second Edition)* Cambridge: Polity Press.

Ramsbotham *et al*, (2011) *Contemporary Conflict Resolution*, Third edition, Cambridge: Polity Press.

Ranatunga, C., (2009), *From Peace to War, Insurgency to Terrorism*, Colombo: Vijitha Yapa Publications

Reiman, C., (2001) *Berghof Handbook for Conflict Transformation*, Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management, Berlin

Reycheler, L., & Paffenholz, T., (Eds) *Peace-building A Field Guide*, Colorado: Lynne Reinner Publishers

Richardson, John, (2005) *Paradise Poisoned*, Kandy: International Centre for Ethnic Studies

Richmond, O., (2008), *Peace in International Relations*, New York: Routledge.

Ricigliano, R, (2012), *Making Peace Last, A Toolbox for Sustainable Peacebuilding*, Boulder: Paradigm Publishers

Rigby, A., (2001), *Justice and Reconciliation After Violence*, Colorado: Lynne Reinner Publications

Roberts, M, (2001) *Sinhala-ness and Sinhala Nationalism*, Marga Institute, Sri Lanka

Robson, C., (2005) *Real World Research*, Second Edition, Victoria: Blackwell Publishing.

Ropers, Norbert, (2008) *Systemic Conflict Transformation: Reflection on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka*, Berghof Handbook Dialogue No. 6, Berghof Research Centre, Berlin

Ropers, Norbert, (2008) *Peace Processes as Corridors for Systemic Change: Insights from Sri Lanka 2002–2005*, Berlin

Rosenberg, Marshall B, (1999) *Nonviolent Communication – A Language of Compassion*, Puddle Dancer Press, California

Rotberg, R., & Thompson, D., Eds. (1997), *Truth Vs Justice*, Oxfordshire: Princeton University Press.

Rotberg, R., (Ed), *Creating Peace in Sri Lanka*, Washington D C: Brookings Institution Press

Rupesinghe, K., (Ed), (1998), *Efforts, Failures & Lessons*, International Alert London

Rupesinghe K (Ed) (2006) *Negotiating Peace in Sri Lanka, Efforts, Failures and Lessons*, Volume 1, Foundation for Co-Existence, Colombo

Rupesinghe K (Ed) (2006) *Negotiating Peace in Sri Lanka - Efforts, Failures and Lessons*, Volume 2, Foundation for Co-Existence, Colombo

Rupesinghe, K., Ed. (1998). *Negotiating Peace in Sri Lanka: Efforts, Failures and Lessons*; London; International Alert.

Rupesinghe, K., (2008), *Conflict Resolution and Transformation*, Volume 1, Colombo: Foundation for Co-Existence.

Rupesinghe, K., (2008), *Conflict Resolution and Transformation*, Volume 2, Colombo: Foundation for Co-Existence.

Rupesinghe, K., & Fernando, G., (Eds) (2007) *Nonviolent Coexistence*, Maharagama: Impulse Publishers & Printers

Rupesinghe, K., (2008), *Waging Peace*, Selected Papers of Kumar Rupesinghe, Colombo: Foundation for Co-Existence.

Rupesinghe, K., Ed.(2009), *Third Generation Early Warning*, Colombo: Foundation for Co-Existence.

Sahadevan, P & Devotata, Neil, (2006) *Politics of Conflict and Peace in Sri Lanka*, Manak Publications Pvt. Ltd, New Delhi

Schreiter, R., (1998) *Reconciliation - Mission & Ministry in A Changing Social Order*, New York: Obris Books.

Schreiter, R., (1995) *Reconciliation – The Ministry of Reconciliation - Spirituality & Strategies*, New York: Obris Books.

Senghaas, D., ((2000), *On Perpetual Peace – A Timely Assessment*, (Translated by Osers, E.), New York: Berghahn Books

Selvadurai, S.,Ed, (2013) *Write to Reconcile – An Anthology I*, National Peace Council.

Selvadurai, Shyam,Ed, (2015) *Write to Reconcile – An Anthology II*, National Peace Council.

SIDA; (2003) *Conflict- Sensitive Development Cooperation: How to Conduct a Conflict Analysis (Guidance Notes for SIDA- Draft Working Paper)*; SIDA.

Smith, M., (2003), *Social Science in Question*, London: Sage Publications Ltd.

Sivanandan, A.,(2001), *When Memory Dies*, London: Arcadia Books.

Somasunderam, D., (1998), *Scarred Minds*, Colombo: Vijitha Yapa Publications

Sorbo Gunnar, *et al*, (2011) *Pawns of Peace, Evaluation of Norwegian peace efforts in Sri Lanka, 1997-2009*, Oslo: Norwegian Agency for Development Corporation.

Strategic Foresight Group, (2000) *Cost of Conflict in Sri Lanka*, Bombay: Eshan Printers,

Swamy, M R Narayan, (1994). *Tigers of Sri Lanka: From Boys to Guerrillas*; Colombo; Vijitha Yapa.

The Sri Lankan Consortium, (2012) *Facilitator's Guide to Conducting Introductory Workshop on Conflict Sensitivity*, England: Conflict Sensitive Consortium.

Thornton, E., Nithyanathan, R.,(1985), *Sri Lanka, Island of Terror, an Indictment*, London: Eelam Research Organization

Tripathy, S., Rid, S A., (2010) *Democracy as a Conflict-Resolution Model for Terrorism: A Case Study of India and Pakistan*, Colombo: Regional Centre for Strategic Studies

USAID REDSO Regional Conflict Prevention Team; (2003) *Conflict Analysis and Response Design Framework for USAID Conflict Vulnerability Assessments*.

UN Millennium Summit; *Human Development report 2003: Millennium Development Goals: A compact among nations to end Human Poverty*; Oxford University Press.

UNICEF;(1996) *Impact of Armed Conflict on Children: Selected highlights*; New York; UNICEF.

UNICEF;(2004) *Protecting the Rights of Children and women Affected by Armed Conflict in Sri Lanka*; Colombo; UNICEF.

Unger Barbara, Oliver Wils, (2006) *Systemic Conflict Transformation, Guiding Principles for Practitioner and Policy Makers Working on Conflict*, Berghof foundation for Peace Support, Berlin

Uyangoda, J, (2005) *Conflict, Conflict Resolution & Peace Building*, GTZ Sri Lanka, Colombo

Uyangoda, J, (2007) *Ethnic conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*, East-West Centre, Washington DC

Uyangoda, J., (2001), *Questions of Sri Lanka's Minority Rights*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies,

Uyangoda, J., Talpawela, A., Eds. *The Value of Peace*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies & the Neelan Tiruchelvam Trust

Wall, H., (1995), *The Right to Self Determination, The Sri Lankan Tamil National Question*, London: Tamil Information Centre.

Weiss, G., (2011), *THE CAGE*, London: The Bloody Head.

Wijesinha, R., (2007), *Declining Sri Lanka*, New Delhi: Cambridge University Press, India

Wijewardene, D., (2010), *How the LTTE Lost the Eelam War*, Pannipitiya: A Stamford Lake Publication.

Wils Oliver *et al*, (2006) *The Systemic approach to Conflict Transformation, concepts and Field Application*, Berghof Foundation for Peace Support, Berlin

Wilkins, B.,(1992), *Terrorism and Collective Responsibility*, London: Routledge

Wilson A J, (2000) *Sri Lankan Tamil Nationalism*, Penguin Books, New Delhi,

Wiswa Warnapala, (1994) *Ethnic Strife and Politics in Sri Lanka: An Investigation into Demands and Responses*, Navrang New Delhi

World Bank; (2003) *Conflict affected countries: A Comprehensive Development Framework Approach: Lessons from a Roundtables Discussion*; The World Bank.

Yanacopulos, H & Hanlon, J. (2006) *Civil War, Civil Peace*, Milton Keynes: The Open University

ARTICLES & REPORTS

Andreescu, G.(1999) *Natural Law, Minority Rights*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Austin, A. Fischer, M. and Wills, O. (Eds), (2005) *Peace and Conflict Impact Assessment Critical Views on Theory and Practice*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management

Bastian, S. (2005), *THE ECONOMIC AGENDA AND THE PEACE PROCESS*, The Asia Foundation Colombo

Bloomfield, D., Fischer, M. & Schmelzle, B. (2006) *Social Change and Conflict Transformation*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Burke A & Mulakala A, (2005) Donors and Peacebuilding in Sri Lanka 2000-2005, *The Asia Foundation*, Colombo,

Campbell et al, (2012) China and conflict-affected states: Between principle and pragmatism, *SAFERWORLD*

Chapman, N, et al, (2009) An Assignment commissioned by the Donor Peace Support Group, Sri Lanka and the Conflict, Peace and

Development Co-Operation Network, *Development Co-operation Directorate, OECD*

Cheran R, (2003) Diaspora Circulation and Transnationalism as Agents for Change in the Post Conflict Zones of Sri Lanka, *Department of Sociology and Centre for Refugee Studies*, York University, Toronto, Canada, September 2003

David Lewis, (2010): The failure of a liberal peace: Sri Lanka's counterinsurgency in global perspective, *Conflict, Security & Development*, 10:5,

DeVotta, Neil, (2002), Illiberalism in Sri Lanka, *Journal of Democracy* Volume 13, Number 1

Dickwella, R., (2013) Analyzing the Dynamics of Norwegian Mediation: *Lessons from Sri Lanka*, *International Journal of Education and Research*, Vol. No 6 June.

Envisioning New Trajectories for Peace in Sri Lanka, (2006) *Centre for Just Peace and Democracy*, Sri, Lanka,

Evans, G., (2007) The Limits of state Sovereignty, Colombo: International Centre for Ethnic Studies.

Fischer, M. and Schmelzle, B. (Eds) (2005) *Transforming war Economics Dilemmas and Strategies*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Fischer, M. (2006) *Civil Society in Conflict Transformation: Ambivalence, Potentials and Challenges*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Goodhand Jonathan et al, (2005) Aid conflict and Peacebuilding in Sri Lanka, 2000-2005, *The Asia Foundation*, Colombo

Hanifa Farzana, (2007) Muslims in Sri Lanka's Ethnic conflict, *ISIM Review*, Spring 2007

Hayward, S., (2012) United States Institute of Peace Special Report: *Religion and Peacebuilding: Reflection on Current Challenges and Future Prospects*.

Hensman, Rohini, (2008) Democracy as Solution to Sri Lanka's Ethnic Crisis, *Economic & Political Weekly*, August 9

Hettiarachchi, R. (2011) *ENGAGING THE DIASPORA FOR PECEBUILDING IN SRI LANKA: Reflections from a Practitioner*, London: International Alert.

Hettiarachchi, R. (2011) *REFLECTIONS: Lessons learned from business and peacebuilding work in Sri Lanka*, London: International Alert.

International Crisis Group, (2008) *SRI LANKA'S RETURN TO WAR: LIMITING THE DAMAGE*

International Crisis Group, (2007) *SRI LANKA: SINHALA NATIONALISM AND THE ELUSIVE SOUTHERN CONSENSUS*, International Crisis Group (2007).

International Crisis Group, (2007) *SRI LANKA'S HUMAN RIGHTS CRISIS*

Jane's World Insurgency And Terrorism Report, 10 December 2004,

Kemper, Y. (2005) *Youth in War-to-Peace Transitions*, Berlin:

Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Korf, B. (2003) *Contract or War?* Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management

Kostecki, W. (2002), *Prevention of Ethnic Conflict*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management

Mani, R., *Marrying Peace and Justice in the Aftermath of Conflict*, Colombo: International Centre for Ethnic Studies

McGilvray, D., Raheem, R. (2007) *Muslim Perspectives on the Sri Lankan Conflict*, Washington: East-West Center

Nadarajah, S. (2005) *SRI LANKA'S VERNACULAR PRESS AND THE PEACE PROCESS*, The Asia Foundation Colombo

Peace Confidence Index, (February & November 2007) *Centre for Policy Alternatives*

Peace Secretariat for Muslims, (2008), *Peace Process and Muslim Consensus*

Philipson, L., and Thangarajah, Y. (2005) *THE POLITICS OF THE NORTH-EAST*, The Asia Foundation Colombo.

Rampton, D and Welikaka, A (2005) *THE POLITICS OF THE SOUTH*. The Asia Foundation Colombo

Rosenberg, M., (2004), *Practical Spirituality*, Encinitas CA: Puddle Dancer Press.

Rosenberg, M., (2005), *Teaching Children Compassionately*, Encinitas CA: Puddle Dancer Press.

Rosenberg, M., (2005), *The Heart of Social Change*, Encinitas CA: Puddle Dancer Press.

Rosenberg, M., (2004), *Parenting from Your Heart*, Encinitas CA: Puddle Dancer Press.

Rosenberg, M., (2004), *Raising Children Compassionately*, Encinitas CA: Puddle Dancer Press.

Report of the Commission of Inquiry on Lessons Learnt and Reconciliation, November 2011,

Saama Yamaya (Time of Peace), (2000) Special issue of the Newsletter of the National Peace Council of Sri Lanka.

Senge, P., (1990) *The Leader's New Work: Building Learning Organizations*, Sloan Management Review Reprint Series, Volume 32, November 1,

Sri Lanka: The Failure of the Peace Process, (2006) *International Crisis Group*, Asia Report No: 124, 28 November, Brussels

Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire, (2007) *International Crisis Group*, Report N°134, Brussels, May 29

Sri Lanka: The Failure of the Peace Process, (2006) *International Crisis Group*, Asia Report N°124, November 28

Tamil Information Centre (TIC) (2001), *Tamils of Sri Lanka: The quest for Human dignity*

Thangarajah, Y., (2011) WORKING PAPER II The Sri Lankan Tamil Diaspora and the Challenges for Ethnic Reconciliation, London: International Alert.

Van Brabant, K, (2010) PEACEBUILDING HOW? Systems Analysis of Conflict Dynamics, Interpeace.

Woodrow, Peter, (2006) Advancing Practice in Conflict Analysis and Strategy Development, Interim Progress Report, Reflecting on Peace Practice Project, *CDA collaborative Learning Projects*

Zunzer, W.,(2003) *Diaspora Communities and Civil Conflict Transformation* Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management

INTERNET SITES

<http://www.conflictsensitivity.org>

<http://papers.ssrn.com>

http://www.systems-thinking.org/index.htm_

<http://www.eastwestcentrewashington.org/publications>

http://www.c-r/our-work/accord/sri-lanka/trying-times.php_

<http://www.cpalanka.org/psg/psg.html>

http://www.peaceinsrilanka.org_

<http://www.satp.org/satporgtp/countries/shrilanka/document/>

<http://www: Tamil Net>

<http://www.peaceinsrilank.com>

http://www.president.gov.lk/speech_arc_19_11_2005.asp_

http://www.negotiatedpeace.com/doc_en/news/euban_statement.pdf

http://www.simm.info/ABOUT_THE_SLMM/Organisation

<http://Tamilnation.co/conflictresolution>

<http://www.army.lk/history.php>

<http://onlinelibrary.wiley.com>

<http://www.worldsikhnews.com>

http://blog.srilankacampaign.org_

<http://www.cibera.de/ fulltext/2/2664/ publications />

http://www.clingendael.nl/publications/2002/20020400_cru_proc.pdf ,

<http://www.democracy-asia.org/qa/srilanka/>

<http://home.nycap.rr.com/klarsen/learnorg/senge.html>
<http://www.rtis.com/nat/user/jfullerton/review/learning.htm>
<http://web.centre.edu/lorihm/devotta.pdf>
<http://www.dso.ufl.edu/sccr/resolution>
http://www.berghof-peacesupport.org/publications/SL_Space_for_Peace.pdf
<http://www.priu.gov.lk/execpres/speeches/Indexsp.html>
<http://www.colombotelegraph.com>
<http://ceras.alternatives.ca/12/init.htm>
<http://www.ipcs.org/>
<http://groundviews.org>
<http://www.dso.ufl.edu/sccr/resolution/>
<http://www.kalliopeia.org>
<http://www.ssurevuw.org/articles/entry/>
<http://www.defence.lk/english.asp>
<http://www.innercitypress.com/>
<http://www.infolanka.com/news/>
<http://www.dailynews.lk/>
<http://www.dailymirror.lk/>
<http://www.island.lk>
<http://www.thesundayleader.lk/>
<http://www.sundayobserver.lk>
<http://www.ceylontoday.lk/>

APPENDIX 1

Bandaranaike - Chelvanayakam Pact

The Pact was signed between SWRD Bandaranaike, Prime Minister of Sri Lanka and SJV Chelvanayakam, Tamil leader on 25 July 1957. It was later abrogated, within less than a year, on 9 April 1958.

Reproduced below is the text of the Pact.

Representatives of the Federal Party had a series of discussions with the Prime Minister in an effort to resolve the differences of opinion that had been growing and creating tension.

At an early stage of these conversations it became evident that it was not possible for the Prime Minister to accede to some of the demands of the Federal Party.

The Prime Minister stated that, from the point of view of the Government, he was not in a position to discuss the setting up of a Federal Constitution, or regional autonomy or take any step that would abrogate the Official Language Act.

The question then arose whether it was possible to explore the possibility of an adjustment without the Federal Party abandoning or surrendering any of its fundamental principles or objectives.

At this stage the Prime Minister suggested an examination of the government's Draft Regional Council Bill to see whether provision could be made under it to meet, reasonably, some of the matters in this regard which the Federal Party had in view.

The agreements so reached are embodied in a separate document.

Regarding the language issue, the Federal Party reiterated its stand for parity but in view of the position of the Prime Minister in this matter they came to an agreement by way of adjustment. They pointed out that it was important for them there would be a recognition of Tamil as a national language and that the administration of the Northern and the Eastern Provinces should be done in Tamil.

The Prime Minister stated that as mentioned by him earlier it was not possible for him to take any steps that would abrogate the Official Language Act.

After discussion it was agreed that the proposed legislation should contain recognition of Tamil as the language of the national minority of Ceylon and that the four points mentioned by Prime Minister should include provision that, without infringing on the position of the Official Language as such, the language of administration of the Northern and eastern Provinces be Tamil, and that any necessary provision be

made for the non-Tamil speaking minorities in the Northern and eastern Provinces.

Regarding the question of Ceylon citizenship for the people of Indian descent and the revision of the Citizenship Act, the representatives of the Federal Party put forward their views to the Prime Minister and pressed for an early settlement.

The Prime Minister indicated that the problem could receive early consideration.

In view of these conclusions the Federal Party stated that they were withdrawing their proposed *satyagraha*.

Part B

1. Regional areas to be defined in the bill itself by embodying them in a Schedule thereto.
2. That the Northern Province is to form a regional area whilst the Eastern Province is to be divided into two or more regional areas.
3. Provision is to be made in the Bill to enable two or more regions to amalgamate even beyond provincial limit; and for one region to divide itself subject to ratification by Parliament. Further provision is to be made in the Bill for two or more regions to collaborate for specific purposes of common interest.
4. Provision is to be made for the direct election of regional councillors.

Provision is to be made for a delimitation commission or commissions for carving out electorates. The question of MPs representing districts falling within regional areas to be eligible to function as chairman is to be considered. The question of Government Agents being regional commissioners is to be considered. The question of supervisory functions over larger towns, strategic towns and municipalities is to be looked into.

5. Parliament is to delegate powers and to specify them in the Act. It was agreed that regional councils should have powers over specified subjects including agriculture, cooperatives, lands and land developments, colonization, education, health, industries, fisheries, housing, social services, electricity, water schemes and roads.

6. It was agreed that in the matter of colonization schemes the powers of the regional councils shall include the power to select allottees to whom land within their area of authority shall be alienated and also power to select personnel to be employed for work on such schemes. The position regarding the area at present administered by Gal Oya Board in this matter requires consideration.

7. The powers in regard to the regional council vested in the Minister of Local Government in the draft bill to be revised with a view to vesting control in Parliament whenever necessary.

8. The Central Government will provide block grants to the regional councils.

The principles on which the grants will be computed will be gone into. The regional councils shall have powers of taxation and borrowing.

APPENDIX 2

Senanayake—Chelavanayakam Pact

The Senanayake—Chelavanayakam Pact was signed between Dudley Senanayake, the Prime Minister of Sri Lanka and S.J.V Chelavanayakam, Tamil leader on 24 March 1965. Reproduced below is the text of the Pact.

Mr. Dudley Senanayake and Mr. S. J. V. Chelvanayakam met on 24 March 1965 and discussed matters relating to some problems over which the Tamil-speaking people were concerned, and Mr. Senanayake agreed that action on the following lines would be taken by him to ensure a stable government:

(1) Action will be taken early under the Tamil Language Special Provisions Act to make provision of the Tamil Language of Administration and of Record in the Northern and Eastern Provinces.

Mr. Senanayake explained that it was the policy of his party that a Tamil-speaking person should be entitled to transact business in Tamil throughout the island.

(2) Mr. Senanayake stated that it was the policy of his party to amend the Languages of Courts Act to provide for legal proceedings in the

Northern and Eastern Provinces to be conducted and recorded in Tamil.

(3) Action will be taken to establish District Councils in Ceylon vested with powers over subjects to be mutually agreed upon between two leaders. It was agreed, however, that the government should have power under the law to give directions to such councils under the national interest.

(4) The Land Development Ordinance will be amended to provide that citizens of Ceylon be entitled to the allotment of land under the Ordinance.

Mr. Senanayake further agreed that in the granting of land under colonization schemes the following priorities be observed in the Northern and Eastern provinces:

(a) Land in the Northern and Eastern provinces should in the first instance be granted to landless persons in the district.

(b) Secondly, to Tamil-speaking persons resident in the northern and eastern provinces.

(c) Thirdly, to other citizens in Ceylon, preference being given to Tamil citizens in the rest of the island.

Signed

Dudley Senanayake

S. J. V. Chelavanayakam

24.3.1965

APPENDIX 3

Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act No. 48 of 1979

PARLIAMENT OF THE DEMOCRATIC SOCIALIST REPUBLIC OF SRI LANKA PREVENTION OF TERRORISM (TEMPORARY PROVISIONS) ACT No. 48 of 1979 [Certified on 20 July 1979]

AN ACT TO MAKE TEMPORARY PROVISION FOR THE PREVENTION OF ACTS OF TERRORISM IN SRI LANKA, THE PREVENTION OF UNLAWFUL ACTIVITIES OF ANY INDIVIDUAL, GROUP OF INDIVIDUALS, ASSOCIATION, ORGANISATION OR BODY OF PERSONS WITHIN SRI LANKA OR OUTSIDE SRI LANKA AND FOR MATTERS CONNECTED THEREWITH OR INCIDENTAL THERETO.

WHEREAS the Parliament of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka continues to affirm that men and institutions remain free only when freedom is founded upon respect for the Rule of Law and that grievances should be redressed by constitutional methods:

AND WHEREAS public order in Sri Lanka continues to be endangered by elements or groups of persons or associations that advocate the use of force or the commission of crime as a means of, or as an aid in, accomplishing governmental change within Sri Lanka, and who have

resorted to acts of murder and threats of murder of members of Parliament and of local authorities, police officers, and witnesses to such acts and other law abiding and innocent citizens, as well as the commission of other acts of terrorism such as armed robbery, damage to State property and other acts involving actual or threatened coercion, intimidation and violence:

AND WHEREAS other democratic countries have enacted special legislation to deal with acts of terrorism:

BE it enacted by the Parliament of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka as follows:-

1. This Act may be cited as the Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act, No 48 of 1979, and shall come into operation in respect of all or any of its provisions on such date or dates as the Minister may appoint by Order published in the Gazette.

PART I

OFFENCES

2. (1) Any person who -

(a) causes the death of any specified person, or kidnaps or abducts a specified person, or commits any other attack upon any such person, which act would, under the provisions of the Penal Code, be punishable with death or a term of imprisonment of not less than seven years; or

(b) causes the death of any person who is a witness to any offence under this Act, or kidnaps or abducts or commits any other attack upon any such person, which act would, under the provisions of the Penal Code, be punishable with death or a term of imprisonment of not less than seven years; or

(c) commits criminal intimidation of any special person or a witness referred to in paragraph (b); or

(d) commits the offence of robbery of the property of the Government, any department, statutory board, public corporation, bank, co-operative union or co-operative society; or

(e) commits the offence of mischief to the property of the Government, any department, statutory board, public corporation, bank, cooperative union or co-operative society or to any other public property; or

(f) without lawful authority imports, manufactures or collects any firearms, offensive weapons, ammunition or explosives or any article or thing used, or intended to be used, in the manufacture of explosives; or

(g) possesses without lawful authority, within any security area, any firearms or any offensive weapon, ammunition or explosives or any article or thing used, or intended to be used, in the manufacture of explosives; or

(h) by words either spoken or intended to be read or by signs or by visible representations or otherwise causes or intends to cause commission of acts of violence or religious, racial or communal disharmony or feelings of ill-will or hostility between different communities or racial or religious groups; or

(i) without lawful authority erases, mutilates, defaces or otherwise interferes with any words, inscriptions, or lettering appearing on any board or other fixture on, upon or adjacent to, any highway, street, road or any other public place; or

(j) harbours, conceals or in any other manner prevents, hinders or interferes with the apprehension of, a proclaimed person or any other person, knowing or having reason to believe that such person has committed an offence under this Act, shall be guilty of an offence under this Act.

(2) Any person guilty of an offence specified in -

(i) paragraph (a) or (b) of subsection (1) shall on conviction be liable to imprisonment for life, and

(ii) paragraphs (c), (d), (e), (f), (g), (h), (i) or (j) of subsection (1) shall on conviction be liable to imprisonment of either description for a period not less than five years but not exceeding twenty years.

(3) In this section -

(i) "proclaimed person" means any person proclaimed by the Inspector-General of Police by Proclamation published in the Gazette to be a person wanted in connection with the commission of any offence under this Act; and

(ii) "security area" means any area declared by the Minister by Order published in the Gazette to be a security area if he is satisfied that by reason of any unlawful activity there is in such area a reasonable apprehension of organised violence.

(2) Any person who -

(a) does any act preparatory to the commission of an offence; or

(b) abets, conspires, attempts, exhorts or incites the commission of an offence; or

(c) causes the death of any person, or commits any attack upon any person whomsoever in the course of committing any offence under this Act, which act would, under the provisions of the Penal Code, be punishable with death or with a term of imprisonment of not less than seven years,

shall be guilty of an offence and shall on conviction be liable to imprisonment of either description for a period of not less than five years but not exceeding twenty years where the offence is one specified in paragraph (a) or (b), or to imprisonment for life where the offence is one specified in paragraph (c).

4. Where any person is convicted by any court of any offence under section 2 or section 3, then, in addition to any other penalty that the court shall impose for such offence -

(a) all property movable and immovable, of that person shall, by virtue of such conviction, be deemed to be forfeited to the Republic; and

(b) any alienation or other disposal of such property effected by such person after the date of coming into operation of this Part shall be deemed to have been, and to be, null and void.

5. Any person who -

(a) knowing or having reasonable cause to believe that any person -

(i) has committed an offence under this Act, or

(ii) is making preparation or is attempting to commit an offence under this Act, fails to report the same to a police officer; or

(b) having in his possession any information relating to the movements or whereabouts of any person who has committed or is making preparations or is attempting to commit an offence under this Act fails to report the same to a police officer, shall be guilty of an offence and shall, on conviction be liable to imprisonment of either description for period not exceeding seven years.

PART II

INVESTIGATION OF OFFENCES

6.(1) Any police officer not below the rank of Superintendent or any other police officer not below the rank of Sub-Inspector authorised in writing by him in that behalf may, without a warrant and with or without assistance and notwithstanding anything in any other law to the contrary -

(a) arrest any person;

(b) enter and search any premises;

(c) stop and search any individual or any vehicle, vessel, train or aircraft; and

(d) seize any document or thing, connected with or concerned in or reasonably suspected of being connected with or concerned in any unlawful activity.

(2) Any person who obstructs or hinders any police officer lawfully exercising any power conferred on him by or under subsection (1), shall be guilty of an offence and shall on conviction be liable to imprisonment of either description or a period not exceeding seven years.

7.(1) Any person arrested under subsection(1) of section 6 may be kept in custody for a period not exceeding seventy-two hours and shall, unless a detention order under section 9 has been made in respect of such person, be produced before a Magistrate before the expiry of such period and the Magistrate shall, on an application made in writing in that behalf by a police officer not below the rank of Superintendent, make order that such person be remanded until the conclusion of the trial of such person: Provided that, where the Attorney-General consents to the release of such person before custody before the conclusion of the trial, the Magistrate shall release such person from custody.

(2) Where any person connected with or concerned in or reasonably suspected to be connected with or concerned in the commission of any offence under this Act appears or is produced before any court other than in the manner referred to in subsection (1), such court shall order the remand of such person until the conclusion of the trial: Provided that, if an application is made under the hand of a police officer not below the rank of Superintendent to keep such person in police custody for a period not exceeding seventy-two hours, the Magistrate shall authorise such custody and thereupon the order of remand made by the Magistrate shall remain suspended for the period during which such person is in police custody.

(3) A police officer conducting an investigation under this Act in respect of any person arrested under subsection (1) of section 6 or remanded under subsection (1) or subsection

(2) of this section -

(a) shall have the right of access to such person and the right to take such person during reasonable hours to any place for the purpose of interrogation and from place to place for the purposes of investigation; and

(b) may obtain a specimen of the handwriting of such person and do all such acts as may reasonably be necessary for fingerprinting or otherwise identifying such person.

8. Any police officer may at any stage of an investigation or trial produce before any Magistrate any person conversant with any fact relating to the commission of any offence under this Act, and the Magistrate shall thereupon record the statement of such person upon oath.

PART III

DETENTION AND RESTRICTION ORDERS

9.(1) Where the Minister has reason to believe or suspect that any person is connected with or concerned in any unlawful activity, the Minister may order that such person be detained for a period not exceeding three months in the first instance, in such place and subject to such conditions as may be determined by the Minister, and any such order may be extended from time to time for a period not exceeding three months at a time: Provided, however, that the aggregate period of such detention shall not exceed a period of eighteen months.

(2)

(a) At any time after an order has been made in respect of any person under subsection (1), the Minister may direct that the operation of such order be suspended and may make an order under subsection (1) of section 11.

(b) The Minister may revoke any such direction if he is satisfied that the person in respect of whom the direction was made has failed to observe any condition imposed or that the operation of the order can no longer remain suspended without detriment to public safety.

10. An order made under section 9 shall be final and shall not be called in question in any court or tribunal by way of writ or otherwise

11.(1) Where the Minister has reason to believe or suspect that any person is connected with or concerned in the commission of any unlawful activity referred to in subsection (1) of section 9, he may make an order in writing imposing on such person such prohibitions or restrictions as may be specified in such order in respect of -

(a) his movement outside such place of residence as may be specified; or

(b) the places of residence and of employment of such person; or

(c) his travel within or outside Sri Lanka; or

(d) his activities whether in relation to any organisation, association or body of persons of which such person is a member, or otherwise; or

(e) such person addressing public meetings or from holding office in, or taking part in the activities of or acting as adviser to, any organisation, association or body of persons, or from taking part in any political activities, and he may require such person to notify his movements to such authority, in such manner and at such times as may be specified in the order.

(2) Where the Minister makes a restriction order in respect of any person while an order of detention in respect of such person is in force, such restriction order shall, unless otherwise specified, take effect upon the expiry of the detention order.

(3) Every order made under subsection (1) shall be in force for such period, not exceeding three months, as may be specified therein: Provided, that the Minister may, by order in writing, extend such period from time to time for periods not exceeding three months at a time so however that the aggregate of such periods does not exceed eighteen months.

(4) Where an order is made under subsection (1), the Minister may by notice in writing served on the person to whom such order relates, vary, cancel or add to any prohibitions or restrictions imposed by such order on such person and the prohibitions or restrictions so varied or added to shall, unless earlier cancelled, continue in force for the

unexpired portion of the period specified in such order or the period as extended under subsection (3).

(5) An order made by the Minister under subsection (1) shall be final and shall not be called in question in any court or tribunal by way of writ or otherwise.

12. Any person who contravenes or acts in breach of any prohibition or restriction imposed on him by an order under section 11 shall be guilty of an offence and shall on conviction be liable to a term of imprisonment of either description for a period of five years.

PART IV

ADVISORY BOARD

13.(1) There shall, for the purposes of this Act, be established an Advisory Board consisting of not less than three persons appointed by the President.

(2) Any person in respect of whom any detention order or restriction order has been made shall be informed of the unlawful activity in connection with which such order has been made and such person or any other person on his behalf may make representations to the Advisory Board.

(3) Every meeting of the Advisory Board held to consider such representations shall be presided over by a Chairman nominated from among the members by the Minister and it shall be the duty of the Chairman to advise the Minister in respect of such representations.

(4) The Minister may make rules in relation to the hearing and disposal of any representations that may be made by any person in respect of any such order.

PART V

PROHIBITION OF PUBLICATIONS

14.(1) Notwithstanding any Order made under section 1, the provisions of subsection (2) shall come into operation only upon an Order made in that behalf by the Minister from time to time and published in the Gazette for such period as may be specified in the Order.

(2)(a) No person shall, without the approval in writing of a competent authority, print or publish in any newspaper any matter relating to -

(i) the commission of any act which constitute an offence under this Act or the investigation of any such offence; or

(ii) incitement to violence, or which is likely to cause religious, racial or communal disharmony or feeling of ill-will or hostility between different communities or racial or religious groups.

(b) No person shall, without the approval in writing of a competent authority, distribute or be concerned in the distribution of any newspaper printed or published in Sri Lanka or outside Sri Lanka in respect of any matter the printing and publication of which is prohibited under paragraph (a).

(3) Any person who commits any act in contravention of any of the provisions of subsection

(2) shall be guilty of an offence and shall on conviction be liable to imprisonment of either description for a period not exceeding five years.

6.(1) Any police officer not below the rank of Superintendent or any other police officer not below the rank of Sub-Inspector authorised in writing by him in that behalf may, without a warrant and with or without assistance and notwithstanding anything in any other law to the contrary -

(a) arrest any person;

(b) enter and search any premises;

(c) stop and search any individual or any vehicle, vessel, train or aircraft; and

(d) seize any document or thing, connected with or concerned in or reasonably suspected of being connected with or concerned in any unlawful activity.

(2) Any person who obstructs or hinders any police officer lawfully exercising any power conferred on him by or under subsection (1), shall be guilty of an offence and shall on conviction be liable to imprisonment of either description or a period not exceeding seven years.

7.(1) Any person arrested under subsection(1) of section 6 may be kept in custody for a period not exceeding seventy-two hours and shall, unless a detention order under section 9 has been made in respect of such person, be produced before a Magistrate before the expiry of such period and the Magistrate shall, on an application made in writing in that behalf by a police officer not below the rank of Superintendent, make order that such person be remanded until the conclusion of the trial of such person: Provided that, where the Attorney-General consents to the release of such person before

custody before the conclusion of the trial, the Magistrate shall release such person from custody.

(2) Where any person connected with or concerned in or reasonably suspected to be connected with or concerned in the commission of any offence under this Act appears or is produced before any court other than in the manner referred to in subsection (1), such court shall order the remand of such person until the conclusion of the trial: Provided that, if an application is made under the hand of a police officer not below the rank of Superintendent to keep such person in police custody for a period not exceeding seventy-two hours, the Magistrate shall authorise such custody and thereupon the order of remand made by the Magistrate shall remain suspended for the period during which such person is in police custody.

(3) A police officer conducting an investigation under this Act in respect of any person arrested under subsection (1) of section 6 or remanded under subsection (1) or subsection (2) of this section -

(a) shall have the right of access to such person and the right to take such person during reasonable hours to any place for the purpose of interrogation and from place to place for the purposes of investigation; and

(b) may obtain a specimen of the handwriting of such person and do all such acts as may reasonably be necessary for fingerprinting or otherwise identifying such person.

8. Any police officer may at any stage of an investigation or trial produce before any Magistrate any person conversant with any fact relating to the commission of any offence under this Act, and the Magistrate shall thereupon record the statement of such person upon oath.

PART III

DETENTION AND RESTRICTION ORDERS

9.(1) Where the Minister has reason to believe or suspect that any person is connected with or concerned in any unlawful activity, the Minister may order that such person be detained for a period not exceeding three months in the first instance, in such place and subject to such conditions as may be determined by the Minister, and any such order may be extended from time to time for a period not exceeding three months at a time: Provided, however, that the aggregate period of such detention shall not exceed a period of eighteen months.

(2)

(a) At any time after an order has been made in respect of any person under subsection (1), the Minister may direct that the operation of such order be suspended and may make an order under subsection (1) of section 11.

(b) The Minister may revoke any such direction if he is satisfied that the person in respect of whom the direction was made has failed to observe any condition imposed or that the operation of the order can no longer remain suspended without detriment to public safety.

10. An order made under section 9 shall be final and shall not be called in question in any court or tribunal by way of writ or otherwise

11.(1) Where the Minister has reason to believe or suspect that any person is connected with or concerned in the commission of any unlawful activity referred to in subsection (1) of section 9, he may make an order in writing imposing on such person such prohibitions or restrictions as may be specified in such order in respect of -

(a) his movement outside such place of residence as may be specified; or

(b) the places of residence and of employment of such person; or

(c) his travel within or outside Sri Lanka; or

(d) his activities whether in relation to any organisation, association or body of persons of which such person is a member, or otherwise; or

(e) such person addressing public meetings or from holding office in, or taking part in the activities of or acting as adviser to, any organisation, association or body of persons, or from taking part in any political activities, and he may require such person to notify his movements to such authority, in such manner and at such times as may be specified in the order.

(2) Where the Minister makes a restriction order in respect of any person while an order of detention in respect of such person is in force, such restriction order shall, unless otherwise specified, take effect upon the expiry of the detention order.

(3) Every order made under subsection (1) shall be in force for such period, not exceeding three months, as may be specified therein: Provided, that the Minister may, by order in writing, extend such period from time to time for periods not exceeding three months at a time so however that the aggregate of such periods does not exceed eighteen months.

(4) Where an order is made under subsection (1), the Minister may by notice in writing served on the person to whom such order relates, vary, cancel or add to any prohibitions or restrictions imposed by such order on such person and the prohibitions or restrictions so varied or added to shall, unless earlier cancelled, continue in force for the unexpired portion of the period specified in such order or the period as extended under subsection (3).

(5) An order made by the Minister under subsection (1) shall be final and shall not be called in question in any court or tribunal by way of writ or otherwise.

12. Any person who contravenes or acts in breach of any prohibition or restriction imposed on him by an order under section 11 shall be guilty of an offence and shall on conviction be liable to a term of imprisonment of either description for a period of five years.

(4)(a) Where any person is convicted of an offence under this section, the court may, in addition to the punishment it may impose for that offence under subsection (3), order that no person shall print, publish or distribute or in any way be concerned in the printing, publication or distribution of any such newspaper for such period as is specified in such order and that the printing press in which such newspaper was printed shall, for such period as shall be specified in such order, not be used for any purpose whatsoever or for any such purpose as is specified in the order.

(b) Where any proceedings have been instituted against any person for the commission of any offence under this section, it shall be competent for the court to make an interim order that the printing press in which it is alleged that such newspaper or publication was printed shall not be used for any purpose whatsoever or for any such purpose as is specified in the order, until the conclusion of the trial.

15. (1) Every person who commits an offence under this Act shall be triable without a preliminary inquiry, on an indictment before a Judge of the High Court sitting alone without a jury or before a High Court at Bar by three Judges without a jury, as may be decided by the Chief Justice. The provisions of sections 450 and 451 of the Code of Criminal Procedure Act, No. 15 of 1979, shall, mutatis mutandis, apply to the trial of offences under this Act by the High Court at Bar and to appeals from judgements, sentences and orders pronounced at any such trial held by the High Court at Bar. [The above sub-section was introduced by Amending Act 22 of 1988]

(2) Upon the indictment being received in the High Court against any person in respect of any offence under this Act or any offence to which the provisions of section 23 shall apply, the court shall, in every case, order the remand of such person until the conclusion of the trial.

15A.(1) Where any person is on remand under the provisions of sub-section (2) of section 15, or section 19(a), notwithstanding any other

provision of this Act or any other law, the Secretary to the Ministry of the Minister in charge of the subject of Defence may, if he is of the opinion that it is necessary or expedient so to do, in the interests of national security or public order, make Order, subject to such directions as may be given by the High Court to ensure a fair trial of such person, that such person be kept in the custody of any authority, in such place and subject to such conditions as may be determined by him having regard to such interests.

(2) Any Order made by the Minister under sub-section (1) shall be communicated to the High Court and to the Commissioner of Prisons and it shall be the duty of such Commissioner, to deliver the custody of such person to the authority specified in such order and the provisions of the Prisons Ordinance shall cease to apply in relation to the custody of such person. [Note: Section 15A was inserted by Amending Act 10 of 1982 w.e.f. 24 July 1979]

PART VI

TRIAL

16.(1) Notwithstanding the provisions of any other law, where any person is charged with any offence under this Act, any statement made by such person at any time, whether -

(a) it amounts to a confession or not;

(b) made orally or reduced to writing;

(c) such person was or was not in custody or presence of a police officer;

(d) made in the course of an investigation or not;

(e) it was or was not wholly or partly in answer to any question, against such person if such statement is not irrelevant under section 24 of the Evidence Ordinance: Provided, however, that no such statement shall be proved as against such person if such statement was made to a police officer below the rank of an Assistant Superintendent.

(2) The burden of proving that any statement referred to in subsection (1) is irrelevant under section 24 of the Evidence Ordinance shall be on the person asserting it to be irrelevant.

(3) Any statement admissible under subsection (1) may be proved as against any other person charged jointly with the person making the statement, if, and only if, such statement is corroborated in material particulars by evidence other than the statements referred to in subsection (1).

17. Notwithstanding anything to the contrary in any other law, the provisions of sections 25, 26 and 30 of the Evidence Ordinance shall have no application in any proceedings under this Act.

18.(1) Notwithstanding anything to the contrary in any other law -

(a) a statement recorded by a Magistrate, or made at an identification parade by a person who is dead or who cannot be found, shall be admissible in evidence notwithstanding that such person is not present or cannot or has not been cross-examined; and

(b) any document found in the custody, control or possession of a person accused of any offence under this Act or of an agent or representative of such person may be produced in court as evidence against such person without the maker of such document being called as a witness and the contents of such document shall be evidence of the facts stated therein.

(2) If in the course of a trial for an offence under this Act, any witness shall, on any material point, contradict either expressly or by necessary implication a statement made by him and recorded by a Magistrate or a statement made by him at any identification parade, it shall be lawful for the presiding Judge-

(a) to act upon such statement; and

(b) to have such witness at the conclusion of such trial arraigned and tried on an indictment which shall be prepared and signed by the Registrar of such court, for intentionally giving false evidence in a stage of a judicial proceeding.

(3) At any trial referred to in subsection (2)(b), it shall be sufficient to prove that the witness made the contradictory statement and it shall not be necessary to prove which of the statements is false.

19. Notwithstanding the provisions of any other written law -

(a) every person convicted by any court of any offence under this Act shall, notwithstanding that he has lodged a petition of appeal against his conviction or the sentence imposed on him, be kept on remand until the determination of the appeal;

(b) any order made under the provisions of subsection (4) of section 14 shall, notwithstanding any appeal made against such order, continue in force until the determination of such appeal: Provided, however, that the Court of Appeal may in exceptional circumstances

release on bail any such person referred to in paragraph (a) subject to such conditions as the Court of Appeal may deem fit, or vary or suspend any order referred to in paragraph (b).

20. Notwithstanding anything in the Code of Criminal Procedure Act, No 15 of 1979 -

(a) the provisions of section 303 of that Act shall not apply in the case of any person who is convicted;

(b) the provisions of section 306 of that Act shall not apply in the case of any person who pleads or is found guilty, by or before any court of any offence under this Act.

21. Every court shall give priority to the trial of any person charged with, or indicted for, any offence under this Act and to the hearing of any appeal from the conviction of any such offence and sentence imposed on such conviction.

PART VII

SPECIAL PROVISIONS

22. Any person who has committed any offence under section 296 or section 297 or section 300 of the Penal Code prior to the date of coming into operation of Part VI of this Act or has abetted or has conspired to abet the commission of any such offence prior to such date, in relation to any person who is a specified person or a person who was a witness to any offence which if such offence had been committed after the date of coming into operation of Part I of this Act

would have constituted an offence under this Act shall, notwithstanding the provisions of any other law to the contrary, be triable without a preliminary inquiry, on an indictment before a Judge of the High Court sitting alone without a jury.

23. The provision of sections 8, 16, 17 and 18 of this Act shall, mutatis mutandis, apply to and in relation to any act, or the trial for the commission of an offence in respect of any act, committed before the date of coming into operation of Parts I, II and VI of this Act, which act would, if committed after such date, have constituted an offence under this Act: Provided, however, that no statement referred to in any such section shall be admissible unless such statement was made after the coming into operation of the aforesaid Parts of this Act.

24. Any person who commits an act in or in relation to any vessel or aircraft registered in Sri Lanka shall, if such act constitutes an offence under this Act, be guilty of an offence under this Act.

PART VIII

MISCELLANEOUS

25. Where an offence under this Act is committed by a body of persons, then if that body of persons is -

(a) a body corporate, every director and officer of that body corporate; or

(b) a firm, every partner of that firm; or

(c) a body unincorporate other than a firm, every officer of that body responsible for its management and control, shall be deemed to be guilty of such offence: Provided that no such person shall be deemed to be guilty of such offence if he proves that such offence was committed without his knowledge or that he exercised all due diligence to prevent the commission of such offence.

26. No suit, prosecution or other proceeding, civil or criminal, shall lie against any officer or person for any act or thing in good faith done or purported to be done in pursuance or supposed pursuance of any order made or direction given under this Act.

27.(1) The Minister may make regulations under this Act for the purpose of carrying out or giving effect to the principles and provisions of this Act.

(2) Every regulation made by the Minister shall be published in the Gazette and shall come into operation on the date of such publication or on such later date as may be specified in the regulation.

(3) Every regulation made by the Minister shall as soon as convenient after its publication in the Gazette be brought before Parliament for its approval. Any regulation which is not so approved shall be deemed to be rescinded as from the date of disapproval but without prejudice to anything previously done thereunder. Notification of the date on which a regulation is deemed to be rescinded shall be published in the Gazette

28. The provisions of this Act shall have effect notwithstanding anything contained in any other written law and accordingly in the event of any conflict or inconsistency between the provisions of this Act and such other written law, the provisions of this Act shall prevail.

[Section 29 was repealed by Amending Act 10 of 1982, w.e.f. 24 July 1979]

30. The Proscribing of Liberation Tigers of Tamil Eelam and Other Similar Organisations Law, No 16 of 1978, is hereby repealed.

PART IX

INTERPRETATION (This section has been deleted)

APPENDIX 4

Annexure C Proposals, 1983

Subsequent to the Ethnic Riots in July/August 1983, Indian Prime Minister Indira Gandhi sent her representative, Mr. G. Parthasarathy for discussions with Sri Lanka. The proposals which emerged as a result of discussions between the Government of India and the Government of Sri Lanka during August/November 1983 were presented as Annexure "C" to a statement submitted by President Jayawardene to the All Party Conference on the 1st of December 1983. However, the Government of Sri Lanka failed to adopt these Proposals at the All Party Conference discussions which commenced in December 1983 and ended inconclusively in December 1984.

Text

In terms of paragraph six of the President's statement of December 1st, 1983, the following proposals which have emerged as a result of discussions in Colombo and New Delhi are appended for consideration by the All Party Conference. These proposals are in the context of the unity and integrity of Sri Lanka and will form the basis for formulating the Agenda of the All Party Conference.

(1) The District Development Councils in a Province be permitted to combine into one or more Regional Councils if they so agree by decisions of the Councils and approved by Referendum in that district.

(2) In the case of the District Councils in the Northern and Eastern Provinces respectively, as they are not functioning due to the resignation of the majority of Members, their union within each province to be accepted.

(3) Each Region will have a Regional Council if so decided. The convention will be established that the leader of the party which commands a majority in the Regional Council would be formally appointed by the President as the Chief Minister of the Region. The Chief Minister will constitute a Committee of Ministers of the Region.

(4) The President and the Parliament will continue to have overall responsibility over all subjects not transferred to the regions and generally for all other matters relating to the maintenance of the sovereignty, integrity, unity and security and progress and development of the Republic as a whole.

(5) The legislative power of the Region would be vested in the Regional Councils which would be empowered to enact laws and exercise executive powers in relation thereto on certain specified listed subjects including the maintenance of internal Law and Order in the Region, the Administration of Justice, Social and Economic Development, Cultural matters and Land Policy. The list of subjects which will be allocated to the Regions will be worked out in detail.

(6) The Regional Councils will also have the power to levy taxes, cess or fees and to mobilise resources through loans, the proceeds of which will be credited to a Consolidated Fund set up for that particular Region to which also be credited grants, allocations or subventions made by the Republic. Financial resources will be apportioned to the Regions on the recommendations of a representative Finance Commission appointed from time to time.

(7) Provision will be made for constituting High Courts in each Region. The Supreme Court of Sri Lanka will exercise appellate and constitutional jurisdiction.

(8) Each Region will have a Regional Service consisting of (a) officers and other public servants of the Region and (b) such other officers and public servants who may be seconded to the Region. Each Region will have a Regional Public Service Commission for recruitment and for exercising disciplinary powers relating to the members of the Regional Service.

(9) The armed forces of Sri Lanka will adequately reflect the national ethnic position. In the Northern and Eastern Regions, the Police forces for internal security will also reflect the ethnic composition of these Regions.

(10) A Port authority under the Central Government will be set up for administering the Trincomalee Port and Harbour. The area which will come under the administration of the Port Authority as well as the powers to be assigned to it will be further discussed.

(11) A national policy on land development and the basis on which the Government will undertake land colonisation will have to be worked out. All settlement schemes should be based on ethnic proportions so as not to alter the demographic balance subject to agreement being reached on major projects.

(12) The Constitution and other laws dealing with the official language Sinhala and the national language, Tamil, be accepted and implemented as well as similar laws dealing with the National Flag and Anthem.

(13) The Conference should appoint a committee to work out constitutional and legal changes that may be necessary to implement these decisions. The Government would provide its Secretariat and necessary legal offices.

(14) The consensus of opinion of the All Party Conference will itself be considered by the United National Party Executive Committee and presumably by the executive bodies of the other parties as well, before being placed before Parliament for legislative action.

APPENDIX 5

Sixth Amendment to Sri Lankan Constitution

(Certified on 8th August, 1983)

AN ACT TO AMEND THE CONSTITUTION OF THE DEMOCRATIC SOCIALIST REPUBLIC OF SRI LANKA

WHEREAS Sri Lanka is a Free, Sovereign, Independent and Unitary State and it is the duty of the State to safeguard the independence, sovereignty, unity and the territorial integrity of Sri Lanka:

AND WHEREAS the independence, sovereignty, unity and the territorial integrity of Sri Lanka has been threatened by activities of certain persons, political parties and other associations and organisations

AND WHEREAS it has become necessary to prohibit such activities and to provide punishments therefor:

Now be it therefore enacted by the Parliament of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka as follows:

This Act may be cited as the Sixth Amendment to the Constitution.

2. Article 101 of the Constitution of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (hereinafter referred to as "the Constitution") is hereby

amended in sub-paragraph (h) of paragraph (1) of that Article by the substitution for the words " by election or otherwise; and ", of the words and figures " by election or otherwise or where a recognised political party or independent group has been proscribed under Article 157A; and ".

3. The following Article is hereby inserted after Article 157, and shall have effect as Article 157A, of the Constitution:-

Prohibition against violation of territorial integrity of Sri Lanka

157A. (1) No person shall, directly or indirectly, in or outside Sri Lanka, support, espouse, promote, finance, encourage or advocate the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka.

(2) No political party or other association or organisation shall have as one of its aims or objects the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka.

(3) Any person who acts in contravention of the provisions of paragraph (1) shall, on conviction by the Court of Appeal, after trial on indictment and according to such procedure as may be prescribed by law,—

(a) be subject to civic disability for such period not exceeding seven years as may be determined by such Court;

(b) forfeit his movable and immovable property other than such property as is determined by an order of such Court as being necessary for the sustenance of such person and his family ;

(c) not be entitled to civic rights for such period not exceeding seven years as may be determined by such Court, and

(d) if he is a Member of Parliament or a person in such service or holding such office as is referred to in paragraph (1) of Article 165, cease to be such Member or to be in such service or to hold such office

(4) Where any political party or other association or organisation has as one of its aims or objects the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka, any person may make an application to the Supreme Court for a declaration that such political party or other association or organisation has as one of its aims or objects the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka. The Secretary or other officer of such political party or other association or organisation shall be made a respondent to such application.

(5) Where the Supreme Court makes a declaration under paragraph (4) in relation to any political party or other association or organisation, in pursuance of an application made to it under that paragraph

(a) that political party or other association or organisation shall be deemed, for all purposes to be proscribed and any member of such political party or other association or organisation who is a Member of Parliament shall be deemed to have vacated his seat in Parliament with effect from the date of such declaration, and any nomination paper submitted by such political party or other association or organisation shall be deemed for all purposes to be invalid;

(b) any person who holds office or is a member of that political party or other association or organisation, after the date of such declaration, shall be guilty of an offence and shall, on conviction, by the Court of Appeal after trial on indictment and according to such procedure as may be prescribed by law -

(i) be subject to civic disability for such period not exceeding seven years as may be determined by such Court;

(ii) forfeit his movable and immovable property other than such property as is determined by an order of such Court as being necessary for the sustenance of such person and his family;

(iii) not be entitled to civic rights for such period not exceeding seven years as may be determined by such Court;

(iv) if he is a Member of Parliament or a person in such service or holds such office as is referred to in paragraph (1) of Article 165, cease to be such Member or to be in such service or hold such office.

(6) The execution of any punishment imposed under paragraph (3) or sub-paragraph (b) of paragraph(5) shall not be stayed or suspended pending the determination of any appeal against such punishment or the conviction in consequence of which such punishment was imposed.

(7) Every officer or person who was or is required by, Article 32 or Article 53, Article 61 or Article 107 or Article 165 or Article 169 (12), to take and subscribe or to make and subscribe an oath or affirmation, every member of, or person in the service of, a local authority, Development Council, Pradeshiya Mandalaya Gramodaya Mandalaya or public corporation and every attorney-at-law shall -

(a) if such officer or person is holding office on the date of coming into force of this Article, make and subscribe, or take and subscribe, an oath or affirmation in the form set out in the Seventh Schedule, before such person or body if any, as is referred to in that Article, within one month of the date on which this Article comes into force;

(b) if such person or officer is appointed to such office after the coming into force of this Article, make and subscribe or take and subscribe, an

oath or affirmation, in the form set out in the Seventh Schedule, before such person or body, if any, as is referred to in that Article within one month of his appointment to such office.

The provisions of Article 165 and Article 169 (12) shall, mutatis mutandis, apply to, and in relation to, any person or officer who fails to take and subscribe, or make and subscribe, an oath or affirmation as required by this paragraph.

(8) (a) Every person who is a Member of Parliament on the coming into force of this Article shall not be entitled to sit and vote in Parliament unless he takes and subscribes or makes and subscribes an oath or affirmation in the form set out in the Seventh Schedule.

(b) Every person who is elected or nominated as a Member of Parliament on or after the coming into force of this Article shall not be entitled to sit and vote in Parliament unless he takes and subscribes or makes and subscribes an oath or affirmation in the form set out in the Seventh Schedule.

(9) No person who has taken and subscribed or made and subscribed an oath or affirmation in the form set out in the Seventh Schedule shall, notwithstanding any provision to the contrary in the Constitution be required to take and subscribe or make and subscribe any other oath

or affirmation required to be taken and subscribed or made and subscribed under the Constitution.

(10) Parliament may, by resolution, determine such other categories of persons or officers to whom the provisions of paragraph (7) shall apply and thereupon, the provisions of such paragraph shall, mutatis mutandis apply to' and in relation to, officers or persons of that category.

(11) The jurisdiction of the Court of Appeal in respect of its powers under this Article shall be exercised in the manner provided in subparagraph (iv) of the proviso to paragraph (2) of Article 146.

(12) In this Article, "civic rights" means -

(a) the right to obtain a passport,

(b) the right to sit for any public examination;

(c) the right to own any immovable property;

(d) the right to engage in any trade or profession which requires a licence, registration or other authorisation, by or under any written law.'

4. Article 161 of the Constitution is hereby amended in paragraph (d) of that Article as follows:-

(1) in sub-paragraph (iii) of that paragraph, by the substitution, for the words "to fill such vacancy. Upon receipt of such nomination, the Commissioner ", of the following:

"to fill such vacancy. A nomination made by the Secretary of such political party under this sub-paragraph shall be accompanied by an oath or affirmation, as the case may be, in the form set out in the Seventh Schedule, taken and subscribed or made and subscribed, as the case may be, by the person nominated to fill such vacancy. Upon the receipt of such nomination, accompanied by such oath or affirmation, the Commissioner";

(2) in the proviso to sub-paragraph (iii) of that paragraph by the substitution -

(a) for the words ``within thirty days of his being required to do so ", of the following:-

"within thirty days of his being required to do so and in the aforesaid manner",

(b) for the words “vacancy, then Commissioner of Elections”, of the words and figures “vacancy, or where such political party is deemed to be proscribed under Article 157A, then the Commissioner of Elections”; and

(3) by the addition, immediately after sub-paragraph (iii) of that paragraph, of the following sub-paragraph:- “(iv) There a Member nominated of elected to fill any such vacancy as is referred to in subparagraph (i) or sub-paragraph (ii), being a Member who has taken and subscribed or made and subscribed, an oath or affirmation in the form set out in the Seventh Schedule, directly or indirectly, in or outside Sri Lanka, supports, espouses, promotes, finances, encourages or advocates the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka, any person may make an application to the Court of Appeal for a declaration that such member has directly or indirectly, in or outside Sri Lanka supported, espoused, promoted, financed, encouraged or advocated the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka.

If the Court of Appeal makes, on such application, a declaration that such Member has directly or indirectly, in or outside Sri Lanka, supported, espoused, promoted, financed, encouraged or advocated the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka, the seat of such Member shall be - deemed to be vacant with effect from the date of such declaration and such Member shall be

disqualified from sitting and voting in Parliament and from being elected or nominated to Parliament for a period of seven years from the date of such declaration. The vacancy occurring in the membership of Parliament by reason of such declaration shall be filled in the manner provided in paragraph (iii).

The jurisdiction of the Court of Appeal in respect of its powers under this sub-paragraph shall be exercised in the manner provided in sub-paragraph (iv) of the proviso to paragraph (2) of Article 146.”

5. The Constitution is hereby amended by the addition, at the end thereof, of the following Schedule which shall have effect as the Seventh Schedule to the Constitution:-

SEVENTH SCHEDULE:

Article 157A and Article 161 (d) (iii)

Ido solemnly declare and affirm / swear that I will uphold and defend the Constitution of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka and that I will not, directly or indirectly, in or outside Sri Lanka, support, espouse, promote, finance, encourage or advocate the establishment of a separate State within the territory of Sri Lanka.”

APPENDIX 6

Indo-Sri Lanka Agreement to Establish Peace and Normalcy in Sri Lanka

The Prime Minister of the Republic of India, His Excellency Mr. Rajiv Gandhi and the President of the Democratic Republic of Sri Lanka, Mr. J. R. Jayawardene having met at Colombo on 29 July 198,

Attaching utmost importance to nurturing, intensifying and strengthening the traditional friendship of India and Sri Lanka and acknowledging the imperative need of resolving the ethnic problem of Sri Lanka, and the consequent violence, and for the safety, well-being and prosperity of people belonging to all communities of Sri Lanka,

Having this day entered into the following agreement to fulfil this objective,

1.1 desiring to preserve the unity, sovereignty and territorial integrity of Sri Lanka;

1.2 acknowledging that Sri Lanka is a multi-ethnic and multi-lingual plural society consisting, inter-alia, of Sinhalese, Tamils, Muslims (Moors) and Burgers;

1.3 recognising that each ethnic group has a distinct cultural and linguistic identity which has to be carefully nurtured;

1.4 also recognising that the Northern and the Eastern provinces have been areas of historical habitation of Sri Lankan Tamil speaking peoples, who have at all times hitherto lived together in this territory with other ethnic groups;

1.5 conscious of the necessity of strengthening the forces contributing to the unity, sovereignty and territorial integrity of Sri Lanka, and preserving its character as a multi-ethnic, multi-lingual and multi- religious plural society, in which all citizens can live in equality, safety and harmony, and prosper and fulfil their aspirations;

2. Resolve that:

2.1 Since the Government of Sri Lanka proposes to permit adjoining Provinces to join to form one administrative unit and also by a Referendum to separate as may be permitted to the Northern and Eastern provinces as outlined below:

2.2 During the period, which shall be considered an interim period (i.e. from the date of the elections to the provincial council, as specified in para 2.8 to the date of the Referendum as specified in para 2.3), the Northern and Eastern provinces as now constituted, will form one

administrative unit, having one elected Provincial Council. Such a unit will have one Governor, one Chief Minister and one Board of Ministers.

2.3 There will be a referendum on or before 31st December 1988 to enable the people of the Eastern Province to decide whether:

(A) The Eastern province should remain linked with the Northern province as one administrative unit, and continue to be governed together with the Northern Province as specified in para 2.2 or:

(B) The Eastern Province should constitute a separate administrative unit having its own distinct provincial council with a separate governor, chief minister and board of ministers. The president may, at his discretion, decide to postpone such a referendum.

2.4 All persons, who have been displaced due to ethnic violence or other reasons, will have the right to vote in such a Referendum. Necessary conditions to enable them to return to areas from where they were displaced will be created.

2.5 The Referendum, when held, will be monitored by a committee headed by the Chief Justice, a member appointed by the President, nominated by the Government of Sri Lanka, and a member appointed by the President, nominated by the representatives of the Tamil speaking people of the Eastern province.

2.6 A simple majority will be sufficient to determine the result of the Referendum.

2.7 Meetings and other forms of propaganda, permissible within the laws of the country, will be allowed before the Referendum.

2.8 Elections to Provincial Councils will be held within the next three months, in any event before 31st December 1987. Indian observers will be invited for elections to the Provincial Council of the North and East.

2.9 The emergency will be lifted in the eastern and Northern provinces by 15 August 1987. A cessation of hostilities will come into effect all over the Island within 48 hours of signing of this Agreement. All arms presently held by militant groups will be surrendered in accordance with an agreed procedure to authorities to be designated by the Government of Sri Lanka. Consequent to the cessation of hostilities and the surrender of arms by militant groups, the army and other security personnel will be confined to barracks in camps as on 25 May 1987. The process of surrendering arms and the confining of security personnel moving back to barracks shall be completed within 72 hours of the cessation of hostilities coming into effect.

2.10 The Government of Sri Lanka will utilise for the purpose of law enforcement and maintenance of security in the Northern and Eastern

Provinces the same organisations and mechanisms of Government as are used in the rest of the country.

2.11 The President of Sri Lanka will grant a general amnesty to political and other prisoners now held in custody under The Prevention of Terrorism Act and other emergency laws, and to combatants, as well as to those persons accused, charged and/or convicted under these laws. The Government of Sri Lanka will make special efforts to rehabilitate militant youth with a view to bringing them back into the mainstream of national life. India will cooperate in the process.

2.12 The Government of Sri Lanka will accept and abide by the above provisions and expect all others to do likewise.

2.13 If the framework for the resolutions is accepted, the Government of Sri Lanka will implement the relevant proposals forthwith.

2.14 The Government of India will underwrite and guarantee the resolutions, and cooperate in the implementation of these proposals.

2.15 These proposals are conditional to an acceptance of proposals negotiated from 4.5.1986 to 19.12.1986. Residual matters not finalised during the above negotiations shall be resolved between India and Sri Lanka within a period of six weeks of signing this agreement. These

proposals are also conditional to the Government of India cooperating directly with the Government of Sri Lanka in their implementation.

2.16 These proposals are also conditional to the Government of India taking the following actions if any militant groups operating in Sri Lanka do not accept this framework of proposals for a settlement, namely:

(A) India will take all necessary steps to ensure that Indian Territory is not used for activities prejudicial to the unity, integrity and security of Sri Lanka

(B) The Indian Navy/Coast Guard will cooperate with the Sri Lankan navy in preventing Tamil militant activities from affecting Sri Lanka.

(C) In the event that the Government of Sri Lanka requests the Government of India to afford military assistance to implement these proposals the Government of India will cooperate by giving to the Government of Sri Lanka such military assistance as and when requested.

(D) The Government of India will expedite repatriation from Sri Lanka of Indian citizens to India who are resident there concurrently with the repatriation of Sri Lankan refugees from Tamil Nadu.

(E) The Governments of Sri Lanka and India will cooperate in ensuring the physical security and safety of all communities inhabiting the Northern and Eastern Provinces.

2.17 The Government of Sri Lanka shall ensure free, full and fair participation of voters from all communities in the Northern and Eastern Provinces in electoral processes envisaged

in this Agreement. The Government of India will extend full cooperation to the Government of Sri Lanka in this regard.

2.18 The official language of Sri Lanka shall be Sinhala. Tamil and English will also be official languages.

3. This agreement and the annexure thereto shall come into force upon signature.

In witness whereof, we have set our hands and seals hereunto. Done in Colombo, Sri Lanka, on this the twenty-ninth day of July of the year one thousand nine hundred and eighty seven, in duplicate, both texts being equally authentic.

Rajiv Gandhi Prime Minister of the Republic of India

Junius Richard Jayawardene President of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka

ANNEXURE TO THE AGREEMENT

1. His Excellency the President of Sri Lanka and the Prime Minister of India agree that the Referendum mentioned in paragraph 2 and its sub-paragraphs of the Agreement will be observed by a representative of the Election Commission of India to be invited by His Excellency the President of Sri Lanka.

2. Similarly, both heads of Government agree that the elections to the Provincial Council mentioned in paragraph 2.8 of the Agreement will be observed by a representative of the Government of India to be invited by His Excellency the President of Sri Lanka.

3. His Excellency the President of Sri Lanka agrees that the Home guards would be disbanded and all paramilitary personnel will be withdrawn from the Eastern and Northern Provinces with a view to creating conditions conducive to fair elections to the Council.

The President, in his discretion, shall absorb such paramilitary forces, which came into being due to ethnic violence, into the regular security forces of Sri Lanka.

4. The President of Sri Lanka and the Prime Minister of India agree that the Tamil militants shall surrender their arms to authorities agreed upon to be designated by the President of Sri Lanka. The surrender shall take place in the presence of one senior representative each of the Sri Lankan Red Cross and the Indian Red Cross.

5. The President of Sri Lanka and the Prime Minister of India agree that a joint Indo-Sri Lankan observer group consisting of qualified representatives of the Government of India and the Government of Sri Lanka would monitor the cessation of hostilities from 31 July 1987.

6. The Prime Minister of India and the President of Sri Lanka also agree that in the terms of paragraph 2.14 and paragraph 2.16(c) of the Agreement, an Indian Peace Keeping contingent may be invited by the President of Sri Lanka to guarantee and enforce the cessation of hostilities, if so required.

EXCHANGE OF LETTERS BETWEEN THE PRIME MINISTER OF INDIA AND THE PRESIDENT OF SRI LANKA HAVE BEEN DELETED.

APPENDIX 7

Ceasefire Agreement, February 2002

Agreement on a ceasefire between the Government of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka and the Liberation Tigers of Tamil Eelam

Preamble

The overall objective of the Government of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (hereinafter referred to as the GOSL) and the Liberation Tigers of Tamil Eelam (hereinafter referred to as the LTTE) is to find a negotiated solution to the ongoing ethnic conflict in Sri Lanka.

The GOSL and the LTTE (hereinafter referred to as the Parties) recognise the importance of bringing an end to the hostilities and improving the living conditions for all inhabitants affected by the conflict. Bringing an end to the hostilities is also seen by the Parties as a means of establishing a positive atmosphere in which further steps towards a lasting solution can be taken.

The Parties further recognise that groups that are not directly party to the conflict are also suffering the consequences of it. This is particularly the case as regards the Muslim population. Therefore, the

provisions of this Agreement regarding the security of civilians and their property apply to all inhabitants.

With reference to the above, the Parties have agreed to enter into a ceasefire, refrain from conduct that could undermine the good intentions or violate the spirit of this Agreement and implement confidence-building measures as indicated in the articles below.

Article 1: Modalities of a ceasefire

The Parties have agreed to implement a ceasefire between their armed forces as follows:

1.1 A jointly agreed ceasefire between the GOSL and the LTTE shall enter into force on such date as is notified by the Norwegian Minister of Foreign Affairs in accordance with Article 4.2, hereinafter referred to as D-day.

Military operations

1.2 Neither Party shall engage in any offensive military operation. This requires the total cessation of all military action and includes, but is not limited to, such acts as:

a) The firing of direct and indirect weapons, armed raids, ambushes, assassinations, abductions, destruction of civilian or military property, sabotage, suicide missions and activities by deep penetration units;

- b) Aerial bombardment;
- c) Offensive naval operations.

1.3 The Sri Lankan armed forces shall continue to perform their legitimate task of safeguarding the sovereignty and territorial integrity of Sri Lanka without engaging in offensive operations against the LTTE.

Separation of forces

1.4 Where forward defence localities have been established, the GOSL's armed forces and the LTTE's fighting formations shall hold their ground positions, maintaining a zone of separation of a minimum of six hundred (600) metres. However, each Party reserves the right of movement within one hundred (100) metres of its own defence localities, keeping an absolute minimum distance of four hundred (400) metres between them.

Where existing positions are closer than four hundred (400) metres, no such right of movement applies and the Parties agree to ensure the maximum possible distance between their personnel.

1.5 In areas where localities have not been clearly established, the status quo as regards the areas controlled by the GOSL and the LTTE,

respectively, on 24 December 2001 shall continue to apply pending such demarcation as is provided in

Article 1.6.

1.6 The Parties shall provide information to the Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM) regarding defence localities in all areas of contention, cf. Article 3. The monitoring mission shall assist the Parties in drawing up demarcation lines at the latest by D-day + 30.

1.7 The Parties shall not move munitions, explosives or military equipment into the area controlled by the other Party.

1.8 Tamil paramilitary groups shall be disarmed by the GOSL by D-day + 30 days at the latest. The GOSL shall offer to integrate individuals in these units under the command and disciplinary structure of the GOSL armed forces for service away from the Northern and Eastern Province.

Freedom of movement

1.9 The Parties' forces shall initially stay in the areas under their respective control, as provided in Article 1.4 and Article 1.5

1.10 Unarmed GOSL troops shall, as of D-day +60 days, be permitted unlimited passage between Jaffna and Vavuniya using the Jaffna -

Kandy road (A9). The modalities are to be worked out by the Parties with the assistance of the SLMM.

1.11 The Parties agree that individual combatants shall, on the recommendation of their area commander, be permitted, unarmed and in plain clothes, to visit family and friends residing in areas under the control of the other Party. Such visits shall be limited to six days every second month, not including the time of travel by the shortest applicable route. The LTTE shall facilitate the use of the Jaffna - Kandy road for this purpose. The Parties reserve the right to deny entry to specified military areas.

1.12 The Parties agree that as of D-day individual combatants shall, notwithstanding the two-month restriction, be permitted, unarmed and in plain clothes, to visit immediate family (i.e. spouses, children, grandparents, parents and siblings) in connection with weddings or funerals. The right to deny entry to specified military areas applies.

1.13 Fifty (50) unarmed LTTE members shall, as of D-day + 30, for the purpose of political work, be permitted freedom of movement in the areas of the North and the East dominated by the GOSL. Additional 100 unarmed LTTE members shall be permitted freedom of movement as of D-day + 6-. As of D-day + 90, all unarmed LTTE members shall be permitted freedom of movement in the North and East. The LTTE members shall carry identity papers. The right of the GOSL to deny entry to specified military areas applies.

Article 2: Measures to restore normalcy

The Parties shall undertake the following confidence-building measures with the aim of restoring normalcy for the all inhabitants of Sri Lanka:

2.1 The Parties shall in accordance with international law abstain from hostile acts against the civilian population, including such acts as torture, intimidation, abduction, extortion and harassment.

2.2 The Parties shall refrain from engaging in activities or propagating ideas that could offend cultural or religious sensitivities. Places of worship (temples, churches, mosques & other holy sites etc.) currently held by the forces of either of the Parties shall be vacated by D-day + 30 days and made accessible to the public. Places of worship which are situated in their respective "high security zones" shall be vacated by all armed personnel and maintained in good order by civilian workers, even when they are not made accessible to the public.

2.3 Beginning on the date on which this Agreement enters into force, school buildings occupied by either party shall be vacated and returned to their intended use. This activity shall be completed by D-day + 160 at the latest.

2.4 A schedule indicating the return of all other public buildings to their intended use shall be drawn up by the Parties and published at the latest by D-day + 30.

2.5 The Parties shall review the security measures and the set-up of checkpoints, particularly in densely populated cities and towns, in order to introduce systems that will prevent harassment of the civilian population. Such systems shall be in place from D-day + 60.

2.6 The Parties agree to ensure the unimpeded flow of non-military goods to and from the LTTE-controlled areas in accordance with Annex A. Quantities shall be determined by market demand. The GOSL shall regularly review the matter with the aim of gradually removing any remaining restrictions on non-military goods.

2.7 In order to facilitate the flow of goods and the movement of civilians, the Parties agree to establish checkpoints on their line of control at such locations as are specified in Annex B.

2.8 The Parties shall take steps to ensure that the Trincomalee - Habarana road remains open on a 24-hour basis for passenger traffic with effect from D-day + 10.

2.9 The Parties shall facilitate the extension of the rail service on the Batticaloa-line to Welikanda. Repairs and maintenance shall be carried out by the GOSL in order to extend the service up to Batticaloa.

2.10 The Parties shall open the Kandy - Jaffna road (A9) to non-military traffic of goods and passengers. Specific modalities shall be worked out by the Parties with the assistance of the Royal Norwegian Government by D-day + 30 at the latest.

2.11 A gradual easing of the fishing restrictions shall take place starting from D-day. As of D-day + 90, all restrictions on day and night fishing shall be removed, subject to the following exceptions: i) fishing will not be permitted within an area of 1 nautical mile on either side along the coast and 2 nautical miles seawards from all security forces camps on the coast; ii) fishing will not be permitted in harbours or approaches to harbours bays and estuaries along with coast.

2.12 The Parties agree that search operations and arrests under the Prevention of Terrorism Act shall not take place. Arrests shall be conducted under due process of law in accordance with the Criminal Procedure Code.

2.13 The Parties agree to provide family members of detainees access to the detainees within D-day + 30.

Article 3: The Monitoring Mission

The Parties have agreed to set up an international monitoring mission to enquire into any instance of violation of the terms and conditions of this agreement. Both Parties shall fully cooperate to rectify any matter of conflict caused by their respective sides. The mission shall conduct international verification through on-site monitoring of the fulfilment of the commitments entered into in this Agreement as follows:

3.1 The name of the monitoring mission shall be the Sri Lankan Monitoring Mission, hereinafter referred to as the SLMM.

3.2 Subject to acceptance by the Parties, the Royal Norwegian Government (hereinafter referred to as the RNG) shall appoint the Head of the SLMM (hereinafter referred to as the HoM), who shall be the final authority regarding interpretation of this Agreement.

3.3 The SLMM shall liaise with the Parties and report to the R N G.

3.4 The HoM shall decide the date for the commencement of the SLMM's operations.

3.5 The SLMM shall be composed of representatives from the Nordic countries.

3.6. The SLMM shall establish a headquarters in such places as the HoM finds appropriate. An office shall be established in Colombo and in Vanni in order to liaise with the GOSL and the LTTE, respectively. The SLMM will maintain a presence in the districts of Jaffna, Mannar, Vavuniya, Trincomalee, Batticaloa and Ampara.

3.7 A local monitoring committee shall be established in Jaffna, Mannar, Vavuniya, Trincomalee, Batticaloa and Ampara. Each committee shall consist of 5 members, two appointed by the GOSL, two by the LTTE and one international monitor appointed by the HoM. The international monitor shall chair the committee. The GOSL and the LTTE appointees may be selected from among retired judges, public servants, religious leaders or similar leading citizens.

3.8 The committees shall serve the SLMM in an advisory capacity and discuss issues relating to the implementation of this Agreement in their respective districts, with a view to establishing a common understanding of such issues. In particular, they will seek to resolve any dispute concerning the implementation of this Agreement at the lowest possible level.

3.9 The parties shall be responsible for the appropriate protection of and security arrangements for all SLMM members.

3.10 The Parties agree to ensure the freedom of movement of the SLMM members in performing their task. The members of the SLMM shall be given immediate access to areas where violations of the Agreement are alleged to have taken place. The Parties also agree to facilitate the widest possible access to such areas for the local members of the six above-mentioned committees, cf Article 3.7.

3.11 It shall be the responsibility of the SLMM to take immediate action on any complaints made by either Party to the Agreement, and to enquire into and assist the Parties in the settlement of any dispute that might arise in connection with such complaints.

3.12 With the aim of resolving disputes at the lowest possible level, communication shall be established between Commanders of the GOSL armed forces and the LTTE area leaders to enable them to resolve problems in the conflict zones.

3.13 Guidelines for the operations of the SLMM shall be established in a separate document.

Article 4: Entry into force, amendments and termination of the Agreement

4.1 Each Parties shall notify their consent to be bound by this Agreement through a letter to the Norwegian Minister of Foreign Affairs signed by Prime Minister Ranil Wickremasinghe on behalf of

the GOSL and by leader Velupillai Prabhakaran on behalf of the LTTE, respectively. The agreement shall be initialled by each Party and enclosed in the abovementioned letter. 4.2 The Agreement shall enter into force on such date as is notified by the Norwegian Minister of Foreign Affairs.

4.3 This Agreement may be amended and modified by mutual agreement of both Parties. Such amendments shall be notified in writing to the RNG.

4.4 This Agreement shall remain in force until notice of termination is given by either Party to the RNG. Such notice shall be given fourteen (14) days in advance of the effective date of termination.

Annex A: List of goods

The Parties agree to ensure the flow of non-military goods to and from LTTE dominated areas of the Northern and Eastern Province, as well as unimpeded flow of such goods to the civilian population in these areas. Non military goods not covered by article 2.6 in the Agreement are listed below:

- Non military arms/ammunition
- Explosives

Remote control devices

Barbed wire

Binoculars/Telescopes

Compasses

Penlight batteries

Diesel, petrol, cement and iron rods will be restricted in accordance with the following procedures and quantities:

Diesel and Petrol

The Government Agents (GA) will register available vehicles; tractors and motorcycles in the LTTE controlled areas. The GA will calculate the required weekly amount of diesel and

petrol based on the following estimate:

Trucks/Buses - 250 litre/week

4 wheels tractor - 310 litre/week

2 wheel tractor - 40 litre/week

Petrol vehicle - 30 litre/week

Motorcycles - 7 litre/week

Fishing vessel - 400 litre/week

Cement: Cement required for rehabilitation and reconstruction of Government property; registered co-operatives; or approved housing projects implemented by the GOSL and international NGOs and more affluent members of the society; will be brought in directly by relevant institutions under licenses issued by Government Agents. The GA

shall stipulate the monthly quantities permitted for such project based upon planned and reported progress.

Cement required for individual shops/construction/house owners/ rehabilitation- initiatives will be made available through the co-operations on a commercial basis. The monthly import for this purpose will be limited to 5,000 bags during the first month and thereafter 10,000 bags/month. Individual sales by the co-operatives will be registered and limited to 25 bags per household.

Iron rods: Iron rods for building constructions will be brought in to the LTTE controlled areas under licenses issued by the GA.

A monthly re-assessment will be made to assess the possibilities of removal of the above restrictions.

Annex B: Checkpoints

Checkpoints agreed in Ch.2.7 are as follows:

Mandur, Paddirupur, Kaludaveli Ferry Point, Anbalantivu Ferry Point,

Mamunai Ferry Point, Vanvunateevu, Santhiveli Boat Point'

Black Bridge, Sitandy Boat Point, Kiran bridge, Kinniyadi Boat Point

Valachenai; Makerni, Mahindapura, Muttur, Ugilankulam, Omanthai.

APPENDIX 8

Transcript of the press conference held at the conclusion of the third session of the first round of Peace Talks in Oslo, Norway.

VIDAR HELGESEN

(The statement issued by the Royal Norwegian Government at the conclusion of the third session of peace talks between the Government and the LTTE in Oslo)

The third session of peace talks between the Government of Sri Lanka (GOSL) and the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) was held in Oslo, Norway 2nd to 5th December 2002. In a frank, open and constructive manner, the parties focused on three major areas:

First, Consolidation of the Ceasefire Agreement

Secondly, humanitarian and rehabilitation action and

Thirdly, Political matters.

On the political matters, the parties agreed on a working outline defining the objective as well as a number of substantive political issues for negotiation.

Responding to a proposal by the leadership of the LTTE, the parties have agreed to explore a political solution founded on the principle of internal self-determination in areas of historical habitation of the Tamil-speaking peoples, based on a federal structure within a united Sri Lanka. The parties acknowledged that the solution has to be acceptable to all communities.

Guided by this objective, the parties agreed to initiate discussions on substantive political issues such as, but not limited to:

Power-sharing between the centre and region as well as within the centre;

Geographical region;

Human Rights protection;

Political and administrative mechanism;

Public finance and

Law and order.

The parties recognised that progress on political issues must be supported by the continued consolidation of the Ceasefire Agreement. New concrete measures will be taken to facilitate further de-escalation and to improve normalcy:

The GOSL will shortly return one of the hotels in Jaffna to its original use

The LTTE will ensure that all future transportation of area commanders will take place under the supervision of the Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM)

The LTTE will accept the right of political groups to carry out political work, including in the Jaffna peninsula and the islands, provided that they are unarmed, as stipulated by the Ceasefire Agreement

The GOSL will, in consultation with all relevant parties and groups, evolve a solution to the problems arising from recent developments in the Delft Island

The parties will facilitate restoration and rehabilitation of places of worship in the north and the east belonging to all religious communities.

On the basis of their firm conviction that the maintenance of law and order in the North and East is of paramount importance, the parties agreed to request the Sub-Committee on De-escalation and Normalization to propose a common approach to settling cases involving the disputed use of private property, where such use has been impeded by the conflict.

Furthermore, the LTTE will ensure that the activities of their law and order mechanisms will not be extended beyond the areas dominated by the LTTE.

The parties strongly underlined the need to move rapidly on humanitarian and rehabilitation efforts in the North and East. For this purpose, the early establishment of the North-East Reconstruction Fund will be critical. The parties agreed that the custodian of the fund should be selected and modalities for its operation agreed at the next meeting of the Sub-Committee on Immediate Humanitarian and Rehabilitation Needs. The parties expressed their appreciation of the strong support extended to the peace process by several governments at the Sri Lanka Support Meeting held in Oslo on 25 November, and urged these governments to rapidly release funds needed for humanitarian and rehabilitation efforts.

The parties agreed that a committee of women will be instituted to explore the affects and conclusions of gender issues in the peace process. This committee will also on a regular basis, submit proposals relating to women's interests to the sessions of negotiations and to the sub-committees of the peace process. The committee will consist of four representatives of each party.

As a priority area identified by the parties for humanitarian action, the parties stressed the need to improve the situation for children affected

by armed conflict. Inspired by the international norms protecting the rights of the child, the parties underlined that children belong with their families or other custodians and not in the workplace, whether civilian or military. The LTTE will engage in a partnership with the

United Nations Children's Fund (UNICEF) to draw up an action plan for restoring normalcy to the lives of children, and the parties called on the international community to provide financial support for such an action plan.

The GOSL will, in order to arrive at the broadest possible consensus, establish an appropriate mechanism for consultation with all segments of opinion as part of the ongoing peace process.

And finally, the parties agreed to accept the kind invitation of the Royal Thai Government to host the two next sessions of talks at the Rose Garden in Thailand in January and February 2003.

Thank You.

ERIK SOLHIEM

Thank you, Vidar. I now give the floor to Dr. Anton Balasingham chief negotiator of the LTTE to make some initial remarks on behalf of the LTTE and this important document.

ANTON BALASINGHAM

My dear friends, you would have observed in the statement read by Mr. Helgesen that both the parties have made an unprecedented historic decision to work out a political formula for the solution of the protracted ethnic conflict. The decision as far as the LTTE is concerned is in line with the policy that we have been advocating for the last two decades or more. That is, a regional autonomous model based on the right to internal self-determination of our people in the historical areas where the Tamil and the Muslim people live. So, with this autonomous model or model of self-government that we were referring to, has to be couched or properly conceptualised within an appropriate concrete constitutional form. That is what we decided, that we will opt for a federal model. This federal model will be within united Sri Lanka which will be appreciated by the Sinhalese people I suppose.

And I wish to reiterate that our struggle was based on the concept of self-determination as articulated in the UN Charter and other resolutions and instruments of the United Nations. I am surprised because ... what has happened is... I had a meeting in London where I clearly exemplified the concept of internal self-determination and also the external self-determination and argued that our leadership is prepared to work-out a formula within the principle – internal self-determination. This speech has been totally distorted by the Sunday Island. I am surprised that they claim that Balasingham has said that the LTTE favours two independent states... or something like that. I

haven't read the report fully but I can assure you that it is a total distortion of what I have announced at the London Martyrs' Day Conference. I have to read out for your clarification what Mr. Prabhakaran said in his Martyrs' Day message. He has said,

We are prepared to consider favourably a political framework that offers substantial regional autonomy and self-government in our homeland on the basis of our right to internal self-determination". It is on this basis... it is on the basis of the proposals made by the LTTE leadership both the parties have formulated a framework that a federal structure would be the suitable model to realise the principle of internal self-determination. So I think this is, as Prof. Peiris always have said (sic), a paradigm shift. It's not only a paradigm shift on our part, it is also a paradigm shift on the part of the Sri Lankan Government to accommodate the Tamil and the Muslim people within a federal framework in a united country.

So, I don't want to give you a lecture here but I wanted to make these three comments before letting you raise questions.

I will now leave it to Prof. Peiris to make his comments.

G L PEIRIS

Well, I think Dr. Balasingham is exactly correct when he speaks of paradigm shift because that is neither more nor less than has occurred in Oslo during these last three days of intensive discussions. It is necessary to understand the sequence, how this has progressed and reached its present very positive position. There was the explicit statement by Mr. Velupillai Prabhakaran on the 27th of November in his Heroes' Day speech in which he said that the LTTE is no longer insisting on a separate state but the LTTE is looking at a different concept in earnest and that is internal self-determination. And he went on to explain what he meant. This was power sharing, extensive power sharing within the framework of one country. No question of cessation, no question of separation but power sharing within the framework of one country. It is fair to say that this statement was foreshadowed in many respects by comments which were made at the conclusion of the Sattahip session in Thailand from the 16th to the 18th of September and also in the second session in Nakhon Pathom Thailand by Dr. Anton Balasingham. He foreshadowed much of what was said in his speech and it received the final authoritative articulation by the leader of the LTTE on the 27th of November.

So that was the point of departure. They are now talking about power sharing within one country. Now immediately that provided us with a coherent framework within which to evolve a negotiated political solution because the position of the Government of Sri Lanka is also that it stands for substantial power sharing within one country.

Now the break through yesterday the importance of which cannot be over-estimated, Erik Solhiem's so called "something unprecedented and historic", indeed it was. And the development was this - the explicit identification of a federal structure as the basis on which this political solution is going to be evolved. So we now have a very clear indication of the nature of the political solution that the parties are working towards in order to bring

peace back to our troubled country, to put the war behind us and to put Sri Lanka the on path to peace and prosperity. So, we are talking of a federal solution. It is not separatism, it is not confederation... it is a federal model. Now, if we believe in a political solution, if we are renouncing war... if we believe in a political solution... there could not be any other rural tribal except power sharing – except the basis, the character of a federal solution. Now this means that we will be able to make substantial progress in the next two rounds of discussions in Thailand. We have identified on this occasion some of the specific matters which will need to be focused upon such as the power sharing between the centre and the region and also power sharing within the centre. Matters relating to law and order, matters relating to territory... we have enumerated the specific matters which will receive attention I the next two sessions all within the framework of the federal structure that we have referred to. So that is one part of it.

Then very briefly the other achievement was the solid consolidation of the Ceasefire Agreement. Because that is the source from which all these benefits flow. The parties discussed the problems which have arisen with regard to the Ceasefire Agreement. We identified the potential source of these tensions and we figured out ways and means of addressing these problems in order to prevent these tensions from escalating.

Then, we also talked about the money part of it – the need to engage in development oriented and humanitarian activity (that is going to be finalised in the next session). Then a women's committee that is to focus on problems which are particularly acute in the case of women and children in the war affected areas. And also a decision on the part of the.... of both parties to work towards the restoration of the religious heritage of all religions in those parts of the country.

So all in all it was a very substantial achievement which straddled all the different areas that we are talking about. Three major areas – one is the political matter, the second is the Ceasefire consolidation and the third is the humanitarian and rehabilitation matters. So it was indeed a very satisfying occasion.

Thank You.

APPENDIX 9

LTTE's proposals for an Interim Self-Governing Authority in the Northeast region of Sri Lanka

The Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) on November 1, 2003, submitted its proposals for an Interim Administration in the North East region to the Sri Lankan Government through the Norwegian facilitators. Following is the full text of the proposals:

THE PROPOSAL BY THE LIBERATION TIGERS OF TAMIL EELAM ON BEHALF OF THE TAMIL PEOPLE FOR AN AGREEMENT TO ESTABLISH AN INTERIM SELF-GOVERNING AUTHORITY FOR THE NORTHEAST OF THE ISLAND OF SRI LANKA

Consistent with the principles of the rule of law, the human rights and equality of all persons, and the right to self-determination of Peoples,

Determined to bring lasting peace to all persons of the island of Sri Lanka,

Acknowledging with appreciation the services of the Royal Norwegian Government, the Norwegian People, and the international community in attempting to bring peace to the island,

Recognizing that a peaceful resolution is a real possibility, despite the challenging history of the peace process between the Tamil people and the Sinhala people.

Determined to establish an interim self-governing authority for the NorthEast region and to provide for the urgent needs of the people of the NorthEast by formulating laws and policies and, effectively and expeditiously executing all resettlement, rehabilitation, reconstruction, and development in the NorthEast, while the process for reaching a final settlement remains ongoing.

Being aware that the history of the relations between the Tamil People and the Sinhala People has been a process of broken promises and unilateral abrogation, by successive governments of Sri Lanka, of pacts and agreements solemnly entered into between the government of Sri Lanka (GOSL) and the elected representatives of the Tamil People,

Bearing in mind that successive Governments of Sri Lanka have perpetrated persecution, discrimination, State violence and State-orchestrated violence against the Tamil People,

Noting that the Tamil people mandated their elected representatives to establish an independent sovereign, secular State for the Tamil

people in the elections subsequent to the Vaddukoddai Resolution of 1976,

Bearing in mind that the Tamil armed struggle as a measure of self-defence and as a

means for the realisation of the Tamil rights to self-determination arose only after more than four decades of non-violent and peaceful constitutional struggle proved to be futile and due to the absence of means to resolve the conflict peacefully,

Recalling that the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) first took measures towards peace by unilaterally declaring the ceasefire in December, 2000 and again in December, 2001, opening highways, facilitating trade and the free movement of people, and entering into peace negotiations in good faith in the hope of creating an environment conducive to the return of 'normalcy and a just resolution of the conflict,

Taking Note of the political courage of the present GOSL in reciprocating to the 2001 cease fire,

Realizing that the war in the island of Sri Lanka was principally confined to the NorthEast, resulting in the destruction of the social, economic, administrative, and physical infrastructure of that area, and that the NorthEast still remains the region in the island of Sri Lanka affected by war,

Recognising that the majority of the Tamil People in the NorthEast by their actions in the general elections held in the year 2000, gave their mandate acknowledging the LTTE as their authentic representative,

Knowing that the LTTE exercises effective control and jurisdiction over the majority of the NorthEast area of the island of Sri Lanka.

Realising that reaching a final negotiated settlement and the implementation thereof is expected to be a long process,

Affirming the necessity for the safe and free return of all refugees and displaced persons and their urgent need for unimpeded access to their homes and secure livelihoods at land and sea in the NorthEast,

Mindful that institutions and services provided by the GOSL have proved to be inadequate to meet the urgent needs of the people of the NorthEast.

Recognising the failure of the Sub-committee on Immediate Humanitarian and Rehabilitation Needs (SIHRN) and other Sub-Committees formed during the peace negotiations, which failure was due to the composition of such Sub-Committees which repeatedly led to inaction,

Acknowledging the recognition by the GOSL of the necessity for an Interim Authority, as mentioned in its 2000 election manifesto,

Realising the maintenance of law and order is an essential pre-requisite for a just and free society,

Recognising the need for raising revenue to meet the urgent needs for the Resettlement, Rehabilitation, Reconstruction and Development of the NorthEast region, which has been devastated by war, and for the carrying out of any function of Government,

Recognising the importance of control over land in resettlement, rehabilitation, reconstruction and development,

Mindful that the Tamils did not participate in the making of the 1972 and 1978 constitutions, which institutionalized discrimination and denied them an effective role in the decision-making process,

Noting the practice in international relations over the last decade of solving conflicts between Peoples through agreement between the parties to the conflict on terms of equality and through innovative and imaginative measures,

Relying on international precedents for establishing interim governing arrangements in war-torn countries having the force of law based solely on pacts or agreements between the warring parties recognized by the international community,

Noting that measures such as the Cease fire Agreement, including the role of the Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM), and, the establishment of the SIHRN and the NorthEast Reconstruction Fund (NERF) constitute valid precedents for making such arrangements,

Wherefore, the Parties, namely the Liberation Tigers of Tamil Eelam and the Government of Sri Lanka, hereby agree to the following provisions:

1. Interim Self-Governing Authority

An Interim Self-Governing Authority (ISGA) shall be established comprised of the eight districts namely: Ampara, Batticaloa, Jaffna, Kilinochchi, Mannar, Mullaitivu, Trincomalee and Vavuniya in the NorthEast, until a final negotiated settlement is reached and implemented.

Representatives of the Muslim community have the right to participate in formulation of their role in the ISGA.

2. Composition of the ISGA

2.1. The ISGA shall consist of such number of members as may be determined by the Parties to this Agreement.

2.2. The composition of the ISGA shall be:

2.2.a. Members appointed by the LTTE,

2.2.b. Members appointed by the GOSL, and

2.2.c. Members appointed by the Muslim community in the NorthEast.

2.3. The number of members will be determined to ensure:

2.3.a. An absolute majority of the LTTE appointees in the ISGA.

2.3.b. Subject to (a) above, the Muslim and Sinhala Communities in the NorthEast shall have representation in the ISGA.

2.4. The Chairperson shall be elected by a majority vote of the ISGA and shall serve as the Chief Executive of the ISGA.

2.5. The Chairperson shall appoint the Chief Administrator for the NorthEast and such other officers as may be required to assist in the performance of his/her duties. The Chairperson shall have the powers to suspend or terminate any such appointment.

3. Elections

The provisions of Clauses 2.2 and 2.3 shall continue until elections for the ISGA are held. Such elections shall be held at the expiry of five years of the coming into force of this Agreement, if no final settlement

has been reached and implemented by the end of the said period of five years. An independent Election Commission, appointed by the ISGA, shall conduct free and fair elections in accordance with international democratic principles and standards under international observation.

4. Human Rights

The people of the NorthEast shall be accorded all rights as are provided under international human rights law. Every law, regulation, rule, order or decision of the ISGA shall conform to internationally accepted standards of human rights protection. There shall be an independent Human Rights Commission, appointed by the ISGA, which shall ensure the compliance with all such human rights obligations. The Commission will seek the assistance of international human rights bodies to facilitate the rapid establishment of an effective regime for protecting human rights. The Commission shall be entitled to receive petitions from any individual person, award compensation to any such affected person, and ensure that such person's rights are restored.

5. Secularism

No religion shall be given the foremost place in the NorthEast.

6. Prohibition against Discrimination

The ISGA shall ensure that there is no discrimination on grounds of religion, race, caste, national or regional origin, age or gender in the NorthEast.

7. Prevention of Bribery and Corruption.

The ISGA shall ensure that no bribery or corruption is permitted in or under its administration.

8. Protection of All Communities

No law, regulation, rule, order or decision that confers a privilege or imposes a disability on any community, which is not conferred or imposed on any other community, shall be made concerning culture or religion.

9. Jurisdiction of the ISGA.

9.1. The ISGA shall have plenary power for the governance of the NorthEast including powers in relation to resettlement, rehabilitation, reconstruction, and development, including improvement and upgrading of existing services and facilities (hereinafter referred to as RRRD), raising revenue including imposition of taxes, revenue, levies and duties, law and order, and over land.

These powers shall include all powers and functions in relation to regional administration exercised by the GOSL in and for the NorthEast.

9.2. The detailed modalities for the exercise of such powers and the performance of such functions shall be subject to further discussion by the parties to this agreement

10. Separation of Powers

Separate institutions for the administration of justice shall be established for the NorthEast, and judicial powers shall be vested in such institutions. The ISGA shall take appropriate measures to ensure the independence of the judges.

Subject to Clauses 4 (Human Rights) and 22 (Settlement of Disputes), of this Agreement, the institutions created under this clause shall have sole and exclusive jurisdiction to resolve all disputes concerning the interpretation and implementation of this agreement and any other disputes arising in or under this agreement or any provision thereof.

11. Finance

The ISGA shall prepare an annual budget.

There shall be a Financial Commission consisting of members appointed by the ISGA. The members should have distinguished

themselves or held high office in the fields of finance, administration or business. This Commission shall make recommendations as to the amount out of the Consolidated Fund to be allocated to the NorthEast. The GOSL shall make its good faith efforts to implement the recommendation.

The ISGA will, giving due consideration to an equitable distribution, determine the use of funds placed at its disposal. These funds shall include the NorthEast General Fund, the NorthEast Reconstruction Fund (NERF) and the Special Fund.

The GOSL agrees that any and all of its expenditures in or for the NorthEast shall be subject to the control of the ISGA.

11.1. NorthEast General Fund

The NorthEast General Fund shall be under the control of ISGA and shall consist of:

11.1.a. The proceeds of all grants and loans made by the GOSL to the ISGA and the proceeds of all other loans made to the ISGA.

11.1.b. All allocations by the GOSL from agreements with states, institutions and/or other organizations earmarked in any such agreements for the NorthEast.

11.1.c. All other receipts of the ISGA, other than the funds specified below.

11.2. NorthEast Reconstruction Fund

The NERF shall continue to exist in its present form except that control over it will be transferred to the ISGA.

All grants given for the reconstruction of the NorthEast, will be received through the NERF. Utilization of resources from NERF will be directly determined and supervised by the ISGA.

11.3. Special Fund

All loans and any grants which cannot be channelled through the NERF for the specific purpose of RRRD will be received into the Special Fund. As in the case of other Funds, the ISGA shall control the Special Fund.

12. Powers to Borrow, Receive Aid and Trade.

The ISGA shall have powers to borrow internally and externally, provide guarantees and indemnities, receive aid directly, and engage in or regulate internal and external trade.

13. Accounting and Auditing of Funds.

13.1. The ISGA shall appoint an Auditor General.

13.2. All Funds referred to in this Agreement shall be operated, maintained and audited in accordance with internationally accepted accounting and auditing standards. The accounts will be audited by the Auditor General. The auditing of all moneys received from international sources shall be subjected to approval by an internationally-reputed firm appointed by the ISGA.

14. District Committees.

14.1. In the effective exercise of its legislative and executive powers, the ISGA may create District Committees to carry out administration in the districts and delegate to such Committees, such powers as the ISGA may determine. The Chairpersons of such committees shall be appointed by the ISGA from amongst its members in order to serve as a liaison between the ISGA and the Committees.

14.2. The other members of the Committees shall also be appointed by the ISGA, which shall have the powers to suspend or terminate any such appointment. In appointing such members, due consideration shall be given to ensure representation of all communities.

11.1.a. The proceeds of all grants and loans made by the GOSL to the ISGA and the proceeds of all other loans made to the ISGA.

11.1.b. All allocations by the GOSL from agreements with states, institutions and/or other organizations earmarked in any such agreements for the NorthEast.

11.1.c. All other receipts of the ISGA, other than the funds specified below.

11.2. NorthEast Reconstruction Fund

The NERF shall continue to exist in its present form except that control over it will be transferred to the ISGA.

All grants given for the reconstruction of the NorthEast, will be received through the NERF. Utilization of resources from NERF will be directly determined and supervised by the ISGA.

11.3. Special Fund

All loans and any grants which cannot be channelled through the NERF for the specific purpose of RRRD will be received into the Special Fund. As in the case of other Funds, the ISGA shall control the Special Fund.

12. Powers to Borrow, Receive Aid and Trade.

The ISGA shall have powers to borrow internally and externally, provide guarantees and indemnities, receive aid directly, and engage in or regulate internal and external trade.

13. Accounting and Auditing of Funds.

13.1. The ISGA shall appoint an Auditor General.

13.2. All Funds referred to in this Agreement shall be operated, maintained and audited in accordance with internationally accepted accounting and auditing standards. The accounts will be audited by the Auditor General. The auditing of all moneys received from international sources shall be subjected to approval by an internationally-reputed firm appointed by the ISGA.

14. District Committees.

14.1. In the effective exercise of its legislative and executive powers, the ISGA may create District Committees to carry out administration in the districts and delegate to such Committees, such powers as the ISGA may determine. The Chairpersons of such committees shall be appointed by the ISGA from amongst its members in order to serve as a liaison between the ISGA and the Committees.

14.2. The other members of the Committees shall also be appointed by the ISGA, which shall have the powers to suspend or terminate any such appointment. In appointing such members, due consideration shall be given to ensure representation of all communities.

14.3. The Committees will function directly under the ISGA.

14.4. The Chief Administrator of the ISGA shall appoint Principal Executive Officers in the districts, who shall also function as the Secretaries to the Committees. The Chief Administrator shall have the powers to suspend or terminate any such appointment.

14.5. All activities and functions of the Committees shall be coordinated through the respective Secretaries to the Committees.

14.6. Sub-committees may also be appointed to facilitate administration.

15. Administration

As part of the exercise of its executive powers the ISGA shall have direction and control over any and all administrative structures and personnel in the NorthEast pertaining to the powers set out in Clause 9 of this Agreement.

The ISGA may, at its discretion, create expert advisory committees in necessary areas. These areas will include but are not limited to Economic Affairs, Financial Affairs, Judicial Affairs, Resettlement and Rehabilitation Affairs, Development of Infrastructure, and Essential Services.

16. Administration of Land

Since land is vital to the exercise of the powers set out in Clause 9 (jurisdiction of the ISGA), the ISGA shall have the power to alienate and determine the appropriate use of all land in the NorthEast that is not privately owned.

The ISGA shall appoint a Special Commission on Administration of Land to inquire into and report on the rights of dispossessed people over land and land subject to encroachment, notwithstanding the lapse of any time relating to prescription.

The ISGA shall determine the term of competencies of the Special Commission.

17. Resettlement of Occupied Lands

The occupation of land by the armed forces of the GOSL, and the denial to the rightful civilian owners of unfettered access to such land, is a violation of the norms of international law. Such land must be immediately vacated and restored to the possession of the previous owners. The GOSL must also compensate the owners for the past dispossession of their land.

The ISGA shall be responsible for the resettlement and rehabilitation of displaced civilians and refugees in such lands.

18. Marine and off-shore resources

The ISGA shall have control over the marine and offshore resources of the adjacent seas and the power to regulate access thereto.

19. Natural Resources

The ISGA will have control over the natural resources in the NorthEast region. Existing agreements relating to any such natural resources will continue in force. The GOSL shall ensure that all monies due under such agreements are paid to the ISGA. Any future changes to such existing agreements should be made with the concurrence of the ISGA. Future agreements shall be entered into with the ISGA.

20. Water Use

Upper riparian users of river systems have a duty to ensure that there is a fair, equitable and reasonable use of water resources by lower riparian users. The GOSL and the ISGA shall ensure that this internationally recognized principle is followed in the use of water resources.

21. Agreements and contracts

All future agreements concerning matters under the jurisdiction of the ISGA shall be made with the ISGA. Existing agreements will continue, but the GOSL shall ensure that all proceeds under such agreements are paid to the ISGA. Any changes to such existing agreements should be made with the concurrence of the ISGA.

22. Settlement of Disputes

Where a dispute arises between the Parties to this Agreement as to its interpretation or implementation, and it cannot be resolved by any other means acceptable to the Parties including conciliation by the Royal Norwegian Government, there shall be an arbitration before a tribunal consisting of three members, two of whom shall be appointed by each Party. The third member, who shall be the Chairperson of the tribunal, shall be appointed jointly by the Parties concerned. In the event of any disagreement over the appointment of the Chairperson, the Parties shall ask the President of the International Court of Justice to appoint the Chairperson.

In the determination of any dispute the arbitrators shall ensure the parity of status of the L TTE and the GOSL and shall resolve disputes by reference only to the provisions of this Agreement.

The decision of the arbitrators shall be final and conclusive and it shall be binding on the Parties to the dispute.

23. Operational Period

This Agreement shall continue until a new Government for the NorthEast, pursuant to a permanent negotiated settlement, is established. The Parties will negotiate in good faith to reach such a settlement as early as possible.

Provided, however, that at the end of four years if no final agreement has been reached between the Parties to this agreement, both Parties shall engage in negotiations in good faith for the purpose of adding, clarifying, and strengthening the terms of this Agreement.

Source: The Official Website of the Sri Lankan Government's Secretariat for Coordinating the Peace Process (SCOPP).

APPENDIX 10

Post-Tsunami Operational Management Structure, June 2005 (PTOMS)

Preamble

WHEREAS the tsunami that struck Sri Lanka on December 26, 2004 (the “tsunami”) destroyed human lives and property on an unprecedented scale; WHEREAS there is an urgent need for all communities, Sinhala, Tamil, Muslim and others, to cooperate on humanitarian grounds in the face of this common adversity;

WHEREAS the equitable allocation of post-tsunami funds to all parts of Sri Lanka struck by the tsunami will be based on accepted needs assessments;

WHEREAS in recognition of this urgent humanitarian need and in a spirit of partnership, the Government of Sri Lanka (the “GOSL”) and the Liberation Tigers of Tamil Eelam (the “LTTE”) (the “Parties”) have resolved to work together, in good faith and using their best efforts, to deliver expeditious relief, rehabilitation, reconstruction and development to the coastal communities in the six districts of Ampara, Batticaloa, Jaffna, Kilinochchi, Mullaitivu and Trincomalee (“the Six Districts”) and to facilitate and expedite the process of rebuilding the affected areas;

WHEREAS there is a need for establishing P-TOMS to facilitate such cooperation among communities, and between the Parties;

NOW, THEREFORE, in consideration of the foregoing the Parties have entered into this MOU and agreed as follows:

1. Structure

a. An integrated operational management structure shall be established for the purpose of planning, implementing and coordinating post-tsunami work. Such structure shall consist of:

- i. The Post-Tsunami Coastal Reconstruction Committee (the “High-Level Committee”);
- ii. The Post-Tsunami Coastal Reconstruction Committee for the Six Districts (the “Regional Committee”); and
- iii. Post-Tsunami Coastal Reconstruction Committees for each of the Ampara, Batticaloa, Jaffna, Kilinochchi, Mullaitivu, and Trincomalee districts (the “District Committees”).

b. The High-Level Committee, the Regional Committee and the District Committees shall discharge of their functions in such a manner as to address the concerns of all persons

in the Tsunami Disaster Zone (the “TDZ”, as defined below) and shall do so without discrimination against

any person on grounds such as ethnic origin, sex, language, religion, political or other opinion, social origin, birth or other status.

2. Scope

a. The scope of the High-Level Committee, the Regional Committee, and the District Committees shall be limited to performing the functions defined in Sections 5(b), 6(b), and 8(b), respectively, and having effect exclusively within the TDZ (as defined below), as further specified by Section 6(a) in the case of the Regional Committee and by Section 8(a) in the case of the District Committees.

b. The Tsunami Disaster Zone (the “TDZ”) shall be defined as the area affected by the tsunami.

c. The TDZ shall include all that tsunami-affected land area of Sri Lanka, which is adjacent to the sea, lying within a limit of 2 kilometres landwards from the mean low water line.

d. The High-Level Committee may decide to bring additional land areas within the TDZ; provided, however, that all such land areas must have been directly impacted by the tsunami or directly affected by the displacement and resettlement of persons as a result of the tsunami.

e. New proposals for measures to be adopted in, or affecting the coastal areas covered by seawater, shall be undertaken under the

aegis of an international agency. Such proposals might include measures to recover material lost to the sea during the tsunami, the cleaning up of shores and beaches affected, even when covered by seawater, and the repairing and construction of jetties or commercial fisheries harbours affected by the tsunami.

f. The Ceasefire Agreement, dated as of 23 February 2002, between the GOSL and the LTTE, shall continue in full force and effect, and nothing in this MOU shall be construed to prejudice such agreement or alter its terms in any way.

3. Period of Operation

a. This MOU shall enter into force from the date it is executed by both Parties (the “Commencement Date”), and continue in operation for a period of one year from the Commencement Date.

b. The Parties shall by consensus have the option to extend this MOU for an additional period or periods.

4. Cost and Expenses

The donors shall be requested to cover all costs and expenses incurred relating to the establishment and functioning of the P-TOMS.

5. High-Level Committee

a. Geographic Scope. The High-Level Committee shall act exclusively in relation to the TDZ.

b. Functions. The High-Level Committee shall perform the following functions:

i. Formulation of policies for the equitable allocation and disbursement of donor funds in the TDZ based on needs assessments submitted to the High-Level Committee, guided by the principle that funds should be allocated in proportion to the number of affected persons and the extent of damage;

ii. Provision of advisory services; and

iii. Monitoring of the functioning of P-TOMS.

c. Composition. The High-Level Committee shall consist of the following members:

i. 1 nominee by GOSL;

ii. 1 nominee by LTTE; and

iii. 1 nominee by Muslim parties.

d. Alternates. Each nominating party shall designate one alternate, who will be authorized to attend meetings and act on behalf of the

member only in the event he or she is unable to attend due to illness, necessary travel or other exigent circumstances.

e. Chairperson. The High-Level Committee shall select one of the members of the High-Level Committee to serve as the chairperson to conduct and coordinate its meetings. The role of the chair shall rotate among the members, with each chairperson serving for two months.

f. Observers. The High-Level Committee shall have one observer representing multilateral donors and one observer representing bilateral donors attend its meetings. The observers shall be nominated by the multilateral donor community and the bilateral donor community, respectively.

g. Decision Making.

i. The High-Level Committee shall strive to make decisions based on consensus. All members shall work together in good faith and use their best efforts to reach a common agreement before the High-Level Committee makes any decisions.

ii. In the event that consensus cannot be reached, the members shall immediately enter into an extensive consultation procedure with their nominating parties and the donor community with the aim to reach an agreement and to ensure continued cooperation in the High-Level Committee.

iii. In the event that consensus can still not be reached the nominating parties may, after having followed the consultation procedure laid down in Section 5(g, i and ii) and after having given 14 days notice, suspend the cooperation in the High-Level Committee.

h. Location. The High-Level Committee shall be located in Colombo.

i. Procedures. The High-Level Committee shall determine its own procedures for the discharge of its functions.

j. Servicing Secretariat. The High-Level Committee shall establish a small, independent secretariat with adequate staff.

6. Regional Committee

a. Geographic Scope. The Regional Committee shall act exclusively within those areas of the TDZ in the Six Districts.

b. Functions. The Regional Committee shall perform the following functions:
i. Development of strategies for implementation and prioritization of post-tsunami emergency relief, rehabilitation, reconstruction and development measures;

ii. Project approval and management, with respect to projects for post-tsunami relief, rehabilitation, reconstruction and development;

iii. Overall monitoring of projects; and

iv. Fund management, with respect to the fund specifically defined in Section 7.

c. Composition. The Regional Committee shall consist of the following members:

i. 2 members nominated by GOSL, out of which one will serve as Deputy Chairperson;

ii. 5 members nominated by LTTE, out of which one will serve as Chairperson;

iii. 3 members nominated by the Muslim parties, out of which one will serve as Deputy Chairperson;

iv. The Regional Committee shall have a proper gender balance.

d. Observers. The Regional Committee shall have one observer representing multilateral donors and one observer representing bilateral donors attend its meetings. The observers shall be nominated

by the multilateral donor community and the bilateral donor community, respectively. Other observers may be invited to attend the meetings of the Regional Committee.

e. Decision Making.

i. The Regional Committee shall strive to make decisions based on consensus. All members shall work together in good faith and use their best efforts to reach a common agreement before the Regional Committee makes any decisions.

ii. In the event that consensus cannot be reached, decisions shall be made by a simple majority of the Regional Committee. In the event of equality of votes, the Chairperson can exercise a casting vote.

iii. Notwithstanding paragraph iv below, in the event that a decision is taken on an issue having an adverse effect on a minority group, acknowledged by at least two members of the Regional Committee, approval will require two thirds majority (seven members) of the Regional Committee.

iv. In the event that a proposal from a District Committee does not get a simple majority in the Regional Committee and at least two members of the Regional Committee request redressing of the decision relating

to the proposal, the rejection will require two thirds majority (seven members) of the Regional Committee.

f. Location. The Regional Committee shall be located in Kilinochchi.

g. Procedures. The Regional Committee, in consultation with the High-Level Committee, shall determine the procedures for the discharge of its functions.

h. Servicing Secretariat. A small Secretariat for the Six Districts shall be set up and may draw staff from the Secretariat for Immediate Humanitarian and Rehabilitation Needs (SIHRN). The Secretariat shall be named as the Regional Secretariat for Post-tsunami Coastal Reconstruction and Development (RSPCRD), and shall provide secretarial and administrative services to the Regional Committee.

i. Project Management Unit. A Project Management Unit (the "PMU") shall be established to manage the projects approved by the Regional Committee.

j. Accounting. The Regional Committee shall appoint a suitably qualified, independent accountant.

7. Regional Fund

i. There shall be a Post-Tsunami Coastal Fund for the Six Districts (the "Regional Fund"),

consisting of unspecified (program) and secretariat funds. The unspecified (program) funds shall consist exclusively of foreign funds while the secretariat funds shall consist of both foreign and local funds.

ii. The Parties shall appoint a suitable multi-lateral agency to be the Custodian of the Regional Fund.

iii. The purpose of the Regional Fund shall be to expeditiously make available funds, following proper approved procedures, to facilitate and accelerate the relief, rehabilitation, reconstruction and development program in the tsunami-affected areas of the Six Districts.

iv. The Parties and the Custodian shall agree on a mechanism for the establishment and operation of the Regional Fund.

8. District Committees

a. Geographic Scope. Each District Committee shall act exclusively in relation to those areas of the TDZ within its district.

b. Functions. Each District Committee shall perform the following functions within its district:

i. Identification of needs;

ii. Prioritization of needs;

iii. To generate, receive, appraise and prioritize project proposals from various stakeholders and submit recommendations to the Regional Committee; and

iv. To monitor and report on project progress to the Regional Committee.

c. Composition and Decision Making. The Districts Committees, already established and well-functioning, shall continue their work. The District Committees may further discuss and decide on issues relating to their composition and decision-making. Adequate Muslim representation shall be ensured. The District Committee shall also have a proper gender balance.

d. Location. Each District Committee shall be located within its district.

e. Servicing Secretariat. A small Servicing Secretariat shall provide secretarial and administrative services to the District Committees.

9. Execution This MOU may be executed in duplicate, both texts being equally authentic.

Appendix 11

NATIONAL PEACE COUNCIL OF SRI LANKA

TWO DECADES OF WAR, FIVE YEARS OF THE CFA, WHAT NEXT?

Peace Symposium – Wednesday 21 February 2007

The Ceasefire Agreement signed between the Government of Sri Lanka and the Liberation Tigers of Tamil Eelam on 22 February 2002, brought more than a ray of hope and illuminated not only the lives of those who underwent the trauma of the conflict but all Sri Lankans and the country as a whole. NPC, in the public interest, gives what it terms as the dividends of the CFA and statistics that have been made available with regard to the violations that have taken place during this period.

CEASEFIRE DIVIDENDS

Save Lives

The war stopped, and with it the associated destruction of life and property. On the basis that an average of 3,000 to 4,000 persons die in each year of war, the first four years of the CFA would have saved between 12,000 to 16,000 lives.

Free of Fear

Over 2 million people living in the north and east could once again feel free the scourge of war that had been fought in their midst. Elsewhere in the country, particularly in Colombo, people were free of the tension of bombs and military action.

Reduced Suspicion

With the end of fighting, the relations between the ethnic communities improved as there was no need to view each other with suspicion. Tens of thousands of people engaged in internal tourism travelling from the south to the north and east, and vice versa. People went freely on religious pilgrimages to places that had been sealed off to them by years of war.

Resettlement

Resettlement of over 300,000 internally displaced persons took place. Some of these people had been living in welfare Centres for over 10 to 15 years.

Open Roads

Roads connecting the north and south, east and west, were re-opened. All roads in Colombo that had been closed to traffic due to security considerations and created inconvenience to travellers, were also re-opened. Economic productivity losses due to security checks

and road closures were eliminated. There was faster movement of containers and other traffic on the road.

Open Markets

The opening of roads also provided greater market access to produce from the north and east and stimulated markets for goods produced in the south to go north. This meant better business for companies selling in the domestic market. The north and east were integrated with the economy in the south for the mutual benefit of both regions and to their people raising their incomes.

Reviving North East

Large extents of land that were not cultivated in the north and east due to the dislocation caused by the war and insecurity came to be used for economically productive purposes once again. Infrastructure, such as telephones and electricity supply were restored to the north and east.

Record Tourism

Tourism which had fallen to low levels due to war doubled to more than half a million, stimulating the entire industry and the livelihoods of those living in the tourist belt.

Economic Growth

The economy received from negative growth of minus 0.5 percent in 2001 to an average of 5 to 6 percent. In the north east, the annual growth figures reached 12 percent. Central Bank figures also show that by 2005, the gross domestic product (GDP) of Sri Lanka rose by 18 percent over 2002. The per capita income went up from USD 870 to USD 1197 in 2005, making Sri Lanka a middle income country, rather than a poor country.

Increased Foreign Aid

USD 4.5 billion was pledged at the Tokyo Donor conference in 2003, which demonstrated the strong support of the international community for the restoration of peace in Sri Lanka. The interest in greater foreign direct investment that would stimulate economic growth also increased.

Peace Work

The Government, LTTE and Muslim Peace Secretariats were established. Peace organisations and other civic organisations were able to work without interruption and threats and build bridges between the ethnic communities. Media especially the state media played a very positive role in terms of building peace and reconciliation between people.

Government – LTTE Relations

Relations between the Government and LTTE improved and leading members of each side, including government ministers and LTTE leaders, met frequently in Colombo and Kilinochchi.

Human Rights

The Prevention of Terrorism Act which had been internationally condemned and which led to many human rights abuses was suspended. Sri Lanka's human rights record improved and the country came to be seen internationally as a success story in conflict resolution.

Where Does Sri Lanka Go From Here?

APPENDIX 12

List of NGOs Involved in Peacebuilding, Human Rights, Governance and Humanitarian Issues in Sri Lanka

The Association of War Affected Women (AWAW) was established in 2000 to create space for war affected women specifically mothers and wives of servicemen missing in action and of those who are missing to come together across the ethnic divide to work for peace. AWAW is committed to achieving sustainable peace in Sri Lanka and believes that peace has to be negotiated through an inclusive process. AWAW is deeply committed to safeguarding democracy and rights of all, specifically women's rights and their advancement. The vision of AWAW is peaceful and prosperous Sri Lanka where all its peoples live with dignity enjoying equal rights. Its mission is to work towards strengthening democracy, women's advancement and equal participation in order to achieve sustainable development and permanent peace in Sri Lanka. AWAW works in all parts of Sri Lanka, with national and regional civil society organizations, as well with political parties and politicians. AWAW also works with Women Waging Peace, Women Thrive Worldwide and many other global organizations. One of the most recent successful initiatives of AWAW was to facilitate a visit to Sri Lanka of peace activist, turned social worker and women's rights advocate in Liberia and the 2011 Nobel Peace Prize winner, Leymah Gbowee to garner international and local support to women affected by the conflict in Sri Lanka to overcome issues of reconstruction and rehabilitation. During this visit AWAW launched Sri Lankan Women's Agenda for Peace, Security and Development on August 17, 2012. In addition, the Agenda stresses the need for redefining democracy by enhancing women's participation in politics in proportion to their population, besides giving them a role in the decision making process within their respective political parties. Ms. Visaka Dharmadasa whose soldier son went missing in the war heads the AWAW.

The Centre for Policy Alternatives (CPA) is an independent, non-partisan organization that focuses primarily on issues of governance and conflict resolution. Formed in 1996 in the firm belief that the vital contribution of civil society to the public policy debate is in need of strengthening, CPA is committed to programmes of research and advocacy through which public policy is critiqued, alternatives identified and disseminated. CPA was responsible for the setting up of **Groundviews**, Sri Lanka's first and international award-winning citizens' journalism website. It uses a range of genres and media to highlight alternative perspectives on governance, human rights, the arts and literature, peacebuilding and other issues. This site was the first attempt in Sri Lanka to create a means through which citizens in civil society could pen their own perspectives on life in conflict zones, call attention to humanitarian emergencies, give information on security / ground conditions and present alternatives to the *status quo*.

The site is also a forum for critical debate, including academic commentary anchored in ground reality that would or could not find expression in traditional / mainstream media in Sri Lanka today. It brings perspectives of conflict transformation, peace building and peace process design (ICT4Peace) that in turn enables the organization to design, develop and deploy cutting-edge solutions to help safeguard and strengthen a rights-based, just and sustainable process of peace building in Sri Lanka.

Centre for Performing Arts, Jaffna (CPAJ) Sri Lanka: Founded in Jaffna in 1965, The Centre for Performing Arts is Sri Lanka's longest standing organisation using arts for peacebuilding. The centre focuses on the performing arts as a method for conflict resolution, healing and promoting co-existence and mutual cooperation between people from different ethnic and religious backgrounds. Because of their unique method of approaching peacebuilding, the Centre was able to spread from Jaffna to all other areas of the country. At present there are more than 25 centres in different parts of the Sri Lanka, speaking both Sinhala and Tamil.

The Centre has different peacebuilding programmes designed for different age groups, addressing the main issues felt under each age bracket. For example, they encourage women to use performance as a way of expressing their unique experiences of conflict. With children, they use more games and music to get them together with other children from different ethnic and religious origins. The Centre makes use of music, dancing and drama to support people's expression of conflict, facilitate healing and encourage them to listen to each other. Another approach of theirs is to re-tell historic stories according to the present context. They relate old epics like Ashoka and Ramayanaya with which are all familiar in Sri Lanka, telling them in a way that brings out the destruction of war and the suffering of people belonging to all races as a result. The Centre promotes human rights and democracy through their practices.

The organisation itself incorporates ethno-religious diversity and harmony. They have staff from all the different ethnicities in the country and have developed a reputation as a fair and unbiased organisation. As such, they have been able to move freely between the North-East and the South even during the times of conflict and today, in times of peace, their activities are even more prolific.

The Consortium of Humanitarian Agencies (CHA) is an association of agencies working in and supporting work in Sri Lanka. CHA has continued to function as a network of humanitarian agencies and developed a full-fledged secretariat with its own specific capabilities. CHA as a network takes on tasks on behalf of its members such as membership ethics, coordination and linking, advocacy and lobbying and also serves as an information centre. By implementing projects on behalf of and with its members, CHA has developed a niche in areas such as developing and disseminating (including translations) standards, guidelines, principles, and working methodologies/ approaches for the humanitarian sector; gathering information for humanitarian activities of national and/ or international agencies; and providing advisory services to organizations, and diplomatic and international missions and agencies. CHA also facilitates a working group on reconciliation

Centre for Human Rights and Development (CHRD) was founded in 1997 to empower civil society through a human rights-based approach to counter human rights violations in Sri Lanka. CHRD is one of the few organizations that has stood for inter-racial justice and equality from its inception and worked to empower the civil society through human rights-based programmes. Its specific expertise includes providing legal aid for victims of human rights violations, campaigning, advocacy and capacity building. CHRD has a well established NGO and CBO network in the North and Eastern parts of the country. CHRD

also has a sub-office in Jaffna and is engaged in monitoring the human rights situation in the peninsula. CHRDR is mostly involved in legal assistance to the aggrieved parties of human rights violations and protection of rights of the people.

International Centre for Ethnic Studies (ICES) was established in 1982 and is registered as a non-profit organization. It functions as a centre of excellence to conduct research and develop policies and mechanisms to address issues of ethnicity, pluralism, and the prevention and management of conflict. The organization's focus has broadened into programmes that revolve around thematic areas which take guidance from objectives under which it was established. Work stems from focus areas including diversity, pluralism, gender, human and minority rights, governance and constitutionalism, and economic reform.

The Law & Society Trust (LST) is a non-profit making body committed to improving public awareness on civil and political rights; social, economic and cultural rights and equal access to justice. LST designs activities and programmes, and commissions studies and publications, which have attempted to make the law play a more meaningful role within society. The activities of LST can be categorized under three programme areas, namely on Economic, the Social & Cultural Rights, the Civil & Political Rights and the Conflict related Human Rights Violations. Since LST was established in 1993, it has published an annual report which critically reflects on the state of human rights in Sri Lanka, paying special attention to events that have taken place each year. This report also examines the responsibility of the government to its citizenry in terms of the international covenants Sri Lanka is signatory to. Additionally LST publishes journals regularly, which carry articles on legal and social justice issues and alongside important judgements.

Marga Institute is an independent, nonprofit, nonpartisan research institution devoted to the study of national development policy. Since 1972 the Institute has provided timely and objective analyses of, and policy recommendations to, a wide range of national problems. The Institute has in the past anticipated emerging issues in an effort to be ready with practical ideas and present them in user-friendly formats to inform and shape public debate. Marga Institute's audience includes government officials and legislators, business and labour leaders, management and staff of international organizations, university based scholars and their students, other research institutions, the media and the public at large.

The Neelan Tiruchelvam Trust (NTT) is a Sri Lankan grant-making body devoted to sustaining Neelan Tiruchelvam's activist-intellectual legacy by stimulating and supporting projects to promote peace, reconciliation and human rights in Sri Lanka and abroad. The Trust commenced work in July 2001. Like Dr Tiruchelvam himself, the Trust is deeply rooted in Sri Lanka, its experiences and concerns, while being international in its understanding and vision. As a national grant-making body, with a distinguished board of local trustees as well as a growing list of international supporters, the trust is specially positioned to support peace-building efforts in Sri Lanka. The Trust works to identify and support innovative projects within its funding priorities. It works with partner institutions to develop projects as well as provides grants for unsolicited projects. The Trust has a broad mandate, but currently concentrates on funding projects that fall within two thematic areas, namely, Peace and Reconciliation through the Promotion of Pluralism; and Human Rights within a Conflict Transformation framework.

Organization for the Welfare, Counselling and Upholding the Rights of the Disabled (OWCURD), previously known as Association of Disabled Ex-service personnel (**ADEP**) – has been in existence for over fifteen years. They identify themselves as being 'anti war' and also as 'visible victims of war, due to their war-related disabilities. OWCURD provides strong and effective advocacy for this vulnerable section of society with a membership of over 11,000 families spread over 19 of the 25 Districts in Sri Lanka. Stressing that they are victims of war they want all forms of violence to stop so that no one would end up in their situation. OWCURD has identified the lack of knowledge on rights of the disabled people in both the disabled community and policy makers.

People's Action for Free and Fair Elections (PAFFREL) has for more than twenty years been working towards providing comprehensive, non-partisan civil society-based interventions throughout Sri Lanka. PAFFREL's role has predominantly been that of an election monitoring body. In recent years, the organization has also developed a sizable portfolio of projects linked to its overall objective which is to promote democracy and human rights. In addition to this key role, PAFFREL has worked towards building a substantial lobby for electoral and constitutional reforms, as well as enhancing the capacities of civil society and grass roots level organizations in order to promote values such as non-violence, reconciliation and good governance in the country.

Resources for Peace and Reconciliation (RPR), the forerunner for RPR was the Cordaid Resources for Peace Project (RFP) which began in March 2002. RPR is an NGO established in Mannar with a history of grass root level work. Since its inception, RPR has been working in communities in the Mannar District with a commitment to promoting reconciliation between and within communities by focusing on nonviolent strategies and initiatives through Village Reconciliation Committees (VRCs). These VRCs emerged through a process of consultations in communities to address their need to resolve local level community conflicts without resorting to violence. RPR is perhaps the only NGO in Mannar District that focuses mainly on capacity building of communities. This niche, RPR has built for themselves has provided access both to communities at grassroots level and senior government officials at Divisional and District levels. RPR has conducted successful work at village level, having set up 50 VRCs as well as to build their capacities to deal with conflicts in a nonviolent manner. VRCs comprise representative from village CBOs, religious dignitaries and respected community leaders including village vigilante group formed by relevant police stations in villages. Some VRC members are also members of village level vigilante committees set up by the police. VRC members also regularly maintain links with District level Mediation Boards. Even though the work of RPR does not fall within development or humanitarian assistance, it contributes to a peaceful atmosphere that enables assistance to reach vulnerable communities to consolidate development and humanitarian assistance. (I must state at this point that I was involved with the establishment of RPR and am continuing my association with them; my wife Lourdes was responsible for introducing NVC skills which is one of the core activities of RPR. RPR has also been enriched by inputs from Prof. Nick Lewer and Prof. Andrew Rigby at different critical periods during the life of the organization.

The Social Scientists' Association (SSA) was founded in 1977, as an institute of knowledge production and dissemination; it has made contributions not only to the

intellectual life in Sri Lanka, but the South Asian region and beyond. The SSA has an ongoing commitment to original research, analysis and activity around issues pertaining to peace, democracy, pluralism, ethnic harmony, gender equity, social transformation, labour and human rights. The SSA sponsors and coordinates research projects in the social sciences. It also publishes original research and makes it available to the public through the Suriya Bookshop and the Library and Documentation Centre. The SSA library was set up at the Association's inception in 1977 and is open to the general public as a reference library on Humanities and Social Sciences. At the closure of the Berghof Foundation office most of its books and publications were donated to SSA.

The Sri Lanka One Text Initiative (SLOTI), co-founded by the country's main political parties, was developed to facilitate dialogue and stimulate the exchange of ideas between the nation's political stakeholder groups in a constructive, inclusive forum, utilizing the 'One Text' procedure, a multi-stakeholder information/ communication tool developed and adapted from other peace building efforts around the world. The main objective of this initiative is to facilitate processes that will enable stakeholders in the Sri Lankan peace process to develop common ground for their often opposing positions through problem-solving interventions and information sharing within common workspaces. The project created and enabled the development of common spaces, mechanisms and opportunities for ALL track level dialogues, while enabling the political stakeholders in Sri Lanka to generate informed options and proposals that will contribute towards a sustained Track One peacemaking process – meeting the needs of ALL Sri Lankans. This initiative was a significant breakthrough in the country whereby parties – in the absence of a formal peace and negotiations process – joined this inclusive process and remain in it despite financial constraints faced by them.

Young Asia Television (YATV) is a pioneering venture that was initiated in 1995 to actively involve young people in discussing issues relating to sustainable development, human rights and coexistence. The objectives of the organization are two-fold: to engage a primarily youth audience through its programming, and to raise awareness among young producers of the impact of social media interventions while being trained in TV skills and knowledge. YATV is based in Colombo, Sri Lanka with an international network of broadcast professionals – both individuals and organizations – from whom the organization obtains a range of programming material. YATV, in turn, distributes and broadcasts its own programmes through local, regional and international networks.